

श्रीराजेन्द्रप्रवचनकार्यालय-सिरिज ३

श्री खरतरगन्धीय ज्ञान मन्दिर, पयपूर

शमो समणस्स भगवओ महावीरस्स

‘श्रीअभिहाण-राइन्द’ महाकोशादि सस्कृत-प्राकृतमयानेकग्रन्थ-
कर्तृक, सूरिशक्रचक्रचूडामणि-सकलजैनागमपारद्वय, जङ्गमयु
गप्रधान परमयोगिराज, जगत्पूज्य-

गुरुदेव-श्रीमद्विजयराजेन्द्रसूरीश्वरजी महाराज-सकलित-

श्रीकल्पसूत्रवात्तावबोध.

सशोधक—

व्याख्यानवाचस्पत्युपाध्याय-

मुनि श्रीयतीन्द्रविजयजी महाराज ।

प्रकाशक—

श्रीराजेन्द्रप्रवचन-कार्यालय

मु० खुडाला, पो० फालना—(मारवाड़)

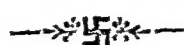
पुनर्मुद्रणनो सर्वे अधिकार स्वाधीन राखवामा आवेल छे.

बीरनिर्वाण स० २४५८	{ संशोधित दूसरी आवृत्ति	{ विक्रम स० १९८८
राजेन्द्रशिरि स० २५		

मुद्रकः—श्री गुलाबचंद लल्लुभाई-धी धानद मिर्जाग प्रेस—माचनगर

मिलनेका पत्ता—श्रीराजेन्द्रप्रवचनकार्यालय, मु खुडाला, पो. फालना (मारवाड़)

हाल ही में प्रकाशित, शुद्ध, सचित्र और ऊंचे कागदों पर छपे हुए
कार्यालय में किफायत से मिलने वाले हिन्दी ग्रंथ ।

१ श्रीदेवन्दनमाला—पक्षी जिन्द, पृष्ठसंख्या १३३, मूल्य रु. १) इसमें ज्ञानपंचमी १, चोमामी २, सिद्धाचल ३, नवपदयोली ४, मौन-एकादशी ५, दीवाली ६, और दीवाली-पूजनविधि ७ एवं सात देवन्दन और उसकी विधि इतनी सरल रीति से दर्ज की गई है कि जो सभी की समझ में आ सकती है ।

२ श्रीयतीन्द्रविहारदिग्दर्शन—प्रथम भाग, रेशमी पक्षी जिन्द, पृष्ठसंख्या ३०५, मूल्य १॥) यह पैदलविहार करनेवाले साधु-साध्वियों के लिये मार्गदर्शक और इतिहासज्ञों के लिये बड़े कामकी चीज है । इसमें छोटे बड़े २०२ गाँवों का प्राचीन अर्वाचीन इतिहास बड़ी खोज पूर्वक लिखा गया है । इसकी एक एक कोपी सभी को अपने पास रखना आवश्यक है ।

३ श्रीकोरटाजी तीर्थ का इतिहास—रेशमी जिन्द, सचित्र, पृष्ठसंख्या ११२, मूल्य ८ आना । मारवाड़देश के वाली परगने में एरनेपुर स्टेशन मे १२ माइल पश्चिम कोरटागाँव में चौबीससो (२४००) वर्ष का पुराना श्रीमहावीर-प्रभु का तीर्थ है । वस, इसमें उसी तीर्थ का गवेषणा पूर्वक प्राचीन अर्वाचीन इतिहास दर्ज है, जो जैन-जैनेतर मात्र को जान लेना जरूरी है ।

४ श्रीयतीन्द्रविहारदिग्दर्शन—द्वितीय भाग सचित्र, पृष्ठसंख्या ३१५, मूल्य १॥) इसमें वनामकांठा एजेन्सी के थगढ़ कसबे से लेकर आवृ और गोड़वाड़ पंचतीर्थों तक के सभी गाँवों, मालानी परगने, जैसलमेर परगने, फछोधी परगने, पाली परगने और जामपुर रियासत के पादरली तक के गाँवों, और तीर्थों का प्राचीन-अर्वाचीन ऐतिहासिक और भौगोलिक वर्णन आलेखित है । साधु, साध्वी और इतिहास लेखकों के लिये यह पुस्तक बड़ी महत्व की चीज है ।

पोष्ट व बी. पी. स्वर्च
अलग लगेगा.

} श्रीराजेन्द्रप्रवचन-कार्यालय, मंत्री निहालचंद जैन.
मु० खुडाला, पोष्ट-फालना (मारवाड़)

ममृत-प्राप्तमयाभिधानराजे द्रव्याशासनकग्रन्थतुभ्या
जगत्पूज्य-परमयागिराज-भट्टारक श्री श्री १००८

जन्म १८८३, दीक्षित १९०३, आचार्यपद १९३, निर्वाण १९४
भरतपुर (वृत्ती) उन्नावपुर आहोरे राजगढ़
मेराड (मारवाड) (माग्या)

વિષય-પ્રદર્શન ।

(પીઠિકા સહિત પ્રથમ વ્યાખ્યાન)

વિષય	પૃષ્ઠાક્ર
૧ વાલાવગોષરૂપ ગ્રન્થ રચવાનો હેતુ	૧
૨ પર્યુપણપર્વમા આ ગ્રંથ વાંચવાની વિધિ	૧
૩ પર્યુપણપર્વ, કલ્પસૂત્ર અને શ્રમણસંઘનો મહત્ત્વ	૨
૪ વ્યાખ્યા (વાલાવગોષ) કારની લઘુતા	૩
૫ દેવગુરુ નમસ્કારલચણ મંગલાચરણ	૪
૬ દશવિધ કલ્પનો સ્વરૂપ અને કયા તીર્થકરના વારે કયા કયા કલ્પ હોય તેનો સચિત્ત વર્ણન	૪
૭ ઋજુઞ્ઞ, ઋજુપ્રાજ્ઞ અને વક્રઞ્ઞ પુરુષો આશ્રયી જુદા જુદા દૃષ્ટાન્તો	૧૨
૮ દશવિધ કલ્પરૂપ ધર્મ ઉપર વૈધની કથા.	૧૮
૯ કારણે ચાતુર્માસમાં વિહાર અને ચાતુર્માસ યોગ્ય લેવનના ઉત્કૃષ્ટાદિ ગુણો	૧૯
૧૦ પર્યુપણપર્વની સર્વ પર્વોમાં ઉત્કૃષ્ટતા	૨૧
૧૧ અન્ય દર્શનિયોમાં પણ ઋષિપિતૃમની માન્યતા	૨૧
૧૨ કલ્પસૂત્ર સામલવા ઉપર નાગકેતુની કથા	૨૩
૧૩ પ્રસંગપ્રાપ્ત ચૌદ પૂર્વજ પ્રમાણ	૨૭
૧૪ વ્યાખ્યાનમાં કલ્પસૂત્રની વાચના ક્યારથી શુરુ થઈ અને ચોથના દિવસે પર્યુપણપર્વ કરવાની પ્રવૃત્તિ.	૨૮
૧૫ કલ્પસૂત્રના વાચન શ્રવણથી લાભ અને તે ઉપર દોસીપુત્રની કથા.	૩૦
૧૬ પર્યુપણમાં સાધુ-શ્રાવકોને કરવા યોગ્ય ધર્મકાર્ય.	૩૦
૧૭ કલ્પસૂત્રમાં ગ્રંથ અધિકાર દર્શક ગાથા	૩૧
૧૮ પરમેષ્ઠી નમસ્કાર અને કલ્પસૂત્રનો પ્રારંભ	૩૨
૧૯ વીરપ્રશ્નના સચિત્તવાચનાથી પાંચ કન્યાશુલ્ક	૩૦
૨૦ નિસ્તત્ત્વવાચના અને પઢારકનો સ્વરૂપ	૩૩
૨૧ શ્રીમદ્વાવીરપ્રશ્નના સત્તાવીશ મંત્ર	૩૬
૨૨ દેવાનંદા ગ્રાહ્યણીની કૃષ્ટે વીરપ્રશ્ન આવજી, દેવાનંદાદા બોલેલા ચૌદ સ્વપ્નો અને ક્રમદત્ત વિપ્રે કહેલાં સ્વપ્નોના ફલ	૪૬
૨૩ લચણ, વ્યજન, હસ્તરેણા અને માનોન્માનજી સ્વરૂપ	૫૭

વિષય.

પૃષ્ઠાક્ર

૨૪ શકેન્દ્રના પૂર્વ મવાશ્રયી કાર્તિકસેઠની કથા, હન્દ્રનું મહત્ત્વ, નપુત્ત્યુર્ણના પાઠથી હન્દ્રે કરેલ પ્રમુની સ્તવના ૫૨
૨૫ પ્રમુ સારથી સમાન છે તે ઉપર મેઘકુમારની કથા ૫૬

(દ્વિતીય-વ્યાખ્યાન)

૨૬ શકેન્દ્રના મનમાં થાણ સંકલ્પ અને દશ અચ્છેરા. ૬૦
૨૭ પ્રમુનો ગર્ભપરાવર્તન અને વલભદ્ર તથા માંઘાતાની પૌરાણિક કથા.... ૮૫
૨૮ હરિશ્ચૈગમેષીદેવે કરેલ ગર્ભ પરાવર્તન અને ચંડાદિ ચાર મહા ગતિયોના યોજન પ્રમાણ.... .... ૯૧
૨૯ પ્રમુનો ત્રિશલારાણીની કૂંચે અવતરવું અને રાણીજોઈલ સ્વપ્નોમાંથી પહેલાં ચાર સ્વપ્નોનું વિસ્તૃત વર્ણન.... ... ૯૩

(તૃતીય-વ્યાખ્યાન)

૩૦ પાંચમાંથી ચૌદ સ્વપ્નનું વિસ્તૃત વર્ણન અને સિદ્ધાર્થરાજાએ કહેલાં ચૌદ સ્વપ્નનાં સામાન્ય ફલ. ૯૮
૩૧ મલ્લયુદ્ધ, તૈલમર્દન, સ્નાન અને સર્વ શૃંગાર કરી સિદ્ધાર્થરાજાનો કવે-રીમાં આગમન.... .... ૧૦૮
૩૨ સંધિપાલની પરીક્ષા (નોટમાં) ૧૧૦
૩૩ સ્વપ્નપાઠકોનો આહ્વાન, તેઓનો રાજા પાસે આગમન અને નિરંકુશ-નિર્નાયક પાંચસૌ સુમતોની કથા.... ... ૧૧૩

(ચતુર્થ-વ્યાખ્યાન)

૩૪ સ્વપ્નપાઠકોએ રાજાને આપેલ આશીર્વાદ ૧૧૭
૩૫ સ્વપ્નપાઠકોએ કહેલાં સ્વપ્નાઓનાં મેદો અને ત્રિશલારાણીને આવેલ ચૌદ સ્વપ્નોનાં ફલ. ૧૧૮
૩૬ જાણગને સ્વપ્ન કહેવું તે ઉપર મૂલદેવની કથા. ૧૨૩
૩૭ ઉત્તમ સ્વપ્ન મૂર્ચ્ચને કહેવાથી દુઃખ થાય છે તે ઉપર વણિક્ સ્ત્રીનું દૃષ્ટાન્ત. ૧૨૫
૩૮ સિદ્ધાર્થરાજાએ સુસિદ્ધિના વચન કહ્યા તે ઉપર ગાંગા તૈલીની હાસ્ય વિનોદ બનક કથા, ... ૧૨૮

વિષય

પૃષ્ઠાઙ્ક

૩૬	ઇન્દ્રના આદેશથી સિદ્ધાર્થરાજાના ઘરમાં દેવોએ કરેલી વસુધારાદિ શ્રુષ્ટિ અને માતાપિતાની ગુણનિષ્પન્ન નામ કરણ इच्छा.	૧૩૨
૪૦	માતાના ઊપર અનુકંપા લાવી પ્રમુ ગર્ભમાં નિશ્ચલ રહ્યા	૧૩૪
૪૧	પ્રમુની નિશ્ચલતાથી માતાને શોક સન્તાપ	૧૩૪
૪૨	ગર્ભમાં મગવાનું એક દેશથી હાન્યા	૧૩૭
૪૩	ગુણથી અવગુણ ધાય તે ઊપર કલિકાલનું દૃષ્ટાન્ત	૧૩૭
૪૪	ગર્ભના હાલવાથી માતાને પ્રમોદ	૧૩૮
૪૫	ગર્ભમાંજ પ્રમુનો અભિગ્રહ અને ગર્ભપ્રતિપાલના	૧૩૬
૪૬	ત્રિશલામાતાને ઉપજેલાં દોહલા (મનોરથ) અને સિદ્ધાર્થરાજા તથા શક્રેન્દ્રે કરેલી તેની પૂર્વી	૧૪૧
૪૭	મગવાનું શ્રીમહાવીરસ્નામીનો જન્મ	૧૪૨

(પચમ—ઞ્યારયાન)

૪૮	છપ્પન દિવકુમારી અને સુરેન્દ્રકૃત જન્મોત્સવ	૧૪૫
૪૯	અભિષેક કલશોની સહ્યા અને પ્રમાણ	૧૫૦
૫૦	ઇન્દ્રને ઉપજેલ સશય, પ્રમુએ તેને દૂર કરવા માટે ચરણાઙ્ગુષ્ઠથી કપા- વેલ મુમેરુપર્વત અને તીર્થકરોના પલનું વર્ણન તથા કવિએ કરેલ ઉત્પ્રેક્ષા	૧૫૧
૫૧	સિદ્ધાર્થરાજાના ઘરમાં વસુધારાદિ શ્રુષ્ટિ	૧૫૪
૫૨	પુત્ર જન્મની વધાર્દ અને ચન્દી મોચનાદિ.	૧૫૫
૫૩	બાલકને ચન્દ્ર-સૂર્યના દર્શન કરાવવાની વિધિ.	૧૫૮
૫૪	મોચનવિધિ (સચેપમાં)	૧૬૦
૫૫	પ્રકારાન્તરે મોચન અને આમરણની વિધિ	૧૬૨
૫૬	પ્રમુનો નામ સ્થાપન અને રૂપનો વર્ણન	૧૬૬
૫૭	પ્રમુની આમલકી-ઝીઢા અને દેવનો જય	૧૬૮
૫૮	લેખકશાલા (પાઠશાલા) મહોત્સવ	૧૬૬
૫૯	અપ સાર્થ મલેપ્રકરણમ્	૧૭૨
૬૦	પ્રમુનો વિવાહ અને પરિવાર	૧૭૭
૬૧	પ્રમુને માતાપિતાનો વિયોગ અને બઢામાઈના કહેવાથી સચિચપરિહારી પથે થે વરસસુધી ફરી ઘરમાં રહ્યા	૧૭૮
૬૨	મગવાને આપેલો વાર્ષિકદાન અને તેનો માહિમા	૧૭૬
૩	પ્રમુનો દીવા મહોત્સવ અને સ્ત્રિયોનો રમૂઝી ઉત્સાહ.	૧૮૨

(છટ્ટો-અધ્યાય)

૬૪ નંદીવર્દનરાજાની આજ્ઞા લઈ પ્રભુનો વિહાર તથા અધમ હાલિકુનો થયેલો ઉપસર્ગ અને હન્દ્રે કરેલો તેનો નિવારણ...	....	....	૧૮૬
૬૫ કામી પુરુષ, સ્ત્રિયો અને અમરોના ઉપસર્ગ ...	...	....	૧૮૧
૬૬ શૂલપાણિયજ્ઞ-કૃતોપસર્ગ અને પ્રભુને આવેલાં દશ સ્વપ્ન....	...	....	૧૮૨
૬૭ ઉત્પલ નિમિત્તિયાએ કહેલાં સ્વપ્નોનાં ફલ.	...	....	૧૮૫
૬૮ અચ્છન્દક નિમિત્તિયાનો વૃત્તાન્ત	.	....	૧૮૬
૬૯ નિર્ભાગ્ય-સોમદેવ વિપ્રની કથા.	....	....	૧૮૭
૭૦ ચંડકોશિક નાગનો ઉપસર્ગ અને તેને પ્રતિવોધ....	..	....	૨૦૫
૭૧ ચંડકોશિક નાગની કથા ..	..	....	૨૦૫
૭૨ પ્રભુને થયેલ સુદંષ્ટ્ર નામા દેવનો ઉપસર્ગ.	....	...	૨૦૭
૭૩ કંબલ-સંબલની પૂર્વભવ સંબંધિ કથા...	...	....	૨૦૮
૭૪ પુષ્પનિમિત્તિયો અને ગોશાલાનો વૃત્તાન્ત.	.	....	૨૦૬
૭૫ પ્રભુને થયેલ કટપૂતના દેવીનો ઉપસર્ગ.	....	....	૨૧૬
૭૬ ગોશાલો ફરી પ્રભુને આવી મળ્યો	....	.	૨૧૬
૭૭ અનાયદેશમાં પ્રભુનો વિહાર અને ત્યાં થયેલ ઉપસર્ગો.	....	....	૨૧૭
૭૮ વૈશ્યાયન તાપસની કથા અને પ્રભુએ ફેરવેલ તેજોલેશ્યા....	....	....	૨૧૮
૭૯ પ્રભુને સંગમદેવનો થયેલ ઉપસર્ગ. ..	....	....	૨૨૦
૮૦ જીર્ણશેઠ અને ચન્દનવાલાનો અધિકાર....	....	....	૨૨૪
૮૧ પ્રભુને થયેલ ગોપાલકકૃત કર્ણકીલોપસર્ગ	.	....	૨૨૭
૮૨ પ્રભુની આચાર-વિચાર દિનચર્યા. ...	....	....	૨૨૬
૮૩ પ્રભુએ કરેલ તપ અને પારણાની સંખ્યા. ..	...	..	૨૩૨
૮૪ પ્રભુએ કરેલ તપ સંખ્યાનો યંત્ર. ...	....	....	૨૩૩
૮૫ ચાતુર્માસ સંખ્યા અને પ્રભુને કેવલજ્ઞાન	....	...	૨૩૩
૮૬ પ્રથમ દેશનાની નિષ્ફલતા અને રાત્રિ વિહાર	....	....	૨૩૫
૮૭ ગણધરાદિ સંઘસ્થાપના, ૧ શ્રીગૌતમ ગણધર ...	....	....	૨૩૬
૮૮ શ્રીઅગ્નિભૂતિ ગણધર ૨ ...	....	...	૨૫૫
૮૯ શ્રીવાયુભૂતિ ગણધર ૩ ...	...	....	૨૫૬
૯૦ શ્રીઅવ્યક્ત ગણધર ૪....	....	...	૨૫૭
૯૧ શ્રીસુધર્મ ગણધર ૫	....	....	૨૫૭

વિષય

પૃષ્ઠાઠ્ઠ

૬૨ શ્રીમદિત ગણધર ૬	૨૫૭
૬૩ શ્રીમૌર્યપુત્ર ગણધર ૭	૨૫૮
૬૪ શ્રીઅકમ્પિત ગણધર ૮	૨૫૮
૯૫ શ્રીઅચલધ્રાતા ગણધર ૯	૨૫૮
૯૬ શ્રીમેતાર્થ ગણધર ૧૦	૨૫૮
૬૭ શ્રીપ્રમાસ ગણધર ૧૧	૨૫૯
૬૮ ગણધરસ્થાપના અને ચન્દનવાલાની દીવા.	૨૫૯
૬૯ ગૌતમસ્વામીએ અટાપદ તીર્થની યાત્રા કરતાં પદરસૌ ત્રણ તાપસને આપેલ દીવા અને તેઓને કેતલજ્ઞાન	૨૬૦
૧૦૦ ચાતુર્માસસરવા અને પ્રમુ મહાવીરનો નિર્વાણ	૨૬૨
૧૦૧ ગૌતમસ્વામીને કેતલજ્ઞાન કેમ ઉપન્યુ ?	૨૬૩
૧૦૨ દીપમાલિકા પર્વની ઉત્પત્તિ અને માર્દેશીજ	૨૬૬
૧૦૩ શ્રીમહાવીરપ્રમુની સપત્તિ	૨૬૮
૧૦૪ બે પ્રકારની મોચ મર્યાદા (શ્રુતિ)	૨૬૯
૧૦૫ નિર્વાણમાં ઇન્દ્રાદિકનો કર્તવ્ય	૨૭૦
૧૦૬ પુસ્તક લેખન ક્યારે કેવી રીતે થયુ ?	૨૭૧

(સત્તમ-અધ્યાય)

૧૦૭ શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રમુના પાંચ કન્યાણક	૨૭૨
૧૦૮ પાર્શ્વનાથ પ્રમુનો જન્મ અને તેમના દશ મવ	૨૭૨
૧૦૯ પાર્શ્વનાથપ્રમુનો વિવાહ અને નાગોદ્ધાર	૨૭૮
૧૧૦ પાર્શ્વનાથ પ્રમુની દીવા	૨૮૦
૧૧૧ કલિકુહ અને ફુકહેસર તીર્થની સ્થાપના	૨૮૧
૧૧૨ પાર્શ્વનાથપ્રમુને કમઠામુરનો થયેલ ઉપસર્ગ	૨૮૨
૧૧૩ પાર્શ્વનાથપ્રમુનો પરિવાર અને મોચ ગમન	૨૮૪
૧૧૪ શ્રીનેમનાથપ્રમુનો જન્મ	૨૮૬
૧૧૫ યાદવ અને પાંડવોની ઉત્પત્તિ	૨૮૭
૧૧૬ ષમુદેવજીનો પાછલો મવ	૨૮૩
૧૧૭ શ્રીકૃષ્ણવાસુદેવનો જન્મ અને તેના હાથે કસનો ઘષ	૩૦૦
૧૧૮ સૌરીપુરથી યાદવોનું નિર્ગમન અને કાલકુમારની પ્રતિષ્ઠા	૩૦૬

વિષય

પૃષ્ઠાક્ર

૧૧૬ દ્વારિકાનગરીમાં યાદવોનું રાજ્ય અને શંકેશ્વરતીર્થની સ્થાપના....	૩૦૮
૧૨૦ નેમનાથની ઘલપ્રશંસા અને દેવે કરેલ તેની ચલપરીચા....	૩૧૧
૧૨૧ પ્રમુનું આયુષશાલામાં ગમન, અને કૃષ્ણ સાથે ચલપરીચા ...	૩૧૩
૧૨૨ પ્રમુને વિવાહ મંજૂર કરાવવા ગોપિયોનો પ્રયત્ન....	૩૧૪
૧૨૩ પ્રમુણ કરેલ સિદ્ધિગાર અને તેમની જ્ઞાન.	૩૧૬
૧૨૪ તોરણથી પ્રમુનો પાછા ફરી જવું અને રાજુલને સંતાપ....	૩૧૮
૧૨૫ નેમનાથની દીચા અને કેવલજ્ઞાન....	૩૨૧
૧૨૬ રથનેભિની ભોગપિપાસા, અને રાજિમતીએ આપેલ પ્રતિવોધ.	૩૨૨
૧૨૭ શ્રીઅરિષ્ટનેમિ પ્રમુનો પરિવાર અને નિર્વાણ ...	૩૨૪
૧૨૮ એકત્રીસમાં તીર્થંકરથી શ્રીકૃપમદેવ સુધીના અંતરા ..	૩૨૫

(અષ્ટમ-વ્યાખ્યાન)

૧૨૬ શ્રીઆદિનાથપ્રમુના પાંચ કલ્યાણક....	૩૨૯
૧૩૦ મગવાનું શ્રીકૃપમદેવજીના તેર ભવ....	૩૨૯
૧૩૧ પ્રમુ કૃપમદેવનો મોરાદેવીની કુચિમાં અવતરવું.	૩૩૮
૧૩૨ કુલકરોની ઉત્પત્તિ અને નીતિપ્રચાર ...	૩૩૬
૧૩૩ પ્રમુનો જન્મ, નામ-વંશ સ્થાપન, અને વિવાહ....	૩૪૧
૧૩૪ કૃપમદેવની સંતતિ, રાજ્યાભિષેક અને વિનીતાની સ્થાપના.	૩૪૩
૧૩૫ યુગલિક ધર્મ નિવારણ અને ભોજનવિધિ નિરૂપણ.	૩૪૫
૧૩૬ પ્રમુણ આપેલ લેખનાદિ કલા શિક્ષણ. ...	૩૪૭
૧૩૭ પ્રમુ (કૃપમદેવ)ના સો પુત્રોના નામ ...	૩૪૯
૧૩૮ પ્રમુની દીચા અને તાપસોની ઉત્પત્તિ....	૩૫૦
૧૩૯ કૃપમદેવસ્વામીએ પુત્ર તરીકે માનેલા નમિ-ચિનમિ....	૩૫૧
૧૪૦ અંતરાયકર્મના ઉદયથી પ્રમુણ કરેલ વાર્ષિક તપ....	૩૫૩
૧૪૧ પ્રમુને વાર્ષિક તપનું પારણું અને કર-સંવાદ....	૩૫૪
૧૪૨ પ્રમુના સાથે શ્રેયાંસકુમારનો આઠ મહનો સંવંધ.	૩૬૦
૧૪૩ પ્રમુણ આહારાન્તરાય કર્મ કેવી રીતે વાંધ્યો ?....	૩૬૧
૧૪૪ ધર્મચક્રપીઠની સ્થાપના અને ' વાંગ ' મૂકવાની રીતિ.	૩૬૨

વિષય

પૃષ્ઠાક

૧૪૫ મરતનાપ્રતિ મોરાદેવી માતાના શ્રોત્રમા	૩૬૩
૧૪૬ કૃષ્ણમદેવને કેવલજ્ઞાન, અને મોરાદેવીનો મોક્ષ ગમન.	૩૬૪
૧૪૭ શ્રીચતુર્વિંશસઘની સ્થાપના	૩૬૭
૧૪૮ પદ્મહસાધના, અને સુદરી તથા ૬૮ માદ્યોની દીધા.	૩૬૮
૧૪૯ મરત બાહુવલિનો યુદ્ધ અને બાહુવલને દીધા-કેવલજ્ઞાન	૩૬૯
૧૫૦ બ્રહ્મમોજન અને ચલ્લોપવીત (જનેઝ)ની પ્રવૃત્તિ.	૩૭૬
૧૫૧ મરતચક્રવર્તીનો નિર્વાણ	૩૭૭
૧૫૨ શ્રીકૃષ્ણમદેવપ્રમુખનો પરિવાર અને નિર્વાણ	૩૭૮
૧૫૩ શાક્રાદિ હિન્દુકૃત આગ્નિસસ્કારોત્સવ	૩૮૦
૧૫૪ ચોવીસ તીર્થકરોનો પરિચય દર્શક યત્ર	૩૮૧

(નવમો વ્યાખ્યાન)

૧૫૫ મહાવીરસ્વામીના અગ્યારે ગણધર અને નવ ગચ્છ	૩૮૨
૧૫૬ શ્રીસુધર્મસ્વામી અને શ્રીજમ્બૂસ્વામી	૩૮૪
૧૫૭ શ્રીપ્રમથસ્વામીનો સચિત્ત ધૃત્તાન્ત	૩૯૧
૧૫૮ શ્રીશય્યમવદ્ધરિજી અને મનકમુનિનો ધૃત્તાન્ત	૩૯૨
૧૫૯ શ્રીમદ્રાહુ અને વરાહમિહિરનો સચિત્ત ધૃત્તાન્ત	૩૯૩
૧૬૦ શ્રીધૂલિમદ્ર અને ધરકુચિનો સચિત્ત ધૃત્તાન્ત	૩૯૭
૧૬૧ આર્યમહાગિરિ, આર્યસુહસ્તિ અને રાજાસપ્રવિનુ ધૃત્તાન્ત	૪૦૭
૧૬૨ વજ્રસ્વામી અને વજ્રસેનધરિ	૪૧૦
૧૬૩ યશોમદ્રધરિયી વિસ્તૃત સ્યવિરાવલી, રાણ, શાસ્ત્રા અને કુલ	૪૧૭
૧૬૪ ત્રૈરાશિકશાસ્ત્રા અને વૈશેષિકમતની ઉત્પત્તિ	૪૨૦
૧૬૫ મધ્યમા-શાસ્ત્રાની ઉત્પત્તિ	૪૨૨
૧૬૬ બ્રહ્મદ્વીપિકાશાસ્ત્રાની ઉત્પત્તિ	૪૨૩
૧૬૭ આર્યરઘિતધરિજીનો સચિત્ત ધૃત્તાન્ત	૪૨૪
૧૬૮ શુદ્ધવાદી, સિદ્ધસેનદિવાકર અને ત્રણ કાલિકાચાર્ય	૪૨૮
૧૬૯ ત્રણ હરિમદ્રધરિનો સંવેષ ધૃત્તાન્ત	૪૨૯
૧૭૦ અઢાવીશપ્રકારની સાધુ સમાચારી	૪૩૧
૧૭૧ પાંચ સમિતિ પાલવા ઊપર જુદા જુદા દૃષ્ટાન્તો	૪૪૪
૧૭૨ ત્રણ ગુપ્તિ પાલવા ઊપર જુદા જુદા દૃષ્ટાન્તો	૪૪૫

વિષય

પૃષ્ઠાંક

૧૭૩	સ્વમાર્ગીને જ પડિકમણ કરવું કલ્પે, તે ડપર ઉદાયીરાજા અને ચંડપ્રલો- તનરાજાનો દટાન્ત.	૪૪૬
૧૭૪	કુંભાર અને ધૂત્તોની કથા....	૪૪૬
૧૭૫	ક્રોધ ન છોડે તે ડપર ક્રોધી ગ્રાહણનો દટાન્ત....	૪૫૦
૧૭૬	કૃત અપરાધની ક્ષમા માંગવા ડપર મૃગાવતીનો દટાન્ત ..	૪૫૦
૧૭૭	અલિયા ગલિયા કરવા ડપર સાસુ જમાઈનો દટાન્ત.	૪૫૧
૧૭૮	ક્રોધપિણ્ડોપરિ ઘેવરિયામુનિનો દટાન્ત.	૪૫૨
૧૭૯	માનપિણ્ડોપરિ સેવહયામુનિનો દટાન્ત.	૪૫૩
૧૮૦	માયાપિંડ ડપર આપાઢભૂતિનો દટાન્ત.	૪૫૫
૧૮૧	લોમપિંડ ડપર સિંહકેસરિયા સાધુનો દટાન્ત ...	૪૫૬
૧૮૨	અથ પ્રશસ્તિઃ (ગ્રન્થકર્તાનો સંક્ષેપમાં પરિચય)	૪૫૬

साहित्यविशारद-विद्याभूषण-आचार्य-

श्रीमद्विजयभूषेन्द्रसरिजी महाराज ।

जन्म स० १९४५,

मु० भोपाल

(मालवा)

दीक्षा स० १९५२,

मु० आलीराजपुर

(सीमार)

आचार्यपद स० १९८०

मु० जावरा

(मालवा)

પ્રાથમિક-વક્તવ્ય.

—*—

આ અસાર સસારમાં પ્રાણિમાત્રુ જીવિતવ્ય જલતરંગવત્, નાના પ્રકારની સપાતિયો દુઃખાગારવત્, હિન્દ્રિયોના વિવિધ વિષયો સધ્યારાગમત્ અને સ્વજનાદિકનો સમાગમ સ્વપ્નોપમ કે હિન્દ્રજાલવત્ છે તો પણ મોહનીયકર્મના ઉદયથી પ્રાણિ સમજે છે કે આ મ્હારા પુત્ર છે, આ મ્હારી સ્ત્રી છે, આ મ્હાર દેશ્વર્ય છે, હુ મહા સત્તાધારી છુ, સસારમાં મ્હારા આગલ ચોલનાર કોણ છે. હત્યાદિ માનસિક વિનાશી સકલ્પોમાં સપડાઈ પ્રાણિમાત્ર તેથી ઘણમાત્ર પણ અલગ થઈ શકતા નથી અને દુરાગ્રહ, દમ, લોભાદિકમાં પડી, મલેલ મનુષ્ય જન્મને સફલ કરી શકતા નથી પૂરે કુટુબ, વિમન અને સ્વજનાદિકના સયોગજન્ય સુખો યદ્યપિ અનન્ટીયાર જીવ પામી ચુક્યા છે; તથાપિ ફરી મલે છે ત્યારે જાણે એ સુખો હમણાજ મન્યા છે એમ માનશમાં તલ્લીન થઈ જાય છે, પરન્તુ પરમાર્થ દષ્ટિયે જોતાં તો માંસારિક દરેક સુખો દુઃખરૂપજ છે સમા-રથર્થક છે, કુગતિના કારણ અને નિજગુણોન્ધેદક છે. આ કલ્પિત વિષયસુખોમાં ગોતા રાતાં અનન્ટા કાલવત્ક વ્યતીત થઈ ગયા પણ અત્યાર સુધી તુષ્ટિ મલેલ નથી અને આગલ મલવાની આશા પણ નથી માટે મિથ્યા આશા છોડી ધર્મધ્યાનમાં તત્તર રહેજુ એજ ઉભયલોરુમા હિતકર માર્ગ છે.

મોહનીયકર્મની અઢાવીશ પ્રકૃતિયોમાયી જ્યારે અનન્ટાનુરધી ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર પ્રકૃતિયોનો સમૂલ હ્રય થાય ત્યારે હાયક સમ્યક્ત્વ, હાયો-પશમ થાય ત્યારે હાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ અને ઉપશમ થાય ત્યારે ઉપશમ સમ્યક્ત્વ થાય છે આ ત્રણમાંથી કોઈએક સમ્યક્ત્વ જીવને મલે ત્યારે જિનેન્દ્રમાપિત શુદ્ધ ધર્મ મન્યો એમ કહી શકાય અને તેના મલવાથી જીવોને સ્વયમેવ વિચારો ઉત્પન્ન થઈ જાય છે કે સાંસારિક વિષય સુખ અનિત્ય છે, આ પાર્થિવ શરીર ઘણમ્બુર છે ભોગ રોગના ઘર છે, સ્વજનાદિકનો મમાગમ પરિયોનો મેલો છે સમારમાં સકર્મીજીવો અજર અમર રહેવાના નથી એક દિવસે મોતનો ઢકો તો વાગવાનોજ છે માટે કાલ ઉપર મરોસો ન કરતાં જે કાંઈ શુભકૃત્ય કરવાનુ છે તે ત્વરાથી કરી લઉ તો સારુ એવા સદ્વિચારો તેના મનોમદિરમા ઉદ્ભવ્યાથી તે જીવો તપ, જપ, પ્રતિક્રમણ, પૌષઘ, વ્રત, નિયમ, પૂજા, પ્રમાવના અને તીર્થયાત્રા વગેરે શુભ કાર્યો કરી પોતાની આત્માને સફલ બનાવવા સમર્થ થાય છે અને તેવાજ પ્રાણિયો દ્વિવિધ (અન્તર્બાહ્ય) પરિગ્રહનો ત્યાગ કરી, સયમ આદરી, સર્વમુખે મગલ મવરાવી તથા પોતાની કીર્તિને અજર-અમર બનાવી કૃત્યકૃત્ય થાય છે

आवा सत्यधर्म (मम्पक्कं) नी प्राप्ति माटे धान-क्रिया युक्त निर्ग्रन्थ गुरुना योग मले त्पार तेमना मुख्यी जिनेश्वरोनां प्ररूपेलां के बहुश्रुताचार्योनां बनावेलां शास्त्रो श्रवण करवा जोइये अथवा पोते वांचतो आवडनां होय तो पोते वांचवा जोइये. कदांचे सामारिक धंधा (गेजगार) ना प्रपंचयी वधारे वांचनानो अवकाश न मलतो होय तो पण रात दिवसमां वे के चार घडी गुरुर करी. तेमां शास्त्र वाचन अवश्य करवुं जोइये. घरनी स्थिति मारी न होनाथी के दुटुंय परिपालनना प्रपंचयी प्रतिदिवस वांचन श्रवण ने यह शके तो पर्वतिवियोंमां तेवो अभ्यास रागवो, तेम पण न बनी शके तो पूर्वकृत अशुभकर्मांना उदयने धिकारी अने आन्मगर्हा करीने पयुषणपर्वना दिवसोमां तो आ कल्पसूत्रनो श्रवण वाचन अवश्य करवुंज जोइये. केमके आ सूत्रने पण भक्ति बहुमान पूर्वक सांभलवा के वांचवायी धानासगीस कर्मनो जंय थाय छे. जेम जेम ते जंय थतो जाय तेम तेम क्षयोपशमनी तारतम्यता थाय छे तेना श्रवण वाचनादि साधनो पण सुलभ थाय छे अने तेथी कालान्तरे ग्रानी थवानो संभव थाय ए निर्विवाद सिद्ध छे.

आ विषमकाल (पंचमारक) मां तो धर्मदेशक अने मत्प्ररूपक निलोमी निर्ग्रन्थ मुनिवरोनी जोगवाह मलवी बहु मुश्किल छे. अने केटलाक गामो के शहरोमां तेवा मुनिवरोनो योग मले छे तो श्रद्धालु अने योग्य धोताथोनी ग्रामी दीठामां आवे छे. हालना समयमां घणा सरा जैनोनी वसतिवाला गामो एवा पण जांवामां आवे छे के ज्यां योग्य साधुओनी जोगवाह अलग रही, परन्तु शिथिलाचारी नामधारी योग्य मणेल यतियोनो योग पण मलतो नथी. तेवा गामोमां जैनो पर्युषण जेवा पवित्र पर्वदिवसोमां कल्पसूत्र श्रवण के धार्मिक क्रियाओथी पण वंचित रहे छे. कोइ कोइ गामना भावुको-जैनो नकरो ठरावी पर्युषणपर्वना दिवसोमां यतियोने बोलावी कल्पसूत्र श्रवण अने धर्मक्रिया आचरण करे छे परन्तु गाढी बाटी अने लाहीना प्रेमी ते भाडेनु यति अनेक नखरा करी भावुकोने तंग करे छे तेथी भावुको यतियोनी फरीवार बोलाववानी इच्छा पण राखता नथी. केटलाक यतियो सरल अने शांत स्वभाववाला होय छे ते पोतानी पासे कल्पसूत्रनी टन्वावाली के बालावबोधवाली जेवी प्रति होय तेज वांचीने संमलावे छे अने तेवा संमलावनार यति पण दरेक गाममां नियमित आवता होता नथी. दरवर्षे बदलाता रहे छे. तेमज कल्पसूत्रनी प्रतियो पण सर्वे सरखी होती नथी. कोइ प्रतिमां वर्णन के कथाभाग विस्तारथी अने कोइमां संक्षेपथी लखेलुं होय छे. हवे एक वर्षे एक यति पासे संचितवर्णन के कथावाली प्रति सांभलेली अने बीजा वर्षे बीजा यति पासे विस्तृत वर्णन के कथावाली कल्पसूत्रनी प्रति सांभलवामां आवी होय त्पारे श्रोताओने संशय उत्पन्न थाय छे के आमां तो अमुक अधिकार आम्हो

नहीं तेथी आ प्रति तो ठीक नथी. आवा अन्य बुद्धिवाला श्रोताओने माटे एकत्रे प्रका रनो लखेल कल्पसूत्र वचीतो होय तो तेओने कोड जातनो सशय उत्पन्न यह शके नहीं कोड वृद्ध आवक के आविका उपाश्रयमां सांमलवा माटे आववा अशक्त होय अने तेओनी इच्छा कल्पसूत्र सांमलवानी यह होय तो ते पोताना घरे वांची के वचावी सांमली लाभ लइ शके तेमज कोड माणस बहेरो होय ते बीजाओनो सांमली न शके अने पोते वांचवा आवडतु होय तो ते पण कल्पसूत्र वाची पर्वनी आराधना करीने लाभ लइ शके छोटा छोटा गामडावाला जैनो के ज्या साधु के यतिनो पण योग न मली शके, ते वांची लाभ लइ शके. मालवा, मारवाड अने मेवाड़ देशना केटलाक गामोमां स्त्रियोने परदोमां राखवानो रिवाज छे, परदानशीन स्त्रियो व्याख्यान सांम- लवा पण न जइ शके एवो सज्जद प्रतिषध छे तेओ जो भयेली होय तो पर्युपण जेवा पर्व दिवसोमां कल्पसूत्र पोताना घेर वांची शके, तेमज नवदीक्षित साध्वी बालाव- बोधमय कल्पसूत्र होय तो वांची समलवाी के पोते वाची शके इत्यादि अनेक कार- ओने लक्ष्यमां राखी मालवा, मेवाड, मारवाड अने गुजरातना जैन-सघोए प्रार्थना करी के यद्यपि कल्पसूत्रना टब्बा अने ज्ञानविमलसुरि आदिना करेलां बालावबोध छे तथापि तेओमां केटलीक घाघतो न होवाथी के अधुरी रहेवाथी ते सौ कोइने सरखी रीते लाभ कारक थाय तेम नथी केमके 'अधूरु ज्ञान ते ज्ञान नहीं, अधूरो भण्यो ते भयेल नही, अधूरी रसवती ते रसोइ नहीं, अधूरो वृक्ष ते वृक्ष नहीं, अर्द्धपक फल ते स्वादिष्ट नहीं, तेथी सपूर्ण जोइये.' माटे आप एवो कल्पसूत्रनो बालावबोध तैयार करवा कृपा करो के जेथी सौ कोई सरखी रीते लाभ प्राप्त करी शके

श्रीसघनी प्रार्थना ध्यानमां लइ प्राचीन भटारोमांथी पुरातन लखेली कल्प- सूत्रनी टीका, चूणों, निर्युक्ति, तेमज टब्बा अने भाषानी दस बार प्रति भेगी करीने आ बालावबोधनो आरम कयों अने ते गुरुदेवनी असीम कृपाथी विक्रम संवत् १६४० वैशाख वदि २ मंगलवारना दिवसे निर्विघ्न पूर्य थयो पूर्य यथाज आहोर जालोर, गुढाबालोतरा, हरजी, शिवगज, सियाणा, वागरा, मीनमाल, थराद, धानेरा, राजगढ़, राजपुर, फूकसी, रतलाम, जावरा, मन्दसोर आदि गामोना सघे पोत पोताना माटे खास लहियाओने रोकी एक, या अधिक प्रतियो लखावी लीधी अने ते वांची सौ सघ सन्तुष्ट थयो परन्तु प्रतियो लखाववामां अधिक खर्च बेसवाथी छोटा छोटा गामोना जैनो तेवी प्रतियो लखाववा अशक्त थया त्यारे श्रीसघे विचार कयों के 'आ बालावबोध पुस्तकाकारे छपावी देवामां आवे तो तेनाथी तेवा जैनो पण लाभ लेवा समर्थ यह शक्यो.' एम घारी मारवाड वगेरे देशोना श्रीसघे खर्चानो प्रबन्ध करी निरर्थकसागरप्रैस धम्भईमां आ कल्पसूत्र-बालावबोधनी बे हजार कोपी

હવાથી પ્રસિદ્ધ કરી અને પુનઃ હવાવવા સંબંધી સર્વપ્રકારનો હક્ક સરકારના કાયદા પ્રમાણે સંવત્ ૧૯૪૪, સન્ ૧૮૮૮, શાલિવાહનશાકે ૧૮૦૬ મિતિ ફાલ્ગુનશુદિ ૮ સોમવારે રજિસ્ટર કરાવી સ્વાધીન રાખવામાં આવ્યો.

હવા પ્રસિદ્ધ થતાં વારજ આ ગ્રંથની બે હજાર કોપી હાથોહાથ રૂપી ગઈ એજ એની ઉત્તમતા અને ઉપયોગિતાનો પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ જાણવું. આ પ્રસ્તાવનામાં આમાં આવેલા વિષયોનો સ્પષ્ટીકરણ ન કરતાં આના આરંભમાં આપેલ ' વિષયપ્રદર્શન ' અને કન્પ-સૂત્ર-પીઠિકા ' વાંચવા વાચકોને મલામણ છે.

આ વાલાવૃત્તિમાં અનેક વિષયો ઉપર કથાઓ આપેલી છે તે જુદી જુદી પ્રતિયો ઉપરથી ઉતારી લેવામાં આવી છે. તેમાં જો ફાર ફેર જોવામાં આવે તો તેથી સંદિગ્ધ થવું નહીં. કારણ કે ગ્રંથ કર્તાઓ પોત પોતાની કૃતિઓમાં કોઈ ઠેકાણે સંદેષથી તો કોઈ ઠેકાણે વિસ્તારથી કથાઓ આલેખેલ છે એ પરિપાટી પરંપરાગત છે તેથી વાચનાન્તરમાં કોઈ પ્રકારનો ફેરફાર જણાય તો તેમાં સંદેહ રાખવો નહીં કેમકે શાસ્ત્રવચનમાં સંદેહ રાખવાથી સમ્યક્ત્વનો નાશ થાય છે. સૂત્ર વચન પણ છે કે ' સંકાપ સમ્મચનાસં. '

પર્યુષણપર્વ સર્વ પર્વોમાં શ્રેષ્ઠ, મહા માંગલ્યકારી અને પરમપવિત્ર છે. તેમાં આરંભ સમારંભના વ્યાપારોને છોડી અને પ્રમાદકથાઓને દેશવટ્ટો આપી ધર્મારાધન તથા કન્પસૂત્ર શ્રવણ કે વાંચનમાં તલ્લીન રહેવું જોઈયે. એમ કર્યાથી જ આ પર્વની આરાધનાનો વાસ્તવિક ફલ હાંસિલ થાય છે. મલા ! જે પર્વદિવસોમાં પરસ્પર મૈત્રી માત્ર રાખવું, પ્રતિષ્ઠા ધર્મધ્યાનમાં પ્રવૃત્તિ કરવી, દરેક કામ કરતાં જયણા રાખવી અને શાંતમનથી મહાન્ આદર્શ આત્માઓના ચરિત્ર સાંમલવા જોઈયે ત્યાં તેમ ન કરતાં જો પરસ્પર વૈર વિરોધ વધારવામાં આવે, પ્રતિષ્ઠા વ્યર્થ વાક્યુદ્ધ કરવામાં આવે, દરેક કાર્યમાં જયણાને દેશવટ્ટો અપાય અને કલહકારી વાતો સંમલાય ત્યારે પર્વારાધનનો ફલ કેવી રીતે મલી શકે ?, એમ કરવાથી ફલની આશા તો દૂર રહી. પરંતુ ઘમણા કર્મ વંધાય છે. કહેલું છે કે ' પર્વદિવસોમાં કલહ-કંકાગથી જે કર્મ વંધાય છે તે અનેક જન્મો સુધી રોતાં રોતાં પણ છૂટી શકતાં નથી. ' કન્પસૂત્રના અન્તમાર્ગમાં સ્પષ્ટ કહેવામાં આવ્યું છે કે ' જો ઉવસમઃ તસ્ય આત્મિ આરાહણા, જો ન ઉવસમઃ તસ્ય નતિય આરાહણા '—જે ઉપશમ પામે છે તેને આરાધના થાય છે. જે ઉપશમ નથી પામતો તેને આરાધના થતી નથી. માટે જૈનધર્મનો પરમ ધ્યેય જે ઉપ-શમ છે તેનો જ્યાં સુધી આશ્રય ન લેવામાં આવે ત્યાં સુધી તપ, જપ, આદિ ધર્મકૃત્યો સફળ થઈ શકતા નથી. ચિત્તમાં વિવેક અને શ્રદ્ધા વચ્ચેને સરખું સ્થાન આપી તથા

વૈર વિરોધ બનક હિંસાથી છેટે રહી પર્વારાધનમાં મશગુલ રહેવું એ જ શ્રેયસ્કર માર્ગ છે અસ્તુ હવે અન્તમા કેટલીએક પ્રાસંગિક સૂચનાઓ સૂચવી વિરમિયે દિયે—

(૧) વીતરાગના વચન ઉપર દૃઢ શ્રદ્ધા રાખનાર હોય, શાસ્ત્ર વાચનની રુચિવાળો હોય, શાસ્ત્રના મર્મને સારી રીતે સમજાવવામાં દક્ષ હોય, પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયા કરવા-કરાવવામાં આલસુ ન હોય અને શાત પ્રકૃતિવાળો સહનશીલ હોય તેજ ગૃહસ્થ વાચનવિધિ પ્રમાણે આ વાલાવબોધને સંભલાવવાનો અધિકારી છે

(૨) સંભલાવનાર ગૃહસ્થે સામાયિક કે પોસહ લઈ, ઝંચા આસને પુસ્તક રાખી, મુખ આગલ મુખવલ્લિકા રાખી અને ‘ પુરિમ-ચરિમાણકપ્પો ’ આ માગલિક ગાથા નવકાર પૂર્વક બોલીને શ્રોતા-ઓને વાંચી સંભલાવવું. ઉઘાડે મુખે કે નીચે આસને પુસ્તક રાખી વાંચવું કે સંભલાવવું નહીં

(૩) સાંભલાવનાર શ્રોતાઓ પળ પુસ્તક આગલ દીવો, ધૂપ અને ગુંદાલિ કરી, વિનય ઘટ્ટુમાન પૂર્વક કોલાહલ કર્યા વિના સ્થિર ચિત્ત રાખીને કલ્પસૂત્ર શ્રવણ કરવું અને સાંભલી રહ્યા પછી સૂત્રપૂજા અને જયારવથી સૂત્રનો ઘટ્ટુમાન કરવો

(૪) શ્રોતાઓની સભામાં જેટલા દિવસ કલ્પસૂત્ર વાલાવબોધ વાંચી સંભલાવવું હોય તેટલા દિવસ સુધી સંભલાવનારે સચિત્તનુ ત્યાગ કરવું, ગરમ જલ પીવું, મૂમિ ઉપર શયન કરવું, બ્રહ્મચર્ય પાલવું, કલહ કકાસથી અલગ રહેવું, કોઈને માઠું લાગે તેવું વચન બોલવું નહીં, ચલમ કે વીંટી પાન ન કરવું, આત્માને સંવર ભાવમાં વર્તાવવો અને ઓછામાં ઓછું ધીયાસણ તપ કરવું

(૫) અનિવાર્ય કારણોના લીધે પ્રથમ સંભલાવનાર એક ધે દિવસ વાંચી વાંચવું છોડી દે અને તેના ટેવાણે ધીજો સંભલાવનાર

वांचवा वेसे तो तेने पण ऊपरनी (४ कलमना) नियम प्रमाणेज वर्त्ती वांची संभलाववुं जोड़ये, तेथी विपरीतपणे नहीं.

(६) सवारना सात वाग्याथी अग्यार वाग्या सुधी अने एक वाग्याथी साडा चार वाग्या सुधीनो टाइस कालवेला कहेवाय छे. वाकीनो टाइस अकाल वेला छे. माटे कल्पसूत्रवालावबोध काल वेलासां ज वांची संभलाववो, पण अकाल वेलासां वांचवु के संभलाववुं नहीं.

(७) पर्युषणपर्वना दिवसोसां कल्पसूत्रने वांचवानी एवी परिपाटी प्रचलित छे के अमावसना दिवसे पीठिका सहित पहेलुं अने वीजुं, एकमना दिवसे त्रीजुं अने चोथुं, वीजना दिवसे पांचमुं अने छट्टुं, त्रीजना दिवसे सातमुं अने आठमुं तथा चोथना दिवसे नवमुं व्याख्यान वांची पूर्ण करवुं. परन्तु उक्त नियम प्रमाणे पांच दिवसमां पूर्ण न थइ शके तो आठ व्याख्यान तो अवश्य पूर्ण करवाज जोड़ये. अने नवमुं व्याख्यान पांचस के छट्टना दिवसे पूर्ण करी देवामां आवे तो पण कांइ हरकत नथी.

(८) बीजाओने संभलाववुं न होय अने पोताने एकलानेज आ ग्रंथ वांचवुं होय तो पण भक्ति बहुमानथी पवित्र थई, मुख आगल मुखवस्त्रिका के आडो पछो राखी अने अकाल वेला टाली वांचवुं जोड़ये.

(९) आ ग्रन्थनी वाचना शुरु कर्या पछी अधुरी छोडवी नहीं. कारण के अधुरी वाचना छोडी देवाथी तेना साराऽसारनो पत्तो लागतो नथी अने ते अमंगलकर पण थाय छे. कोइ पण ग्रन्थ आदिथी अन्त-सुधी वांचवा के सांभलवाथीज हितकर थाय छे अने तेमांथी अनेक आवतो सीखवा योग्य मले छे. ॐ शान्तिः ! शान्तिः !! शान्तिः !!!

संस्कृत-प्राकृतभाषामय अनेक जैन-ग्रन्थ रत्नोना सशोधक अने प्रकाशक,
तथा हिन्दी साहित्यना चालीस ग्रन्थोना सारा सुलेखक
व्याख्यानवाचस्पत्युपाध्याय-

मुनिराज-श्रीयतीन्द्रविजयजी महाराज ।

जन्म-१९४०, लघुनीक्षा-१९५४, वृहदीक्षा-१९६५, उपाध्याय पद १९८०
 मु० धवलपुर मु० खाचरोद मु० आहोर मु० जावरा
 (बुदेलसड) (मालवा) (मारवाड) (मालवा)

मधुराप्रतिप्रिया चैव, मारवी यस्य शोभते ।
 स श्रीयतीन्द्रविजयो, जयतान्मुनिसत्तम ॥ १ ॥

શ્રી સદ્ગુરુમ્યો નમઃ ।

ૐ ણમો અરહો સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ ।

જેનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયરાજેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ સંક્ષિપ્ત—

શ્રી કલ્પસૂત્ર-વાલાવબોધ

ગ્રન્થરચનાનો હેતુ કહે છે —

શ્રીજિનશાસનને વિષે સર્વ પર્વ માંહે શિરોમાણિ શ્રીપર્યુષણ પર્વ છે. તે પર્વના દિવસોમાં નગર નગરને વિષે કલ્પસૂત્ર વંચાય છે, પણ યોગ વહન કરનારા સાધુ મુનિરાજનેજ સૂત્ર વાચવાનો અધિકાર શ્રીતીર્થંકર ભગવાને દીધો છે. ઘીજા કોઈથી સૂત્રની વ્યાખ્યા થાય નહિં માટે તેવા મુનિરાજોનું આગમન સર્વસ્થલે હોતું નથી તેથી જે ગામમાં સાધુમહારાજ વિરાજમાન ન હોય તે ગામ નિવાસી શ્રાવકોને કલ્પસૂત્ર શ્રવણ કરવાનો અત્તરાય પડે છે. તે અત્તરાય દૂર કરવાને વાસ્તે જેમ પૂર્વાચાર્યોં લોકોપકારને અર્થે પૂર્વે અનેક પ્રકરણોની રચના કરેલી છે તથા વર્તમાન કાલમાં પણ કરે છે તે પ્રકરણ પણ સૂત્રોના અર્થ રૂપજ છે અને તેનું પઠન પાઠન ચતુર્વિધ શ્રીસઘ કરે છે તેમ હું પણ શ્રીકલ્પસૂત્રના વાલાવબોધને પ્રકરણ રૂપે વનાવું છું કે જે ગ્રંથ સાધુ, સાધ્વી શ્રાવક અને શ્રાવિકા મલી ચારે પ્રકારના શ્રી સઘને વાચવાના ઉપયોગમાં આવે. કેમકે એ વાલાવબોધ પણ સૂત્રનો અર્થ રૂપ હોવાથી પ્રકરણ સદૃશ સમજવો.

શ્રી પર્યુષણ પર્વમાં ગ્રન્થ વાચવાની વિધિ:—

જે શહેરમાં શ્રીમુનિમહારાજ ચોમાસુ રહ્યા હોય અને તે ગામના

શ્રાવકો એકઠા થઈ સાધુજી પાસેથી સૂત્રની પોથી માંગી લઈ આવીને એક શ્રાવકના ઘરમાં રાખે, અને રાત્રિ જાગરણ કરે. પછી બીજે દિવસે શ્રાવક શ્રાવિકા એકઠાં થઈને એક કુંઆરા છોકરાને અબોટ વસ્ત્ર પહેરાવી હાથી ઉપર બેસાડીને અથવા અશ્વપ્રમુખ કોઈ ઉત્તમ વાહન ઉપર બેસાડી તે પોથી એક થાલમાં રાખી તે થાલ તે પેલા છોકરાના હાથમાં આપી સર્વને બદામ, શાકર પતાસા આદિકની પ્રભાવના કરી વાજતે ગાજતે મહોટા મહોત્સવ પૂર્વક ઉપાસરે આવીને તે પુસ્તક ગુરુના હાથમાં આપે. ગુરુ વાચના કરે તે સર્વ શ્રીસંઘ સાંભળે અને ગુરુ આગલ શ્રીફલાદિક મૂકે, અથવા આ પુસ્તક જે શ્રાવકાદિકની પાસે હોય તેની પાસેથી માંગી લાવીને પંચે ઠરાવેલા બીજા કોઈ શ્રાવકને ઘેર લઈ જઈ ત્યાં રાત્રિ જાગરણ કરી પછી બીજે દિવસે સર્વ સંઘ મલી પૂર્વોક્ત રીતે મહોટા મહોત્સવ પૂર્વક પૌષ્ઠશાલામાં, કિંવા ઉપાશ્રયમાં, અથવા કોઈ શ્રાવકને ઘેર જ્યાં સામાયિકાદિક કરવાની કોઈ સ્વચ્છ નિર્મલ જગા હોય તે સ્થાનકે, અથવા બીજી કોઈ જીવાદિ ઉપદ્રવ રહિત જગા હોય, અથવા જ્યાં સર્વ સંઘે મલી વાંચવાનો વિચાર કર્યો હોય તેવી જગાએ આવીને જ્ઞાનભક્તિ પૂર્વક ઘણાજ યત્નથી સર્વ પ્રકારની આશાતના ટાલી પોથી કોઈ વિવેકી સુજ્ઞ શ્રાવકના હાથમાં આપીને વંચાવવી અને બીજા સર્વજનોએ પ્રમાદ, નિદ્રા, વિકથાદિકનો ત્યાગ કરી વિનયપૂર્વક ત્યાં બેસીને એકાગ્ર ચિત્તે સાંભળવી.

શ્રી પર્યુષણ પર્વ, કલ્પસૂત્ર અને શ્રમણસંઘનું મહત્ત્વ કહે છે:—

नैतत्पर्वसमं पर्व, न च कल्पसमं श्रुतम् ।

ન ધાર્મિકસમઃ સંઘ-ચિરત્નાનિ જગત્ત્રયે ॥ ૧ ॥

“આ જગતને વિષે દીપમાલિકાદિક અનેક પ્રકારના લૌકિક પર્વ છે તથા ચોમાસી, શ્રીતીર્થંકર દેવના પાંચ કલ્યાણક, અષ્ટમી, પાશ્વિક અને તીર્થ યાત્રાદિક અનેક પુણ્ય પર્વ છે, તે સર્વ લોકોત્તર ઉત્તમ પર્વ

છે. ય સદ્ગુ પર્વને વિષે શિરોમાણિ ચિંતામણિ રત્ન સદૃશ જ્યેષ્ઠ યવું સાવ-
ત્સરિક પર્વ છે જેમ સાવત્સરિક પર્વ સમાન વીજુ કોઈ પર્વ નથી, તેમ
કલ્પસૂત્ર સમાન વીજુ કોઈ સૂત્ર પણ નથી તથા ચતુર્વિધ શ્રીસંઘ માંહે
શ્રીસાધુ મુનિરાજના સંઘ સમુદાય સમાન વીજો સંઘ પણ કોઈ નથી,
પટલે સર્વ પર્વમાંહે સર્વોત્તમ પર્યુપણ પર્વ છે તેને વિષે કલ્પસૂત્ર વચાય
તે પણ ષ્ઠાદશાંગાદિ સર્વ સૂત્રમાં ઉત્તમ છે તેમ કલ્પસૂત્રના વાચનાર
સાધુ મુનિરાજ તે પણ ચારે પ્રકારના સંઘમાંહે ઉત્તમ છે એમ ય
જગતમાં ઘણે સાક્ષાત્ રત્ન સમાન જાણવા

વ્યાખ્યા કરનાર પોતાની લઘુતા દેખાડે છે:—

વ્યાખ્યા કરનાર કહે છે કે હું મદમતિ, મૂર્ખ, અજ્ઞાની, મહા જડ
છતા પણ શ્રીસંઘની સમક્ષ દક્ષ થઈને આ કલ્પસૂત્રની વ્યાખ્યા કર-
વાનું સાહસ કરું છું-વ્યાખ્યા કરવાને ડઝમાલ થયો છું તે સર્વ
શ્રીસદ્ગુરુનો પ્રસાદ અને ચતુર્વિધ શ્રીસંઘનું સાંનિધ્યપણ જાણવું જેમ
અન્ય શાસનમાં કહેલું છે કે શ્રીરામચંદ્રની સેનાના વાદરાઓ મહોટા
મહોટા પાપાણ લઈને સમુદ્રમાં નાહ્યા તે પથરા પોતે પણ તર્યા અને
લોકોને પણ તર્યા તે કાંઈ પાપાણનો, સમુદ્રનો અને વાદરાઓનો
પ્રતાપ જાણવો નહીં પરંતુ તે પ્રતાપ શ્રીરામચંદ્રજીનો જાણવો, કેમકે
પથરનો તો યવો સ્વભાવ છે કે પોતે પણ ઘૂંટ અને આશ્રય લેનારને
પણ ઘૂંટાડે, તેમ હું પણ પથર સદૃશ છતાં શ્રીકલ્પસૂત્રની વ્યાખ્યા કરું
છું તેમાં મ્હારો કાંઈ પણ ગુણ જાણવો નહીં, તેમજ પૌષ્પશાલા અથવા
પુસ્તકના પાનાનો પણ કાંઈ ગુણ જાણવો નહીં ય ગુણ માત્ર શ્રી સદ્ગુરુ
અને શ્રીસંઘનો જ જાણવો તથા જેમ કોઈ ભરહભાવની જાણવાવાલી
ગીતકલા અને નૃત્યકલામાં વિશારદ, છપ્પત્ર કોડી તાલ-ભરહ શાસ્ત્રની
પારંગ યવી નર્ચકી હોય તે ગીત-ગાન કરતે, મૃદંગધ્વાનિ વાજતે, નૃત્ય
કરે, અનેક ચક્ર-ગોલા ફેરવે અને હાવ ભાવથી લોકોના મન રંજન કરે,

तेमज कोई गामडीयानी गामडियात एक घेली स्त्री होय ते पण तालो-
 टाना छंद पडते थके नृत्य करे तथा जेम कोई महा गंभीर समुद्र होय
 ते पण लहेरो आपे अने कोईक गामनुं न्हानुं तलाव होय ते पण
 वर्षाऋतुमां पाणीथी पूरण भरायुं थकुं लहेरो आपे तेने पण कोई निवारे
 नहीं तथा जेम शुद्ध दूध मांहे अखंड चोखा नाखीने खीर रांधीये ते
 पण उभराय छे अने कूशकानी रावडी रांधीये ते पण उभराय छे; तेमां
 पण कांड आश्चर्य नथी. तेम जे एकज स्थानके एकज क्षेत्रे अनेक गण-
 धर, संपूर्ण श्रुतधर, महाशास्त्रना वेत्ता, नवरसावतार, महा व्याख्या-
 नना करनारा व्याख्या करे अने हुं पण व्याख्या करूं तेमां अरस-
 परस षटलो फेर जाणवो षटले भरहभेदने जाणनारी नर्तकी तथा समुद्र
 अने शुद्ध खीरना सदृश ते गणधरादिक जाणवा अने गामडियात तथा
 गामनुं तलाव अने कूशकानी रावडी समान मन्हें जाणवो. ते हुं श्रीस-
 द्गुरु अने श्रीसंघना प्रसादथी माननीय थयो छुं. जेम कोई पाषाण जड
 छतां तथा ज्ञान विवर्जित छतां पण तेनी ज्यारे प्रतिमाजी नीपजावीये;
 त्यारे ते सर्व जनोने माननीय पूजनीय थाय तेनी पेरे श्रीगुरु तथा
 श्रीसंघना प्रसादथी हुं पण माननीय थयो छुं.

श्रीदेवगुरु नमस्कार-लक्षण-मंगलाचरणम् :—

नत्वा श्रीमन्महावीरं, गौतमादिगणाधिपान् ।

कुर्वेऽहं कल्पसूत्रस्य, व्याख्यां वालोपकारिणीम् ॥१॥

प्रथम श्रीगुरु महाराजनो आदेश लइने जे क्षेत्रमां साधु चोमासुं
 रहे त्यां चोमासामां भाद्रपद मासने विषे पर्युषण पर्व आवे थके मांग-
 लिक निमित्ते पांच दिवस पर्यंत श्रीकल्पसूत्र वांचे ते कल्प एवुं नाम
 आचारनुं छे ते साधुनो आचार दश प्रकारनो छे. यदुक्तम्—

आचेल्लकुद्देसिय, सज्जायर-रायपिंड-किङ्कममे ।

धय-जिट्ठ-पडिक्कमणे, मासं पज्जोसवणा कप्पे ॥१॥

प्रथम अचेलक, बीजो उद्देशिक, श्रीजो सय्यातर, चोथो राजपिंड, पाचमो कृतिकर्म, छठ्ठे व्रत, सातमो ज्येष्ठ, आठमो प्रतिक्रमण, नवमो मासकल्प अने दशमो पर्युषणकल्प, ए दश प्रकारना कल्प एटले आचारना नाम जाणवा

१ प्रथम अचेलक कल्प कहे छे—जे वस्त्र नहीं राखवा तेने अचलक कहीये. त्यां श्रीऋषभदेव भगवान तथा श्रीमहावीर स्वामीना साधु तो श्वेत मानोपेत जीर्णप्राय वस्त्रने धारण करे तेमा हुटीथी चार आगुल नीचो अने गुदाथी चार आगुल ऊचो एवो साडा व्रण हाथनो चोलपट्टो राखे तथा साडाचार हाथनी चादर राखे तथा पोताना हाथ थी एक वेंत ने चार आगुलनी मुहपत्ति राखे एम अर्द्ध शरीर उघाडु अने अर्ध शरीर ढाक्यु राखे एवी रीते पहरेला वस्त्र ते अणपहेर्या जेवा समजवां माटे तेने अचेलक कहीये ते ऊपर दृष्टांत कहे छे — जेम कोई एक पुरुषे धोतीया बनावनारने कल्यु के म्हारा धोतीया ताकीदयी आप, केमके हुं नागो फरु छु, एवु वचन व्यवहारथी कल्यु हवे ते पुरुषे जूना वस्त्रनु धोतीयु पहेंयुं छे तो पण नागो फरु छुं एम कल्यु वली बीजु दृष्टात कहे छे —जेम कोईएक पुरुष पोतीयु पहेंरीने नदी ऊतयों तेने कोई एके पूछयुं के भाई ! तु नदी शी रीते ऊतयों ? तेवारे तेणे जवाव आप्यो के हु नागो थइने नदी ऊतयों वली बीजु दृष्टात कहे छे —जेम कोईएक डोसी जूना वस्त्र पहेंरी वणकरना पासे जइ कहेवा लागी के अरे भाई ! म्हारा वस्त्र तैयार थया होय तो मने आप, हु नागी फरु छु. एवी रीते साधुने पण जीर्णप्राय जूना श्वेत मानोपेत वस्त्र धारण करते छते पण वस्त्र रहित अचेलकज कहीये, तेम आ चोबीसीमा श्रीऋषभ देव अने श्रीमहावीरने जाजेरा एक वर्ष पटी इन्द्रदत्त वस्त्रने अपगमे जावजीव पर्यंत अचेलकपणु हतु अने चोबीसे तीर्थंकर आश्रयी तो दीक्षा लेती वसते इद्र महाराज तेमना स्वभा

ऊपर देवदुष्य वस्त्र मूके ते ज्यां सुधी खंभा ऊपर रहे त्यां सुधी सचेलक कहीये अने पडी गया पछी अचेलक कहीये तथा आ चोवीसीमां बीजा श्रीअजितनाथ भगवान्नी मांडीने श्री पार्श्वनाथ भगवान् पर्यंतना बावीश तीर्थकर मध्यना कहेवाय. तेने देवदुष्य वस्त्र शेष वे घडी आयुष्य थाकतां सुधी रहे छे. माटे तेने सचेलक (वस्त्रसहित) कहीये तथा ए बावीश तीर्थकरना साधु पण ऋजु एटले शुभ मनवाळा सरल अने दक्ष एटले पंडित (घणा डाह्या चतुर) होय माटे महोटा मूलनां पांच रंगवालां मानो पेट रहित एवां वस्त्र राखे तेथी एने सचेलक कहीये; केमके एने ए अचेलक कल्पनी कांड मर्यादा नथी माटे एमने ए कल्प अनियत छे अने पहेला तथा छेह्ला तीर्थकरना साधु साध्वीने ए कल्प नियत छे एटले निश्चय छे.

२ बीजो उद्देशिक कल्प कहे छे—जे साधु अथवा साध्वीने उद्देशीने कयों एवो जे आहारादिक तेने उद्देशिक कहीये. त्यां मध्यना बावीश तीर्थकरना वखतमां जे साधु अथवा साध्वीने निमित्ते कोइ गृहस्थे भात पाणी, औषध, भैषज्य, वस्त्र, पात्र निपजाव्यां होय ते तेहज साधुने लेवा न कल्पे पण शेष बीजा साधुने ते आहारादिक लेवा कल्पे, केमके तेने आधाकर्मादिक दोष न लागे अने पहेला तथा छेह्ला तीर्थकरना शासनने विषे तो एक साधु अथवा एक साध्वीने अर्थे जे आधाकर्मिक आहारादि निपजाव्यां होय ते सर्वथा प्रकारे कोइ पण साधुने अथवा साध्वीने लेवा कल्पे नहीं.

३ त्रीजो सय्यातरपिंड कल्प कहे छे—जे उपाश्रयनो धणी होय तेने सय्यातर कहीये अथवा जे साधुने रहेवानी (उत्तरवानी) जगा आपे एटले जेनी आज्ञा लइने साधु जे जग्यामां रह्या होय ते घरना स्वामीने सय्यातर कहीये. तेना घरनो पिंड जे आहारादिक बार वस्तु ते सर्व तीर्थकरना साधुओने वहोरवी कल्पे नहीं. ते बार वस्तुना नाम कहे छे:—१ आहार, २ पाणी, ३ खादिम, ४ स्वादिम, ५ कपडा, ६ पात्रा, ७ कंबल, ८

ओषो, ९ सूई, १० पिप्पलक, ११ नख उत्तारवानी नेरणी, १२ कानमाथी
 मेल कहाडवानी चाटुइ, ए वार चीज तथा बीजा पण छरी, कातरणी
 अने सरपला प्रमुख ते कोइ पण साधुने लेवां कल्पे नही ए सय्यातर
 पिंड लेवामा अनेपणीय अशुद्ध दोपनो संभव थाय. प्रसगादि महोटा
 दोष ऊपजे; केमके साधुना राग करी पारणा, अने उत्तरपारणाने अर्थे
 वारवार जाता आवता अशुद्ध आहारादिके करीने ते गृहस्थ दर्हि दूध
 प्रमुख स्निग्ध वस्तु पण आपे तथा रसवृद्धि थाय अने मिष्टान्नना लोभे
 तेनु घर न मूके कदापि वेगलो बीजे गामे गयो होय तो पण त्याथी
 मिष्टान्नना लोभे फरी आवे वली वस्त्रादिक माग्यां थका ते गृहस्थ
 तरत ज आपे, तेणे करी उपधिनी वृद्धि थाय वली ते सय्यातरनो पिंड
 लेता थका गाममां फरवाथी छूटे तेथी ते साधुनु शरीर जाडु थाय वली
 ते सय्यातरनो पिंड लेवाथी कदाच गृहस्थने एवो पण भय उपजे के जे
 उपाश्रय करावे के आपे तेने आहारादिक पण आपवा पडे तेने लीभे
 कोइ उपाश्रय पण न करावे अने रहेवाने कोई जगा पण आपे नहीं तेथी
 आहार शिष्यादिकनो मलवो दुर्लभ थइ पडे. इत्यादिक दोपना प्रसंग-
 थी सय्यातरना घरनो आहार लेवो सर्व तीर्थकरे निषेध्यो छे. कदाचित्
 कोई कारणे सय्यातरनो पिंड लेवो पडे तो रात्रिना चार पहोर क्रिया
 सज्जाय करतो जागरण करे पण निद्रा न करे अने प्रभातनु पढिक्रमणु
 बीजे स्थानके जइ करे तो उपाश्रयनो धणी सय्यातर न थाय अने जो
 रात्रे निद्रा करे अने प्रभातनु पढिक्रमणु बीजे स्थानके करे तो घेहु सय्या-
 तर थाय पटले घेहु स्थानक आहारादि लेवा न कल्पे तथा १ तृण २
 माटीनु ढेफ़, ३ भस्म, (राख) ४ मात्रानुं ठाम, ५ घाजोट, ६ पाट-पाटला,
 ७ सय्या, ८ सय्यारो, ९ लेप प्रमुख वस्तु, १० उपधिसहित चेलो पटले
 वस्त्रादिक सहित चेलो ए दश वस्तु सय्यातरना घरनी लेवी कल्पे. ए
 कल्प सर्व तीर्थकरोना साधुने निश्चय होय माटे एने नियत कल्प कहिये।

४ चोथो राजपिंड कल्प कहे छे—जे म्होटो छत्रपति चक्रवर्त्यादिक राजा होय अने जेने सेनापति, पुरोहित, श्रेष्ठि, प्रधान अने सार्थवाह ए पांच वानां होय, ए पांचनी साथे राज्य करे तेने राजा कहीये. तेना घरनो आहारादिक पिंड पहेला तीर्थकरना साधु साध्वीने अने छहेला श्रीवीर भगवानना साधु साध्वीने लेवो कल्पे नहीं. केमके राजद्वारमां घणा लोक मले, त्यां घणो वखत लागे तथा कोइक अमंगालिक समजे अने त्यां हाथी, घोडा, रथ अने स्त्री प्रमुखने वारंवार जोतां थकां राग उपजे, वली कोइक चोर कहे, कोइक हेरू पण कहे इत्यादिक अनेक दोष उपजे. वली लोक निंदा करे के जुओ ! आ साधु थईने राज्यपिंड लीये छे, अन्य दर्शनीयोना शास्त्रमां पण राज्यपिंड निवार्यो छे माटे पहेला अने छहेला तीर्थकरना साधुओए राज्यपिंड न लेवो अने बावीश तीर्थकरना साधु तो ऋजु अने पंडित छे माटे राजाना घरनो निर्दोष आहार जाणे तेवारे आहार लीये अने सदोष जाणे तो न लीये माटे तेमने ए कल्पनी मर्यादा नथी.

५ पांचमो कृतिकर्म कल्प कहे छे—जे वांदवुं तेने कृतिकर्म कहिये. ते वे प्रकारे छे. एक तो ऊभुं थावुं, वीजुं द्वादशावर्त्त वांदणे वांदवुं. तेमां श्रीजिनशासनने विषे सर्व तीर्थकरोना साधुओनी एवी मर्यादा छे के जेणे पहेली दीक्षा लीधी होय ते साधुने पाछलथी दीक्षा लेनारो साधु वांदे पण वाप दीकरो अथवा राजा अने प्रधान इत्यादिक न्हानो म्होटो जुवे नहीं; परंतु दीक्षा जो दीकरे प्रथम लीधी होय अने पिताये पाछलथी लीधी होय तो पिता पुत्रने वंदन करे एमज राजा पोताना प्रधानने पण वंदन करे तथा सर्व साध्वीयो तो पुरुषोत्तम धर्म जाणीने सर्वे साधुने वांदे परंतु न्हानो म्होटो जुवे नहीं. जो सो (१००) वर्षनी दीक्षित साध्वी होय अने एक दिवसनो दीक्षित साधु होय तो पण ते साध्वी साधुने सामी जइने हे पूज्य ! पधारो, एवी रीते विनयपूर्वक खमासमणा दइने वांदे, केमके धर्ममाहे मुख्य प्रधानपणुं ते पुरुषनेज कह्युं छे, माटे पुरुष अधिक छे तेथी

પુરુષે સ્ત્રીને વદન કરવું નહીં, જો સાધુ થઈને સાધ્વીને વાદે તો ઘણા દોષ પ્રાપ્ત થાય, કેમ કે સ્ત્રીજાતિ તુચ્છ છે માટે અહકાર કરે તો તેથી તે નીચ ગોત્રને વાધે, વલી લોક નિંદા કરે માટે પુરુષે સ્ત્રીને વદન કરવું નહીં એ કલ્પ સર્વ ચોવીશે તીર્થકરોના સાધુ આશ્રયી નિયત જાણવો

૬ છટ્ટો વ્રતકલ્પ કહે છે —પ્રાણાતિપાતાદિક પાચ મહાવ્રત છે એટલે પ્રાણાતિપાત, મૃપાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન અને પરિગ્રહ એ પાચથી વિરમવું તે પાચ મહાવ્રત કહીયે તેમા શ્રી ઋપભદેવ અને શ્રીમહાવીરના સાધુ તથા સાધ્વીને તો તાદૃશ જાણપણાના અભાવથી પાચે મહાવ્રત વ્યવહારથી છે અને મધ્ય વાવીશ જિનના વારાના સાધુ તો પરિગ્રહ વ્રતમાહે પરિગ્રહિત સ્ત્રીભોગનું પચ્ચક્ષાણ જાણે છે તથા ત્રીજા અદત્તાદાન વ્રત માહે અપરિગ્રહિત સ્ત્રીભોગનું પચ્ચક્ષાણ જાણે છે એટલે સ્ત્રીને પરિગ્રહ રૂપ ગણીને પાચમા પરિગ્રહ વ્રત સાથે જ લીયે છે, કેમકે જ્યાં સ્ત્રી ત્યાં પરિગ્રહ અને જ્યાં પરિગ્રહ ત્યાં સ્ત્રી હોય છે માટે વાવીશ તીર્થકરના સાધુને ચોથું મૈથુન વિરમણ વ્રત વર્જીને શેષ ચાર મહાવ્રત જાણવા અથવા શ્રીઋપભદેવ અને મહાવીરના તીર્થે રાત્રિ ભોજન વ્રત મૂલ ગુણ માંહે ગણે છે તેથી રાત્રિભોજન વિરમણ વ્રત સાથે ગણીયે તો સાધુને છ વ્રત થાય અને વાવીશજિનના તીર્થે તો રાત્રિભોજન વ્રત ઉત્તર ગુણમા ગણે છે માટે ચારજ વ્રત જાણવા

૭ સાતમો જ્યેષ્ઠ કલ્પ કહે છે —જ્યેષ્ઠ એવું મ્હોટાનું નામ છે ત્યાં શ્રીઋપભદેવ અને મહાવીરના સાધુઓને તો મ્હોટી દીક્ષા દીધા પછી લોહ-વઢાઈ ગણાય છે માટે જેણે મ્હોટી દીક્ષા પહેલી લીધી હોય તે મ્હોટો ગણાય અને જેણે ન્હાની દીક્ષા પહેલી લીધી હોય તે પગ મ્હોટી દીક્ષા પછી લીયે તો તે આગલાની અપેક્ષાએ લઘુ ગણાય જેમ પિતા અને પુત્ર તથા રાજા અને પ્રધાન તથા શેઠ અને ધાકર તથા માતા અને દીકરી એમ અનુક્રમે દીક્ષા લીયે. પછી ઊઠામણા આવે મ્હોટી

દીક્ષા લીયે તેવારે મુખ્ય પ્રકારે તો પિતા, રાજા, શેઠ અને માતા એ ચાર મ્હોટાં છે તે મળવામાં જો અધિક થાય તો તેહજ મ્હોટાં કહેવાય. નહીં તો પુત્ર, પ્રધાન, ચાકર અને દીકરી એ ચાર ન્હાનાં છે પરંતુ તે મળવામાં અધિક થઈ જાય તો ગુરુ તેમને મ્હોટી દીક્ષા આપી મ્હોટાં કરે અને વાવીશ તીર્થકરના સાધુને તો એ મર્યાદા નથી; કેમકે તે તો વધાએ પ્રવીણ ડાહ્યા હોય છે તેથી તરત જ મળી લીયે છે માટે તે દીક્ષાના દીવસથીજ વૃદ્ધ અને લઘુ ગણાય છે તેથી તેમનામાં પ્રથમ જે દીક્ષા લીયે તેહજ મ્હોટો ગણાય. જો પિતા અને પુત્ર તથા રાજા અને પ્રધાન તથા શેઠ અને વાળોતર તથા માતા અને દીકરી એ સહુ સાથે દીક્ષા લીયે તો પિતા, રાજા, શેઠ અને માતા એ ચાર લોક રીતીથી મ્હોટા ગણાય તથા પુત્ર, પ્રધાન, વાળોતર અને દીકરી એ ચારે લઘુ ગણાય તેથી મ્હોટી દીક્ષાને યોગ્ય પ્રધાન અને પુત્ર હોય તો રાજાને તથા પિતાને પૂછીને મ્હોટી દીક્ષા આપે તેથી અપ્રીતિ ન ઉપજે એ રીતે એ અનિયત કલ્પ છે.

૮ આઠમો પ્રતિક્રમણ કલ્પ કહે છે—પ્રતિક્રમણ જે આવશ્યકનું કરવું તે જાણવું. ત્યાં પ્રથમ અને ચરમ જિનના વારામાં તો સાધુને અતિચાર દોષ લાગે કિંવા ન લાગે તો પણ નિશ્ચયથી દૈવસિકાદિક પાંચે પ્રકારનાં પડિક્કમણાં કરે અને વાવીશ તીર્થકરના સાધુ તો જો પાપ લાગ્યું છે એવું જાણે તોજ દૈવસિક અથવા રાઈ પડિક્કમણું સાંજે અથવા સવારે કરે અને પાપ લાગ્યું ન જાણે તો તે પણ ન કરે. વાકી પાક્ષિક ચોમાસી અને સાંવત્સરિક એ ત્રણે પડિક્કમણાં તો વાવીશ જિનના વારામાં હોયજ નહીં એમ એ પણ અનિયત કલ્પ છે.

૯ નવમો માસકલ્પ કહે છે—પહેલા અને છેલ્લા તીર્થકરના સાધુ એક ગામમાં એક માસ પર્યંત રહે ઉપરાંત રહે નહીં. માત્ર ચોમાસાના ચાર મહીના પર્યંત એક ગામમાં રહે; પરંતુ અન્ય દિવસોમાં એક મહીનાથી

उपरांत रहे तो घणा दोषोनो संभव थाय एक तो गृहस्थ साथे प्रति-
वध थाय, हलवापणुं पामे, लोकनो उपकार करी शके नहीं, देश विदे-
शनु ज्ञान न थाय, ज्ञाननु आराधन न थाय माटे एक मास उपरांत
रहेवानी साधुने आज्ञा नथी कदाचित् दुर्भिक्षादिक कारणे रहेबुं पडे
अथवा विहार करवाने असमर्थ होय तो पण वस्ति पालटण करे-पाडो
पलटावे, घर पलटावे अने छेवट संधारानी भूमि पालटण करीने
भावथी पण मास कल्प करे जे माटे लोकमां पण कहेवत छे के ' स्त्री
पीयर नर सासरे, संजमिया थिरवास । एतां होय अलखामणा, जो
माडे घरवास ॥ १ ॥ ' अने मध्य बावीश तीर्थकरना साधुओ तो वि-
हार करवाने जो सामर्थ्यवान होय तो पण ते ऋजु अने पडित छे माटे
तेमने मासकल्पनो काइ नियम नथी जो दोष नहीं लागतो होय अने
लाभ जाणे तो देसूणा पूर्वकोडी वर्ष पर्यंत पण एकज क्षेत्रमां एकज
स्थानके रही जाय माटे ए अनियत कल्प छे

१० दशमो पर्युपणा कल्प कहे छे —जे एक जगाये रहेबु तेने
पर्युपणा कहे छे ते पर्युपण बे प्रकारनां छे एक तो गृहस्थ जाणे अने
बीजो गृहस्थ न जाणे ज्या पर्युपण पर्वने पडिक्कमता थका साधुने लोक
पूछे तेवारे रहेवाने त्रिपे वर्त्तमान योग्य कहे पण पर्युपणा पर्व पडिक्कम्या
पछी तो कार्तिकी पूनम पर्यंत रहेवानुं निश्चयथी ज कहे त्या गृहस्थनी
आज्ञा थकी पाच दिवस यावत् रहेबुं एम पाच पाच दिवस रहेतां
पचास दिवसे पर्युपण पर्व करे तेमा कल्पसूत्र गृहस्थ आगल वाचे पछी
सीतेर दिवस निश्चयथी रहे एटले जे गृहस्थ जाणे ते तो भाद्रवा शुदि
पांचमथी माडीने कार्तिक शुदि पूर्णिमा सुधी रहे अने बीजो जे गृहस्थ
न जाणे ते तो आपाढ शुदि पूर्णिमाथी माडीने भाद्रवा शुदि पंचमी
सुधी जाणवु, केमके कदापि कोइ गृहस्थ साधुने पूछे के आप चोमासु
रक्षा ? तेवारे साधु कहे के जेवी खेत्र फरसना अथवा पांच दिन छीय

એવો જવાબ આપે તેથી આગલના દિવસ ગૃહસ્થ ન જાણે અને પર્યુષણ કર્યા પછી તો અવશ્ય ત્યાં જ રહે માટે તે ગૃહસ્થ જાણી શકે તે જઘન્યથી સીતેર દિવસ અને ઉત્કૃષ્ટ છ મહીનાનાં પર્યુષણ જાણવાં. એ કલ્પ શ્રીઋષભદેવ અને શ્રીમહાવીરના સાધુઓને નિશ્ચયથી જાણવો અને વાવીશ તીર્થકરના સાધુઓને નિશ્ચય નહીં.

એ રીતે દશ કલ્પ કહ્યા. તે દશે કલ્પ શ્રીઋષભદેવ તથા શ્રીમહાવીર સ્વામીના સાધુઓને નિશ્ચયથી જાણવા અને મધ્ય વાવીશ તીર્થકરના સાધુઓને તો એ દશમાંથી એક સચ્ચાતર, વીજો ચાર મહાવ્રત, ત્રીજો જ્યેષ્ઠ અને ચોથો કૃતિકર્મ ઇટલે વાંદણાં. એ ચાર કલ્પ નિશ્ચયથી હોય છે અને એક અચેલક, વીજો ઉદ્દેશિક, ત્રીજો પ્રતિક્રમણ, ચોથો રાજ્યપિંડ, પાંચમો માસકલ્પ અને છઠ્ઠો પર્યુષણ કલ્પ એ છ કલ્પનો નિશ્ચય નહીં. જેવી મર્યાદા વાવીશ તીર્થકરોના સાધુઓની કહી તેવીજ મર્યાદા મહાવિદેહ ક્ષેત્રના તીર્થકરોના સાધુ સાધ્વિઓની પણ જાણવી. ઇહાં કોઈ કહે કે સાધુ તો સર્વે સરખાજ છે તો તેના આચારમાં ભેદ કેમ પડ્યો ? તેનો ઉત્તર કહીએ છીએ—શ્રીઋષભદેવજીના વારે માણસ ઋજુ અને જડ હોય છે, તેમને ધર્મ સમજાવવો ઘણો કઠણ થાય છે તથા શ્રીમહાવીર ભગવાનની વારે માણસ વ્રત અને જડ હોય છે, તેમને ધર્મ પાલવો ઘણો દુર્લભ થઈ પડે છે અને મધ્યના વાવીશ તીર્થકરના વારે માણસ વધાં ઋજુ અને પ્રાજ્ઞ હોય છે. માટે તેમને ધર્મ સમજાવવો પણ સુલભ હોય છે અને પાલવું પણ સોહેલું હોય છે. એવી રીતે મનુષ્યોના પરિણામમાં ભેદ હોવાથી કલ્પમાં પણ ભેદ થયા છે એમ જાણવું, પરંતુ પરમાર્થથી ભેદ કાંઈ પણ નથી માત્ર પુરુષોના પરિણામના ભેદ છે.

પ્રથમ તીર્થકરના સાધુ જે ઋજુ અને જડ હોય તે દૃષ્ટાંતથી સમજાવીએ છીએ—શ્રીઋષભદેવના તીર્થમાં કોઈએક આચાર્યનો શિષ્ય સ્થંડિલ

भूमिकाएँ गयो ते घणो वखत लगाडीने पाछो आव्यो तेने गुरुरे पूछ्युं अरे ! शिष्य ! तने आटलो वखत केम लाग्यो ? त्वारे ते ऋजुपणाथी बोल्यो के स्वामिन् ! नाटकिया-लोक रमत करता हता ते जोवाने उभो रह्यो हतो तेथी वधारे वखत लाग्यो ते सामली गुरु बोल्या -हे वत्स ! आपणे साधु थडने नाटक जोवा उभा रहेखु नहीं, एथी पाप लागे छे माटे आपणने ए अकल्पनीय छे तेवारे शिष्ये 'तहत्ति' कही पटले जेम तमे कहो छो ते प्रमाण छे, आज पछी जोइश नहीं एम कह्यु फरी कोइक दिवसे तेहज शिष्य बाहिर भूमि गयो हतो ते घणो वखत लगाडीने पाछो आव्यो जेथी गुरुरे पूछ्यु के आटलो वखत केम लाग्यो ? तेवारे ते शिष्य बोल्यो के हे स्वामिन् ! रस्तामा नाटकणी नाचती हती ते जोवाने उभो रह्यो हतो तेने लीधे वखत थड गयो तेवारे गुरु बोल्या के तमने पूर्वे मनाई करी हती तेम छता केम जोवाने उभा रह्या ? तेवारे ते शिष्य जड पणाथी पटले मूर्खपणाथी बोल्यो के महाराज ! तमे तो नाटकिया जोवाने मनाइ करी हती पण नाटकणी जोवाने तो मनाइ करी हती नहीं तेवारे गुरु बोल्या-हे महाभाग्य ! नाटकणी तो वली नाटकिया करता पण अधिक रागनु कारण छे माटे ते तो सर्वथा नहींज जोवी ते सामली शिष्य बोल्यो-के स्वामिन् ! मन्हें प्रथम एवी समज पडी हती नहीं हवे हु क्यारे पण जोइश नहीं इहा ऋजुपणाथी सत्य बोल्यो अने जडपणाथी जो नाटकिया वर्ज्या तो नाटकणी अवश्य वर्जवी जोइए पटल समज्यो नहीं ?

वली बीजु दृष्टात कहे छे-जेम कोइएक कोकणदेशना वाणीयाए वृद्धपणामा कुटुंब परिवार छोडी धर्म पापी वैराग्यवान थडने स्वविर पासे दीक्षा लीधी तेने कोंकण साधु कहीने सर्व बोलाने एक दिवस ते थडिल थकी आबी इरियापयिका क्रिया पविक्रमना लाग्यो, तेमा काउसगा पारता घणो वखत लाग्यो, तेवारे गुरुरे पूछ्यु के भो कोंकणिक साधु ! तमोने आटलो वखत काउससगमा केम लाग्यो ? ते सामली ऋजुपणे बोल्यो के स्वामीन् ! म्हेँ ब्राज जीवदया चितवी, गुरुरे पूछ्यु तमे केवा प्रकाशनी जीवदया चितवी ? तेवारे साधु बोल्यो

जेवारे हुं घेर गृहस्य अवस्थायां रहतो हतो तेवारे वर्षाकाले खेत्रमां वृक्षोने कापी नाखी सूड करीने जमीनने अग्निथी वाली शुद्ध करी तैमां धान्य वावतो हतो तेणो करी मारा घरमां घरांज धान्य नीपजतुं हतुं. तेथी मारुं सर्व कुटुंब सुखी रहतुं हतुं अने हवे म्हें तो दीक्षा लीथी छे अने म्हारा छोकरा आलसु छे ते खेतीमां कांइ समजता नथी माटे जो निरुद्यमी यका निश्चितपणो घरमां वेठा दशे अने सूड नहीं करशे तो धान्य नीपजशे नहीं तेथी ते वापडा भूखे मरशे. एवा प्रकारनी म्हें जीवदया चितवी, एम ऋजुपणाथी साचुं वोल्या ते सांभळी गुरु वोल्या—भद्र ! तमे माटुं विचार कर्युं छे, केमके ए खेतीनो धंयो पाप बिना थाय नहीं माटे सावद्यनी अनुमोदना साधुने करवी युक्त नथी तेथी मिच्छामि दुक्कडं देइने शुद्ध थाओ, ते सांभळी साधुए मिच्छामि दुक्कडं दीथो.

वळी त्रीजुं दृष्टांत कहे छे—सोरठ देशने विषे एक ब्राह्मण रहतो हतो तेनो पुत्र सासरे जवा लाम्यो तेवारे पिताए शिखामण आपी के वेठा ! एक वार हां कहेवी अने एकवार ना कहेवी, एवी पितानी शिखामण धारण करीने सासरे पोहोतो. त्यां सासु ससराए पूछ्युं के भट्टजी ! तमे आव्या ? तेवारे ब्राह्मण वोल्या हांजी, फरी सासु ससरे पूछ्युं के घेर कुशल खेम छे ? तेवारे ब्राह्मण वोल्या नाजी, फरी पूछ्युं के तमारा पिता देवलोक पहोता ? तेवारे कहुं हांजी. फरी पूछ्युं, तेमनी पछवाडे कांइ खरच कयों ? तेवारे कहुं नाजी, ते सांभळी सासु ससरे कहुं के तमे तो म्होटा मूर्ख छो, तेवारे तेणो कहुं हांजी, एटली बात थया पछी ते सर्व ब्राह्मण मलीने मोकारो गया. त्यां जइने जुए छे तो जमाइनो पिता जीवतो वेठेल छे, तेने राम राम जुहार जुहार करीने सर्व मल्या. पछी जमाइना पिताए पूछ्युं के तमो सर्वेजुं शा माटे अहीं आववुं ययुं छे ? ते सांभळी सर्वे वोल्या के तमारे छोकरे तमे परलोक सिधाव्या एवी बात हमारी पासे कही तेथी अहीं आव्या छीये. तेवारे ते छोकराना पिताए कहुं के ए छोरुओ मूर्ख छे. एवा जीवने पण ऋजु एटले भोला अने जड एटले मूर्ख कहीए. एवा साधु प्रथम तीर्थकर श्रीऋषभदेवना तीर्थें समजवा.

छेह्ला तीर्थकर श्रीमहावीरस्वामीना साधु वक्र अने जड होय तेना ऊपर दृष्टांत कहे छे—जेम कोइएक महावीरस्वामीना तीर्थनो साधु स्थंडिल गयो. ते घणो मोडो आव्यो. तेने गुरुए घणो वखत लागवानुं कारण पूछ्युं तेवारे वक्रपणाथी कहेवा लाग्यो के बाहिर जाय तेने वखत तो लागेज एमां तमे मने शुं पूछो छो ? पछी जेवारे गुरुए घणुं पूछ्युं तेवारे कहुं के नाटकिया नाटक करता हता ते जोवा ऊभो रह्यो हतो. गुरुए कहुं के साधुए नाटक जोवुं नहीं ते तमे जोयुं तेथी पाप लाग्युं

माटे ' मिच्छामि दुक्कड ' दीयो, त्यारे मिच्छामि दुक्कडं दीधु, फरी कालांतरे एक दिवस नटीनु नाटक देखवा ऊभो रह्यो तेथी घणो वखत लाग्यो. माटे गुरुए तेनु कारण पूछवाथी वक्रपणाना योगथी वांका वांका उत्तर आपवा मांड्या पण साचु कहे नहीं तो पण गुरुए ज्यारे घणु पूछ्युं त्यारे बोल्यो के नाटकणी नाच करती हती ते जोवा ऊभो रह्यो हतो, ते सांभळी गुरु बोल्या के—म्हें ना कही हती तो पण तुं नाटक जोवा केम ऊभो रह्यो ? तेवारे शिष्य वक्रपणाथी बोल्यो के तमे तो नाटकी-आनु नाटक जोवाने वार्यो हतो, परतु ते वखत नटीनु नाटक जोवाने शा वास्ते वार्यो नहीं ? तो एसा म्हारो शो वाक छे ? ए तो तमारो ज वांक छे एम वक्रपणाथी उलटो गुरुने ओलंभो दीधो ए वक्रपणा आश्रयी प्रथम दृष्टांत कह्यु १

बीजु लोकोक्त दृष्टांत वक्र जगनु कहे छे—कोइएक शेठनो छोरुनो घणो दुर्विनीत हतो ते पोताना मा-बाप साये बढवाड कर्या करे तेने मा-बाप घणा समजावे तो पण कोइनु कहु माने नहीं पछी कुदुबना माणसोए तेने शीखामण आपी कहु के मा-बापनी सासु तारे बोलतु नहीं तेवारे तेणे कहु हवे हु बोलीश नहीं एम करवां कोइएक दिवसे मा-बाप प्रमुख सर्व कुदुब मली पुत्रने घर मलावी काइक कामसर बाहेर गया तेवारे ते छोरुनो पितानी शीखामण याद करतो घरना कमाड जडीने खाटला ऊपर जइ सुतो, थोडीक बार पछी ते पितादिक आव्या, तेणे छोरुनाने घणा साद कर्या तो पण ते छोरुनो खाट ऊपर बेठो बेठो सामले, परतु बोले नहीं अने कमाड पण चघाडे नहीं एम घणो वखत थयो त्यारे तेनो बाप भीत ऊपरथी चनी घरमा आव्यो अने जुए छे तो पुत्र खाटला ऊपर बेठो बेठो हसे छे तेने बापे मार मारिने पूछ्यु के तने आटला साद कर्या तो पण केम जवाब आप्यो नहीं ? बली कमाड शावास्ते चघाड्या नहीं ? तेवारे पुत्रे कहु तमेज मने शीखव्यु हतु के म्होटानी सासु न बोलतु तो म्हारो एसा शो वाक छे ? तेवारे पिताए कहु के अर मूर्खा ! काम होय त्यारे तो बोलतु जोइये ते सामळी छोरुनो बोल्यो के हवे हु काम हसे तेवारे बोलीश, फरी एक दिवसे शेठ घणा लोकोमा बेठा हता एटलामा घेर शेठायीए रावडी वनावीने छोरुनाने कहु के तारा बापने बोलावी लाव तो रावडी शीरावीने पछी मुखेयी काम ऊपर जाय, त्यारे ते छोरुनो ज्या तेनो बाप घणा माणसोनी वचमा बेठो छे व्या जइ म्होटे सादे हेला पाडीने कदेवा लाग्यो के—पिताजी ! आज आपण्ये घेर रावडी यइ छे ते म्हारी माताए कहु छे के एरुवार शीरावी जाओ पछी सुरोपी काम काज करो. ते सामळी शेठ लज्जा पामीने त्यापी

उठ्यो आगल जइ पुत्रने एकांतमां कहुं के हे कुपुत्र ! आपणी लोकोमां लाज जाय तेवी रीते तुं शा वास्ते वोल्हो तेवारे पुत्र वोल्हो—तमेज मने शीखाव्युं हतुं तो हुं शुं करुं ? तेवारे पिता वोल्हो के आज पछी जो एवं काम होय तो धीरे धीरे वोल्हुं, छोकराए कहुं के हवे धीरे धीरे वोलीश. एटलामां वली एक दिवस ते शेठने घेर आग लागी तेवारे शेठाणीए शेठने तेडवा सारु छोकराने मोक्क्यो. ते छोकरो त्यां आवीने जूए छे तो शेठ वणा लोकोनी वचमां वेठो छे तेवारे पोते दूर जभो रहीने धीरे धीरे वोल्हो. घणीवार थया पछी शेठे तेने जोयो तेवारे शेठे पूछुं के अरे ! तुं शा वास्ते अर्हीआं आव्यो छे ? तेवारे ते छोकरो शेठनी पासे जइने हलवे हलवे शेठना कानमां कहेवा लाग्यो के आपणे घेर लाय (आग) लागी छे. ते सांभळी शेठ वोल्हो के अरे मूर्ख ! घर तो वली गयुं हरो, तुं इहां आवतां वार ज केम वोल्हो नहीं ? तेवारे छोकरो वोल्हो के तमे शीखव्युं हतुं के धीरे धीरे वोल्हजे तो एमां म्हारो बांक कांड नयी ए तमारी पोतानी ज भूल छे, पिताए कहुं अरे ! एटलो म्होटे थयो तो पण हजी अकल आवी नहीं. ज्यारे धूआडा नीकल्या तयारे तरतज धूल नाखवी हती तो अग्रि शांत थइ जात, एवं शेठनुं कहेनुं ते छोकराए धारी राख्युं. एम करतां शीत ऋतु आवी तेवारे प्रभात समये एनो पिता दांतण करवा वेठो छे तेना मुखमांथी धूमाडा नीकल्या ते देखी धूलनो धोवो भरीने छोकराए पिताना मुखमां नाख्यो. तेवारे पिताए जाण्युं के ए छोकरो खरेखर मूर्ख छे. वली एक दिवस पिताए छोकराने कहुं के आ घोडो तरस्यो छे तेने पाणी पीवरावजे अने नवरावी आवजे. छोकराए कहुं वे काम तो नहीं करुं, पिताए कहुं नवरावी आवजे. पछी ते छोकरो घोडा ऊपर चढी तलाव पासे जइ घोडातुं मुख बांधी नवरावीने पाछो घेर लाव्यो पण घोडो तरस्यो हतो माटे आकुल व्याकुल थतो देखी शेठे पुत्रने मूर्ख जाणी घरमांथी काढी मूक्यो अने कहुं के वाटे जातां कोइ मले तो तेने म्होटे सादे जुहार करजे. पछी वाटे जतां कोइएक पारधी पाशो मांडी मृगलां एकठा करी जभो छे तेने छोकराए म्होटे सादे जुहार कर्यो. तेनो साद सांभळीने सर्व मृग नासी गया. पारधीए घणो मार मार्यो अने मूर्ख जाणीने कहुं के—भूँडा ? मार्गे जतां छपतो चाल्यो जाजे. वली आगल जातां कोइक कोटवाल चोरनी शोध करवा नीकल्यो छे तेणे छोकराने छपतो देखी चोर जाणी पकळ्यो ने मार मार्यो; पछी मूर्ख जाणी कहुं के घणा माणस दीठामां आवे तेवारे एम कहेजे के तमारे एवं कोइ वखते थाशो मां. वली आगल जातां कोइएक गाममां विवाह छे ते देखी पेला मूर्खाए कहुं के तमारे घेर एवं कार्य कोइ वारे म थाजो. एवं वचन सांभलीने विवाह वालाए मार मार्यो. पछी छोकराए कोटवालना शीखाववा संवधि बात कहे छते ते लोकोए मूर्ख जाणी शीखामण आपी कहुं के—भोला ! जेवारे घणा माणस मले तेवारे एवं कहेनुं के तमारे सदा एमज थाजो. ते बात याद राखीने छोकरो आगल चाल्यो. मार्गमां कोइ एक देशनो राजा मरण पाय्यो छे तेनी मैयत (वैकुंटी) ने लोको लइ जाय छे ते देखी छोकराए कहुं के—

तमारे सदा सर्वदा एवु ज होजो त्यां पण लोकोए मार मार्यो अने मूर्ख जार्णने मूकी दीघो एम रण्डतो रण्डलतो केटलाएक दिवसे पाछो घेर आव्यो. ए श्रीवीरना साधु ऊपर वक्र-जडनु चीजु दृष्टांत कहु

हवे मध्य चावीश तीर्थकरना साधु ते सर्व ऋजु अने प्राज्ञ छे तेना ऊपर दृष्टांत कहे छे-जेम कोइएक अजितनाथ भगवाननो साधु ते स्थविलथी घणो असुरो (मोडो) आव्यो माटे गुरुए तेनुं कारण पूछयुं ते वारे ऋजुपणार्थी कहु के नाटकीआनु नाटक जोवा ऊभो रह्यो हतो, गुरु बोल्या के साधुए नाटक जोबु नहीं तेवारे तेणे मिच्छामिदुक्कड देइने कहु के हवे कोइवारे जोवा ऊभो रहीश नहीं वली कोइएक दिवसे फरी बाहर गयो, त्यां रस्तामा नटवी नाचती हती ते जोई पंडितपणार्थी विचार कयों के गुरुए मुजने नाटकीआनु नाटक जोवा वज्यो छे तो नाटकणी तो तेथी पण विशेष रागनु कारण छे माटे ए मुजने सर्वथा जोबीज नहीं कल्पे एवुं विचारिने पाछो आव्यो ए ऋजु अने प्राज्ञनुं दृष्टांत कहुं ॥१॥ एम ए दृष्टांत जे कहा ते काइ सर्वे साधुओ आश्रयी समजवा नहीं, परंतु कोइ एक साधुना आश्रयी जाणवा

हवे आजना समयना माणस वक्र अने जड छे ते प्रमाणे आज पाचमा आरामा चारित्रिया साधु नथी एम पण न कहेवु, कदापि अ नाभोगपणे अतिचार दोष घणा लागे तेवा पण साधु आजना समयमा छे, केमके साधु बिना धर्म न होय माटे व्यवहार भाण्यमा कहु छे के-श्रीभगवतना भापेला शास्त्रनी जे खरेखरी प्ररूपणा करे तेने पण साधु कहीये, तथा-—

“जो भणई नत्थि धम्मो, नय सामाईय न चेव य वयाइ ।

सो समणसघवज्झो, कायव्वो समणसघेण ॥ १ ॥”

माटे जो पूर्व साधुनी अपेक्षाए हीन कहो तो भले कहो, पण दुण्णम कालमा साधु नथी ज एम न कहीए जे माटे साधु तो आजे पण छे.

હવે એ દશ પ્રકારનો કલ્પ જે સાધુનો આચાર રૂપધર્મ છે તે ત્રીજા વૈદ્યના ઔપધ સરખો છે. ઇટલે જેમ ત્રીજો વૈદ્ય ઉપકારી થયો તેમ આ કલ્પ પણ ઉપકારી જાણવો. તે ત્રીજા વૈદ્યની કથા કહી દેખાડે છે:—

કોઈએક રાજાને એકજ પુત્ર અત્યંત વલ્લભ હતો. માટે રાજાએ વિચાર કર્યો કે આ પુત્રને રોગ આવ્યા પહેલાં જ એનું હું ઔપધ કરાવું તો પછી કોઈ વારે એને રોગ જ થાય નહીં, એમ ચિંતવી વૈદ્યને બોલાવી કહ્યું કે આ છોકરાનું એવું ઔપધ કરો કે જેણે કરી એને કોઈ વખત રોગ ન થાય. તેવારે વૈદ્ય બોલ્યો કે રાજન્ ! મ્હારી પાસે જે ઔપધ છે તે એવું છે કે જે સ્વાધા થકી રોગ હોય તો જાય અને જો રોગ ન હોય તો વલી નવો રોગ પ્રગટ થાય, તે સાંભળી રાજાએ કહ્યું કે સૂતા સિંહને જગાડવા સરખું ત્હારું ઔપધ અમારે કરવું નથી, એમ કહી તેને શીખ આપી. પછી ત્રીજા વૈદ્યને પૂછ્યું તેવારે તે બોલ્યો કે હે રાજન્ ! મ્હારું ઔપધ સ્વરાવ્યાથી જો રોગ હોય તો જાય અને જો રોગ ન હોય તો ગુણ—દોષ કાંઈ ન થાય. તે સાંભળી રાજા બોલ્યો કે રાખમાં ઘૂત ઢોલવા જેવું ત્હારું ઔપધ અમારા કામનું નથી, એમ કહી તેને પણ વિદાય કર્યો. પછી ત્રીજા વૈદ્યને બોલાવી પૂછ્યું. તેવારે તે બોલ્યો કે હે રાજન્ ! મ્હારું ઔપધ એવું છે કે જે સ્વરાવ્યાથી રોગ હોય તો જતો રહે અને રોગ ન હોય તો વલી ત્રીજા કોઈ રોગ આવે નહીં તથા બલ, બુદ્ધિ, રૂપ અને તેજની વૃદ્ધિ કરે એ વાત સાંભળી રાજાએ પ્રસન્ન થઈને તે વૈદ્યનું ઔપધ છોકરાને અપાવ્યું અને વૈદ્યને શિરપાત્ર આપી વિદાય કર્યો.

પ્રવી રીતે એ કલ્પસૂત્ર પણ ત્રીજા વૈદ્ય સમાન ગુણકારી છે કેમકે એના શ્રવણ થકી જે પૂર્વે કર્મ વાંધ્યાં હોય તદ્દૂપ વ્યાધિ દૂર થઈ જાય અને નવા કર્મનો બંધ પડે નહીં, સર્વ આપદા નિવારે, સુખ સંપત્તિ કરે, ચારિત્રના ગુણની પુષ્ટિ કરે અને વલી મોક્ષના સુખ તરત આપે. એ કલ્પસૂત્રને વિષે પ્રથમ શ્રીવીર—ચરિત્ર છે તે ત્રીજા સમાન છે, શ્રીપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર છે તે અંકુરો છે, શ્રીનેમીશ્વર ભગવાનનું

ચરિત્ર છે તે થડ છે, શ્રીઆદિનાથ ચરિત્ર છે તે શાખા છે, થવિરાવલી છે તે ફૂલ છે, કથા છે તે સુગંધ છે, ફલ છે તે મોક્ષ છે, જે એ સૂત્રના સર્વ અક્ષર સામંત્રે તે જીવ આઠ ભવમાં મોક્ષ જાય

કારણે ચાતુર્માસમા વિહાર અને ચાતુર્માસ યોગ્ય ક્ષેત્રગુણ—

હવે સાધુ જે ગામમાં ચોમાસુ રહે તે ગામમા એ કલ્પસૂત્રની વાચના કરે અને ચોમાસું પૂર્ણ થયા પછી એટલે કાર્તિકશુદિ પૂર્ણિમા થયા પછી પણ કદાપિ વર્ષાદ વરસવાથી માર્ગમા કાદવ પ્રમુખ થયા હોય તો વધારે દિવસ પણ રહે તથા વલી કદાચ જે ગામમા સાધુ ચોમાસુ રહ્યા હોય અને હજી ચોમાસુ પૂરુ ન થયુ હોય તેની વચમા તે ગામમા ૧ મરકી આદિક રોગોનો ઉપદ્રવ થાય, ૨ ભિક્ષા દુર્લભ મલની હોય, ૩ રાજા દુષ્ટ હોય તેને કોપ કયોં હોય, ૪ ક્રુધુ આદિક ઘના જીવોની ઉત્પત્તિ થઈ હોય, ૫ સર્પ, અગ્નિ આદિકનો ભય ઉત્પન્ન થયો હોય, ૬ રોગ અને વર્ષાદ વિરમતા ન હોય, દુર્ભિક્ષ પડે इत्याદિક કારણે ચોમાસામા પણ વિહાર કરવાની આજ્ઞા પ્રમુખ દીધી છે માટે વિહાર કરવામાં દોષ નથી હવે સયમ નિર્વાહ કરવાને અર્થે સાધુને જ્યાં ચોમાસુ રહેતુ પડે ત્યાં પ્રથમ તે ક્ષેત્રમાં ઉત્કૃષ્ટપણે તો તેર ગુણ જોવા જોઈય તે કહે છે—૧ જે ગામમાં કાદવ ઘણો ન હોય, ૨ જે ગામમા વેદદ્રિયાદિક જીવ ઘણા ન હોય, ૩ સ્થડિલ જવાની ભૂમિ નિરવ્યય હોય, ૪ સ્ત્રી, પશુ પડકાદિક દોષ રહિત ઉપાસરો રહેવાનો હોય, ૫ જે ક્ષેત્રમા દહિં, દૂધ ઘણા મલતા હોય, ૬ જે ગામમા ભદ્રક અને શ્રદ્ધાવાન શ્રાવકના ઘણા ઘર હોય, ૭ જે ગામમા વૈદ્ય ઘણા નિપુણ રહેતા હોય, ૮ જ્યાં ઔષધ ઘણા સુલભ મલતા હોય, ૯ જ્યાં શ્રાવકોના ઘરમા ધન ધાન્ય પ્રમુખનો ઘણો સંગ્રહ હોય પણ કોઈ વાતની ચિંતા ન હોય, ૧૦ જે ગામનો રાજા અતિ ભદ્રક હોય, સાધુઓની ભક્તિ ઘણી કરતો હોય, ૧૧ જ્યાં વ્રાહ્મણ, તાપસ, મુઆ, ભરદ્વા, પ્રમુખ પાંચઢી લોક જે છે તે સાધુનો અપમાન કરી શકતા ન

होय, १२ ज्यां भिक्षा सुलभ मलती होय, १३ ज्यां सज्झाय (पठन पाठनादिक) सुखे थतां होय; ए तेर गुणवाला गाममां साधुए चोमासुं करवुं, कदाचित् एटला गुण न मले तो पण जघन्यथी चार गुण तो अवश्य जोवा. ते कहे छे. १ थंडिल भूमि घणीज सारी शुद्ध फासु होय, २ जेमां सज्झाय ध्यान सुखे थाय एवी रहेवाने जगा होय, ३ ज्यां श्रीजिनमंदिर होय, ४ ज्यां गोचरी रुडी रीते मलती होय. ए चार गुण खेत्रना जोइने चोमासुं करवुं एम ए तेर गुण उत्कृष्टथी अने चार गुण जघन्यथी कछा तथा पांचथी मांडीने वार गुण सुधी सर्व मध्यम गुण जाणवा, एवुं खेत्र जोइने त्यां साधुए चोमासुं करवुं. कारण के साधुजन पृथ्वी पीठने विषे नवकल्पि विहार करे छे, तेमां अनेक तीर्थ-यात्राओ करतां, गामे गामे विचरतां, मिथ्यात्वे पडेल अनेक भव्य-जीवोना उद्धार करता थका विचरे, ते जेवारे चोमासुं आवे तेवारे धरा-मंडले सजलधाराए वर्षाद पडे तेथी पगले पगले पाणीनो प्रवाह चाले, कोमल किसलय फूटे, थानके थानके अनेक प्रकारना जंतुओ उत्पन्न थाय ते माटे जीवयत्न करनारा चारित्रियाए वर्षाकालमां विहार न करवो, एकत्र स्थानके रहेवुं, अनेक प्रकारना घोर अभिग्रह करवा, कारण के साधुने तो वीशविश्वा दया होय छे, परंतु श्रीकृष्ण महाराज जेवा सवा-वशानी दयाना पालनारा श्रावकोए पण चोमासामां सोल हजार राजा-ओने सभामां पधारवानी ना कही हती अने पोते पण सभा मांहे न आव्या, केमके वर्षाद मांहे घणा कीडी, कुंथु, आदिक जीव हणाय एवुं जाणी ठाकोर पोछ्या छे एवो जवाव श्रीकृष्णे आप्यो त्यांथी 'देव पोढणी अगीआरस' लोकमां प्रसिद्ध थइ, ए रीते शुद्ध श्रावक पण वर्षाकाले पाप जाणीने देशांतरनो व्यापार न करे. माटे साधुने पण चोमासामां एकठेकाणे रहेवुं. ते चोमासाने विषे पर्युपण पर्व आवे त्वारे मांगलिकने अर्थे कल्पसूत्र अवश्य वांचवुं.

पर्युषण पर्वनी सर्व पर्वोमा उत्कृष्टता देखाडे छे—

१ जेम मत्र माहे पंच परमेष्ठि-मंत्र, २ तीर्थ माहे शत्रुंजय-तीर्थ, ३ दान माहे अभय-दान, ४ गुण माहे विनय गुण, ५ व्रत माहे ब्रह्मचर्य व्रत, ६ सतोष माहे नियम, ७ तपस्या माहे इन्द्रिय दमन, ८ दर्शन माहे जैन दर्शन, ९ क्षीर माहे गोक्षीर, १० जल माहे गगानीर, ११ पट माहे हीर, १२ वस्त्र माहे चीर, १३ अलकार माहे चूडामणि, १४ ज्योत्स्ना माहे निशामणि, १५ तुरग माहे पचवल्हकिशोर, १६ नृत्यकलावत माहे मोर, १७ गज माहे ऐरावत, १८ दैत्य माहे ऐरावण, १९ वन माहे नदनवन, २० काष्ठ माहे चदन, २१ तेजवत माहे आदित्य, २२ साहासिक माहे विक्रमादित्य, २३ न्यायवत माहे श्रीराम, २४ रूपवत माहे काम, २५ सती माहे सीता, २६ शास्त्र माहे गीता २७ वाजित्र माहे भंभा, २८ स्त्री माहे रभा, २९ सुगंध माहे कस्तुरी, ३० वस्तु माहे तेज, ३१ पुण्यश्लोक माहे राजा नल, ३२ फूल माहे सहस्रदल कमल, ३३ धनुर्धर माहे अर्जुन, ३४ इन्द्रिय माहे नयन, ३५ धातु माहे सुवर्ण, ३६ दातार माहे कर्ण, ३७ गाय माहे कामधेनु गाय, ३८ स्नेह माहे घृत, ३९ जल माहे अमृत, ४० ज्ञान माहे केवलज्ञान, ४१ सुख माहे मोक्षनु सुख, तेम सर्व पर्व माहे पर्युषण पर्व महोदु जाणवु ए भाद्रवा शुद्धि पंचमी जेम श्रीजिनशासनने विपे माननीय छे तेमज परशासनने विपे पण ए ऋषीपंचमीनो दिवस माननीय छे

ऋषीपंचमीनो सवध करे छे—

पुण्यवती नगरीने विपे नीलकूट नामा ब्राह्मण रहतो हतो तेनी सोमा नामे भार्या हती तथा इंद्रदेव नामे पुत्र हतो ते जन्मथी दारिद्री हतो केटलेक काले तेना माता पिता मरण पामीने एनाज घरमा पिता चलदीयो थयो अने माता कूतरी वई एवामा श्राद्धपक्ष आव्यो तेवारे घरमा द्रव्य नहीं तेथी विचार करवा लाग्यो के माता पिताना श्राद्धनो दिवस म्हारे केवी रीते साचववो ? पछी चलदीयो तेलीने घेर खेडवा

आप्यो. तेनुं भाडुं लइ दूध, चोखा, खांड, घृत अने गोदूम लइ आवीने खीर रांधी घणा ब्राह्मणोने नोतरुं दीधुं एवामां पूर्वला भवनुं पोतानुं घर देखीने कूतरीने जातिस्मरण ज्ञान उपन्युं तेणे ते दूधमांहे ऊपरथी सपें गरल नाखी ते दीठी तेवारे कूतरीये विचार्युं के अज्ञाने करी आ खीरने ब्राह्मणो जमशे तो मरण पामशे तेथी महा अनर्थ थइ पडशे, ब्रह्महत्यानुं पाप लागशे ने म्हारो पुत्र तथा बहु बन्ने मरण पामशे एम विचारे छे एटलामां बहु आवी तेवारे तेने देखतां ते कूतरीए दूध मांहे पोतानुं मोहोडुं घाली दूध एतुं कर्युं. ते जोइ बहुने रीश चढी तेथी तेने मूसलना प्रहारे मार मारी केड भांगीने ज्यां गायनी शाला छे त्यां जइ हेठी पाडी दीधी तेथी ते तड फडवा लागी अने ब्राह्मणे बीजुं दूध लावी खीर रांधी सर्व ब्राह्मणोने जमाडी श्राद्धनो दिवस सांचव्यो. पछी ब्राह्मण थाको थको बाहेर गौशालामां खाटली पाथरी सूतो एवामां संध्या समय थयो तेवारे आखा दिवसनो भूख्यो, तरस्यो, थाकी गयेलो बलद ते पण पेला घांचीए लावीने तेनां स्थानके बांध्यो. एटलामां कुलदेवी आवीने बलदीया तथा कूतरीना शरीरमां संक्रमी. त्यारे कूतरी बलदीयाने कहेवा लागी के आज श्राद्ध तो आपणुं हतुं अने खावानुं ब्राह्मणोने मल्युं एटलुं ज नहीं पण आ पापिष्ठ बहुए मारी केड भांगी नांखी तेथी महा दुःख पामुं लुं. त्यारे बलदीयो बोल्यो के आ पापिष्ठ आपगो छोकरो पण कांई समजतो नथी, मने पण आजे घांचीने घेर मोकल्यो हतो तेणे आखो दिवस घाणीमां फेरव्यो अने चारो पाणी आप्या विना एमज भूखें मरतो अहीं आवी बांधी गयो छे. ए सर्व बात खाटलापर वेठेला ब्राह्मणे सांभली तेथी तेना मनमां दिलगीरी पेदा थई अने विचार्युं के आ तो म्हारा माता पिता देखाय छे. एवो निरधार करी त्यांथी उठीने कूतरीने खीरनुं भोजन कराव्युं अने बलदने सारी रीते चारो प्रमुख आप्युं. पछी पोते पोताना माता पितानी सद्गति करवाने अर्थ

परदेश जइ, अनेक तीर्थ करी, कोई महोटा ऋषीश्वरने पूछवा लाग्यो के महाराज ! मारो वाप बलदीओ थयो छे अने माता कूतरी थइ छे तेनी रूढ़ी गति केवी रीते थाय ? ते प्रकार कहो. त्यारे ऋषि बोल्यो के ए वेहु जीवें ऋषिपंचमीना दिवसे अप्रस्तावे काम क्रीडा करेली छे मैथुन सेवन कर्युं छे तेनु पाप लाग्यु तेना योगे ए अवतार पाम्या छे माटे हवे तु ज्यारे ऋषिपंचमी एटले भादरवाशुदि पंचमीनो दिवस आवे ते दिवसे बलदनु खेडयु धान्य खाइश नहीं, चउविहार उपवास करजे कदापि खाधा बिना रहेवाय नहीं तो दस मुट्ठी अडदना बाकला खाजे एटले एमनी सद्गति थशे पछी ते ब्राह्मणे तेमज कीधु ते दिवसथी लोकोने विपे ऋषिपंचमीनु नाम प्रसिद्ध थयु छे ए ऋषिपंचमीना पर्व आश्रयी कथा कही ।

श्रीपर्युषण पर्व आवे त्यारे महोटो महोत्सव करी जे पुरुष तेलानी तपस्यामा एटले अट्टम तप करी श्रीकल्पसूत्रने साभले ते पुरुष नाग केतुनी पेरे केवलज्ञान पामीने मोक्ष सुखने पामे छे.

नागकेतुनी कथा कहे छे—

चद्रकाता नगरीने विपे विजयसेन नामे राजा राज्य करतो हतो ते नगरीमा श्रीकांत नामा शैठ रहेतो हतो तेनी श्रीसखि नामे भार्या हती तेने घणा उपाय करता देव देवीओनी मानताओ करतां एक पुत्र थयो. अनुक्रमे ते पुत्रनु पालण पोषण करता केटलो एक काल वीरयो एटलामा पर्युषण पर्वना दिवसो आब्या ते समयमा ते बालकनी आसपास बैठेला माणसो माहोमाहे वातो करवा लाग्या के आपणे सवत्सरीनो तेलो करीशु एटले अट्टम तप करीशु ए वात साभलीने पेला बालकने जातिस्मरण ज्ञान उपन्यु तेना योगे पोतानो पाछलो भव दीठो तेथी बाल्यावस्थामा पण तेणे पोताना मनमा अट्टमनु तप करवु एवो निश्चय करीने स्तनपान करवु मूकी दीधु तेथी तेनु शरीर कुमलाइ

गयुं. मरणतुल्य अवस्था दीठामां आवी. एवी पुत्रनी अवस्था जोड़ तेनां
 माता पिता घणुंज दुःख धरवा लाग्या. तेणे अनेक प्रकारना औषधोप-
 चार कर्या तो पण ते बालके स्तनपान कर्यु नहीं, एम करतां भूखना
 योगे ते बालकने मूर्छा आवी गइ, छोराने मरेला जेवो देखीने तेना
 बापनुं हैयुं फाटी गयुं. तेथी मरण पाम्यो, तेमज माता पण मरण पामी
 अने बालकने मृतक देखी तेना जातिवालाए धरतीमां भंडार्यो, पछी
 आपणा गाममां अपुत्रीयो श्रीकांतशेठ मरण पाम्यो छे एवी खबर
 पडतां राजाए ते शेठनुं धन लेवा सारुमाणस मोकल्यां. एवा समयमां
 अट्टम तपना प्रभावे करी धरणेंद्रनुं आसन चलायमान थयुं. त्यारे
 अवधिज्ञाने करी सर्व वृत्तांत जाणी त्यां आवी बालकने अमृत संचारे
 सज्ज कर्यो अने पोते ब्राह्मणनुं रूप धारण करी ते शेठना घरना
 चारणा आगल ऊभो रहीने राजाना माणसोने धन लेतां अटकाव्यां,
 राजपुरुषोए जइ राजाने कह्युं के ब्राह्मण धन लेवा देतो नथी त्यारे
 राजा पोते उतावलो आवीने ब्राह्मणने कहेवा लाग्यो के अमारा राज्यमां
 जे अपुत्रीयो मरण पामे तेनुं धन राजा लइ जाय एवी परंपरा
 (रीत) छे माटे तमे शा वास्ते अटकाव करो छे ? त्यारे ब्राह्मण बोल्यो के
 राजन् ! ए शेठनो पुत्र जीवतो छे. राजाए कह्युं क्यां छे ? त्यारे धरणेंद्रे
 ते बालक जमीनमांथी जीवतो काढीने राजाने देखाड्यो. ते जोड़ सर्व
 लोक विस्मय पाम्या. राजाए ब्राह्मणने पूछयुं के आप कोण छे, अने
 आ बालक कोण छे तथा ए बात तमे केम जाणी ? ब्राह्मण बोल्यो हुं
 धरणेंद्र नागराजा छुं, तेलाना प्रभावथी एनी सहाय करवाने आव्यो
 छुं. राजा बोल्यो ए बालके जनमतांज अट्टम तप केम कर्यु, धरणेंद्रजी
 बोल्या के राजन् ! ए बालक पूर्व भवमां एक वाणीयानो छोरको हतो
 त्यां वाल्यावस्थामांज एनी माता मरण पामी तेवारे एनो पिता बीजी
 श्री परण्यो. पछी ते ओरमान माता जो छोरानो थोडो वांक होय

तो पण अवगणना करे, घण्टु घण्टु खीजे तथा मारवा कूटवा वगेरे घण्टुज दु ख देवा लागी, एम ते छोकोरो नित्य प्रत्ये दु ख पामतो थको तेनो एक श्रावक मित्र हतो तेनी पासे जइ तेणे पोताना दु खनी बात कही त्वारे मित्र घोल्यो के हे भाई ! तें पूर्व भवमा धर्म कयों नथी तेना योगथी दु खी थयो छे. एवो उपदेश साभली तेणे यथाशक्ति तप करवानो प्रारभ कयों पछी आठम, चौदश उपवास करता अने धीजा दिवसोमा नवकारसी पोरसी प्रमुख तप करता अनुक्रमे पर्युपण पर्व आद्यु त्वारे तेणे अट्टम तप करवानो निश्चय विचार करीने रात्रे तृणनी झूपडीमा जइ सूतो, एटलामां तेनी नजीक आग लागी त्वारे अवसर जोइने ओरमान माताए घासनी झूपडी ऊपर अग्नि नांरयो तेथी झूपडी बली गइ अने छोकोरो पण शुभध्याने मरण पाम्यो तेणे अष्टम तप ध्यानना प्रभावयी इहा अपुत्रीया श्रीकात शेठने घेर जन्म लीधो अने जातिस्मरण ज्ञान पामीने एणे अट्टम तप कर्युं, तेथी भूखने योगे मूर्च्छागत थयो हतो परंतु जीवतो हतो तथापि लोके अजाणपणे तेने मरेलो जाणी जमीनमा भढायों ते में आवी अमृत सचार करी मूर्च्छा उतारी सज्ज कयों हे राजन् ! ए महापुरुष छे, पहज भवमा मोक्ष जाशे माटे एने घणाज यत्नयी राखजो तमोने पण महोटा उपकारनो करवानालो थाशे एम कही पोताना गलानो हार बालकना गलामा नाखी धरणेंद्र पोताने स्थानके गयो, राजाए ते बालकने हाथी ऊपर चढावी महोटा आडवर सहित घेर आण्यो पछी कुटुबना लोकोए शेठनु मृतकार्य करी छोकरानु नाम 'नागकेलु' पाड्यु ते बालपणाथीज जितेंद्रिय परम श्रावक थयो, अष्टमी, चतुर्दशीनो उपवास करे, चोमासिए छट्ट करे अने पर्युपणनो अट्टम करे जिनपूजा, साधु सेवा नित्य करे, एक दिवसे नगरना विजयसेन राजाए कोइ पुरुषनी ऊपर चोरीनु झूठु कलंक आपी निरपराधी छता तेने मायों ते मरीने व्यंतर देवता थयो, तेणे आमी

આજ્ઞા નગરનો વિનાશ કરવા સારુ નગર પ્રમાણે એક શિલા આકાશે વિકૂર્ચી લોકોને બીવરાવવા લાગ્યો અને રાજાને પાટુવડે મારી મુશ્કેલી લોહી વમતો કરી જમીન ઉપર નાચ્યો, તે કૃત્ય જોડને નાગકેતુએ જાણ્યું કે હું જીવતા છતાં શ્રીસંઘનો અને શ્રીજિનચૈત્યનો વિનાશ કેમ જોડ શકું ? એવું વિચારી મનમાં જીવદયા આળી ભગવાનના પ્રાસાદ ઉપર ચઢીને શિલાને હાથ આડો આપી પડતી શિલા હાથે ધરી રાખી. વ્યંતર પળ નાગકેતુના તપની શક્તિ સહન ન કરતો થકો તે પોતાની વિકૂર્ચી શિલાને સંહરણ કરીને નાગકેતુને પગે લાગ્યો અને નાગકેતુના કહેવાથી રાજાને પણ શાતા કરીને વ્યંતર પોતાને સ્થાનકે ગયો. પછી નાગકેતુની ઘણી માનતા થઈ રાજાએ તેને સન્માન આપ્યું. નાગકેતુ પણ પૂર્વની પેટે ઘણા તપ જપ કરતો થકો વિચરે છે. એકદા નાગકેતુને ભગવંતની પૂજા કરતાં ફૂલ માંહે રહેલા 'તંબોલી નાગે' ડચ્ચો તેથી શરીરમાં ઝેર વ્યાપી ગયું પણ શુભ ધ્યાન ધરવા લાગ્યો તેના યોગથી કેવલજ્ઞાન ઉપજ્યું, ત્યાં દીક્ષા લીધી, શાસન દેવીએ ઓઘો, મુહપત્તિ પ્રમુખ સાધુનો વેશ આપ્યો, ઘણા કાલ પર્યંત વિહાર કરી ઘણા ભવ્યજીવોને પ્રતિબોધ આપી મોક્ષે પોહોતો. એવો નાગકેતુનો અધિકાર સાંભલીને જે ભવ્ય પ્રાણી છટ્ટુ-અટ્ટમ તપ કરીને ઘટલે બેલા તેલાની તપસ્યા કરીને શ્રી પર્યુષણપર્વમાં કલ્પસૂત્ર સાંભળશે તે જીવ શાશ્વત સુખને પામશે.

આ કલ્પસૂત્ર પાપનું નિવારક છે, મનોવાંછિત પૂરનાર છે, નિકાચિત્ત જે ચાર ઘાતિકર્મ છે તેનું જીપનાર છે માટે ભવ્યજીવોએ પ્રમાદ, નિદ્રા, વિકથા છાંડી બેલા અથવા તેલાનું તપ કરીને કલ્પસૂત્ર સાંભળવું તથા શ્રીજીવાભિગમ સૂત્ર મધ્યે કહ્યું છે કે પર્યુષણ પર્વ આવે ત્યારે દેવતાના ઇંદ્ર પણ ભેલા થઈને શ્રીનંદીશ્વર દ્વીપને વિષે જઈ અટ્ટાઈ મહોત્સવ કરે છે તેમ હાં રૂડા શ્રાવક, શ્રાવિકાઓ પણ કલ્પસૂત્રનો અટ્ટાઈ મહોત્સવ કરવો એવા વિધિએ કરી જો કલ્પસૂત્ર સાંભળે તો બહુ લાભ-

કારી થાય એ કલ્પસૂત્ર શ્રીમહાવીર સ્વામીને છઠ્ઠે પાટે ચૌદ પૂર્વધારી શ્રીમદ્રવાહુસ્વામી યુગપ્રધાન થયા તેમને ચૌદ પૂર્વ માહેલા નવમા પ્રત્યાસ્થાન પ્રવાદ નામા પૂર્વનો માહેથી દશાશ્રુતસ્કથ સૂત્ર તેના આઠમા અધ્યયન રૂપે રચ્યુ છે તે જેમ દધિનો સાર ઘૂત છે તેમ સર્વ શાસ્ત્રનો સારમૂત એ સૂત્ર સમજાવુ

પ્રસંગપ્રાપ્ત ચૌદ પૂર્વનુ માન કહે છે—

પ્રથમ ઉત્પાદ પૂર્વ છે તે અવાહી સહિત એક હાથી ડમ્બો કરીએ તેનો જેટલો ઢગલો દેખાય તેટલી રૂપાહીનો એક ઢગલો કરી લખીએ તેવારે પહેલો પૂર્વ લગાય, બીજો અગ્રાયણીપૂર્વ એ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, ત્રીજો ધીર્યપ્રગાદપૂર્વ ચાર હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, ચોથો અસ્તિપ્રવાદપૂર્વ આઠ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, પાંચમો જ્ઞાન પ્રવાદપૂર્વ સોલ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, છઠ્ઠો સત્યપ્રવાદપૂર્વ ઘનૌશ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, સાતમો આત્મપ્રવાદપૂર્વ ચોસઠ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, આઠમો કર્મપ્રવાદપૂર્વ એકસો ને અઠ્ઠાવીશ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, નવમો પ્રત્યાસ્થાનપ્રવાદપૂર્વ ઘસો દ્વપ્પન્ન હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, દશમો વિદ્યાપ્રવાદપૂર્વ પાંચસો ચાર હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, અગીઆરમો કલ્યાણપ્રવાદપૂર્વ એક હજાર ને ચોવીશ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, બારમો પ્રાણાવાયપ્રવાદપૂર્વ એ હજાર ને અઢતાલીશ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય, તેરમો ક્રિયાવિશાલ પૂર્વ ચાર હજાર ને છન્નુ હાથી જેટલી રૂપાહીથી લખાય અને ચૌદમો લોક વિંદુસારપૂર્વ આઠ હજાર એકસો ને વાણુ હાથીઓના પ્રમાણ જેટલી રૂપાહીથી લખાય એમ ચૌદે પૂર્વને લખવા માઢીએ તો સરવાલે ૧૬૩૮૩ હાથીઓના ઢગલા જેટલી રૂપાહી જોડાયે પરંતુ અચાપિ પર્યંત કોઈએ લગ્યા નથી અને હવે કોઈ લખવો પણ નહીં માત્ર પ્રમાણ આપીને શ્રી કેવલી ભગવાને ઉપમા ઘતાવી છે એ સૂત્રથી માન કરવું હવે એ ચૌદ-

पूर्वनुं अर्थ थकी मान कहे छे—सर्वे नदीओनी वेलुना कणीया जेटला थाय तथा असंख्याता समुद्रनां पाणीना बिंदुओ जेटला थाय तेथी पण अनंतगुणो एकेका सूत्रना पदनो अर्थ जाणवो.

व्याख्यानमां कल्पसूत्र वाचन समय—

कल्पसूत्र प्रथम तो भाद्रवा शुदि पंचमीना दिवसे रात्रिनुं सांवत्सरिक पडिकमणुं कर्या पछी अर्द्धि रात्रिमां कालग्रहण करी श्रीगुरुमहाराज ऊभा थका मुखथी सूत्रनो पाठ उच्चार करता अने बीजा साधुओ सर्व काउस्सगग करी सांभलता हता, तेमज दिवसना साध्वी-ओने पण संभलावता हता परन्तु श्रीमहावीर भगवाननां निर्वाणथी नवशे ऐशीमां वर्षे पुस्तकारूढ थयो अने श्रीवीरनिर्वाणथी नवशे त्रयाणुमां वर्षे आनंदपुर नगर जेने हमणा वडनगर कहे छे तेने विपे ध्रुवसेन राजा राज्य करतो हतो. तेने अत्यंत वल्लभ सेनांगज नामे एक पुत्र हतो ते दैवयोगे मरण पास्यो एटलामां पर्युपण पर्व पण आव्यां तेवारे राजा घणो शोकाक्रांत थयो तेथी धर्मशालाने विपे पण आवे नहीं. वली जेम राजा चाले तेम प्रजा चाले ए हेतुथी बीजा जे शेठ व्यवहारी प्रमुख लोक हता ते पण धर्मशालाने विपे आवे नहीं एवो राजाने शोकातुर थयो जाणी, धर्मनी हाणी धृती देखीने गुरु ध्रुवसेन राजानी पासे वंदाववा गया. त्यां राजाने कहेवा लाग्या के हे राजन् ! तमो शोकाक्रांत थया जाणीने नगरना लोक पण सर्व शोकाक्रांत थया छे माटे शरीर धनादिक सर्व अनित्य छे, आयुष्य चंचल छे, संसार असार छे ए प्रकारना संसार स्वरूपने तमे जाणोज छो. माटे जैनधर्म माहे घणो शोक करवो अयुक्त कह्यो छे. तेथी तमे शोक निवारीने पंचमीना दिवसे पर्युपण छे माटे धर्मशाला माहे पधारो तो श्री भद्रबाहु स्वामीए नवमा पूर्व माहेथी उद्धरेलुं श्रीकल्पनामे सूत्र महामंगलिक प्राचीन कर्मना क्षयनुं करनार छे ते वांचीये; तेवारे राजाने पांचमने

દિવસે પુત્ર મરણનો શોક નિવર્ત્તાવવો હતો અને ઇંદ્રમહોત્સવ પળ હતો તેથી રાજાએ કલ્પને કે છટ્ટનો દિવસ અથવા ચોથનો દિવસ ઠેરાવો તો મ્હારાથી આવી શકાય પણ પચમીને દિવસે મ્હારાથી આવી શકાશે નહીં તેવારે “અતરાવાસે કલ્પત્તિ” એવો સૂત્ર પાઠ-દેહીને કારણ વિશેષે ગુરુએ ચોથની થાપના કરી ચોથનું કલ્પસૂત્ર વાચવા કલ્પ કર્યું કાલિ-કાચાર્યથી ઓહરુ ઘલમિત્ર અને માનુમિત્ર એ બે ભાણેજ સાથે વડનગરનો ધ્રુવસેન રાજા સભા સહિત ધર્મશાલા મધ્યે આવ્યો તેવારે નવ વાચનાએ કરી પ્રભાવના સહિત મહોત્સવ પૂર્વક સર્વલોકની સમક્ષ શ્રીકલ્પસૂત્ર ગુરુએ વાચ્યું તે દિવસથી ચોથને દિવસે પર્યુપણ થવાની પરપરા ચાલી છે અને કેટલાએક ગચ્છમાં અચાપિ સુધી પાચમના પણ પર્યુપણ કરે છે, તેમજ તે દિવસથી મહોત્સવ પૂર્વક પ્રભાવના સહિત સર્વલોકની સમક્ષ કલ્પસૂત્ર વાચવાની પ્રવૃત્તિ ચાલી તે શ્રીગુરુ પરપરાએ આજ પર્યંત ચાલી આવે છે અને તે પ્રમાણે સર્વસ્થલે કલ્પસૂત્ર વાચાય છે એના વાચવાના અધિકારી યોગ વહન કરનારા સાધુઓ છે અને સામલવાનો અધિકાર ચતુર્વિધ શ્રીસઘને છે

૧ એક પ્રતિમા આમ કહેલું છે કે વડનગરમાં ગુરુગ્રી ચોમાસુ રહ્યા હતા એવામાં પર્યુપણ નૃપતીક આવતાજ ધ્રુવસેન રાજાનો એકજ પુત્ર હતો તે દાહજ્વરે પીડા પામવા લાગ્યો તેના યોગે રાજા ચિંતાતુર થયો થકો ગુરુને વાંદવા આવી શક્યો નહીં અને પર્યુપણ પર્વમાં ધર્મ-ધ્યાનમાં પ્રવૃત્તિ કરનારા ઘણા જનો દીઠામાં ન આવ્યા તેથી ગુરુએ તેનું કારણ પૂછ્યું તેવારે રાજાને શોકમાં પડ્યો જાણી ગુરુ પોતે રાજસમામા પધાર્યા ત્યાં રાજાને ધર્મોપદેશ આપી સમજાવ્યાને મહોટા લામનું કારણ જાણી માંગલિક નિમિત્તે કલ્પસૂત્રની પ્રથમ વાચના કરી તે સાંમલવાં રાનાના પુત્રને શાતા થઈ એમ કરતાં નવ વાચનાએ તો સર્વ દાહજ્વર ઉપશમી ગયો તેથી રાજાએ હર્ષવત થઈને મહોટો મહોત્સવ કર્યા, ધર્મનો મહિમા વૃદ્ધિ પામ્યો, રાજાએ ગુરુને વિનંતિ કરી કે શ્રીસઘના માંગલિક નિમિત્તે ૮ કલ્પસૂત્ર વર્ષોવર્ષ શ્રીસઘને વાંચી સમઘાવણ તે દિવસથી કલ્પસૂત્ર ચતુર્વિધ શ્રીસઘની આગલ વાંચી સમ લાવવાની પ્રવૃત્તિ ચાલી છે તે રીતે હમણા પણ આવકોના આગ્રહથી કલ્પસૂત્રની વાચના સાધુ મુનિરાન કરે છે

કલ્પસૂત્રના વાચન-શ્રવણથી લાભ—

આ સૂત્રના વાંચવા થકી એના અક્ષરના મહાત્મ્યને યોગે સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાનાં કલ્યાણ થાય એ વાત નિઃસંદેહ છે. તેના ઉપર કથા કહે છે:-કોઈએક ડોશીનો પુત્ર વન માંહે ગાયો ચારવા ગયો, ત્યાં તેને સર્પે ડચ્ચો તેથી મૂર્છાગત થયો. તે વાત લોકોના મુખ થકી સાંભળીને ડોશી વનમાં ગઈ. ત્યાં પુત્રને મૂર્ચ્છિત થયો देखी मोहना वश थी पुत्रनुं नाम वारंवार स्मरण करवा मांडयुं के रे हंस ! रे परमहंस !! एवी रीते चार पहोर सुधी पोकार कयों, तेथी डोशीना छोकराने झेर उतर्युं, साजो थयो, प्रभाते माता अने छोकरो वेहु जण गाममां आव्यां, नगरनां लोक सर्व विस्मय थया, त्यां डोशीने गारुडीओए पूछयुं-तमोए इयो उपाय कयों, के जे थीकी तमारो पुत्र निर्विष थयो ? त्यारे डोशी बोली-हुं कांइ मंत्र जाणती नथी, औषध जाणती नथी, पण आखी रात्रि, रे हंस ! हंस !! अने रे परमहंस ! परमहंस !! एवं रुदन कर्युं तेथी निर्विष थयो. म्हें पोकार कयों ते देवताए सांभल्यो. देवना प्रयोगथी छोकरो निर्विष थयो ते सांभली गारुडी बोल्या के ए मंत्र सत्य छे. अक्षरना प्रयोगथी मंत्र निपजे छे, तेम आ कल्प सिद्धांत वंचतां थकां, सांभलतां थकां, जन्म जन्मनां पातक जाय छे एवं महोदुं महात्म्य कल्पसूत्रना अक्षरनुं जाणवुं. ए कल्पसूत्रने सांभलवा थीकी घणा गुण थाय छे, घणा मांगलिकनी वृद्धि थाय छे.

પર્યુપણમાં સાધુ-શ્રાવકોને કરવા યોગ્ય ધર્મકાર્ય—

પરિ=સામસ્ત્યેન, ઉપણા=સેવના તે પર્યુપણા કહીયે. તે પર્યુપણ પર્વ આવ્યાં થકાં સાધુઓએ કેટલાં ધર્મકાર્ય કરવાં તે કહે છે. ૧ ચૈત્ય પરિવાટી કરવી ઇટલે સર્વ ચૈત્યને વિષે શ્રીઅરિહંતની પ્રતિમાનાં દર્શન ભક્તિભાવે કરવાં, ૨ લોચ કરવો, ૩ સાંવત્સરિક પઢિક્રમણું કરવું, ૪ સર્વ શ્રીસંઘના માંહોમાંહે સ્થાપના કરવાં, ૫ તેલો કરવો ઇટલે અદ્દમનું તપ કરવું

તથા પાંચ દિવસ સુધી કલ્પસૂત્ર વાંચવું. ૫ પાંચ વાના કરવા એમ શ્રીતીર્થંકર ગણધરે કહ્યું છે. વલી પર્યૂપણ આવ્યા યકા શ્રાવકોઽ આટલા ધર્મકાર્ય કરવા-૧ આઠ દિવસ સુધી અમારિ પલાવવી, ૨ યથાશક્તિ વેલા-તેલાનું ઇટલે છઠ્ઠ-અટ્ટમાદિકનું તપ જપાદિક કરવું, ૩ આઠ દિવસ પર્યંત સુપાત્રને અવિચ્છિન્ન દાન દેવું, ૪ સોપારી નાલીયેર પ્રમુખની પ્રભાવના કરવી, ૫ શ્રીવીતરાગ દેવની પ્રતિમાની પૂજા કરવી, ચૈત્ય પરિવાટી કરવી, ૬ સર્વ સાધુઓને વદન કરવું, ૭ શ્રીસઘની ભક્તિ કરવી, ૮ સચિત્ત વસ્તુનો પરિહાર કરવો, ૯ વ્રહ્મચર્ય પાલવું, ૧૦ સર્વ પ્રકારના આરંભ સર્વધિ કાર્યોનો ત્યાગ કરવો, ૧૧ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સન્માર્ગે દ્રવ્ય ચરચવું, ૧૨ શ્રુતજ્ઞાનની ભક્તિ કરવી, ૧૩ અભયદાન દેવું, ૧૪ કર્મક્ષય નિમિત્ત કાઠસ્તમ્ભ કરવા, ૧૫ પ્રતિદિવસ ઉભય ટક પઢિત્ત મળા કરવા, ૧૬ મોટો મહોત્સવ કરવો, ૧૭ કલ્પસૂત્રના વાચનારને શુદ્ધ ભક્ત પાનાદિકની સહાય આપવી, તેની સુખ સમાધિની સ્થાવર લેવી, ૧૮ શ્રીસઘે માહોમાહે ચમાવવું, ૧૯ ભાવના ભાવવી, ૨૦ કલ્પસૂત્ર સર્વ અક્ષરે અક્ષર સાંભલવું. જે ભવ્ય જીવ હોય તે કલ્પસૂત્ર સાંભળે અને તે વિધિપૂર્વક સાંભળનારો પુરુષ ચારમે દેવલોકે જઈ દેવતાના સુખ ભોગવે. પરપરાઈ આઠમા ભવે મોક્ષના સુખ પામે. હવે વ્યાખ્યાન કરતી વેલાયે પ્રથમ મગલ રૂપ ગાથા કહેવી-

પુરિમ-ચરિમાણ કપ્પો, મગલ વદ્ધમાણ જિણ તિત્થ ॥

ઇહ પરિગહિયા જિણહરા, થેરાવલી ચરિત્તામ્મિ ॥ ૧ ॥

—પહેલા શ્રીઋષભદેવ તીર્થંકર અને છેલ્લા શ્રીમહાવીર સ્વામી તીર્થંકર યથા તેમા શ્રીવર્દ્ધમાન જિનેશ્વરના તીર્થને વિષે માગલિક નિમિત્તે ૫ કલ્પસૂત્ર છે. તેમા ત્રણ અધિકાર કહ્યા છે. ત્યા પ્રથમ તો જિનાવલી ઇટલે શ્રીમહાવીર ભગવાનથી માઢીને પશ્ચાન્નુપૂર્વીય શ્રીજિનેશ્વરોના ચરિત્ર કહેવાશે, ધીજો સ્થવિરાવલી ઇટલે સ્થવિરોના ચરિત્ર કહેવાશે,

ત્રીજો ચોથા આલાવે કરી અઢાવીશ પ્રકારની સાધુ સમાચારી કહેવાશે તેમાં પ્રથમ શ્રીજિનેશ્વરોનાં ચરિત્રો માંહે છેલ્લા શ્રીમહાવીર સ્વામી શાસનના અધિકારી છે માટે તેમનું ચરિત્ર પહેલું કહેવાશે. इति कल्पसूत्र-पीठिका.

હવે એ કલ્પસૂત્રનો અર્થ અત્યંત ગંભીર છે. એકેકા અક્ષરનો અનંતો અર્થ છે તે સર્વ અર્થ કહેવાને હું સમર્થ નથી; તથાપિ જેમ પૂર્વાચાર્યોએ કર્યું છે તેમ હું પણ તે મહાપુરુષોના ગ્રંથોને અનુસરી ગુરુકૃપાથી સ્વલ્પ અર્થ કરું છું. યદ્યપિ એ કલ્પસૂત્ર પોતેજ સર્વ વિઘ્નોપશાંતિને માટે મહામાંગલિક રૂપ છે તો પણ શિષ્યને મંગલબુદ્ધિ હોવાને લીધે જેમ લૌકિક કાર્યના પ્રારંભમાં પણ પ્રથમ શ્રીદેવગુરુનું સ્મરણ કરીને પછી તે કાર્યનો આરંભ કરીએ છીએ તેમ આ કલ્પસૂત્ર રચના રૂપ કાર્યની આદ્યમાં પણ સર્વ મંગલ માંહે મહા માંગલ્યકારી, ચૌદપૂર્વનો સારમૂત એવો પંચ પરમેષ્ઠિ મંત્રનો ઉચ્ચાર કરાય છે તે લખીએ છીએ.

(નમો અરિહંતાણં) નમસ્કાર હો વિહરમાન શ્રીઅરિહંત પ્રત્યે, (નમો સિદ્ધાણં) નમસ્કાર હો જે આઠકર્મ ક્ષય કરી મોક્ષ ગયા એવા સર્વ સિદ્ધ પ્રત્યે, (નમો આચરિયાણં) નમસ્કાર હો શ્રીઆચાર્ય ભગવાન પ્રત્યે, (નમો ઉવજ્ઞાયાણં) નમસ્કાર હો શ્રીઉપાધ્યાય પ્રત્યે, (નમો લોએ સઘ્વસાહૂણં) નમસ્કાર હો અઢીદ્વીપ રૂપ મનુષ્ય લોકને વિષે રહ્યા એવા સર્વ સાધુ પ્રત્યે, (એસો પંચ નમુક્કારો) એ જે અરિહંતાદિક પાંચ નમસ્કાર છે ઘટલે એ નમસ્કાર પંચક જે છે તે કહેવો છે તો કે (સઘ્વપાવપ્પણાસણો) સર્વ પાપનો પ્રકર્ષે કરી નાશ કરનાર છે. (મંગલાણં ચ સઘ્વેસિં) અને સર્વ મંગલમાંહે (પઢમં હવર્દ્ધ મંગલં) પ્રથમ ઘટલે મુખ્ય મંગલ છે.

શ્રીમહાવીરપ્રમુનો વિસ્તારથી ચરિત્ર કહે છે—

તે કાલને વિષે ઘટલે ચોથા આરાનાં અંતને વિષે, તે સમય ને વિષે ઘટલે તે અવસરને વિષે શ્રમણભગવંત શ્રીમહાવીર સ્વામીના પાંચ સ્થાન

ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં થયા, તે કહે છે—એક ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમા દેવલોકથી ચવીને દેવાનંદાજીની કૂંચે ગર્ભમાં આવી ઉપન્યા, બીજો ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમા દેવાનંદાજીની કૂંચથી લઈને શ્રીત્રિશલા દેવીની કૂંચમાં સંક્રમાવ્યા, ત્રીજો ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમા જનમ્યા, ચોથો ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમા યજ્ઞસ્ય પશું ત્યાગીને સાધુપશું અગી-કાર કર્યું, પાંચમો ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં અનંત અનુપમ જેને બીજી કોઈ ઉપમા લાગે નહીં તથા જેનો ક્યાય પળ વ્યાધાત ન થાય એવું, આવરણ રહિત સમસ્ત વસ્તુ પ્રકાશક સર્વવર્ણપૂર્ણમાના ચંદ્ર સમાન એવું શ્રેષ્ઠ કેવલજ્ઞાન તથા કેવલદર્શન ભગવાનને ઉત્પન્ન થયું એ પાંચ સ્થાન ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં થયાં, તથા સ્વાતિ નક્ષત્રમા ભગવત નિર્વાણ પટલે મોક્ષ પદ પામ્યા એ પાંચ કલ્યાણક સામાન્યપણે ભગ-વતના કક્ષા.

હવે વિસ્તારથી વર્ણન કરિયે છીએ—તે કાલને વિષે તે સમયને વિષે શ્રમણ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી ઉષ્ણકાલનો ચોથો માસ આઠમું પક્ષવાડિયુ અર્થાત્ આપાઢ શુદ્ધિ છઠની રાત્રે મહાવિજય પુષ્પોત્તર પ્રધાન પુડરીક નામે દશમા દેવલોકનું વિમાન છે તે વિમાનમા બીશ સાગરો-પમના આડવાનો ક્ષય કરીને, દેવભવ ત્યાગીને, દેવ સર્વાધિ શરીર છાડીને, અતર રહિત ચલે, ચલન કરીને યજ્ઞ જન્મદીપના ભરતક્ષેત્ર-માહેલા દક્ષિણભરતમા એ અવસર્પિણી કાલના “હહાં અવસર્પિણી કોને કહે છે તે દેસાડે છે—જે કાલમાં સમય સમય વસ્તુની હાનિ થતી હોય તે અવસર્પિણી કાલ કહેવાય અને જે કાલમાં સમય સમય વસ્તુની વૃદ્ધિ થતી હોય તે ઉત્સર્પિણી કાલ કહેવાય તે પ્રત્યેક (એકેકા) કાલના છ છ આરા હોય છે તેનું સ્વરૂપ સક્ષેપથી આ પ્રમાણે—પહેલો સુખમંસુખમા નામે આરો ચાર કોઢાકોડી સાગરોપમનો, તેમા મનુષ્ય તિર્યંચનો ઘ્રણ પલ્લોપમનો આડલો હોય, ઘ્રણ કોશનું દેહમાન હોય,

વર્ષેને છપત્ર પાંસલી હોય, કલ્પવૃક્ષના ફલ તથા માટીનો તૂવરની દાલ જેટલો આહાર ત્રણ દિવસે કરે, ઓગણપચાશ દિવસ સુધી જોડલો જનમ્યો પાલે પછી દેવલોકે જાય એ અવસર્પિણીનો પહેલો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો છઠ્ઠો આરો તેની સ્થિતિ મર્યાદા સરખી જાણવી. વીજો સુખમા નામે આરો, ત્રણ કોડાકોડી સાગરોપમનો, તેમાં મનુષ્ય તિર્યંચનું વે પલ્યોપમનું આયુ, વે કોશનું શરીર, બોર પ્રમાણે વે દિવસે આહાર કરે, એકસો અઢાવીશ પાંસલી હોય અને ચોસઠ દિવસ પર્યંત અપલ્ય પાલના કરી દેવલોકમાં જાય. એ અવસર્પિણીનો વીજો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો પાંચમો આરો તેની સ્થિતિ મર્યાદા જાણવી. ત્રીજો સુખમ-દુખમા નામે આરો, વે કોડાકોડી સાગરોપમનો, તેમાં યુગલીયા મનુષ્ય તિર્યંચનું એક પલ્યોપમનું આયુ, એક કોશનું શરીર, એકાંતરે આમલા પ્રમાણે આહાર કરે, ચોસઠ પાંસલી હોય અને ઓગણપચાશ દિવસ સુધી સંતાન પાલના કરી મરણ પામી દેવલોકે જાય એ અવસર્પિણીનો ત્રીજો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો ચોથો આરો તેની સ્થિતિ મર્યાદા જાણવી. ચોથો દુખમ-સુખમા નામે આરો વેતાલીશ હજાર વર્ષે ન્યૂન એક કોડાકોડી સાગરોપમનો તેમાં મનુષ્યનું આયુષ્ય એક પૂર્વકોડી વર્ષનું અને પાંચસો ધનુષ પ્રમાણ શરીર હોય, ઇહાં યુગલીયા ન હોય માટે જે વચત જેટલું જો-ઇયે તે વચત તેટલું ભોજન કરે, મરણ પામીને ચારે ગતિ માંહેલી ગમે તે ગતિમાં જાય, કોઈક જીવ કર્મક્ષય કરી મોક્ષ પળ જાય એ અવસર્પિણીનો ચોથો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો ત્રીજો આરો તેની સ્થિતિ મર્યાદા સમજવી. પાંચમો દુખમા નામા આરો એકવીશ હજાર વર્ષનો, તેમાં મનુષ્યનું સાત હાથ દેહ માન, એકસો વીશ વર્ષનું આયુ હોય, મરણ પામીને ચારગતિ માંહેલી ગમે તે ગતિમાં જાય પરંતુ એ આરામાં સર્વ કર્મ ક્ષય કરીને કોઈ મોક્ષને વિષે જાય નહીં, એ અવસર્પિણીનો પાંચમો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો વીજો આરો તેની

સ્થિતિ મર્યાદા જાણવી. છટ્ટો દુસ્ત્રમ-દુસ્ત્રમા નામે આરો એકવીશ હજાર વર્ષનો છે, યમાં મનુષ્યનું શોલવર્ષનું આયુ હોય અને એક હાથનું શરીર હોય, બિલમાં નિવાસ હોય, સર્વ મનુષ્ય ક્રૂરકર્મી, ન્યાયમાર્ગ રહિત, દુર્ગતિમાં જાવા વાલા જીવ હોય એવો અવસર્પિણીનો છટ્ટો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો પહેલો આરો તેની સ્થિતિ મર્યાદા જાણવી એ રીતે એ છ અવસર્પિણીના અને છ ઉત્સર્પિણીના મલી છ દુ ધાર આરા થાય તેનો સર્વ મલી વીશ કોઢાકોડી સાગરોપમ પ્રમાણ કાલ થાય છે

એમા અવસર્પિણીનો સુપમ-સુપમા નામા પહેલો આરો પણ સંપૂર્ણ થયો વલી સુપમા નામા વીજો આરો પણ સંપૂર્ણ થયો તથા સુપમ-દુ-પમા નામા ત્રીજો આરો પણ વ્યતિક્રમ થઈ ગયો અને દુપમ-સુપમા નામે ચોથો આરો પણ ઘણો વીતી ગયો એટલે તેમાથી પણ બેતાલીશ હજાર ને પંચોત્તેર વર્ષ અને સાઢા આઠ મહિના ઊપર એટલા વરસે ન્યૂન એક કોઢાકોડી સાગરોપમ વીતી ગયા તેમાં એકવીશ તીર્થંકર શ્રીફક્ષ્યાકુ કુલમા થયા જેમનું કાશ્યપ ગોત્ર હતું તથા શ્રીમુનિસુવ્રત સ્વામી અને શ્રીનેમિનાથ ભગવાન એ બે તીર્થંકર શ્રીહરિવંશ કુલમાં થયા તેમનું ગૌતમ ગોત્ર હતું એ રીતે સર્વ મલી ત્રેવીશ તીર્થંકર તો થઈ ચૂક્યા અને જેવારે એ અવસર્પિણી સંવંધી થોડા આરાના પંચોત્તેર વર્ષ ઊંચર સાઢા આઠ મહિના શેષ કાલ રહ્યો । ત્યારે શ્રમણ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર છેલ્લા તીર્થંકર તે બ્રાહ્મણ કુલગામ નગરમાં શ્રપભદ્ર નામા બ્રાહ્મણ જેનું કોઢાલ ગોત્ર છે તેની દેવાનંદા નામે બ્રાહ્મણી માર્યા છે તેનું જાલધર ગોત્ર છે તેની કુંસનેવિષે મધ્ય રાત્રિના સમયમાં ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં ચંદ્રમાનો યોગ આવે છેતે દેવ સપ્તધિ આહાર, દેવનો ભવ અને દેવનું શરીર ત્યાગીને દેવાનંદાની કૂચમાં અવતર્યા હવે ભરત ચક્રવર્તીના પૂછવાથી શ્રીશ્રપભદ્રે ભગવાને કહ્યું હતું કે

ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રીમહાવીર સ્વામી થશે તે વાત કયા ભવની છે તે જાણવાને અર્થે પ્રથમ શ્રીમહાવીર સ્વામીના સત્તાવીશ ભવ કહિય છેયે.

આ શ્રીજંબૂદ્વીપના પશ્ચિમ મહાવિદેહને વિષે પ્રતિષ્ઠાન પત્તનના રાજાના ગામની ચિંતા કરવાવાલો 'નયસાર' નામે ચાકર કળવાર્યો હતો તે એક દિવસે રાજાના દુકુમથી ઘણાં ગાડાં અને ચાકર સાથે લઈને કાષ્ઠ લેવાને અર્થે વનમાં ગયો, ત્યાં પોતે એક વૃક્ષની નીચે જઈ બેઠો છે અને વીજા ચાકર (માણસ) લાકડાં કાપવાનો ઉચ્ચમ કરવા લાગ્યા છે. ઘટલામાં સાથ થકી મૂલા પડેલા કેટલાએક સાધુ ત્યાં આવ્યા તે તેણે દીઠા તેવારે હર્ષવંત થકો તેમની સન્મુખ જઈ વાંદીને પોતાને સ્થાનકે તેડી લાવીને આહાર વોહોરાવ્યો, પછી સાધુએ તેને ધર્મોપદેશ આપ્યો. તે સાંભલીને ત્યાં સમકેત પામ્યો, તેવાર પછી તે સાધુ મુનિરાજોને પાધરો રસ્તો દેખાડ્યો એ નયસારનો પહેલો ભવ જાણવો ૧, જ્યાંથી સમકેત પામ્યા ત્યાંથી ભવની ગણતરી થાય સમકેત પામ્યાથી આગલ તો સંસારમાં જીવે અનંત ભવ કર્યા તે કાંઈ લેખામાં ગણાય નહીં પછી નયસાર ત્યાંથી આયુક્ષય કરી અંતસમયે નમસ્કાર સહિત મરણ પામીને પહેલે દેવલોકે દેવપણે ઉપન્યો એ વીજો ભવ જાણવો ૨, પછી દેવભવમાં એક પલ્યોપમનું આયુષ્ય ભોગવી ત્યાંથી ચવી ત્રીજે ભવે શ્રીઋષભદેવ સ્વામીનો પુત્ર ભરત ચક્રવર્તી તેનો મરીચિ નામે પુત્ર થયો તેણે એક દિવસ શ્રીઋષભદેવ ભગવાનની દેશના સાંભલીને દીક્ષા લીધી તે વસ્તે વીજા પળ ભરત રાજાના પાંચસે પુત્ર અને સાતસે પોતરા મલી ચારશો પુરુષોએ દીક્ષા લીધી, એક દિવસ ઉષ્ણકાલે શરીરમાં તાપ ઘણો લાગવાથી મરીચિને મનમાં ન્હાવાની ઇચ્છા થઈ તેવારે સંયમનો નિર્વાહ દોહેલો તેથી દીક્ષા પાલવાને અસમર્થ અને ઘરે પણ જવાય નહીં એવું વિચારી સાધુનો વેપ છાંડીને મનઃકલ્પનાથી નવો ત્રિદંડીનો વેશ ધારણ

क्यों, लोक पूछे तेवारे एवुं कहे के साधु त्रणदंडथी रहित छे अने हुं त्रणदंड सहित छु माटे महारे त्रणदंडनुं चिन्ह हो तथा साधु महाराज द्रव्य अने भावथी लोच करे छे हु लोच करवाने असमर्थ होवाथी महारे मस्तके शिखा अने मुडन षटले क्षुर मुड हो तथा साधु सर्व प्राणातिपातादिकथी विरम्या छे महाराथी तेम पाली शकातु नथी माटे महारे स्थूल प्राणातिपातनी विरति हो तथा साधु शीलेकरी सुगंधित छे अने हु तेम नथी माटे माहारे बावना चंदननु विलेपन हो तथा साधु मोह रहित छे अने हुं मोहें करी ढांक्यो हुं माटे माहारे एक छत्र ढांकवा सारु हो तथा साधु पादुकाए करी रहित छे हु तेम नथी माटे पगे पावडी हो तथा साधु कषायथी रहित छे अने हु कषाय सहित छु माटे महारे काषाईयां षटले गेरूना रग्यां वस्त्र हो तथा साधु स्नानें करी रहित छे अने हु तेम नथी माटे महारे स्वल्प पाणीये स्नान हो ए रीते वेश लई हाथमां जलकमडलु धारण करी प्रभुना समोसरणनी बाहेर बेसे परंतु एवो विरूप वेश छतां पण जे कोइ पूछे तेनी आगल खरेखरी हकी-गत कहे अने एनी पासे आवनारने शुद्ध साधुमार्गनो उपदेश आपी श्रीऋषभदेव भगवान पासे दीक्षा देवरावे एवो थको भगवान साथे विचरे एक दिवस श्रीऋषभदेव स्वामी अयोध्यायें पधार्या तेवारे भरत-चक्रवर्त्ति परमेश्वरने वदना करी पूछ्युं के भगवत ! आ समोसरणमां कोई तीर्थकरनो जीव छे ? तेवारे भगवान बोल्या के समोसरणमां तो नथी परंतु समोसरणनी बाहेर त्हारो मरीचि नामे पुत्र जेणें त्रिदंडीनो बेप धारण करेल छे ते चोवीशमो ' श्रीमहावीर ' नामा तीर्थकर थाशे तथा एज मरीचिनो जीव आ भरत क्षेत्रमा पोतनपुर नगरें ' त्रिपृष्ठ ' नामे पहेलो वासुदेव थाशे अने श्रीमहाविदेह क्षेत्रमां मूका नगरीमा ' प्रिय-मित्र ' नामा चक्रवर्त्ती थाशे एवी बात सांभलीने भरत महाराज हर्षवत थइ श्रीभगवान पासेथी मरीचिने वांदवानी आज्ञा लेइ समोसरणमांथी

उठीने समोसरणनी बाहेर ज्यां मरीचि वेठो छे त्यां आब्या अने त्रण प्रदक्षिणा आपी वांदीने कह्युं के हे मरीचि ! हुं तने तथा ताहरा त्रिदंडीना वेशने तथा तुं वासुदेव थइश ते ताहरा वासुदेवपणाने तथा चक्रवर्त्तीपणाने नमतो नथी परंतु चोवीशमो श्रीमहावीर नामे तीर्थकर थाशे माटे तेने वांदुं छुं एम कही भरत महाराज स्वस्थानके गया; पछी ए वात सांभलीने मरीचि घणा आनंदथी बोल्यो के एकतो महारो दादो तीर्थकर तथा महारो पिता चक्रवर्त्ती अने हुं पोते पण पहेलो वासुदेव थइश तथा चक्रवर्त्ती थइश वली छेल्लो चोवीशमो तीर्थकर पण थइश माटे मने वासुदेवादिक अधिक पदवीओ मलशे तेथी अहो महारुं उत्तम कुल एम कहीने पोतानी भुजाए ताली ठोकी महा हर्षवंत थयो थको हाथें तालोटा देतो नाचवा लाग्यो, एवी रीते पोताना कुलनो मद कर्षो तेथी नीचगोत्र कर्म बांध्युं. कारण के १ जातिमद, २ कुलमद, ३ लाभमद, ४ ऐश्वर्यमद, ५ बलमद, ६ रूपमद, ७ तपमद, अने ८ श्रुतमद ए आठ मदने करतो थको जीव हीन जाल्यादिकने पामे. हवे कोइएक दिवस मरीचिना शरीरमां रोग उपन्यो तेवारे तेनो भिन्नवेय देखीने असंयतिपणाने लीधे कोइ पण साधु तेनो वैयावच्च करे नहीं ते जोइ मरीचिण मनमां चिंतव्युं के मने रोग मटी जाय अने सारो थाउं तो एक शिष्य करुं के जे मने रोगादिक उपने वैयावच्च करवा काम आवे एम निर्धारी राख्युं पछी केटलाएक दिवसे तेने रोग मळ्यो अने शरीरे शाता थइ, एक दिवसे कोइ कपिल नामा राजपुत्र मरीचि पासे आवी धर्मोपदेश सांभली प्रतिबोध पाम्यो पछी मरीचिने कहेवा लाग्यो के मने दीक्षा आपो ते सांभली मरीचि बोल्यो के श्रीऋषभदेव स्वामी पासे जई दीक्षा ल्यो तेवारे कपिल राजपुत्र श्री ऋषभदेवजीना समोवसरणमां गयो त्यां प्रभुने समोसरणमां वेठा जोइ फरी मरीचि पासे आवीने बोल्यो के श्रीऋषभदेवजी तो राज्य

लीला भोगवे छे माटे तेमनी पासे तो धर्म काइ पण नथी परन्तु तमारा पासे काइ धर्म छे के नथी ? एउ वचन साभली मरीचिए तेने यथार्थ कह्यु तो पण बहुलकर्मीपणा माटे तेणे मान्यु नहीं तेवारे मरीचिये कपाय सहित मतिभ्रशथी, मिथ्यात्वोदयना योगे, शिष्यना लोभथी, स्वधर्म थापवा विचार्यु के ए महारे योग्य छे एम चितवीने बोल्यो के हे कपिल ! काइक जैनधर्म महारा पासे पण छे माटे तु सुखे दीक्षा ले, हु तुजने दीक्षा आपीश एवा प्रकारे पोताना स्वार्थ सारु कपिलने दीक्षा दीधी ए उत्सूत्र भापण कर्यु पछी ते कर्मने आलोक्यु पडिक्ख्यु नहीं तेना योगथी एक कोडाकोडी सागरोपम ससारमा परिभ्रमण करवा सबधि कर्म उपार्जन कर्यु पछी ते मरीचि अनुक्रमे पोतानुं चोराशी लाख पूर्वनु आयुष्य भोगवी समाधि मरण करीने (३) चोथे भवे पाचमे ब्रह्म देवलोके दश सागरोपमने आउखे देवतापणे उपन्यो ४, त्यानु आयुष्य पूरण करी चवीने पाचमे भवे कोङ्कार्गसन्निवेशने विषे पशी लाख पूर्वना आउखे कौशिक नामा विप्र थयो त्या पण छेह्नी तापसी दीक्षा ग्रहण करी आयुष्य पूरु करी मरण पामीने घणाकाल पर्यंत संसार परिभ्रमण करी (५) छठे भवे धूणापुरीमा पुष्पमित्र नामा ब्राह्मण थयो त्या त्रिदंडी तापस थई बहोतेर लाखपूर्व आयु भोगवी (६) सातमे भवे पहेले सौधर्म देवलोके मध्यम आउखे देवतापणे उपन्यो (७) त्याथी चवीने आठमे भवे चैत्य सन्निवेशे साठ लाख पूर्वना आउखे अग्निवोति नामा ब्राह्मण थयो त्या पण त्रिदंडी तापस थई काल करीने (८) नवमे भवे बीजे ईशान देवलोके मध्यम आउखे देवता थयो (९) त्याथी चवी दशमे भवे मदिराख्य सन्निवेशे छप्पन्न लाख पूर्वना आउखे अग्निभूति नामा ब्राह्मण थयो त्या पण त्रिदंडीपणु ग्रहण करी मरण पामीने (१०) अगीआरमे भवे बीजे सनत्कुमार नामा देवलोके मध्यम आउखे देवतापणे उपन्यो ११, त्याथी

चवी वारमां भवमां श्वेतांविका नगरीने विषे चुम्मालीश लाख पूर्वना आउखे भारद्वाज नामा ब्राह्मण थयो अंते त्रिदंडीपणुं ग्रहण करी त्यांथी मरण पामीने (१२) तेरमे भवे चोथा माहेंद्र नामा देवलोकने विषे मध्यम आउखे देवतापणे उपन्यो १३, त्यांथी चवी घणुं संसार भ्रमण करी वली चौदमा भवे राजगृही नगरीने विषे चोत्रीश लाख पूर्वना आउखे थावर नामा ब्राह्मण थयो त्यां त्रिदंडी तापसपणुं अंगीकार करी मरण पामीने (१४) पन्नरमे भवे पांचमें ब्रह्म देवलोकें मध्यम आउखे देवता पणे उपन्यो १५, त्यांथी चवीने वली पण घणुं संसार भ्रमण करी शोलमा भवने विषे राजगृही नगरीनो चित्रनंदी नामे राजा तेनी प्रियंगु नामा राणी तेनो पुत्र विशाखानंदी हतो अने ते राजानो बीजो न्हानो भाई विशाखभूति नामे युवराज हतो तेनी धारणी नामे राणीनी कूखने विषे ते मरीचिनो जीव आवी पुत्रपणे उपन्यो, तेनुं विश्वभूति नाम मावित्रे दीधुं, ते अनुक्रमे यौवन वय पाम्यो त्यारे तेना पिताए परणाव्यो पछी ते प्रतिदिन पोतानी स्त्रीने साथे लई वाडीमां रमवा जाय. एक दिवसे चित्रनंदी राजाना कुंवर विशाखानंदीए, विश्वभूतिने क्रीडा करतो देखीने मनमां विचार कयों के जुओ तो खरा के हुं तो राजानो पुत्र छुं अने आ तो युवराजनो पुत्र छे तो हुं आ माहारा बापनी वाडीमां कोइ दिवस पण क्रीडा करतो नथी अने आ युवराजनो पुत्र वाडी रोकीने बेठो छे ए अयुक्त छे माटे हवे हुं पण माहारी स्त्रीयो सहित इहां आवीने वाडीमां रमण करुं तोज महारो जन्म सफल थाय नही कां महारो जन्म व्यर्थ छे एवो निश्चय करी ते कुमारें पोताना पिताने कहुं के विश्वभूतिने वाडीमांथी काहाडी मूको तो हुं जइ ते वाडीमां क्रीडा करुं तेवारे पिताए कहुं के पुत्र । हुं कोइ प्रपंच करीने विश्वभूतिने काहाडी तने वाडी आपीश ए प्रमाणे पोताना पुत्रने संतोष पमाडी पछी विश्वभूतिने वाडीमांथी कहाडवा निमित्ते राजाए कपट

करी एक पडहो वजडाव्यो के सिंहनामा राजाने पकडवा सारु राजा चढे छे, आवो ढढेरो सांभलीने विश्वभूति आवी राजाने कहेवा लायो के स्वामिन् ! तमे पोतेज ते विचारा गरीवडा सिंहराजानी ऊपर शु प्रयाण करो छे ? तेने तो हुज वांधी लावीश एम कही लश्कर लइने विश्वभूति, सिंहराजा ऊपर चढाइ करी गयो, पाछलथी राजाए विश्वभूतिना अत पुरने राजवाडीमाथी काहाडीने विशाखनदीने वाडी सोंपी दीधी एम करता केटलाएक दिवसे विश्वभूति पण सिंहराजाने पकडी लावीने राजाने आवी सोंप्यो, तेवारे तेनो लोको घणो यशवाद बोलवा लाग्या, हवे फरी विश्वभूति पूर्वनी पेठे पोतानी स्त्रीयोने साथे लइ रमवा सारु राजवाडीए गयो त्या दरवाजा ऊपर विशाखनदीना सुभट बेठा हता ते बोल्या के इहा विशाखनदी पोतानी स्त्रीयो साथे रमण करे छे माटे बीजा कोइने आववानो हुकम नथी, राजाए वाडी एने दीधी छे ते सांभली विश्वभूतिए जाण्यु के राजाए म्हारी साथे कपट कीधु छे माटे भिक्कार पडो आ ससारने एम विचारी विरक्त थयो, पछी मात्र पोतानु बल देखाडवा सारु ते वाडीना दरवाजा पासे एक कोंठनु झाड हतु तेने एक मूठी मारी तेथी ते वृक्षना वधा कोंठ जमीन ऊपर पडी गया पछी विश्वभूति बोल्यो के जेटलो वखत आ कोंठने जमीन ऊपर पाडता लाग्यो तेटलोज वखत शत्रुने मारता लागे परतु लोको अपवाद बोले तेनी वीकथी ए काम हु करतो नथी, एबु कहीने समूतिविजय मुनिनी पासे दीक्षा लइ मासक्षपणादि घणुज तप कर्यु, एक दिवस ते विश्वभूति मुनि विहार करतो करतो मथुरा नगरीमा आव्यो, त्या मासखमणनु पारणु करवा सारु गोचरीने अर्थे गलीए फरता थका कोइएक नवी प्रसूता गाय हती तेणे ढोंक मारी तेथी साधु भूमिका ऊपर पडी गयो ए अवसरमा एना काकानो दीकरो विशाखनदी ते पण पोताने सासरे एज गाममा आवेलो छे तेणे गोखमा बेठा थका विश्वभूतिने जमीन

ऊपर पडतो जोयो तेवारे हास्यपूर्वक बोल्यो के—विश्वभूति ! जे बल पराक्रमथी तें एक मुष्टीए करी सर्व कोंठ पाडी नाख्यां हतां ते तारुं बल सर्वे क्यां जतुं रहुं ? एवुं वचन सांभलीने मुनिए ऊंची दृष्टि करी तेने जोयो त्यारे मनमां अहंकार आणीने बोल्यो के अरे ! हजी पण हास्य करे छे, तो जो हमणां पण म्हारुं बल केटलुं छे ? एम कही पहेली गायने सींगडाथी पकडी आकाशे भमाडीने भूमि ऊपर मूकी दीधी ने विशाखनंदीने कहेवा लाग्यो के अरे ! तुं तो जाणे छे के—एनुं बल जतुं रहुं हशे पण म्हारुं बल क्यांये गयुं नथी वली कहेवा लाग्यो के जो म्हारी तपस्यानुं फल होय तो हुं परभवमां घणो बलवंत थयो थको तुजने मारवावालो थाउं एवो नीयाणो करी कोडी वर्ष पर्यंत चारित्र पाली अंते अनशन करी त्यांथी मरण पामीने (१६) सत्तरमां भवे महा-शुक्र नामा सातमा देवलोकने विषे सतरे सागरोपमना पूरण आउखे देवतापणे उपन्यो १७, त्यांथी चवीने अढारमां भवे पोतनपुर नगरमां प्रजापति नामे राजा तेनी धारणी नामे राणीनी कूंखमां चार स्वप्ने सूचित गौतमस्वामीनो जीव पुत्र थयो, तेनुं नाम अचल दीधुं तथा वली एज प्रजा-पति नामा राजानी मृगावतीनामे एक पुत्री थइ ते एक दिवसे विवाहनी चिंताने लीधे ते कुमारीनी माताए तेने शणगारी सुशोभित वस्त्राभूषण पहेरावीने राजा पासे मोकली अने विचारुं के ए म्होटी कन्या यौवन वय पामेली देखीने राजा कोइ कुलवान् राजकुमारने परणावी देशे, परंतु राजा तो ते पोतानी सुरुपवाली पुत्रीने आवेली देखीने कामे करी पीडित थयो अने पोतेज पोतानी दीकरीने परणवानी इच्छा करतो थको लोको अपमान न करे एटला माटे सभामां वेठेला लोकोनी आगल कहेवा लाग्यो के हे भाइओ ! जे लोकने विषे सारामां सारी चीज होय ते कोनी कहेवाय ? तेवारे सभाजनो बोल्या के जे उत्तम चीज होय ते तमारी कहेवाय, राजा बोल्यो के तमारा मुखथी जे वचन नीकल्युं ते

निश्चयथी सत्य छे माटे आ सर्वोत्कृष्ट जे कन्यारत्न छे ते हु वीजाने
 आपीश नहीं. एने हु पोतेज परणीश एम कही ते पोतानी पुत्रीने
 पोतेज परण्यो अने तेनी साथे ससार सबधी सुख भोगववा लाग्यो. एम
 करता एक दिवस ते विश्वभूतिनो जीव देवलोकथी चवीने मृगाव-
 तीनी कूखे आवी उपन्यो, तेवारे मृगावतीए सात स्वप्ना दीठां, पछी
 पूरण नव महीने पुत्र जन्म्यो, तेवारे राजाए म्होटो महोत्सव करीने
 ते बालकनु नाम 'त्रिपृष्ठ' दीधु अनुक्रमे ते बालक म्होटो थयो
 एवा अवसरमां शखपुर नगरनी पासे तुगी नामा पर्वत छे ते
 पर्वतनी गुफामा विशाखनदीनो जीव सिंहपणे आवी उपन्यो छे ते
 बखतमां अश्वघ्रीव नामे प्रतिवासुदेव हतो तेनु शालिनु खेत्र ते
 पर्वतनी नजीक हतु ते शालिना खेत्रनो जे रखवालो रहेतो तेने ते सिंह
 मारी नाखतो हतो, तेवारे ते अश्वघ्रीव पोताना सेवक राजाओनी ऊपर
 वर्षोवर्ष वारा प्रमाणे हुकुम लखी खेत्रनी चौकी करवा मोकलतो हतो
 एम करता एक वर्षे वारा प्रमाणे ते प्रजापतिराजाने चौकी करवानो
 हुकम आव्यो तेवारे ते खेत्रनी रखवाल करवा सारु राजाए पोते जावा
 मांड्यु, तेने त्रिपृष्ठे वारी रारयो अने पोते पोतानो अचल नामे भाइ जे
 गौतमस्वामीनो जीव छे अने आ भवमा बलदेव थाशे ते सहित खेत्रनी
 रखवाल करवा गयो, त्यां बरतर टोप पहेरी, रथमा बेसी, अचलने
 सारथी करी शख लईने जे गुफामा सिंह रहे छे त्या गयो, एटलामा
 तो रथनो अवाज सामलीने सिंह पण गुफाथी बाहेर आव्यो तेने देखीने-
 त्रिपृष्ठे विचार्युं के ए सिंहने बेसवा रथ नथी तो म्हारे पण रथमा
 बेसी लडवु नहीं, बली एनी पासे शख तथा कवच नथी तो म्हारे
 पण शख तथा कवच नहीं राखवां, पछी शख तथा कवचने रथमा
 मूकी पोते रथथी हेठो उतरी सिंहने कहेवा लाग्यो के अरे ! दाढीना
 खानार उठ, ऊभो थइने म्हारी सामो आव ? एटलु कछुं के तरत ते

सिंह पण उठ्यो अने मुख फाडी स्हामो लडवा आव्यो के तरतज त्रिपृष्ठे ते सिंहना होठ पकडी बे कटका करी चीरी नाख्यो, तो पण ते सिंहनो जीव जाय नहीं, तेवारे त्रिपृष्ठनो सारथी सिंहने कहेवा लाग्यो के हे सिंह ! जेम तुं मृगराज छे तेम आ त्हारो मारनार पण नरराज छे माटे तने कोइ साधारण माणसे मार्यो नथी, एवी वात सांभली सिंह मरण पामीने नरके गयो, पछी ते सिंहनुं कलेवर लइ गाममां आवी लोकोनी वचमां कलेवर नाखीने त्रिपृष्ठ बोलवा लाग्यो के आ उपद्रव करनार सिंहने हुं मारी आव्यो छुं माटे हवे म्हारा प्रतापथी अश्वघ्रीव प्रतिवासुदेव सुख समाधिथी चावल खाओ. ए वात लोकोना मुखथी सांभलीने अश्वघ्रीवने महा क्रोध उपन्यो तेथी पोतानी सेना लइने लडवा आव्यो, ते त्रिपृष्ठ साथे युद्ध करतां कोई पण रीते पोहोची शक्यो नहीं; तेवारे चक्र फेरवीने तेना ऊपर नाख्युं ते चक्र पण त्रिपृष्ठना हाथमां आवी वेतुं पछी तेज चक्र त्रिपृष्ठे अश्वघ्रीव ऊपर चलाव्युं तेणे जइ अश्वघ्रीवनुं मस्तक छेदी लावीने त्रिपृष्ठ आगल हाजर कर्युं, ते जोइ देवो आकाशमां रही जय जय शब्द कही बोल्या के आ भरतक्षेत्रमां ए त्रिपृष्ठ नामनो पहेला वासुदेव थयो, पछी ते त्रिपृष्ठ अनुक्रमे त्रण खंड साधीने वासुदेवनी राजलीलाना सुख भोगवतां थकां एक दिवस नाटक थातुं हतुं तेवामां राजाने निद्रा आववा लागी तेवारे शय्यापालकने कह्युं के मने निद्रा आवी जाय तेवारे ए नाटक कःनाराओने शीख आपी देजो तो पण ते शय्यापालके श्रोत्रेन्द्रियना रसे करी तेमने गीत गान करतां वारी राख्या नहीं, एटलामां त्रिपृष्ठ जागृत थइने बोल्यो के अरे ! आ नाटकीआने शा वास्ते रजा आपी नहीं ? तेवारे शय्यापालके कह्युं के प्रभो ! श्रोत्रेन्द्रियना रसे करी हुं रजा आपतां चूकी गयो. ते सांभली त्रिपृष्ठने क्रोध चड्यो पछी सीशुं गरम करी तेनो ऊनो ऊनो रस शय्यापालकना कानमां रेडाव्यो तेथी ते मरण

पामीने नरके गयो ए रीते ते वासुदेवना भवमां घणा म्होटां पापोपार्जन
 करी चोराशी लाख वर्षनु आयुष्य भोगवीने एशी धनुष प्रमाणना शरीरनो
 त्याग करी मरण पामीने ओगणीशमा भवे सातमा नरकने विपे
 नारकीपणे जइ उपन्यो १९, त्याथी मरण पामीने वीशमा भवे सिंह थयो
 २०, त्याथी मरण पामीने एकवीशमा भवे चोथा नरकने विपे नारकीपणे
 जइ उपन्यो २१, त्याथी मरण पामी घणु ससार भ्रमण करी वावीशमा
 भवे रथपुर नगरे प्रियमित्र नामे राजानी विमला नामे राणी, तेनी
 कूखने विपे पुत्रपणे उपन्यो, मावित्रे विमल एवु नाम दीधु अनुक्रमे
 सर्व कलानो पारगामी थयो, पिताये तेने राज्य सोंप्यु एक दिवस वनमा
 क्रीडा करवा गयो त्यां पाशमाहेथी हरण छोडाव्या, ते दयाना प्रभावे
 भद्रक परिणामे करी मनुष्यायु वाध्यु, छेवटे दीक्षा लइ उग्र तप-
 श्रया करी, चक्रवर्तीनी पदवी उपार्जी, अते एक मासनु अनशन करी
 त्याथी चवीने त्रैवीशमा भवे पश्चिम महाविदेहमा मूका नगरीनो
 धनजय नामे राजा तेनी धारणी नामे राणीनी कूखे आवी उपन्यो,
 माताए चौद स्वप्ना दीठां, पछी पूरण मासे पुत्र जन्म्यो तेवारे मात-
 पिताए म्होटा महोत्सवपूर्वक तेनुं ' प्रियमित्र ' एवु नाम दीधुं, ते अनु-
 क्रमे छ खड साधी चक्रवर्तीनी पदवी भोगवी अते श्रीपोटिलाचार्य पासे
 दीक्षा लइ क्रोड वर्ष पर्यंत चारित्र पाली, चोराशी लाख पूर्वनु आयु
 पूरण करी, त्यांथी मरण पामी चोवीशमा भवे शुक्र नामा सातमे
 देवलोके सतरे सागरोपमने आयुषे देवतापणे ऊपन्यो २४, त्याथी
 चवी पच्चीशमा भवे एहज भरतक्षेत्रमा छत्रिका नामे नगरीनो जितशत्रु
 नामे राजा तेनी भद्रा नामे राणीनी कूखने विपे पचीश लाख वर्षने
 आयुखे ' नदन ' नामे राजपुत्र थयो, त्या चोवीश लाख वर्ष सुधी गृह-
 स्थावासे रहीने पछी पोटिलाचार्य पासे दीक्षा लइ एक लाख वर्ष पर्यंत
 दीक्षा पाली जावज्जीव सुधी मासखमण करी वीशस्थानकनुं तप

આરાધ્યું તેથી તીર્થંકર નામકર્મ નિકાચિત ઉપાર્જીં અંતે એક માસનું
અનશન કરી ત્યાંથી કાલ કરીને છવીશમાં ભવે દશમા પ્રાણત દેવ-
લોકને વિષે ‘ પુણ્યોત્તરાવતંસક ’ નામના વિમાનમાં ત્રીશ સાગરોપમને
આડે દેવતાપણે ઉપન્યો ૨૬, પછી ત્યાંથી ચવીને મરીચિના ભવમાં
જે કુલનો મદ કર્યો હતો તે નીચગોત્રકર્મના ઉદયથી સત્તાવીશમાં ભ-
વને વિષે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની દેવાનંદા નામે સ્ત્રીની કૂંચે આવી ઉપન્યો.
૯ રીતે પ્રથમ તીર્થંકર શ્રીઋષભદેવ ભગવાને ભરત ચક્રવર્તીની આગલ
કહ્યું હતું કે મરીચિનો જીવ તીર્થંકર થાશે તે નિશ્ચયથી થયો ૨૭, હવે
ભગવાન્ શ્રીમહાવીર દેવાનંદાની કૂંચે અવતર્યા તે સમયને વિષે ત્રણ
જ્ઞાન સહિત ગર્ભપણે આવ્યા, ત્યાં હું દેવલોકથી ચવીશ એવું જાણે પણ
ચવવાના વચ્ચતનો જે વર્તમાન એક સમય સૂક્ષ્મ કાલ છે તે ન
જાણે અને ત્યાંથી ચઢ્યા પછી હું દેવલોકથી ચવીને દેવાનંદાની કૂંચે
ઉપન્યો છું એવું જાણે. હવે જે રાત્રિમાં શ્રમણ ભગવાન્ શ્રીમહાવીર સ્વામી
દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કૂંચે ઉપન્યા, તે રાત્રિમાં દેવાનંદા બ્રાહ્મણી સુખ-
શય્યામાં કાંઈક સૂતી કાંઈક જાગતી અર્થાત્ થોડી નિદ્રામાં રહી
થકી, ઉદાર કલ્યાણકારી, ઉપદ્રવ રહિત, ધનકારી, મંગલકારી શોભા-
કારી એવાં ચૌદ મ્હોટાં સ્વપ્ન દેખીને જાગી; તે ચૌદ સ્વપ્નાનાં નામ કહે
છે:—પહેલે સ્વપ્ને હાથી દીઠો, બીજે વૃષભ, ત્રીજે સિંહ, ચોથે લક્ષ્મી,
પાંચમે ફૂલની માલા, છઠ્ઠે ચંદ્ર, સાતમે સૂર્ય, આઠમે ધ્વજા, નવમે કુંભ
(કલશ) દશમે પદ્મસરોવર, અગીઆરમે ક્ષીરસમુદ્ર, બારમે દેવ
વિમાન, તેરમે રત્નોનો ઢગલો (રાશી), ચૌદમે નિર્ધૂમ અગ્નિ ૯ ચૌદ
સ્વપ્ન કલ્યાણકારી, મહામંગલનાં કરનારાં દેખીને જાગી થકી હર્ષ
સંતોષ પામી, ચિત્તમાં આનંદ પામી, મ્હોટા પ્રેમ સહિત મન થયું, પરમ
હર્ષ ઉપન્યો, હર્ષને વિષે પસરતું છે મન જેનું, ઉત્કૃષ્ટ સૌમ્ય મન છે
જેનું, જેનાં મનમાં હર્ષ ઉદ્ઘાસ થયો છે, મેઘની ધારાવ કરી હણાયું

एवुं कदव-पुष्प जेम विकस्वर थाय तेम जेनां रोमे रोम विकस्वर थया छे एवी थइ थकी, पूर्वे दीठेला स्वप्नोने याद करे, याद करीने सूवाना पलग ऊपरथी उठे, उठीने पादपीठ थकी पण उतरे, उतरीने नही उतावली, नहीं धीरी एवी बे गतिनी वचमा ठहेरती थकी राजहसीनी गति सरखी चालती थकी ज्या ऋपभदत्त ब्राह्मण छे त्या आवी, आवीने ऋपभदत्त ब्राह्मण प्रत्ये जय विजय शब्द करीने वधावे, वधावीने भद्रासन घटले वाजोठ ऊपर बेठी, त्या मार्गमा आववानो खेद मटावीने, परसेवो उपशमावीने, बे हाथ जोडी दश नख एकठा करी मस्तके अजली चढाने कहेवा लागी के हे स्वामिन् । में आज रात्रे शय्यामा काइक सूता थका हस्ति आदिक चौद स्वप्ना दीठा, तेनु शु फल थशे अने ते कया प्रकारना कल्याणने करनारा थशे ? तेवारे ऋपभदत्त ब्राह्मण देवानदाना मुखथी एवु साभलीने पोताना हैयामा घणो खुशी थयो, जेवा पाणीनी धाराथी कदव-पुष्प खिले तेवी तेनी रोमराजि प्रफुल्लित थई, ते स्वप्नोना अर्थ विचारवा लाग्यो, विचारीने देवानदा ब्राह्मणीने कहे-उदारकारी हे देवाणुप्रिया ! तमे स्वप्ना दीठां ते मंगलकारी छे, तमे जे स्वप्ना दीठा तेनु फल एवु छे के धननो लाभ थाशे, पुत्रनो लाभ थाशे, सुखनो लाभ थाशे निश्चे तमारे नव महीना ने साढा सात दिवस गया थका सुकुमार छे हाथ पग जेना, हीन अग रहित, सपूर्ण पांच इन्द्रिय सहित शरीर जेनु छे, लक्षण व्यजन, अने गुणेकरी सहित तथा मानोन्माने करी सहित सपूर्ण भट्ट शरीर जेनु छे एवो पुत्र थाशे

हवे लक्षण कोने कहिये ते कहे छे—

जे पुरुषनो ज्यारे जन्म थाय त्यारे तेना अगमा पुण्यनी रेखा प्रमुख पडे तेने लक्षण कहिये —‘सहज लक्षण इति वचनात्’ त्या चक्र-वर्त्ती तथा तीर्थकरोने तो एक हजार ने आठ लक्षण होय अने बलदेव

તથા વાસુદેવને એકસો ને આઠ લક્ષણ હોય, તથા વીજા સામાન્ય ભાગ્ય-
 વંત પુરુષોને વત્રીશ લક્ષણ હોય, તેનાં નામ કહે છે—૧ છત્ર, ૨
 વીંજળો, ૩ ધનુષ, ૪ રથ, ૫ વજ્ર, ૬ કાચવો, ૭ અંકુશ, ૮ વાવડી, ૯
 સ્વાસ્તિક, ૧૦ તોરણ, ૧૧ તલાવ, ૧૨ સિંહ, ૧૩ વૃક્ષ, ૧૪ ચક્ર, ૧૫
 શંખ, ૧૬ હાથી, ૧૭ સમુદ્ર, ૧૮ કલશ, ૧૯ પ્રાસાદ, ૨૦ મત્સ્ય, ૨૧
 યવ, ૨૨ ઘૂષ 'યજ્ઞનું અંગ', ૨૩ થાંભલો, ૨૪ કમંડલુ, ૨૫ પર્વત, ૨૬
 ચામર ૨૭ કાચ, ૨૮ વલદ, ૨૯ પતાકા, ૩૦ લક્ષ્મી, ૩૧ માલા, ૩૨
 મયૂર; એ વત્રીશ લક્ષણ પૂર્વકૃત પુણ્યનાં યોગવાલા પુરુષના હાથ પગના
 તલીયાને વિષે હોય એ આદિ દેહને એક હજાર ને આઠ લક્ષણ પળ
 એવાજ ઉત્તમ પ્રકારનાં જાણી લેવાં તથા વલી પ્રકારાંતરે વત્રીશ લક્ષણ
 કહે છે:—જેના નખ, પગ, હાથ, જીભ, હોઠ, તાલુ અને આંખોના ચૂના;
 એ સાત વાનાં રક્ત હોય 'સારાં હોય' તે પુરુષ ભાગ્યવાન જાણવો, તે સસાંગ
 લક્ષ્મી ભોગવે, તથા જેની કાંચ, છાતી, કોટ ઇટલે ગલાની હડવટી
 તથા ગલાનો મળ્યો, નાક, નખ અને મુખ એ છ વાનાં ઝંચાં હોય તો
 તે પુરુષ સર્વ પ્રકારે ઉન્નતિ પામે. તથા દાંત, ચામડી, કેશ, આંગુલીના
 પર્વ ઇટલે આંગલીની રેખા અને નખ એ પાંચ જેનાં પાતલાં હોય 'સૂક્ષ્મ
 હોય' તો તે પુરુષ ઘણો ધનવાન થાય તથા નેત્ર, સ્તનનાં અંતર, નાક,
 ગલાનો મળ્યો અને ભુજાઓ એ પાંચ જેના લાંબા હોય તે પુરુષનું આયુ-
 ણ્ય મ્હોટું હોય, ઘણું ધન પામે અને પરાક્રમી; હોય, તથા લલાટ, પેટ
 અને મુખ એ ત્રણ જેનાં મ્હોટાં હોય તે પુરુષ રાજા થાય. વલી ગ્રીવા,
 જંઘા અને પુરુષ ચિન્હ, એ ત્રણ જેનાં લઘુ હોય, 'ટુંકા' હોય તે પુરુષ
 રાજા થાય, તથા વોલવાનો સ્વર, હુંટી ઇટલે નાભી અને સત્ર એ ત્રણ
 જેના ગંભીર હોય તે પુરુષ પૃથ્વીનો ધણી થાય, અથવા પ્રધાન થાય એમ
 જે પુરુષમાં જેવાં લક્ષણ હોય તે પુરુષમાં તેવો આચાર પણ હોય, જેવું
 રૂપ હોય તેવું ધન પણ હોય, જેવો સ્વભાવ હોય તેવો ગુણ પણ હોય એ
 પ્રકારાંતરે વત્રીશ લક્ષણ કહી દેવાઢ્યાં.

वीजां पण केटलाएक लक्षण कहे छे —पद्म, वज्र, अकुश, छत्र, शख
 अने मत्स्य ए जेना हाथ पगमा देखाय ते पुरुष लक्ष्मीपति थाय, तथा
 जेना चीकणा त्रावाना वर्ण जेवा नख होय ते पुरुष सुखी होय, तथा
 जेना चलकता उज्ज्वल अनारवत् स्नेह निविड एवा वत्रीश दात पूरेपूरा
 होय ते राजा थाय अने जेना एकत्रीश दात होय ते भोगी थाय, तथा
 त्रीश दातवालो मध्यम कहेवाय अने त्रीशथी पण ओछा दात जेना
 होय ते सामान्य पुरुष गणाय जे पुरुष अत्यत ठींगणो तथा अत्यत
 लाबो तथा अत्यत जाडो होय तेमज जे अत्यत दुर्बल, अत्यत
 कालो अथवा अत्यत गौर वर्णवालो होय ए छ ने विपे सत्वपणु
 होय सर्व सत्त्वे प्रतिष्ठितमिति वचनात् जेना मस्तकने जमणे
 भागे सवलो भमरो होय तो शुभ जाणवो अने अवलो भमरो
 होय तो अशुभ जाणवो, तथा जेना हाथने विपे एक पण रेखा न
 होय अथवा घणी रेखाओ होय ते पुरुषनु आयुष्य अल्प होय, तथा
 जेने देवपूजानी आगुलीनां छहेला वेदाथी अधिक काइक ऊची टचली
 आगुली होय ते पुरुष धनवान् होय, तेनी मातानो पक्ष घणो होय,
 तथा जेना मणीवधथी घापनी रेखा तथा करतलथी विचनी रेखा अने
 आयुष्यनी रेखा जेनी सपूर्ण होय ते पुरुषनु गोत्र, धन तथा आउखु
 सपूर्ण होय, अथवा आयुष्यनी रेखा जेटली आगुली अतिक्रमे तेटली
 पचवीशी आउखाना वरसनी जाणवी, तथा जेना अगुठाने मध्यभागे
 थव होय ते पुरुष विद्यावत यशस्वी होय अने अजवाला पक्षमा तेनो
 जन्म जाणवो तथा जेना नेत्र रक्त होय तेनु पासु छी मूके नहीं, तथा
 जेना नेत्र पीला होय तेने धन मूके नहीं, तथा जेनी भुजा दीर्घ होय
 तेने ईश्वरपणु होय, तथा जेनु दृढ शरीर होय तेने सुख घणु होय,
 जेना हाथ पगने विपे कमल, छत्र, अकुश, शख, मत्स्य प्रमुख होय ते
 पुरुष म्होटा लक्षणवालो होय, तथा जेना नख राता होय तेने धननु

સુખ ઘણું હોય, તથા જેના નખ ઝૂજલા હોય તે ભિક્ષુક હોય, તથા જેનાં નખ છુલા હોય તે અનાચારી હોય. વલી શરીરમાંહે મુખ પ્રધાન છે, તે મુખમાં વલી નાસિકા છે તે પ્રધાન છે, વલી નાસિકામાં નેત્ર છે તે પ્રધાન છે માટે જેનાં જેવાં નેત્ર હોય તેનો તેવો શીલ ઘટલે આચાર પળ હોય તથા જેવી નાસિકા તેહવું આર્યપણું હોય, જેવું રૂપ હોય તેવું વિત્ત હોય, જેવું શીયલ હોય તેવા ગુણ હોય, ઉત્કંચ—

યથા નેત્રં તથા શીલં, યથા નાસા તથાઽઽર્જવં ।

યથારૂપં તથા વિત્તં, યથા શીલં તથા ગુણાઃ ॥ ૧ ॥

હવે વ્યંજનનું સ્વરૂપ કહે છે—જે જન્મ્યા પછી અંગમાં પ્રગટ થાય તેને વ્યંજન કહીએ. જેમકે મસો, તિલ અને લસણ इत्यादિક સર્વ વ્યંજન જાણવાં, તે પુરુષને જમણી વાજુએ હોય તો સારાં જાણવાં અને સ્ત્રીને ડાબી વાજુએ હોય તો સારાં જાણવાં, હવે ગુણનું સ્વરૂપ કહે છે—જેમાં સોભાગ્યપણું, ઉદારપણું, શાન્તપણું, ગંભીરપણું અને ધૈર્યપણું इत्यादિક હોય તે સર્વ ગુણ જાણવા.

હવે માનોન્માનનું સ્વરૂપ કહે છે—પુરુષ પ્રમાણે પાણીથી ભરેલી કુંડીમાં પચ્ચીશ વર્ષનાં પુરુષને વેસાડવો પછી તે પુરુષના વેસવા થકી જો એક ટ્રોણ ભાર પાણી કુંડીમાંથી વાહેર નીકલે તો તે પુરુષ માનોપેત ઘટલે પ્રમાણ સહિત જાણવો અને જો ત્રાજવામાં તોલતાં તે પુરુષનો અર્ધ ભાર પ્રમાણ તોલ થાય તો તે ઉન્માનોપેત પુરુષ જાણવો. ઇહાં તોલની વાર્તાના પ્રસંગમાં મારનું પ્રમાણ કહી દેખાડે છે—પ્રથમ છ સરસવે કરી એક યવ થાય, ત્રણ યવે એક ચિણોટી થાય, ત્રણ ચિણોટીયે એક વાલ થાય, સોલ વાલે એક ગદીયાણું થાય, દશ ગદીયાણે એક પલ થાય, દોઢસો પલનો એક મળ થાય, દશમળની એક ઘડી થાય, દશ ઘડીએ એક ભાર પ્રમાણ થાય, એવા અર્ધભારે તોલાય તે પુરુષ ઉન્માનોપેત (માન—રહિત) જાણવો. એ રીતે પોણા ચાર મળ ઉન્માનના થાય છે.

વલી જે પુરુષનું પોતાને આગલે ભરતા પોતાનુ શરીર એકસો ને આઠ આગલનુ હોય તે ઉત્તમ પુરુષ જાણવો, તેમા વાર આગલનુ મુખ હોય તેને નવે ગુણીયે તેવારે ૧૦૮ થાય તે માનોપેત પુરુષ જાણવો તથા જેનું છન્નુ અગુલનુ શરીર હોય તે મધ્યમ (સમ) પુરુષ જાણવો, જેનુ ચોરાશી આગુલનુ શરીર હોય તે હીન પુરુષ જાણવો અને શ્રીતીર્થકરનુ તો એકસો વીશ આગુલનુ શરીર હોય કેમકે તીર્થકરને માથે વાર આગુલની ઉગ્ગીપ રાખડીને ઠામે હોય તે માટે એવો સર્વ અગે સુદર, ચદ્રમા સમાન સૌમ્ય આકાર વાલો, જેનુ મનોહર પ્રીતિકારી દર્શન છે એવા સુરૂપવત દેવકુમાર સમાન પુત્રને તુ જળીશ

તે બાલક કેવો થાશે તે કહે છે—તે પુત્ર યુવાન અવસ્થા પામે થકે ઋગવેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ, અથર્વવેદ એ ચાર વેદ તથા પાંચમો ઇતિહાસ પુરાણ શાસ્ત્ર, છટ્ટો નામ કોશ નિઘટ્ટુ નામ માલા એ સર્વ છ એ શાસ્ત્રને અગ ઉપાગ સહિત તેના તાત્પર્યનો જાણવા વાલો થશે, ચાર વેદનો ભણાવવા વાલો થશે, જે મૂલશે તેને ઘતાવગા વાલો મૂલ દેખાડવા વાલો થશે, જૂટુ વોલશે તેને વર્જવા વાલો થશે, શુદ્ધનો ધારણ કરનારો થશે, પારગામી થશે, છ અગનો જાણ થશે, સાઠ અર્થ છે જિહા એવા સ્તુટિ તત્ર શાસ્ત્ર તથા કપિલશાસ્ત્રનો જાણનાર થશે, ગણિત શાસ્ત્રનો જાણનાર થશે, અક્ષર શિક્ષમા નિપુણ થશે, ક્રિયા શાસ્ત્રમાં નિપુણ, વ્યાકરણનો જાણનાર, છદ જોડવામા દક્ષ, ટીકાનો જાણનાર, જ્યોતિષ શાસ્ત્રમા પ્રવીણ એમ ધીજા પળ બ્રાહ્મણોના શાસ્ત્રોમા અને પરિવાજકોના શાસ્ત્રોમા અત્યંત નિપુણ (ઢાહ્યો) ત્હારો પુત્ર થાશે માટે તમે રૂઢા સ્વપ્નાં દીઠા, જાવત્ આરોગ્યકારી સ્વપ્ના તમને આવ્યા એવુ વારવાર કેહેતો હવો અને પોતે પણ અનુમોદના કરતો હવો

હવે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણના મુખથી એવા અર્થ સામલીને, તેને મનમા ધારી રાલીને, હર્ષ સતોપયુક્ત હૃદય વાલી થઈ થકી

हाथ जोड़ी, दश नख भेला करी मस्तके चडावी कहेती हवी के देवा-
 णुप्रिय ! जे ए वात जेम तमे कही ते तेमज छे, ए सत्यज छे खोटी
 नथी, जे तमे कहो छो ते सर्व संदेह रहित छे एबुं कहीने ते स्वप्नां
 रूडा प्रकारे अंगीकार करीने, ऋषभदत्त ब्राह्मणनी साथे मनोहर मनुष्य
 संबंधि सुख भोगवती थकी विचरे छे. ते कालने विषे शक्रेन्द्र देवताओ-
 नो राजा जेना हाथमां दैत्योने विदारण करनाहं वज्र छे जेणे पूर्वना
 भवमां श्रावकनी पांचमी प्रतिमा सो (१००) वार वहन करी तेणे करी
 शतक्रतु एबुं वीजुं नाम ते पूर्वना कार्तिकशेठना भवनी अपेक्षाथी
 छे. ते कार्तिक शेठनी कथा कहीये छैयें-पृथ्वीभूषण नामे नगरने
 विषे प्रजापाल नामे राजा हतो, ते नगरमां राजानो घणो मानीतो
 अने घणो धनाढ्य जैनधर्मी, परम श्रावक एवो कार्तिक नामा
 शेठ रहेतो हतो, तेणे श्रावकनी अंगीआर प्रतिमा माहेली पांचमी
 प्रतिमा सो वार वही तेथी तेनुं शतक्रतु नाम लोकोमां प्रसिद्ध थयुं, एम
 करतां एक समये गैरिक नामा तापस महिने महिने पारणुं करे छे ते
 परित्राजके नगरनी बाहेर आवी उतारो कयों राजा आदिक सर्व लोक
 तेने बांदवा गया पण एक कार्तिकशेठ शुद्ध समकिति छे माटे बांदवा
 गयो नहीं तेथी तेना ऊपर तापस क्रोध करवा लागो, एवामां ते ताप-
 सने राजाये पोताने घेर जमवाने नोतरुं दीधुं, तेवारे तापसे मनमां
 विचार्युं के बीजा तो सर्व लोक मने बांदवा आव्या पण एक कार्तिक
 शेठ जैनधर्मी छे ते मने पगे लाग्यो नथी माटे हवे तेने नमावुं एम
 चिंतवी राजाने कहेवा लाग्यो के राजन् ! कार्तिक शेठ पोतानी पीठ
 ऊपर खीरनी थाली राखीने भोजन करावे तो हुं तमारे घेर जमवा आवुं.
 ए वात राजाए कबूल करी तापसने पारणुं करवानुं कहीने, पछी राजा
 कार्तिकशेठ पासे आवीने कहेवा लाग्यो के म्हारो गुरु गैरिक नामे
 तापस म्हारे घेर जमवा आवशे तेने तमे पीरसवा आवजो ते सांभळी

शेठ बोल्यो के हु सम्यक्त्व धारी लु माटे म्हारे ए वात योग्य नथी
 पण तमारी वस्तीमा रहु लु माटे शास्त्रमा “ रायाभिओगेण ” ए
 आगार छे ते आगारे करी तमारी आज्ञाथी जमाडीश परतु म्हारा
 भक्तिभावे करी जमाडीश नहीं, पछी तापस जमवा आव्यो तेवारे शेठे
 खीर पीरसी, पण तापस जम्यो नहीं अने कहेवा लाग्यो के शेठ वांसो
 माडे तो पात्र मूकी भोजन करु पछी राजाना कहेवाथी शेठे आडो थइ
 वांसो मांड्यो शेठना हाथनी अगुलीमा चीटी पहेरी हती तेमां जिन-
 प्रतिमा हती तेने नमस्कार कयों हवे तापस शेठनी पीठ ऊपर ऊनु
 ऊनु खीरनु पात्र मूकी भोजन करतो जाय छे अने आगुलीए करी
 शेठनु नाक पण घसतो जाय छे ने शेठने चेष्टामा कहेतो जाय छे के
 जो मुजने पगे लागवा न आव्यो तो हु आ त्हारु नाक कापु लु अने
 हमणा बारवार तुजने म्हारा आगल नमावु लु एम चेष्टा करतो तापस
 पारणु करीने पोताने स्थानके गयो अने पाछलथी गरम थाल शेठनी
 चामडीमा चोंटी गयो ते घणे कष्टे राजाए छोडाव्यो हवे शेठे निचार्यु
 के जो म्हें पहेलाज दीक्षा लीधी होत तो आज एवी हेलना थात नहीं
 एवु चितवी बैराग्य पामीने शेठ एक हजार ने आठ वणिक् पुत्रोनी साथे
 श्रीमुनिसुव्रत स्वामीनी पासे दीक्षा लइ द्वादशागी भणी, बार वर्ष
 चारित्र पाली सौधमेन्द्र थयो अने गैरिक तापस पण अज्ञान तप करी
 मरण पामीने इद्रनु वाहन ऐरावत नामा हाथी थयो पछी ते देव हाथी
 नु रूप करी इद्रनी पासे आव्यो, जेवारे इद्र तेना ऊपर चढवा लाग्यो
 तेवारे ऐरावते देखीने अवधिज्ञाने करी जाण्यु के अरे ! आ तो कार्तिक
 शेठ छे एवु जाणी नासवा माढ्यो पण इद्र तेने पकडीने ऊपर चढ्यो
 तेवारे शक्रेन्द्रने वीवराववा सारुं हाथीए बे रूप कयों ते देखी इद्रे पण
 बे रूप कयों, वली हाथीए चार रूप कयों त्यारे इद्रे पण चाररूप कयों,
 पछी इद्रे अवधिज्ञानथी पूर्वनो भव जोइ, हाथीने तर्जना करी चलाव्यो

અને કહ્યું કે અરે ગૈરિક ! હવે તું ક્યાં છૂટી જાઈશ તું પૂર્વનો ભવ જાણતો નથી ? જે મ્હારી પીઠ ઉપર થાલ રાખી જમ્યો હતો ? તો હમણા તું મ્હારું વાહન થયો છે માટે જે વાંધ્યા કર્મ તે ભોગવ્યા વિના છૂટકો નથી એવું સાંભલી, અપરાધ खमाવી મૂલયું રૂપ ધારણ કરીને હાથી શાંત થયો એ ઇંદ્રમહારાજના પૂર્વલા ભવ સંવંધિ કાર્તિક શેઠની કથા કહી.

શક્રેન્દ્રની સ્વાભાવિક તો બે આંખો છે પરંતુ પાંચશે દેવ તે ઇંદ્રના કામ કરવા ચાલા છે તે પાંચસો દેવોની હજાર આંખો એના કામમાં આવે માટે સહસ્રાક્ષ એવું નામ છે, તથા મહામેઘ જેને વશમાં છે માટે મધવા એવું નામ છે, તથા પાક નામા દૈત્યને શિક્ષા દીધી માટે પાકશાસન એવું નામ છે એવો શક્રેન્દ્ર દક્ષિણાર્ધ લોકનો ઠાકુર, સ્વામી, ઘેરાવત જેનું વાહન છે, સુરનો ઇંદ્ર, વત્રીશ લાખ વિમાનનો માલેક, રજરાહિત સ્વચ્છ નિર્મલ એવો વસ્ત્રનો ધારણ કરનારો, લંચાયમાન માલા મુકુટ નવા સુવર્ણના કુંડલ તેણે કરી ઘસાતા એવા ગાલ છે જેના વલી મ્હોટી ઋદ્ધિ, મ્હોટો યશ, મ્હોટી કાંતિ, મ્હોટું મહાત્મ્ય, મ્હોટું સુખ, મ્હોટો વલ લાંબી પુષ્પોની માલા ધારણ કર્યાથી દેદીપ્યમાન છે શરીર જેનું એવો ઇંદ્ર તે સૌધર્મ દેવલોકમાં, સૌધર્માવતંસક વિમાનમાં સૌધર્મ નામે સભાને વિષે, શક્ર નામા સિંહાસન ઉપર બેઠો થકો, વત્રીશ લાખ વિમાનોમાં વસનારા દેવો, ચોરાશી લાખ સમાનિક દેવો, તેત્રીશ ત્રાયત્રિંસક ગુરુસ્થાનીયા દેવો તથા સોમ, યમ, વરુણ અને કુવેર એ ચાર લોકપાલ દેવો, આઠ અગ્રમહીષી તે શોલ હજાર દેવીના પરિવાર સહિત, ત્રણ પરષદા, સાત કટક, સાત કટકના સ્વામી, પ્રત્યેક એકેકી દિશામાં ચોરાશી ચોરાશી હજાર ગિણતાં ચાર દિશામાં મલી ત્રણ લાખ ને છત્રીશ હજાર આત્મરક્ષાકારી દેવો તથા વીજા યજ્ઞ ઘણા સૌધર્મ દેવલોકના વસવા ચાલા દેવ તથા દેવીઓ તેમની ઉપર

रक्षाकारी पणु, अग्रेसर पणु, नायक पणु, पोषक पणु, सर्वमा म्होटाइपणु, सर्वने पोतानी आज्ञा मनावतो थको, सेनापति पणु करतो थको, पोते पालतो थको तथा वीजाने पलावतो थको, तथा म्होटा स्वरसहित नाटक गीत, वाजित्र वीणा, करताल अने वीजा पण घणा वाजित्र जेवा के मृदग पडह प्रमुख वाजाओना शब्द तेणे करी सहित दिव्य देव सवधि भोग भोगवतो थको विचरे छे एवा समयने विपे आ प्रत्यक्ष जवूद्वीप नामा द्वीपने विस्तीर्ण एवो म्होटो अविधिज्ञान तेणे करी देखतो थको विचरे छे ते कालने विपे ते समयने विपे श्रमण भगवत श्रीमहावीर स्वामीने ऋषभदत्तनामा ब्राह्मण कोडालगोत्रनो धणी, तेनी देवानदानामे भार्या जालधर गोत्रनी तेनी कूखने विपे गर्भ पणे उपन्या देखीने मनमा घणो आनद पाम्यो, हृदयमा घणो हर्ष पसय्यो, मेघ धाराए हणायु एवु कदब-वृक्षनु फूल तेनी पेरे रोमाश्च विकस्वर थया, प्रधान कमलनी पेरे नयन अने वदन प्रफुल्लित थया, भगवतनु अवतरवु देखीने तेना दर्शनथी उत्पन्न थयो जे हर्ष तेना वश थकी प्रकर्षे करी चलायमान थया छे प्रधान कडा, ककण, घेरखा बाजुबध, मुकुट, कुडल, हार अने म्होटा घरेणा जुमखा प्रमुख जेना एवो इद्र, ते तत्काल सिंहासनथी उठी ऊभो थइने चलकतो मणिरत्ननो वाजोट ते ऊपरथी उतरीने भला वैडूर्यरत्न, मरकतरत्न, अरिष्टरत्न, अजनरत्न, तेणे करीने निपुण कारीगरे घडेली देदीप्यमान मणिरत्ने जडेली एवी पावडी (चाखडी) पगथकी उतारी, पछी अखड वखनो एगसाडी उत्तरासग करीने, वे हाथ जोडीने तीर्थकर श्री महावीर देवने साहामो सात आठ पगला जइ पोताना विमानमाहे रह्यो थको डाबो ढींचण भूमिकाने विपे थापे, थापीने लगा-रेक नमीने त्रण वार मस्तक धरतीये लगाडे, लगाडीने वली चौथीवार लगारेक नमीने थोडो ऊचो थइने कडा, ककण, घेरखा, बाजुबध, झुमणा तेणे करी सहित थभायली एवी भुजाओने सहरीने (वालीने)

दशनख भेला करी, वे हाथ जोडी मस्तके अंजली करीने शक्रस्तवने पाठ वोल्यो—

नमस्कार होजो श्री अरिहंत भगवंत प्रत्ये, आदिनां करवा वाला. चतुर्विध श्रीसंघ रूप तीर्थना करवा वाला, श्री संघने तारवा वाला, बीजाना उपदेश विना पोतानी मेले बोध पाम्या, पुरुषोमांहे उत्तम, पुरुषोमां सिंह समान, पुरुषोमां प्रधान पुंडरीक कमल समान, पुरुषोमां गंधहस्ति समान जेम गंधहस्तीने देखी बीजा हस्ति नाशी जाय तेम श्रीतीर्थकर भगवानने देखी परवादी रूप हाथीओ नाशी जाय एवा भगवान, लोक मांहे उत्तम, लोकनां नाथ, लोकना हित करनार, लोकमां दीपक समान, लोकने विपे उद्योत करनार; अभयदानना दातार, ज्ञान चञ्जुना देवा वाला, मोक्षमार्गना दातार, कर्मथी बीक पामनारा—जीवोने शरणना दातार, संयम रूप जीवितव्यना दातार, बोधबीज जे सम्य-कत्व तेना दातार, सर्व मरणना मटाववा वाला, धर्मना दातार, धर्म उपदेश देवावाला, धर्मना नायक, धर्ममां सारथी समान जेम सारथी रथने शुद्धमार्गमां लइ जाय तेम भगवान धर्ममार्गथी भ्रष्ट थयेला लोकोने धर्म मार्गमां लइ जाय. एना ऊपर मेघकुमारनुं दृष्टांत कहे छे—

पुत्रः श्रेणिकधारिण्योः, श्रुत्वा वीरविभोर्गिरः ।

प्रबुद्धोष्टौ प्रिया स्त्यक्त्वा, मेघो दीक्षामुपाददे ॥ १ ॥

राजगृही नगरीने विपे श्रेणिकराजानी धारिणी नामे राणीनी कूखे मेघकुमार, पुत्रपणे उपन्यो, ते वखत गर्भना प्रभावे करी राणीने एवो दोहोलो उपन्यो के वर्षाकालमां आपणे राजा, तथा राणी, वेहु जण हाथी ऊपर वेशीने वनमां जइ क्रीडा करीये? ते अभय-कुमारे पूर्व भव संगति देवतानुं आराधन करीने दोहोलो संपूर्ण कयों, पछी नव मासे पुत्रजन्म थयो, तेनो जन्ममहोत्सव करी, स्वजन कुटुंबने जमाडी ' मेघकुमार ' नाम पाडयुं, अनुक्रमे यौवन अवस्था पाम्यो,

તેવારે પિતાએ આઠ કન્યા પરણાવી, તેમની સાથે વિપયસુખ ભોગવતો વિચરે છે, યહવા સમયમાં રાજગૃહી નગરીને વિષે શ્રીમહાવીર સમોસર્યા, શ્રેણિકાદિક સર્વલોક વાંદવા ગયા, તેમની સાથે મેઘકુમાર પણ ગયા, ત્યાં ભગવતની દેશના સાંભલી, પ્રતિબોધ પામી, આઠ કન્યા ત્યાગી, માતા પિતાની આજ્ઞા લેઈ દીક્ષા લીધી પછી ભગવાને પણ ગ્રહણ, આસેવના, સાધુનો આચાર શીખવવા નિમિત્તે સ્થવિરોને મલાવ્યો રાત્રીમાં સથરવાની વેલાયે અનુક્રમે સર્વ સાધુને છેડે મેઘકુમાર ઋષિનો સંયારો આવ્યો, ત્યાં સાધુ, માત્રુ કરવાને ઉઠ્યા, તેવારે મેઘકુમારને વારવાર પગની ઠોકર લાગવા લાગી, તેથી એક ક્ષણ વાર પણ નિદ્રા ન આવી, ધૂલથી ભરાઈ ગયો, આંખી રાત જાગ્યો અને વિચાર કર્યો કે ક્યા મ્હારી સુલ્લક્ષ્યા, અને ક્યા આ ભૂમિને વિષે લોટવું, અને વલી એક રાત્રિમાં કેટલો ઉપસર્ગ થયો, તો એ કદર્યના હુ કેટલાક કાલ સુધી સહન કરું, માટે એ દીક્ષા મ્હારાથી તો પલે નહી, તો હવે પ્રભાત સમયે ભગવંતને પૂછી હુ મ્હારે ઘેર જઈશ ? હજી કાંઈ વગડયું નથી એમ વિચારી પ્રભાતે ઓઘો, મુહપત્તી લઈ, ભગવત પાસે આવ્યો, તેવારે ભગવત પણ મીઠા વચને બોલ્યા કે હે મેઘર્ષિ ! આજ રાત્રિમાં તમારાથી સાધુના પગ ન ચમાયા, નિદ્રા ન આવી, તેથી મનમાં માત્રુ ધ્યાન ધ્યાયું કે હુ પ્રભાતમાં ઘેર જાઈશ એ વાત સત્ય છે ? મેઘકુમાર બોલ્યો હા મહારાજ ! સત્ય છે પ્રભુ બોલ્યા કે મેઘકુમાર ! એ તમને યોગ્ય નથી જે મળી નરક તિર્ય-ચનાં દુઃખો તો જીવે અનતિવાર દીઠા છે તેની આગલ આ દુઃખ, કોણ લેવામાં ગણે ? એવો કોણ મૂર્ખ છે જે ચક્રવર્તીની રુદ્ધિ મૂકીને દાસ-પણું વાંછે ? માટે મરવું સારું છે પણ ચારિત્ર ભગ કરવો સારો નથી એ ચારિત્રનું જ્ઞાન સહિત કષ્ટ છે, તે આગલ ઘણા ફલ દેનારુ થાશે તથા જોકે તે પૂર્વ ભવે પણ ધર્મને અર્થ ઘણા અકામ કષ્ટ ભોગવ્યા છે, તે પણ મહાફલાદાયક થયા તે પૂર્વ ભવ હુ સામલ આ ભવથી ત્રીજા

भवने विषे वैताड्य पर्वतनी पासे छ दंतोशल सहित श्वेत वणें एक हजार हाथणीनो नायक 'सुमेरुप्रभ' नामे तुं हस्ती हतो, त्यां एकदा दावानल लाग्यो देखी, भय पामीने त्यांथी नाठो तृपाए पीड्यो थको एक सरोवरमां कादव घणो हतो अने पाणी स्वल्प हतुं तेमां मार्गने अजाणतो पाणी पीवाने पेटो, त्यां कर्दममांहे खूतो, पाछो निकली शक्यो नहीं, एटलामां एक पूर्व भवनो वैरी वीजो हाथी त्यां आव्यो तेणे दंतोशलने प्रहारे करीने तुजने हण्यो, तेथी सात दिवस पर्यंत महा वेदना भोगवी, एकशो वीश वर्षनुं आयु पूर्ण करी, मरण पामी, विंध्याचल पर्वतनी भूमिकाए तुं चार दंतोशलवालो, रातेवणें सातशे हाथणीनो नायक, 'मेरुप्रभ' नामे हस्ती थयो, त्यां पण एक समये दावानल लाग्यो देखी तेने जातिस्मरण उपज्युं, तेथी पूर्वभव दीठो, पछी दावानलनो भय टालवासारुं चार गाड लगे भूमिकानुं मांडलुं वनावी शुद्ध कीधुं; तेमां तृणवेलि मात्र राखतो हतो नहीं उगतां पहेलांज उखेडी नाखतो हतो, एम घणां वर्ष वीत्या पछी, एकदा वली म्होटो जंगी दावानल लागो, तेवारे सर्व वनचर जीव, आवी मांडलामां रह्यां, तुं पण तत्काल आवी मांडलामां रह्यो, मांडलामां तिल जेटलो पण मार्ग रह्यो नहीं, एवुं संकीर्ण थलुं, एटलामां तें खरज खणवाने पग उंचो लीधो, ते पगने स्थानके निराली भूमिका देखी एक शशलो त्हारा पग नीचेनी भूमिये आवी वेठो पछी पग नीचो मूकतां नीचे शशलो दीठो एटले तुजने दया आवी तेथी पग अधर राख्यो, अढी दिवसे दावानल उपशम्यो, तेवारे शशला प्रमुख सर्व जीव, पोत पोताने स्थानके गयां, त्हारो पग लोहीये भराणो तेने नीचो मूकतो थको पर्वतना कूटनी पेरे तुं हेठो पड्यो. त्रण दिवस सुधी भुखतृषाए पीडातो सो वर्षनुं आयु भोगवी दया सहित मरण पामी, हेमेघकुमार! तमे राजकुले उपन्या छो. अकाले मेघवृष्टिनो दोहोलो त्हारी माताने

थयो माटे त्हांनं नाम मेघकुमार स्थाप्युं, जे वखते तुजने हाथियोए मायो, ते वखते तो तिर्यंचनु करेलुं दुख हतु, तो ते दुख आगल आ साधुना सघट्ठी तु शुं दुख धरे छे ? ते साधु तो जगद्वय छे, एमना चरणनी रज तो पुण्यवान् जीवने लागे माटे साधुना पग लाग-वाथी दुख न आणवु एवा भगवानना वचन साभली जातिस्मरण उपन्यु, तेणे करी पूर्वला भव दीठा, पछी प्रभुने पगे लागी चारित्रने विपे स्थिर थइने एवो अभिग्रह लीधो के आज पछी म्हारे धे नेत्रनो जापतो राखवो माटे ते टालीने बीजा शरीरनी शुश्रूषा, गमे तेवु सकट पडे तो पण न करवी एवो जावजीव सुधीनो अभिग्रह करी, निरतिचार पणे शुद्ध चारित्र पाली, अते एक मासनी सलेपणा करी विजयनामा अनुत्तर विमानमा देवपणे उपन्यो, त्याथी चवी महाविदेह क्षेत्रमा उपजी मोक्ष पामरो, माटे भगवतने धर्मसारथि सरखा कहिये ।

जैनाचार्य श्रीमद्भट्टारक-विजयराजेन्द्रसूरीश्वर-सङ्कलिते—
श्रीकल्पसूत्र-वालावबोधे प्रथम व्याख्यान समाप्तम् ।

अथ द्वितीय व्याख्यान प्रारंभः ।

इन्द्र नमस्कार करे छे—

धर्ममा चार अत कर्मा एवा चक्रवर्त्ति समान भगवान छे जेम चक्रवर्त्ति त्रण वाजु समुद्र अने एक वाजु बुल्लहेमवत पर्वत पर्यंत राज्य करे तेम भगवान दानादि चार प्रकारनो धर्म प्ररूपे माटे धर्म चक्रवर्त्ति कहिये, संसार समुद्रमा द्रवता प्राणीओने द्वीप समान शरणागत वत्सल, क्याय हणाय नहीं एवा ज्ञान अने दर्शनना धरवावाला, जेमने छद्मस्थ पणु रह्यु नथी, पोते राग द्वेषने जीत्या, बीजाने जीतावे, पोते ससार समुद्रथकी तर्या, बीजाने ससार समुद्रथी तारे, पोते तत्त्वने जाण्या छे,

बीजाने तत्त्वનો बोध करे, पोते कर्म रहित થયા, बीજાને કર્મથી મૂકાવે, સર્વજ્ઞ સર્વદર્શી, શિવ ઇટલે નિરૂપદ્રવ, અચલ, રોગ રહિત, જેનો અંત નહીં અને ક્ષય પળ નહીં, વાધા રહિત, જ્યાંથી ફરી પાછું સંસારમાં આવ્યું નથી એવું જે સિદ્ધિગતિ નામક સ્થાનક તેને પામ્યા એવા જિને-શ્વરને મ્હારો નમસ્કાર હોજો, જીત્યા છે ભય જેમણે એવા ભગવંતને નમસ્કાર હો, શ્રમણ ભગવંત શ્રી મહાવીર છેલા તીર્થંકર, આદિના કરનાર પહેલા તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીએ દેખાડ્યા યાવત્ મોક્ષમાં જાવાવાલા તેમને હું વાંદું છું; ભગવાન તો ત્યાં ગર્ભમાં છે અને હું દેવ-લોકમાં છું માટે ત્યાં રહ્યાં થકાં આપે મને દેખવો એવું કહીને ભગવા-નને નમસ્કાર કરે, કરીને સિંહાસન ઉપર પૂર્વદિશાની સ્થામું સુખ કરીને બેઠો તેવારે શક્રેન્દ્રનાં મનમાં એવો વિચાર ઉત્પન્ન થયો—

શ્રીઅરિહંત ભગવંત, અથવા ચક્રવર્તિ, અથવા વાસુદેવ, અથવા વલદેવ આદિ ઉત્તમ પુરુષ છે, તે અંતકુલ જે ક્ષુદ્રજાતિ તેને વિષે, તથા પ્રાંત-કુલ તે અધમાચારીના કુલને વિષે, તથા અલ્પ પરિવારવાલા તુચ્છ કુલને વિષે, તથા નિર્ધન તે દરિદ્રીના કુલને વિષે, તથા અદાતાર તે કૃપણનાં કુલને વિષે, તથા ચારણ પ્રમુખ ભીખારીના કુલને વિષે, તથા બ્રાહ્મણના કુલને વિષે આવ્યા, આવે અને આવશે. નિશ્ચયથી એ વાત પૂર્વે થઈ નથી, વર્તમાન કાલે થાતી નથી અને આગામિક કાલે થાશે પણ નહીં ઇટલે એ શિલાકા પુરુષ તો નિશ્ચે થકી પૂર્વોક્ત અંત કુલાદિકને વિષે આવ્યા પણ નથી, આવતા પણ નથી અને આવશે પણ નહીં એ પૂર્વો-

૧ એમ સર્વે તીર્થંકરોના એક ચવન કન્યાણક, વીજું જન્મકન્યાણક ત્રીજું દીર્ઘા કન્યાણક, ચોથું જ્ઞાનકન્યાણક, અને પાંચમું નિર્વાણકન્યાણક, એ પાંચ કન્યાણકે સદા કાલે શક્રસ્તવ કહે ઇટલે શક્ર જે ઇન્દ્ર તે સ્તવ ઇટલે યુગે માટે તેને શક્રસ્તવ કહીયે । તે ઇન્દ્ર મહારાજ શક્રસ્તવ કહીને રોમાંચિત થાય, આનંદ પામે, વલી એ પાંચ કન્યાણકે ચોથાઠે ઇન્દ્ર મેલા થઈને ઘડાઈ મહોત્સવ પ્રમુખ કરીને પ્રત્યેક કન્યાણકનો મહિમાં કરે એવી સદા શાશ્વત મર્યાદા છે.

क्त अरिहतादिक शिलाका पुरुष तो, निश्चय थी श्रीऋषभदेव-
जीये आरक्षक पणे जेने राख्या तेने उग्रकुल कह्ये ते कुलने विपे, तथा
जेने गुरुस्थानीया पणे राख्या तेने भोगकुल कह्ये तेने विपे, तथा जेने
मित्रस्थाने राख्या तेने राजन्य कुल कह्ये तेने विपे, तथा प्रजा लोक-
पणे थाप्या तेने क्षत्रियकुल कह्ये तेने विपे, तथा इक्ष्वाकु कुलने विपे,
तथा हरिवर्ष क्षेत्रना युगलीयानो जे परिवार तेने हरिवंश कुल कह्ये
एवा बीजा पण तथा प्रकारना विशुद्ध जातिना उत्तम कुलने विपे आ-
व्या छे, आवे छे अने आवशे, ए मर्यादा छे तथापि ए श्रीमहावीर
स्वामी ब्राह्मणना कुलमा आवी उपन्या ए लोकने विपे अच्छेराभूत
वात थइ एटले अनती उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी जेवारे व्यतिक्रमे
तेवारे कोइक काले एवा अच्छेरा थाय छे तेम आ अवसर्पिणीमा पण
एवा दश अच्छेरा एटले आश्चर्यकारी बातो थयेली छे एम इन्द्र महा-
राज विचारे छे

हवे अवसर्पिणीने विपे जे दश अच्छेरा थया ते वखाणे छे—त्या
प्रथम कोइ तीर्थकरने केवलज्ञान उपन्या पछी उपसर्ग थाय नहीं अने
श्रीमहावीर देवने केवलज्ञान उपन्या पछी गोशालाए उपसर्ग कयों, ते
आवी रीते एकदा भगवत श्रीमहावीर स्वामी विहार करतां सावत्थी
नगरीये समोसर्या, तेवारे गोशालो पण, हु तीर्थकर छु एम लोकोमां
कहेतो थको सावत्थीमा आव्यो, ते समये गौतमस्वामी गोचरीये गया
त्या लोकोना मुखथकी एवु साभल्यु के आज नगरीमा एक महावीर-
स्वामी अने बीजो गोशालो, ए वे तीर्थकर आव्या छे पछी सशयवंत
थइने श्रीगौतम स्वामीये भगवत पासे आवीने गोशालानी उत्पत्ति पूछी
तेवारे प्रभुये कह्युं के शरवण ग्रामनो रेवासी मखली भरडानी जाति
शनिश्चरनो दान लेनारो तेनी सुभद्रा स्त्रीनो ए पुत्र छे, ब्राह्मणनी गाय-
नी शालामा जन्म्यो तेथी मातापिताये 'गोशालो' नाम पाडयु छे. ए

भिक्षा मागतो हतो ते आवीने म्हारो शिष्य थयो, छद्मस्थावस्थामां म्हारी साथे छद्मस्थ पणे छ वरस रह्यो हतो, म्हारी पासेथी भणीने कां-इएक बहुश्रुत थयो छे, तेजोलेइया पण शीख्यो छे, बीजुं वली दिशा-चरो पासेथी निमित्तविद्या शीखीने ए मिथ्या जिननाम धरावे छे, परंतु ए तीर्थकर नथी, एवी वात प्रभु पासेथी सांभलीने श्रीगौतमस्वामीए बीजा घणा लोको पासे वात करी, के गोशालो मंखली पुत्र छे, ते वात गो-शालाने काने गइ, तेवारे गोशालो क्रोधायमान थयो. एवा समये भग-वंतनो आनंदनामा शिष्य गोचरीये गयो तेने गोशाले वोलावीने कह्युं के हे आनंद ! तने एक दृष्टांत कह्युं ते सांभलो, "कोइएक चार वाणीया व्यापार करवाने अर्थे विविध प्रकारनां करियाणानां गाडां भरी परदेशे चाल्या मार्गमां कोइएक म्होटी अटवीमां पेठा, त्यां तृपा लागी तेथी उज्जाडमां पाणीनी गवेपणा करतां पाणी तो क्यांय दीतुं नहीं पण चार वालिमक एटले उदेहीनां शिखर (ढीम) दीठां अने तेना ऊपर नीलां वृक्ष उगेलां दीठां, तेथी जाण्युं के अहीआं अवश्य पाणी हरो ? एवुं जाणी शिखर फोड्युं तेमांथी घणुं निर्मल शीतल जल नीकल्युं, ते सर्वजनोये पीने तृपा भांजी, वली बीजा वास-णोमां पण पाणी भरी लीधुं, पछी बीजुं शिखर भांगवा मांड्युं, तेवारे तेमांथी एक वृद्ध वाणीयो वोल्या के आपणुं काम थयुं, माटे हवे बीजुं शिखर फोडशो मा; एम वार्या थका पण तेओए बीजुं शिखर फोड्युं, तेमांथी सोनुं नीकल्युं, तेवारे लोभ लागो तेथी जो पण वृद्धे वज्या तो पण बीजुं शिखर फोड्युं, तेमांथी रत्न नीकल्या वली वृद्धे घणो वार्या तो पण चोथुं शिखर फोड्युं, तेमांहेथी महा विकराल भयंकर दृष्टिविष सर्प नीकल्यो, ते सर्पे दृष्टिविषे करी सूर्य स्हामुं जोइने सर्वने वाली भस्म कीधा, एक सुशिक्षाना आपनार वृद्धने दया आणी जीवतो मृक्यो, ए दृष्टांते त्हारा धर्माचार्यने एटली संपदा प्राप्त थइ तो पण

असतुष्ट थको म्हारो अपवाद लोको आगल बोलीने मने रोपवत करे छे तेथी हु त्या आवी म्हारा तेजथी सर्वने वाली भस्म करीश, माटे तु उतावलो जईने त्हारा धर्मचार्यने कहेजे, हु वृद्धवाणीयानी पेरे मात्र एक तनेज जीवतो मूकीश, ए वात सामली आनदमुनि भयभ्रात थयो थको भगवत पासे आवीने गोशालाना सर्व समाचार कह्या, तेवारे भगवते कह्यु के आनद ! तमे गौतम प्रमुख सर्व साधुओने कहजो के अहींआ म्हारो कुशिष्य गोशालो आवशे, ते उपसर्ग करशे माटे तमे कोइ पण तेनी साथे भाषण करशो मा, जो बोलशो तो वाली भस्म करशे तेथी अरहा परहा टली रहेजो ते सामली सर्व साधुओ एकाते बेसी रह्या, तथापि सर्वानुभूति अने सुनक्षत्र ए वे साधु, भगवत पासेज रह्या, एटलामा गोशालो आवीने भगवानने कहेवा लाग्यो के हे काश्यप ! तु कहे छे जे म्हारो शिष्य गोशालो छे ते खरी वात छे पण त्हारो शिष्य जे गोशालो हतो ते तो मरण पाभ्यो अने हु तो बीजो छु मात्र ते गोशालानु शरीर परीपह सहन करवा सरखु हतु माटे में तेना शरीरमा प्रवेश करेल छे ते सामली भगवान बोल्या के अरे गोशाला ! कोइ चोर चोरी करी नाठो होय तेनी पछवाडे बार चढी होय ते जोइने पहेलो चोर नाशी जवाने असमर्थ छतो एक तरणु लइने पोताने ढाकवा सारुं आहु आपे अने मनमा जाणे के हवे मने कोइ देखी शकशे नहीं तेथी शु ते छानो रही जाशे ! तेम तु पण म्हारी आगल केवी रीते छिप्यो रहीश तु तेहज म्हारो शिष्य गोशालो छे ! एवु सामली गोशालो रोप आणीने भगवानने कहेवा लागो के अरे ! तु जीवतो रहीश त्यासुधी मने सुख थाशे नहीं एवा तेना तुच्छ बोल सामलीने सुनक्षत्र मुनि बोल्या के अरे गोशाला ! तु पोताना गुरुने सामुं बोले छे एतो तु ससारमा अनता भव भ्रमण करवानु काम करे छे एटलु बोल्थो तेंटलामा गोशालाये तेना ऊपर तेजोलेइया न्हाखी तेथी

તે મુનિ બલી ભસ્મ થઈ ગયો. ફરી પણ ભગવાનને ગોશાલો કઢવાં વચન કહેવા લાગ્યો તેવારે સર્વાનુભૂતિ મુનિ બોલ્યા તો તેને પણ તેજો-લેડ્યાયે કરી વાલી ભસ્મ કીધો તે વન્ને સાધુ મરણ પામીને દેવલોકમાં ગયા. હવે ભગવાને ગોશાલાને કહ્યું કે તું ચોરની પેટે કાં છિપતો રહેશે તેવારે ભગવાન ઉપર પણ તેજોલેડ્યા મૂકી તે તેજોલેડ્યા ભગવાનને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપીને પાછી ગોશાલાના શરીરમાં પેઠી તેથી ગોશાલો દાડ્યો, તેના તાપ થકી સાત રાત્રિ સુધી વિવિધ વેદના ભોગવીને ગોશાલો મરણ પામ્યો અને તેજોલેડ્યાના તાપથી ભગવાનનાં શરીરે વેદના થવા લાગી, છ મહીના સુધી લોહીઠાળ થયો, રેવતી શ્રાવિકાનાં ઘેરથી બીજોરાપાક સિંહ અળગાર પાસે મગાવી ભગવંતે ખાધો, તેથી શરીરે શાન્તા થઈ. એવી રીતે જૈનો નામ માત્ર લીધાથી પણ સર્વ ઉપદ્રવ મટી જાય તેમને પણ મહા પીડા થઈ એમ તીર્થકરને જિનપદ લહ્યા પછી ઘટલે કેવલજ્ઞાન ઉપન્યા પછી ઉપસર્ગ ન થાય, તે થયો એ પ્રથમ આશ્ચર્ય જાણવું.

હવે બીજું અચ્છરું જે આ વર્તમાન ચોવીશીમાં શ્રીમહાનાથ ઓગ-ળીશમા તીર્થકર સ્ત્રીદેવપણે ઉપન્યા, તેનો સંવંધ કહે છે-આ જંબૂદ્વીપના શ્રી મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે સલિલાવતી વિજયમાં વીતશોકા નામે નગ-રીનો બલ નામે રાજા તેને ધારિણી નામે સ્ત્રી છે, તેનો મહાબલ નામે પુત્ર છે, તે યૌવન અવસ્થા પામ્યો, તેવારે રાજાએ તેને પાંચસો સ્ત્રી પર-ગાવી, પછી વૃદ્ધાવસ્થાએ પુત્રને રાજ્ય આપી, પોતે દીક્ષા લઈ, ચારિત્ર પાલી મોક્ષે પોહોતો, હવે મહાબલ રાજા રાજ્ય કરે છે, તેને એક અચલ, બીજો ધરણ, ત્રીજો અભિચંદ્ર, ચોથો પૂર્ણ, પાંચમો વસુ, છઠો વૈશ્રમણ, એ છ મિત્ર હતા. એકદા તે સાતે જણે ગુરુ પાસે ધર્મ સાંભલી દીક્ષા લીધી, અગીઆર અંગ ભણ્યાં અને તે સાતે જણે માંહોમાંહે એવો સંકેત કર્યો કે આપણ સર્વ જણાણ છટ્ટ અટ્ટમાદિક જે તપ કરવું તે સરખું

बराबर करखु पण एक बीजाथी अधिकन्यून तप कोइए करखु नहीं ते प्रमाणे ते साते जण सरखु तप करे, तेमा एक दिवस महाबल ऋषिना मनमां एवो विचार थयो के हु एनाथी काइ अधिक तप करु के जे थकी हु ए सर्वथी अधिक थाउ एवो निश्चय करी, कपट थकी ते छ जणथी छानो “ जेवारे पारणुं करवानो दिवस आवे तेवारे छ जणने एम कहे के न्हारु तो माथुं दु खे छे, हु आज पारणु करीश नहीं तमें सुखे पारणु करो धीजे दिवसे बली तेमना सरखु तप करे ” ए प्रमाणे कपट थकी बीशस्थानकतप कयुं तेथी तीर्थकर नामकर्म उपाज्युं, परतु कपटने लीधे स्त्रीपणानु कर्म बाध्यु छेवट साते जणा वे मासनी सलेपणा करी चोराशी लाख पूर्वनुं आयु पाली मरण पामीने वत्रीश सागरोपमने आउखे विजयंतनामा अनुत्तर विमाने जइ उपन्या, पछी त्याथी चवी एक अचलनो जीव तो अयोध्यानो ‘सुप्रतिबद्ध’ नामे राजा थयो, बीजो धरणनो जीव, चंपानगरीए ‘चद्रयशा’ नामे राजा थयो, श्रीजो अभि-चद्रनो जीव, काशी नगरीए ‘शंख’ नामे राजा थयो, चोथो पूरणनो जीव, सावरथी नगरीए ‘रुक्मि’ नामे राजा थयो, पांचमो वसुनो जीव कुरुदेशे ‘अदीनशत्रु’ नामे राजा थयो, छट्ठो वैश्रमणनो जीव कपिला नगरीए ‘जितशत्रु’ नामे राजा थयो, अने सातमो महाबलनो जीव मिथिला नगरीए ‘कुभ’ राजा तेनी प्रभावती राणीनी कूखे आवी ‘मल्ली कुमरी’ पणे उपन्यो, तेवारे माताए चौदसुपना दीठां, आशु शुदि अगी-आरसे पुत्रीपणे जन्म्या अनुक्रमे यौवन अवस्था प्राप्त थइ, पछी अव-धिज्ञाने करी पोताना छ मित्र, जूदे जूदे ठेकाणे उपन्या देखी, तेओने प्रतिबोध करवाने अर्थे अशोकवाडीमा रत्नजटित घर कराव्यु, तेना छ धारणा कराव्यां, तेमा पोताना रूप सरखी रत्नजटित सोनानी एक पूतली करावी, हवे मल्लीकुमरी जेवारे भोजन करे, तेवारे ते रत्ननी पूत-लीने माथे धारणु कराव्यु छे ते धारणानी ऊपरथी एकेको कवल न्हा-

સ્વતી જાય અને ફરી પાછું ઢાંકણું લગાવી દીયે, એમ નિત્ય કરતી જાય.

એકદા અયોધ્યા નગરીના સુપ્રતિવદ્ધ રાજાએ યક્ષને દેરે પૂજા રચાવી છે, ત્યાં ફૂલની માલા દેખીને દૂતને પૂછ્યું કે તમે એવો ફૂલનો શ્રીદામ ક્યાંહિં પણ દીઠો છે ? તેવારે દૂત બોલ્યો કે રાજન્ ! મહ્લીકુમરી ઘણી ચતુર છે ઘણી રૂપવતી છે, તે જેવો ફૂલનો શ્રીદામ બનાવે છે તેહના લાખમાં અંશે પણ એ શ્રીદામ નથી. હવે પૂર્વભવના પ્રેમથકી સુપ્રતિવદ્ધ રાજાએ મહ્લીકુમરીની યાચના કરવાને કુંભરાજા ઉપર દૂત મોકલ્યો અને કહેવરાવ્યું કે તમારી ઘેટી મુજને પરણાવો ઇતિ પ્રથમ દૂત. (૧) તેવાર પછી ચંપાનગરીના અરહન્નક પ્રમુખ વ્યવહારિયા પ્રવહણ ભરી ગંભીરપત્તને (દ્વીપાંતરે) ચાલ્યા, એવા સમયમાં ઇંદ્ર મહારાજ અરહન્નક શ્રાવકની પ્રશંસા પોતાની સભાને વિષે કરવા લાગ્યા કે ‘ ધન્ય છે અરહન્નકને, આજ ભરતક્ષેત્રમાં એના સમાન વીજો કોઈ દૃઢ શ્રાવક નથી ? ’ તે ઇંદ્રના વચનને કોઈએક મિથ્યાત્વી દેવતા અણ સદ્ગતો થકો ત્યાં અરહન્નક પાસે આવીને, તે દેવતાએ સમુદ્રમાં મ્હોટો ઉત્પાત કર્યો તે જોઈ અરહન્નક તો સાગારી અણશળ કરીને નિશ્ચલ મને શ્રીવીતરાગ દેવનું સ્મરણ કરવા લાગ્યો, તેને દેવતાએ ઘણોય ચલાવ્યો અને એવું કહ્યું કે તું શ્રીવીતરાગ દેવનું સ્મરણ મૂકીને હરિ હરાદિક દેવોનું સ્મરણ કર, તો ઉપસર્ગ નિવારણ કરું, નહીંતર ત્હારાં જહાજ સમુદ્ર મધ્યે વૂડાવી દઈશ, એમ કહી જહાજ સમુદ્રમાં વૂડાવવા લાગ્યો, તે જોઈ સર્વ લોક એકઠા મલી અરહન્નકને કહેવા લાગ્યા કે દેવતાએ કહ્યું તેમ કરો, તો પણ અરહન્નક શ્રાવકનું સમકિત દૃઢ છે, તેથી ચલાયમાન ન થયો, તે જોઈને દેવતા તુષ્ટમાન થઈ કુંડલાભરણનો જોડો આપી, અર્હન્નકને પગે લાગીને કહ્યું કે અહો અર્હન્નક ! તમોને ધન્ય છે, હે કૃત પુણ્ય ! તમારું જીવિતવ્ય સફલ છે, તમોને ઇંદ્ર મહારાજે સભા સમક્ષ વચાળ્યા તે અણમાનતા મેં તમારો અપરાધ કર્યો, તે મ્હારો અપરાધ

तमे खमजो, ते सांभली अर्हन्नक बोल्यो के आ लोक अने परलोकनु साधन एवो श्रीजिनधर्म पामीने वीजो धर्म हु अगीकार न करू, तेवारे देवताए फरी बे कुंडल आप्यां, अने पोताने स्थानके गयो, पछी ते व्यावहारीयो कुशलक्षेमे गभीरपत्तने गयो त्या व्यापार करी, फरी मिथिला नगरीए आव्यो तेवारे देवताए आपेला चार कुडलमांथी राजाने बे कुडल आप्यां, ते राजाए मल्लीकुमरीने दीधा, पछी व्यापारीए पोतानी चपानगरीये आवी, त्यां चपानगरीना राजाने बाकी रहेला बे कुडल आप्या. राजाए पूछ्यु के हे व्यवहारीया ! तमे परदेशमा कोई तमासो दीठो ? ते सांभली व्यवहारीयो बोल्यो के अमे मल्लीकुमरीनु रूप अद्भुत दीठुं, एवुं रूप बीजे क्याहि पण दीठु नथी, पछी चद्रयशा राजाए पण कुभ राजा पासे दूत मोकलीने कहेवराव्यु के तमारी पुत्री मल्लीकुमरी मुजने परणावजो इति द्वितीयदूत (२)

एक दिवसे मल्लीकुमरीना बे कुडल त्रूटी गयां, तेवारे कुभराजाए सोनीओने बोलावीने कछु के आ कुडलनो जोडो साधी आपो, तेवारे सोनी कुडल जोइने बोल्या के महाराज ! ए संधाय नहीं एतो देवताना कुडल छे, ते अमे केवीरिते सांधिए ? तेथी राजाए सर्व सोनीओने देशनिकालो दीधो, ते सोनी वाणारसी नगरीए गया, तेवारे त्यांना शखराजाए पूछ्यु के तमे देश केम छोड्यो ? सोनी बोल्या के महाराज ! मल्लीकुमरीना कुडल देवता सवधी छे, ते अमारा थकी सधाणा नहीं, तेथी देश छोडवो पड्यो छे अने मल्लीकुमरीना रूपनु वर्णन कर्युं, तवारे वाणारसीना राजाए पण मल्लीकुमरी याचवाने अर्थे कुभराजाना पासे दूत मोकल्यो इति तृतीयदूत (३)

हवे रुस्मी राजाए पोतानी पुत्रीने चार महीना सुधी पीठी करावीने अने अलकार पहेरावीने दूतने पूछ्यु के हे दूत ! तें आवु रूप क्याही पण दीठु छे ? तेवारे दूत बोल्यो के मल्लीकुमरीना लाखमा अशे पण ए रूप नथी, ते

सांभली रुक्मी राजाए पण कुंभराजा ऊपर दूत मोकली, मल्लीकुमरीनी याचना करावी इति चतुर्थदूत. (४)

कुंभराजानो पुत्र छे, तेणे पोतानी चित्रशाला चित्रावी, त्यां चितारे मल्लीकुमरीनो अंगुठो दीठो, तेथी मल्लीकुमरीना सर्व अंगनुं स्वरूप चित्री काढ्युं, हवे एकदा मल्लीकुमरीना भाईए क्रीडा करतां मल्लीकुमरीनुं रूप चित्रशालामां जोयुं, तेने रीश चढी तेथी चिताराना हाथनो अंगुठो कापीने काहाढी मूक्यो, चितारो हस्तिनापुरे अदीनशत्रु राजाने मल्यो, त्यां मल्लीकुमरीनुं रूप वर्णन कर्युं, ते सांभली तेणे पण मल्लीकुमरीनी याचना करवा कुंभराजाने पासे दूत मोकल्यो, इति पंचम दूत. (५) एक दिवस धर्मचर्चा करतां एक परिव्राजिकाने मल्लीकुमरीए जीती, मानभ्रष्ट करी, तेथी ते रीषाणीथकी कपिलानगरीए जइ जितशत्रुराजाना मुख आगल मल्लीकुमरीना रूपनुं वर्णन कर्युं, तेणे पण मल्लीकुमरी याचवाने अर्थे कुंभराजा ऊपर दूत मोकल्यो इति षष्ठदूत. (६)

ए रीते छ दूत कुंभराजा पासे समकाले आव्या, कुंभराजाए सर्व दूताने कह्युं के हुं म्हारी कन्या कोईने आपवानो नथी, एवी रीते अपमान करी काढी मूक्या, पछी ते छए राजाओ पोतपोतानुं लइकर लइने समकाले आवी मिथिला नगरीने वींटी लीधी, कुंभराजाए पण वाहिर आवी युद्ध करवा मांड्युं, युद्ध करतां हायों अने पाछो नगरीमां पेठो, तेवारे मल्लीकुमरीए छए राजाओने कहेवराव्युं के तमे म्हारा रत्नघरमां आवजो, पछी ते छए राजा छ वारणामांथी जूदा जूदा आव्या, मल्लीकुमरीनी मूर्ति देखी व्यामोह पाम्या, एटलामां मल्लीकुमरीए आवीने ते पूतलीना माथा ऊपरथी ढांकणुं उघाड्युं तेवारे ते सडी गयेला अनाजमां कीडा पड्या हता ते मांहेथी दुर्गंध नीकल्यो एटले सर्व जणे मोढा पासे लूगडुं आपी थुथुकार कीधो अने दुःखी थवा लाग्या. तेवारे मल्लीकुमरी बोल्यां के भद्रो ! आ रत्नमय पूतली छतां नित्यप्रत्ये एक

कवल आहारना सयोगथी एवी दुर्गंध (वास) आपे छे, तो म्हारा शरीरमा तो नित्यप्रत्ये शेर धान्य पडे छे तेथी मलमूत्रनो भंडारज छे. तेमां तमे शु रागाध थया छो ? एवो प्रतिबोध करीने पछी पूर्वला भव सभलाव्या, तेथी ते छए राजाने जातिस्मरण ज्ञान उपन्यु, पूर्वभव दीठा पछी ते छए कहेवा लाग्या के हवे अमने तारो, तेवारे मल्लीकुमरीए कह्यु के हमणां तो तमे घेर जाओ, जेवारे मने केवलज्ञान उपजे, तेवारे तमे आवजो, हु तमोने दीक्षा आपीश, पछी ते छए राजा पोतपोताने स्थानके गया, मल्लीकुमरीए पण सवत्सरी दान आपीने त्रणसौ राजपुत्र साथे मार्गशिरशुदि अगीआरशने दिने दीक्षा लीधी, तेज दिवसे केवलज्ञान उपन्यु, पछी ते छए मित्रे आवी श्रीमल्लीनाथ पासे दीक्षा लीधी, ते छएने गणधर कर्या ते तेहज भवे मोक्ष गया, ए श्रीमल्लीनाथ स्त्रीवेदे ओगणीशमा तीर्थकर थया, तेमना समोसरणमा स्त्रीनी परपदा आगल बेसती हती अने पुरुषनी परपदा पाछल बेसती हती. स्त्रीवेदे कोई तीर्थकर थाय नहीं ते थयु ए बीजु अच्छेरुं जाणवु.

त्रीजु कोई तीर्थकरने गर्भपालटो थयो नथी, ते अहीं श्री महावीर स्वामीने व्याशी रात्रि पछी देवानदानी कूखथी हरणिगमेपी देवताए अपहरीने त्रिशला क्षत्रियाणीनी कूख मांहे मूक्या अने त्रिशलानी कूखे पुत्री हती, ते महाणकुडनगरे देवानदानी कूखे मूकी. तेवु कोइवारे थाय नहीं, माटे ए त्रीजु गर्भपालटन आश्चर्य जाणवु चोथु श्रीवीर भगवानने जेवारे केवलज्ञान उपन्यु, तेवारे देवताए मली समोसरणनी रचना कीधी, त्या घणी म्होटी परपदा भेली थइ, तेवारे भगवाने धर्म देशना दीधी, परंतु प्रभुनी देशना सांभलीने कोई समकेत पाम्यो नहीं, तेमज व्रत पञ्चक्खाण पण कोइये लीधा नहीं ए रीते देशना निष्फल गई, एम तीर्थकरनी देशना कोइ वखते खाली न जाय ते खाली गइ, माटे ए चोथु आश्चर्य जाणवु

पांचमुं जे एक द्वीपनो वासुदेव होय ते बीजे द्वीपे जाय नहीं,
 श्रीकृष्णजी द्रौपदी लाववाने अर्थे धातकीखंडे गया तेमज कपिल वासु-
 देवनो शंख अने श्रीकृष्ण वासुदेवनो शंख ए वे शंखेशंख मल्या ते
 पण कोइवारे मले नहीं माटे आश्चर्य जाणवुं. तेनी कथा कहे छेः—
 कांपिल्यपुर नगरमां द्रुपदराजानी चुलणी पटराणीनी कूंखे द्रौपदी नामे
 पुत्री थइ तेना विवाह सारुं स्वयंवर मंडप मांड्यो, सर्व देशोना राजा
 तेडाव्या, हस्तिनागपुरथी पोताना युधिष्ठिरादिक पांच पुत्रने तेडी पांडु-
 राजा पण आव्यो, अर्जुने राधावेध साध्यो तेवारे द्रौपदीए अर्जुनना
 गलामां वरमाला न्हांखी, ते वरमाला पूर्वभवमां द्रौपदीए पांच भरता-
 रनो नियाणो कयों हतो तेना प्रभावथी पांचे पांडवोना गलामां जइ
 पडी; पूर्वला भवमां द्रौपदीनो जीव नागिला नामे ब्राह्मणी हती, तेणे
 एक दिवस धर्मरुचि मुनिने कडवी तुंबडीनुं शाक वोहोराव्युं ते मुनिए
 अनशन करी खाधुं, तेनां योगथी मुनि मरण पाम्या. पछी 'नागिला
 साधुनी घात करनारी छे' एवुं आचार्ये साधुओने गाममां मोकली कहे-
 वराव्युं, तेवारे ब्राह्मणे नागिलाने घरमांथी काहाडी मूकी, ते भमती
 भमती मरण पामीने नरके गइ, त्यांथी चवी अनेक तिर्यचादिकना भव
 करी एक शेठने घेर घणी स्वरूपवाली सुकुमालिका नामे पुत्रीपणे
 उपनी. तेने तेज गाममां एक बीजा शेठना दीकराने परणावी ते रात्रे
 सुवा गयो त्यां सुकुमालिकानो स्पर्श थतांज तत्काल तेने दाहज्वर चढ्यो
 तेथी ते पडती मूकी चाल्यो गयो, पाछलथी सुकुमालिकाने शोक करती
 जोइने तेना चापे एक भिक्षुकने परणावी ते पण तेमज मूकी भागी
 गयो; पछी सुकुमालिका दुःखगर्भित वैराग्य पामीने साध्वी थइ, तेने
 गुरुणीए नाकारो कयों तो पण ते वनमां तप करवा गइ, त्यां एक
 वेश्याने पांच पुरुष हाजरीमां रह्या छे तेने जोइने सुकुमालिकाए
 “म्हारा तपनो प्रभाव होय तो आगला भवमां मुजने पण पांच
 भरतार होजो ” एवुं नियाणुं कयुं. अंते अनशन करी ईशान देवलोके

ગઈ, ત્યાથી ચવીને અહીં દ્રૌપદી થયેલી છે તે પૂર્વકૃત નિયાણાના યોગે વરમાલા પાંચ જણાના કંઠમાં પડી, દેવોષ આકાશથી ઈવી વાળી કરી કે દ્રૌપદી પાંચ ભરતારી છતાં પણ સતી છે, પાંચ પાંડવ દ્રૌપદીને પરણી હસ્તિનાગપુરમાં આવ્યા ત્યાં સુખે રહે છે, એક દિવસ જેની મુલાકાતિ સૌમ્ય છે, પરંતુ મનમાં કપટ ઘણું રાખે છે, વલ્કલ ચીર પહેરે છે, કાલા મૃગના ચામડાનો ઉત્તરાસગ કરેલો છે, જેનો જટાજૂટ મહાકાતિ વાલો છે, જે કલહ કોલાહલનો લગાડનાર છે, ઈવો નારદ ઋષિ આકાશમાર્ગથી તે પાંડુરાજાની સમામાં આવ્યો, તેવારે પાંડવો સહિત સર્વ સમાજનોષ ઝુમા થઈને આદર સન્માન આપ્યું, પરંતુ તે નારદ જેવારે દ્રૌપદીને જોવા ગયો તેવારે દ્રૌપદીએ તેને અસંયતી જાણી વાલ્યો પૂજ્યો નહીં, તેમ ઉઠીને ઝુમી પણ થઈ નહીં, અને બોલાવ્યો પણ નહીં, તેથી નારદને રીષ ચઢી અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે આ દ્રૌપદી પાંચ ભરતાર પામીને મસ્ત થઈ ગઈ છે, તેથી ગર્વિત થકી બેઠી છે તો હવે હું એને સકટમાં નહાં છું એમ ચિંતવી, ધાતકીલ્હના પૂર્વ ભરતક્ષેત્રમાં અમરકા નામે નગરી છે ત્યાં કપિલવાસુદેવનો સેવક પદ્મનાભ નામે રાજા રાજ્ય કરે છે, તે રાજા પોતાની સાતસે (૭૦૦) રાણીઓ સાથે વાડીમાં રમતો હતો તેવા સમયમાં નારદ પણ ત્યાં ગયો, તેને પદ્મનાભ રાજાએ વાંદીને પૂછ્યું કે કહો નારદજી ! મ્હારો જેવો અતેડર છે તેવો અતેડર બીજે ક્યાં તમે જોયો છે ? તેવારે નારદજીએ જાણ્યું કે આ સ્ત્રિયોનો લોહપી છે એમ જાણી અવસર જોઈને નારદજી કહેવા લાગ્યા, કે—

રાજન્ ! તું કૂવાનાં દેડકા સરસો દેસાચ છે, જેમ કોઈએક સમુદ્રનો દેડકો કૂવાના દેડકાની પાસે આવ્યો, તેવારે તેને કૂવાના દેડકાએ પૂછ્યું કે તું ક્યાં રહે છે અને ક્યાંથી આવ્યો છે ? તેણે કહ્યું કે હું સમુદ્રમાં રહું છું અને ત્યાંથીજ આવ્યો છું તેવારે કૂવાના દેડકાએ પૂછ્યું કે ત્હારો સમુદ્ર કેટલો મ્હોટો છે ? તેણે કહ્યું ઘણો મ્હોટો છે,

तेवारे कूवानो देडको हाथ पग पसारीने वोल्हो के आटलो म्होटो छे ? समुद्रना देडकाए कह्युं एथी तो घणोज म्होटो छे, तेवारे कूवानो देडको पोताना कूवानी चारे वाजुए कूदका मारीने वोल्हो के आटलो म्होटो छे ? तो पण तेणे कह्युं के एनाथी तो घणो घणो म्होटो छे, तेवारे कूवानो देडको रोप आणीने वोल्हो के अरे असत्यवादिन् ! तुं इहांथी दूर जा, म्हारी फालथी पण वली कोइ म्होटो हशे ? माटे तुं जुठुं बोले छे, तेम हे राजन् ! तें पण कूवाना देडकानी पेरे आटलीज स्त्रीयो दीठी छे तेथी एनाज वखाण करे छे, परंतु पांच पांडवनी स्त्री द्रौपदी एवी छे के तेना एक अंगुठाना नखाग्रना रूप स-रखुं पण त्हारी कोइ राणीनुं रूप नथी, त्रण लोकमां ए द्रौपदी समान कोइ स्त्रीनुं रूप नथी एम कहीने नारद चालतो थयो, पाछलथी पद्मो-त्तर राजा कामे पीडित थको चिंतववा लाग्यो के एवी स्त्री विना जन्म निष्फल छे पण द्रौपदीने पामवानो कोइ उपाय सूज्यो नहीं तेवारे अ-ट्टम तप करी, पूर्वभव संगति. देवतानुं आराधन कर्युं. देवता प्रत्यक्ष आवी ऊभो रह्यो अने कहेवा लाग्यो के राजन् ! मने केम संभार्यो माटे जे काम होय ते फरमावो, पद्मोत्तर राजाए द्रौपदी लेइ आववानी याचना करी, तेवारे देवताए कह्युं ते महासती छे माटे शील भंग करशे नहीं तो तुं फोकट शा वास्ते तेने तेडावे छे ? तो पण पद्मोत्तरे घणो हठ कयों त्तारे देवताए द्रौपदीने अवस्त्रापिनी निद्रा आपी, ज्यां सूती हती त्यांथी पलंग सहित उपाडीने पद्मोत्तर राजानी अशोक-वाडीमां लावी मूकी अने राजाने कह्युं के तें म्हारा हाथे माठुं काम कराव्युं छे, माटे हवे कोइ पण दिवसे तुं मने याद करीश नहीं, कदापि बोलावीश तो पण हवे हुं आवीश नहीं एम कही देवता स्वस्थानके गयो, केटलिकवार पछी द्रौपदी निद्रामांथी जाग्रत थइने विचारमां पडी के हुं इहां क्यां आवी छुं ? तेवारे पद्मनाभ वोल्हो के में तुजने

म्हारी साथे भोग करवा सारु देवतानी मारफते इहां भगवी छे, तो हवे तु म्हारी साथे विषयसुख भोगव, हु त्हारो दास छु, तेवारे द्रौपदी बोली के तु छ महीना सुधी म्हारु नाम लइश नहीं, म्हारी बहार करवा वाला पांच पाडव तथा श्रीकृष्ण छे ते जो छ महीनामा आही आवशे नहीं तो तु कहीश तेम थाशे, पद्मनाभे पण हा कही अने विचार्यु के इहा एनी खबर लेवा कोण आवनार छे ? बली जोरावरीथी प्रीति पण न थाय एम जाणी, द्रौपदीने पोताना महेलमां तेडी गयो द्रौपदीए छट्ट छट्टनुं तप अने पारणे आयबोल करवा माडयु, हवे प्रभाते हस्तिनापुरमा द्रौपदीने महेलमा दीठी नहीं, तेवारे पाडवोए घणो शोध कराव्यो पण क्याये पतो लाग्यो नहीं, तेवारे पांडवोनी माता कुंताजीए द्वारिकामा जइने श्रीकृष्ण-वासुदेवने कहु के पुत्र । द्रौपदीने रात्रिए सुतां थका कोइ देव, दानव, राक्षस, अथवा बियाधर अपहरी गयो छे, अमे सर्व जग्याए जोइ पण मली नहीं तेवारे श्रीकृष्णजी काइक हास्य पूर्वक बोल्या के पांच पाडव एक द्रौपदीने पण राखवाने समर्थ न थया, हु तो म्हारी वत्रीश हजार स्त्रीयोनी रक्षा करु छु, ते साभली कुंताजी बोल्या के बरस । आ अवसरमा हास्य करवानु काम नथी, तु तरत द्रौपदीनी खबर कराव पछी श्रीकृष्णजीए पण घणो शोध कराव्यो, परतु क्याय पतो लाग्यो नहीं, अते चिंतातुर थइ वेठा एटलामा नारदऋषि रया आव्या तेणे आबी कृष्णजीने चिंतामा बेसवानु कारण पूछयु, रयारे कृष्णजीए कहुं के तमे कोइ स्थानके द्रौपदीने दीठी ? नारदजी बोल्या ते पापणी कोइ साधुने पण बोलावती न हती माटे दु खमां पडी हशं, तथापि हु तो काइ ओलखतो नथी, परतु धातकीखडमा अमरकका नगरीए द्रौपदी सरखी एक स्त्री दीठी छे पछी कोण जाणे तेहज होय तो होय एम कही, नारदजी चाल्या गया पछी श्रीकृष्णे विचार्यु के आ अकृत्य अवश्य नारदनुज करेल छे माटे अमरकका माहेज द्रौपदी हशे

एवुं जाणी पांडवोने लइ, सेना सहित श्री कृष्णजी समुद्र तटे आव्या,
समुद्र ओलंघवाने अर्थे अष्टम तप करी लवणाधिप देवताने बोलाव्यो ते
पण प्रगट थइ बोल्यो के कहो ! शुं काम छे हुं करवाने तैयार छुं, तेवारे
कृष्णजीए सर्व वृत्तांत निवेदन करी कह्युं के अमारे धातकीखंडमां जाबुं छे,
माटे अमने अने अमारी सेनाने समुद्रमांथी जावानो मार्ग आपो, त्वारे
देवता बोल्यो के तमे शा वास्ते त्यां जवानो श्रम करो छो हुं पोते जइ
द्रौपदी लावीने तमोने आपीश, बली तमारो हुकम होय तो अमरकंका
नगरी सहित पद्मनाभ राजाने समुद्रमां नाखी दउं, तेवारे श्रीकृष्ण
बोल्या के देव ! तमे एवाज शक्तिवान छो एमां कांइ संशय नथी
तथापि अमोने पांच पांडव सहित छ जणने जवानो मारग आपो तो
अमारे त्यां जवानी इच्छा छे; ते सांभली सुस्थित देवे ते छ जणाना
छ रथ चालवानो मार्ग आप्यो. पछी पांडवो सहित श्रीकृष्ण समुद्र
ओलंघीने अमरकंका नगरीना उद्यानमां जइ दारुक नामा सारथीने
दूत बनावीने श्रीकृष्णे पद्मनाभ पासे मोकल्यो, तेणे जइ पग ऊपर पग
आपी त्रिवडी ललाट चडावी, कह्युं के हे पद्मनाभ ! श्रीकृष्णवासुदेवे
तमोने कहेवराव्युं छे के पांडवोनी स्त्री द्रौपदीने तमे लाव्या छो ते घणुं
अयोग्य काम करेल छे तथापि हजी कांइ वगड्युं नथी माटे तमे आवी
द्रौपदी अमोने आपी जाओ, तेवारे पद्मनाभ बोल्यो के हुं तमोने पाछी
आपवा सारुं द्रौपदीने लइ आव्यो नथी, हुं तो म्हारा बलथी लाव्यो छुं
माटे तुं त्वारा स्वामीने जइ कहेजे के तमारे युद्ध करबुं होय तो सुखें
करो, हुं पण क्षत्रिय छुं एम कही दूतने निभ्रंछीने काहाडी मूक्यो, दूतें
आवी श्रीकृष्ण आगल सर्व वात निवेदन करी, श्रीकृष्णे जाण्युं के
असाध्य रोग कांइ औषध विना जाय नहीं माटे युद्ध करवा तैयार
थया, पद्मनाभ पण सेना लइ लडवाने स्हामो आव्यो, पांडवो बोल्या
के अमे एनी साथे युद्ध करीशुं कदापि जो हारी जइये तो आपे स्हाय

करवी तयारे श्रीकृष्णे कहुं के तमे म्होटा योद्धा छे पण तमारी आबी बाणी सांभलता लागे छे के तमारे जीतवु कठण थइ पडशे, तो पण पाडवो श्रीकृष्णनी आज्ञा लइ युद्ध करवाने गया, पद्मनाभे पण म्होटु लइकर लइने पांडवो साथे युद्ध कर्युं, त्या भवितव्यताना वश्यी पांडवो हारी गया अने भागता थका सिंहनाद कर्यो ते साभली पाडवो हार्या जाणी, एकलाज श्रीकृष्ण रथ ऊपर बेशीने पद्मनाभनी सेनाने मथन करवा लाग्या, त्या धनुषना टकारवथीज पद्मनाभनी सर्व सेना नाशी गइ अने पद्मनाभ पोते पण नाशीने नगरमा पेसी गयो, नगरना दरवाजा बध करी मूक्या, तेवारे श्रीकृष्णे नरसिंह रूप धारण करीने हाथल मारी अमरकका नगरीनो सर्व कोट भांजी न्हारयो, सर्व नगर धुजवा लाग्यु, घणा महेल पडी गया, पद्मनाभ राजा श्री कृष्णजीनु एवु पराक्रम देखीने भयभीत थयो थको द्रौपदीने शरणे गयो अने कहेवा लाग्यो के हे सति ! तु म्हारी रक्षा कर, द्रौपदी घोली हे कगाल ! में तुजने प्रथमथीज कहेलु हतु के म्हारी पछवाडे श्रीकृष्णादिक घणा बलवत राजाओ वार करनारा छे तो पण तें मान्यु नही हवे पण जो तुं जीववानी चाहना राखतो होय तो स्त्रीनो वेश पहेरी मुखमा तृण लइ म्हारी पछवाडे बेसी रहे, एटलु जो म्हारुं कहु करीश तो हु तुजने पगे लगाडी दइश, केमके श्रीकृष्ण सत्पुरुष छे तेनी आगल जे नमी जाय तेने मारे नहीं माटे त्हारे जीवतो रहेवानो एज उपाय छे, पद्मनाभे पण तेमज कर्युं, एटलामा श्रीकृष्ण पण आव्या, त्यां जूवे तो पद्मनाभ स्त्रीनु रूप करी द्रौपदीनी पछवाडे बैठेल छे, श्रीकृष्णे द्रौपदीने पूछ्यु के आ कोण घेठो छे, द्रौपदीये कहु पद्मनाभ राजा तमारा भयथी नाशीने म्हारे शरणे आव्यो छे एम कही द्रौपदिण पद्मनाभने श्रीकृष्णने पगे लगाड्यो तेवारे श्रीकृष्णे तेना ऊपर दया आणी जीवतो राख्यो अने पद्मनाभने कहु

के अरे ! तुं जाणतो न्होतो के आ द्रौपदीनी पछवाडे म्होटा म्होटा वार करवा वाला छे ? पण मूर्खोना माथामां जेवारे पडे छे तेवारे अक्कल आवे छे, तो हवे त्हारुं कर्युं कर्म तें भोगव्युं, द्रौपदीना प्रतापथी तुं जीवतो रह्यो एवुं कही अखंड शीलवन्ती द्रौपदीने लइने पांच पांडव सहित श्रीकृष्णजी पाछा बल्या अने जयनो शंखपूर्यो, एवा वखतमां ते खेत्रमां श्रीमुनिसुव्रत तीर्थकर पासे त्यांनो कपिल-वासुदेव वखाण सांभले छे, तेणें शंखनाद सांभल्यो, मनमां शंका उपनी के कोइ बीजो वासुदेव उत्पन्न थयो छे ? तेथी भगवंतने पूछ्युं के महाराज ! ए बीजो वासुदेव कोण थयो छे केणे म्हारो शंख बजाव्यो ? भगवंत बोल्यो के हे कपिल ! एक खेत्रमां वे तीर्थकर अने बे वासुदेव, न थाय पण एतो जंबूद्वीपना भरत क्षेत्रनो श्रीकृष्ण नामे वासुदेव त्हारा सरस्वी ऋद्धिनो धणी छे, पद्मनाभ राजा द्रौपदी हरण करी लाव्यो हतो, तेने लेवाने आव्यो हतो, ते पद्मनाभने जीतीने पाछो जाय छे, तेणे शंखनाद कर्यो, ते सांभली तीर्थकरनी आज्ञा लइने कपिल वासुदेव तरत त्यांथी उठीने पोताना सरखो वासुदेव जोवा सारुं समुद्रने कांटे आव्यो, पण श्रीकृष्ण तो दूर नीकली गया, मात्र समुद्रमां नीली, पीली रथनी ध्वजाओ देखीने, शंखनो शब्द कर्यो, तेमां एवुं जणाव्युं के हे मित्र ! आप ऊभा रहो हुं तमोने मलवा सारुं आव्यो हुं माटे एकवार पाछा अहीं आवो, तमारा दर्शननी मने अभिलाषा छे, एवो शंखनो शब्द सांभलीने श्रीकृष्णे पण पाछो शंखनो शब्द कर्यो तेमां आवी रीते बोल्यो के हे मित्र ! अमो घणा समुद्रनुं उल्लंघन करी गया माटे पाछा अवाशे नहीं तमे अमारा ऊपर कृपादृष्टि राखजो एवुं कहीने चालता थया, पाछलथी कपिल-वासुदेवे जइ, पद्मनाभने कह्युं के आ त्हारी नगरीना गढ मढ कोट केस पडी गया ? पद्मनाभे कह्युं के अत्रे जंबूद्वीपना भरतक्षेत्रनो वासुदेव म्हारी राजधानी लेवा आव्यो हतो

तेनी साथे म्होट्टु युद्ध थयु तेणे ए गढादिक त्रोडी नाख्या छे, कपिल-वासुदेवे कह्यु के अरे अन्यायी ! म्हारी पासे तु जुठु बोले छे एम कही घणो निभ्रछीने देशमाथी काढी मूक्यो अने तेना पुत्रने राज्यपाटे थापी कपिल पोताने स्थानके गयो, पछी श्रीकृष्ण पांडवो सहित समुद्र उल्लघन करी पांडवोने कहेवा लाग्या के हु लवणाधिप सुस्थित-देवने मलवा जाड लु एटलामां तमे नावो लइ गगानदी उतरीने पछी एक जण साथे तरत नाव मोकली देजो, पछी पांडव द्रौपदी सहित नाव लइ गगानदी उतर्या अने विचार्यु के जोइये तो खरा के श्री कृष्णजी पोते एकला गगानदी उतरी आवे छे के नहीं, एम निरधार करीने नाव मोकली नहीं, त्या श्रीकृष्ण घणो वखत थोभ्या, पण नाव आव्युं नहीं तेवारे मनमा जाण्यु के पांडवो डूबी गया देखाय छे एवु विचारी चार भुजाओ करीने एक हाथमां सारथी सहित रथ उपाड्यो, एक हाथमां शस्त्र राख्या, एक हाथमां घोडाने पकड्यो अने एक हाथथी गगा नदी तरवा लाग्या, गगानदी साडी वासठ योजन पोहोली छे तेनी मध्य भागमां जेवारे आव्या तेवारे श्रीकृष्ण घणा थाकी गया ते वखत गगादेवीये सहाय आपीने मध्यमा स्थल क्युं त्यां केटलोएक वखत विश्राम लइने वली पोतानी भुजाओथी गगानदी तरीने तट उपर आव्या त्या आवीने जुवे छे तो पांडवो नाव सहित बेठा बेठा हसे छे, तेवारे श्रीकृष्ण रीष चढावीने पांडवोने पूछवा लाग्या के अरे दुष्टो ! तमे नाव पाछी केम न मोकली ? पांडवो बोल्या, तमारी धल-परीक्षा करवाने न मोकली, तेवारे श्रीकृष्ण बोल्या के अरे में वे लाख योजन समुद्र ओलंघन करी पद्मनाभथी तमे भाग्या तेने जीती द्रौपदी आणी आपी, ते वखते मारी शक्ति न दीठी ? जे हमणा म्हारुं बल जोवा बेठा ? एम कही क्रोध चढावीने पांचे पांडवोने मारवा सारु लोहदड उपाड्यो वली दया आवीने जाण्यु के म्होटो अनर्थ थारो ? एम विचारी पांचे

पांडवना रथ भांगी चूर्ण कर्या अने कह्युं के जाओ रे पापीओ ! हवे म्हारी नजरे आवशो नहीं अने म्हारा देशमां पण रहेशो नहीं एम कही पांचे पांडवने देशनिकाल दीधो अने ज्यां रथ भांग्यो, त्यां रथमर्दन कोट थयो, श्रीकृष्ण पोतानी सेना लइ द्वारकामां गया अने पांडव पण द्रौपदीने लइ सेना सहित हस्तिनापुरे आवी कुंताजीने देशनिकालनी वात कही, तेवारे कुंताजी द्वारकामां आवी श्रीकृष्णने मीठे वचने संतो-षी, पांडवोने बोलावी श्रीकृष्णने पगे लगाड्या पछी श्रीकृष्णे आज्ञा आपी के ज्यां में तमारा रथ भांग्या त्यां तमे पांडवरथनुपुर नगर वसा-वीने रहो पछी पांडवो त्यां श्रीकृष्णजीनी सेवा करता थका रह्या छेवटे पांडुसेन नामे पोताना पुत्रने राज्य पाटे थापी पांच पांडव अने छट्टी द्रौपदीये दीक्षा लीधी, छट्ट अट्टमादिक तप करी, चौद पूर्व भणी ते पांचे पांडव श्रीशत्रुंजय तीर्थ ऊपर मोक्षे गया, अने द्रौपदी पण अगी-आर अंग भणी मासनी संलेषणा करी पांचमा ब्रह्मदेवलोके गइ. त्यांथी चवी महाविदेहक्षेत्रे मोक्ष पामशे. ए रीते जंबूद्वीपनो वासुदेव, धातकीखंडमां न जाय, ते गयो. ए पांचमुं अच्छेरूं जाणवुं. वली केट-लाएक आचार्य एम कहे छे के वे वासुदेवना शंखेशंख पण भेगा न थाय अने इहां शंखेशंख मल्या, माटे ए पण अच्छेरूं जाणवुं.

हवे छट्टो आश्चर्य कहे छे:—युगलिया मरण पामीने नरकें न जाय, अने अहीं हरि तथा हरिणी, ए बे युगलिया मरण पामीने नरके गयां. माटे ए अच्छेरूं थयुं. यथा—जंबूद्वीपना भरतक्षेत्रने विषे कौशंबी नगरीनो सुमुख नामे राजा हतो. एकदा प्रस्तावे वसंत ऋतुये ते राजा हाथी ऊपर आरूढ थइ नगरीनी नजीकना वनमां रमवाने अर्थे जतो हतो. मार्गमां वीरक नामे कोलीनी वनमाला नामे भार्या अत्यंत स्वरूपवती छे ते पोताना धणीने घणी बल्लभ छे तेने देखीने मांहोमांहि सराग दृष्टिथी जोतां प्रीतिभाव उत्पन्न थयो तेथी राजा त्यां थकी आगल

जाय नहीं तेवारे सुमतिनामा प्रधान कहेवा लाग्यो के स्वामिन् ! समस्त सौजन आव्यां छतां तमो आगल केम चालता नथी ? ते सांभली राजा पोताना प्रधाननी लाज आणी आगल वनमां गयो पण शून्य-वित्तथको मनमाहे केवल ते स्त्रीनु चिंतवन करतो क्याये पण चेन पामतो नथी. ते जोड़ने प्रधाने पूछ्यु के महाराज ! तमे आज आवा शून्यवित्त केम देखाओ छो ? एम फरी फरी घणो आग्रह करी पूछ-वाथी पोताना मननी सर्व वात राजाये प्रधानने कही ते सांभली प्रधान बोल्हो के तमे काइ चिंता करशो नहीं, हुं तमने ए स्त्री मेलवी आपीश. पछी घेर आवी प्रधाने आत्रेयिका नामे परिव्राजिकाने बोलावी सर्व वात समजावी वनमालानी पासे मोकली, ते पण त्या जइ जुए छे तो वनमाला पण विरहविबहलथकी मुखें नि श्वास न्हाखती क्षणेक बेसे, क्षणेक उठे, क्षणेक पड़े, ए रीते महाविरहिणी देखी तेने ते परिव्राजिका-केहेवा लागी के वत्से ! तुं आज एमदु खित केम देखाय छे ? त्हारु दु ख मनेकहे तो दु ते दु खथी तने पार उतारु ते सांभली वनमालाए पोताना मननी गुप्त वात कही. तेवारे परिव्राजिका बोली के हुं तने राजानी साथे काले मेलवीश, तु काइ चिंता करीश नहीं, पछी ते परिव्राजिका हर्षवत-थकी त्याथी जइ सर्व वात प्रधानने कही प्रधानें जई राजाने सर्व वृत्तात सभलाव्यु. त्यार पछी प्रभाते परिव्राजिका वनमालाने राजा पासे तेडी आवी राजाए हर्षवत थइ अत.पुरमा तेने राखी अने तेनी साथे पचविध विषयसुख भोगववा लाग्यो. हवे वीरक कोली घेर आव्यो, त्यारे तेणे स्त्रीने दीठी नहीं पछी पाडोशी प्रमुखने पूछतो थको भार्याना विरहथी घेलो थयो थको आखा गाममां हे वनमाला ! हे वनमाला ! करतो फरतो फरतो एक दिवसे चोमासामा राजाना प्रासाद नीचे आवी ऊभो रह्यो, तेवामां राजा पण वनमालाने साथे लइ गोंखमा आवी बेठो. राजाए वीरककोलीने देखीने मनमा विचार्युं के में पापिछें

पारकी स्त्री लड़ लीधी ए अत्यंत लोक विरुद्ध अनार्य कार्य कीधुं. माटे मने धिःकार छे एम मनमां घणीज पोतानी निंदा करवा लाग्यो. अने वनमालाए पण विचार्यु के में पापणीए स्नेहवंत भरतारने त्याग्यो ए म्हारा विरहथी ग्रंथिल थयो माटे म्हारी शीगति थाशे ? एम वन्ने जण पश्चात्ताप करे छे. तेवामां अकस्मात् ऊपरथी विजली पडी तथी बेउ जणां शुभध्यानं मरण पामी हरिवर्ष क्षेत्रे युगलिया पणे उपन्यां. त्यां समस्त मनोवांछित कल्पवृक्ष पूर्ण करे छे अने सुखें रहे छे. पछी वीरक कोली पण ते वेहुनुं मरण जाणी, ग्रंथिलभाव त्यागी, अज्ञान तपस्या करी, सौधर्म देवलोके किल्बिषिया देवमां जइ उपन्यो, त्यां अविज्ञानथी जोयुं त्यारे जाण्युं के अरे ! म्हारा पूर्वभवना बैरी तो युगलीया थया छे, ते त्यांथी मरण पामीने वली देवता थशे माटे ए देवता न थाय एवो उपाय करुं एम विचारी ते युगलने त्यांथी उपाडीने चंपानगरीमां इक्ष्वाकुवंशनो चंडकीर्ति राजा अपुत्रीयो मरण पाम्यो छे त्यां नगरनां लोक सर्व आपणो कोण राजा थशे एवी चिंतामां पड्या छे एटलामां ते देवताए ते युगलीयाने लावीने नगरीना लोकोने सोंप्या अने कह्युं के हुं तमारे माटे ए राजा लाव्यो छुं, एने जेवारे भूख लागे तेवारे ए कल्पवृक्षनां फल खाय छे, तेनी साथे मांस मेलवीने खवरावजो तथा आहेडो करवा शीखावजो, देवताए मनमां विचार्यु के ए मांस भक्षण करशे अने मांसना लोलुपी थाशे तेथी मरण पामीने नरके जाशे तो म्हारुं बैर बलशे एम चितवी हरि अने हरिणी एवुं तेनुं नाम आपी देवता पोताने स्थानके गयो, लोकोए पण देवताना कहा प्रमाणे तेने मांस मदिरा खावता शीखव्युं तेथी ते मांसना लोलुपी थयां, यछी ते हरिराजाना पुत्रादिक जे थया तेनो हरिवंश (कुल) कहेवाणो, ते हरि ने हरिणी मरण पामी नरके गया. ए रीते युगलीया नरकमां जाय नही ते गया माटे ए आश्चर्य जाणवुं.

हवे स्यात्तमु अच्छेरु कहे छे -आ भरतक्षेत्रने विपे विमेलनामा सन्नि-
 वेशे एक पूरण नामा शेट रहेतो हतो ते एक दिवसे पाछली रात्रे जाग्यो
 थको कुटुब जागरण करतां मनमा विचारवा लाग्यो के, म्हारा घरमा
 घणु धन परिवार छे ते में पूर्वला भवमा कोइ सारी धर्मकरणी कीधी
 छे तेना योगथी पाम्यो छु माटे फरी हमणा पण कांइक धर्म करु तो
 वली आगल पामीश एम चिंतवी, प्रभाते स्वजनादिकने पूछी, पुत्रने
 कुटुबनो भार सोंपी, पोते तापसी दीक्षा लइने एवो अभिग्रह कयों के
 जावज्जीव सुधी म्हारे छट्ट छट्ट एटले वे वे उपवासना अन्तरे पारणो करवो
 अने पारणाने दिवसे चारखूणानुं पात्रु लइने भिक्षा मांगवी तेमां पहेला
 खूणामा जे भिक्षा मले ते जलचर जीवोने खवरावी देवी पण म्हारे
 खावी नही, तथा बीजा खूणामां जे भिक्षा पडे ते पंखीने खवरावी देवी,
 तथा त्रीजा खूणामां जे भिक्षा पडे ते अभ्यागतने खवरावी देवी, अने
 चोया खूणामा जे भिक्षा पडे ते जलमा धोइने म्हारे पोते खाइ लेवी, एरीते
 बार वरस पर्यंत तपस्या करी मरण पामीने चमरचचा राज्यधानीमां
 चमरेन्द्रपणे भुवनपति देवोमा जइ उपन्यो त्या उपजताज अवधिज्ञाने
 करी जोयु तो सौधर्मेन्द्रना पग पोताना मस्तक ऊपर दीठा तेथी महा-
 क्रोध उपन्यो तेवारे सर्व सामानिक देवोने बोलावीने कह्यु के हे देवो !
 आ कोण दुष्ट माठा पुण्यनो धणी छे ? जे महारा मस्तके पग देइने घेठो
 छे, तेवारे देवो बोल्या स्वामिन् ! पूर्व जन्मने विपे सपादन करेला पुण्ये
 करी सर्वना करतां आतिशय समृद्धि अने पराक्रम छे जेनुं एवो आ
 सौधर्माधिप छे ए अनादिकालनी मर्याद छे माटे इहा तमारे कोप न
 करवो, तमारा सरखा इद्र पूर्वे थइ गया तेना ऊपर पण एमज पग
 रहता आव्या छे माटे इर्ष्या म करो इत्यादिक देवोए कह्यु तो पण
 चमरेन्द्र क्रोधे भर्यो थको बोल्या के जेनी ऊपर सौधर्मेन्द्र पग राखे एवा
 पूर्वे थयेला चमरेन्द्र ते जूदा अने हु जूदो माटे हु त्या जइ सौधर्मेन्द्रने

पग पकडी हेठो न्हांखीश, एवं कहीं आयुधशालामां आवी, परशु-शस्त्र हाथमां लइने सौधर्मदेवलोके जावा लाग्यो. तेवारे सर्व देवोए वज्र्यो तो पण कोइनुं मान्युं नहीं, ते वखत सुसुमारनगरने विपे श्रीमहावीर प्रभु प्रतिमा स्थित रह्या हता तेनुं शरण लइने लाख योजननुं रूप विकूर्वी ब्रह्मांड फूटी पडे एवो शब्द करतो, पगथी धरती कंपावतो, हाथे तालोटा देतो, मेघनी परे गर्जारव करतो, बीजलीनी परे झवकार करतो, ज्योतिष्चक्रने त्रास पमाडतो, देवताओने भयभ्रांत करतो, देवीओने वीक पमाडतो, कोलाहल करतो, अने परिघायुध फेरवतो, गर्वे करी अंध थयो थको सौधर्मेन्द्र सहामो धायो त्यां पोतानो एक पग सौधर्मावतंसक विमाननी पद्मवर वेदिकाने विपे अने बीजो पग सौधर्मसभामां राख्यो. तेवारे सर्व सौधर्मदेवलोकना देवता भयभ्रांत थइने ज्यां त्यां नाशी गया. चमरेन्द्र बोल्यो अरे देवो ! तमारो इंद्र क्यां छे ? काली अमावासना जन्म्या तेने मने बतावो तो हमणा फरसुथीमारी नाखुं एवं देवताओने कहींने मुखमांथी अग्निज्वाला काहाडतो थको, लांवाहोठ, कूवा सरखा गाल, खाड सरखा नाकना फोरणां, अग्नि सरखां नेत्र, सूपडा सरखा कान, कुसी सरखा दांत, गलामां सर्प, हाथमां वींछीना घरेणा, क्यांक तो उंदरो बांधेला, क्यांक तो नोलीया घोह बांधेली, कालुं रूप धारण करेलुं एवो देखी, देवदेवीए कोलाहल कर्यो, ते कोलाहल सांभलीने इंद्रे अवधिज्ञाने जोयुं तेवारे जाण्युं के एतो चमरीयो अर्धा भरेला घडानी जेम उछले छे माटे हवे एने हुं शिक्षा आपुं एम विचारी, हजार देवताओथी उपडी शके नहीं एवं अग्निज्वाला करतां पण देदीप्यमान वज्र चमरेन्द्र ऊपर मूक्युं ते पोतानी ऊपर आवतुं देखीने चमरेन्द्र बीक पामतो थको माथो नीचुं अने पग ऊंचा करेला एवो थको, त्यांथी न्हाठो तेना क्यांएक घरेणा पड्या, क्यांएक पोते पडतो थको नासवा मांड्यो पण स्वभावे चमरेन्द्रनी नीचे आववामां शक्ति घणी होय अने वज्रनी ऊचे चडवामां

शक्ति घणी होय तेथी छेदु रही गयु त्यारे चमरेन्द्र पोताना लाख योजन वाला विकूर्वेला शरीरनो सहार करी, “ शरण शरणं ” एवु बोली कुथुआ जेवो सूक्ष्म थइने श्रीमहावीरस्वामीना चरणनी वचमां प्रवेश करतो हवो. एवीरते वज्रथी डरतो थको श्रीमहावीरस्वामीने शरणे वेठो एटलामां शक्रेन्द्रे जाण्यु के चमरीयानी एटली शक्ति नथी जे विना शरणे इहां चाल्यो आवे माटे निश्चेथी ए श्रीअरिहतनु, अथवा अरिहतनी प्रतिमानु, अथवा भावित अणगारनु शरण लेइने इहां आव्यो हशे ? तो रखे आशा-तना थाय नहीं ? एवु विचारी अवधिज्ञाननो उपयोग आपी जोयु तो श्रीमहावीरस्वामीनु शरण लेइ आव्यो हतो एवु जाणी तत्काल वज्रनी पाछल शक्रेन्द्र पण आव्यो ते श्रीमहावीरस्वामीथी चार अगुल छेटे रहेला वज्रने पाछु खेंची लीधु, कारण के महावीरस्वामीथी चार आंगुल छेटे वज्र परिभ्रमण करतु हतु पण तीर्थकरनी आशातना टालवा माटे तीर्थकरनी पासे वज्र जाय नहीं ए रीते चमरेन्द्रने श्रीमहावीरना शरणे आव्यो जाणी छोडी दीधो अने भगवानने कह्युं के हे प्रभु ! म्हारो अपराध खमजो एवुं कही लगारेक दूर जइने पगथी जमीकूटीने धोल्पो अरे चमर ! हवे श्रीवीरभगवाननी कृपाए तु म्हारो भय म राखजे एवु कही, भगवानने वादी, तेमनी आज्ञा लइ शक्रेन्द्र पोताने स्थानके गयो, चमरेन्द्र पण नाना प्रकारे भगवाननी स्तुति करी, वांटीने पोतानी चमरचचा राजधानीए गयो, त्या पोताना सिंहासन ऊपर उदास थइ बेठो त्यारे सामानिक देवोए आवी वधाव्यो अने कह्युं के शोच कां करो छे ? तेवारे चमरेन्द्रे पोतानी धीतक वात सर्व कही अने कह्युं के हे देवा-नुप्रियो ! हु जीवतो आव्यो ए सर्व श्रीवीरभगवाननो उपकार छे माटे वादवाने चालो एम कही, सर्व देव देवीयोंने लइ, म्होटी ऋद्धि सहित आवीने श्रीमहावीरने वादी, नाटक करी, पोताने स्थानके गयो ए रीते पातालवासी चमरेन्द्र ऊचो सौधर्मदेवलोके जाय नहीं ते आ अवस-पिणी काले गयो माटे ए सातमु चमरोत्पात नामे आश्चर्य जाणवु

આઠમું અચ્છેરું કહે છે-અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ઉત્કૃષ્ટ પાંચસૌ ધનુષ અવગાહના વાલા એક શ્રીકૃષ્ણભદેવ પોતે, અને ભરત વિના નવાણું ભગ-વંતના પુત્ર, તથા આઠ ભરતના પુત્ર મલી એકસો ને આઠ પુરુષ એક સમયમાં સિદ્ધિ પામ્યા, મધ્યમ અવગાહના વાલા સીંઝે પળ ઉત્કૃષ્ટ અવગાહના વાલા એક સમયે એકસો ને આઠ ન સીંઝે, માત્ર વેજ સીંઝે અને इहां એકસો આઠ સિદ્ધ થયા માટે એ આઠમું અચ્છેરું જાણવું.

નવમું અચ્છેરું કહે છે-શ્રીમહાવીર દેવ કોશંવી નગરીણ સમોસરર્યા, ત્યાં ચંદ્રમા અને સૂર્ય જેનાં શાશ્વતાં વિમાન, જ્યોતિષચક્રમાં છે. તે તેજ વિમાનમાં વેસીને પશ્ચિમ પોરસિમાં શ્રીમહાવીરને વાંદવા માટે આવ્યા, અર્હિઆં કોઈએક એવું કહે છે કે ઉત્તર વૈક્રિય વિમાનમાં વેસીને આવ્યા પરંતુ તેમ ન જાણવું. એ મૂલગા વિમાનમાં વેસીનેજ વાંદવા આવ્યા છે, તે મૂલગા વિમાને કોઈવારે ન આવે, પણ આવ્યા માટે એ અચ્છેરું જાણવું.

હવે દશમું અસંયતી, આરંભી, પરિગ્રહવંત, અબ્રહ્મચારી ગૃહ-સ્થના વેષે રહેલા, તેની પૂજા, સત્કાર તે અસંયતિપૂજા નામે દશમું અચ્છેરું છે, તે આવી રીતે કે શ્રીસુવિધિનાથના નિર્વાણ પછી કેટલોક કાલ વ્યતિક્રમ્યાનન્તર ઠુંડાવસર્પિણીના દોષને લીધે સાધુઓનો વિચ્છેદ થયો, સર્વ સાધુ કાલ કરી ગયા કોઈ સાધુ રહ્યો નહીં, તેવારે લોક બોલ્યા હવે કોને પૂજીએ, ત્યારે ઋષભદેવજીની વારમાં શ્રાવક બ્રાહ્મણ કહેવાતા તેનો દાઢલો લઈ જે સ્થવિર શ્રાવક હતા તેની પાસે જઈ લોકો ધર્મ પૂછવા લાગ્યા તે પળ જેવું જાણતા હતા, તેવું તેઓને કહેવા લાગ્યા. લોક પળ તેમને ધન વસનાદિક દાન દેવા લાગ્યા, તેથી તેઓ ગર્વિત થયા થકા પોતાનાં મનઃકલ્પિત નવીન શાસ્ત્ર બનાવી કહેવા લાગ્યા કે-જે કોઈ પૃથ્વી, શય્યા, મંદિર, સુવર્ણ, રૂપું, લોહ, કપાસ, ગાય, કન્યા, અશ્વ અને ગજ, અમને આપે, તે આ લોકે તથા પરલોકે મહા ફલ પામે અને અમે જ સુપાત્ર છીએ, એવો ઉપદેશ સાંભલી

લોકે તેમને ગુરુ કરી માન્યા એવી અસયતીની પૂજા ચાલી એમ કેટલાક કાલે તો વલી સાધુનો ધર્મજ વિચ્છેદ ગયો અને જૈન વિના પાઘડી, સન્યાસી પ્રમુખ વિપરીત દર્શનીજ પૂજાવવા લાગ્યા, પ્રથમ સદા સર્વદા સંયતીની પૂજા થતી હતી પણ તે વિચ્છેદ થવાથી અસંયતિઓની પૂજા શ્રીશીતલનાથ જિનનાં તિર્થ બેસતા સુધિ ચાલી તે આશ્ચર્ય થયું. હાં જે સાધુ ન હોય અને સાધુપણે પૂજાય તે આશ્ચર્ય જાણવું તેમજ શ્રીતીર્થકરોનું તીર્થવિચ્છેદ ન થાય તે વિચ્છેદ થયો તે પણ આશ્ચર્ય જાણવું એ દશમું અચ્છેરું છે એ રીતે એ દશ આશ્ચર્ય આ ચોવીશીમાં થયાં વલી અનતે કાલે થશે હવે દશ અચ્છેરાં કયા કયા તીર્થકરની વારે થયા ? તે કહે છે-શ્રી ઋષભદેવના વારામાં એકસો ને આઠ સિદ્ધ થયા, શ્રી શીતલનાથના વારામાં હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ થઈ, શ્રી મહીનાથના વચ્ચતમાં સ્ત્રી તીર્થકર થઈ શ્રી નેમિનાથના વચ્ચતમાં અમરકકા નગરીએ શ્રીકૃષ્ણનું ગમન થયું, અને શ્રી સુવિધિનાથના શાસનાન્તરાલે અસયતી બ્રાહ્મણોની પૂજા થઈ એ અસયતીની પૂજા તો શ્રી ઑદિનાથના વચ્ચતમાં પણ મરીચિ કપિલાદિકની સામલિયે છિયે એમ ઘણું કરીને ધીજા તીર્થકરોના વારામાં પણ પ્રવાહે થાય છે અને પાંચ અચ્છેરાં શ્રી મહાવીરસ્વામીને વારે થયાં

હવે ઇદ્ર મહારાજ વિચારે છે કે-ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામી માહ-
ણકુહ નગરે ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની માર્યા દેવાનદાની કુંલમાં ઉપન્યા એ આશ્ચર્ય થયું, જે માટે તીર્થકર, ચક્રવર્તી, ઘલદેવ, અને વાસુદેવ એમનો જો નીચગોત્રકર્મક્ષય ન થયો હોય, વેદો ન હોય, નિર્જયો ન હોય, તે કર્મ ઉદય આવે, તેના ઉદયે કરીને શ્રીઅરિહત, ચક્રવર્તી, ઘલદેવ અને વાસુદેવ પણ અતપ્રાંત, તુચ્છ, દરિદ્રી, પ્રમુખ કુલમાં આવ્યા, આવે અને આવશે કૂલને વિષે ગર્ભપણે ઉપન્યા છે, ઝપજે છે અને ઉપજશે પણ યોની માર્ગે જન્મ પણે નિકલવું તે કોઈ નિકલ્યા પણ નથી,

નિકલતા પળ નથી અને નીકલશે પળ નહીં ઘટલે જન્મ્યા પળ નથી, જન્મતા પળ નથી અને જન્મશે પળ નહીં એવી રીત છે પરન્તુ ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામી, માહણકુંડનગરમાં ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની ભાર્યા દેવાનંદાની કૂંચમાં આવ્યા. તે આશ્ચર્ય રૂપ છે માટે એ આચાર છે કે—જે વચ્ચે જે ઇંદ્ર હોય તે ઇંદ્ર તે વચ્ચે અરિહંત, ચક્રવર્તિ, બલદેવ, વાસુદેવ જો અંતપ્રાંત, તુચ્છ, દરિદ્રી પ્રમુખ યાવત્ બ્રાહ્મણના કુલોમાં આવી ઉપન્યા હોય તો તેને અંતપ્રાંતાદિક નીચ કુલોમાંથી લઈને ઉગ્ર, ભોગ, રાજન્ય, ક્ષત્રી, હરિવંશ પ્રમુખ ઉત્તમ કુલોમાં સંહરાવે, એ કુલોમાં લાવી મૂકે, નીચ કુલમાં જન્મ થવા દે નહીં, એ સર્વ ત્રણે કાલનાં જે ઇંદ્ર હોય તેમની મર્યાદા છે તો નિશ્ચે હું પળ ભગવાન શ્રી મહાવીરસ્વામીને દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કૂંચમાંથી લઈને જ્ઞાતક્ષત્રિય સિદ્ધાર્થરાજા, તેમનો કાશ્યપ ગોત્ર, તેની ભાર્યા ત્રિશલા ક્ષત્રીયાણીની કૂંચમાં ગર્ભપણે મૂકું, એવું તેમના ભાગ્ય પ્રમાણે વિચારીને ઇંદ્રમહારાજે, હરણીગમેથી નામા દેવ જે પાયદલ કટકનો માર્લેક છે તેને ચોલાવીને એવી રીતે કહ્યું કે નિશ્ચે હે દેવાનુપ્રિયા ! આ વાત થઈ નથી, થાતી નથી અને થાશે પણ નહીં કે શ્રીઅરિહંતાદિક શિલાકા પુરુષો છે તે અંતપ્રાંતાદિક નીચ કુલોમાં આવ્યા, આવે અને આવશે અને જો કોઈ નીચ કુલમાં આવે તો તે, લોકોમાં અચ્છેરો કહેવાય, અનંતા ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી કાલથી જો કોઈ અરિહંતાદિકનો નીચગોત્રકર્મનો ક્ષય ન થયો હોય, વેધું ભોગવ્યું ન હોય તે ઉદય આવે તો શ્રીઅરિહંતાદિક નીચકુલમાં આવે ધરા પણ તેનો તે નીચકુલમાં યોનિ માર્ગે જન્મ ન થાય અને એ ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામી, જંબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં બ્રાહ્મણકુંડગમે ઋષભદત્તબ્રાહ્મણની ભાર્યા દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કૂંચમાં ઉપન્યા છે, માટે અતીત, અનાગત અને વર્તમાન એ ત્રણેકાલે જેવારે જે ઇંદ્ર હોય તેનો એ આચાર છે કે શ્રી અરિહંતાદિક જો નીચકુલમાં આવી

उपजे तो तेने उग्रादिक ऊंच कुलोमा जइ मूकवा ते माटे हे देवानु प्रिया ! तमे जाओ भगवान श्रीमहावीर स्वामीने ब्राह्मणकुडगाम नगरने विषे ऋषभदत्त ब्राह्मणनी भार्या देवानदानी कूखमांथी लइने, क्षत्रीयकुड नगरने विषे सिद्धार्थक्षत्रिय राजा तेनी भार्या त्रिशला क्षत्रियाणी छे तेनी कूखमा गर्भ पणे जइ मूको अने त्रिशला क्षत्रियाणीनो जे पुत्रीरूप गर्भ छे ते देवानदा ब्राह्मणीनी कूखमां मूको आ म्हारी आज्ञा तत्काल करीने पाछी सोंपो अर्थात् ए काम करीने पालुं मने आबी कहो के जे आपे आज्ञा करी ते काम हु करी आव्यो छु

इहा कोइ प्रश्न करे के इद्रमहाराजने एज विचार केम उपन्यो के देवानदानी कूखमांथी अपहरीने त्रिशला राणीनी कूखमा सक्रमण करो केमके ते वखतमां बीजा पण श्रेणिक प्रमुख म्होटा म्होटा राजा हता तेमने तो सभार्थ नहीं अने ए सिद्धार्थ तो सामान्य राजा हतो तेने याद कयों तेनुं शु कारण हशे ? एनो उच्चर एम छे के सहु जीवोना पोत पोताना भाग्य (कर्म) प्रमाणे देवोने पण कार्य करवानी बुद्धि उपजे छे, कर्मथी उपरात करवानी शक्ति देवोमा पण नथी इहा पण पूर्वला भवमा त्रिशलाराणीनो जीव देराणी हतो अने देवानदानो जीव जेठाणी हती बन्ने एक घरमा रहेती हती, परंतु कपाय महा बलवान छे जो जीव रुद्ध करवानी चाहना करे तो कपाय मातु करी न्हाखे हवे लोभना वश्यी जेठाणीए देराणीनां रत्नकरडीयो चोरी लीधो, देराणीए सभात्यो पण लाधो नहीं तेवारे बे जणीयोने घरनी अदर मांहोमाहे घणाघणी बोलाचाली थइ तो पण जेठाणीए करडीयो आप्यो नहीं तेना प्रभावथी कर्म घघाणु ते कर्म देवानंदाने उदय आव्यो, त्रिशलानी देवादार हती तेथी इद्रने पण एवोज विचार स्वाभाविक पणे आबी गयो के त्रिशलाराणीनेज पुत्र रत्न देवरावु ते माटे भव्यो ! तमे जुओ के जे जीव जेवु शुभाशुभ काशे ते जीवने तेवु शुभाऽशुभ मलशे इहा

कदापि कोई अन्यदर्शनी पूछे के ए भगवानने गर्भमां जे आधा पाछा कर्या ते तमे दीठा तो नथी तेवारे अमे केम मान्य करीये? त्यारे उत्तर आपवुं के तमारा मतमां पण भागवतना दसमस्कंधना धीजा अध्यने बलदेवना गर्भनो परावर्त्तन लखेल छे वली पुराणने विषे पण पुरुषोने गर्भ उत्पन्न थयो छे ते देवताए काढ्या छे ए ऊपर मांधाता राजानी कथा कहे छे:—विशाला नगरीए वनराजा महाबलवान छे परंतु ते अपुत्रीयो छे माटे पुत्र थवा सारुं शोलसौं स्त्री परण्यो तो पण तेने पुत्र थयो नहीं तेथी ते राजा घणो चिंतातुर थयो पुराणोमां कह्युं छे के—

अपुत्रस्य गतिर्नास्ति, स्वर्गो नैव च नैव च ।

तस्मात्पुत्रमुखं दृष्ट्वा, स्वर्गं गच्छन्ति मानवाः ॥ १ ॥

अपुत्रियाने गति न होय ते अवगतियो थाय तेवारे ते राजाये कोइकना उपदेशथी अठ्याशी हजार तापस ऋषियोने नोतरिने भोजन कराव्युं, तेत्रीशक्रोड देवता आराध्या, तथापि कोइमां पुत्र आपवानी शक्ति न दीठी. तेवारे ते रुषियोने कह्युं के अरे ! तमें वधा पेटज भरी जाणो छो पण म्हारुं काम करता नथी एवुं राजानुं बोलवुं सांभली एक तापस बोल्यो के हे राजन् ! त्हारे पुत्र थाय एवो उपाय हुं जाणुं छुं, हुं तुजने सोनाना कचोलामां पाणी मंत्रीने आपुं ते पाणी त्हारी स्त्रीने पीवरावजे तेथी त्हारे पुत्र थाशे. पछी राजा पाणी मंत्रावीने कचोलो भरी घेर लइ आव्यो षटलामां तो सर्व राणीयोए पुत्र संबंधी बात सांभलीने प्रत्येक (जुदी जुदी) राणी राजाने कहेवा लागी के पाणी अमने आपो एम मांहोमांहि क्लेश थवा लाग्यो, राजाए विचार्युं के हवे हुं कोने पाणी आपुं अने कोने न आपुं ! एम चिंतवी कोइने पाणी आप्युं नहीं पछी ते कचोलुं लइ वस्त्रथी ढांकी पाणीयारा ऊपर राखीने राजा पोताने आवासे आवी सूइ रह्यो षटलामां रात्रीमां राजाने तृषा लागी त्यारे पाणी मंगाववा सारुं पासे कोइ माणस हतो नहीं पण एक

दासी तेनी शय्या पासे सूती हती तेने कछु के-अरे दासी ! तृषा लागी छे माटे पाणी लइ आव ते दासीए जइ मत्रेछु कचोछु पाणीनु भरेछु हतु ते आणी आप्यु, राजाए पण अजाणतां पीधु ते पाणीना प्रभावथी राजाए गर्भ धारण कर्यो दिवसे दिवसे पेट वधतु गयुं तेथी राजा लज्जायमान थयो थको सभामा पण आवे नहीं, प्रधाने विचार्यु के-ए घण्टु खोटु काम थयु पछी राजाने कही पाछा अठ्याशी हजार ऋषीओने नोतर्या अने ओलभो दीधो के तमे आ शु क्युं ? हवे सारो उपाय करो पछी ऋषीओए तेन्नीश कोटी देवतानु आराधन क्युं तेवारे इद्रे आवी पोताना सेवकोने हाथे राजानु उदर विदारीने मांहेथी बालकने काढ्यो सर्वे बोल्या के ए भावी शकशे नहीं पछी इद्रे स्त्रीनु रूप करी धवराव्यो क्रमे क्रमे वधवा लाग्यो तेनु 'मांभाता' एवु नाम दीधु इत्यादि अनेक वार्ता छे माटे गर्भ पण परावर्त्तन थाय छे ए बात निःसदेह छे

इद्रे हुकुम कर्या पछी हरणेगमेथी देवता पायदल(कटक)नो मालेक ते खुशी थइने हाथ जोडीने मस्तके अजली करीने आज्ञा ने-विनय सहित प्रणाम करीने इद्रमहाराजनी पासेथी निकलीने, उत्तरपूर्वनी वचमानी ईशानकोणमां आवीने, वैक्रियसमुद्रघात करे ते केवी रीते तो के पोताना आत्म प्रदेश शरीरमांथी बाहेर, काहाडीने सख्याता यो-जननो उचो दढ करे, आत्म प्रदेश कर्मपुद्गलनो समूह दढरूप करीने प्रगट करे ते दढ रत्नमय करे ते रत्न केवी जातिओना होय ते कहे छे- १ कर्कटक रत्न, २ वैदूर्यनीलरत्न, ३ वज्ररत्न, ४ लोहिताक्षरत्न, ५ मसारगङ्गरत्न, ६ हसगर्भरत्न, ७ पुलकरत्न, ८ सौगन्धिकरत्न, ९ ज्योति-साररत्न, १० अजनरत्न, ११ अजनपुलंकरत्न, १२ जातरूपरत्न, १३ सुभगरत्न, १४ अकरत्न, १५ स्फाटिकरत्न, १६ अरिष्टरत्न, ए शोल जातिनां रत्न तेना असार पुद्गलने छांड़ीने सार पुद्गल ग्रहण करे, करीने

ઉત્તર વૈક્રિય ધારણ કરે, મૂલરૂપ ત્યાંજ રાखे, નવું રૂપ કરીને, મનુષ્યલોકમાં આવે, કેવી ગતિથી મનુષ્યલોકમાં આવે? તે કહે છે-એક ચંડા, વીજી ચપલા, ત્રીજી જયણા અને ચોથી વેગા એ ચાર ગતિએ કરીને ચાલતાં તો કેટલોએક કાલ વીતી જાય તો પણ મનુષ્યલોકમાં આવી શકે નહીં ? તે ચારગતિનું પ્રમાણ આવીરીતે કે-૨૮૩૫૮૦ એટલે બે લાખ ત્રિયાશીહજાર પાંચશેને ઇંશીયોજન અને એક યોજનના સાઠ ભાગ કરીયે તેવા છ ભાગ ઉપર, એટલા ક્ષેત્રનું એક ડગલું ભરતો ચાલે તે પ્રથમ ચંડા ગતિનું પ્રમાણ જાણવું. તથા ૪૭૨૬૩૩ એટલે ચારલાખ વહોંતેર હજાર છશેને તેત્રીશ યોજન અને ત્રીશ કલા ઉપર, એટલા ક્ષેત્રનું એક ડગલું ભરતો ચાલે તે વીજી ચપલાગતિનું માન જાણવું. તથા ૬૬૧૬૮૬ એટલે છ લાખ એકસઠ હજાર છશે છઠ્ઠાશી યોજન અને ચોપન કલા ઉપર, એટલા ક્ષેત્રનું એક ડગલું ભરતો ચાલે તે ત્રીજી જયણાગતિનું માન જાણવું. તથા ૮૫૦૭૪૦ એટલે આઠ લાખ પચાશ હજાર સાતસે ચાલીશ યોજન અને અઢાર કલા ઉપર, એટલા ક્ષેત્રનું એક ડગલું ભરતો ચાલે તે ચોથી વેગાગતિનું માન જાણવું. હવે એ ગતિયોના પ્રમાણથી જો દેવતા ચાલે તો છ મહીના સુધીમાં પણ આ મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં આવી શકે નહીં માટે દિવ્ય દેવગતિએ કરી અસંખ્યાતા દ્વીપ, સમુદ્ર ઉલ્લંઘન કરતો થકો જ્યાં જંબૂદ્વીપનું ભરતક્ષેત્ર, જ્યાં બ્રાહ્મણકુંડ ગામ નગર તેમાં ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણનો ઘર તેમાં જ્યાં દેવાનંદા બ્રાહ્મણી સુતી છે ત્યાં આવ્યો, આવીને ભગવાનને દેહી પ્રણામ કરીને, દેવાનંદા બ્રાહ્મણીના સર્વ પરિવારને અવસ્થાપિની નિદ્રા દેહીને, અશુભ પુદ્ગલ દૂર કરીને, શુભ પુદ્ગલ પ્રક્ષેપ (ઘાલીને) કરીને કે ' ભગવન્ ! આજ્ઞા આપો ' એવું કહીને, ભગવાનને પીઠા રહિત દેવપ્રભાવે કરીને હાથમાં ગ્રહણ કરી કરસંપુટમાં લઈને, ક્ષત્રિયકુંડનામાનગરે જ્ઞાતકુલ સિદ્ધાર્થક્ષત્રિય રાજાના ઘરમાં

જ્યાં ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી છે ત્યાં આવીને, તેના સર્વ પરિવારને અવસ્થાપિની નિદ્રા આપીને, અશુભ પુદ્ગલ બાહર કાઢાઈને, શુભપુદ્ગલ પ્રક્ષેપીને, ભગવાનને પીડા રહિત ત્રિશલારાણીની કૂંચમા મૂક્યા. દશમા-દ્વારથી દેવે પ્રવેશ કર્યો અને નાભિથી પાછો નિકલ્યો એવું વૃદ્ધ વાક્ય છે. પછી ત્રિશલાના ગર્ભમા પુત્રી હતી તેને સ્વાંથી લઈને દેવાનદાની કૂંચમાં ગર્ભપણે મૂકીને, જે દિશાથી દેવતા આવ્યો હતો તે દિશાએ પાછો ચાલ્યો ગયો. ત્યાં ચંદા ચપલાદિક ચાર ગતિથી અધિક દિવ્ય દેવ-ગતિએ કરીને તીર્છા અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્રમાંથી થઈને લાલ્યોજ-નના પ્રમાણવાળા શરીર સરસા પગ મૂકતો થકો ઝુલો જ્યાં સૌધર્મ દેવલોકમાં સૌધર્માવતસક નામે વિમાન છે તથા શક્રસિંહાસન છે અને શક્રેન્દ્રનામે દેવતાઓનો રાજા છે ત્યાં આવ્યો, આવીને શક્રેન્દ્રને પાછી આજ્ઞા સોંપી અર્થાત્ એમ કબ્યુકે તમે કહ્યું તે સર્વ કામ કરી આવ્યો છું.

તે કાલને તે સમયને વિષે, શ્રમણભગવંત શ્રીમહાવીરસ્વામીને વર્ષાકાલનો ગ્રીજો મહીનો પાંચમુ પક્ષવાલિયુ આશોજ વદિ તેરશને દિવસે વ્યાશીમી રાત વીતીગઈ અને વ્યાશીમી રાતના વર્તમાનમાં પોતાના હિતને લીધે અથવા ભગવાનની અનુક્રાપને લીધે હૃદ્રે મોકલેલા હરિણે ગમેથી દેવતા તેણે બ્રાહ્મણકુડગામ નગરમાં ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની ભાર્યા દેવાનદા બ્રાહ્મણી છે તેની કૂંચમાંથી લઈને જ્યાં ક્ષત્રિયકુટુમ્બ ગામનગરે સિદ્ધાર્થક્ષત્રિય રાજાની ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી રાણી છે તેની કૂંચે મધ્ય-રાત્રિને વિષે ઉત્તરાફાલ્યુની નક્ષત્રમાં ચંદ્રમાનો યોગ આવ્યાં થકા પીડા રહિત મૂક્યા. તે કાલને સમયને વિષે ભગવાન ત્રણજ્ઞાન સહિત આવી ઉપન્યા, મુજને રૂઢાંથી સહરણ કરશે એવું જાણે પણ સહ-રણની વેળા સૂક્ષ્મ છે માટે તે જાણે નહીં અને સહરણ કર્યા પછી જાણે કે મને સહરણ કર્યું જે રાત્રિમાં શ્રમણભગવંત શ્રીમહાવીર

સ્વામીને દેવાનંદાની કૂંચથી લઇને ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીની કૂંચમાં ગર્ભ-
પણે મૂક્યા તે રાત્રિમાં દેવાનંદા બ્રાહ્મણી પ્રોતાની સુકોમલ શય્યામાં સૂતિ
કાંઈક જાગતીને સુપનું આવ્યું કે મ્હારા જે મહામંગલકારી ચૌદ સ્વપ્નાં
હતાં તે ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીએ ઝેંચી લીધાં ઘટલે હરણ કર્યા એવું સુપનું
દેખીને જાગી. જે રાત્રિમાં શ્રમણ ભગવંત શ્રીમહાવીરસ્વામીને દેવાનંદાની
કૂંચમાંથી લઇને ત્રિશલાક્ષત્રિયાણી વાસિષ્ઠ ગોત્રવાલી તેની કૂંચમાં
મૂક્યા તે રાત્રિમાં ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી શય્યામાં સૂતી હતી.

તે શય્યાનું સ્વરૂપ કહે છે—પ્રથમ તો જેનું સ્વરૂપ કહેવામાં આવે નહીં
એવું તો વસવાનું ઘર છે તે ઘર કહેવું છે તો કે તે ઘરની મધ્ય ઘટલે
મીંતની માંહેની વાજુ ચિત્રે ચિત્રિત છે અને મીંતની વાહેરની વાજુને
ઘસીને ધોલી ચલકાદાર કરી છે એવું તે ઘર છે જેમાં ડાકરનો ભાગ
ચિત્રામ સહિત છે અને જમીનનો ભાગ તો જેવો મળિરત્નોનો ઉદ્યોત
હોય તેવો છે તેથી તે ઘરમાં સર્વ અંધકારનો નાશ થઈ ગયો છે, અને
નિત્ય ઉદ્યોત રહે છે વલી જેને વિષે જમીન ડાકર અનેક માંડળા માંડ્યા
છે એવું આંગણું છે વલી આંગળે સરસ સુગંધિ પાંચ વર્ણના ફૂલનાં પુંજ
મૂકેલા છે તે ફૂલોની રચના સહિત છે તથા કૃષ્ણાગર ભલો કુંદરુ
શિલારસ તેનો ધૂપ તેણે મધમધાયમાન છે તેણે કરી મનોહર છે સુગંધ
પ્રધાન ચૂર્ણનો ગંધ છે ડ્યાં, ગંધવટ્ટી સમાન છે. અને પુણ્યવંતને યોગ્ય
જેનું વર્ણન કરવામાં ન આવે એવી શય્યા છે તેને વિષે શરીર પ્રમાણે બે
પાસે ઓશીસા (તકીયા) રાખ્યા છે, બે પાસે ગાલમસૂરીયાં મૂકેલાં છે,
બે પાસે ઝંચી છે, મધ્યમાં ઝંડી છે, જેમ ગંગાનદીની રેતિમાં પગ મૂકીયે
તે નીચી જાય તેમ જેમાં પગ મૂકતાં નીચો જાય તે સમાન નીચાર્યા
અતલસના પટકૂલ વચ્ચે તે પલંગ ઢાંકી છે, ભલી મચ્છરદાનીથી રચિત,
રજરક્ષાના વચ્ચે લાલ રમણીક સુકોમલ વચ્ચે ઢાંકી છે; આકાનાં ફલ
માંહેલો કપાસ તથા માચણ તે સરસો તે શય્યાનો સ્પર્શ છે, મહું

સુગંધિત ચૂર્ણ તથા ફૂલો જેને વિષે વિલાઘ્યાં છે, ઘવી શય્યા તે શય્યાને વિષે મધ્યરાત્રિના અવસરમા ત્રિશલાક્ષત્રિયાણી અલ્પનિદ્રામા સુતી છે તે વેલાય તે ગજવૃષભાદિક ચૌદ સ્વપ્ના દેહીને જાગી

ત્રિશલાક્ષત્રિયાણી ચૌદ સ્વપ્નામાથી પહેલે સ્વપ્ને હાથી દેહે તે હાથી કહેવો છે તો કે ? ચાર દાંત વાલો છે, ઘર્ણો ઊંચો છે, જેવા મેઘના છાંટા ધોલા થાય તેવો ધોલો છે, તથા જેવો મોતીનો હાર, ક્ષીરસમુદ્રનુ પાણી, ચંદ્રમાના કિરણો, પાણીના કળીયાં, અને રૂપાનો પર્વત હોય તેવો સરસ્વો ધોલો છે, વલી તે હાથીના કુમસ્થલમાથી મદ દ્વારે છે તેથી તેના કપોલ પાસે ભમરા ગુજારવ કરી રહ્યા છે, હૃદના ઘેરાવત સરસ્વો મ્હોટો દેખાય છે, તે હાથી મેઘની પેરે ગંભીર શબ્દોથી ગાજતો થકો છે, શુભ ઉત્તમ સર્વ લક્ષણે કરી સહિત, મ્હોટા પેટ વાલો ઘવો હાથી પહેલે સ્વપ્ને ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીય દીઠો

બીજે સ્વપ્ને ત્રિશલાક્ષત્રિયાણી વૃષભ દેહે તે વૃષભ કહેવો છે તો કે ? ધોલા કમલના સમૂહ સરસ્વો શ્વેત છે, તથા પોતાના શરીરની કાંતિય કરી સર્વદિશાઓમાં ઉચોત કરતો થકો છે, તથા ઘળી શોભાના સમૂહે કરી શોભિત ઘવી લાધાની થૂમિ છે જેની ઘવો છે, વલી તેના શરીરમા પાતલા કેશ છે તે કેશ જાણે તેલેં ચોપઢ્યા હોય નહિં ? ઘવા છે, ઘળો રૂઢો સ્થિર શરીર છે, વલી જ્યાં જેવું અંગ જોડાયે ત્યાં તેવું અંગ છે, જેનું ઘટલે જ્યાં પાતલું અંગ શોભે ત્યાં પાતલું છે અને જ્યાં જાડું અંગ શોભે ત્યાં જાડું અંગ છે, તથા દૃઢ ગોલ શોભાયમાન મલ-રહિત તૈલાદિકેં ચોપઢ્યા તીર્ણાં ઘવા બે રીંગદા છે, તથા મોતી સરસ્વા ઝજલા વરોવર સરસ્વા શોભતા દાંત છે જેના, ઘવો વૃષભ તે જાણે અનેક મગલનુજ મુખ હોય નહિં ? તેને બીજા સ્વપ્નામાં ત્રિશલાય દીઠો

ત્રીજા સ્વપ્નામાં ત્રિશલારાણી સિંહને દેહે તે સિંહ કહેવો છે તો,

કે ? મોતીનો હાર, સ્ત્રીસમુદ્રનું પાણી, ચંદ્રમાના કિરણ, પાણીના કળીયા, તથા રૂપાનો પર્વત તેના સરખો ધોલું શરીર છે જેનું, વલી તે સિંહ રમણીક દેખવા યોગ્ય છે, તથા દૃઢ છે હાથ પ્રમુખના અવયવ જેના, વલી ઉજ્જ્વલ ગોલ અને તીક્ષ્ણ ધ્વજી જેના મુખમાં દાઢા છે તેણે કરી મુખ શોભતું છે જેનું, વલી કમલ સરખા સુકોમલ રાતા ધ્વજી જેના હોઠ છે, રાતા કમલના પત્રની પરે સુકોમલ તાલવું છે, જીભ બાહરે કાઠાડતો થકો લપલપાયમાન કરતો થકો શોભે છે, વલી પીલા અને વીજલી સરખા ચલકતાં ચંચલ જેનાં નેત્ર છે, વલી વિસ્તીર્ણ પુષ્ટ અને માતા ધ્વજી સાથલ છે જેના, સ્કંધ જેનું દૃઢ પરિપૂર્ણ નિર્મલ છે, વલી સુકોમલ છે ભલા વિસ્તીર્ણ ધ્વજી જે સિંહકેસરા (મુખના કેશ) તેને આટોપે કરી શોભિત છે મુખ જેનું, વલી જમીન ઉપર પછાડીને (ફટકારીને) ઝુંબું કર્યું છે પૂંછ જેણે ધ્વજી પૂંછડાનો અંત ધટલે છેડો કાનની વચમાં છે, વલી સૌમ્યાકારવાલો લીલા કરતો થકો આકાશમાંથી ઉતરતો થકો ત્રિશલાના મુખમાં પેસતો થકો તીક્ષ્ણ નસવાલો સિંહ ત્રિશલાય ત્રીજા સ્વપ્નામાં દીઠો.

ચોથા સ્વપ્નામાં ત્રિશલાક્ષત્રીયાણી સંપૂર્ણ પૂર્ણિમાના ચંદ્રમા સરખું છે મુખ જેનું ધ્વજી લક્ષ્મીદેવતાને દેસે તે લક્ષ્મી કિહાં રહે છે તે કહે છે—ઝંબો હિમાચલ પર્વત તેની ઉપર એક પદ્મદ્રહ છે તે દ્રહમાં એક કમલ છે ત્યાં રહેવા વાલી લક્ષ્મી દેવતા તેનો પગથી લટકે સર્વ અંગની શોભાનું વર્ણન શ્રીભદ્રબાહુસ્વામી કરે છે કેમકે પ્રાર્થે દેવતાના રૂપ વર્ણનમાં પ્રગોથી વર્ણન કરાય છે માટે અહીં પણ પ્રગોથી માંડીને વર્ણન કરે છે, તે લક્ષ્મીદેવીના પગ ભલે પ્રકારે કરી સોનાના કાચના સરખા જાણે લાલને રસે રંગ્યા માંસ સહિત ધ્વજી વચમાં અતિ ઝંબા અને પછવાડે નમ્યા ધ્વજી છે, તથા ગ્રાંથા સરખા નસ છે, કમલ સરખા કોમલ આંગણાં છે, પિંડિઓ કેલ સરસી ગોલ છે, નીચે નીચે પાતલી અને

ઊપર ઊપર જાડી પૃથ્વી જધાર્પિંડિયો છે, ગોડા માંસથી ભરેલા છે માટે
 ગુપ્ત છે હાડ દેખાય નહીં, તથા ઘેરાવત હાથીના સરસ્વો જંઘાનો વેચલો
 પ્રદેશ શોભે છે, સોનાની કટિમેલ્લા છે કેડમાં જેની, વલી લક્ષ્મી-
 દેવીની નાભીથી લટકે સ્તન સુધી રોમરાજી છે, પ્રાયે સ્ત્રીયોના શરી-
 રમાં રોમરાજી હોતી નથી તેમાં વલી દેવતાને તો સર્વથા નહીજ હોય
 તો પણ કવીશ્વર શ્રૃંગારરસ વર્ણન કરતો બોલે છે. હવે તે રોમરાજી
 કહેવી છે તો કે કજ્જલની પેરે તથા ભમરાની શ્રેણીની પેરે શ્યામ છે, મેઘ
 ઘટા સરસ્વી કાળી છે, સરલ મણેલા થકા સુકોમલ, મનોહર-વિલાસ
 સહિત સરસ સૂકા ફૂલ સરસ્વા કોમલ છે, વલી નાભિમંડલ મહુ છે
 જેનું, મુઠ્ઠીમાં સમાઈ જાય પૃથ્વી કટિ છે, પેટમાં ત્રણ સત્ત પહ્યા તેથી
 શોભાયમાન છે, વલી સર્વાંગોપાગમા ઘરેણા આભૂષણ પહેરેલા છે
 તે ઘરેણા કહેવા છે તો કે અનેક પ્રકારના મણિયોથી જડેલા છે,
 રત્નોષ્ઠ કરી સોનામાં મઢ્યા છે, વલી હૃદયમાં વે સ્તન છે તે જાણે
 સોનાના કલશ જ હોય નહિ ? પૃથ્વી છે, વલી તે સ્તન હારે કરી તથા
 કુદમાલાય કરી વ્યાસ છે તથા ભલા મોતીયોના જાલીયાં તેણે કરી
 વિરાજમાન સોનેયાની માલા વ્યાપક મણિસૂત્રનો દોરો છે તેણેકરી
 કઠ શોભાયમાન છે, બે કાનોમા કુડલ બે શોભે છે, પૃથ્વી ઘરેણાના
 સમુદાયથી લક્ષ્મી દેવતાનું મુખ શોભે છે, જેમ રાજા કુટુમ્બથી શોભે
 છે તેમ લક્ષ્મીદેવીનું મુખ ઘરેણાથી શોભે છે, વલી નિર્મલ કમલની
 પાંચડી સરસ્વા દીર્ઘ તીર્થાં અને અણીયાલાં પૃથ્વી મહોટાં નેત્ર છે જેનાં
 બે હાથમાં કમલ છે તેમાંથી પાણી છટકાવતી થકી છે, વલી લીલાને
 વાસ્તે હાથમાં કમલર્વીંજણો ધારણ કરેલો છે, તે જેવારે કમલ લીલાને
 સારું હલાવે તેવારે કમલમાંથી સુગંધ નિકલે, વલી લક્ષ્મીદેવીને મસ્તકે
 વેણીદંડ ઘણો નિર્મલતા ભર્યો કાલો છે લાલો કેડ સુધી શોભે છે. પ
 નક્ષત્રી માઢીને માયાની વેણીસુધી વર્ણન કર્યું. પૃથ્વી લક્ષ્મીદેવતા પદ-

દ્રહના કમલમાં વસતી હિમાચલનામા પર્વત ઉપર બેઠી થકી દશદિ-
શાયી શોભાયમાન છે, વલી હાથી આવી સૂંઢમાં પદ્મદ્રહથી જલ ભરીને
લક્ષ્મીદેવીને સ્નાન કરાવે એવી લક્ષ્મીદેવતાને ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીય ચોથા
સ્વપ્નમાં દીઠી. હવે હિમાચલ પર્વત ઉપર લક્ષ્મી દેવતાનો નિવાસ છે
ત્યાં ૫ દેવીનો પરિવાર કેટલો છે તથા નિવાસ કેવા પ્રકારનો છે ? તે
કહે છે-આ ભરતક્ષેત્રના છ ખંડ છે તેના અંતમાં ઉત્તરદિશા તરફ એક
ચુલ્લહિમવંત પર્વત સોનાનો છે તે એકસો યોજન ઊંચો છે, તથા એક
હજાર વાવન યોજન અને વાર કલા ઉપર, ઘટલો પોહોલો છે, તે મધ્યે
પદ્મદ્વદ છે, તે દશ યોજન ઊંડો, હજાર યોજન લાંબો, પાંચશે યોજન
પોહોલો છે, સંપૂર્ણ જલેકરી ભર્યો શાશ્વતો છે, તેનું તળીયું વજ્રરત્નમય
છે, ચોંફેર પણ વજ્રમય છે, તે દ્વદના મધ્યભાગે એક કમલ છે, તે કમ-
લનું નાલ દશ યોજનનું દીર્ઘ છે, જલથી ઉપર બે કોશ ઊંચું છે, એક
યોજન પોહોલું છે, એક યોજન દીર્ઘ છે, કાંઈક જાજેરા ત્રણ યોજનની
પરિધી છે, દશ યોજન પાળીમાં નાલ છે, તેનું વજ્ર રત્નમય મૂલ છે,
રિષ્ટરત્નમય મૂલનો કાંદો છે, ઈંદ્રનીલ રત્નમય નાલ છે, રાતા સુવર્ણ-
મય વાહેરના પાંદડાં છે, કાંઈક જાંબૂનદ (સુવર્ણ) મય અભ્યંતરનાં
પાંદડાં છે, તેમાં સુવર્ણમય કર્ણિકા છે, ઘટલે વચલી ડોડી છે, તે બે
કોશ પોહોલી અને એક કોશ ઊંચી છે, તેમાં રાતાં સોનાનાં કેસરાં છે
તે કર્ણિકામાં શ્રી લક્ષ્મી દેવીનું ભવન છે, તે એક કોશ લાંબુ, અઢે
કોશ પોહોલું અને ચઉદશે ચાલીશ ધનુષ ઊંચું છે, તે ઘરન
વારણાં પૂર્વ, દક્ષિણ અને ઉત્તર એવી ત્રણ દિશાએ છે, તે વારણાં પાંચશે
ધનુષ ઊંચા અને અઢીશે ધનુષ પોહોલાં છે, વલી તે ઘરમાં અઢીશે
ધનુષ ગ્રમાણ એક મણિમય પીઠિકા છે, તે પીઠિકા ઉપર લક્ષ્મી દેવીનું
શય્યા છે, હવે ત્યાં ૫ દેવીનાં મુખ્ય કમલની પાંચઢિયે લક્ષ્મી દેવીનું
આભરણાદિક મૂકવાનાં વલયાકારે એકશી ને આઠ કમલો છે, તે કમ

લોનુ સર્વ ઊચ નીચપણુ મુખ્ય કમલથી અર્ધો જાણવુ એ એકસો ને આઠ કમલે કરી તે મૂલ કમલ વીંટાયેલુ છે, જેમ ગઢેં કરી નગરી વિંટાયેલી હોય છે, તેમ જાણવુ. હવે તે મૂલગા કમલના વીજા વલયની પૂર્વ દિશાએ મહર્દિક ચાર દેવીઓને વસવાનાં ચાર કમલ છે, તથા વાયવ્ય કોણ, ઉત્તર દિશા, અને ઈશાનકોણ, એ ત્રણે દિશાએ દેવીના સામાનિક દેવતાને વસવાના ચાર હજાર કમલ છે, તથા શ્રીદેવીની અભ્યંતર પર્યદાના જે આઠ હજાર ગુરુસ્થાનીય દેવતા છે, તેને વસવાના આઠ હજાર કમલ અગ્નિકોણે છે, તથા મધ્ય પર્યદાના દશ હજાર મિત્ર સ્થાનીય દેવતાને વસવાના દશ હજાર કમલ દક્ષિણ દિશાએ છે, તથા શ્રીદેવીના વાહ્ય પર્યદાના કિંકર સ્થાનીય ચાર હજાર દેવતાને વસવાના ચાર હજાર કમલ નૈઋત્યકોણે છે, અને શ્રીદેવીના હાથી, ઘોડા, રથ, પાયક, મહિષ, નાટ્ય, ગધર્વ એ સાત કટકના સ્વામીને રહેવાનાં સાત કમલ પશ્ચિમ દિશાએ છે વલી લક્ષ્મીદેવીના અગરક્ષક શોભ હજાર દેવતાને વસવાના શોભ હજાર કમલ, તે ત્રીજા વલયની ચાર દિશામાહેલી પ્રત્યેક દિશાને વિષે ચાર ચાર હજાર કમલ ગણતા શોભ હજાર કમલ છે, તથા ચોથા વલયને વિષે શ્રીદેવીના અભ્યંતર આભિયોગિક ઘત્રીશ લાખ દેવતાને વસવાના ઘત્રીશ લાખ કમલ છે, તથા પાંચમા વલયને વિષે શ્રીદેવીના મધ્યમ ચાલીશ લાખ આભિયોગિક દેવતાના ચાલીશ લાખ કમલ છે, તથા છઠ્ઠા વલયને વિષે શ્રી દેવીના અઢતાલીશ લાખ વાહ્ય આભિયોગિક દેવતાનાં અઢતાલીશ લાખ કમલ છે, એવ મૂલ કમલ સહિત સર્વ મલી છ વલયના એક ક્રોડ, વીશ લાખ, પચાસ હજાર, એકસો ને વીશ કમલ જાણવા તે કમલના માન મુખ્ય કમલથી માંડી અનુક્રમે અર્દ્ધ અર્દ્ધ પ્રમાણ લેવા એ સર્વ કમલવાસી દેવતા શ્રીદેવીનો પરિવાર જાણવો એ દેવી ભવનપતિ માહેલી જાણવી

જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ મહારક-વિજયરાજેન્દ્રસૂરીશ્વર-સંકલિતે—

શ્રીકૃષ્ણસૂત્ર-ચાલાવબોધે દ્વિતીય વ્યાખ્યાન સમાપ્તમ્ ।

અથ તૃતીય વ્યાખ્યાન પ્રારંભઃ ।

પાંચમા સ્વપ્નમાં ફૂલોની માલા દેખે, તે માલામાં રસ સહિત કલ્પવૃક્ષના ફૂલ, તેળે કરી ઘણી મનોહર છે; વલી ચંપાના ફૂલ, અશોકનાં ફૂલ, પુન્નાગનાં ફૂલ તે નાગપ્રિયંગુ સરખા એ ફૂલનાં જાડ થાય છે; મોગરાનાં ફૂલ, માલતીનાં ફૂલ, જાયનાં ફૂલ, જૂઝના ફૂલ, કોહ્લજ ફૂલ તે કોઈ વેલિ વિશેષના ફૂલ, કોજનાં ફૂલ, કોરંટનાં ફૂલ, દમણના ફૂલ, નવમાલિકાનાં ફૂલ, વકુલવૃક્ષનાં ફૂલ, તિલવૃક્ષનાં ફૂલ, વાસંતિકાના ફૂલ, પદ્મકમલનાં ફૂલ, ઉત્પલ તે પુંડરીકનાં ફૂલ, કુંદમચકુંદ વૃક્ષનાં ફૂલ, અગધિયાના ફૂલ, આમ્રમાંજર એવા પ્રકારનાં ફૂલોની ઘણી સુગંધ છે જેમાં એવી વે ફૂલોની માલા તેની મનોહર સુગંધથી ચૂંચાળા થકા આવ્યાં એવાં જે ભમરા ભમરીયો તેનો ગુંજારવ શબ્દ જેને વિષે થઈ રહેલો છે. વલી એ વેડ માલામાં સર્વ ઋતુનાં ફૂલ સુગંધી પાંચ વર્ણાં છે, પરંતુ તેમાં ધોલો વર્ણ વિશેષ છે, તે જ્યાં જ્યાં જે જે ફૂલ શોભે ત્યાં ત્યાં તે તે ફૂલ ગુંથ્યાં છે એવી વે માલા પાંચમા સ્વપ્ને ત્રિશલાદેવીએ દીઠી.

છટ્ટા સ્વપ્નમાં ચંદ્રમા દેખે તે ચંદ્રમા કેવો છે ? તો કે ગાયના દૂધના ફીળ સરખો ઝજલો છે, રૂપાનાં કલશ સરખો ધોલો છે, વલી હૃદય અને નેત્રને વલ્લભ, સંપૂર્ણ પૂર્ણિમાના અંધકારને હરવાવાલો, વલી શુક્લપક્ષમાં શોભાયમાન, કુમુદવનનો વોધ ઇટલે ઉઘાડવા વાલો, રાત્રિની શોભાને કરવા વાલો, ભલી રીતે ઝજલા કાચની પરે શોભાયમાન, આકાશ રૂપ તલાવનો હંસ, વેડ પક્ષે કરી પૂર્ણ, સર્વ જ્યોતિષિયોના મુખનું મંડન, અંધકારનો વૈરી, કંદર્પવાળનો પૂરવા વાલો, સમુદ્રનાં જલનો વધારવા વાલો કેમકે જ્યારે શુક્લપક્ષમાં ચંદ્રમા ઝગે ત્યારે સમુદ્રની વેલ વધે છે. વિરહિણી સ્ત્રીને ચંદ્રના ઉદયથી અધિક વિરહ જાગૃત

थाय ते माटे विरहिणीयोने किरणोए करी शोषण करवावालो, आकाशनु तिलक, रोहिणीना हृदयने वल्लभ केमके चद्रमा रोहिणीनो भरतार छे एवी लोकोमा केवत छे, परतु रोहिणी तो नक्षत्र छे ते बने नहीं एवो पूर्णिमानो चद्र त्रिशलादेवीए छट्टा स्वप्नामा दीठो

सातमे स्वप्ने सूर्य देखे ते सूर्य केवो छे ? तो के अधिकारनां पडलने फोडवावालो, वली रातो वर्ण छे ते वर्ण केवो छे ? तो के राता अशोक सरखो, केशूडाना फूल सरखो लाल छे, जेवु पोपटनुं मुख लाल होय, जेवी अर्द्धि चिणोठी लाल होय तेवो सूर्य लाल छे, वली कमलना वननो उघाडवा वालो छे, ते माटेज कमलनी शोभा करवा वालो छे, ज्योतिषशास्त्रनो तथा ज्योतिषचक्रना चिह्न सरखो ओलखाणनो करवा वालो छे, आकाशमा दीवानी पेरे शोभे छे, उगतो थको हेमना समूहने हाथथी गरदन पकडीने कहाडवावालो, वली ग्रहोनो राजा छे, रात्रिनो नाश करवावालो छे, वली उगती वेलाए तथा आथमती वेलाए वे घडी पर्यंत सुखे दीठामां आवे पछी सुखे दीठामां आवे नहीं, वली रात्रिना विचरवावाला जे चोर आदिक तेमनु भ्रमण मटाडवा वालो, वली शीतने मथन करवावालो, मेरुपर्वतने पाखति निरतर म्होटा मडल सहित भमवावालो, वली सूर्यना हजार किरणोए करी सर्व ज्योतिषीओनी प्रभा मटाडवावालो इहा सूत्रकार सूर्यनी हजार किरणो कहे छे ते जघन्यआश्रित जाणवी अने लोकमां पण सहस्र किरण कहेवानी रूढी छे, परतु सूर्यना किरणोमां तो महीने महीने वधघट थाय छे ते आ प्रमाणे—चैत्रमा १२०० किरणो, वैशाखमा १३०० किरणो, ज्येष्ठमा १४०० किरणो आपाढमां १५०० किरणो, श्रावणमा १४०० किरणो, भादरवामा १४०० किरणो, आसोजमा १६०० किरणो, कार्तिकमा ११०० किरणो, मार्गशिरमा एक हजार ने पच्चास किरणो, पौषमा हजार किरणो, माघमा साढादशसौ किरणो, फाल्गुनमा अगीआरसौ किरणो छे एवो सूर्य लोकोना चक्षु समान त्रिशलादेवीए सातमे स्वप्ने दीठो

आठमे स्वप्ने ध्वजा देखे. ते ध्वजा केवी छे ? तो के सोनानो जेने दंड छे ते ऊपर रहेली छे, पांच वर्णना वस्त्रनी ध्वजा छे, वली ते ध्वजानी ऊपर सुकोमल अनेक रंगनां मोरपीछ धर्या छे ते चोटी सरखा शोभायमान छे तथा घणो श्रीकार छे, तथा ते ध्वजामां सिंहनुं रूप लख्युं छे तेणेकरी वली बहुज शोभे छे, ते सिंह केवो छे के जेवो शंख ऊजलो, कुंदवृक्षनुं फूल ऊजलुं, जलनो कणीयो ऊजलो तथा रूपानो कलश ऊजलो होय तेवो श्वेतवर्णवालो छे; जे सिंहने देखीने लोक एवं समजे छे के-आ सिंह आकाशमंडल भेदवाने उद्यम करे छे के शुं ? एवी ते सिंहनी मुखाकृति तथा शरीराकृति छे, जे ध्वजानुं वस्त्र वाय-रानी लहेरोथी थोडुं थोडुं चलायमान थइ रह्युं छे, वली घणो ऊंचो लोकोने देखवा योग्य एवो ध्वज आठमा स्वप्नामां त्रिशलादेवीए दीठो.

नवमा स्वप्नमां पूरण कलश देखे. ते कलश केवो छे ? तो के उत्तम देदीप्यमान छे रूप जेनुं, निर्मल जलथी भर्यो थको घणोज सुंदर छे, सूर्यमंडल सरखी जाज्वल्यमान शोभा छे जेनी, वली जे कलशनी पासे कमलनी वाडी छे एटले कमलोथी वींटायेलो छे, वली ते कलश सर्व मंगलोनो मलाववा वालो छे, वली ते पूरण कलश, प्रधान रत्नोनुं कमल तेना ऊपर धरेलुं छे, नेत्रोने आनंद आपवा वालो छे, सर्व दिशा ओमां उद्योत करतो थको सर्व लक्ष्मीनो घर तेनी परे सर्व पाप रहित सर्व शोभा सहित लक्ष्मीनो निवास छे, वली जे कलशने गलामां छ ऋतुना सुगंधि फूलोनी माला छे, एवो पूर्णकुंभ (कलश) भलो रूपामय ते नवमे स्वप्ने त्रिशलाराणीए दीठो.

दशमा स्वप्नामां पद्मसरोवर देखे. ते पद्मसरोवर केवुं छे ? तो के जे सरोवरमां उगता सूर्यथी उघड्यां एवां हजार पांखडीनां कमलो छे, ते विकस्वरमान कमलनी वासनाओथी जेनुं पाणी सुगंधमय थयुं छे, वली ते कमलोनी प्रभाओथी पाणी लाल पीला रंग जेवुं देखाय छे,

વલી જે પદ્મસરોવર જલમત્સ્ય કચ્છપાદિક અનેક જલચર જીવોથી સેવા
યમાન છે, વલી જે પદ્મસરોવરમા કમલપત્ર ઉપર પડ્યો જલનો છાટો
તેણે કરી જાણે નીલા આગળામા મોતી જડ્યા હોય નહિં ? એવું દેખાય
છે, વલી તે મ્હોટું સરોવર છે તેમાં સૂર્યવિકાસી કમલ, ચંદ્રવિકાસી
કમલ, નીલ કમલ, મહાપદ્મ (શ્વેત) કમલ, રાતા કમલ, ઇત્યાદિક
કમલની શોભા વની રહી છે તેથી ઘણુજ રમણીય થયું છે, વલી તે
કમલો ઉપર પ્રસન્ન થયા એવા ભમરા ભમરીયો આવીને ગુજારવ કરી
રહ્યા છે વલી તિહા કાદવક હસ, ચકવા, રાજહસ, વગલા, સારસ,
એવા પક્ષીયોથી તે કરી શોભાયમાન છે, અર્થાત્ એ જાતિયોના પક્ષીયો
ત્યા રહે છે, એવો પદ્મસરોવર ત્રિશલાદેવીએ દશમા સ્વપ્નામા દીઠું

અગીઆરમા સ્વપ્નામા સ્ત્રીસમુદ્ર દેખે તે સ્ત્રીસમુદ્ર કેવો છે ?
તો કે ચંદ્રમાના કિરણોની જેવી શોભા તેવી શોભા તે સમુદ્રમા છે,
વલી ચારે બાજુ સમુદ્રનું જલ વૃદ્ધિ પામેલું છે, વલી તેમાથી ચંચલથી
પણ ઘણા ચંચલ એવા ઘણા ઝુલા કલ્લોલ ઊઠી રહ્યા છે, તે કલ્લોલે
કરીને પાણી ઘણુજ ચંચલ થયું છે, વલી મદમદ વાયરાથી ચલાયમાન
થયા જે કલ્લોલ તે સમુદ્રના તટ ઉપર આવીને ભફાકા લાડ રહ્યા છે,
તેનો શબ્દ થઈ રહ્યો છે જેને વિષે, તે કલ્લોલોથી સમુદ્ર શોભી રહ્યો છે,
વલી તે કલ્લોલ મળ્યા થકા દોડતા છે ઘટલે એક કલ્લોલની પછવાડે
બીજો કલ્લોલ દોડી રહ્યો છે, પહેલો એક ન્હાનો કલ્લોલ ચાલે, વલી
મ્હોટો કલ્લોલ ચાલે, એવી કલ્લોલોની શોભા છે જેને વિષે, વલી જે સમુ-
દ્રમા જલચર જીવ કલ્લોલ કરી રહ્યા છે, તે કેવા જાતિનાં તો કે મહા
મગરમચ્છ, તિર્મિંગલમચ્છ, લઘુમચ્છ તે સર્વ પરસ્પર મળ્યા થકા રમત
કરે ત્યારે તેમનાં પૂછના ઝલાલવાથી ઝલ્લ્યુ જે પાણી તેમાથી ફીણ પ્રગટ
થઈ તે ફીણ કલ્લોલોથી તણાઈને કિનારા પર આવી પડે છે, તેનાં ઢગલા થઈ
ગયા છે તે ઢગલા સર્વ કપૂરના ઢગલા સરખા દેખાય છે, વલી જે સમુદ્રમા

ऊजलो निर्मल पीलो अने लाल वर्णवालो, वली मधु अने घृतथी सींच्यो थको, निर्धूम धगधगायमान जाज्वल्यमान शिखावालो, वली ते अग्निमां अनेक न्हानी शिखाओ छे, वली तेथी कोइक शिखा अधिकी वली ते अधिकथी पण वली कोइक शिखा ऊंची केटलीक शिखाओ, वली घणीज न्हानी एवी अनेक ज्वालाये करी अग्निनी शिखा मली रही छे, वली जे अग्निमां अनेक ज्वालाओ मांहोमांहे मली रही छे, एवा धूम्र-रहित अग्निनी ज्वालाओ ते कोइ आकाशप्रदेशमां चालती होय तेनी पेरे घणी चपल अग्निनी शिखा त्रिशलादेवीए चौदमां स्वप्नामां दीठी. आ स्वप्नामां बारमे स्वप्ने देवतानुं विमान कहुं ते जे तीर्थकरनो जीव देवलोकथी चवीने मातानी कूखमां आव्यो होय तेनी माता विमान देखे अने जे तीर्थकरनो जीव नरकथी निकली मातानी कूखमां आव्यो होय तेनी माता बारमा स्वप्नामां भुवन देखे एवो रहस्य छे.

एवा चौद स्वप्नां देखीने त्रिशला राणी जाग्रत थइ. ए स्वप्नां केवां छे ? तो के शुभ छे, सौम्य भलां छे, घणुं रुडुं वल्लभ छे दर्शन जेमनुं, भलुं रूप छे जेमनुं, एवां स्वप्नां देखीने त्रिशलामाता जागी ते केवी छे ? तो के जेवां कमल उघडे तेवां नेत्र विकसित थयां छे जेनां, हर्षना वशथकी सर्वअंग हर्ष सहित थयुं, सर्व रोमराजी उल्लासित थइ. ए चौद स्वप्नां सर्व तीर्थकरोनी माताओ ज्यारे तीर्थकर गर्भमां आवे त्यारे देखे, तेम त्रिशलादेवी पण श्रीमहावीरस्वामी कूखमां आव्या तेना योगे चौद स्वप्नां देख्या. तेवार पछी त्रिशला क्षत्रियाणी पूर्वे कह्या एवां चौद स्वप्न देखीने जागती थकी घणीज पोतानां हृदयमां खुशी थइ, संतोष पामी, जेवुं मेघनी धाराए करी हणायुं कंदव वृक्षनुं फूल तेनी पेरे उल्लास पाम्या छे रोमकूप जेनां, अर्थात् रोमरोम हर्ष पाम्या पछी ते स्वप्नाने याद करे के अनुक्रमे में अमुक अमुक स्वप्नां दीठां एवी रीते याद करीने उठे, उठीने बाजोट ऊपर पग आपीने हेठी

ઉત્તરે, ઉત્તરીને નહીં ઉતાવલી પટલે મનમાં ઉતાવલ નથી તથા કાયાથી
 અપલપણુ નથી, રસ્તામા ઠોકર રહિત, વિલગ રહિત, મીંત પ્રમુખના
 ઓઠીંગણને ન લેતી થકી, રાજહંસી સરસ્વી ગતિયે કરી ચાલતી થકી
 જ્યાં સિદ્ધાર્થ ક્ષત્રિય રાજાની શર્યા છે, જ્યાં સિદ્ધાર્થક્ષત્રિય રાજા
 પોઠ્યા છે, ત્યાં આવી, આવીને, સિદ્ધાર્થક્ષત્રિયરાજાને ધ્વની વાણીથી
 જગાવતી હવી તે કેવી તો કે-જે સિદ્ધાર્થરાજાને વલ્લભ લાગે,
 સિદ્ધાર્થરાજા ધ્વની વાણીની સર્વદા ચાહના કરે, ધ્વની વાણી તથા દ્રેષ
 રહિત, સર્વના મનને ગમતી, વલ્લભપણાની ચેતવણી કરવા વાલી, સ્વર
 અક્ષરે કરી સ્પષ્ટ, કલ્યાણની કરવા વાલી, વૃદ્ધિની કરવા વાલી, નિરુ-
 પદ્રવ અર્થાત્ ઉપદ્રવ રહિત, ધનના લાભની કરવાવાલી, મગલની કર-
 વાવાલી, શ્રીકાર, અલકારાદિ શોભા સહિત, હૃદયમાં કોમલ લાગે, જે
 વાણી સાંભલવાથી મનમાં આનંદ થાય, અને કોમલ, મીઠી, રસયુક્ત
 જેમાં વચન ઘોડા અને અર્થ ઘણો ધ્વની વાણીથી ત્રિશલાદેવી પોતાના
 ભરતારને જગાવતી હવી, સિદ્ધાર્થરાજા જાગ્યો, ત્યારે ત્રિશલા રાણી સિદ્ધા-
 ર્થરાજાની આજ્ઞાથી નાના પ્રકારના મણિરત્નોથી જડ્યો ધ્વનો સોનાનો
 ઘાજોટ તે ઉપર પલોઠી વાલીને બેઠી, રસ્તાનો છેદ મટાડીને
 સુલે બેઠી, બેસીને સિદ્ધાર્થરાજા પ્રત્યે જેવી રીતે પૂર્વે વર્ણન કરી
 આવ્યા ધ્વની વાણીયે વોલી-હે સ્વામિન્ ! નિશ્ચે આજ પૂર્વોક્ત શ્યામા
 કાંઠક સુતાં કાંઠક જાગતાં મેં ગજ વૃષભ આદિ જે પૂર્વે કહી આવ્યા
 તે ચૌદ સ્વપ્ના દીઠાં. દેહીને જાગી, તે મ્હોટા સ્વપ્નાનુ ફલ મન્હે શુ
 થાશે ? તેવારે સિદ્ધાર્થરાજા ત્રિશલાના મુખથી ધ્વના સ્વપ્ન સાંભલીને,
 હર્ષ સતોષ પામીને, ચિત્તમાં આનંદ પામ્યો થકો, પ્રીતિકારી પરમ સૌમ્ય
 હર્ષ હૃદયમાં ફેલ્યો, જેમ મેઘની ધારાણ છટાયેલુ ધ્વનુ કદવૃક્ષનુ ફૂલ
 તેની પેરે ઉછાસિત થયો થકો, સાંભલીને તેનો વિચાર કર્યો, પોતાના
 સ્વભાવ પ્રમાણે, પોતાની બુદ્ધિ વિજ્ઞાને કરી તે સ્વપ્નોનો અર્થ પ્રહણ

क्यों, अर्थ ग्रहण करीने त्रिशलाराणीने मीठे वचने करी एवं कहेवा
 लाग्यो के-देवानुंप्रिया ! तें मनोहर स्वप्नां दीठां, तें कल्याणकारी
 स्वप्नां दीठां, शिवकारी, धनकारी, आरोग्यकारी, घणा दीर्घायुना
 करवा वाला तें स्वप्नां दीठां तेनुं फल आवी रीते छे-तमोने
 अर्थनो लाभ थाशे, भोगनो लाभ थाशे, सुखनो लाभ थाशे,
 राज्यनो लाभ थाशे, ए निश्चय नवमहीना ऊपर साढा सात दिवस गये
 थके अमारा कुलमां ध्वजा समान, अमारा कुलमां द्वीप समान, अमारा
 कुलमां दीवा समान, अमारा कुलमां पर्वत समान स्थिर, अमारा
 कुलमां मुकुट समान, अमारा कुलमां तिलक समान, अमारा
 कुलमां सूर्यसमान, कुलनो आधार, कुलनी वृद्धिनो करवावालो, कुलनी
 कीर्त्तिनो करवा वालो, कुलना निर्वाहनो करवा वालो, कुलना यशनो
 वधारवा वालो, कुलमां वृक्षसमान, घणा लोकोने छत्रछायामां राखवाथी
 कुलनी विशेष वृद्धिनो करवा वालो राजाओनो राजा एवो पुत्र थाशे. वली
 सुकोमल छे हाथ पग जेना, संपूर्ण पांचेंद्रिय परवडी छे जेनी. लक्षण,
 व्यंजन अने गुणे करी सहित, मानोन्मान प्रमाण सर्व शरीर सुंदर, चंद्र-
 मानी पेरे सौम्याकार, मनोहर दर्शन करवा योग्य, एवो पुत्र तुजने
 थाशे ते पुत्र बालक अवस्था छांडीने जेवारे विज्ञान अव-
 स्थामां आवशे तेवारे सर्व कलाओने मात्र देखवाथीज जाणी लेशे
 पण तेने शीखाववुं पडशे नहीं. वली युवान अवस्थामां शूर वीर, महा-
 दानेश्वरी, स्वप्रतिज्ञा निर्वाहक एटले पोते अंगीकार करेली वातनो
 निर्वाह करवावालो, संग्राममां वीर एटले पाछो भागे नहीं, जमीन
 ऊपर राज्य करवावालो, घणा हाथी, घोडा, रथ, पायदल, प्रमुखनो मालक
 एवो राजाओनो राजा थाशे तेमाटे तमे उदारकारी स्वप्नां दीठां. एवी
 रीते सिद्धार्थराजा वेवार त्रणवार त्रिशलाराणीने कहे, प्रशंसा करे, तेवार
 पछी त्रिशला क्षत्रियाणी सिद्धार्थराजाना मुखथी आ वात सांभलीने

इर्ष्य सतोष पामी, यावत् हाथ जोडीने, मस्तकें अजली करीने, एवु बोली स्वामिन् ! ए अर्थ एमज छे. तमे कबु ते तहत्त छे, सदेह रहित छे जे प्रमाणे म्हे वांछथो हतो, तेज प्रमाणे म्हे आपना मुखयी ग्रहण कयो, एम जे तमे कहो छो ते अर्थ सत्य छे एवी रीते बारबार कहीने स्वप्नोना अर्थने रुडीरीतथी अगीकार करीने, सिद्धार्थराजानी आज्ञा लइने नाना प्रकारना मणीए जटित एवा सोनाना धाजोट ऊपरथी उठीने, नहीं उतावली नहीं धीरी एवी पूर्वे कहेली रीत मुजब चालती थकी ज्या पोतानु शयन घर छे त्यां आवीने जे म्हारे उत्तम स्वप्ना दीठामा आव्यां तो हवे म्हारे सूबु नहीं, जो सुइ जाउ तो वली कदापि बीजा कोइ पाप रूप खोटा स्वप्ना आवी जाय तो ए रुडा स्वप्नानु फल जातु रहे तेमाटे देव गुरु सवधि रुडी भगलकारी, शुभकारी, धर्म कथा कहीने रात्रि पूरण करु एवु जाणीने स्वप्न जागरण करती थकी, पोते जागती बीजाने जगावती विचरे

तेवार पछी प्रभात समये सिद्धार्थराजा कौटुबिक सेवक पुरुषने बोला बीने एम कहेतो हवो के उतावलयी जाओ हे देवानुप्रिय ! आज सारी रीते बाहिरनी उबट्टाणशाला (कचेरी) छे तेने गधोदकथी लींचो, कचरो कांटो काहाडीने साफ करो, लीपो, लीपीने पछी प्रधान सुगधि पांचवर्णना फूल तेना ढगला करावो, कृष्णागर, कुदरु, शिलारस तेना धूप उखेवो अने सुगधना चूर्णनी गोली, अगरवती उखेवो, सुगधे अभिराम करो, सुगधे वासित करो, गंधनी घाट मूको, आ काम तमे करो, बीजा कोइनी पासे करावो, आ म्हारी आज्ञा पाछी तत्काल सोंपो. तेवारे कौटुबिक पुरुष एवुं सांभली घणोज खुसी थइने हाथजोडी तहात्ते करीने, सिद्धार्थ राजा पासेथी निकलीने ज्यां बाहेरनी सभा छे त्यां आवीने गधोदक छांटनादि सर्व काम राजाना हुकुम प्रमाणे करीने यावत् त्यां सिंहासन माडीने ज्या सिद्धार्थ क्षत्रियराजा छे त्यां

આવીને, હાથ જોડી મસ્તકે અંજલી કરી બોલ્યો કે સ્વામિન્ ! જે આપે
ફરમાવ્યું તે સર્વ કામ અમે કરી આવ્યા એમ કહી આજ્ઞા પાછી સોંપી.

તેવાર પછી કાંઈક રાતું ધોળું પીલો પ્રભાત થયું. સૂર્યવિકાસીકમલ
ફૂલ્યાં, ચંદ્રવિકાસી કમલ કુમલાણા, ઉજ્જ્વલ પ્રભાત થયું, સૂર્ય ઝગ્યો
તે સૂર્ય કેવો છે ? તો કે રાતા અશોક સરખો લાલ છે, કેસુના ફૂલ
સરજો લાલ છે, સૂડાના મુખ સરખો લાલ, અર્ધિ ચિણોઠી સરખો લાલ
મમોલીયો જીવ થાય છે તેના જેવો રાતો. વફોરીયાના ફૂલ સરખો
લાલ, કબૂતરના પગ નેત્ર સરખો લાલ, જાસૂસના ફૂલ સરખો લાલ
હિંગલુના ઢગલા સરખો લાલ એ પૂર્વે કહી જે વસ્તુ તેવી કોઈ પણ લાલ
વસ્તુ હોય તેથી પણ અધિક લાલ કમલાકર નામે તલાવને વિષે ઘણા
કમલોને ઉઘાડતો થકો એવો સૂર્ય ઝગ્યો, હજાર કિરણનો ધરનાર,
દિવસનો કરવાવાલો, તેજેકરી જાજ્વલ્યમાન, જેના કિરણોથી અંધકાર
નાશ પામ્યો છે, ચોરના પ્રચારને ટાલનારો. કુંકુમની પ્યાલી
તે સરખો લાલ તે સૂર્યનો નવો તાવડો (તડકો) તે તાવડે
કરી જાણે કુંકુમ સરખો સર્વ મનુષ્યલોક લાલ થયો છે, એવું પ્રભાત
થયું, તેવારે રાજા શય્યાથી ઉઠીને ઘાજોટ ઉપર પગ મૂકે, ઘાજોટથી
હેઠો ઉતરે, ઉતરીને, જ્યાં મહાયુદ્ધ કરવાની શાલા છે ત્યાં આવીને
મહાયુદ્ધશાલામાં પ્રવેશ કરીને, અનેક પ્રકારની મહાયુદ્ધની કલાઓ
કરીને થાકા પછી, સો ઔષધીના પાકનું તેલ, હજાર ઔષધીના પાકનું
તેલ, સુગંધ પ્રધાન તેલ પ્રમુખ બીજા પણ તેલ જે ઘાતુની વૃદ્ધિ કરવા-
વાલાં, જઠરાગ્નિને દીપાવવાવાલા, કામદેવની વૃદ્ધિ કરવાવાલા, માંસને
પુષ્ટ કરવાવાલા, બલવૃદ્ધિ કરવાવાલા, સર્વ ઇન્દ્રિય શરીરને ઉદ્ધાસ કર-
વાવાલા, જેના અભ્યંગન થકી ચામડીમાં તેજની વૃદ્ધિ થાય એવાં અનેક
જાતિનાં તેલ તે તેલના મસલવાવાલા કહેવા છે કે ઘણા ચતુર, જેમના
હાથ પણ ઘણા સુકોમલ છે, તે તેલને મસલતા થકા હાથના ત્થાંનો

जे मल ते शरीरमां समाधी आपे, एवी क्रियामां दक्ष, परिपूर्ण छे हाथ पग जेना, अवसरना जाण, उतावळयी कार्यना करनार, सर्व मर्दन करवा-
वाक्षामां उत्कृष्ट, विवेकवंत, बुद्धिवत, दाक्षा, पंडित, मसलतां थकां हारे
नही, एटले परिश्रमना जीतवावाक्षा इत्यादिक गुणना जाण पुरुषो ते
केवी रीते तेल मसले तो के जे थकी हाडने सुख पाय एटले हाडने
सुखकारी, मांसने सुखकारी, चामडीने सुखकारी, रोमने सुखकारी ए
चारेने सुखकारी एम ए पूर्वोक्त तेल ते ऊपर कक्षा प्रमाणे मसलवायी
राजाने थाक मठ्या पछी, सिद्धार्थराजा मल्लशालाची निक्कीने ज्यां
स्नान करवानु घर छे त्यां आवीने छानघरमां पेठा, ते छानघर कहेवुं
छे ? तो के मोतीयोनी जालीयोनां गोखला छे जेमां, विचित्र मणिरत्ने
जटित भरती तल छे जेनु, त्यां रमणिक स्नान करवानो मढप छे
तेमां अनेक प्रकारना मणिरत्नोए करी जेव्या चिठ्या एवा कनेक
बाजोट छे तेना ऊपर राजा सुखे वेठो हवे स्नान करवानु जले, कहेवु
छे के-फूलना गंधवालंजल, चंदन कपूरादि वासित जल, उष्णजल, शुभ
जल, गंगा प्रमुखनुं निर्मलजल, एवा जलयी कल्याणकारी प्रधान मज्ज-
नेना विधिये स्नान करे, त्यां घणा प्रकारेनां जल उछालवा प्रमुख
कोतुक करीने कल्याणकारी स्नानना अंतमां कमल सरखा सुंवाला गंध-
बल्लयी अग लूहुं पछी घणां मोघां वस्त्ररत्न पहेयां, भल्ला रस सहित
गोशीर्ष चदनयी शरीरने लेपन कर्युं, पवित्र माखा पहेरी, वर्ण कुंकुमादि
विलेपन कर्या, पछी मणि जटित सोनाना घरेणा पहेयां, वली अडार
सरो हार, नवसरो हार, श्रीशसरो हार, लांवा भूमलां प्रमुख घरेणां
तथा कनदोरो पहेयो गलामां कठीओ प्रमुख पहेरी, आंगुलीओमां वींटी,
बेड प्रमुख पहेयां, केशोमां फूल प्रमुखना घरेणां धारण कर्यां, रुद्धा
जडाव कडा, जडाव धेरेखा पहेयां, भुजा प्रमुखमां भुजबधादिक पहेयां
तेणे भुजा यभित थइ छे, तेथी घणु श्रीकार रूप छे तथा कानोमां

कुंडल पहेंया तेणे करी शोभायमान मुख थयुं, मस्तकें देदीप्यमान मुकुट धार्यो, हारप्रमुखे करी सुशोभित थइ छे छाती जेनी, वींटीयोथी पीली थयेली छे अंगुलीओ जेनी तथा लांवा वस्त्रे करी कयों छे उत्तरा-संग जेनुं, अनेक प्रकारना मणिरत्न निर्मल घणा मूल्यना डाझा कारि-गरोनां घळ्यां देदीप्यमान भली रचनाए करी एकमां बीजा घरेणां मलेला तेथी मनोहर देखाय छे तथा वीरवलयने धारण कयों ए घरेणो जे शूरवीर होय तेने राजा वक्षीश आपे छे एटले मान आपवानुं घरेणुं छे ते कोइक तो कहे छे के ए घरेणुं हाथमां पहेराय छे वली कोइ कहे छे के ए वीरवलय कानमां पहेराय छे. हवे घणुं शुं वर्णन करीए ते सिद्धार्थराजा साक्षात् कल्पवृक्ष सरखो थयो, जेम कल्पवृक्ष पत्र, पुष्प, फल सहित शोभे तेम सिद्धार्थराजा घरेणाथी शोभे छे तथा पुरुषोमां इंद्र समान, कोरंट वृक्षनां फुलोनी माला सहित एवुं छत्र मस्तकें धरावतो थको, श्वेत चामरोथी वींजातो थको, ज्यां लोकोए मंगलिकना जय जय शब्द कर्या छे; वली १ अनेक गणनो नायक एटले पोताना घरमां जे मनुष्य छे तेनो मालक, २ दंडनायक देशनी चिंतानो करवावालो, ३ हाथीयोनो ईश्वर, ४ राजानो पुत्र, ५ कोटवाल, ६ मांडवीया, ७ कुटुंबना स्वामी, ८ न्हाना प्रधान, म्होटा प्रधान, ९ मंडलिक, १० महामंडलिक, ११ ज्योतिषी, १२ दरवान, १३ जे राजा साथे जन्म्या ते अमात्य, १४ पीठी मर्दन करवावाला, १५ नगरना चोवटीया, १६ चोधरी, १७ वाणीया, १८ शेठ, १९ सेनापति, २० सार्थवाह, २१ दूत, २२ देशनी संधीना रखवाला एटले संधिपालक तथा व्यवहारीया, २३ अंगरक्षक,

१ आर्ही संधिपालक कछुं ते राजाना सीमाडीया राजा साथे सीमनां बांधा पढवाथी राजाने निरोध थाय तेवारे सीम काढी निवेडो करी आपे तेने संधिपालक कहीए. तेना ऊपर कथा कहे छे-कौशांबीनगरीमां जितशत्रुराजा राज्य करे छे. तेने प्रधान, पुरोहित, शेठ, सेनापति, मंडारी, संधिपाल इत्यादिक घणो परिवार छे सर्वे पोत पोताना अधिकारमां सावधान छे, हवे कोइक पुरुषे राजाने कछुं के तमारा बधा सेवको काम

२४ पुरोहित, २५ वृत्तिनायक, २६ वहिवाहक, २७ धनआयत, २८ पट्ट-
पडिआयत, २९ टाकटमाली, ३० इन्द्रजाली, ३१ फलमाली, ३२ मंत्रवादी,
३३ धनुर्वादी, ३४ दडधर, ३५ धनुर्धर, ३६ खड्गधर, ३७ छत्रधर, ३८
चामरधर, ३९ पताकाधर, ४० नेजाधर, ४१ दीवीधर, ४२ पुस्तकधर,
४३ झारीधर, ४४ तानूलधर, ४५ प्रतिहार, ४६ शय्यापालक, ४७ गज-
पालक, ४८ अश्वपालक, ४९ अगमर्दक, ५० आरक्षक, ५१ मिष्ठवचन
बोलनारा, ५२ कथा कहेनारा, ५३ सत्य बोलनारा, ५४ गुणना बोल-
नारा, ५५ समस्याना बोलनारा, ५६ पारसीभाषा बोलनारा, ५७ बैया-
करण पाठी, ५८ तर्कपाठी, ५९ साहित्य बधक, ६० लक्षण बधक, ६१
छंद बधक, ६२ अलंकारना जाण, ६३ नाटक बधक

करे छे पब सधिपाल तो तमार अनाज खाइने छोड़ करे छे माटे एनी तपास करबी जोइए
तेवारे राजाए सधिपालकने कष्ट के तमे मनधितित द्रव्य खाओ छी अने कार्य तो काइ
करता नथी तेवारे सधिपालक बोन्पो, हु म्होटा काम करी आपु, परस्पर बैरभाव होय
तेने मित्राई कराबी आपु अने मित्रता होय तेमां विरोध पाडी आपु, अनेक बुद्धिना काम
कर, एवा म्हारामां गुण छे, पछी राजाए परिधा निमिचे पोतानो दुशमन अरिमर्दन
राजा छे तेनी साथे मेलाप करवा माटे भेटया सारु एक ढाबलो सीधी आप्यो ते राजाने
आपजो अने बैर ठाली आवजो एखु कही सधिपालकने भोकन्यो, ते पण स्वांधी
चालतां केटलेक दिवसे अरिमर्दनराजा पास जइ भेटणु मूकी, पगे लागीने कहेवा लाग्यो
के हे राजन् ! जितशत्रुराजाए तमोने प्रबाम कहेल छे अने भेटणु आप्यु छे, राजाए ते
भेटणु छोड्यु तेमांधी ढाबडो निकन्यो ते ऊधाव्यो तेमां बली धये बधने बावेली एक
सोनानी ढाबली निकली तेना बधन छोण्या तेवारे मांहेथी राख निकली; त्पारे प्रधाने
कष्टु तमारा बैरीए राख मूकी छे, ते राख चोपडी तमे जोगी थाओ, ते सामली राजा
श्रीधातुर भयो तेवारे सधिपालके जाण्यु के रापाए बैर सांभ्यु एखु धितवी औत्पातकी
बुद्धि करी कहेवा लाग्यो के राजन् ! तमे उलटो विचार म करो, ए राख बहु गुणकारी
छे, राजाए पुछ्यु एमां रयो गुण छे ? सधिपालक बोन्पो-अमारा राजाए यइ कीघो
हतो तेना ऊपर असख्य द्रव्य खरन्थु ते यह पूर्य भयायी तेनी मस्म विलक करवाने
अर्थे सर्वे राजाओने भोकली छे एमां काइ विरोध नथी एनु प्रमातकारे विलक करवा
बन्मातरनां पावक टले अने सौभाग्य बधे, ते सामली राजा प्रसन्न भयो अने जायं के

અમના પરિકર સાથે પરવર્યો થકો સિદ્ધાર્થરાજા સ્નાનઘરથી નિક-
લીને સભામંડપમાં આવે છે તે કેવો શોભે છે તો કે ધવલમેઘની ઘટામાં
જેવો સૂર્ય નિકલે તેની પેરે શોભે છે વલી જેવા નક્ષત્ર ગ્રહ પ્રમુખ
તારામાં ચંદ્ર શોભે તેવો લોકોમાં રાજા શોભે એવો મજ્જનઘરથી નિક-
લતાં શોભાયમાન થયો થકો નરપતિ, નરોમાં ઇંદ્ર, નરોમાં વૃષભ સમાન,
નરોમાં સિંહસમાન, ઘણી અધિક રાજતેજની લક્ષ્મીએ કરી દીપતો થકો,
સ્નાનઘરથી નિકલીને જ્યાં સભાની શાલા છે ત્યાં આવીને, સિંહાસન
ઉપર પૂર્વદિશાની સન્મુખ મુખહું કરીને બેઠો. વેશીને પોતાથી ઉત્તર
અને પૂર્વદિશાની વચમાંની ઈશાનકૂળમાં આઠ વાજોટ શ્વેત વજ્રથી
ઢાંકેલા શ્વેત સરસવ અને શ્વેત દ્રોભ કુંકુમથી મંગલ અર્થે પૂજીને થાપે

મેં વૈરમાવથી અવલું વિચાર્યું પણ એણે તો વૈર ટાલવા એ ઉપકાર કર્યો છે પછી રાજાએ
તે સંધિપાલકને ઘણું સન્માન આપી, એક મહીના સુધી પોતાપાસે રાખી ઘણા હાથી
ઘોડા આમરણ દેહ પહેરામણી કરીને શીશ આપી, તથા હવે તમારા રાજા સાથે અમારે
પરમ મિત્રાઈ છે એવો પત્ર લખી આપ્યો; એ સર્વ મેટ લઈ સંધિપાલક પોતાના રાજા પાસે
આવ્યો, રાજાને પત્ર દીધો સર્વવસ્તુ પણ આપી તેવારે રાજા વિસ્મય પામ્યો, વલી એકદા રાજાએ
પટરાણીને કહ્યું કે-તું ત્હારે પીયરે જા, જ્યારે હું નામાંકિત મુદ્રિકા મોકલું તેવારે તરત
આવજે પણ ત્રીજા કોહના કહેવાથી આવીશ નહીં, પછી તે રાણી પીયર ગઈ, પાછલથી
રાજાએ સંધિપાલકને કહ્યું કે મ્હારી રાણી રીસાણી થકી પીયરે ગઈ છે તેને તમે તેહી
લાવો તો તમારી અક્લ સરી જાણું, પછી સંધિપાલ તીર્થવાસીનો વેશ કરી રાણીના
પીયરનાં ગામમાં ગયો, રાણીને સ્વર પડી ત્યારે રાણીએ તેહાવ્યો અને કહ્યું કે-તું મુજને
મલવા કેમ નાખ્યો ? તેણે કહ્યું હું તીર્થવાસી થયો છું તેથી સંસાર સંબંધિ કોઈ કાર્યમાં પડતો
નથી, રાણીએ કહ્યું ધન્ય ત્હારા અવતારને તો પણ મન્હે રાજાના સમાચાર કહો તેવારે સંધિ-
પાલક માથું ધૂસાવીને કહેવા લાગ્યો કે-રાજાએ હમણાં કોઈક રાજાની પુત્રી પરણવાનો
વિચાર કર્યો છે તે કન્યા ઘણી રૂપવતી છે તેને પટરાણી કરવા ધાર્યું છે એવી વાત
સાંમલી રાણી ઉતાવલી પાછી પોતાને ઘેર આવી, રાજાએ પૂછ્યું તમે તેહ્યા વિના ઉતા-
વલાં કેમ આપ્યાં ? તેવારે રાણી રીશ આણીને બોલી કે તમે નવી પટરાણીને ઘેર જાઓ
છો તો હવે મન્હે શા વાસ્તે તેહો ? એવો ઓલંમો સાંમલી રાજા વિસ્મય પામ્યો પછી રાજાએ
સંધિપાલકને તેહાવી આંતિ માંગી, રાણીને મનાવી રાજા હર્ષ પામ્યો, સંધિપાલકને ઘણા
મલ આપ્યું આપી સન્માન આપ્યો.

અને એક પડછિ ઇટલે પડદો વાધે તે પડછિ કેવી છે તો કે ? નાના પ્રકારના મણિરત્નોથી જઢેલી છે, સર્વ લોકને દેખવા યોગ્ય, ઘણા મૂલ્યની, ભલા પાટણમા નીપજેલી, રેશમના વસ્ત્રની, અનેક ચિત્રામવાલી ઇટલે મૃગ, વૃષભ, ઘોડા, મનુષ્ય, મત્સ્ય, પક્ષી, સર્પ, કિંત્તર, અષ્ટાપદ, ચમરીગાય, હાથી, વનલતા, પદ્મલતા, ઇત્યાદિક અનેક રૂપ જે પડ-છિમાં માહ્યા છે ઇવી પડછી વાધી, તે પડછીની માહેલી વાજુષ, અનેક જાતિના મણિરત્ને કરી જટિત રૂડા સુવાલા ગાદલા સહિત મશરુનો વસ્ત્ર ઢાક્યુ તેની ડપર શ્વેત વસ્ત્ર ઢાક્યો, સુકોમલ અગને સુત્રકારી સ્પર્શ છે જેનો ઇવો રૂડો એક વાજોઠ ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીને વાસ્તે રચાવે, રચાવીને પછી સિદ્ધાર્થરાજા કૌટુબિક પુરુષને ઘોલાવીને એમ કહે કે- શીખમેવ ઇટલે તત્કાલ હે દેવાનુપ્રિયા, અષ્ટાંગ મહાનિમિત્તના જાણ, સૂત્રઅર્થના ધરવાવાલા, અનેક પ્રકારના શાસ્ત્રમાં ચતુર અને સ્વપ્ન શાસ્ત્રમા કુશલ ઇવા સ્વપ્ન લક્ષણ પાઠકોને ઘોલાવો, ઇહા આઠ અગનાં નામ કહે છે-પ્રથમ અગસ્ફુરણ વિચારાદ્ધ-તેમા શરીર ફરકે તેનો વિચાર જેમકે સ્ત્રીનું ઢાવું અંગ ફરકે તો સારુ ઇત્યાદિક વાતો જાણવી, ઘીજું સ્વપ્નવિચારાદ્ધ-તેમાં ઉત્તમ, મધ્યમ અને કનિષ્ઠ ઇવા સ્વપ્નાનો વિચાર, ત્રીજો સ્વરવિચારાદ્ધ-તેમાં કાલી ચિઢી, રૂપારેલ, શીયાલ પ્રમુખ ઘોલે તે મુજવ ફલ વિચાર જાણવું, મૂમિકપવાથી શુભાશુભફલ કહેનારાં શાસ્ત્ર તે મૌમવિદ્યા નામે ચોથું અગ જાણવું, મસા, તિલ, લસણ ઇત્યાદિકોનો વિચાર જેમા છે તે વ્યજનવિદ્યા નામે પાંચમું અંગ જાણવું, હાથ પગની રેલા જોવાનો વિચાર જેમા છે તે લક્ષણવિદ્યા નામે છઠ્ઠું અગ જાણવું, ઉત્પાતવિદ્યા તે ડલકાપાત તારા ધ્રૂટે, મડલ મઢે ઇત્યાદિકોનો વિચાર જેમાં છે તે સાતમું અગ જાણવું, આઠમું અતરિક્ષ-વિદ્યાનું અગ તે મહોના અસ્ત, ડદય, વક્ર તેના ફલ જેમા છે તે આઠમું અંગ જાણવું, એના જાણ સ્વપ્નપાઠક પુરુષોને ઘોલાવો. ઇવું સિદ્ધાર્થ-

राजाए कह्युं त्यारे ते कौटुंबिक पुरुष सांभलीने घणो खुशी थयो पछी हाथ जोडी यावत् सांभलीने तहत्ति करीने सिद्धार्थक्षत्रिय राजानी पासेथी निकलीने खत्रिय कुंड गाम नगरनी वचमांथी थइने ज्यां स्वप्न पाठकोनां घर छे त्यां आवीने स्वप्नलक्षण पाठकोने कहेवा लाग्यो-हे स्वप्न पाठको ! तमोने सिद्धार्थक्षत्रिय राजा याद करे छे तेमाटे हुं तमोने बोलाववा आव्यो छुं तेवारे स्वप्नलक्षणपाठक सिद्धार्थक्षत्रिय राजाना कौटुंबिक पुरुषनी वाणी सांभलीने, घणाज हर्ष संतोष हृदयमां पामवा लाग्या पछी स्नान मज्जन करीने, पोताना घरना इष्टदेवने पूजीने, शरीर ऊपर कौतुकने अर्थे तिलक छापा प्रमुख करीने, दही, डाभ अने सरसवने मांगलिक माटे ग्रहीने, दुष्ट स्वप्न प्रमुखनो नाश करवारूप प्रायश्चित्त करीने, शुद्ध मांगलिक वस्त्र पहरीने, घणा मूल्यनां घरेणां पहरी, सर्व शरीर शोभायमान करीने, वली पण सरसव अने दर्भ मंगल निमित्ते मस्तके धारण करीने, उछालीने, पोतपोताना घरथी निकलीने, क्षत्रियकुंड गामनगरनी वचमांथी थइने, ज्यां सिद्धार्थ-राजानो मुख्य महेल छे तेने बारणे आवी सर्व एकठा थया, पछी सर्व भेगा थइने मांहोमांहे विचार करवा लाग्या के-आपणा वधायमां कोइने म्होटो थाप्यो नथी माटे एक जणने म्होटो थापो, केमके म्होटाविना तो अप्रतिबंध टोछुं वाजे माटे मांहोमांहे स्वप्ननो अर्थ विचारिने एक

१ इहां कोइ प्रश्न करे के सिद्धार्थराजाना स्नानना वर्णनमां तो देवपूजा करबी आवी नही अने आ निमित्तियाओना संक्षेप पाठमां देवपूजा आवी तो शुं सिद्धार्थराजा देवपूजा नही करता होय ? तेनो उत्तर कहे छे के-आ वखत तो सिद्धार्थराजा शयनगार करीने सभामां आवता हवा तेथी त्यां दही, डाभ अने सरसवनी पेरे पाठ नथी तेथी जाणवामां आवे छे के निमित्तियाओने पूछी विदाय करीने पछी पूजा करी हशे ! केमके सिद्धार्थराजा पण श्रीपार्श्वनाथ भगवानना श्रावक छे तेथी श्रीपार्श्वनाथजीनी मूर्ति तेमना घरमां अवश्य होवी जोइए, वली आगल “ ह्यायाकयवलिकम्मा ” ए पाठ त्रिशलाजीना अधिकारमां चान्यो छे अथवा कर्चाए पण ए पाठ सज्जनो जाणी नही लख्यो होय ? एम पण संभवे छे पछी केवली जाणे.

म्होटाना मुखयी राजा आगल कहेवरावतुं, पण जणे जणे जुदु जुदुं बोलवु नहीं जो जणेजण जुदु बोलवा जाशो तो आदर पामशो नहीं नीतिशास्त्रमां कहु छे के-

यत्र सर्वेपि नेतार , सर्वे मत्सरवादिन' ।

सर्वे महत्वमिच्छन्ति, तेऽवसीदति वृदवत् ॥ १ ॥

ज्या सर्वजण अग्रेसर थावा जाय अने सर्व अहकार सहित बोलवावाला होय, परस्परे ईर्ष्या करवावाला होय, सर्व म्होटाईपणाने वाछवावाला होय, तेमनो समुदाय जेम पाचशे सुभट अनादर पामी दु खी थया तेम दु खी थाय पाचसौ सुभटनी कथा कहे छे-कोई समये ज्या त्यायी आवीने पाचसौ सुभट भेगा थइने रोजगार करवा सारु देशातरे गया त्यां कोइ कोइ राजानी पासे बे चार दिवस रही रही चाल्या जाय एम करंता एक महर्दिक (म्होटा) राजाने जइ मल्या तेवारे ते राजाए घोडा, घख, घरेणा, शस्त्र इत्यादिक सामग्री तेमनी पासे दीठी तेमज ते सुभटो सर्वे सुरूपवान हता तेने देखी राजा तेमने सन्मान आपी बोल्यो के तमे कोण छो अने क्यायी आव्या छे ? त्यारे ते पुरुषोए राजाने प्रणाम करीने कहु के हे राजन् ! अमे नोकरी रहेवा सारु आव्या छैये यावत् तेमनी वातो सांभलीने राजा प्रमुख सर्व सभा खुशी थइ तेवारे राजाए प्रधानने बोलावीने कहु के आ सुभटो सारा देखाय छे, आवरुदार छे, काम पढता सग्राममा पाछा हटे तेवा नथी एवां राजानां वचन साभली प्रधान बोल्यो के स्वामी ! ए सुभट देख-वामा तो सारा छे पण असवध छे केमके एमनामा कोइ मालेक नथी तेथी काम पढशे त्यारे भागी जाशे तो तमे ओलभो कोने आपशो ? एवु प्रधाने कहु तो पण राजा समज्यो नहीं, तेवारे प्रधाने जाण्यु के राजानु मन ए सुभटोने नोकरी राखवानु छे एवु समजीने प्रधाने कहुं महाराज ! एनी परीक्षा करीने आपणे नोकरीमा राखीशु राजाए पण कहु के सुखेथी परीक्षा करो, पछी प्रधाने तेमने कोइ सारी जगा जोइने तेमा उतारो आप्यो अने रातनी वखते एक ढोलीयो, एक गादलु अने

एक ओसीसुं ते सुभटोने उतारे मोकल्यो वली भोजनादिक सामग्री
 ण घणी मोकली ते सुभटोण भोजन कर्तुं पछी ज्यारे सुवा लाग्या
 ज्यारे एकज ढोलीयो देखीने मांहोमांहे वधा जण लडवा लाग्या. तेमांथी
 एक वोल्हो के 'मेरा दादा बडा था और मेंभी बडाहूं, इससे में इस पर
 सोऊंगा' बीजो वोल्हो के 'एकदिन वनमें सिंह बोला था, उसका साद
 घरमें बैठे बैठे सुनके मेरे बाबाकूं सातदिन तक ताव आया था, इससे
 में ही बडा हूं,' वली बीजो वोल्हो के 'मेरे बडे भ्राताने सेके
 हुए सत्ताइस पापडोंको एक लातसे भांजिं डारेथे, इससे में ही बडाहूं.'
 वली चोथो लोल्हो के 'मेरे मामाने एक उंदरेको हरा दीया था सो
 में ही बडाहूं' वली पांचमो वोल्हो के 'मेरा मामाने सातसेर की खीचडी
 खाइथी' छट्टो वोल्हो के 'में तो छ गोलीकी छाश पीताहूं,' सातमो
 वोल्हो के 'में तो घरमें ही जंगल जाता हूं,' आठमो वोल्हो 'में तो सात
 दिन तक सो रहता हूं जागता नहीं,' नवमो वोल्हो 'में तो विल्लीसे भी
 डरता हूं' दसमो वोल्हो 'में कुत्ता भसे जब भाग जाता हूं,' एवी रीते
 एक कहे हूं सोऊं, बीजो कहे हूं सोऊं तुं कांइ मालेक नथी, एम अर्द्धि-
 रात्र सुधी लड्या तेवारे तेमां पांच सात जण समजु हता ते वोल्ह्या
 अरे तमे लडाइ म करो, ए शय्यानी स्हामां पगराखीने सूइ जाओ,
 ए न्याय सर्वने वरावर जाणवामां आव्यो तेथी सर्वे जणा ढोलीया
 स्हामा पग राखीने सूइ गया अने बीजी पण सर्व बीजो पांती प्रमाणे
 व्हेंची लीधी पछी प्रभात थयुं त्यारे राजाना माणसो जे निगाह करवा
 रह्यां हतां तेणे जइ राजा आगल सर्व वात कही, तेवारे राजाए निभ्रं-
 छीने सर्वने शीख आपी, क्यांइ आदर पाम्या नहीं. एवुं स्वप्न पाठके
 परस्पर विचारीने एक जणाने मालेक थाप्यो अने ज्यां सिद्धार्थक्षत्रिय
 राजा छे त्यां आव्या, आवीने सिद्धार्थराजाने जय विजय शब्दोथी वधाव्या.

जैनाचार्य श्रीमद्भट्टारक-विजयराजेन्द्रसूरीश्वर-सङ्कलिते—

श्रीकल्पसूत्र-बालावबोधे तृतीय-व्याख्यानं समाप्तम् ।

अथ चतुर्थ व्याख्यान प्रारम्भ ।

स्वप्न लक्षण पाठक सिद्धार्थक्षत्रिय राजाने हाथ जोडीने जय विजय शब्दे करी वधावे अर्थात् बोल्या के-राजन् । तमे दीर्घ आयुष्यवाला हो, घणी आजीविकाना धणी हो, लक्ष्मीवान् हो, जशवान् हो, बुद्धिमान् हो, कीर्त्तिमान् हो, वली सिद्धार्थराजाने पार्श्वनाथ स्वामीनो सेवक जाणीने श्रीपार्श्वनाथजीनी स्तुति गर्भित आशिर्वाद आप्यो के-

दशावतारो व पायात्, कमनीयाञ्जनद्युति ।

किं तु दीपो न हि श्रीप, किंतु वामाङ्गजो जिन. ॥ १ ॥.

दश छे अवतार जेना तेने दशावतार कहीए एवा, वली मनोहर श्यामकातिवाला एवा कोण छे ? त्यारे बीजो कोइ बोल्हो के दीप एवुं नाम दीवानुं छे अने दशा एवु बत्तीनु नाम छे वली काजलनी श्यामकाति छे, तेवारे कहेछे के ए दीवो तो नही, परतु श्रीप पटले श्रीकृष्ण तेना पण दश अवतार थया तेथी कृष्ण हशे ? केम के कृष्ण काला पण छे अने तेना दश अवतार पण छे, तेवारे कवि कहे छे के-दीवो अने श्रीकृष्ण ए बेठ नथी त्यारे ए कोण छे के ? श्रीपार्श्वनाथ स्वामी वामादेवीना पुत्र छे केमके ए दशभव करीने तीर्थकर थया इहां अमरभूतिना भवथी दश भव गणवा, वली एमनी श्यामकाति पण छे तेथी पार्श्वनाथ स्वामी छे ते तमारी रक्षा करो

आशिर्वाद सांभलीने सिद्धार्थ क्षत्रियराजाए ते स्वप्नलक्षण पाठकोने वांछा, वस्त्रादिक देवाथी पूज्या, सद्गुणे करी स्तव्या, सन्मान आप्युं, अने पूर्वे तैयार करेला जे आठ भद्रासन छे तेनी ऊपर जुदा जुदा बेसाढ्या इहां " कोइ कहे के श्रीपार्श्वनाथजीनो श्रावक सिद्धार्थ-

રાજા સમકેતી છે તેણે મિથ્યાત્વી એવા સ્વપ્ન પાઠકોને કેમ વાંચ્યા ?
 એનો ઉત્તર કહે છે કે—એ તો લોકોપચાર વિનય છે તે તો સાંસારિક પણાનો
 છે પણ પૂજ્યપણાને તથા ધર્મના કામને માટે નથી. જેમ લૌકિકમાં
 જુહાર કરે તેને પણ વંદન કહે છે તેમ એ પણ જાણવું. ” તેવાર પછી
 સિદ્ધાર્થરાજા ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીને પડિચ્છમાં બેસાડે, તે પણ પોતાના
 હાથમાં ફૂલ ફલ લેઈને વેશે પછી ઉત્કૃષ્ટ વિનયથી સિદ્ધાર્થરાજા સ્વપ્ન
 લક્ષણ પાઠકોને કહે કે—દેવાનુપ્રિયા ! આજ ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીએ પૂર્વે
 વર્ણવી આવ્યા એવાં મ્હોટા ગજવૃષભાદિ ચૌદ સ્વપ્નાં તે યાવત્ અલ્પ-
 નિદ્રામાં સુતાં થકાં દેખ્યા તેથી એ ચૌદ સ્વપ્નાનું કલ્યાણકારી ફલ
 શું થાશે ? તેવારે સ્વપ્નલક્ષણપાઠક, સિદ્ધાર્થક્ષત્રિયરાજાના મુખથી એ
 અર્થ સાંભલી ઘણાજ ખુશી થયા. તે સ્વપ્નાંને હૃદયમાં ધારણ કર્યા,
 અને અર્થ વિચારવા લાગ્યા, માંહોમાંહે વિચાર કર્યો, તે સ્વપ્નાંનો અર્થ
 ગ્રહણ કર્યો, માંહોમાંહે એક વીજાને પૂછીને નિશ્ચય કર્યો, પછી સિદ્ધા-
 ર્થરાજાની આગલ સ્વપ્નશાસ્ત્રોનો વિચાર કહેવા લાગ્યા. તે શાસ્ત્રાંતરથી
 લખે છે—મનુષ્યોને નવ પ્રકારે સ્વપ્ન આવે છે તેમાં પ્રથમ
 તો જાણેલી વાત સ્વપ્નામાં આવે, વીજી સાંભળેલી વાત સ્વપ્નામાં
 દેખે, ત્રીજો દિવસે દીઠેલી વસ્તુ સ્વપ્નામાં દેખે, ચોથું વાત, પિત્ત,
 કફના વિકારથી સ્વપ્ન આવે, પાંચમો સહજ સ્વભાવથી સ્વપ્ન દેખે
 અથવા મલમૂત્રાદિકની પીડાથી સ્વપ્ન દેખે, છઠ્ઠો ચિંતામાં પડ્યો થકો
 સ્વપ્ન દેખે, એ છ કારણથી જે સ્વપ્ન આવે તે નિષ્ફલ છે એનું કાંઈ
 શુભાઃશુભ ફલ પ્રાપ્ત થાય નહીં. સાતમો દેવતાની સાનિધ્યથી સ્વપ્નું
 દેખે, આઠમો ધર્મ કર્મમાં રહેલો પ્રાણી ઘણો ધર્મ કરે તેને ધર્મના પ્રભા-
 વથી ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યના યોગે સ્વપ્નું આવે, નવમો ઘણા ઉત્કૃષ્ટ પાપનાં
 ઉદયથી સ્વપ્ન આવે એ પાછલા ત્રણ સ્વપ્નાં તો પ્રાણી દેખે તો તેનું
 શુભાઃશુભ ફલ અવશ્ય થાય, ચાલી ન જાય. તથા ધાતુપ્રકોપથી

वायुनुं जोर होय त्यारे वृक्ष, पर्वत, टूक ऊपर चढवु तथा आकाशमा उडवु एवा स्वप्ना आवे तथा पित्त प्रकोपयी सोनु, रत्न, सूर्य अने अग्नि प्रमुख स्वप्नामां देखे तथा श्लेष्म अधिक होय तेना योगयी अश्व, नक्षत्र, चंद्र, शुक्रपक्ष, नदी, सरोवर, समुद्र इत्यादिक उल्लघन करता देखे ते निष्फल जाणवां

गाय, बलद, हाथी, महेल, पर्वत, टूक एमना ऊपर चढ्यो एवु स्वप्न देखे तो म्होटाइ पामे, तथा विष्टाविलेपन शरीर देखे तो निरोगी थाय, स्वप्नमा रुदन करे तो हर्षनी प्राप्ति थाय, स्वप्नमा राजा, हाथी, घोडो, सोनुं, बलद, गाय, कुटुब देखे तो कुलनी वृद्धि थाय, तथा प्रासाद ऊपर चढीने जाणे जमु लु एवु स्वप्न देखे तथा समुद्र तरु लु एवुं स्वप्न देखे तो जो नीचकुलमा तेनो जन्म थयो होय तो पण ते राजा थाय बली दीपक, मांस फल, कन्या, पद्म, छत्र अने ध्वजा एटला वाना स्वप्नमा देखे तो जय पामे, तथा पोताना इष्टदेवनी प्रतिमाने जो स्वप्नमां देखे तो आयुर्वृद्धि थाय, तेमज कीर्त्ति, यश अने धननी पण वृद्धि थाय बली जे कपास, भस्म, हाड अने छास ए चार श्वेतवस्तु वर्जीने धीजी कोइ पण सपेत वस्तु स्वप्नामां देखे तो भली जाणवी तथा जे हाथी, देवता, घोडो अने राजा ए चार चीज बिना धीजी कोइ काली वस्तु स्वप्नमा देखे तो ते सारी जाणवी नहीं तथा स्वप्नमां गायन करे तो रुदन करवु पडे, स्वप्नमा नाचे तो घदीखाने पडे, स्वप्नमा हसे तो शोचमा पडे, स्वप्नमा भणे तो कलह थाय, बली जो स्वप्नमा देवता, साधु, ब्राह्मण, राजा, पितृ, वृषभ एटला माहेलो कोइ आवीने कोइ प्रकारनी वात कहे ते वात अवश्य सत्य थाय तथा स्वप्नमा धोलो सर्प भुजाने इसे तो हजार सोनैयानो लाभ थाय, बली कोइ फल्यु फूल्यु वृक्ष तथा रायणतु वृक्ष तेना ऊपर पोते चढ्यो एवु स्वप्नमा देखे तेने घणु धन मले, बली

ગધેડો, ઝંટ, મેંસ, મેંસો ઇમના ડપર ઇકલો હું ચઢ્યો છું ઇવું સ્વપ્ન દેખે તો તે તત્કાલ મરણ પામે, વલી જે પુરુષ ધોલા કપડાવાલી. ધોલા ચંદનનું વિલેપન કરેલી ઇવી સ્ત્રીને હું ભોગવું છું ઇવું સ્વપ્ન દેખે તો તેને સર્વ પ્રકારની લક્ષ્મી મલે, વલી જે રાતાં વસ્ત્રવાલી, રાતો ચંદન કૃષ્ણગંધ વિલેપનવાલી સ્ત્રી ભોગવું છું ઇવું સ્વપ્ન દેખે તો તેનું લોહી સુકાઈ જાય, વલી જે રત્નનાં, સોનાનાં અને સીસાનાં ઢગલાઓ ડપર હું ચઢ્યો છું ઇવું દેખે તો તે અવશ્ય સમકેત પામીને મોક્ષે જાય, તથા જે સ્વપ્નમાં દારુ પ્રમુખનો ઘડો જાણે મ્હેં ઉપાડ્યો છે ઇવો પોતાના આત્માને માને તો તે સમકેત પામીને વીજા ભવમાં મોક્ષ જાય.

હવે ત્રિશલા માતાઇ જે ચૌદ સ્વપ્નાં દીઠાં તેનું ફલ તો આ પ્રમાણે છે-પ્રથમ સ્વપ્નમાં ચાર દંતોસલવાલો હાથી દીઠો તે દેખવાથી ઇ પુત્ર મહા પરાક્રમી થાશે, વલી દાન, શીલ, તપ અને ભાવરૂપ ચાર પ્રકારનાં ધર્મની પ્રરૂપણા કરશે, વલી ચોસઠ ઇંદ્ર તથા ગજપતિ જે રાજાઓ તે ઇનાં ચરણકમલને સેવશે, વીજે સ્વપ્ને વૃષભ દીઠો તેથી તમોને ધર્મધોરી પુત્ર થશે ઇટલે ભરતક્ષેત્રને વિષે જેમ કર્પણીઓ વૃષભ થકી ધાન્યનું વીજ વાવે તેમ ઇ પુત્ર વોધરૂપ ધાન્યનું વીજ વાવશે, ત્રીજે સ્વપ્ને સિંહ દીઠો તેથી નિર્ભય અને શૂરવીર ત્રણ ભુવનમાં પોતાની આજ્ઞા મનાવશે ઇવો ઇ પુત્ર થાશે ઇટલે જેમ સિંહ હોય તે શ્વાપદ જીવોથી વિનાશ પામતું ઇવું જે વન તેનું રક્ષણ કરે તેમ ઇ પળ સમ્યક્ પ્રરૂપણા રૂપ સિંહે કરી કુટ્ટાષ્ટિ જે મિથ્યાત્વરૂપ શ્વાપદ જીવો તે થકી નાશ પામતું ઇવું જે ભવ્યજીવરૂપ વન તેનું રક્ષણ કરશે, અને મિથ્યાત્વરૂપ આપદાર્થી ભવ્ય જીવોનું રક્ષણ કરશે અથવા આઠ કર્મ અને આઠમદરૂપ શ્વાપદોનો નાશ કરશે, વલી ત્રણ ભુવનને વિષે પોતાની આજ્ઞા મનાવશે ૩, ચોથા સ્વપ્નમાં લક્ષ્મી દેવતા દીઠી તેથી ત્રણ જગતની તીર્થંકર લક્ષ્મીનો મોક્ષ થશે ઇટલે વરસીદાન દઈ દીક્ષા પાલી

કેવલજ્ઞાન રૂપ લક્ષ્મી પામીને આઠ પ્રાતિહાર્યરૂપ તીર્થકરની લક્ષ્મીને ભોગવશે ૪, પાંચમાં સ્વપ્નમા ફૂલની વે માલાઓ દીઠી તેથી સત્પુરુષોને માથે પૂજ્યપણુ ભોગવશે ઇટલે જેમ ફૂલનો તોરો મસ્તકે ધરાય છે તેમ ઇની આજ્ઞા પણ સર્વ ભવ્ય જીવો મસ્તકે ધારણ કરશે તથા વે માલા દીઠી માટે એક શ્રાવકનો અને વીજો સાધુનો ઇવા વે પ્રકારના ધર્મ કહેશે ૫, છઠ્ઠા સ્વપ્નમા ચંદ્રમા દીઠો તેથી એ સૌમ્યદર્શન વાલો થશે, શીતલ પરિણામવાલો થશે, ભવ્યજીવરૂપ કુવલયનો વોધ (પ્રકાશ) કરવાને ચંદ્રમા સદૃશ થશે ૬, સાતમા સ્વપ્નમાં સૂર્ય દીઠો તેથી મિથ્યાત્વરૂપ અધિકારનો હર્તા થશે તથા પોતે પ્રભામહલે કરી અલકૃત થશે ૭, આઠમા સ્વપ્નમા ધ્વજા દીઠી તેથી કુલમા ધ્વજા સમાન ઉત્તમ થાશે અને ધર્મધ્વજાએ કરી બિરાજમાન થાશે, જગતને ચારે દિશામા ધર્મધ્વજાથી શોભાવશે ૮, નવમા સ્વપ્નમાં પૂરણ કલશ દીઠો તેથી સંપૂર્ણ ગુણી થશે તથા ધર્મરૂપ પ્રાસાદ ઉપર કલશ ચઢાવશે ૯, દશમા સ્વપ્નમા પદ્મસરોવર દીઠું તેથી જગતના તાપને હરવાવાલો થાશે તથા ચાલતા થકા ઇના પગતલે દેવતાઓ સુવર્ણ કમલ થાપશે ૧૦, અગીઆરમા સ્વપ્નમા ક્ષીરસમુદ્ર દીઠો તેથી ગમ્भीર હૃદયવાલો થાશે તથા કેવલજ્ઞાનરૂપ રત્ન પામીને ચૌદ રાજલોકના ભાવ જાણશે ૧૧, બારમા સ્વપ્નમાં દેવવિમાન દીઠું તેથી દેવતાઓનો પૂજનીક થાશે ઇટલે વૈમાનિક પર્યંત ચાર નિકાયના દેવતાઓ ઇની સેવા કરશે ૧૨, તૈરમા સ્વપ્નમા રત્નનો રાશિ દીઠો તેથી દેવતા ગ્રણ ગઢવાલો સમવસરણ રંધશે તેમા વેશી ભવ્યજીવોને ધર્મદેશના આપશે ૧૩, ચૌદમા સ્વપ્નમા નિર્ધૂમ અગ્નિ દીઠો તેથી દીપિવત (તેજવત) થાશે તથા જેમ અગ્નિ કંચનને શુદ્ધ કરે છે તેમ એ તમારો પુત્ર આત્માના શુદ્ધ સ્વભાવની શુદ્ધિ કરનારો થાશે, ભવ્યજનૌના મન શુદ્ધ કરશે, અને કર્મમલને બાલી ન્હાણશે તથા એ ચૌદ સ્વપ્ના દીઠા તેથી ચૌદ રાજલોકનો સ્વામી થાશે ઇવાં ઉત્તમ ગુણવાલો તમારો પુત્ર થશે

સ્વપ્નપાઠકો કહે છે કે-દેવાનુપ્રિયા ! અમારા સ્વપ્નશાસ્ત્રમાં વેતાલીશ સ્વપ્નાં સામાન્ય (અશુભ) ફલ ડાયક કહ્યાં છે અને ત્રીશ સ્વપ્ના ઉત્તમ (મ્હોટા) ફલનાં દેવાવાલાં કહ્યાં છે સર્વ મલી વહોતેર સ્વપ્નાં કહ્યાં છે; તેમાંથી શ્રી અરિહંત અને ચક્રવર્તિની માતા, અરિહંત અને ચક્રવર્તિ ગર્ભમાં આવ્યાં થકાં ત્રીશ મ્હોટા સ્વપ્નામાંથી ગજ વૃષભાદિક ચૌદ મ્હોટા સ્વપ્નાં દેખે અને વાસુદેવ ગર્ભમાં આવે ત્યારે વાસુદેવની માતા ચૌદ મ્હોટા સ્વપ્નાં માંહેલા કોઈ પણ સાત સ્વપ્નાં દેખે, વલદેવ ગર્ભમાં આવે ત્યારે વલદેવની માતા એ ચૌદ મ્હોટા સ્વપ્નાં માંહેલા ગમે તે ચાર સ્વપ્નાં દેખે, અને માંડલિક રાજાની માતા એ ચૌદ સ્વપ્નાં માંહેલું ગમે તે એક સ્વપ્ન દેખે.

હવે વેતાલીશ મધ્યમ સ્વપ્નનાં નામ કહે છે-ગંધર્વ, રાક્ષસ, ભૂત, પિશાચ, બુક્ષસ, મહિષ, અહિ, વાનર, કંટકદુમ, નદી, ખર્જૂર, સ્મશાન, ઝંટ, ધર, માર્જાર, શ્વાન, દૌઃસ્થ, સંગીત, ધીજ, મસ્મ, અસ્થિ, વમન, તમ, કુસ્ત્રી, ચર્મ, રક્ત, અશ્મ, વામન, કલહ, વિવિક્તદાષ્ટિ, જલશોષ, મૂકંપ, ગ્રહયુદ્ધ, નિર્ધાત, ભંગ, મૂમજન, તારાપતન, સૂર્યચંદ્ર-સ્ફોટ, મહાવાયુ, મહાતાપ, વિસ્ફોટક, દુર્વાક્ય. એ વેતાલીશ માઠાં સ્વપ્ન અશુભફલ ડાયક જાણવાં. અર્હન, વૌદ્ધ, શ્રીકૃષ્ણ, શંભુ, વ્રહ્મા, સ્કંદ, ગણેશ, લક્ષ્મી, ગૌરી, નૃપ, હસ્તી, ગૌ, વૃષભ, ચંદ્ર, સૂર્ય, વિમાન, ગેહ, અગ્નિ, સ્વર્ગ, સમુદ્ર, સરોવર, સિંહ, રત્નરાશિ, ગિરિ, ધ્વજ, પૂર્ણકલશ, પુરીષ, માંસ, મત્સ્ય, કલ્પદ્રુમ, એ ત્રીશ ઉત્તમ સ્વપ્ન શુભફલ ડાયક જાણવાં. એ વધાં મલી વહોતેર સ્વપ્નનાં નામ શ્રી વર્દ્ધમાનસૂરિકૃત ' સ્વપ્નપ્રદીપ ' ગ્રંથને અનુસારે લખ્યાં છે.

જે પુરુષ સ્થિરચિત્તવાલો હોય, જિતેન્દ્રિય હોય, સદાચારી અને સત્ત્વશાલી હોય, શાંત મુદ્રાવાલો હોય, ધર્મરુચિ હોય, ધર્માનુરાગી હોય, ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધાવંત હોય, અને દયાવંત હોય, ઇત્યાદિક ઉત્તમ ગુણનો

ધળી હોય, તેને જે સ્વપ્નુ દીઠામાં આવે, તે સારુ અથવા માટુ ફલ તરત આપે વલી રાત્રિને પ્રથમ પ્રહરે સ્વપ્ન દેખે, તો એક વર્ષ માંહે ફલ આપે, રાત્રિને વીજે પ્રહરે સ્વપ્ન દેખે તો છમાસ માંહે ફલ આપે, રાત્રિને ત્રીજે પ્રહરે સ્વપ્ન દેખે તો વ્રણ માસ માંહે ફલ આપે, રાત્રિને ચોથે પ્રહરે સ્વપ્ન દેખે, તો એક માસ માંહે ફલ આપે, રાત્રિના અતની છેહેલી ઘેઘડી રાત્રિ રહે તેવારે સ્વપ્ન દેખે, તો તેનુ ફલ દશ દિવસ માંહે પામે, સૂર્ય ઝગતી વેલાય સ્વપ્ન દેખે તો તત્કાલ ફલ પામે તથા જો માટુ સ્વપ્ન દીઠામાં આવે તો પાછા સુઈ રહેવુ અને કોઈની આગલ કહેવુ પળ નહીં તથા ઉત્તમ સ્વપ્ન દેખી યુર્વાદિક આગલ કહેવુ, જો સમલાવવા યોગ્ય કોઈ જન ન મળે તો ગાયના કાનમા પળ સમલાવવુ, મલ્લુ સ્વપ્ન દેખી પછો સુવે તો નિષ્ફલ થાય, મલ્લુ સ્વપ્ન દેખી મૂર્ખ જન આગલ તો સર્વથા ન જ કહેવુ કેમ કે જેવુ ફલ સાંમલે, તેવુ ફલ પામે માટે ઉત્તમ પુરુષ આગલજ કહેવુ તે ઊપર મૂલદેવનુ દૃષ્ટાંત કહે છે-

કોઈએક રાજાનો પુત્ર અળમનીતો થકો છે તેનુ નામ મૂલદેવ છે પળ તેને દાન આપવાનુ ઘણુજ વ્યસન છે તેથી રાજાએ તેને કાઠાડી મૂક્યો, તે ફરતો ફરતો કોઈક ગામે આવ્યો પોતે મહા ધર્મવત જૈનમતિ છે પરતુ સ્વાવાને ન હતુ તેથી શહેરમા યાચવાને ગયો ત્યા ફરતા ફરતાં એક વાળીયાએ મેંશને અર્થે અડદ રાંધ્યા હતા તે મૂલદેવને આપ્યા તેને લઈ વાડીમાં આવ્યો અને મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે કોઈ અતિથિ આવે તો તેને ભોજન આપીને પછી હુ ભોજન કરુ ઘટલામા એક તપસ્વી સાધુ ત્યા આવ્યો, તેવારે મૂલદેવે તે ઋષિને દેખી વાકલા વોહોરાવી દીધા અને પોતે આનંદપળે સુઈ રહ્યો નિદ્રામા નિરાવાધ પળે વધો ચંદ્રમા મ્હેં ગલ્યો એવુ સ્વપ્નુ દીઠુ, તે સ્વપ્ન દેખીને જાગ્યો અને વલી જે વાડીમાં એ મૂલદેવ સૂતો હતો તેજ વાડીમા એક વાવાનો મઠ છે, તે વાવાનાં ચેલાય પળ તેહજ સ્વપ્નુ દીઠુ, દેખીને જાગ્યો પ્રભાતે પોતાના ગુરુને કહ્યુ તેવારે

गुरुए कहुं के तुं आज गाममां भिक्षा लेवा जइश त्यारे तुजने चंद्रमा जेटलो म्होटो घृते चोपडेलो रोटलो गोल सहित मलशे ते सांभली चेलो राजी थइने भिक्षा लेवा गयो त्यारे तेने गुरुना कहा प्रमाणे रोटलो मल्यो.

हवे ते वात राजकुमार मूलदेवे सांभलीने विचार्युं के-हुं एनी आगल म्हारा स्वप्ननी वात जो कहीश तो मने पण एटलुंज फल कहेशे केम के जे स्वप्न एना चेलाए दीतुं छे तेज म्हें पण दीतुं छे माटे एनी आगल तो वात करवी नही एम विचारी हाथमां श्रीफल लइने शहेरमां निमित्तिया पासे गयो त्यां स्वप्ननी वात कही. निमित्तियो बोल्यो के प्रथम तुं म्हारी दीकरी परणीश तो हुं तुजने स्वप्ननुं फल कहीश; मूलदेवे कहुं म्हारी नात जात तो तुं जाणतो नथी अने त्हारी पुत्री केम परणावे छे ? निमित्तिए कहुं म्हें सर्व वात जाणी छे एम कही तेने पुत्री परणावीने पछी स्वप्ननुं फल कहुं के-आ गामनो अपुत्रीओ राजा आजथी सातमे दिवसे मरण पामशे अने तमे आ गामनां राजा थाशो, ते वात साची मानीने मूलदेव फरी तेहज बाडीमां गयो; एम करतां सातमां दिवसे गामनो राजा पण मरण पाम्यो तेवारे राजा विना कोइने चाले नहीं तेथी पंच एकठा थइने एवो ठराव कर्यो के पाटवी घोडो, पाटवी हस्ती अने पाटवी प्रधान इत्यादिकने शणगारीने कहुं के जेने ए राजा करी थापे तेने राजगादीए बैसाडीए केमके एम कर्याथी पित्राइ गोत्राइ जे होय ते आगल कोइ बांधो करी शकशे नहीं. हवे हाथी अने घोडो ए वे बाहेर नीकलीने जे बाडीमां मूलदेव सूतो छे ते बाडीमां आवी, हाथीए गललाट करी मूलदेवना मस्तके कलश ढोल्यो अने घोडे हणहणाट कर्यो पछी हाथी तेने शूढथी उपाडी पोतानी पीठ ऊपर बैसाडीने शहेरमां लइ आव्यो, लोकोए तेने राजपाटे थाप्यो. माटे सारुं स्वप्न दीतुं होय तो उत्तम डाहा पुरुष आगल कहेवुं पण मूर्ख आगल नज कहेवुं.

उत्तम स्वप्न मूर्ख आगल कहेवाथी जे दु ख थाय ते आश्रयी वणिक-
 स्त्रीनु बीजु दृष्टांत कहे छे-कोइएक वणिकस्त्रीए स्वप्नमाहे समुद्र पीधो,
 प्रभाते गुरु समीपे पूछवा जता मार्गमा एक सहियर मली तेणे पूछयु के-
 बेहेन ! गहुली लइ क्या जाओ छे ? एम घणा वलात्कारे पूछयु, तेवारे तेने
 कहु के म्हें स्वप्नमां समुद्र पीधो तेनु फल गहुली करी गुरुने पूछीश, एवु
 साभलताज सहसात्कारे सहियर बोली के-एवढो म्होटो समुद्र पीता त्हारु
 पेट केम फाटयु नहीं ? एम मश्करीमां बोलीने चालती थइ, पछी गहुली
 करी गुरुने स्वप्ननु फल पूछयु, तेवारे गुरुए इगित आकार देखीने कहु
 के ए स्वप्न तमे प्रथम कोइ आगल प्रकाश्यु देखाय छे ? तेणीए
 सहियरनी वार्ता कही, ते सांभली गुरु बोल्या के तमे पूर्वे कोइ आगल
 जो न कहु होत, तो तमोने भाग्यवत पुत्र थात, हवे तो आजथी सातमा
 दिवसे त्हारे शरीरे कष्ट थशे, ते माटे तमे घेर जइ आत्मसाधन करो,
 पछी वाइ घेर आवी आत्मसाधन करी देवगत थइ, माटे रूडु स्वप्न
 जहेना त्हेना आगल कहेवु नहीं, तथा कोइ कहेवा योग्य न मले तो
 गायना कानमा कहिए, पण कहा बिना फल न होय

प्रथम शुभ स्वप्न देखी पछी माठु स्वप्न देखीए, तो माठा
 स्वप्ननुं फल पामीए, एम परावर्त्ते जाणवु तथा कोइ सिंहे अथवा
 घोडे अथवा वृषभे जोतयों रथ तेना ऊपर पोते बेठो छे एवु स्वप्न देखे
 तो राजा थाय घोडा, वाहन, वस्त्र, घर, कोइ लइ जाय छे एवु
 स्वप्न देखे तो राजभय, शोक, धध, विरोध, अर्थहानि थाय सूर्य-
 चद्रनु विंव गल्यु (पीधु) देखे, तो समुद्र पर्यंत पृथ्वीनो धनी थाय तथा
 ऊजले गजे बेठो, नदीतीरे शालनु करु लुं एवु स्वप्न देखे तो समस्त
 देशनो पति थाय पोतानी स्त्रीनु हरण देखे तो धननो नाश थाय,
 ऊजला सर्पे जमणी मुजाए डक दीधो एवु स्वप्न देखे तो रात्रिमा
 सहस्र सोनैया पामे मनुष्यना मस्तक, चरण, मुजा, खाउ छु एवु

સ્વપ્ન દેખે તો રાજ્ય પામે. કાલી ગાય, અશ્વ, ગજ, પ્રતિમા દેખે તો સારું થાય અને વીજી કાલી વસ્તુ દેખે, તો માઠી જાણવી. તથા માટું સ્વપ્ન દેખી દેવની પૂજા દેખે તો સારી વસ્તુ પામે, દ્રોભ, અક્ષત, ચંદન દેખે, તેને માંગલિક થાય. વલી રાજા, હાથી, ઘોડો, સુવર્ણ, વૃષભ, ગાય, ઇટલાં વાનાં સ્વપ્નમાં દેખે, તેની કુટુંબવૃદ્ધિ થાય. રથે બેઠો જાય તે રાજા થાય, તાંવૂલ, દધિ, વસ્ત્ર, ચંદન, જાય, વકુલ, કુંદ, મચકુંદ, ફૂલ, વૃક્ષ, ઇટલા વાનાં દેખે, તો ધનાગમ થાય. દીપ, પત્રા, ફલ, પદ્મ, કન્યા, છત્ર, ધ્વજ અને હારાદિક આભરણ દેખે, તો લક્ષ્મીનો લાભ થાય. હરણ, પ્રહરણ, ભૂષણ, મણિ, મોતી, કનક, રૂપું તથા કાંસ્ય-પાત્રનું હરવું દેખે, તો તેને ધનની હાનિ થાય. વારણાં, ભોગલ, હીંડોલો, પાવડી, ઘર, ભાંગ્યાં દેખે, તો તેને સ્ત્રીનો નાશ થાય. પગરખાં તથા છત્ર લીધાં દેખે અથવા તીક્ષ્ણ તરવાર દેખે, તેને માર્ગ ચાલવું થાય, જે વાહાણમાં ચઢ્યો, તે વાહાણ ભાંગ્યું ને પોતે તરી નીકલે એવું સ્વપ્ન દેખે, તે પરદેશે જાય અને ત્યાં ધન પામી આવે. અંજને નેત્રરોગ, રોમચ્છેદ દેખે, તો ધન ક્ષય થાય. મેંશો, ઊંટ ઊપર ચઢી દક્ષિણ દિશાએ જાય, તેનું શીઘ્ર મરણ થાય. કમલાકર, રત્નાકર, જલપૂર્ણ નદી, તથા મિત્રનું મરણ દેખે, તો ઘણું દ્રવ્ય પામે, કાથ પીયું છું એવું દેખે, તે અતિસાર રોગે મરણ પામે. વલી જાત્રાએ જાય, પૂજા કરે, તો તેની કુલવૃદ્ધિ થાય. દ્વદ, સરોવરે કમલ ડગ્યાં દેખે, તે કોઢ રોગે મરણ પામે. હાથી, ઘોડો, ગાદછું, સિંહાસન તથા ઘરનાં વસ્ત્ર; ઇટલાં વાનાં ગયાં દેખે, તો રાજાનો મય થાય. હથીયાર, આભરણ; મણિ, મોતી, સોનું અને રૂપું ઇટલા-વાનાંનો નાશ થતો દેખે તો તેનું ધન અને માન દોનું ચાલ્યા જાય, જે પોતાની માર્યાને કોઈ લઈ જાય છે એવું દેખે તો તેની સંપદાનો નાશ થાય, પોતાની સ્ત્રીને કોઈ પરાભવ કરે છે એવું દેખે તો ક્લેશ ઉપજે, ગોત્ર માંહેલી સ્ત્રી કોઈ લઈ જતો દેખે તો તેના ભાઈ પ્રમુખ વંદીયાને પડે.

પોતાનો ઢોલીયો અને ધોલુ વદ્ધ સ્વપ્નમા દેખે તો પોતાને પીડા ઉપજે કોઈ મનુષ્યના પગનુ હુ માસ મક્ષણ કરુ છુ એવુ સ્વપ્ન દેખે તો રાજા થાય પદ્મસરોવર, સમુદ્ર અને નદી ઉતરતો દેખે તો ઘણુ દ્રવ્ય પામે વલી ઝનું પાળી, ગાયનુ છાણ ગોલમા મેલવેલુ પીધુ દેખે તેને અતિસાર રોગ થાય તેથી મરણ પામે, દેવમૂર્તિની પૂજા કરુ છુ, યાત્રા કરુ છું એવુ દેખે તેને સર્વ પ્રકારે વૃદ્ધિ થાય, હૃદય ઉપર કમલ ઝગેલ દેખે તો તેનુ શરીર કોઢરોગથી વિનાશ પામે इत्यादि

માટે હે રાજન્ ! ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીંષ્ઠે જે ચૌદ મ્હોટા સ્વપ્ના દીઠા તે ઉદારકારી, મગલકારી છે તેનુ ફલ-અર્થનો લાભ થાશે, ભોગનો લાભ થાશે, પુત્રનો લાભ થાશે, સુખનો લાભ થાશે, માટે નિશ્ચે ય ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીને નવ મહીના અને સાઢા સાત દિવસ વ્યતિક્રમ્યાનતર તમારા કુલમા ધ્વજા સમાન, દીપકસમાન, મુકુટ સમાન, પર્વતસમાન, તિલકસમાન, કુલની કીર્તિનો કરવાવાલો, કુલના નિર્વાહનો કરવાવાલો, કુલમા સૂર્યસમાન તેજવત, કુલનો આધાર, કુલના યશનો કરવા વાલો, કુલમા વૃષભ સમાન, કુલપરપરાની વૃદ્ધિ કરવા વાલો, જેના હાથ પગ ઘણા સુકોમલ છે એવો વલી કોઈ ઇન્દ્રિય હીન નહીં, લક્ષણ વ્યજન ગુણ સહિત, માનોન્માન સહિત, સપૂર્ણ સર્વ અગ મલો સૌમ્યાકાર, વલ્લભકારી જેનુ દર્શન છે એવો પુત્ર થાશે, વલી તે ધાલક વાલ્યાવસ્થા છોડીને જ્યારે વિનય વિજ્ઞાન વાલી યુવાન અવસ્થા પામશે ત્યારે શૂર વીર, પરાક્રમવત, ઘણા હાથી ઘોડા રથ પ્રમુખ સેનાનો માલક, ચાર અત પૃથિવી સુધી રાજ કરવાવાલો એવો ચક્રવર્તી રાજાનો રાજા થાશે અથવા ત્રણ લોકનો નાથ ધર્મચક્રવર્તી એવો તીર્થ-કર થાશે માટે ત્રિશલાક્ષત્રિયાણીંષ્ઠ લાભ, સુખ, મહામગલ અને કલ્યા-નકારી સર્વોત્તમ સ્વપ્ના દીઠા છે

સિદ્ધાર્થરાજા તે સ્વપ્ન લક્ષણ પાઠકોના મુખથી એવો અર્થ સામ

લીને હૃદયમાં હર્ષ સંતોષ પામ્યો થકો હાથ જોડી અંજલી કરીને સ્વપ્ન લક્ષણ પાઠકોને કહેતો હવો કે—એમજ થવાનું છે, હે દેવાણુપ્પિયા ! એવોજ એ અર્થ છે, મૂંઠો નથી, મ્હેં વાંછ્યો તેજ પ્રમાણે તમારા મુખથી ગ્રહણ કર્યો, જે તમે કહો છો તે સત્ય છે. આ વચન ઉપર કોઈક ટીકાકારે મોજરાજાની વારમાં એક ગાંગો તેલી થઈ ગયો છે તેનું દૃષ્ટાંત આપેલું છે પરંતુ તે પાછલથી થયેલો છે અને આ વાત તો પ્રથમની છે તેથી એ દૃષ્ટાંત મલતું નથી પણ ઉપનયનમાં મલતી વાત છે વલી દૃષ્ટાંત હોય તે એક દેશીય હોય છે. જો પણ અંતર્વાચ્યાદિકોમાં એ દૃષ્ટાંત નથી તો પણ લખીએ છીએ. સિદ્ધાર્થરાજા કહે છે કે—સુસિદ્ધિનું કહેવું તે સર્વ સ્થાનકે સિદ્ધજ થાય છે જેમ ગાંગા તેલીને થયું. જેમ કે કોઈએક વિદ્યાર્થી દક્ષિણદેશમાં પ્રતિષ્ઠાનપુર નગરને વિષે કોઈ એક મહત્તની પાસેથી ત્રીશ વર્ષ પર્યંત વિદ્યા મળીને અહંકારમાં આવ્યો તેવારે માથા ઉપર અંકુશ ધારણ કર્યો તથા રચેને વિદ્યાએ કરીને મ્હારો પેટ ફાટી જાય તેના ગર્વથી પોતાના પેટને પાટો વાંધ્યો, વલી જો કોઈ વાદી મ્હારા સાથે વાદ કરતાં નાશિને આકાશમાં જાય તો તેને નિસરણી ઉપર ચઢી નીચો પટકી ન્હાણું એવા ગર્વે કરી એક નીસરણી પણ પોતાની પાસે રાખી, વલી વાદી જો નાશિને પાતાલમાં પ્રવેશ કરી જાય તો તેને ખોદીને વાહેર કાઢાડીશ એવા અભિમાનથી એક કોદાલ પણ પોતાની પાસે રાખી અને નિસરણી તથા કોદાલ એક ચાકરના માથા ઉપર આપી વલી જો કોઈ વાદી મ્હારા સાથે વાદમાં હારી જાય તો તેના મુખમાં તૂળ રચાવી દેવું એવા વિચારથી એક માણસ ઘાસનો પુલો લઈને તેની પછવાડે પછવાડે ચાલે એવા આડંબર સહિત ચાલતો થકો દક્ષિણ, ગુજરાત, મારવાડ, મેવાડ इत्यादिक देशोंનાં પંડિતોની સાથે વાદ કરી, તેઓને જીતીને સરસ્વતીકંઠા ભરણ આદિ વિરુદ્ધાવલી બોલાવતો થકો સર્વ ગામોના પંડિતોને

जीततो थको अनुक्रमे मालवदेशमा उज्जैनी नगरीना भोजराजानी सभामा पाचशे पडित छे एवी वात सामलीने ते पडितोनी साथे वाद करवा सारु उज्जैनीए आव्यो तेने राजाए म्होटा आडवरथी नगरमां प्रवेश कराव्यो, अने रूडा महेलमा उतारो आप्यो, पछी ते पडिते राजानी सभामा आवी पडितोनी साथे वाद करीने राजानी समक्ष कालिदास माघ आदिक पाचशे पडितोने जीती लीधा तेवारे राजाए विचार्युं के आ म्होदु आश्चर्य थयु के परदेशी भट्टे आवीने म्हारा सर्व पडितोने हरावी दीधा तेथी म्हारा पडितोना माननी हानि थइ एवो चिंतातुर थइने क्रीडा करवाने अर्थे जवा लाग्यो मार्गमा जता एक आखवालो गागो तेली घाणी ऊपर बेठो छे, ते घाणीमाथी तेल लइने धीजो एक जुदो घडो हतो तेमा न्हांखे पण तेलनु एक टीपु मात्र बाहेर पडवा दीए नही एवा काणा घाचीने देखीने राजाए विचार्युं के आ काणानी बुद्धि जुओ केवी छे ? तो ए काणानी अक्कलनो तो पारज नहीं होय एम कहेवु तेज सत्य छे पछी राजाए तेने बोलावीने पूछ्यु के अरे ! तु विदेशी भट्टाचार्य साथे सवाद करीश ? त्यारे ते बोल्थोहां महा-राज ! हु वाद करीश एमा म्हारु शु जवानु छे ? भट्टाचार्यनी साथे वाद करवो कांइ म्होटी वात नथी जो जोरावर (जघर) देखीश तो पण अटपटा न्यायथी तेने जीती लइश, पछी राजाए आदित्यवारने दिवसे भट्टाचार्यने बोलावीने कहु के म्हारा जे साधारण भट्टो हता तेने तमे जीत्या पण हजी म्हारा सर्व पडितोना जे आचार्य (गुरु) छे तेनी साथे जो वाद करो अने जीतो तो हु जाणु के तमे खरा पडित छो तेवारे दक्षिण भट्टाचार्ये कहु के—राजन् ! हु तेनी साथे पण वाद करीश माटे ते क्या छे तेने आही बोलावी ल्यो, त्यारे राजाए भट्टाचार्यने आसन आपी बेसाड्यो पछी कालीदास, क्रीडाचक्र माघ प्रमुख भट्टोने एकठा करीने कहु के जाओ ते पडितजीने लइ आओ तेओए जइ गागा तेलीने भट्टाचार्यनो

वेश कराव्यो, घरेणां पहेराव्यां अने शरीरमां तो ते, प्रथमथी ज मातेलो मदोन्मत्त हाथी सरखो हतो तेने पालखीमां बेसाडी पांचशे पंडितोना परिवार साथे राजसभामां लाव्या, राजाए उठी आदर दीधो, सर्व सभाए ऊभा थइने म्होटा सन्मानथी सिंहासन ऊपर बेसाड्यो त्यारे दक्षिण भट्टाचार्ये तेने जोइने विचार्युं के “आ तो मातेलो छे अने हुं तो शरीरे दूबलो छुं तेथी एनी साथे वाद करतां पार आवे नहीं माटे एनी साथे वचननो कलह करवो नहीं, मात्र तत्त्वज पूछवुं” एम चिंतवीने एक आंगुली ऊंची करी त्यारे भोजराजाना भट्टे क्रोध करी बे आंगुली ऊंची करी; ते जोइ दक्षिण भट्टाचार्ये चमत्कार पामीने पांच आंगुली ऊंची करी बतावी ते जोइ गांगातेलीए मुठी ऊंची करी बतावी त्यारे दक्षिण भट्टाचार्ये पोताना मस्तक ऊपरथी अंकुश उतारी न्हांख्यो, पेटे पाटो बांध्यो हतो ते छोडी न्हांख्यो अने निसरणी तथा कोदाली पण न्हांखी दीधी, तृणनो पूछो पण न्हांख्यो, समस्त माननो त्याग करी सर्व सभा समक्ष भोजराजाना भट्टना पगे लाग्यो अने कहेवा लाग्यो के म्होटी आश्चर्यनी बात छे के म्हने कोइए पण जीत्यो नहीं पण तुं म्होटो पंडित छे माटे त्हें मुजने जीत्यो; ते जोइ भोजराजाए विस्मय पामीने दक्षिण भट्टाचार्येने पूछयुं के तमे केवा प्रकारनो वाद कर्यो ? त्यारे भट्ट बोल्यो के तमारो भट्ट महा ज्ञानवान् छे कारण के म्हें एनी साथे समस्याए वाद कर्यो के आ जगतमां एक शिव छे एवुं स्थापन करवा सारुं एक आंगुली तमारा भट्टने बतावी त्यारे तमारा भट्टे बे आंगुली देखाडी तेथी हुं समजी गयो के एक मात्र शिव ज नथी पण शिव अने शक्ति ए वेउ छे. वली म्हें कह्युं के इंद्रियो पांच छे तेथी पांच आंगुली बतावी त्यारे आपना भट्टाचार्ये मुट्टी बतावी तेथी हुं समजी गयो के पांच इंद्रियो तो खरी पण तेने वश राखवी जोइए. त्यारे म्हें जाण्युं जे ए पंडित त्यागी, ज्ञानी अने जितेंद्रिय छे; एवी रीते वाद थयो तेमां

हु हारी गयो, एना समान धीजो पडित म्हें क्यांय पण दीठो नहीं. एधु
 कहिने दक्षिणभट्टाचार्य मानभ्रष्ट थयो थको पोताने देशे चाल्यो मयो,
 पाटलधी भोजराजाए गागातेलीने पूछयु के त्हेँ केवा प्रकारनो वाद कयों
 अने केवी रीते जीत्यो ? त्यारे तेली बोल्यो के महाराज ! दक्षिणभट्टाचार्य
 घणो खराज माणस छे म्हने कहेवा लाग्यो के त्हारी एक आख छे ते
 हु फोडी न्हाखीश एवु मनमा लागीने एक आगुली ऊची करी त्यारे
 म्हें वे आगुली ऊची करीने समजाव्यो के तु तो एक आख फोडतो पण
 रही जइश परतु हु तो त्हारी वे आखो फोडी नाखीश, त्यारे मने पजो
 देखाडी घोन्यो के हु तने थाप मारीश तेथी त्हारु म्होडु फरी जाशे,
 त्यारे म्हें मुट्टी घतायी के हु तुजने एक मुट्टी मारीश तो तु पाता-
 क्षमा पेसी जइश एवी बात तेलीना मुखयी सामलीने राजा प्रमुख
 सर्व समाने हसवु आव्यु अने बोल्या के ए म्होटो भाग्यशाली सुसि-
 द्धिवालो छे एवु कही वस्त्रादिक पहेरामणी आपी, सन्मान दइ, गांगा-
 तेलीने घेर पहाँचतो कयों.

एनी पेरे सिद्धार्थराजा कहे छे के हे स्वप्नपाठको ! तमे पण
 सुसिद्धिवाला छे तेथी म्हारे तो तमारु कहेतु सत्य थाओ एवु सिद्धा
 र्थराजाए स्वप्न पाठकोने कयु, कहिने ते स्वप्नोने रुडी रीते
 धारण करीने स्वप्नलक्षण पाठकोने घणा अशन पान खादिस अने
 स्वादिमादिक चार आहार जमाडीने फूल, फल, गन्ध, माला, घरेणा-
 दिकोपी सत्कार सन्मान आप्यु, अने जीवे द्या सुधी ग्वाया करे एवी
 घणी आजीविका दीधी अर्थात् गाम नगर प्रमुख आपीने शीग्य
 आपी त्यार पटी सिद्धार्थ क्षत्रियराजा सिंहासन थकी उठीने ज्या
 त्रिशलाक्षत्रियाणी पडिच्छमा घेठी छे द्या आगीने कहे छे के हे देवाणु-
 पिया ! स्वप्नशास्त्रमा बेंतालीश सामान्य स्वप्ना अने ग्रीश महा
 स्वप्नां, सर्व मली बहोतेर स्वप्ना कदा छे ते ग्रीशमांधी चौद म्होटां

स्वप्नां तीर्थकर अने चक्रवर्त्तिनी माता देखे अने एज चौद स्वप्न मांहेला सात स्वप्नां वासुदेवनी माता देखे, अने चार बलदेवनी माता देखे, एक मंडलिकराजानी माता देखे, एवुं स्वप्नपाठके कह्युं छे. जे तमे चौद स्वप्नां दीठां माटे तमारे चक्रवर्त्ति तथा तीर्थकर होवावालो पुत्र थशे. ते पछी त्रिशलादेवी ए अर्थ सांभलीने हृदयमां खुशी थइ यावत् स्वप्नांनो अर्थ धारण करीने सिद्धार्थराजानी आज्ञा लइने नाना प्रकारना मणिरत्नोना वाजोठथी उठीने ताकीद रहित यावत् राजहंस सरखी गतिए चालती थकी ज्यां पोतानुं भुवन छे त्यां आवीने पोताना मंदिरमां प्रवेश करती हवी.

गुणनिष्पन्ननाम थापवानो मनोरथ—

जे दिवसथी श्रमणभगवंत श्रीमहावीरस्वामी ते राजाना कुलमां हरणिगमेषी देवे संहर्षा ते दिवसथी वैश्रमणनामे इंद्रमहाराजनो जे भंडारी जेनुं लोकोमां धनद एवुं नाम छे ते भंडारीना हुकमना उठाववावाला एवा जे तिर्यक्लोक निवासी वैताढ्य पर्वतनी मेखलाए रहेनारा व्यंतरनिकायनां तिर्यग्जुंभक देवता ते शर्केद्रना हुकुमथी घणाज घणा एवा जे जूना धन, घड्या महानिधान ते केवा धन तो के—जे धनना स्वामी हीण थइ गया, जे धनना संचय करवावाला घडाववा वाला मरण पामी गया छे, तेमनो कोइ गोत्री पण रह्यो नथी, सर्वथा ते धनना स्वामी विच्छेद पास्यो, डाटवावाला विच्छेद गया, डाटवावालानां कुलगोत्र पण विच्छेद पास्यो तेमनुं धन. ते हवे जे स्थानके घालीने मरी गया ते स्थानकोनां नाम कहे छे—बुद्धिनां गुण ज्यां जता रहे तेने 'गाम' कहीए त्यां घडावीने मरी गया ते धन त्यांज रही गयुं, ते धन तथा ज्यां कर नहीं लागे तेने 'नगर' कहीए, धूलनो कोट ज्यां होय तेने 'खेट' कहीए, खोटुं नगर ते 'कर्बट' कहीए, शहेरथी वे कोश ऊपर जे गाम होय ते 'मंडप' कहेवाय, जेने चारे बाजुए गाम वसे ते 'द्रोण-मुख' कहेवाय, जलमां अने थलमां थइने मार्ग जाय ते 'पट्टण' कहीए,

ज्यां तापसोनु वसतु होय तेने 'आश्रम' कहीए, तीर्थस्थानके जे गाम होय तेने 'सवाह' कहीए, सार्थवाहने उतरवानु स्थानक होय तेने 'सन्निवेश' कहीए एवा प्रकारना गामोने विपे, सिंघोडाना आकारे रस्ता होय तेने विपे, तथा त्रिवाटाने विपे, चोवाटाने विपे तथा घणा मार्ग ज्यां भेला थता होय तेने 'चच्चर मार्ग' कहीए तथा चौमुखा देवोनां मंदिरमा, म्होटा पथवाला राजमार्गने विपे, देवकुलमां, सभामा, पाणीना स्थान-कमां, वागमा, उद्यानमा, वनमा, वनखडमां, एक जातिनां वृक्ष, होय तेने 'वनखड' कहीए, मसाणमां, सूनाघरमा, पर्वतनी गुफाओमां, होमना स्थानके, पर्वतनी शिला खोदेली होय तेमां, घेसवानी शालामां, लोकोने वसवाना स्थानकोमा एटला स्थानके घालेलां जे धन ते सर्व जगाओना धन लइ जइने सिद्धार्थ राजानां घरमां न्हाखो एवो इन्द्र-महाराजनो हुकुम थयो त्यारे तिर्छालोकना वसवावाला तिर्यग्जुभक देवता ते सर्व धन लइ जइने सिद्धार्थराजाना घरमां न्हांखे जे रात्रिमां श्रमणभगवान श्रीमहावीरस्वामी ज्ञातकुल जे सिद्धार्थराजा तेना कुलमां आव्या ते रात्रिथी माडीने सिद्धार्थराजा, सोने करी, रूपे करी, धने करी, धान्ये करी, राज्ये करी, देशे करी, वाहने करी, कटके करी, पालखी प्रमुखे करी, भडारे करी, धान्यना कोठारे करी, पुरे करी, अतेउर जे राणीयोना परिवार तेणे करी, देशवासी लोकोए करी, यशवादे करी, घणा घणा बध्या-वृद्धि पाम्या तथा गणवामा आवे एवा चौवीश प्रकारना धान्य तेना नाम कहे छे-जव, घउ, शालि, व्रीहि, साठी, कोब्रवा, सामो, काग, राल, तिल, मग, अडद, अलशी, चणा, तिउडा, वाल, सिलिंद, राजउडद, उच्छू, मसूर, लुअर, कुलथ, धाणा, कलायरो, इत्यादिक २४ प्रकारनां धान्यथी तथा बीजा पण सोनु, रूपुं, रत्न, मोती, मणि, दक्षिणावर्त्त शख, राजवर्त्त, शिला, मूगिया, लाल रत्न, पद्मराग आदिके करी वृद्धि पाम्या तथा प्रीति, सत्कार, बल, वाहन समुदाये करीने घणा घणा ज

वृद्धि पाम्या, तेथी श्रमणभगवंत श्रीमहावीरस्वामीनां मातापिता मनमां एवो विचार उपन्यो के जे दिवसथी अमारे आ पुत्र कूंखमां आव्यो छे ते दिवसथी लइने अमे सर्व प्रकारे पूर्वे कइयां एवां सोनां रुपां प्रमुख वस्तुए करी वध्या, प्रीति सत्कारे करी घणा घणाज वध्या, माटे ज्यारे अमारे घेर आ पुत्रनो जन्म थाशे त्यारे अमे ए पुत्रनुं नाम जेवा एमां गुण छे तेवुं आपीशुं, अर्थात् वृद्धिपणाना गुणे करी 'वर्द्धमान' एवुं नाम स्थापन करीशुं.

माताना ऊपर अनुकंपा लावी प्रभु निश्चल रह्या—

श्रमणभगवंत श्रीमहावीरस्वामीए पोतानां मातानी ऊपर अनुकंपा एटले दया लावीने विचार्युं के हुं ज्यारे गर्भमां हालुं चालुं छुं त्यारे माताने दुःख उपजे छे एम चितवीने मातानी कूंखमां निश्चल रह्या, हाल्या चाल्या, नहीं, कंप्पा नहिं, पोतानां अंगोपांग गोपवी राख्यां एवा थया थका रह्या; इहां कवि उत्प्रेक्षा करे छे के—जाणे भगवान् मोह-राजाने जीतवा सारु एकांते विचार करता रह्या छे के शुं?, अथवा कोइ परब्रह्मनुं अगोचर ध्यान करे छे के शुं?, अथवा कल्याणरस प्रत्ये पोताना आत्मगुण साधवा रह्या छे के शुं?, अथवा कामदेवनो निग्रह करवाने अर्थे रूपपरावर्त्तन विद्या साधता रह्या छे के शुं? एवी रीते श्रीभगवान् मातानी कूंखने विषे रह्या ते तमोने कल्याणरूप लक्ष्मीने अर्थे थाओ.

प्रभुनी निश्चलताथी माताने शोक—

त्यारे त्रिशलामातानां मनमां एवुं थयुं के म्हारो गर्भ कोइ देवता लइ गयो, म्हारो गर्भ मरण पाम्यो, म्हारो गर्भ चवी गयो, म्हारो गर्भ गली गयो, म्हारो गर्भ प्रथम हालतो चालतो हतो ते हमणां हालतो चालतो नथी तेथी जाणु छुं के गर्भने कुशल नथी एवुं विचारीने मनमां संकल्प थयो, चिंत्तारूप समुद्रमां वूड्यां, अने हाथ ऊपर म्होडुं धरी नीची दृष्टि राखीने आर्त्तध्यान ध्याववा लागी, ते आ प्रमाणे के म्हारो जे गर्भ जतो रह्यो ते हुं निश्चे अभागणी छुं, हीणपुण्यवाली

હું, અભાગીયાના ઘરમા ચિંતામળીરત્ન રહે નહીં અથવા દારિદ્રીનાં ઘરમાં નિધાન કેમ રહે ? જેમ મારવાડમા કલ્પવૃક્ષ રહે નહીં તેમ પુણ્ય-હીણને તૃપ્તા લાગે ત્યારે અમૃતપાન કરવાની ઇચ્છા થાય તો તે ઇચ્છા કેવી રીતે પૂરણ થાય ? હે દૈવ ! હે કર્મ ! તુ મહા નિર્દય છે, નિર્લજ્જ છે, તુજને કરુણા નથી, અરે પાપિષ્ઠ દુષ્ટ ! નિરપરાધિ લોકને મારવા વાલા, તુ મ્હારો વિના મતલબ વૈરી કેમ થયો ? ત્હારો મ્હેં શ્યો અપરાધ કર્યો કે જે થકી ત્હેં મ્હારો મનોરથરૂપ કલ્પવૃક્ષ ઉલ્લેખી ન્હાંચ્યો, મ્હેં ત્હારો કોઈ અપરાધ કર્યો હોય તો હે પાપી ! તુ પ્રગટ થઈને શા વાસ્તે કહેતો નથી ? ત્હેં મુજને દુઃખની શાળા પ્રાપ્ત કરી દીધી, ત્હેં મુજને આલ્ખો આપીને પાછી ચેંચી લીધી, ત્હેં મુજને હાથમા નિધાન આપીને પાછો ચેંચી લીધો, ત્હેં મુજને મેરુપર્વત ઊપર ચઢાવીને પાછી જમીન ઊપર નાખી દીધી, ત્હેં મ્હારા મુખમા આવેલો કોલીયો ચેંચી લીધો, ત્હેં મ્હારા નિપજેલા-પાકેલા ધાન્યના ક્ષેત્રને વાલી દીધુ, ત્હેં મ્હારી રસકૃપિકા ભાજી દીધી, ત્હેં મ્હારુ જહાજ ભરતમુદ્રમા ડુબાડી દીધુ, અથવા વલી દૈવને ઓલખો દેવાધી શુ થાય ? અરે જીવ ! ત્હેં આગલા ભવમાં ઇવાજ કર્મ ઘાંચ્યા હશે તે કર્મ તુજને હમણા ઉદયમાં આવ્યા છે પૂર્વભવમા મ્હેં માતાઓની પાસેથી બાલકોને દૂર કર્યાં હશે તથા ગાય પ્રમુખના બાહરુને દૂધ પીવા દીધુ નહીં હોય, વૃક્ષની ઢાલીયો ભાંગી, સરોવરની પાલ ફોડી, દેવ લગાવ્યા, અણગલ પાણી પીધા, ઉદરોના ચિલ ચોધ્યા, ધૂલથી ભર્યા, નોલીયા અને ગોહના દરોમા ગર્ભનુ પાણી તથા તેલ રેડ્યુ, કીડી મકોડાના દરમા ઉગ્ગ પાણી રેડ્યા, પોપટ મેના પ્રમુખને પાંજરામા ઘાલ્યા તેમની માતાના વિયોગ કર્યા, ચિઢા પ્રમુખ પક્ષીઓનાં માલા પાડ્યા, ઈંડા ફોડ્યા, જૂ લીસ માર્યા, લોકોના ગર્ભ ઊપર દ્રેષ કર્યો, ગર્ભ પડાવ્યા, ગર્ભસ્તંભન કરાવ્યા, વર્ષીકરણ, ઉચ્ચાટન કરાવ્યા ત્હારો પુત્ર મરણ પામજો ઇવા શ્રાપ દીધા, પાપના મત્ર અને ઔષધ કર્યા,

कोइने विष दीधुं, कोइना रत्न चोरी लीधां, कोइनुं शील भंगाव्युं, अथवा व्रत लइने भांग्या, कोइनां गाम वाल्यां, म्होटा वृक्ष धरतीमांथी उखेडी नांख्यां, म्होटा तालावनां शोषण कर्यां अथवा देवद्रव्य भक्षण कर्यां, जैनमंदिर पाड्यां, गुरुना अवर्णवाद बोल्या, देवगुरु ऊपर द्वेष कर्यों, दान देताने वर्जना करी, वृक्षनां फल विदार्यां अथवा अनंतकाय भक्षण कर्यां, काचां फल तोड्यां, घणुं शुं कहुं ! एवा म्हारे जीवे पाप कर्यां हशे ते पाप हमणां मुजने उदय आव्यां छे, के जे थकी म्हारो आवो गर्भ गली गयो, माटे हुं तो पारविनानी दुःखिनी थइ, म्हारो ए चौद स्वप्न सूचित गर्भ गयो तो हवे म्हारे संसारमां बीजुं शुं सुख छे, हुं राजपाटने शुं करुं वधारे शुं कहुं, ? त्रण लोकथी पूजित एवा पुत्र विना सर्व म्हारे सुनुं छे, हवे हुं क्यां जाउं, शुं करुं, कोनी आगल जइ पोकार करुं, एवा विलाप करती थकी त्रिशलादेवी यूथभ्रष्ट हरणी सरखी थइ, ज्यां त्यां भमे, निशासा न्हांखे, एवी अव्यवस्थित थयेली त्रिशलादेवीने देखीने सखीयो पूछवा लागी के स्वामिनि ! आज तुं एवी थइ केम रही छे ? अमे तने पूछीए छीए के आ दुःखनुं शुं कारण छे ? त्यारे त्रिशलादेवी आंखमांथी आंसु नाखीने निशासा मूकती बोली के हे सखीयो ! हुं तमोने शुं कहुं, हुं निर्भागणी छुं, म्हारुं जीवितव्य गयुं. त्यारे सखीयो बोली के सखि ! आवा अमंगलिक वचन म बोल, बीजुं सर्व रह्युं पण त्हारा गर्भने तो कुशल छे ? त्यारे त्रिशला बोली के सखियो ! जो म्हारा गर्भने कुशल होय तो बीजुं म्हारे शुं दुःख छे ? म्हारो गर्भ जतो रह्यो एज दुःख छे. एवुं कहेतां मूच्छा खाइने जमीन ऊपर पडी गइ, तेवारे सखीयोए चंदनजल छांटी छंटकावीने अने पवनथी सचेतन करीने फरी पुछ्युं के त्हारा गर्भने शुं थयुं ? तेवारे राणी गदगद स्वरथी बोली के म्हारो गर्भ जतो रह्यो एवुं सांभली सखीयो पण सर्व दुःखी थइ थकी राजाने जइ ए हकीगत कही, तेथी राजा

પણ દુઃખી થયો, નાટક વાજિત્ર સર્વ નિષેધ કર્યાં, સર્વ શોકાકુલ થઈ
ઘેઠા કે હવે શુ કરીયે એવા થયા કે તેને કાંઈ પણ સૂજે નહીં, ત્યારે
કોઈક તો નિમિત્તિયાને પૂછવા ગયા, કોઈ જ્યોતિષીયા જોગીને પૂછવા
લાગ્યા અને વૃદ્ધ સ્ત્રીયો, શાંતિ પુષ્ટિ કરવા લાગી, કુલદેવીને ઓલમા દેતી
હવી કે હે દેવી ! આ વખત તું કિહા ગઈ, એવા એવા વિલાપ કરે છે
પણ ત્યાં કોઈ શબ્દથી બોલે નહીં, સ્તબ્ધ થયા, સર્વ શોકની રાજધાની
સરસાં થયા આસુથી મુખ ધોતા થકા, નિસાસા મૂકતા થકા, દુઃખે
પીડાતા થકા, કોઈને ત્યાગી પીધું પણ સૂજે નહીં એવા સ્વરૂપે થયા.

ગર્ભમા ભગવાન એક દેશથી હાલ્યા—

થોડી વાર પછી ભગવાને જાણ્યું કે પ્રથમ વાજિત્ર પ્રમુખ વાજતાં
હતાં તે હમણા કેમ નથી વાજતા ? એવું જાણી અવધિજ્ઞાને જોયું ત્યારે
સર્વ વ્યતિકર જાણીને વિચાર્યું કે—

કિં કૂર્મ્મ કસ્ય વા બ્રૂમ, મોહસ્ય ગતિરીદશી ।

દુષ્પ્રધાતોરિવાસ્માક, દોષનિષ્પત્તયે ગુણા ॥ ૧ ॥

આ મોહરાજાની ગતિ કેવી છે કે મ્હં તો ગુણ કર્યું તો આંહી ઝલદ
અવગુણ થયું તે ઉપર કલિકાલનું દૃષ્ટાંત કહે છે—જેમ કોઈક પથી
પરદેશથી ઘણું દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરી પોતાને ઘેર આવતો હતો તેવામાં
રસ્તે ચાલતા કોઈક અટવી આવી તેમા દવ લાગો દીઠો તે દવમા કોઈ
સર્પ દામે છે, તે સર્પે પહેલા વટમાર્ગને કહ્યું કે મુજને આ દવમાથી
બાહર કાઢાવ્ય ? તેવારે તેણે બાહર કાઢાવ્યો ત્યારે સર્પે કહ્યું ઝમ્મો
રહે હું તુજને મક્ષણ કરીશ તે પુરુષ બોલ્યો મ્હં તુજને - ઘણતો - રાખ્યો,
ઉપકાર કર્યો, અને મરણમાથી ઉગાર્યો તો ઝલટો તું મુજને મક્ષણ કરીશ ?
સર્પે કહ્યું આજે કલિકાલ વર્તે છે આજના સમયમા ગુણનો દ્રોષ થાય
તેમાટે હું તુજને કરડીશ તેવારે પથી બોલ્યો હું ઘણા વર્ષે ઘેર જાઉ છું

वली म्हारी पासे द्रव्य छे माटे घेर जइ म्हारी स्त्रीने द्रव्य आपी तेनी शीख मांगी आवुं छुं एवो कोल आपी पोताने घेर आव्यो, स्त्रीने सर्व बात कही, शीख मांगीने ते पुरुष अटवीमां पाछो आव्यो, स्त्री पण पाछल पाछल आवी सर्पने स्तुति करी कहेवा लागी के अहो ! नागराज म्हारा भरतारनुं भक्षण करशो तो म्हारी शी गति थशे, म्हारे पाछल शत्रु घणा छे त्यारे सर्पे कहुं ते शत्रुनिवारण उपाय तुजने बतावीश, तेनी तुं चिंता म करजे आ औषध म्हारा राफडा पासे छे तेनुं मूल लइ पापाण ऊपरे घसीने तेना छांटा वैरी ऊपर न्हांखशे तो वली भस्म थशे. स्त्री ते औषधीनुं मूल लइ अमृतमूलीने पापाण ऊपर घशीने सर्प ऊपर छांटा न्हांखवा तैयार थइ त्यारे सर्प बोल्थो म्हें तुजने औषधी देखाडी तो वली म्हनेज वाले छे उलटो गुण ऊपर अवगुण करे छे तेवारे स्त्री बोली के गुणनो भाइ अवगुण (दोष) छे एवुं तमेज तमारा मुखथी कहो छो माटे हवे तमारे बोलवुं नहीं एम कही सर्प ऊपर छांटा न्हांख्या ते वली भस्म थयो (इति कलिकाल दृष्टांत) एम विचारी गर्भमांहे रक्षां थकां भगवान टची अंगुली हलावीने एक देशथी हाल्या.

गर्भना हालवाथी माताने प्रमोद—

त्रिशलाजीए जाण्युं अरे म्हारो तो गर्भ छतो छे, अने म्हें फोकट खोटो शोक कयों एवुं चिंतवन करीने कहेवा लागी के हे सखीयो ! म्हारा गर्भने कुशल छे, म्हें अज्ञानथी विलापात कयों, म्हारा भाग्य म्होटां, हुं धन्य, कृतपुण्य, हुं त्रण भुवनमां मान्य, म्हारुं जीववुं प्रशंसनीय, अने मन्हे जैनधर्म फल्यो, म्हें पूर्वे जे धर्म सेव्यो हतो ते प्रगट थयो, म्हारुं जीववुं सफल, सखीयो जय जय करवा लागी, अष्टमंगल मांड्या कुंकुम छांट्या, राजाने वधाइ दीधी, राजा पण खुशी थयो, वाजित्र वाज्यां, नाटक महोत्सव थयां, तोरण बांध्या, बंदीजन जय जय शब्द बोल्या, बंदीखानां छोड्यां, अनेक लोक मल्या, मंगलिकनी वातोथी

कोलाहल थयो, महा दान आप्या, ए प्रमाणे आनदथी राजानी राज-
धानी हर्ष रूप थइ, सूत्रकार कहे छे के-ते गर्भनु कुशल न जणायाथी
सिद्धार्थराजाना घरमा मृदग, ताल, वीणा, हस्तताल, नाटक इत्यादि
लोकवस्त्रभ सर्व कार्य आनद रहित थया हता तेथी महावीर स्वामी
माताने शोकातुर जाणीने एक देशथी हाल्या त्यारे त्रिशला हृदयमां
हर्ष पामीने बोली म्हारो गर्भ हरण थयो नथी, यावत् गल्यो नथी, आ
म्हारो गर्भ प्रथम हालतो न हतो ते हमणा हाले छे, एवं कहीने हर्ष
पामीने आनद मनाववा लागी

गर्भमाज प्रभुए अभिग्रह लीयो—

हवे श्रमण भगवंत श्रीमहावीर स्वामीने विचार थयो के म्हारा
मा बाप हमणायीज एवा प्रकारनो मोह करे छे तो ज्यारेहुं दिक्षालङ्घ
त्यारे तो ए घणु दु ए पामशे माटे हवे म्हारे म्हारा माना पिता जीवे
त्यां सुधी दीक्षा लेवी कल्पे नहीं एवु ज्यारे साडा छ महिना गर्भने थया
त्यारे भगवाने अभिग्रह लीयो

गर्भप्रतिपालन—

त्यार पछी त्रिशलामाताए स्नान कर्युं, देवपूजा करीने मंगल कर्पां,
सर्व घरेणा आभूषण पहैयां, गर्भप्रतिपालन करवाने अर्थे घणो ठठो
आहार लीए नहीं, घणो उन्हो आहार लीए नहीं, घणो तीखो सूठ
मिरचादिकनो आहार लीए नहीं, घणो कढवो ते निवाटिक, घणो कशा
यलो ते हरडे प्रमुख, घणो खाटो ते आवली प्रमुख, घणो मीठो ते गुदा-
दिक, घणो चोपट्यो ते धी प्रमुख, घणो लूखो ते चणा प्रमुख, घणो
सूको ते पूढला पापटी प्रमुख, घणो लीलो ते फल फूस कदमूलादिक
भोजन खाय नहीं, जे भोजन करे ते पण विधि सहित करे, वस्त्र पण
विधिथी पहरे, गधादिक विधिए लीए, माला प्रमुख विधिथी पहरे,

ગર્ભની રક્ષાને વાસ્તે પોતાને રોગ થવા દીધ નહીં, શોક કરે નહીં, મોહ કરે નહીં, ભય રાખે નહીં, ઘણા કામ કરે નહીં, જે જે કામ ગર્ભને હિતકારી હોય તે તે કામ કરે, માનોપેત પથ્ય આહાર કરતી થકી ગર્ભને પોપે, જે કાલમાં જે चीज પાચન થતી હોય, અને ગુણકારક હોય તે चीज વાપરે, કોમલ શય્યાએ શયન કરે, સુખાસનને વિષે બેસે, ઝૂંચી નીચી ફરે નહીં, વલી વાગ્મટાદિક ગ્રંથોમાં કહેલું છે કે-ગર્ભિણી સ્ત્રી જો વાયડું खाय एटले વાયુજ चीजો खाय तो गर्भ कूवडो थाय, આંધલો થાય, વામન થાય, પિત્તકરનારી चीज खाय तो गर्भ पडी जाय तथा तेनुं अंग पीलुं थाय, કફ કરનારી चीज खाय तो पांडुं रोग (श्वेत वर्णवालो) थाय अथवा कावरचीतरो थाय, तथा जो गर्भवाली स्त्री लूण घणुं खाय અને આંખમાં काजल घणुं आंजे तो छोकरो नेत्र रहित आंधलो थाय, घणो ठंडो आहार करे तो वायु घणो थाय, घणुं ऊन्हुं खाय तो छोकरो निर्वल थाय, मैथुन सेवन करे तो गर्भ मरण पामे, घोडा प्रमुख ऊपर चढे, घणी दोडे, घणी चाले, चालती पडे, पेट मसलावे, खाल प्रमुख उल्लंघे, ઝૂંચી નીચી સૂવે, મેડી પ્રમુખ ઉપર ચઢે ઉતરે, ઝભડક બેસે, ઉપવાસ કરે, વમન વિરેચન જુલાવ લીધે एटलावानाં કરે तो गर्भ पडी जाय, घणुं रुदन करे तो छोकरो चीपडी आंख वालो थाय, घणा गीत गाय तो छोकरो बहेरो थाय, घणी वातो करे तो वाचाल थाय, घणुं हसे तो मझकरो थाय, घणी गालो बोले तो छोकरो लंपट थाय, तथा ऋतु ऋतुमां शुं शुं पथ्य करवुं शुं खावुं ? ते कहे छे-वर्षा ऋतुमां लूण गुणकारक छे, शरद ऋतुमां जल गुणकारक छे, शिशिर ऋतुमां खाटो रस गुणकारी छे, वसंत ऋतुमां घृत गोल इत्यादिक गुणकारक छे. वली कोई म्होटी वृद्धावस्थावाली सहियर कहे छे के-वाइ धीरजथी बोलो, धीरजथी चालो, क्रोध म करो, पथ्य खाओ, घणो आकरो घाघरो અને કાંચલી

बांधो नहीं, घणु हसबु म करो, चांदणीमां सुओ नहीं, केमके अगासिए सुवा थकी पुत्र बांडो (रावणखंडो) थइ जाय वली घणु नीबु न चालबु, घणी ऊची चडीशमा, दिवसे सुवाथकी छोकरो ऊघण थाय, आलसिओ थाय, नख कापवा थकी पुत्र कुशीलियो थाय, घणु दोडवाथी पुत्र चचल थाय, घणु हसवाथी होठ, दात, तालु अने जीभ काला थाय, घणा गीत गावाथी वहेरो थाय, बीजणे वायु कर्याथी टन्मच थाय, अति बोलवाथी वाचाल थाय, अतिशोक कर्याथी उच्चाटीयो थाय, मूर्च्छाथकी निर्बुद्धि थाय, अतिभय राखवाथी गर्भ बीकण थाय, अति परिश्रम करवाथी मंदशक्ति वालो अने आलसु थाय इत्यादिक बातो सर्व वडेरी कहे ते प्रमाणे" त्रिशलाराणी पोताना गर्भनी प्रतिपालना करे

त्रिशलामाताने उपजेला दोहला—

हवे त्रिशला माताने भला डोहोला उपजे छे के—पूजा कर, दान आपु, साहमी वात्सल्य कर इत्यादिक डोहोला सर्व सिद्धार्थराजा पूरण करे, हर्ष सहित सन्मान करीने पूरा करे पण एबु न कहे के तु तो बेठी बेठी फद करे छे एवी रीते डोहोलानु अपमान करे नही, एम त्रिशला-देवीने उपजता डोहोलानी इच्छा सर्वथा तेना मनमा रहे नही, रयवाडी प्रमुख वनक्रीडा प्रमुखना डोहोला तो सर्व सिद्धार्थराजाए पूरण कर्या परतु एक दिवसे त्रिशलादेवीने एवो डोहोलो उपन्यो के इद्राणीना कुडल खेंची लइने हु पहेरु ते डोहोलो राजाथी पूरण थयो नहीं तेथी मनमा दुमणी (खिन्न) थइ तेवारे सिद्धार्थराजा डोहोलानी हकीगत राणीना मुखथी सामलीने कहेवा लाग्यो के ए डोहोलो पूरण करीश पण ए बात म्हारा हाथमा नथी पटलामा इद्र महाराजनं आसन बलाबमान थयु त्वारे इद्रे अवाधिज्ञानथी जोइने भगवाननी माताने डोहोलो पूरण करवा सारु इद्राणी प्रमुख देवागनाओना समूहने लइने

क्षत्रियकुंड नगरनी समीपे एक महादुर्गम-पर्वत छे त्यां इंद्रपुरनामे नगर वसावीने परिवार सहित आवी रह्यो, सिद्धार्थराजाए सांभल्युं के इंद्रमहाराज आपणा पर्वतमां रहे छे त्यारे सिद्धार्थराजाए इंद्र महाराजने कहेवरावी मोकल्युं के अमारी राणीने कुंडल जोड़ए माटे तमारी इंद्राणीनां कुंडल आपो, ते सांभली इंद्रे कुंडल आप्यां नहीं त्यारे सिद्धार्थराजा सेना लइ इंद्र साथे युद्ध करवा गयो त्यां इंद्रमहाराज तो जीतवाने समर्थ छे तथापि जाणीवूजी हार खाइने भागी गया, पाछलथी सिद्धार्थराजाए पोकार (रुदन) करती अप्सरानां वृंदमां वेठेली इंद्राणीना कुंडल लूटीने त्रिशलाराणीने आपीने डोहोलो पूरण कर्यो. वली बीजा पण सत्तरभेदी पूजा रचावुं, तीर्थयात्रा करुं, देवगुरुनी भक्ति करुं, सुपात्रे दान आपुं इत्यादिक अनेक डोहोला त्रिशलाने उपन्या ते राजाए पूर्ण कर्या एवी रीते पूरित दोहला-त्रिशलाराणी सूवे, वेशे, ऊभी रहे, घली ऋतुने विषे सेववा योग्य, गर्भने सुखनां करनार, एवां भोजन, आच्छादन, वस्त्र, गंध, माला प्रमुख लीए, गर्भना हित कारक पथ्ये करी देशकाल योग्य आहार करती थकी. गर्भपोषण करती थकी पोताना परिजन जे दासी सहेलीओ प्रमुख तेमनी साथे विचरती थकी, फरती थकी, पोताना आवासमां सुखपूर्वक रहे छे.

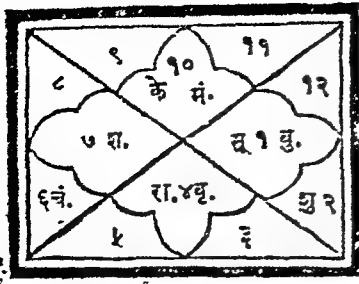
भगवान श्रीमहावीरस्वामीनो जन्म—

ते काल ते समयने विषे श्रमणभगवंत श्रीमहावीर-स्वामी ऊन्हालानो पहेलो चैत्र महीनो तेनुं बीजुं पखवाडीयुं एटले चैत्रशुदि तेरशने दिवसे नव महीना ऊपर साडा सात दिवस गयां (इहां नवमहीना ने साडा सात दिवस गर्भावासनो अधिकार छे परंतु ओछो अधिको होय तो पण पाठ एवो बोले तो तेनी कांड हरकत नथी गर्भमां रहेवानो काल तो चोवीश तीर्थकरनो आ प्रमाणे छे:-श्रीऋषभदेवजी नव महीना ने चार दिवस रह्या, श्रीअजितनाथजी आठ महीना

ને પચ્ચીશ દિવસ રહ્યા, શ્રીસભવનાથ નવ મહીના ને છ દિવસ રહ્યા, અભિનદન આઠ મહીના ને અઠ્યાવીશ દિવસ, સુમતીનાથ નવ મહીના ને છ દિવસ, પદ્મપ્રભ નવ મહીના ને છ દિવસ, સુપાર્શ્વનાથ નવ મહીના ને છ દિવસ, ચદ્રપ્રભ નવમહીના ને આઠ દિવસ, સુવિધિનાથ આઠ મહીના ને છઠ્ઠીશ દિવસ, શીતલનાથ નવ મહીના ને છ દિવસ, શ્રેયાસ નાથ નવ મહીના ને છ દિવસ, વાસુપુજ્ય આઠ મહીના ને વીશ દિવસ, વિમલનાથ આઠ મહીના ને એકવીશ દિવસ, અનતનાથ નવ મહીના ને છ દિવસ, ધર્મનાથ આઠ મહીના ને છઠ્ઠીશ દિવસ, શાંતિનાથ નવ મહીના ને છ દિવસ, કુથુનાથ નવમહીના ને પાંચ દિવસ, અરનાથ નવ મહીના ને આઠ દિવસ, મલ્લીનાથ નવ મહીના ને સાત દિવસ, મુનિ-સુવ્રત નવ મહીના ને આઠ દિવસ, નેમિનાથ તથા નેમનાથ નવ મહીના ને આઠ દિવસ, પાર્શ્વનાથ નવ મહીના ને છ દિવસ, શ્રીમહાવીરસ્વામી નવ મહીના ને સાઠા સાત દિવસ ગર્ભમા રહ્યા એ ચોવીશ તીર્થંકરની ગર્ભ-સ્થિતિ કહી) ઉચ્ચ રાશિના સાત ગ્રહમા પહેલો ચંદ્રયોગ હોતે છતે, નિર્મલ દશદિશાઓ તે વાદલા અને ધૂલ રજે કરી રહિત હોતે છતે, જન્મ વેલાએ અધકાર રહિત, અગ્નિ દાવાનલ પ્રમુખ ઉપદ્રવ રહિત દિશાઓ હોતે છતે, યવા વચ્ચતમા પક્ષીયો સર્વ જયકારી શબ્દ ઘોલી રહ્યા છે, પ્રદક્ષિણા-વર્ત્ત સાનુકૂલ શીત મદ મદ સુગંધ સહિત યવો પવન ભૂમિમા ચાલી રહ્યો છે, પૃથ્વીમા સર્વ જાતિના ધાન્ય નીપજ્યા છે તેના યોગે કરી હર્ષ વત તથા થકાં સર્વદેશોના લોક ક્રીડા કરતા થકા વિચરી રહ્યા છે, તે કાલે મધ્ય રાત્રિના સમયમા ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રના ગ્રીજા પાયા સાથે ચંદ્રમાનો યોગ હોતે છતે રોગ રહિત યવો ત્રિશલારાણી રોગ રહિત અને વ્રણ જ્ઞાન સહિત યવા પુત્રને પ્રસવતી હવી

જન્મકુડલી સ્થાપના—સ્વસ્તિશ્રી શ્રદ્ધિશ્રદ્ધિજયોમાંગન્યામ્યુદયશ્ચ સવત્ ૨૬૯૧ વર્ષે માસોત્તમમાસે ચૈત્રમાસે શુક્ર પક્ષે ત્રયોદશી તિથો

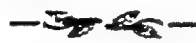

મૌમવાસરે ઘટી. ૫૫ પલ. ૧૧, ઉત્તરા-
ફાલ્ગુની નચત્ર ઘટી. ૬૦, ધ્રુવયોગ ઘટી.
૪૫ પલ, ૫૫, તૈતલ કર્ણે એવં પંચાંગ
શુદ્ધૌ શ્રી ઇષ્ટઘટી. ૪૫ પલ, ૧૫, ઇક્ષ્વા-
કુવંશે શ્રીક્ષત્રિયકુંડપુરનયરે સિદ્ધાર્થનૃપચહે

ભાર્યા ત્રિશલાક્ષત્રિયાણી કુક્ષૌ પુત્રરત્નમજીજનત્, ત્રણ ભુવનના દીપક
શ્રમણ ભગવંત શ્રીમહાવીર જન્મ્યા તસ્ય જન્મ કુંડલી સ્થાપના.

જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ભટ્ટારક-વિજયરાજેન્દ્રસૂરીશ્વર-સકલિતે—
શ્રીકલ્પસૂત્ર-વાલાવશોધે ચતુર્થ-વ્યાખ્યાનં સમાપ્તમ્ ।

અથ પञ્ચમ વ્યાખ્યાન-પ્રારંભઃ ।

જે રાત્રિમાં શ્રીમહાવીર સ્વામી જન્મ્યા તે રાત્રિમાં ઘણા દેવતા
અને દેવીયો તે સ્વર્ગમાં જાતાં આવતાં જાણે ઘણાજ આકુલ
વ્યાકુલ થઈ રહ્યા હોય તેની પેરે જાણવામાં નહીં આવે એવો અવ્યક્ત
(કોલાહલ) શબ્દ થયો. ઘટલે જેવારે ઘણા જનો બોલે ત્યારે
શબ્દ થાય પણ માલમ પડે નહીં. જે સમયમાં શ્રીમહાવીર
સ્વામીનો જન્મ થયો ત્યારે ત્રણ જગતમાં ઉદ્યોત થયો અને સાતે
નરકમાં પણ ઉદ્યોત થયો. વલી આકાશમાં દેવદુન્દુભી વાગ્યાં, વલી
નરકના જીવોને પણ ક્ષણમાત્ર આનંદ થયો, કેમકે ભગવંતના અતિશય

૧ પહલી નરકે સૂર્યસમાન, બીજીમાં વાદલોથી ઢાંકેલ સૂર્ય સરસો, ત્રીજીમાં ચન્દ્ર-
સમાન, ચોથીમાં વાદલાઓથી ઢાંકેલા ચન્દ્રમા સરસો, પાંચમીમાં ગ્રહ સરસો, છઠ્ઠીમાં
નથત્ર સરસો અને સાતમીમાં તારા સરસો ઉદ્યોત (તેજ) થાય છે. એમ અગવાનના પાંચ
કલ્પાશ્વકે નરકાદિ સર્વ-બૌદ-રાજસોક્ષમાં ઉદ્યોત થાય છે.

થકી નારકી જીવોને પળ મુદ્દર્ચ માત્ર શાતા ઉપજે વલી સ્થાવરજી-
વોનુ પળ વિશેષ છેદન ભેદન ન થાય તેથી તેને પળ સુખ ઉપજે,
જન્મતી વેલાય સર્વ જમીન હજાસમાનની પરે થઇ.

છપ્પન દિગ્કુમારી અને સુરેન્દ્રકૃત જન્મોત્સવ—

ભગવાનનો જન્મ થવાથી છપ્પન દિગ્કુમારિકાઓના આસન ચલા-
યમાન થયા ત્યારે અવધિજ્ઞાન પ્રયુજી ભગવાનનો જન્મ થયો જાળી,
પ્રથમ ભોગકેરા, ભોગેવતી, સુભોગા, ભોગમાલિની, તોયધરાં, વિચિત્રા,
પુષ્પમાલાં અને આનદિર્તા, ઇ આઠ દિગ્કુમારિકાઓ અધોલોકે ગજ
દતાકાર પર્વતની હેઠે વસનારી છે, તે આવીને ભગવતને તથા ભગ
વતની માતાને નમસ્કાર કરીને, ઈશાનકોણે એક સૂતિકા ઘર ઘનાવે,
એક યોજન પ્રમાણ ભૂમિને સનૃતક વાયુથી શુદ્ધ કરીને કાટા,
કાકરા, દૂર કરીને સુગંધિત કરે ત્યાર પછી મેઘકરાં, સુમેઘાં, મેઘ
ધંતી, મેઘમાલિની, સુગત્સાં, વત્સમિત્રાં, વારીપેળાં અને ત્લાહિકાં,
ઇ આઠ દિગ્કુમારિકાઓ ઊર્ધ્વ લોકે સુમેરુ ઊપરના નદન વનના કૂટોને
વિપે વસનારી છે, ત્યાંથી આવીને પ્રભુને તથા પ્રભુની માતાને નમસ્કાર
કરીને તે સૂતિકા ઘરને વિપે સુગંધિત જલ સહિત ફૂલનો વરમાદ
ઘરસાવીને ગીત ગાતી ઊભી રહે પછી નદોચરાં, નદાં, આનદાં, નદી-
વર્દનાં, વિજયાં, વૈજયંતી, જૈયંતી અને અપરાજિતાં, ઇ આઠ દિગ્કુ
મારિકાઓ રુચકદ્વીપની પૂર્વદિશાના પર્વતને વિપે વસનારી છે તે
ત્યાંથી આવીને ભગવાન તથા ભગવાનની માતાને નમન કરીને મુલ દેવ
વાને પ્રમુ આગલ દર્પણ હાથમા લઇને ગીત ગાતી ઊભી રહે. નથા
સમાહારાં, સુપ્રદર્શાં, સુપ્રમુદ્ધાં, યશોધરાં, લક્ષ્મીવૈતી, શેષવંતી, ચિત્ર
ગુપ્તાં અને વસુધરાં, ઇ આઠ દિગ્કુમારિકાઓ રુચકદ્વીપની દક્ષિણ
દિશાના પર્વતને વિપે ધમનારી છે તે ત્યાંથી આવી જિનને તથા

જિનની માતાને નમસ્કાર કરીને સોનાના મુંગાર કલશ સુગંધિત
 પાણીથી ભરી, હાથમાં ધારણ કરી ભગવાનની માતાને સ્નાન કરાવે
 અને પ્રભુ આગલ ગીત ગાન નાટારંભ કરે તથા ઈલાદેવી, સુરાદેવી,
 પૃથ્વી^{૩૫}, પદ્માવતી, એકનાસૌ, નવમિકૌ, મદ્રા અને સીતાં, એ આઠ
 રુચકદ્વીપની પશ્ચિમ દિશાના પર્વતને વિષે રહેનારી છે તે ત્યાર્થ
 આવીને પ્રભુ તથા પ્રભુની માતાને નમસ્કાર કરી ભગવાનની માતાને
 આગલ પવન કરવાને અર્થે વીંજળા હાથમાં લઈ ઊભી રહે, તથા અલ
 સ્વૈશા. મિત્તકેશી, પુંડરીકૌ, વારુણી, હાસૌ, સર્વપ્રભૌ, શ્રી^{૩૬} અને દ્વી^{૩૭}
 એ આઠ દિગ્ગુમારિકાઓ રુચકદ્વીપની ઉત્તરદિશાના પર્વતને વિષે
 વસનારી છે તે આવી ભગવંત તથા ભગવંતની માતાને નમન કરીને ભગવં
 તની બે વાજુએ ચાર ચાર ઊભી રહી, ચામર હાથમાં લઈને પ્રભુના ઉપર
 ઢોલે. તથા વિચિત્રૌ, ચિત્રકનકૌ, તારૌ અને સૌદામિની એ ચાર દિગ્ગુમા
 રિકાઓ રુચકદ્વીપની વિદિશાના પર્વતને વિષે વસનારી છે, તે આવીને
 ભગવંત તથા ભગવંતની માતાને વાંદીને હાથમાં દીવા ગ્રહણ કરીને
 ઊભી રહે. તથા રૂપૌ, રૂપાસિકૌ, સુરૂપૌ અને રૂપકાવતી, એ ચાર
 દિગ્ગુમારિકાઓ રુચકદ્વીપની વિદિશિમાં વસે છે તે આવીને ભગવં
 ત તથા ભગવંતની માતાને નમન કરીને ભગવંતનું ચાર અંગુલ પ્રમાણ વર્જી
 નાલ કાપે, પછી ભૂમિમાંહે ધાડો ધોડીને ઢાટે, તેના ઉપર વૈદૂ
 રત્નનો ચોખંડો ચોતરો કરે, તેની ઉપર દર્ભ વાવે પછી સૂતિકા ચ
 થકી વેગલાં એક પૂર્વદિશે, એક દક્ષિણદિશે અને એક ઉત્તર દિશે
 એમ ત્રણ ઠેકાણે ત્રણ કેલીનાં ઘર બનાવે, અને તેમાં સિંહાસન રચે, પછી
 દક્ષિણ દિશાના કેલીગૃહ મધ્યે ભગવંત તથા ભગવંતની માતા
 લાવીને સિંહાસન ઉપર વેસાડીને તેમને સુખ ઉપજે એવું સુગંધી તેલો
 મર્દન કરે. પછી પૂર્વદિશિના કેલીગૃહમાં લઈ જઈ સિંહાસન ઉપર
 વેસાડી સ્નાન કરાવે, ચંદન લેપન કરે. પછી ઉત્તર દિશાના કદવ

ગૃહમાં સિંહાસન ઉપર વેસાડી અરણીકાષ્ટથી ઘસીને અગ્નિ જગાડી, ચંદનના કાષ્ટથી શાંતિ પુષ્ટિકારી હોમ કરી, તે હોમની રક્ષા પોટલી ભગવત તથા ભગવતની માતાના હાથમા વાંધે, વાંધીને ' હે ભગવાન્ ! પર્વતાયુર્ભવ ' એવી આશીર્વાદ આપીને બે મણિમય ગોલા ઉછાલે પછી તે ભગવાનને રમવા સારુ પલ્લવક ઉપર વાંધીને ગીત ગાન કરી ભગવત તથા ભગવતની માતાને જન્મસ્થાનકે મૂકી પાછી પોત પોતાને સ્થાનકે ગઈ એ એકેકી દિગ્ગુમારિકાને ચાર ચાર મહત્તરાદેવી છે, ચાર હજાર સામાનિક દેવો છે, સોલ હજાર અગરક્ષક દેવો છે, સાત અનીકાધિપતિ છે, તથા વીજા પળ ઘળા દેવદેવિયોના પરિવારથી એક યોજનના વિમાનમાં વેશીને પ્રભુનો જન્મમહોત્સવ કરવાને જેમ આવે, તેમ મહોત્સવ કરીને પોતાને સ્થાનકે પાછી જાય છે એ દેવી ભવન પતિ માહેલી એક પલ્લવપમાયુવાલી જાણવી એ દેવીયોનો એજ આચાર છે કે તીર્થકરનો જન્મ થયાથી પ્રથમ એમનું આસન ચલાયમાન થાય, ત્યારે પ્રભુનો પહેલો જન્મમહોત્સવ એ દેવીયો કરે, પછી વીજા ઇન્દ્રાદિક દેવો કરે

ઇન્દ્રકૃત જન્મોત્સવ કરે છે—

દિગ્ગુમારિકાઓનો મહોત્સવ થયા પછી, ચોસઠ ઇન્દ્રોના આસન ચલાયમાન થાય ત્યારે શ્રીમહાત્મીર ભગવાનનો જન્મ થયો એવું અવધિ જ્ઞાનથી જાણીને પ્રથમ સૌધર્મેન્દ્ર, હરણેગમેષી-દેવતાને ઘોલાવી ચાર યોજન પોહોલી અને છ યોજન ઊંચી તથા એક યોજન (મતાન્તરે ચાર યોજન) નાલવાલી એવી ' સુઘોષા ' નામે ઘટા વજાવવાનો હુકમ આપે, તે પાંચસૌ દેવોની સાથે સુઘોષા ઘટા વજાવે તે ઘટાના શબ્દથી સૌધર્મ દેવલોકના વત્રીશ લાલ્લ વિમાનની સર્વે ઘટા આપોઆપ વાજવા લાગે ત્યારે સર્વ દેવતા સાદધાન થઈ જાય તેમજ શાલ્વનો નાદ સામલીને ભવનપતિ-દેવો, પટહનો નાદ સામલીને વ્યન્તરદેવો અને

सीयनादनो नाद सांभलीने ज्योतिष्कदेवो सावधान थइ जाय छे,
कहेल छे के—

सुणिऊण संखसहं, मिलंति भवणा य वितर पडहं ।

जोइसियं सीयनायं, घंटेण विमाणिया देवा ॥ १ ॥

त्यार पछी ईशानेन्द्र लघु पराक्रम नामा देवता पासे सुघोषा घंटा
वजडावे, एम चाकीना इन्द्रो सहु पोतपोताना देवोनी पासे घंटा वज-
डावे त्यारे सर्व देवो इन्द्र महाराजनं कांइ कार्य छे एवं जाणीने
इन्द्रमहाराजनी पासे आवी हाजर थाय, पछी सौधर्मेन्द्र पालकनामा
देवताए वनावेल लाख योजननुं पालकनामा विमान, तेना मध्यभा-
गमां पूर्वदिशानी स्यासो सिंहासन ऊपर वेसे, तेनी आगल इन्द्रनी
आठ अग्रमहिषी, आठ भद्रासन ऊपर वेसे, अने इन्द्रने डावे पासे
चोराशी हजार सामानिक देवो भद्रासनो ऊपर वेसे. जमणे पासे त्रण
पर्षदा वेसे—तेमां वार हजार अभ्यंतर पर्षदाना, चौद हजार मध्यम
पर्षदाना तथा सोल हजार बाह्य पर्षदाना मली वेंतालीश हजार देवो
भद्रासन ऊपर वेसे, तथा इन्द्रनी पछवाडे सात कटकना देवो भद्रा-
सन ऊपर वेसे, चारे दिशाए चोराशी चोराशी हजार आत्मरक्षक
देवता भद्रासनो ऊपर वेसे, एवीज सजावटथी सर्व इन्द्रो पोत
पोताना विमानमां वेसी नन्दीश्वर द्वीपे आव्या. तेमां केटला-
एक देवो इन्द्रनो हुकुम राखवा सारुं, केटलाएक देवो मित्रना
प्रेर्या थका, केटलाएक पोतानी देवीओना प्रेर्या थका,
केटलाएक तीर्थकरनी भक्ति करवा साटे, केटलाएक कौतुक जोवा
सारुं, केटलाएक अपूर्व आश्चर्य जोवाने अर्थे आवे. ते देवो पोतपोताना
जुदा जुदा वाहन ऊपर चढ्या, आपस आपसमां सिंहना वाहन ऊपर
चढेला देवता हस्तिना वाहन ऊपर चढनारा देवोने कहे छे के त्हारो
हाथी दूर राख, नहीं तो त्हारो सिंह जवरजस्त छे ते तारा हस्तिने

मारी न्हांखशे एमज पाडाना वाहन ऊपर न्हेला देवता घोडाना वाहन वालाने, गरुड ऊपर असवारी करनार देव सर्प ऊपर असवारी करनाराने अने व्याघ्रना वाहन ऊपर वेठेला देवो छागना वाहन ऊपर वेसनाराने कहे छे एम वचन विवाद करता कोटान कोटी देवताओ सह्यु पोत पोताना वाहननी प्रशसा करता चाले छे, ते वखते देवस-मुदायथी आकाश यद्यपि घणु म्होदु छे तो पण सांकडु थइ गयु, वली मार्गमा कोइ एक देवता मित्रने छोडी आगल चाल्या जाय त्यारे तेनो मित्र कहे के अरे ! थोडी वार ऊभा रहो ? हु पण आबु लु त्यारे ते देवता कहे प्रथम भगवानने वादजाने म्होटो लाभ कोण चूके ? एवु कहीने चाल्यो जाय एवी रीते जे जवरजस्त होय ते आगल निकली जाय अने कोइ एक नवला होय ते पडता यका बोले के भाई ! आ मार्ग घणो सांकडो छे त्यारे बीजो कहे के चूप रहो ' पर्वना दिवस साकडा ज होय छे ' कोइ कहे घणुं नहीं बोल खबर पडशे तो इन्द्र मारशे एवी रीते आकाशथी नीचे उतरतां थकां ज्यारे ज्योतिपीना तारा पासे आव्या त्यारे ताराओना किरणो लाग-वायी कवि उत्प्रेक्षा करे छे के-जो पण देवता सर्व निर्जर छे तो पण जरा सहित थया, मस्तकमा जाणे धोला केश उग्या के शुं ? एवा देवताना मस्तके ताराना विमान शोभे ते जाणे रूपानो घडोज होय नहिं ?, वली शरीरे तारा लाग्या तेना योगे परसेगाना त्रिंदु सरखा दीसवा लाग्या एवी रीते सर्व इन्द्र अने देवो नदीश्वरद्वीपमा पोत पोताना विमान सकोचीने आव्या

हवे सौधमेंन्द्र भगवानना जन्मघरने विषे आवीने, भगवान तथा भगवाननी माताने नमस्कार करीने, व्रण प्रदक्षिणा आपी भगवाननी माताने कहे के-हे रत्नकुक्षिधारिणी ! हे रत्नगर्भे ! हे रत्नदीपक ! हे माता ! पहेला देवलोकनो हु इन्द्र लु त्हारो पुत्र चौबीशमो तीर्थकर छे

તેનો જન્મસહોત્સવ કરવા સારું આવ્યો હું માટે તમે લગાર માત્ર પળ ડરશો નહીં એમ કહી “ તમોઽસ્તુ રત્નકુક્ષિધારિકે તુભ્યમ્ ” વોલીને, ભગવંતની સાતાને અવસ્થાપિની નિદ્રા આપીને, અને વીજું ભગવાન જેવું જ સ્વરૂપ કરી સાતાની પાસે રાखીને, ઇન્દ્રે પોતાનાં પાંચ રૂપ વનાવ્યાં. તેમાં એક રૂપથી વે હાથે કરસંપુટમાં ભગવાનને ઉપાડ્યા અને એક રૂપથી ભગવંતના ઉપર છત્ર ધર્યું અને વે રૂપથી વે પાસવાડે ચામર ઢોલવા લાગ્યો અને એક રૂપથી વજ્ર ઉછાલતો ભગવાનની આગલ ચાલ્યો, એમ વધાં મલી પાંચ રૂપ ઇન્દ્ર મહારાજે વૈક્રિય કર્યા, તેમાં આગલો પાછલા રૂપને વચ્ચાળે અને પાછલો આગલા રૂપને વચ્ચાળે, એમ પાંચ રૂપથી ઇન્દ્રમહારાજ સેરુપર્વત ઉપર જ્યાં પાંડુક વન છે, ત્યાં ભગવંતને લઈ આવીને. મેરુની ચૂલિકાથી દક્ષિણ દિશાએ અતિ-પાંડુ કમલા શિલાને તલે શ શ્વતું સિંહાસન છે, તેની ઉપર ભગવાનને ઉત્સંગમાં લઈને ઇન્દ્રમહારાજ પૂર્વ સન્સુત્ર વેઠા, ત્યારે ત્યાં વાર દેવ-લોકના દસ ઇન્દ્ર, ભવનપતિના વીશ ઇન્દ્ર, વ્યંતરના વત્રીશ ઇન્દ્ર, અને ચન્દ્રમા તથા સૂર્ય, એ વે જ્યોતિષીના ઇન્દ્ર, એમ સર્વ મલી ચોસઠ ઇન્દ્ર સપરિવાર પ્રભુને સ્નાત્ર કરાવવા માટે સેગા થયા. પછી સર્વે ઇન્દ્રોએ પોત પોતાના સેવક દેવતાઓ પાસે તીર્થોદકપૂર્ણ આઠ જાતના કલશ સંગાવ્યા, તેમાં સોનામય ૧, રૂપામય ૨, રત્નમય ૩, સુવર્ણ-રોપ્યમય ૪, સુવર્ણરત્નમય ૫, રત્નરૌપ્યમય ૬, સુવર્ણરૌપ્યરત્નમય ૭, અને મૃત્તિકામય ૮, એ આઠ જાતના પ્રત્યેકે એક હજાર ને આઠ કલશ જાળવા. સર્વે મલીને આઠ હજાર ચોસઠ કલશ થયા. ઇન્દ્ર ચતુર્વૃષ-ભનો રૂપ કરી, પોતાના આઠ સીંગડાઓથી અભિષેક કરે છે અને દરેક શ્રંગમાં આઠ હજાર ચોસઠ કલશાનો જલ હોય છે માટે તેને આઠથી ગુણા કરતાં ચોસઠ હજાર પાંચસો વાર (૬૪૫૧૨) કલશ થાય.

ભવનપતિના ઇન્દ્રના ૨૦, વ્યંતરેન્દ્રના ૩૨, વૈમાનિકેન્દ્રના ૧૦, અઢી દ્વીપના સર્વે સૂર્ય-ચંદ્રના ૧૩૨; ધરણેન્દ્ર-ભૂતાનેન્દ્રની ઇન્દ્રાણિ-

યોના ૧૨, ચમરેન્દ્રની ઇન્દ્રાણિયોના ૧૦, જ્યોતિષ્કેન્દ્રાણિયોના ૪, સૌધર્મેન્દ્રની ઇન્દ્રાણિયોના ૮, ર્શાનેન્દ્રની ઇન્દ્રાણિયોના ૮ અને વ્યન્ત-રેન્દ્રની ઇન્દ્રાણિયોના ૪ તથા સામાનિક દેવોનો એક, ત્રાયસ્ત્રિંશક-દેવોનો એક, લોકપાલ દેવોના ચાર, અગરક્ષક દેવોનો એક, પારિપદે-વોનો એક, પ્રજાના દેવોનો એક અને સાત કટકના દેવોનો એક, એમ સર્વ મલી ઘસૌ ને પચાસ (૨૫૦) અભિષેક થાય છે, તેમા એકેક અભિષેકે ચોસઠ હજાર પાચસો વાર કલશા હોય છે માટે તેને અઢીસો ગુણા કરતા, એક ક્રોડ, એકસઠ લાખ અને અઠાવીસ હજાર કલશા થયા એ એકેકા જાતિના દરેક કલશ, પચીસ પચીસ યોજન ઊંચા, વાર યોજન પોહોલા અને એક યોજનના નાલ વાલા જાળવા, તેમજ મૃગાર, દર્પ્પણ, રત્નકરડીઆ, ચાલ, પાત્રિકા, પુષ્પ-ચગેરી, રૂપ્યાદિક પૂજાના ઉપકરણ વ્રત્યેકે એક હજાર ને આઠ જાળવા તથા દેવતા માગધાદિક તીર્થોના જલ, ગંગા પ્રમુખ નદીઓના જલ, તથા પદ્મ ઢ્રહના જલથી કલશા ભરી લાવ્યા અને ચુલ્લહિમવત, વર્ષધર, વૈતાલ, વિજય વક્ષ-સ્કાર, દેવકુરુ, ઉત્તરકુરુ, મદ્રશાલ અને નદનવન પ્રમુખના સર્વ ફલ, પ્રધાન ગધ, સર્વ ઔષધિ, પ્રમુખ અભિષેક વસ્તુ પળ લઈ આવ્યા પછી સર્વ દેવતાઓ પોતાના હાથમા કલશ લઈ આગલ ઊભા રહ્યા તે કેવા શોભે છે કે-જાણે સસાર સમુદ્રને તરવાને અર્થે કુમ ધર્યો હોય નહીં ? તથા ભાવવૃક્ષને સીંચે છે ? કિંવા પોતાના પાપરૂપ મલને ધુવે છે ?, અથવા ધર્મરૂપ પ્રાસાદ ઊપર કલશ ચઢાવે છે કે શુ ? હવે સર્વ દેવતાઓ વિચાર કરે છે કે ઇન્દ્રમહારાજ આજ્ઞા આપે તો કલ-શોથી અભિષેક કરિય એજ અનસરમા, ઇન્દ્ર મહારાજના મનમા એનો સંકલ્પ (સંશય) ઉત્પન્ન થયો કે ' આ ન્હાના ચાલક શ્રીવીર ભગ-

૧ કન્પસુચોધિકા વગેરે કેટલાક ગ્રંથોમાં દરેક જાતના એક એક હજાર કલશ વહેતાં છે તે હિસાબે આઠ જાતના આઠ હજાર કલગ થયા તેને આઠે ગુણા કરતાં ૬૮૦૦૦ થાય, તેને ૨૫૦ અભિષેક સાથે ગુણા કરતાં એક ક્રોડ સાઠ લાખ કલશ થાય છે

वान, एटला कलशोनी जलधाराथी सहारा खोलामांथी क्यांय वही जशे ? एवडा जलाभिषेकने केम सहन करी शकशे ? ' एवं जाणी इन्द्रे अभिषेकनो आदेश न आप्यो, त्यारे भगवंत अवधिज्ञानना वलथी इन्द्रनुं शंकित मन जाणीने अरिहंतपणानुं अतुल वल जणाववा निमित्ते खोलामां वेठा थकांज बालरूपे डावा पगना अंगुष्टथी सिंहासन फरदयो, (दवाव्यो) त्यारे शिला कंपायमान थइ. तेना कंपवाथी मेरुचूलिका कंपायमान थइ, त्यारे लाख योजननो मेरु कंप्यो, तेना कंपवाथी सर्व पृथ्वी कंपी, सकल धरती थरहरवा लागी, पर्वतनां शिखर चूटवा लाग्यां, समुद्रजल क्षोभ पास्यो (चलाचल थयो) ब्रह्मांड फाटवा सरखो शब्द थयो, सर्व देवो भय पास्यो, देवांगनाओ भयना लीये देवोना गला साथे वलगी, त्यारे क्रोधथी धमधमायमान इन्द्र कहे छे के अरे ! आ हर्षना ठेकाणे आवो उत्पात विपाद कोणे कयों ? वली प्रभुना जन्म महोत्सवमां एवां विघ्न करवावालो आ कोण दुष्ट छे ? एम विचारी हाथमां वज्र लइने अवधिज्ञान प्रयुंजीने जोयुं तो प्रभुनी शक्ति जाणी के ए तो भगवाने पोतेज सर्व कर्तुं छे. म्हें अज्ञानथी तीर्थकरनुं वल नहीं जाण्युं, एवं जाणीने इन्द्र पगे लागी, अने खमावीने स्तुति करवा लाग्यो के—

भुजंगप्रयातछन्दसि—

“ सुणो वीर्य वोलुं विशालो विबुधो, नरें वार योधे मली एक गोधो ।
 दशे गोधले लेखवो एक घोडो, तुरंगेण वारे मली एक पाडो ॥१॥
 दशे पंच सहिषो मदोन्मत्त नागो, गजे पांचसौ केसरी वीर्य तागो ।
 हरि वीशसौ वीर्य अष्टापदेको, दश लक्ष अष्टापदे राम एको ॥२॥
 भला रामयुग्मे समो वासुदेवो, द्वितीय वासुदेवे गणी चक्रि लेवो ।
 भला लक्ष चक्री समो नाग शूरो, वली कोडि नागाधिपे इन्द्र पूरो ३
 अनंते सुइन्द्रे मली वीर्य जेतुं, टची अंगुली वीरने वीर्य तेतुं ।
 नमो वीर अर्हन् ! सदा भूत भव्य, भविष्यत्सुरेन्द्रातिवीर्यातिसव्य ४ ”

मेरुपर्वते विचार्युं के अनंता तीर्थकरना जन्माभिषेक सहारा ऊपर

थया, परंतु मुजने कोणे पगे फरइयो न हतो, ते हमणा श्रीवीरप्रभुये फरइयो, तथा हु पण धन्य छुं. एम समजीने जाणे हर्षथी नाच्यो थको चितवे छे के हुं सर्व पर्वतनो राजा ते खरे खरो छु वली पांच मेरुमा पण हु म्होटो अग्रेसर ते पण खरे खरो छु. हवे शकेंद्रना आदेशयी प्रथम बारमा देवलोकनो अच्युतेंद्र अभिपेक करे, ते पछी अनुक्रमे उतरता उतरता इद्रादिको अभिपेक करे छेह्ना चंद्र सूर्य अभिपेक करे एम सर्व अढीसो अभिपेक थाय पछी ईशानेंद्र, भगवानने खोलामा लेइने वेसे अने सौधमेंद्र चार धवल वृषभना रूप विकूर्वांने तेना आठ सींगडाए करी खीर समुद्रना पाणीनी धाराथी अभिपेक करे एवा विधिथी सर्व देवो पोतपोतानी भक्ति करी स्नात्र करावे. पछी भगवतनु शरीर गंधकापाय्य वस्त्रथी पोंछीने फूल, वाचना चदननो विलेपन, अक्षत ढोकन, दीप, फल, धूप, पाणी, नैवेद्य ए आठ प्रकारनी पूजा करीने भगवाननी आगल श्रीवत्स, मत्स्ययुग्म, दर्पण, पूरण कलश, स्वस्तिक नदावर्त्त, भद्रासन, सरावसपुट ए आठ मंगल रूपाना अक्षतोथी आलेखे, पछी आरति करे, गीत गावे, नृत्य करे, अने वाजिन्न वजावे, पछी अपूर्व एकसो आठ काव्यनी रचना करी स्तुतिरूप भावपूजा करे, ते करीने पछी भगवानने भगवाननी माता पासे पाछा मूके, अवस्वपिनी निद्रा दूर करे, वली भगवाननो प्रतिविंब प्रथम थापन करेलो हतो ते पण दूर करीने रत्नजटित कुडल युगल तथा देवदुष्य युगल, त्रिशलामा-ताने आपीने सुवर्णजटित दढो भगवानने रमत करवाने अर्थे मूकीने तथा बार क्रोड सोनैयानी वृष्टि करीने, कोइ कोइ प्रतिना लरया प्रमाणे ऊपर रत्नजटित चद्रुओ बाधी, रत्नजटित वे कुडल तथा श्रीदाम (रत्नजटित सुवर्णनो दढो) ए सर्व ओशीसे मूकी वत्रीश क्रोड सोनै-यानी वृष्टि करी पछी सौधमेंद्र सर्व देवोमा एवो हाको करीने कहे के भो भो देवो ! हु कहु छु ते तमे सामली लेजो के जे कोइ देव

अथवा असुर-दानव, भगवान ऊपर तथा भगवाननी माता ऊपर माठी चिंतवणा करणे तेनो मस्तक अर्जुनवृक्षनी मांजरनी पेरे आ वज्रधी छेदी नाखीश. ए प्रमाणे कहीने भगवानना अंगूठामां अमृत संचार करी सर्व इंद्र नंदीश्वरद्वीपमां आवी अट्टाइमहोत्सव करीने पछी पोत पोताने स्थानके जाय. त्यां पण अट्टाइ महोत्सव करे.

सिद्धार्थराजाना भवनमां वसुधारादि वृष्टि—

जे रात्रिमां श्रमणभगवंत श्रीमहावीर स्वामीनो जन्म थयो ते रात्रिमां घणा वैश्रमण देवना आज्ञाधारक तिर्यकूजृंभक देवताओए, सिद्धार्थराजाना महेलने विषे रूपानी वृष्टि करी, सोनानी वृष्टि करी, वज्र-हीरानी वृष्टि करी, वस्त्रनी वृष्टि करी, आभूषणनी वृष्टि करी, नागरवेलना पत्र, फल, फूल तथा शालि प्रमुख बीजनी वृष्टि करी, माला, गंध, वास, सुगंधि-चूर्ण तथा हिंगलु प्रमुख रंग अने सोनाम्होरोनी वृष्टि करी, ते अगणित वृष्टि करी, कोदक ठेकागे एवुं लखेळुं छे के-पन्नर मास पर्यंत त्रण क्रोड रत्न वरसाव्या अने मुकुट, कुंडल, हार, अर्द्धहार, वाजुबंध, वेरखा, त्रिसरा, चोसरा, छसरा, सातसरा, आठसरा, नवसरा, अडारसरा, एकावली, कनकावली, टकावली, रत्नावली, मुकुटावली, चंद्रावली, हीरावली, प्रवाली, नक्षत्रावली, श्रोणिसूत्र, कटीसूत्र, रसना, खूप, पट्टशिखर, चूडामणि, कटक, कंकण, अंगद, मुद्रानंदक, दशमुद्रक, मुद्रिका, अंगुलीयक, कदंबक, पुष्पक, तिलभंगक, कर्णपीठिक, चत्रक, अजर, मेखला, मुंदक, पदक, पडकाडि, सांकळुं, सांकली, विशिष्ट-मौक्तिकभंग, उतरी, दोरा, हांसडी, कर्णपाल, संकपाल, गेययक, हेमजाली, मणिजाली, मौक्तिकजाली, रत्नजाली, गोपुच्छक, उरसुका, मर्मक, वर्ण, वरिका, हांस, भांभर, नेपुर, वृधरा, पागडां, वीछीआ, अंगूथली, वालाजाली, भूंमणा, अंकोटा, रूपालहेरिआ, राखडी, गोफणो, फूली, सीथो, त्रसंटीओ,

ત્રોટી, શોરડા, કઢી, વેઢલા, મુરકી, મોતી, નરગઠોડા, નાગફળાં, તુગલ, ચપકલી, પાનઢી, દુલરા, વાલી, મોતોસર, તાતિ, ગાઠિઆ, શરધલી, પોંચી, ગલસિરિ, ટીલી, ચાદલા, આઢી, નવમ્મહ, મુદ્રઢી, અગૂઠી, વેઢ, ઢીંટિ, વાંકડા, છાપ, કરજાલુ, માદ્રલિઆ, કદોરો, खेल-માદ્રલિયાં, પાટીઆલો કદોરો, લટકળ, મડડ, નાગફૂલી, નાગ નાગલાં, મૌર, વૈસળ, નથ, કાટો, મયોદય, આજળ, ઓગનિયા, હિંગલો, કુંકુમ, પૂલા, જવલા, ચૂઢી, ચૂડલી, થર, કકળ, કારેલી, લાલિ, પચ-મેલલા, હાથસાકલી, સોનાના લહેરિઆ, તાવીત, કડલા, સલિઆલુ; કલાઢી, અળવદ્, લોલિઆ, કુચી, પાર્ફલ, સાત ઐવેયક, નવ ઐવેયક, છાપલર્વીટી, મકોઢાલલી, જેદેહ, ઇત્યાદિક અનેક જાતના આશરણોની વૃષ્ટિ કરી.

પુત્રની વધાર્ફ અને ધન્દીમોચનાદિ—

પુત્ર જન્મ થયા પછી પ્રિયવદા નામની દાસીદ સિદ્ધાર્થરાજાને પુત્રજન્મની વધાર્ફ આપી, તે સાંમલી સિદ્ધાર્થરાજાદ રોમેરોમ હર્પવંત થઈને, ઇક મુકુટ વિના પોતાના અગ ડપર પહેરેલા સવે આશૂપળ દાસીને આપી દીધા અને તેનુ માથું ધોવરાવીને દાસીપણુ દૂર કર્યું સાત પીઢી સુધી લાતા લરચતા ન લૂટે તેટલુ પુષ્કલ ધન દાસીને આપ્યું પછી પ્રમાત સમયે સિદ્ધાર્થરાજાદ નગરનાં રલવાલાને લોલાવીને આજ્ઞા આપી કે દેવાનુપ્પિયા ! તમે ડતાવલા ક્ષત્રિયકુડનગરમા વદિ-વાનોને છૂટા કરી મૂકો અને તોલ-માપાં વધારો તથા ક્ષત્રિયકુડનગરની માહેલી કોરે અને લાહેર કચરો કાટો કાહાઢી સાફ કરાલો, લીંપાલો, તેની ડપર સુર્ગધી જલનો છટકાવ કરાલો, ત્રિલૂનામાર્ગ-ત્રળમાર્ગ, ત્રલાટા, લોવટા તથા જ્યાં ઘળા માર્ગ મેલા હોય તે લલર (લતુર્મુ-લમાર્ગ) અને રાજમાર્ગ દ સર્વે રસ્તાને પવિત્ર કરાલો, કચરા કાટા કાહા ઢીને સાફ કરાવીને રસ્તાને શરોલર કરો, તથા જેની ડપર લેસીને

સુખથી સર્વ લોકો મહોત્સવ જોઈ શકે એવા મ્હોટા માંચા ઉપર માંચા વંધાવો, અનેક પ્રકારના રંગની ધ્વજા પતાકાઓ કરાવી સ્થાનકે સ્થાનકે વંધાવીને નગર શોભાયમાન કરો, શહેરના માર્ગોને લીંપાવો, ધોવરાવો, વલી ગોશીર્પચન્દન, રક્તચન્દનના પાંચ આંગુલીઆ છાપા દેવરાવો, ઘરમાં ચંદનના કલશ થાપન કરાવો, ચંદનકલશઘટિત તોરણોને ઘરોના વારણે વંધાવો, લાંબી મ્હોટી અને ગોલ તથા લટકતી એવી પુષ્પમાલાઓનો સમૂહ લટકાવો, પાંચવર્ણી ફૂલોના ઢગલા કરાવો, કૃષ્ણાગર, કુંદરુ, શિલારસ, ધૂપ ઘમઘમાયમાન ઉલ્લેખો અને મનોહરગંધ સુગંધગંધિત અગરવતી ઉલ્લેખો, મનોહર ગંધ કરો, વલી નાટક કરવા વાલા જે પોતે નાટક કરે તે, રસી ઉપર નાચે તે, મલ્લયુદ્ધ કરનારા, મુઠીયોથી યુદ્ધ કરનારા, ભાંડ ભવાઈયા, કથાના કરવા વાલા, રાસ વોલવા વાલા, ઝૂંટ અને હાથી ઉપરથી કૂદી જાય તેને પ્લવક કહે છે તે, રાજાની વંશાવલીનાં વોલનારા, સવૈયા-કવિત કહેનારા, કોટવાલા, શુભાશુભ નિમિત્તના કહેવા વાલા, વાંસની ઉપર નાચનારા, ચિત્રામણના પાટીયા દેખાડનારા, જેને મંચ કહે છે તે, તથા ચામડાની મસકને વાયરથી ભરીને વજાવે તેને તૂળયજ્ઞા કહે છે તે, તુંવિની વીણ વજાવનારા, હાથ તાલ દેડેને નાચનારા, અને અનેક તાલના વજાવનારા એ સર્વેને વોલાવીને ઠેકાણે ઠેકાણે વેસાડી આપો. એ સહુ પોતપોતાની કલાઓ લોકોને દેખાડે એ કામ તમે કરો તથા વીજા પાસે કરાવો વલી હજારો ગમે ધૂંસરા ઇટલે વિવાહના મંડપમાં ઘાલે છે તે, તથા હજારો ગમે મૂસલ ઝૂંચા કરાવીને મ્હારી આજ્ઞા મને પાછી સોંપો. ત્યારે તે કૌટુંબિક પુરુષ ઘણા ખુશી થઈને રાજાના હુકમ પ્રમાણે સર્વ કામ કરીને રાજાની આજ્ઞા રાજાને પાછી સોંપી. ત્યાર પછી સિદ્ધાર્થ રાજા મલ્લયુદ્ધના શાલામાં આવી, યુદ્ધ કરી, તેલ મસલાવી, સ્નાન કરીને સર્વ વસ્ત્ર ધોરેણાં માલા પ્રમુખ પહેરીને મ્હોટા તેજ સહિત, મ્હોટા વલ સહિત

સર્વ વાજા વાજતાં થકા, મ્હોટી ઋદ્ધિ મ્હોટી કાતિ, મ્હોટી સેના, ઘળા વાહન, ઘળો સમુદાય, મ્હોટા મ્હોટા વાજિત્ર તે સર્વ મેલા સમ કાલે સાથે વજાહ્યા, તેથકી શલ્ક, પઢહ (ઢોલ), મેરી, જલ્લર, ચર-મુલ્લી (કાલહી), રણસિંગો કોઈ વાજાનું નામ છે, માંદલની જાત, મૃદગ, દેવવાજુ (દુદુમ્મી) એ નવ જાતના વાજાના શબ્દ પ્રતિશબ્દ તેણે કરી સિદ્ધાર્થરાજા હર્ષ કરતો રહે, વલી ક્ષત્રિયકુલ ગામ નગરમા દશ દિવસ સુધી દાળ કોઈની પાસેથી લેવું નહીં, ગાયો ઢોર પ્રમુખનું જે કર લાગે તે દશ દિવસ પર્યંત ન લેવો, સ્વેત્ર પ્રમુખનું જે કર લાગે તે દશ દિવસ સુધી નહીં લેવો દશ દિવસ સુધી કોઈ હાટમા મૂલ્યલઈને વસ્તુ વેચે નહીં, જેને જે વસ્તુ જોઈતી હોય તે દુકાનદારો પાસેથી મફત લઈ જાય તેના પૈસા રાજાના મહારમાથી દેવાય, દશ દિવસ સુધી કોઈ ચીજ માપત્રી નહીં વગર માપે આપવી, દશ દિવસ લગે કોઈ રાજાનો માળસ જોર કરીને જોરાવરીથી કોઈના ઘરમા પ્રવેશ કરી કોઈ ચીજ વસ્તુ લીધે નહીં, કોઈએ અપરાધ કર્યો હોય તેની પાસેથી ગુનાહ પ્રમાણે દડ લેવો જોઈએ તે દડ દશ દિવસ સુધી લેવો નહીં કોઈએ અપરાધ અલ્પ કર્યો હોય અને દડ વધારે લેવો તેને કુદડ કહીએ તે કુદડ દશ દિવસ પર્યંત લેવો નહીં, અને દશ દિવસ સુધી કોઈ ઉધારે લઈને ઋણ કરે નહીં, પટલા વાના સિદ્ધાર્થરાજાએ મૂમ્યા (વક્ષીસ કર્યા) વલી અત્યંત સ્વરૂપવાન્ ઇવી વેશ્યાઓના નાટક થાતે, તથા અનેક તાલ વાજા સાહિત નાટક થાતે, પઠી ઉત્કૃષ્ટ મૃદગ વજાવવા સારુ સજ્જ કર્યા છે મૃદગ જ્યા, કુમલાળી નથી ઇવી વિસ્તાર સાહિત ફૂલ માલાઓનો સમૂહ છે જ્યા, હર્ષવાન થયા થકા તે દેશના સર્વ લોક ક્રીડા કરે છે એ પ્રમાણે દશ દિવસ પર્યંત સ્થિતિપતિકા પટલે પોતાના કુલ પરપરાની મર્યાદા પુત્રજન્મની તે સિદ્ધાર્થરાજા ક્ષત્રિયકુલ નગરમાં કરે. પછી સિદ્ધાર્થરાજા દશદિવસની કુલ મર્યાદામા જિનપૂ-

જામાં સો સોનૈયા લાગે તથા હજાર સોનૈયા લાગે તથા લક્ષ સોનૈયા લાગે એવું જે પૂજન તેના નિમિત્તે દ્રવ્ય રાखे પટલે પછી પૂજા કરાવીશું એવો અભિપ્રાય કરીને પૂર્વોક્ત દ્રવ્ય કહાડે, વલી આઠમ, ચૌદશના દિવસે પોસહ કરનારા શ્રાવકોની ભક્તિ કરવા નિમિત્તે દ્રવ્ય રાखે તે એવા અભિપ્રાયથી કે જાણે પોસહ કરવાવાલાને પારણે સ્વામિવાત્સ-લ્યના કામમાં આવશે, વલી વીંજું પળ દેવાયોગ્ય દ્રવ્ય ધર્મને અર્થે કલ્પ્યું એવું દ્રવ્ય પોતે સિદ્ધાર્થરાજા દેતો થકો, વીંજાઓની પાસેથી દેવરાવતો થકો વિચરે. વલી પૂર્વોક્ત રીતે સો, હજાર અને લાખ સોનૈયા પ્રમાણે વધામણાને અર્થે ભેટ લોકો લઈ આવે છે તે લેતો થકો, વીંજા પાસે લેવરાવતો થકો દશ દિવસ સુધી કુલમર્યાદા કરે.

બાલકને ચન્દ્ર સૂર્યના દર્શન કરાવવાની વિધિ—

શ્રમણ ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામીના માતા પિતા ભગવાનના જન્મદિવસથી પહેલા દિવસે તો કુલસ્થિતિ કરે અને ત્રીજે દિવસે ચંદ્રમા તથા સૂર્યના દર્શન કરાવે. હમણાં આજના કાલમાં તો ત્રીજે દિવસે કાંચ દેખાડે છે. પરંતુ મૂલ વિધિ આવો છે કે—ગૃહસ્થગુરુ આવીને શ્રી અરિહંતની પ્રતિમા આગલ સ્ફાટિક અથવા રૂપાની ચંદ્રમૂર્તિ કરાવે તે પ્રતિષ્ઠાવી, પૂજીને માંડે. પછી બાલક તથા બાલકની માતાને સ્નાન કરાવી ભલા વસ્ત્ર પહેરાવી ચંદ્રોદયની વેલાએ પુત્રને હાથમાં લઈને માતા સહિત પુત્રને વેસાડી પ્રત્યક્ષ ચંદ્રમા સ્હામે આણી, આવી રીતે મંત્ર ભણે છે—
“ૐ અહં ચન્દ્રોઽસિ નિશાકરોઽસિ નક્ષત્રપતિરસિ સુધાકરોઽસિ ઔપધિગ-મ્નોઽસિ અસ્ય કુલસ્ય ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ કુરુ કુરુ ” એવા મંત્રનો ગુરુ ઉચ્ચાર કરે, માતા પુત્રને ચંદ્રમા દેખાડી નમાડે વલી પુત્રને લઈ ગુરુને પગે લગાડે, ત્યારે ગુરુ આશિર્વાદ આપે તે આવી રીતે:—

સર્વોપધિમિશ્રમરીચિરાજી, સર્વાપદાં સંહરણે પ્રવીણઃ ।

કરોતુ વૃદ્ધિ સકલેઽપિ વંશે, યુષ્માકમિન્દુઃ સતતં પ્રસન્નઃ ॥ ૧ ॥

त्यार पछी चद्रमानी स्थापेली मूर्तिने विसर्जन करे कदाचित् कालि चौदश, अमावास्या होय अथवा वादला होय तेथी चद्रमा न देखाय तो तेज रात्रि ए तेज चद्रमानी मूर्ति आगल तो जरुर करे पछी ते दिवसे प्रभाते सूर्य उदयनी वेलाए सोनानी अथवा त्रावानी सूर्यमूर्ति करीने पूर्वनी पेरे स्थापन करी ते मूर्तिनी आगल पुत्र सहित माताने बेसाडी गृहस्थ गुरु आवी रीते मन्त्र बोले “ ॐ अहं सूर्योऽसि, दिनकरोऽसि, तमोपहोऽसि, सहस्रकिरणोऽसि, जगच्चक्षुरसि, प्रसीदास्य कुलस्य तुष्टिं पुष्टिं मोद कुरु कुरु ” ए सूर्यमन्त्र उच्चारिने माता सहित पुत्रने सूर्यनु दर्शन करावे पछी माता पुत्रने लइ गुरुने पगे लगाडे तयारे गुरु आशीर्वाद आपे के-

सर्वसुरासुरवद्य, कारयिता सर्वधर्मकार्याणाम् ।

भूयात्रिजगच्चक्षु, मङ्गलदस्ते सपुत्राय ॥ १ ॥

पछी थापन करेली सूर्यमूर्तिने विसर्जन करे वली छठे दिवसे धर्म जागरण करे, अगीआरमा दिवसे अशुचिकर्म निवर्त्तन करे, माटीना जूना भाजन कहाडी न्हावे, नवा वस्त्र पहरे, वारमो दिवस आव्या थका अशन ते अन्न विगय प्रमुख, तथा पान ते मीठा पाणी प्रमुख, तथा खादिम ते खारेक टोपरा प्रमुख, तथा स्वादिम ते लविंग पान प्रमुख, ए चार प्रकारनो आहार रधावे, रधावीने सिद्धार्थराजा पोताना सित्रोने, न्यातिने एटले पोताना जातिवालाने, पोताना पुत्र-पौत्रादिकोने, काकाने, ससरा प्रमुखने, पोताना दास दासीओने, वली पोतानाज गोख-वालाओने, वली क्षत्रियोने तथा गामना क्षत्रियोने, एवा बीजा पण म्होटा लोकोने निमन्त्रण करे अर्थात् नोतरा आपे पछी भगवानने तथा त्रिशलाजीने स्नान करावे, घरे देवपूजा करावीने पछी विघ्न निवारवाने अर्थे कौतुकथी काजलना टीला टक्का करे, मागलिकने अथे सरसव, दही, दर्भ, चावलनु तिलक मस्तके धारण करे, नवा वस्त्र पहरे, वली

जेमां भार अल्प अने मूल्य घणुं एवां घणां मूल्यनां घरेणा पहेरे, पहेरीने भोजननी वेलाए भोजन मंडपमां सुखे वेसे. वली पूर्वे नोतरेला मित्रादिकोने अशन, पान, खादिम, स्वादिमादिक चार प्रकारना आहार जमाडे. हवे तेमां केटलाएक आहार स्वाद करवा योग्य तेना स्वाद करतां थकां अशनादिक मोदक प्रमुख सर्व चीज खवाइ जाय तथा केटलीएक सेलडी प्रमुख चीज थोडी खाय अने घणी न्हांखी देवाय वली केटलीएक खजूर प्रमुख चीज घणी खाय अने थोडी न्हांखी दीए एवी रीते चारे प्रकारनो आहार साधर्मिकादिकोने सिद्धार्थराजा जमाडता थका विचरे.

भोजननो विधि कहे छे—

केलिपत्रे छायेला मांडवा नीचे मध्यान्ह वेलाए कुंकुमछंटित मंडपमां सर्वने वेसाड्या, मखमलनां पांतिया नाख्यां, ते ऊपर सर्व पवित्र थइने आवी वेठा, तेना पेट पाताले पेठा, आगल स्वर्णरत्नजटित वाजोट मेल्या, तिण ऊपर सोनाना थाल, जमवावाला थया उजमाल; कन्हे मेली कटोरियां, निर्मल जलसे धोवे, मांहे मुखडा जोवे, ते केवा छे ? तो के-फांदाला, फुंदाला, हुंदाला, सुंहाला, आंखे अणिआला, मुछाला केइ जमाइ केइ साला, इसी पांति वेठी, त्यां पीरसणवाली पेठी, ते घणी रूपाली, भला वस्त्र पहेयां, शोले सणगार कर्यां, हाथमां म्होटी झारी, युवानोंनी निजरो ठारी; हाथ धोवाया, मनमें काम जुराया; पहेलां ते फल पिरसे, देख्यासे मन विकसे, ते कहेवा फल पिरस्यां तेनां नाम कहे छे-अखोड, मिसरीकीपात, चोपडी चारोली, केला, रायण, लीलां नालिपर, बदाम, पिस्ता, द्राख, आखा आंवा तथा स्याग दाल पक, सेवां, सेलुत, दाडिम, नारंगी, मीठां लींबु, पाकां किरणां खारेक, खजूर, सेव, जांबु, गुंदा, पेमदीवोर, लीलीद्राख, छोलेली सेलडी, कांगटा, जामफल, रामफल, सीताफल, बीजोरां, इत्यादिक उदार मनथी

पिरस्यां, ढेरकीया खातां हीया हर्ष्या । किस्याक खावे के-पिरसवा वाली तेना मुख सामा जोइ मोहमां पढ्या खायां जावे, पण पेटफाटे ते नजर न आवे । मालवानी जमीनमां नीपज्या घउ हाथथी मसल्या धोइने दल्या भला वस्त्रथी मेंदो छाण्यो ' तेना पिरस्या खाजा, दांतोमां करे अवाजा, हवे कहु पकवान, खावा थया सावधान, पिरसण वाली सुहाली, मान करे रबीयाली, पहेली पिरसे लाहू, जिमे घेठा जाणे साहू, सिंहकेसरीया मेल्या, मसाला अधिका मेल्या, कसार मगदरा मोदक, किटिया जसरीया दालिया, इस्या मोदक खावे, बूढो मरद हो जावे, अच्छी पिरसी मुरकी, खावा जीभडी फुरकी, जलेबी मुखमां घाले, रसना गटका चाले, पेडा पेटमां पडिया, मुख मेलता गुडिया, मखाणा मुखमां घाले, बड बड जाणे बोले, घेवर मुखमां धरिया, खातां घृत बहु झरिया, भीणा तारनी फीणी, आणी सेवा भीणी, दहीथरां दीठा खावे, मनमां हसता जावे, सांकली तिलनी खाधी, सिंघोडा सेवसुं साधी, आवे साकर सीरो, डोकरा मन थयो धीरो, लापसी आछी आवे, मेवा खीचडी खावे, इम अनेक पकवान, जीमे घेठा राजान, देवसुगधी साल, खावा थया उजमाल, मगदालने भेली, धी सुगधी ठेली, खीचडी पतली पोली, थाये इकवीशनी एक कोली, सालणा मुखमां भावे, जीभ फर-फरी थावे, मूगीया केर रायडोडी, वालोल, करमदा काचा, केलां, चोरानी फली, मगनी फली, नीलाचणा, मिरच, पीपल, सांगरी, काचरी, बावल्या, करेलां, भींडी, तरोइ, वेंगण, मोगरी, काकडी, तउडा, तीडसी इस्या जातना साग, जीरा मिरच समभाग, गरम मसाला पडिया, घृतमांहे पहेला छमाकिया, हिंग वधार सुगधा, खातां तज्या सब धधा, जीभ फरफरी होवे, कलीकदने जोवे, भाजी-चिणारी, मेथीरी, चदलेवारी, पालखारी, सुआरी, थेगरी, खातां जीभ शोभाधरी, मिसरीमां भेल्यो दूध, पीतां न रही सूध, भयों पेट धोव्या सहृ एम, हवे

સ્વાવાનો નેમ; દહીં દેખીને મુઠ્ઠા ચાલ્યો પાણી, જીરાણ શુદ્ધ સ્વા
આણી; કરવો સ્વાધો પૂર, રાઝપડી રાયતા પૂર; મીઠા પાણી પીધાં, પાપ-
હમુલ શુદ્ધ કીધાં; શુદ્ધ પાણીસે ચલુ કરીજે, ન માથે પેટમેં ઉત્તર
દીજે; વલી દીધા પાન તંબોલ, કેશર છાંટે રંગરોલ; હીરચીર મલમલ
પટંવર, વસ્ત્ર દીધાં તે પહિરે સુંદર; ફૂલમાલા પહેરાવે, હર્ષ મને વહુ લાવે;
આભૂષણ પહેરામણી દેવે, એમ સિદ્ધાર્થ જસ વહુ લેવે.

પ્રકારાન્તરે ભોજન અને આભરણની વિધિ—

પ્રકારાન્તરે કચ્છ-ગુર્જરાદિ દેશોમાં જે પ્રમાણે ભોજનવિધિ કહેવાનો ચાલ
પ્રવર્તે છે તે મુજબ આહીં લખીએ છીએ—માંઢ્યો તોરણ ઉત્તંગ માંઢ્યું,
તરત આંગણું વેસવાનું નવું; તેવો નીલાં રત્નજ તણું, ત્યાં સરસા માંઢ્યાં
આસન, વેસતાં કિસી વિમાસણ; વલી આગલ મૂકી સોનાની આંઢચી, તે
કેમ જાણે છાંઢચી; ઊપર સોનાના થાલ, અત્યંત ઘણા વિશાલ; વિચમાં ચોસઠ
વાટકી, લગાર નહીં જાસ કાટકી; ગંગોદક દીધા થાલ, કચોલામાં હાથજ લાલ; હવે
સઘલી પંક્તિ વેઠી, ઇટલે પીરસણ હારી વેઠી । તે કહેવી છે ?—શોલ શયણાર સન્યા,
બીજાં કામ તન્યાં; હાથમાવની રુઢી, ચલકે ધણે સોનાની ચૂડી; લઘુ લાવવની કલા,
મન કીધાં મોકલા; ચિત્તની ઉદાર, અતિ ઘણી દાતાર; ચોલવી હાથ, પરમેશ્વર
દેજો તેહના સાથ; ધસમસતી આવે, સઘલાંને મન માવે; પહેલાં ફલ હવ પીરસે, સઘ-
લાંનાં મન હર્ષે; એવી છે પીરસનારી મલી મૃગનયની, હોંસની પૂરી, ચર્મની શૂરી;
શીલવંતિ, શક્તિવંતી એવી પીરસનારીયો છે તે પ્રથમ ફલ સ્વાવાનાં લાવે છે—પાકા
આંબાની કાતલી, તે વૂરા આંઢશું મલી; વલી પાતલાં પાકાં કેલાં, તે આંઢશું કીધાં
મેલાં; સઘરાં કરણાં, વલી પીલા વરણાં; લીલાં નારંગા, દીસે મહાસુરંગા; નીલીરા-
ચણ, પીરસી મલી માયણ; દાઢિમની કલી, આતાં પૂગે મન રલી; લીંબજા ને અલોહ,
આતાં પૂગે મનના કોહ; દ્રાક્ષ ને વદામ, કહ કાગદી ને કહ રયામ; સિલેમી સારેક ને
સજૂર, તે પીરસ્યાં મરપૂર; નાલિયેરી નગરી, તે માલવી ગોલશું ચરી; લીંબુ આટાં ને
મીઠાં, પહવાં તે કદી ન દીઠાં; ચારોલી ને પિસ્તાં, લોક જમે હસતાં; વલી શેલડી ને
સીતાફલ, તે પણ પીરસ્યાં પરિઘલ; હવે પકવાન આવ્યે, તે કહેવાં વસાવ્યે; સતપટ્ટા
આજાં, તે તુરત કીધાં તાજાં; સદલાં ને સાજાં, આવ્યે પ્રસાદનાં છાજાં; પહવાં ચવિષ
પ્રધાન, માલવી ઘઉં, તેહને દન્યાં તેહની પડશુદી, મહાચતુરે શોધી; ધીર્યે કરમોદ,
તેહનાં આજાં ધીર્યે તન્યાં ફન્યાં, મહાવિશાલ, એવા સાતપુઢાં આજાં, વલી ફગફગતા

केसा, दुधवर्णा दहीधरा, घृतवर्णी सुवानी, अमृतजेत्री जनेत्री, घीना घेवर, पनासा, मोती-
चूर, गुदवडा, एलचीदासा सहित साकरीया चखा, खांडसाकरना दहीधरा, अनेक
भातिनी मुखदी पिरसे, विशुद्धदले केलव्या, सारमित्र खांडयी मेलव्या; मांहे एल-
चीना चमत्कार, पछी पिररया लाडु, जाये नाना गाडु; कुण कुण तेहनां नाम, जमतां
मन रहे नही एक ठाय, वली लाडुनां नाम कहे छे—मोतीभा लाडु, दलिया लाडु,
सेवैवा लाडु, चूरमानां लाडु, तिलना लाडु, तिगडुना लाडु, मगना लाडु, जगरीना
लाडु, सिंहकेसरीया लाडु, कीटीना लाडु, तेजाना लाडु, खसमसीयाना लाडु, जांख-
रीया लाडु, चोंटीया लाडु, अडदीया लाडु, अमृतिया लाडु, दीठां दाढ गले, पूरण-
पुन्वाइयें ए मले, भोजनने अर्थे पिरसे, लक्ष्मी एवा मोदक, जातजातनां दीसे, जमतां
बाधे मुखनो धान, तेनां हैयडा हीसे; दातारना हाथे परीघल, कृपणना हाथ धूजे । वली
बीजां आययां पक्वान, जमतां बाधे मुखनु धान, कुण कुण जावि, नव नवि भांति;
सखरा साटां, तेमांहे नदी खाटां, बरफीनी जाति, फीणीनी जाति, मरकीनी जाति,
बूषपिंडीनी जाति, साकरीयां मोतिचूरनी जाति, ममूरनी जाति, जलेबीनी जाति,
सकरपारानी जाति, गोलपापडीनी जाति, हवे आव्यां बडां गुदवडां फीणी सखरां
सोट, ते मांहे नही खोट; दहीवडां, फेण बडां, मयीयावडां, कांजीयावडां सालियावडां
पावली सेव, पिररयानी रुडी टेव, ताजो गुद, तण्पो गुद, कुडनाकृत जनेवी, शीरो,
लापसी, जिण दीठे दाढा गले, स्वर्गदुति देव देवी टलवले वली मीठा मगद, मारो
माल नगद; खांडनु चूरमु साकरनु चूरमु पछी पिरशी सालि, ते जमीयें विशाल,
ते कुण कुण भेद, सामलतां उपजे उमेद, मुगध सालि, सुवर्ण मालि घरनी
सालि, रावी सालि, नीली सालि, पीली सालि, महा मालि शुद्ध मानि, कुमुद
सालि, मालवी सालि, कलम सालि, कुकणी सालि, तिलवापी मालि, जीरा मालि
कद सालि, रायमोग सालि, कुवारी सालि, चन्द्रायण सालि, निकी सालि, गुरुडा
सालि, वली साडु चोखा, अखड चोखा ने वली खांवा, सबला छांवा, हलवा हाययी
सोषा, नख थकी बीण्या, उचम स्त्रीयें ओर्या, सुजाण स्त्रिये ओसाव्या, एवा अथीयाला
सुगबि फरहरा, ऊचा क्रूर पीररया । वली ऊपर दाल पीरशी, तेनां नाम कहे छे—मडो-
रनी दाल, मगनी दाल, कापली चणानी दाल, गुजराती हुवरनी दाल, अडदनी
दाल, जालरनी दाल, मठनी दाल, वर्ये पीली, परिणामे सीली, वली परिघलघृत
पिररयां ते कहेवां छे ? तो के आजना ताव्या, एवा गायनां धी, मेशनां धी, पीला
बरखनां धी, नाके पीयां धी, मजीठवर्णा धी, हवे पोली पिरमी, ते कहेवी छे ? तो
के आछी पोली, धीमांहे जचोली; फूकनी मारी फलसी जाय, एकवीश पोलीनो एक
कोलीओ थाय छप्पो—“ झरकी मोतीचूर, सेव फिणी साकर सरखी । खाजां खुरमां
खांवि, मिया तिहां पिरसें हरखी ॥ केला वशी काठली, अबरस मुके पोली । पल

घल घीनी नाल, पिरसे पातली पोली ॥ साल दाल बहु सालखां, गोरस करवे विच
 ठर्यु । ऋषभ कहे ए जमण कर्यु, बाकी सघलं एजो बर्यु ॥ १ ॥ चोला मरटी तेल,
 साक विण नित्यें सारे । पिरसे भूडी नार, पेट कहो केणी परे ठारे ॥ ऊपर ढीली
 घेंश, छाश पण पिरसे पाणी । सिंघव नहीं लगार, किशुं कहे कर्मनी कांणी ॥ आहार
 सेर अदी तयो, सेर सवा दोहिलो लहे । कवी ऋषभ कहे एजो बर्यु, भोजन एहने
 कण कहे ॥ २ ॥” हवे शाक पिरस्यां तेनां नाम कहे छे, नीली ढोडीनां शाक, टिंड-
 सीनां शाक, चीमडानां शाक, कोन्हा, कंकोडां, करमदां, कालिंगडां, केलां, कारेलां,
 आरियां, तुरियां, खडबुजां, वैगण, मोगरी, नींबू, अंबोलीया, वालोल, चोलानी
 फली, सरगवानी शिंग, सांगरी, काचरी, आमलां, केरनां फूल, केरडां, लीलां मरचां,
 लीली पीपर, लीली रायण, खाटां, खारां, मोल्लें, गल्यां, तन्यां वघार्यां, फुगार्यां,
 छमकार्यां, वली पिरसी भाजी, ते उपरे सहु को राजी; ते कोण कोण जातनी ते कहे
 छे—सरसवनी भाजी, सूवाना भाजी, मूलानी भाजी, चणानी भाजी, चीलनी भाजी,
 मेथीनी भाजी, येगीनी भाजी, अफीणनी भाजी, तांदूलनी भाजी, हवे बडीनां शाक
 कर्पा तेना नाम कहे छे—दाजवडी, डबकावडी, वूथरावडी, घासवडी, धारवडी, दहीवडी,
 घोलवडी, पापडवडी, मरियालावडी, घणा भोले मीना, घणा वघार मसालाना चम-
 त्कार सबडका देतां अंगुली चाटता मनमां विशेषे भावतां, हवे रायतानां नाम कहे
 छे—खारेकना रायतां, टोपरानां रायतां, द्राखना रायतां, बदाम प्रमुख मेवानां रायतां,
 हवे बडां कइ कइ जातनां पिरस्यां ? ते कहे छे—मरचानां बडां, तन्या बडां, कोरां
 बडां, काजीघोल बडां, घोल बडां, मगनी दालनां बडां, चोलानी दालनां बडां,
 अडदनां बडां, दहीबडां, गूंदबडां, फेणबडां, मेथीया बडां, सालीया बडां, घखे भोल्लें
 मीनां, घखे तेले सीनां; मरचाना घणा चमत्कार, अत्यंत घणा सुकुमार; हार्यें लीधा
 उछले, मुखें घान्यां तरत गले; घणुं शुं कहिये ? ए बडां एवां तो छे, के जेने खावाने
 अर्थे घणा देव देविओ पण टलवले छे. हवे पलेव पिरसी, ते कहेवी छे ?—चोखानी
 पलेव, जुआरनी पलेव, बाजरीनी पलेव, गहुंनी पलेव, हलदीया पलेव, पीपलीया
 पलेव, सुंठीया पलेव, सबडकीया पलेव, हवे भोजन जमतां वचमां पीवानां पाखी
 आवे छे, ते कहे छे—साकरनां पाणी, द्राखनां पाणी, खांडनां पाणी, गंगानां पाणी,
 पालर पाणी, कपूरे वास्यां पाणी, एलचीये वास्यां पाणी, टाढां सीतल पाणी, हीमनां
 पाणी. हवे दहीं अने दहीनां घोल आवे, ते कहेवां छे ? ते कहे छे—गायनां दहीं,
 मेशनां दहीं, काठा जाभ्यां दहीं, मधुरां, सखरां, सजीरालां, सलवखां, जाडां, घोल,
 तेनां भर्पा कघोल, घावलशुं जिमतां, थया रंगरोल । वली सखरां करंवा मरी आखीने
 पिरस्यां, ते करंवा मांहे घणी राइ, जमतां ढील न कांइ, ऊपर जीरा लूणनो प्रतिवास
 करबहारी पख खास । एम भोजन कराभ्या पछी एकांते तेहज आशने रखा थकां ने

चलु कराव्या ते चलु कराववानां पाणी केवां आभ्यां, ते कहे छे—केवढानी वासनां पाणी, काथानां पाणी, कपूरें वास्यां पाणी, चदने वास्यां पाणी, पाडले वास्यां पाणी, सुगंधी पाणी, गगोदकना पाणी, चदने निवास्यां पाणी, एलचीयें निवास्यां पाणी, इत्यादिक पाणीयें करी चलु कर्पा पळी नृणशला प्रमुखथी मुख सोची दांतोनी शुद्धि करीने परम शोच्य थया. हवे मुखवास दीर्घां ते कहे छे—वांकडी सोपारी, चीकणी सोपारी ते पण केशर वरणी, कपूरें वासित, वलीं लीखां, लवंग, जावत्री, जायफल, मोटा डोडा एलची, पाकां नागरवेलनां पान, ते वली काया चूना महित दीर्घां, वलीं बणां आदर सन्मान, बणां गीत गान, बणां तान ने मान, हवे कइ कइ जातिनां, कइ कइ मातिनां वस्त्रोनी पहिरामणी करी, ते कहे छे—देवदुष्यवस्त्र, रत्नकवलवस्त्र, पांमडी, खीरोदक, अटाणां, सेलां, अघोतर, मूलकसरी, जराबाप, मखमल, चिखीयां, मुलमुल, चसम, पाडु, टसरिया, शणीया, भेरव, नागीकुजर, पडुहीर, पटसीभोली, पचसइयां फूलपगर, फूलकारी, दोरीयां, जादर, चादर, नेत्रपट्ट, घोटीपट्ट, राजपट्ट, गजवडी, सुवर्णवडी, हस वडी, कालवडी, सुभ्रमिआ, पटकूल, पडुहीरसाडी, घाटडी, चीर, कुमखाव, अतल शलाहि, खाराचीनी, पापडीभाचीनी, सयीआ, गुभागरी, आसणिआ, आगराड, सखलीपट्टणी, मशक, वास्ता, शालु, दोपट्टा, त्रपट्टा, वास्ता, डुकडी, मुगटां, जायल नारीकुजर, साडला, रत्नकवल, चूनडी, घाटडी, इत्यादिक पांवरणी वाचा पहिराव्या, वली काशमीरी केशरना छांटणां कीर्षां, मलां मलां सुगंध बावना चदननां विलेपन कीर्षां, अरगजा, चूआ, चपेल, फुलेल, केवढो, मोगरो, जाड, जुड, कुद, नवकुद, चवो, मरुआ, दमयो, केतकी अने मालती प्रमुख फूलोनी मालाभो पहिरावी पळी मुकुट, तिलक, बाजुबध, हार, चीर, बेरखा, रत्नावली, मुक्तावली, चद्रावली, हीरावली, प्रवालावली, धर्यावली, ग्रहावली, नवत्रावली, ओण्डिघन्न, कटीघन्न, पट्ट शीखर, चूडामणि, कुडल, कटक, ककण, अगद, मुद्रनदक, दद्यमुद्रक, चक्रक, अजर, मेखला, मुदक, पदक, सांकलु, सांकली, चिचिष्ट, मंगडचरी, दारा हांशडी, कपाली, प्रैवेयक, हेमजाली, मखिजाली, मौक्तिकजाली, वर्णसरीका, आम्फर, नेउर, घुघरा, पीगडां, वींछीया, अगुठडी, बालाजाल, छमणां, अकोटा, रूपाला, हरीयाराखडी, गोकण्या, उलसीयो, त्रिसंथीयो, थोटी, चोरठांकरी, वेढला, मुरकी, मोतीदर, गठोडा, डगल, चपकली, पानडी, होलेरवाली, मोतीसर, सरलीया, टीलां, टीली, चांदला, आड, नवग्रह, मुद्रडी, अगूडी, बींटी, बांकु, गलसरी, आपकरजाली, हेमजाली, मादलीयां, खेलमादलीयां, कदोरा, पाटीभाला कदोरा, लटकणमोड, नागकुली, नागला, मोरवेसण, नपवाली, सिंदूर, कुकुमरीली, जवलाचूडी, धरचूडी, चूडा, कांकणी, कारेली, लाड, पोंची, मेखला, हाथलां कली, सोना लोहेरीयां, चावीठ, कडलां, कडली,

વાંકડી, વેલીયાં, લોલીયાં, इत्यादिक आभरण पहाराव्यां. ए रीते मित्र, ज्ञाति पोतना क्षत्रियो तथा कुटुंब, सगा संबंधीनी भक्ति विविध प्रकारनी कीधी. इति भोजन तथा आभरण विधिः

प्रभुनो नाम स्थापन—

બાલકનું શ્રીવર્દ્ધમાન એવું નામ દીધું, તે વખાણે છે. તે મિત્ર, ન્યાતી, ગોત્રી, સ્વજન, પિતરીયા પ્રમુખને સત્કાર, સન્માન આપીને ત્રિશલાદેવી તથા સિદ્ધાર્થ રાજા એવું કહેવા લાગ્યા કે—હે દેવાનુષ્પિ-યો ! અમારે ઘેર એ પુત્ર ગર્ભને વિષે આવી ઉપન્યા પછી અમે રૂપે કરી, અણઘડ્યા સોને કરી, ધાન્યે કરી, રાજ્યે કરી, વાહને કરી, મનુષ્યના સત્કારે કરી, અત્યંત (ઘણા) વૃદ્ધિ પામ્યા, તથા સામંત જે સીમાડાના રાજા અને ચંડપ્રવ્યોતનાદિક રાજા, તે પળ અમારે વશ થયા, તથા અમારી ચાકરી કરવા આવ્યા તેથી અમારા મનમાં એવું ચિંતવ્યું હતું કેં ડ્યારે અમારે ઘરે બાલકનો જન્મ થાશે ત્યારે એ બાલકનું નામ રૂપ ગુણે કરી પ્રધાન ‘ શ્રીવર્દ્ધમાન ’ એવો આપીશું, તે અમારા મનોરથ સિદ્ધ થયા, અમારી ઇચ્છા પૂરણ થઈ માટે અમે એ કુમારનું ‘ વર્દ્ધમાન ’ એવું નામ આપીએ છીએ. તમે પળ એ કુમારને ‘ શ્રીવર્દ્ધમાન-કુમાર ’ એવા નામે બોલાવજો. એ રીતે સંવંધી સર્વને શિરપાવ પહેરામણી કરીને સર્વ સજ્જનની સાથે બાલકનું નામ સ્થાપન કર્યું પછી તે સર્વને વિદાય કર્યા.

શ્રીવર્દ્ધમાન ભગવાન્ કહેવા છે ? તો કે સાત હાથનું મ્હોટું શરીર છે જેનું, વલી સમચોરસ સંસ્થાન છે, સુવર્ણવર્ણ દેહની નિર્મલ કાંતિ છે, વજ્રઋષ્યભનારાચ સંઘયણ છે, એવા ભગવાન્ છે. હવે શ્રીવર્દ્ધમાન સ્વામીનાં સર્વ મલી વ્રણ નામ થયાં તે કહે છે—એક તો માતા પિતાએ આપેલું નામ શ્રીવર્દ્ધમાન છે અને બીજું રાગદ્વેષ રહિત તપસ્યામાં સ્વેદ સહન કરવાથી ‘ શ્રમણ ’ એવું નામ જાણવું અને ત્રીજું જે અકસ્માત્ ઉપજે

ते भय अने सिंहादिकोना उपद्रवयी जे भय उत्पन्न थाय ते भैरव
 कहीए ए भय भैरवोथी चलायमान थया नहीं, निर्भय पणे रक्षा थका
 भूख तृषा प्रमुख परिपहोथी क्षोभ पाम्या नहि एम परिपह उपसर्ग
 सहन कर्या तथा सर्वतोभद्र प्रमुख प्रतिमाना पालवावाला, चार ज्ञान
 सहित, धैर्यवान, अरति रति परिपहने वेठीने राग द्वेष रहितपणे सुख
 दुःख सहन कर्या तेथी द्रव्यवीर्य पाम्या, मोक्ष जवानो निश्चय कर्यो
 छे तो पण चारित्र पालवामा तत्पर रक्षा, एवा वीरपणाना गुणोथी
 देवताओए 'श्रीमहावीरस्वामी' एवु नाम दीधु, तथा भगवान् आमलकी
 क्रीडा करती वेलाप देवता क्षोभ पमाडवा आव्यो तेनाथी बीक पाम्या
 नहीं तेथी पण देवताए महावीर एवु नाम दीधु भगवान् श्रीमहा-
 वीरस्वामी दिवसे दिवसे चंद्रकलानी परे वधता थकां, घणा दास-
 दासीयो साथे परवर्या थकां, अत्यंत रूपवान, मस्तके भमरानां सरखा
 काला केशू छे जेना, कमल सरखां नेत्र छे, परवाला समान बिंबोष्ठ
 छे, धोला दांत छे, गर्भ सरखो गौर वर्ण छे, कमलना गंध सरखो
 श्वासोश्वास छे, सर्व देवताओना रूपथी पण घणुज रूप छे जेनु एटले
 सर्व देवोनु रूप जो एकटुं करीए तो भगवानना डावा पगना अगू-
 ठानी एक कलाने पण पहोंचे नहीं केमके त्रणे लोकमां सर्वथी अधिक
 रूप श्रीतीर्थकर भगवाननु होय छे तेथी ओल्लु गणधर महाराजनु रूप,
 तेथी ओल्लु आहारक शरीरवाला साधुनु रूप, तेथी ओल्लु अनुत्तर विमान-
 वासी देवोनु रूप जाणवु, तेथी ओल्लु नव त्रैवेयकना देवोनु रूप,
 त्रार पल्ली बारमो देवलोक, अगीयारमो, दशमो, नवमो, आठमो,
 सातमो, छट्टो, पांचमो, चोथो, त्रीजो, बीजो, पहेलो देवलोक ए सर्व
 क्रमे करी एक बीजाथी उत्तरता उत्तरता रूपवाला कहेवा त्रार पल्ली
 जोतिषि देवोनुं, पल्ली भवनपतिदेवो, पल्ली व्यतर देवो, पल्ली चक्रवर्ति-
 राजा, पल्ली वासुदेव, पल्ली बलदेव, पल्ली मांडलिक सामान्य राजानु
 रूप जाणवु. ए सर्व अनुक्रमे एकेकथी हीन हीन रूपवाला जाणवा.

પ્રસુની આમલકીક્રીડા અને દેવનો જય—

ભગવાન જાતિસ્મરણ જ્ઞાન સહિત અપ્રતિપાતિ-માતિ, શ્રુત અને અવધિ મલી ત્રણ જ્ઞાને કરી સહિત, સર્વથી ઉત્કૃષ્ટ દેહની કાંતિ છે જેની, એવા ભગવાન અવીહ, બલવંત, બુદ્ધિમંત, સુરૂપી, દિવ્યસ્વરૂપ ધારી, સાહસિક, રૂપાલા, રંગીલા, રઢીયાલા, રેખાલા, રતીલા, મતિલા એવા ભગવાન્ રમતાં રમતાં ઝ્યારે આઠ વર્ષનાં થયાં ત્યારે સરખે સરખા રાજકુમારો સાથે ક્રીડા કરતા થકા તે દેશમાં પ્રસિદ્ધ પામેલી એવી આમલકી ક્રીડા રમવા સારું નગરની બાહિર એક પીપલીનું વૃક્ષ છે ત્યાં સર્વ કુમારો એકઠા થઈને સર્વ છોકરા દોડવા લાગ્યા તે આવી રીતે કે વે વે છોકરા સાથે દોડે તેમાં પહેલો જે પીપલીના વૃક્ષને જઈ પકડે તે જીત્યો અને જે પાછલ રહી જાય તે હાર્યો. પછી જે હારે તે પોતાના સ્વાંધ ઉપર જીતેલા છોકરાને વેસાડીને જે સ્થાનકથી હોડ કરીને દોડ્યા હોય તે સ્થાનકે પાછો જઈ મૂકે એવી રીતની રમત પોતાના જેવડા છોકરા સાથે ભગવાન્ કરે છે; એવામાં સૌધર્મેન્દ્ર સભામાં બેઠા થકાં અવધિજ્ઞાને કરી ભગવાનનું મહાબલ જાણીને સભામાં કહેવા લાગ્યા કે-આજના સમયમાં જેવા શ્રીમહાવીર ભગવાન્ બલવાન્ છે તેવો કોઈ બીજો બલવાન નથી જો મ્હારા સહિત સર્વ દેવો મલીને તેને ડરાવવા જાય તોપણ ડરે નહીં એવા છે. તે ઇન્દ્ર મહારાજના વચનને અણસહ્યુતો થકો એવો કોઈ મિથ્યાત્વી દેવતા ત્યાંથી ઉઠીને જ્યાં ભગવાન રમે છે ત્યાં આવ્યો અને છોકરાનું રૂપ કરી ભગવાન્ સાથે રમવા લાગ્યો. ત્યારે ભગવાન અત્યંત વેગથી દોડીને તરત જઈ પીપલીના ક્ષાડને હાથ લગાડીને આગલ ચાલ્યા અને દેવતાએ પીપલીના નીચેની ઢાલીયોમાં સર્વત્ર ફૂત્કાર કરતા એવા સર્પનું રૂપ બનાવ્યું તે ભગવાનની સામો ફળાટોપ કરીને ડરાવવા લાગ્યો પણ ભગવાને સર્પને પોતાના હાથથી દૂર કરીને પોતે પીપલી ઉપર ચઢી ગયા અને મનમાં તે સર્પનો

काइ पण भय आण्यो नहीं, ऊ्यारे ते देवकृत बालक हायों अने श्रीवर्द्धमान जीत्या त्यारे ते देवरूप बालके पोतानी खाध ऊपर भगवाने चढावीने तेने ढराववा सारु सात ताडवृक्ष जेटलुं ऊचु रूप कर्युं तेने जोइने धीजा सर्व बालको भय पामीने नाशी गया अने प्रभुना मातापिताने जइ सर्व वृत्तांत कह्यु, माता पिता चिंता करवा लाग्यां तेमनी चिंता टालवाने माटे भगवाने वज्रप्रहार जेवी पोतानी मुष्टि, देवनी पीठ ऊपर मारी तेथी ते देव अरराट करतो अने चीस पाढतो जमीन ऊपर पढी गयो पछी घणो लज्जायमान थइ पोतानु रूप प्रगट करीने कहेवा लाग्यो केहे प्रभु। जेवा तमोने इद्र महाराजे वस्त्राण्या हुता तेवाज तमे धीरजगाला महा धलवान छो ए अवसरमा इद्र महाराज पोते पण त्या आव्या अने ते देवताने भगवानने पगे लगाड्यो. देव-ताए पण भगवानने पगे लागी अपराध खमाव्यो, ते देव मिथ्यात्वपणु त्यागी समकिति थयो. पछी इंद्रमहाराज तेने पोतानी साथे देवलोकमां जाइ गया इति आमलकी-क्रीडा.

छेवकशाला-महोत्सव —

भगवान आठ वर्षना थया एटले माता पिताए मोहना वशधकी विचार्युं के—

‘ जालयेत् पचवर्षाणि, दशवर्षाणि सादयेत् ।

प्राप्ते षोडशके वर्षे, पुत्र मित्रवदाचरेत् ॥ १ ॥

‘ माता येरी पिता शत्रु, पुत्रो येन न पाठित ।

शोभते न सभा मध्ये, हसमध्ये धको यथा ॥ २ ॥

‘ छेकराने पांच वर्ष रमाड्यो—रमत कराववी अने दश वर्षनो पाय त्यारे धाकमां राखवो, तथा शोभ वर्षनो पाय त्यारे तेने मित्र

सरखो जाणवो १, तथा जो पुत्रने भणावे नहिं तो माता तेनी वैरिणी जाणवी अने पिता तेनो शत्रु जाणवो. केमके जो भणे नहिं तो ते पंडितोनी सभामां जेम हंसोनी पंक्तिमां वगलो शोभे नही तेम ते पण शोभा पामे नहिं २ ' एवो विचार करी, सारुं मुहूर्त जोइने शुभ दिवसे पोताना स्वजन क्षत्रियोने जमाडी, वस्त्राभरण आपी, केशर कस्तूरीनां छांटणा करी, हाथी रथ घोडा शणगारी, गीत वाजित्र सहित महा महोत्सवथी निशालियाओने आपवा सारुं गोलधाणी मेवा प्रमुख लीधां. तेनां नाम कहे छे—वरसोला, गुंदवडां, खारक, टोपरां, ब्राख, खजूर, सिंघोडा, अखोड, वदाम, चारोली, नालियेर, साकर, सेव, पेडा, फल—फूल, साकरिया चणा, एलचीपाक, धाणी, गोलधाणी, बीजोरां, चणा, सोनाना खडीया, रत्नजटित लेखणो, रूपानी पाटीओ, पाननां बीडां प्रमुख अनेक वस्तुओ साथे लइने, तथा पंडितने आपवा योग्य वस्त्राभूषण साथे लइने सोहागण स्त्रीयो गीत गाती थकी श्रीवर्द्धमानने स्नान करावी, शणगार पहेरावी, हाथी ऊपर वेसाडी, मेघाडंबर छत्र चामरो सहित, याचकोने दान देतां थकां, भाट स्तुति करतां थकां, ब्राह्मण वेदध्वनि भणतां थका, अने वन्दीजनो आशिर्वाद बोलतां थकां भणाववा वाला पंडितनी पासे आव्या. त्यारे पंडित पण सिद्धार्थराजानो छोकरो सकल देशनो अधिपति म्हारी पासे भणवा आवे छे एवं जाणी अहंकार आणी म्होटुं आसन मंडावी शणगार करीने वे मणिवंध, वे बाहु, वे कक्षा, वे कान, वे काननी मूलमां, एक ललाटमां अने एक कोटमां एवा बार स्थानके तिलक करी पोताना परिवारने सर्व शणगारी वाट जोतो जोतो बेठो छे. ए अवसरमां इंद्रमहाराजनुं आसन पण ध्वजानी परे कम्पायमान थयुं अथवा जलमां चंद्रबिंबनी परे चपल थयुं अथवा हाथीना काननी परे चपल थयुं, त्यारे इंद्रमहाराजे अवधिज्ञाने जोयुं तो भगवान भणवा जाय छे एवं देखी, कौतुक पामी इन्द्र

चित्तववा लाग्यो के—आ मोहनीयनो चमत्कार जूझो केवो छे माटे माता-पिता जाणे छे के एने भणावीए पण भगवान तो ऋण ज्ञाने सहित छे, महा गभीर छे, एने शु भणवु छे ? एतो भण्या गुण्या स्वयबुद्ध छे, अमृतमां वली मिठाश शी करवी छे ?, सरस्वतीने वली पोथी शी देखा डवी छे ?, चद्रमाने वली उज्ज्वलता शी करवी छे ?, आंवाने विषे तोरण शु बांधवु ?, तथा मातांनी आगल मोसाल वर्णव करवो तेम एओ अज्ञानना वशथी भगवानने निरर्थक भणवा लइ जाय छे माटे हवे भगवाननी आशातना न होवी जोइए, एवु विचारी शक्रेन्द्र ब्राह्मणनु रूप करी ज्या भगवान निशालमां आव्या छे त्यां ब्राह्मणने सिंहासन ऊपरथी उठाडी भगवानने ऊचा सिंहासन ऊपर बेसाडी प्रथम तो उपाध्यायनी समीपे बेसी तेने केटलाएक शास्त्रार्थना प्रश्न पूछ्या, परतु उपाध्याये बराबर तेनो जबाब आप्यो नहीं त्यारे तेज प्रश्न भगवानने पूछ्या तेना उत्तर भगवाने तत्काल नि सदेहपणे आप्या ते जोइ अध्यापक (भणावनारो) मनमा विचार करवा लाग्यो के—आ बातोना तो म्हारा मनमा पण आज सुधी सदेह हता, म्हें पूर्वे घणा पडितोने एनां अर्थ पूछेला हता पण कोइए म्हारी शकाओनु समाधान कर्तुं नहीं अने आ न्हाना बालके म्हारा सदेह दूर कर्या ए म्होटो आश्चर्य जणाय छे वली पण इन्द्र महाराजे भगवानने शब्दोनी उत्पत्ति पूछी त्यारे भगवाने सज्ञासूत्र, परिभाषा सूत्र, विधि सूत्र, नियम सूत्र, प्रतिषेध सूत्र, अतिदेश सूत्र, अधिकार सूत्र, अनुवाद सूत्र, विभाषा सूत्र अने निपात सूत्र ए दश सूत्रना अर्थ सर्व पृथक् पृथक् कही बताव्या, अने शब्दसाधनिका पण बतावी त्यारे लोकोए जाण्यु के आ कोइ परदेशी ब्राह्मण आवेलो छे ते बालकने प्रश्न करे छे अने बालक तेना उत्तर आपे छे, पण एवा उत्तर तो आ भणावनार पडितनां मातापिता पण आपी शके नहीं एम सर्वे लोको साश्चर्य कहेवा लाग्यां के

આટલાં શાસ્ત્ર આ વાલક ક્યાં ભળ્યો હશે ? અને ઉપાધ્યાય પળ ચમત્કાર પામીને કહેવા લાગ્યો કે આ તે કોણ વ્રહ્મા પોતે સાક્ષાત્ અહીં આવ્યા છે કે શું ? ત્યારે સર્વ લોકના મનનાં સંશય મટાડવા સારું ઇન્દ્ર મહારાજ બોલ્યા કે-અરે લોકો ! આ વર્દ્ધમાન-કુમાર છે, અને સામાન્ય પુરુષ જાણશો નહીં, એ ત્રણ લોકનો નાથ છે, સર્વ પદાર્થોનો જાણ છે, પરંતુ મહા ગંભીર છે માટે પૂછ્યા વિના ઉત્તર આપે નહીં. લોકોમાં કહેવત છે કે “ઠાલા તે વાજણા, ઠાલા બોલા પોલા ઢોલ, જેવો આશ્વિન અને કાર્તિકનો મેઘ, જેવો અસતિ સ્ત્રીનો સ્નેહ અને જેવો શરદ્રક્ષતુનો ગર્જારવ તેવો ઠાલો જાણવો પણ જે પંડિત છે તે તો વર્ષા-દના મેઘ સરસા. ઠાલા બોલે નહીં, જે મૂર્ખ હોય તે પોતે પોતાને જાણે કે હું પંડિત છું પણ મ્હોટા પુરુષ જે છે તે વિના પૂછે બોલે નહીં.” એવું કહીને ભગવાને પ્રરૂપ્યાં જે વ્યાકરણ સંવંધિં દશ પ્રકારના સૂત્ર તેની વૃત્તિ તથા ઉદાહરણ ગોઠવીને વ્યાકરણ બનાવ્યું. તે જિનેન્દ્ર વ્યાકરણ નામા આઠ વ્યાકરણની આદિમાં થયો. પછી ઇન્દ્ર મહારાજ પંડિત પ્રમુખ લોકોમાં ભગવાન સર્વજ્ઞ છે એવું જણાવી પોતાનું રૂપ પ્રગટ કરીને સ્વર્ગમાં ગયા. ઉપાધ્યાય ભગવાનને પગે લાગીને બોલ્યો કે-પ્રભો ! તમે જ્ઞાનસમુદ્ર છો, હું તો અપૂર્ણ કલશની પેરે છું માટે તમે મ્હારા ગુરુ છો. પછી પ્રભુએ ઉપાધ્યાયને ઘણું દાન આપ્યું. ભગવાનના માતા પિતા ઘણાં રાજી થયા થકાં ભગવાનને હાથી ઉપર બેસાડી ઉત્સવ સહિત ગાજતે વાજતે ઘરે તેડી આવ્યા. इति लेखकशालामहोत्सवः ।

अथ सार्थं भलेप्रकरणम्—

શ્રીવીરપ્રભુને નીશાલે બેઠા જાણીને સૌવર્ધેન્દ્રે વ્રાહ્મણના રૂપે આવી પ્રભુને નમસ્કાર કરી સર્વ લોકને ચમત્કાર પમાડવા સારુ પ્રથમ ભલેના અર્થ પૂછ્યા, પ્રભુજીએ આ પ્રમાણે અર્થ કહ્યા-૧ ‘ બે લીટી ’-જીવની બે રાશિ છે. તેમાં એક સિદ્ધના જીવ તે નિષ્કર્મી અને બીજા સંસારી જીવ તે સકર્મી જાણવા. ૨ ‘ ભલે ’-અરે જીવ ! તું સિદ્ધના જીવની રાશિમાં ભલવાની શુદ્ધ

રાસજ્ઞે. ૩ ' મીઠુ '—સસાર રૂપ ગોલાકારે ઝઢો કૂપ છે તે મદિથી નિકલવાનુ ધર્મેરૂપ
 હિદ્ર છે માટે નીકલીશ તો સિદ્ધમાં મલીશ ૪ ' ચિલાડી '—જેમ કૂવામાં વસ્તુ પડી
 હોય તેને લોટાની ચિલાડીથી બાહર કઢાડીએ તેમ સસારી જીવને સસાર રૂપ
 કૂપમાંથી કાઢાડવાની એક દેશવિરતિ અને બીજી સર્વવિરતિ રૂપ બે ચિલાડી જાણવી.
 હવે તે સિદ્ધના જીવ ક્યાં રહે છે ? તે કહે છે—૫ ' ઓગણ ચોટીઓ માથે પોટીઓ '—
 ઇટલે ચૌદ રાજલોકના એક અબોલોક, બીજો મધ્યલોક અને ત્રીજો ઉર્ધ્વલોક એવા
 ત્રણ ભાગ છે તેમાં ઉર્ધ્વલોકને ચોટીને સ્થાનકે બાર યોજન વિસ્તાર ચાલી, ર્ષપત્રાગમારા
 નામે પૃથ્વી છે ત્યાં એક યોજનના ચોવીશમા ભાગે ૩૩૩ ઘનુષ ઊપર બરીશ અગુહ
 જેટલા વિસ્તારમાં લોકને મસ્તકે અલોકને અઢી રક્ષાં થકાં સિદ્ધના જીવ રહે છે
 ૬ ' નનો ઘીટાલો '—હે જીવ ! તુ સસારના કામમોગમાં મગ્ન થઈ ઘીટાઈ રહ્યો છે,
 તેથી અધોગતિ ઇટલે નીચીગતિ પામીશ. ૭ ' મમો માઝલો '—આ સસાર જે છે તે
 જીવનુ અનાદિ ઘર છે તેમાં મોહ નામે માઝલો ઇટલે મોસાલીયો છે ૮ ' મમા હાય
 બે લાઢવા '—પૂર્વે કહેલો જે મોહ નામે મોસાલીયો છે તે જીવને કામમોગ રૂપ બે
 લાઢવા હાયમાં આપીને મોલવી રાણે છે સસારમાંથી નીકલવા દેવો નથી ૯ ' સેરી-
 રાચી ચોકડી '—સિદ્ધિરૂપ રાણીના મદિર ચઢતાં ચાર કપાય રૂપ ચોકડીની ચોકી
 રાચી છે તે ચોકીને બચીને કદાપિ કોઈ ઊંચો પડે તો પણ તેને ચઢવા દેતી નથી
 ૧૦ ' પાછી ચાર કુઢાવણી '—અગ્નીઆરમી પાવડીથી પાછો ઢોલીને તેને તે ચોકડી
 સસારકૂપમાં ન્હાંલે છે ૧૧ ' ઢાંડ ઢાંડ ઢોકલો માથે છોકરો ' ઇટલે હે જીવ !
 તુ સસારમાં ધાઈ ધાઈને ગર્ભાવાસમાં પડીશ ત્યાં ઢોકલાની પરે સીજાઈ રહીશ ચલી
 છોકરાં છેવાં તે ત્હારે માથે વિટવના પાડશે. માટે જો તુ ધર્મના ચક્રવર્તી મહારાજનુ
 સિદ્ધ નગર છે તેને જોવાને ધાંછતો હોય તો પ્રથમ તેનો સમ્યક્ત્વ નામે મહામત્રીશ્વર
 છે તેની સાથે મલજે ઇટલે તે તુજને ધર્મ મહારાજથી મેલાપ કરાવી દેશે હવે તે સમ્ય-
 ક્ત્વ નામા પ્રધાનના પર સુધી જાતાં થકાં બચમાં ઘાટ છે ત્યાં લૂટારા રક્ષા છે તેને
 નિવારણ કરવાનો ઉપાય કહે છે—૧૨ ' હાયમાં ઢાંગડી '—ધર્મકથાવાર્તા રૂપ યયા
 પ્રશ્નિ કરણ કરી, અપૂર્વકરણના શુભ પરિણામ રૂપ ઢાંગરી ઇટલે મહામુદ્રર હાયમાં
 લઈને ૧૩ ' આઈઠા દો માઈઠા બઢો માઈ કાંનો ' ઇટલે રાગ દ્વેષ રૂપ બે માઈઠાને
 અલગા કરજે તથા બીજો પણ સાત પ્રકૃતિ રૂપ ચોરનો ઘય કરી અપૂર્વકરણ
 રૂપ મુદ્રરથી મિધ્યાત્વની ગાંઠ માંત્રીને ઇટલે પ્રથીમેદ કરી આગલ જાજે ત્યા સમ્ય-
 ક્ત્વનામા મહામત્રીશ્વર પાંચ રૂપ કરી રહ્યો છે તેનાં તુ દર્શન પામીશ. પછી તેની
 સેવામાં રહેતાં થકાં તે ત્હારામાં યોગ્યતા જાણીને ૧૪ ' હિડકેવલી હિડકારુ '—
 ઇટલે ધર્મચક્રવર્તિની બે પુત્રી છે, તેમાં એક દેશવિરતિ નામે લઘુ પુત્રી છે અને બીજી

सर्व विरति नामे म्होटी दीकरी छे ते तुजने परगावी देशे परंतु जो सम्यक्त्व मंत्रीनी सेवा एकाग्रचित्ते सन्मुख रही करीश तो ते प्रमत्त थाशे केम के—१५ 'आउ आउ आंकोडा वडे आंकड फांकोडा' एटले त्यां शंका कंग्या कपाय रूप आंकडा फांकडा म्होटा छे तेनी जो तुं संगत करीश तो सम्यक्त्व मंत्रीना चित्तमां शङ्का पडशे तेथी ते त्हारो साथ करशे नहीं. १६ 'निली तोडवे कांठोला वडे' एटले त्यां बली विषय कपाय रूप अथवा ममता माया रूप एवी वे विषयी बेलुडी छे. ते माहि काम अने भोग रूप वे सर्प सूता छे तेने जगाडीशमां-छेडीशमां, एम करवाची स्वामी सुप्र-सन्न थयो थको तुजने सिद्ध नगरीए जवानो सयवागो करी आपशे. १७ 'एनवेन वे गाडी' एटले समिति अने गुप्ति रूप वे गाडीयोमां वेसाडीने. १८ 'ओरसवाला बलदिया' एटले तेमां ज्ञान अने चारित्ररूप वे बलद जोतरी आपशे तेने. १९ 'अमीयां वे रासडी' एटले संवर अने निर्जग रूप वे रासटी बांधीने गाडली शिव-पुर नगरना मार्ग भणी चलावजे. २० 'कक्रो केवडो' एटले केवलज्ञान रूप बोलावा विना सिद्ध नगरे पहुँचातुं नथी ते केवलज्ञान तो अणाहार मार्गधी उपजे छे माटे. २१ 'खरको खाजलो' एटले तुं चार प्रकारना आहारनो लोलुपी थाइश मा—रसेन्द्रियनो लंपटी थाइश मा. २२ 'गगा गोरी गाय वीयाणी' एटले ते अणाहारी जे तपादिक मार्ग छे तेना वतावनारा तो गुरु छे माटे गुरुनी भक्ति बहुमान करजे. केम के गुरु म्होटा उपकारी छे संसार समुद्र तरवाने बांधबीज धर्मनुं आलंब-नादिक गुरु आपे छे माटे गुरुनुं गौरवपणुं करजे. २३ 'घघो घरट पलाण्यो जाय' एटले अरे जीव ! तुं घरनो धंधो जे आरंभ समारंभ तेना भारे करी अहर्निश पलाण्यो थको वहे छे ते भारथी तुजने गुरु छोडावशे. २४ 'ननीओ आमण दूमणो' एटले गुरुए जे घरनो भार छोडाववा माटे पांच अणुवत अने पांच महाव्रत रूप अभिग्रह नियमादिक अंगीकार कराव्या ते पालतां थकां आमण दूमणो (मग्नचित्तवालो) यद्दने पश्चात्ताप करीश मा. २५ 'चचा चिनीचोपडी' एटले गुरुदत्त चारित्रधर्म पालवानी चित्तमां चोंप राखजे. २६ 'छच्छा वदियापोटला' एटले छद्मस्थपणे गुरु समीपे श्रुतज्ञान-चौदपूर्वनी विद्यानुं पोटलुं बांधजे-ज्ञाननो अभ्यास घणो करजे. २७ 'जजो जेसलवाणीउं' एटले निनिदाशल्य, मायाशल्य अने मिथ्यात्वशल्य ए अणु शल्य त्हारा अंतरंगने विषे छे तेने टालवानो वणिज (व्यापार) करजे. २८ 'झझो झारी सारिखो' एटले तुं झारी सरखो स्वभाव राखजे जेम झारीनुं मुख सांकडुं होय अने पेट पोहोलुं होय तेम तुं पण पेट म्होडुं राखजे अने मुखथकी कोइना दोष (मर्म) प्रकाशीश मा. एवी रीते मुखने सांकडुं राखजे. २९ 'जजीयो खांडो चांदो' एटले अर्द्धचंद्रमा जाणवो तेना जेवा आकार वाली सिद्धशिला छे ते स्थानके जावानुं तुं

નિરતર સાધન કરજે. ૩૦ ' ટટ્ટો પોલિલાદેષુ ' ઇટલે તુ પોતાના વ્રત નિયમા દિક જે કાંઈ ગુરુ સમીપે લીધાં છે તે રાહિત કરીશ નહીં અર્થાત્ પશ્ચસ્કા-
ચની પોલ જે બારણા તેને દટ રાખજે ૩૧ ' ઠઠ્ઠા ઠોવર માહુઓ ' ઇટલે તુ ઠોવર
તે માંગેલો ઘડો તેની પેરે થાઈશ મા, ગુરુએ આપેલી શ્રુત-શિષ્યા તે હૃદયરૂપ ઘટને વિષે
સગ્રહ કરી રાખજે ૩૨ ' ઢઢ્ઠા ઢામરગાઠે ' ઇટલે તુ માદ્ય આદ્ય કરી અભ્યંતર
કર્મની ગાઠે વધાઈશ મા ૩૩ ' ઢઢ્ઠા સુણો પૂઠે ' ઇટલે તુ સુણો તે આન તેના પૂઠ-
હાની પેરે વક્ત્રસ્વભાવ રાહીશ નહીં પરંતુ સરલ સ્વભાવ રાખજે ૩૪ ' રાણો તાણો
સેલે ' ઇટલે જો તુ મોહરાણા સાથે યુદ્ધ કરે તો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર તથા ત્રણગુણ
રૂપ ત્રણ સેલ હાથમાં રાખજે. ૩૫ ' તત્તો તાવે તેલે ' ઇટલે તુ તપ જપ કરતો થકો
કોઈનાં આક્રોશ વચન સાંભલીને તમ્મ તેલની પેરે તાતો થાઈશ મા ૩૬ ' યધ્યા
યૈ રાખવાલી ' ઇટલે કદાપિ ત્હારુ મન વશ ન થાય તો પણ વચન અને કાયા એ
બેને તો થિરથાપ કરી રાખજે ૩૭ ' દદીયો દીવડો ' ઇટલે સમક્તિ (દર્શન)રૂપ દીવડો
તેને હૃદયરૂપ ઘરમાં રાખજે વલી દયા દમન ને દાન તેની અમિલાયા ઘરજે ૩૮
' ઘદ્દીયો ઘાણકો ' ઇટલે તુ ઘન કમાવવાનું-પરિગ્રહ મેલવવાનું ધ્યાન રાહીશ મા,
ફેવલ ધર્મધ્યાન ત્હારા હૃદયમાં રાખજે. ૩૯ ' નનીયો પુલાયરો ' ઇટલે તુ નાસ્તિક-
મતિ અગીકાર કરીને હૃદયમાંથી સમક્તિને પોલુ ઇટલે પાતલુ કરીશ મા. ૪૦
' પપ્પા પોલીપાટે ' ઇટલે પાપ આવવાની પોલ જે પાંચે હિન્દ્રિપના આધવદ્વાર છે તેને
સવર રૂપ કમાદ જહીને ષષ કરી રાખજે પણ પોલાં રાહીશ નહીં જેમ અદ્વાર પાપ
સ્થાનકનો પ્રચાર તેમાં પ્રવેશ કરી શકે નહીં એવાં દટ મજનૂત વધ કરી રાખજે ૪૧
' ફપ્પા ફગડે જોડે ' ઇટલે ફોકટ ફાસીયા, અશુદ્ધ, અગ્નિનીત, અનાચારીની જોડે
સગત કરી વિચરીશ મા ૪૨ ' બન્નામાહિ ચાંદણુ ' ઇટલે ષોષમીજનો વધારો
કરજે જેમ જેમ ષોષ વધતો જાયો તેમ તેમ હૃદયને વિષે જ્ઞાનરૂપ ચાંદણુ ઇટલે ચદ્રમા
પ્રગટ થાયો ૪૩ ' મમ્મો મારી મેંસકો ' ઇટલે મેંસ જેમ સૂકું લીલુ મધણ કરીને
પેટે મારી થાય તેમ તુ પણ બાવીશ અમલ અને વગ્રીશ અનતકાય જે કદમૂલ કહે-
શાય છે તે પામીને તેનું મધણ કરી પેટે મારી થાઈશ મા કદાપિ દેવાદિક આવીને
ચલાવે તો પણ ચલાયમાન થાઈશ નહીં પ્રતિજ્ઞા મૂકીશ મા, અર્હંતક શ્રાવકની
પેરે દટવા રાખજે તથા વલી વ્રત નિયમાદિક પાલતો થકો મનમાં મ્હોટો અમિમાન
ધરીશ મા, ફરી કહે છે ' મમીયો માટ-ચૂલેતરો ' ઇટલે જેમ ચૂલાની માટ ધગધગતી
રહે છે તેમ તુ કોઈના આક્રોશ (અસદ્ધર્મવેષાલા) વચન સાંભલીને અવરગ દેયામાં
ક્રોધ રૂપ અગ્નિયે ધગધગતો રહીશ મા ઇટલે ક્રોધામિયે મેટાઈશ મા ૪૪ ' મમયીયો
મોષક ' ઇટલે આઠ કર્મને મૂકજે, મોષ માર્ગે મ્હોટો છે તેને આદરજે ૪૫ ' યયીયો

જાહો પેટકો ' ઇટલે સંસારમાંહે ચમ જે કૃતાંત તેનું પેટ મ્હોટું છે તે સર્વ જગતને ત્રાસ કરે છે તો પણ તેનું પેટ ભરાતું નથી માટે એનો મય ત્હારા હૃદયમાં રાખીને ધર્મને વિષે આલસ કરીશ મા. ૪૬ ' રાયરો કટારમઘ્ન ' ઇટલે રાગ અને દ્વેષ એ બે મ્હોટા મઘ્ન છે. તેમાં રાગના વલી બે પ્રકાર છે.—એક પ્રશસ્તરાગ અને બીજો અપ્રશસ્તરાગ. એ બેડુ મઘ્નને જીતીશ તો કર્મથી હલવો થઈ કેવલજ્ઞાન ઉપાર્જન કરીને અચ્ચપદ જે મોક્ષપદ તેનો ભોગી થઈશ. ૪૭ ' લઘ્ના ઘોડો લાતવા ' ઇટલે લોમરૂપ ઘોડાની લાતથી વેગલો રહેજે. ૪૮ ' વઘ્વા વિંગણ વાસદે ' ઇટલે કામાદિક વ્યંગ છે તેને ત્હારા મન-રૂપ ધરમાં વાસ ઇટલે ઘસવા દેજે નહીં, કેમ કે જો કામાદિક ત્હારા મનરૂપ ધરમાં પ્રવેશ કરશે તો આત્માના ઉત્તમ ગુણ રૂપ ધનને સર્વ ચોરી લઈ જશે. ૪૯ ' શશા કોટા મરહીયા ' ઇટલે શસલાની પેરે કોટ અને કાંનથી ઢંકાડને ગલીયાર થઈ બેસી રહીશ મા પણ ધર્મને વિષે ઉદયમી થાજે, નહીં તો શસલાનીપેરે એક દિવસે કાલરૂપ પારધી દુર્ગતિમાં લઈ જાશે. જેમ સસલાને આંહેડી લઈ કોટ ઇટલે ગલું મરહી ન્હાંલે તેમ તુજને પણ કાલ આંહેડી મરહી ન્હાંલશે. ૫૦ ' પષ્પા સૂચે ફાડિયા ' ઇટલે સ્વરું ઘોલજે સ્વોડું ઘોલીશ મા. કેમકે એક પણ મૃપાવાદ વચન ઘોલવાથી સર્વ ગુણ અને સર્વ વ્રતનો નાશ થઈ જાય છે. જેમ કોઈક વસ્ત્રનો કોથલો સૂચે ફાડ્યો પછી તેમાં જે વસ્તુ ભરેલી હોય તે હલવે હલવે નિકલતી અનુક્રમે સર્વ સ્વાલી થઈ જાય, તેમ મિથ્યાભાષણથી ત્હારા ગુણ તથા વ્રત જતા રહેશે. તથા સૂચે બેશી ઇટલે કોઈ નહીં દેખે એવી રીતે એકાંતે બેશી પાપ કરીશ તો પણ તે આગલ ઉદયિક-કાલે પ્રગટ થાશે. ૫૧ ' સારસે દંતી લોક ' ઇટલે જો તું મોહરાજાની સાથે યુદ્ધ કરે તો દંતી ઇટલે હાથીની પેરે સાહસિક થાજે, જેમ હાથી સાહસિક થકો સર્વની આગલ આગેવાન થઈ કિલ્લાનાં કપાટ, ગઢ, કોટ સર્વને માંગી ન્હાંલે તેમ તું પણ મોહ રાજાનો મિથ્યાત્વરૂપ ગઢ માંગી ન્હાંલીશ. ૫૨ ' હાહોલો હરિણેકલો ' ઇટલે તું મોહરૂપ પારધીનાં પાશમાં પડીશ મા, પણ હરણ જેમ પારધીને દેખી નાશી જાય તેમ તું પણ ફાલ મારીને નાશી જાજે; પરંતુ જો મોહના પાશમાં પડ્યો તો સંસારના બંધનથી છૂટીશ નહીં. ૫૩ ' લાવે લચ્છી દો પળિહાર ' ઇટલે જો તું મોહનો અમિ-લાથી થઈને સંસારનાં બંધન છેદીશ તો એક દ્રવ્યલક્ષ્મી અને બીજી માવલલક્ષ્મી એ બે પ્રકારની લક્ષ્મી ત્હારે ઘેર પાળી ભરશે ઇટલે જો અનુત્તરવિમાને દેવતા પણે ઉપજીશ અથવા મનુષ્યભવે નરદેવ (ચક્રવાર્તી) પણે ઉપજીશ તો ભરતાદિક જેમ દ્રવ્યલક્ષ્મીના પુણ્ય ભોગવીને સિદ્ધને વિષે માવલલક્ષ્મી મોગવે છે તેમ તું પણ પામીશ. હવે એવાં સિદ્ધનાં સુખ કેવી રીતે પામીએ તે કહે છે—૪૫ ' સ્વહીયા સ્વાટક મોર પાલેં નાંધ્યા બે ચોર ' ઇટલે સંસારને વિષે પદ્મકાય જીવોના આત્માના જે જ્ઞાનાદિક ગુણ છે તેને

લૂટવાને માટે રાગ અને દ્વેષ રૂપ જે ચોર સુઢા છે એટલે ક્રમા છે તેને પકડી બાંધીને તેનું મીઝમાત્ર કાઢાઢી ન્હાંસજે કે જે થકી કર્મરૂપ વૃદ્ધની ઉત્પત્તિ ફરી થાય જ નહીં. એ બેને ટાલીને ચાર ઘનઘાતીયા કર્મને ટાલજે કે જેમ કેવલ-રૂપ સત્ત્વની પામે. પછી તે કેવલશ્રી મોગવીને અતે ચૌદમાં ગુણઠાણે યોગ-નિરુપી શૈલેશી કરણ કરી શુક્ર ધ્યાનના ચોથા પામે કાર્મણ શરીર છેદી ક્રિયા રહિત થઈ સિદ્ધના જીવોની રાશિમાં મલજે, જેથી પ્રથમ 'મગલમહાશ્રી, દેવિધા પરમેશ્વરી' એટલે મગલિક રૂપ મ્હોટી માવલત્ત્વની પામીશ અર્થાત્ પોતાના આત્માનાં અનતજ્ઞાન, અનતદર્શન, અનતચારિત્ર, અનતવીર્ય, અગુરુ લઘુ, અરૂપી, અલ્લહ, અદ્વય; એવી મહામગલિક રૂપ માવલત્ત્વની પામી સાદિઅનતર્માંગે અજર, અમર, અવિનાશી પળે, મહાનદ, પરમાનદ પદ પળે રહીશ. શ્વિત્ત્વ. ઘલી એનો અર્થ પ્રકારાંતરે જુદા જુદા મહાપુરુષોનો કરેલો ઘણા પ્રકારનો દીઠામાં આવ્યો છે પરંતુ અત્રે પ્રથમોરવના મયથી માત્ર આ એક જ પ્રકારનો અર્થ દાખલ કરેલ છે

પ્રમુનો વિવાહ અને પરિવાર—

મગવાન જ્યારે બાલ્યાવસ્થાએ કરી રહિત થયા અને યૌવનવય પામ્યા ત્યારે માતાપિતાએ રૂઢુ મુદૂર્ત્ત જોતરાવીને ઘણા આઢંબર સહિત સમરવીર નામા સામંતની પુત્રી 'યશોદા' નામે હતી તે પ્રમુને પર-ણાવી ઘણી પ્રતોમાં નરવર્મરાજાની પુત્રી યશોદા પરણ્યા, એવા અક્ષર લલેલા છે પછી તે યશોદા રાણી સાથે વિષયસુખ મોગવતાં 'પ્રિયદર્શના' નામે એક પુત્રી થઈ તે પુત્રી મગવાનની વ્હેનનો પુત્ર જમાલી નામે હતો તેને પરણાવી એમ કરતા મગવાનને ચહસ્થપણામા અઢા વીશ વર્ષ વીલ્યાં મહાવીરસ્વામીના પિતા કાશ્યપગોત્રીય છે તેનાં ત્રણ નામ છે—એક સિદ્ધાર્થ, ઘીજુ શ્રેયાસ, ત્રીજુ યશસ્વી । મગવાનની માતાનું વાસિષ્ઠ ગોત્ર છે અને તેમના પળ ત્રણ નામ છે—એક ત્રિશલા, ઘીજુ વિદેહદિત્તા, ત્રીજુ પ્રીતિકારિણી । મગવાનના કાકાનું સુપાર્શ્વ એવું નામ છે, તથા મગવાનના મ્હોટા ભાઈનું નદીવર્દ્ધન નામ છે, અને વ્હેનનું નામ સુદર્શના છે તથા સ્ત્રીનું નામ યશોદા છે તેનું કોઢિત્ત ગોત્ર છે તથા મગવાનની પુત્રીનું કાશ્યપ

ગોત્ર છે અને તેનાં અળોઢ્યા અને પ્રિયદર્શના ઇવાં વે નામ છે. ભગવા-
નની દૌહિત્રી તેનું કાઢ્યપ ગોત્ર છે અને શેપવતી તથા યશસ્વતી ઇવાં
વે તેનાં નામ છે. ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામી કહેવા છે ? તો કે-સર્વ
કલાઓમાં નિપુણ છે, ભલી રીતે નિર્વાહ કરવા વાલા, ભલા રૂપવંત,
સર્વ ગુણે સંપૂર્ણ, સરલ પરિણામી, વિનયવાન, જ્ઞાત રાજાના પુત્ર પ્રસિદ્ધ
ઇવા જે સિદ્ધાર્થરાજા તેના કુલમાં ચંદ્રમા સમાન, ભલો છે દેહ ઇટલે
શરીર જેમનું, વજ્રઋષભનારાચ-સંઘયણ, સમચરંસ-સંસ્થાન, ત્રિશ-
લામાતાના પુત્ર, મહા કોમલ શરીર વાલા, કાંતિવંત, મમતા રહિત,
દીક્ષાની વાંછા કરનાર, ત્રીશ વર્ષ ગૃહસ્થાવાસે રહ્યા, પ્રભુના માતાપિતા
તો પ્રભુની અટ્ટાવીશ વર્ષની વયમાં દેવલોકે પહોંચ્યા તે વસ્તે
દીક્ષા લેવાને માટે પોતાના મ્હોટા ભાઈ નંદીવર્દ્ધનની આજ્ઞા માંગી
અને ભાઈને કહ્યું કે ‘ માતાપિતા જીવતા રહે ત્યાં સુધી મ્હારે ઘરમાં
રહેવું ’ ઇવી મ્હારી પ્રતિજ્ઞા હતી તે પૂર્ણ થઈ. ત્યારે નંદીવર્દ્ધન વોલ્યા
કે ભાઈ ! તું દાઢ્યા ઉપર લૂણ ન્હાંચે છે. કેમકે માતાપિતા મરણ
પામ્યાં તેનો વિયોગરૂપ દુઃખ તો હાલમાં મને કાયમ છે તેના ઉપર
વલી ત્હારા વિયોગરૂપ લૂણ ન્હાંચવું તે મ્હારાથી સહ્યું જાય નહીં. હજી
તો માતા પિતાનો શોક પળ મટ્યો નથી. માટે હું દીક્ષા લેવાની રજા
હમણા આપીશ નહીં. ભગવાન વોલ્યા કે માતા, પિતા, ભાઈ, વ્હેન
ઇતો જીવને અનંતિવાર થયાં, તે સર્વને મૂકીને વલી જીવ તો ઇકલોજ
આવે છે, ઇકલોજ જાય છે, અને ઇકલોજ પોતાનાં કરેલાં શુભાશુભ કર્મોને

૧ આવશ્યકનિર્ણયક્રિમાં તો ચોથે દેવલોકે ગયા ઇવું લલ્લ્યું છે. ઇ વાતનું સમા-
ધાન કરવા સારું કેટલાઇક ઇવી કલ્પના કરે છે કે દેવોની વધી મલી ચાર નિકાય
છે તો તે ચાર દેવનિકાય આશ્રયી ઇ ચોથી નિકાય વૈમાનિક દેવોની છે માટે ઇ
ચોથો દેવલોક તે ચોથી નિકાય વૈમાનિક દેવોની સમજવી. તો તે ચોથી નિકાયમાં
બારમો દેવલોક આવી ગયો. તેથી આચારાંગમાં કહ્યા પ્રમાણે બરાવર વાત મલી આવે
છે. ઇ પ્રમાણે સમાધાન કરે છે, પછી તથા કેવલીગમ્ય છે.

भोगवे छे, एवी रीते ससारमा कोइ कोइनो सगो नथी तो हवे कोनो कोनो शोक करीए अने कोनी कोनी साथे प्रतिबध राखीए ?, नदीव धर्न बोल्या के भाई ! एवु हु पण जाणु लु तो पण हु शु कर ? म्हारे मोहनीय कर्मनो वध हजी घणो भारे छे, तेथी त्हारो विरह हु खमी शकतो नथी माटे हजी म्हारा कहेवाथी तु वे वर्ष घरमा रहे तो ठीक छे उत्तम पुरुषनी चाल छे के-हु खियाओने देखी तरत करुणा आवे माटे भाइनु एवु कहेण सांभलीने कहुं के हे भाई ! हु वे वर्ष रहीश पण भातपाणी सर्व फासु लइश, म्हारा वास्ते आरम्भ करीने काइपण बनावबुं नहीं त्यारे भाइए कहुं के सुखे एमज रहो, अमे तमारा वास्ते काइ करीशु नहीं, त्यारे भगवान फरी पण बे वर्ष एह-वासे रखा. ज्यारे भगवान जन्म्या हुता त्यारे लोकमा एवी प्रसिद्धि थइ हती के चौद स्वप्न माताए दीठां छे माटे ए चक्रवर्त्ति थाशे, एवु जाणीने श्रेणिक अने चंद्रप्रद्योतन राजाए पोताना कुमारोने बालक ठाकोरनी सेवा करवा निमित्ते मोकल्या हुता ते सहुए प्रभुने आवा बोर अनुष्ठान करता देखीने विचार्यु के ए चक्रवर्त्ति तो नथी, एतो संयम माही तीर्थकर छे एवु जाणी ते सर्व पोत पोताने स्थानके गया भग-वान पण एवी स्थितिमां वली बे वर्ष एहस्थावासे रखा, सर्व सचिच वस्तुनो त्याग कर्यो, ब्रह्मचर्य पाल्यु पण जे वखत दीक्षा लीधी छे ते वखत सचिच जलथी स्नान कर्युं छे. केमके एवी मर्यादा छे के दीक्षा लेती वखतनु स्नान उण्ण जलथी करवु तीर्थकरने न होय तेथीज प्रति-माने पण उण्ण जल चढावता नथी.

भगवाने आपेलो वार्षिकदान—

ज्यारे एक वर्ष वाकी रहु त्यारे नवलोकांतिक देवो आव्या तेनां नाम कहे छे—१ सारस्वत, २ आदित्य, ३ बह्मि, ४ वरुण, ५ गर्दतोय, ६ तुपित, ७ अव्याबाध, ८ अग्नि, ९ अरिष्ट ए नव आवीने जो पण

भगवान् स्वयंबुद्ध छे तो पण एमनी एवीज मर्यादा छे माटे प्रभुनी पासे आवीने बोल्या केँ जय जयवंत होवो, हे समृद्धिमान ! हे कल्याणवान ! तमारुं भलुं थाओ, हे क्षत्रियोमां वृषभ समान ! तमारो जय होवो. बोध करो, बोध करो, बूझो बूझो, हे भगवान् ! हे लोकनाथ ! सर्व जगतना जीवने हितकारी प्रवर्त्तो, हे भगवान् ! तमे धर्मतीर्थ प्रवर्त्तावो, ते धर्मतीर्थ सर्व लोकने हितकारी, सुखकारी, मोक्षकारी थाशे एवं कहीने जय जय शब्द करे. श्रमण भगवान् श्रीमहावीरस्वामीने मनुष्य योग्य गृहस्थधर्मथी-गृहस्थना व्यवहारथी पहेला पण अनुपम उपयोग ते अप्रतिपाति एवं अवधिज्ञान अने अवधिदर्शन हतुं ते अनुत्तर अवधिज्ञान अने अवधिदर्शने करी पोतानी दीक्षानो अवसर जाणीने, रूपानो त्याग करीने, सोनानो त्याग करीने, धननो, राजनो, देशनो, वाहननो, कोठारनो, भंडारनो, अंतेउरनो, देशवासी लोकनो, धन, कण, धान्य, मणिरत्न, मोति, दक्षिणावर्त्त-शंख, शिला, प्रवालुं, रातां रत्नादिक जे पोतानी पासे छर्ता छे, हाजर छे ते सर्वनो त्याग करीने अर्थात् तेना ऊपरथी मन उतारीने सर्व रूपादिक छोडीने जे चांदी प्रमुख धरतीमां दाटेला होय तेने बहार काडीने ते सहु आपणा गोत्रिओने वांटी आपीने वरसीदान आप्यो. तेनो अधिकार एवो छे केँ-भगवान् दीक्षाना दिवसथी एक वर्ष पहेलां वरसीदान देवा मांडे, ते सूर्य उग्याथी मांडीने जमवानी वेला पर्यन्त प्रतिदिवसे प्रभातना सवा पहोर दिवस चढतां सुधी नित्यप्रत्ये एक क्रोड ने आठ लाख सोनैया भगवान् दानमां आपे अने गाममां एवी उद्घोषणा करे केँ जेने जे वस्तु जोइए ते धणी ते वस्तु मांगे त्यारे जे धणी जे मांगे तेने ते आपे. ते सर्व शक्रेद्रना आदेशथी देवता पूर्ण करे. एवी रीति एक वर्षमां त्रणसो क्रोड एटले त्रण अब्ज, अट्ठासी क्रोड, ने एंशी लाख, एटला सोनैया दानमां आपे. ते सोनैयो एक एंशी रतीभार जेटलो होय अने

तेना ऊपर तीर्थकरनां मा बापनुं तथा पोतानु नाम होय छे वारसो सोनैयानो एक मण करता नव हजार मण सोनैया दिनप्रत्ये दान देवाय, तेना आजना समय प्रमाणे एक गाडलामां चालीश मण भार न्हांखता बसो ने पच्चीश गाडला थाय ते सोनैया शक्रेद्रना आदेशयी वैश्रमण देवता देवमायाए करी आठ समयमा निपजावीने, तीर्थकरना घरमां भरे, ए दान देवानो अतिशय छे, अने तीर्थकरना हाथने विषे सौधमेंन्द्र एवी स्थिति करे के दान देतां थका तीर्थकरनो हाथ थाके नहीं अने ईशानेन्द्र रत्ने जटित सुवर्णनी लाकडी लइ ऊमो रहे ते चोसठ इन्द्र वर्जीने धीजा सामान्य देवताओने दान लेतां वर्जे, तथा जे मनुष्यना ललाट माहे जेवी प्राप्ति होय, तेबु तेना मुखमायी ईशानेन्द्र वचन कहेवरावे, तथा चमरेन्द्र अने घलेन्द्र ए वे इन्द्र जो तीर्थकरनी मुठीमाहे अधिक द्रव्य आव्युं होय तो पाछु पडावी लेवे अने ओछु द्रव्य आव्यु होय तो पूर्ण करे मागनारनी प्राप्ति माफक पामे तथा सुवनपति देवता भरतक्षेत्रना मनुष्यने दान लेवा सारु तेडी लावे अने वाणव्यतर देवो ते मनुष्यने पाछा तेना स्थानके मूकी आवे तथा ज्योतिषी देवता विद्याधरोने दान लेवानी खबर आपे ए सर्व तीर्थकरनां अतिशय जाणवा ए प्रस्तावे तीर्थकरना पिता म्होटी त्रण शालाओ करावे अहीं भगवानना माता पिता देवलोक गया छे माटे तेना ठेकाणे एमनो म्होटो भाई नदीवर्द्धन छे ते त्रण शालाओ करावे, तेमा पहेली शालाए भरतक्षेत्रना मनुष्यने अन्नपानादिक आपे, धीजी शालामा वस्त्र आपे अने त्रीजी शालामा आभरण आपे

तीर्थकरना हाथनां दाननो महिमा कहे छे—

चोसठ इन्द्रने दानना प्रभावे धार वरस पर्यंत मांहोमांहे क्लेश उपजे नहीं, तथा राजा अथवा चक्रवर्त्ति प्रमुख तीर्थकरनु दान

લઢને તે સોનેયા પોતાનાં મંડારમાં મૂકે તો બાર વર્ષ સુધી તેમનો મંડાર અઘૂટ રહે, તથા શેઠ સેનાપતિ આદિકને દાન મળે તો તેના મહિમા થકી બાર વર્ષ પર્યંત યશઃકીર્તિ ઘણી વધે, તથા રોગી પુરુષને દાન મળે તો તેના પ્રભાવથી રોગ સર્વ મટી જાય અને ફરી બાર વર્ષ પર્યંત તેના શરીરમાં કોઈ નવો રોગ પેદા થાય નહીં. ઇત્યાદિક દાનનો મહિમા જાણવો. “ છ ઘઢી દિવસ ચઢ્યા પછી દાન દેવા માંડે તે પોણા બે પોહોર દિવસ ચઢ્યા સુધી દાન આપે એવો પાઠ ઘણી પ્રતોમાં લખેલો છે, પરંતુ આમાં સૂર્ય-ઝગ્યાથી તે જમવાના વખત સુધી આપે એવો પ્રથમ લેખ આવ્યો છે.” એવી રીતે પ્રભુજી વરસીદાન રૂપ વર્ષાદ એક વર્ષ સુધી વરસાવીને મનુષ્યોના દારિદ્ર્ય રૂપ દાવાનલને ઉપશમાવે. આ દાનના પ્રભાવથી જે દારિદ્રી હતા તે સર્વ ધનવંત થયા, ઘોડે કરી વધ્યા, વસ્ત્રે કરી વધ્યા, આભરણે કરી વધ્યા, અને લક્ષ્મીએ કરી સહિત થયા. એ પ્રભુના હાથનું દાન લઢને જ્યારે પોતાને ઘેર પાછા આવે ત્યારે તેના ઘરની સ્ત્રીયો સરસી પળ પોતાના સ્વામીને ઓલખે નહીં. પછી ઇન્દ્ર મહારાજ આવી ઓલખાણ કરાવે ત્યારે તેને સર્વ પ્રકારની ઓલખાણ પડે. એ પ્રભુના હાથનું દાન સર્વ ભવ્ય જીવોને મળે પરંતુ અભવ્યને સર્વથા મળે નહીં.

પ્રભુનો દીક્ષા મહોત્સવ વર્ણવે છે—

ભગવાનનો દીક્ષા સમય જાણીને નંદીવર્દન રાજાએ દીક્ષાનો મહોત્સવ કરવાને અર્થે પ્રથમ તો ક્ષત્રિયકુંડપુર નગરને વિષે ધ્વજાઓ વંધાવી, હાટ શણગાર્યા, ઘરઘર તોરણ બંધાવ્યાં. એવી રીતે નગર શણગારીને પછી ચોસઠ ઇન્દ્ર અભિષેક કરવા આવે ત્યારે દેવોના પ્રભાવથી દેવોએ કરેલા જે આઠ જાતિના અભિષેક કલશ તે કલશ નંદીવર્દન રાજાના કરાવેલા અભિષેક કલશમાં પ્રવેશ કરી મલી જાય. પછી નંદીવર્દન રાજા ભગવાનને પૂર્વ સન્મુખ બેસાડીને દેવતાએ લાવેલા જલથી

ભગવાનને અભિષેક (સ્નાન) કરાવે તે વચ્ચે ઇન્દ્રાદિક દેવો સર્વ ભૃગાર દર્પણ હાથમાં લઈ જય જય શબ્દ કહેતા થકા આગલ ઝમા રહે પછી ભગવાનના શરીરને લૂછી વાવનાચદને કરી લેપે, અમૂલ્ય વસ્ત્ર, મુકુટ, મોતીના હાર, કંઠસૂત્ર, કેયૂર, વાજુવન્દ, વહિરલા અને કુડલાદિક સર્વ આતના આભરણ પહેરાવે, પુષ્પાદિકે કરીને કટપવૃક્ષ સમાન કરે પછી નંદીવર્દનના કહેવાથી અનેક સેવક પુરુષ પચાસ ધનુષ લાંબી, પચ્ચીશ ધનુષ પોહોલી અને છત્રીશ ધનુષ ઝૂંચી મણિકનક રચિત ઈવી એક ' ચંદ્રપ્રભા ' નામે પાલસી ધનાવે તેમજ દેવતા પણ ઈવીજ એક પાલસી ધનાવે તે પાલસી દિવ્યાનુભાવે નંદીવર્દનકૃત પાલસીમા પ્રવેશ કરે પછી તે પાલસી પ્રમુના મુખ આગલ મૂકે પ્રમુ તે પાલસીમા પૂર્વ સન્મુખ સિંહાસન ઉપર આવીને બેસે અને ભગવાનની જમણી ઘાજુ કુલમાં વડેરી કુલમહચરિકા હસલક્ષણા સ્ત્રી સાઢી લેઈને બેસે, તથા ડાબી ઘાજુ ભગવાનની ધાવ્યમાતા આવી દીક્ષાના ઉપકરણ લઈને બેસે, તથા ભગવાનની પછવાડે શોલ શણગાર પહેરીને એક ઘણીજ સ્વરૂપવાન મહી સ્ત્રી છત્ર ધરીને બેસે, તથા ઈશાનકોણે એક સ્ત્રી જલે પૂર્ણ કલશ હાથમાં લઈ ઝમી રહે, અગ્નિકોણે એક સ્ત્રી મણિમય વિચિત્ર વીંજણો કરતી ઝમી રહે, એ સર્વ સ્ત્રીયો શણગાર કરેલી અને યુવાન અવસ્થાવાલી જાણવી ત્યાર પછી નંદીવર્દન રાજાની આજ્ઞાથી એક હજાર સેવક પુરુષો જેટલામાં તે શિવિકાને ઉપાડે ઘટલામા તે વચ્ચેતમાં શક્રેન્દ્ર તે પાલસીની જમણી ઘાજુની આગલી ઉપરલી તરફની ઘાહા ઉપાડે, તથા ઈશાનેન્દ્ર ડાબી ઘાજુની આગલી ઉપરની ઘાહા ઉપાડે, તથા ચમ-રેન્દ્ર જમણી ઘાજુની પાછલી તરફની ઉપરની ઘાહા ઉપાડે તથા ઘલીન્દ્ર ડાબી ઘાજુની પાછલી તરફની ઉપરની ઘાહા ઉપાડે અને ધીજા ભવ નપતિ, વ્યતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક દેવોના જે ઇન્દ્ર છે તે જ્યાં દેસે ત્યાંથી ઉપાડે, કેટલાએક દેવદુદુમ્મી વજાવે, કેટલાએક પચવર્ણ

ફૂલનો વર્ષાદ કરે, પછી શક્રેન્દ્ર અને ર્શ્મણેન્દ્ર વાહાને છોડીને ચામર ઢોલે ત્યારે શિવિકાને વીજા ઇન્દ્રો ઉપાડે. એમ શિવિકાને પ્રથમ તો મનુષ્ય ઉપાડે પછી સુરેન્દ્ર, અસુરેન્દ્ર, અને નાગેન્દ્ર ઉપાડે. વીજા સર્વ દેવો હર્ષ પામ્યા થકા કેટલાએક આકાશે રહ્યા થકા નૃત્યાદિક કરે. આ ઠેકાણે જેમ વનખંડ ફૂલે કરી શોભે, જેમ પદ્મસરોવરમાં શરદકાલે કમલ શોભે, તેમ દેવતા આકાશે રહ્યા થકા શોભે છે તથા જેમ અલસીનું વન, કળેરનું વન, ચંપાનું વન, ફૂલે કરી શોભે તેમ ક્ષત્રિયકુંડ નગરથી માંડીને દેવતાના ભવન સુધી દેવદેવીઓથી આકાશ સંકીર્ણ થયું થકું શોભે છે. પ્રધાન પડહ, ભેરી, ઋક્ષરી, દુંદુભી ર્ત્યાદિક કરોડોગમે વાજિત્ર આકાશે તથા ધરતીએ વાજી રહ્યાં છે, ઘરના વ્યાપારધંધા મૂકીને મનુષ્યના વૃંદ જોવા મળ્યા છે, હવે પાલખી ચાલતાં દેવદેવી તથા નરનારી પોતપોતાની ખુશી પ્રમાણે મનમાં આવે તેવા પ્રકારનાં હર્ષનાં વાજાં વજાવે છે, ગાય છે, નાચે છે, ફૂલ ફલ મોતી પ્રમુખને વરસાવે છે. વરઘોડામાં ભગવાનની આગલ અનુક્રમે સદુથી પહેલા તો આઠ મંગલ ચાલે, પછી પૂર્ણ કલશ (ભુંગાર કલશ) ચાલે, પછી મ્હોટી વૈજયંતિ ધ્વજા ચાલે, પછી હ્રત્રધર ચાલે, પછી મળીપીઠ (સિંહાસન) ચાલે, પછી શળગારેલા પળ અસ્વાર વિનાના એવા એકસો ને આઠ હાથી ચાલે, પછી એકસો ને આઠ ઘોડા ચાલે, પછી એકસો ને આઠ શસ્ત્રોથી ભરેલા રથ ચાલે, પછી એકસો ને આઠ પુરુષ ચાલે, પછી ઘોડા, હાથી, રથ, અને પાલા એ ચાર પ્રકારની સેના ચાલે, પછી એક હજાર યોજન ઝંઘો અને ન્હાની ન્હાની એક હજાર ધ્વજાઓથી મંડિત મહેન્દ્રધ્વજ ચાલે, પછી અનુક્રમથી કુંતગ્રહા, વાળગ્રહા, તીરગ્રહા, ગોખળગ્રહા, હાસ્યકારિકા, કર્મકારિકા, વશકારિકા, જ્ઞાનકારિકા, વિનોદકારિકા, ર્વદ્ધધર, ધનુર્ધર, એવા પુરુષો ચાલે, પછી પાટીયા ધરવાવાલા પુરુષ ચાલે, પછી ઘળા ચારણ, ભિખારી માગતા થકા ચાલે, પછી ઘળા ઝમ્-ભોગકુલા-

दिकना क्षत्रिय, मांडविक, कोडविक, शेठ, सेनापति, सार्थवाह, देव, देवी, प्रजालोक चाले, भगवाननी पल्लवाडे घणी सेनाये परवर्यो थको, छत्र चामर धरावतो थको, घणा आडवर साहित नदीवर्द्धन राजा चाले, वीजा पण घणा लोक चाले, ते वखत अनेक प्रकारना वाजा वाजे तेनो शब्द साभलीने नगरनी स्त्रियो पोतपोतानु काम मूकीने त्यां आवे ते केवी रीते आवे ? तो के—

ग्रण वातो स्त्रियोने वल्लभ छे. एक झगडो, वीजु काजल, त्रीजो सिंदूर वली ग्रण वातो वीजी अत्यंत वल्लभ छे एक दूध, वीजो जमाइ, अने त्रीजु वाजु यत.—“ तिणिवि तिया वल्लहा, कलि कजल सिंदूर । ए पुण अतिहि वल्लहा, दूध जमाई तूर ॥ १ ॥ ” माटे ते स्त्रियो वाजानो शब्द साभलीने उतावलथी आवी तेथी कोइएक स्त्री तो काजल आखमा आजती हती ते आखने घदले गालोमा लगावी दीधु अने गालोमा कस्तूरी लगाडवी हती ते आखोमा आजी दीधी, केटलिपक स्त्रियो पगोमा झांझर पहेरवा हता तेना घदले गलामां झणणाट करतां झांझर पहेरी लीधां, केटलिपक स्त्रियोए गलामां पहेरवानां घरेणां हतां ते पगमां पहेरी लीधा, केटलीपक स्त्रियोए कटीमेखला गलामा पहेरी लीधी अने गलानो हार ते कटीमेखलाने स्थानके केडमा बांधी दीधो, केटलिक स्त्रियोए चदन घसीने पगे चोपड्यु अने अलतो मस्तके चोपडी लीधो, केटलिपक स्त्रियो अर्धुं स्नान कर्युं न कर्युं एवी थकी दोडती आनी, कोइक तो घाघरा ओढीने चालती आवी तेथी नीचेना भागमां नागीज दीसवा लागी, कोइक वीजी पारका पुरुषनी स्त्रियोनां छोकरा ते भूलथी पोतानी काखमां तेडीने दोडी आवी, केटलिपक पोताना रडतां घालकने पडतां मूकी चाली आनी, केटलिपक स्त्रियोए पहेरवानु घख ताणीने घाघ्यु नहीं तेथी वापराना योगे ते घख उडी गयु. तेना योगे नववधू घालकुमारी सरखी दीसवा लागी, कोइ एक

સ્ત્રીએ એક કાનમાં આભૂષણ પહેર્યું અને વીજા કાનમાં પહેરતાં મૂલી ગઈ, કોઈ એક સ્ત્રી જમી તો खरी પળ ચલ્લુ કરવું રહી ગયું, કોઈક સ્ત્રીએ એકજ પગ ધોયો વીજો ધોવો રહી ગયો, કોઈક કાંચલી પહેરતાં વીસરી ગઈ. એવી ઉતાવળથી જોવા નીકલી. કેટલિએક સ્ત્રિયો ચાવલ ઉછાલે છે, કેટલિએક નાચે છે, અને કેટલીએક ગાન કરે છે. એવા આડંબરથી ભગવાનનો દિક્ષામહોત્સવ થયો તે ક્યા દિવસે થયો ? કે-

તે કાલ તે સમયને વિષે શ્રમણ ભગવંત શ્રીમહાવીરસ્વામી હેમં-તઋતુ ઇટલે શીયાલાની ઋતુનો પહેલો મહીનો, પહેલું પચ્ચાડીયું, માગશિર વાદી દશમીને દિવસે દિવસની પાછલી છાયા ઇટલે પોરિસી (એક પહોર) દિવસ ચલ્યાં તથા સુવ્રતનામા દિવસનું નામ તે દિવસને વિષે, વિજયમુહૂર્ત આવે થકે, ચંદ્રપ્રભા નામા પાલખીમાં બેઠા થકા, જેની આગલ પાછલ દેવતા અને મનુષ્ય ચાલી રહ્યા છે, શંખના વજા-વવા વાલા, સોનાનાં ચક્રના ધરવાવાલા, હલના ધરવા વાલા તથા મંગલ શબ્દ બોલવાવાલા એવા ભિક્ષુ પ્રમુખ, ચારણ પ્રમુખ અને ભાટ પ્રમુખ; તથા ઘંટાના વજાવવા વાલાઓનો સમુદાય આશીષ આપે છે કે-હે સમૃ-દ્ધિવંત ! તમારો જય જય હોવો, હે કલ્યાણવંત ! તમારો કલ્યાણ થાઓ, તમારાં જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર અતિચાર રહિત હોવો, એમાં ભંગ મ થાજો, નહીં જીતવામાં આવે ઇટલે જીતવાને ઘણી કઠળ એવી જે ઇન્દ્રિયો તેને તમે જીતો, સાધુધર્મ પાલો, સર્વ-વિદ્ય રહિત હોવો, ઊગ્ર-વિહાર કરવામાં તમારું નામ થાઓ, રાગદ્વેષરૂપ બે મહોને તમો હળો, તથા તપરૂપ ધૈર્ય અને સંતોષ રૂપ લંગોટાને કસીને આઠ કર્મરૂપ શત્રુઓનું મર્દન કરો, ઉત્તમ શુક્રધ્યાનથી અપ્રમત્તપણે રહ્યા થકા વિચરો, હે વીર ! તમે આરાધના પતાકા ગ્રહણ કરો, ત્રણ લોકરૂપ રંગ ઇટલે મલ્લનો અઘાડો તેમાં અંધકાર રહિત એવું અનુપમ કેવલ-જ્ઞાન, તે તમે પામો. મોક્ષરૂપ પરમપદ પામવાને કેવલી ભગવાને દેખા-

ह्यो जे सीधो मार्ग ते मार्गे तमे जाओ केवी रीते जाओ ? तो के-
वावीश परीपह रूप फोजने हणीने जाओ, हे क्षत्रियोमां वृषभ समान !
तमारो जय थाओ, घणा दिवस, घणा पक्ष, घणा मास, घणा वर्ष,
जय पामो वली वे पक्षनो एक मास, वे मासनी एक ऋतु थाय, त्रण
ऋतुए एक अयन थाय अर्थात् छ मासे एक अयन थाय एवा घणा
अयन लगें, वली वे अयने एक वर्ष थाय छे, पाच वर्षनो एक सव-
त्सर थाय छे, एवा घणा सवत्सर पर्यंत परीपह तथा उपसर्गोथी डर
नहीं राखो, बीजली सिंहादिकोना बीहामणा भय भैरवोने क्षमा
साहित सहन करो, तमोने धर्ममा कोइ विघ्न न करो, एवु कहीने
जय जय शब्द करे, पछी भगवान श्रीमहावीर स्वामी दीक्षा
लेवा नीकल्या ते वखते हजारो नेत्रोथी लोको देखी रह्या
छे, देखी देखीने हर्ष पामी रह्या छे, हजारो लोको वचने करी
स्तवना करी रह्या छे, हजारो लोकोना मनमा एवु छे के घणा काल
पर्यंत ए जीवता रहो, हजारो लोको विस्तारी विस्तारीने मनमा एवा
मनोरथ करी रह्या छे के-ए तीर्थकर धाशे ल्यारे एनी सेवा करीशु,
एमना काति रूप गुण देखीने लोको एवु चिंतवन करे छे के-ए
अमारो स्वामी थाओ, हजारो लोको पोताना जमणा हाथनी आंगु
लीथी देखाडी रह्या छे के-ए भगवान विराज्या छे एवो कहेते थके,
हजारो लोकोना एटले हजारो पुरुष, हजारो स्त्रीयो अजली सहित
हाथ जोडी जोडीने प्रणाम करे छे ते जमणा हाथे लेते थके, हजारो
गमे घरोनी श्रेणी प्रत्ये उल्लघते थके, रूडा प्रकारे वीणा, हस्तताल,
वाजित्र, गीत, शब्द ते मीठा मनोहर जयजय शब्दनी साथे मलेला
एवा लोकोना स्वरोथी सावधान होते थके, सर्व ऋद्धि सहित,
सर्व आडवर सहित, सर्व बल सहित, सर्व सेना सहित, सर्व वाहन
सहित, सर्व समुदाय सहित, सर्व आदर सहित, सर्व सपदा सहित,

સર્વ ઉત્સવ સહિત, દેખવાને મનમાં આવે એવા સર્વ મેલાપ સહિત, સર્વ સક્ષ્મી સહિત, સંભ્રમ સહિત, સર્વ નગરલોક સહિત, સર્વ નાટક સહિત, સર્વ તાલેવર સહિત, સર્વ અંતેર સહિત, સર્વ પુષ્પ ગંધમાલા ઘરેણાએ સુશોભિત, સર્વ વાજાનાં ઘોષ સહિત, મ્હોટી ઋદ્ધિ, યુતિ, બલ, વાહન, સમુદાય સહિત, મ્હોટા મ્હોટા વાજાં સમકાલ વાજતાં થકાં, શંખ, ઢોલ, પડહ, ઝાલર, खरमुखी, हुडुक, દેવદુંદુમી પ્રમુખ વાજાનાં પ્રતિશબ્દ સહિત, ક્ષત્રિયકુંડપુર નગરની વચમાં થઈને નિકલે, નીકલીને જ્યાં જ્ઞાતકુંડવન નામે ઉદ્યાન છે જ્યાં અશોકવૃક્ષ ઘણુંજ રુડું છે, ત્યાં આવે, આવીને અશોકવરવૃક્ષની નીચે પાલખી રાખે, રાખીને પાલખીથી ઉતરે, ઉતરીને પોતાનાં હાથથીજ ઘરેણાં માલા પ્રમુખ અલંકારાદિ ઉતારે, ઉતારીને તે ઘરેણાં જે તેમનાં કુલમાં વડેરીં હંસલક્ષણ સ્ત્રી તે પોતાના વચમાં લીધે, પછી પોતાનાં હાથથીજ પંચમુષ્ટિ લોચ કરે તે કેશ ઇન્દ્ર મહારાજ પોતે લઈજઈને સ્ત્રીસમુદ્રમાં મૂકે. લોચ કરીને ચરવિહાર છટ્ટુ પટલે વેલાની તપસ્યા કરે થકે ઉત્તરાપાલ્યુની નક્ષત્રની સાથે ચંદ્રમાનો યોગ આવે થકે એકજ શક્રેન્દ્રે આપેલા દેવદુષ્ય વચ્ચે લઈને, એકલા રાગદ્વેષ રહિત તથા સાધુના સથવારા રહિત થકા દ્રવ્યથી અને ભાવથી મુંડિત થઈને, ગૃહસ્થપણાનો ત્યાગ કરીને અણ-ગારપણો (સાધુપણો) અંગીકાર કર્યો.

જે વચ્ચે ભગવાન સામાયિકનો ઉચ્ચાર કરે તે વચ્ચે શક્રેન્દ્ર સર્વ કોલાહલ વાજિત્ર પ્રમુખ વંધ કરે. પછી ભગવાન ' નમોસિદ્ધાણં ' એવું કહીને ' કરેમિ સામાઈયં ' યાવત્ ' તસ્સ પઠિક્કમામિ ' इत्यादि पाठ कहे. इहां वीजो गुरु करवानो अभाव છે. પોતે સ્વયં બુદ્ધ છે માટે ' મંતે ' એ પદ કહે નહીં. તીર્થકરનો એવોજ કલ્પ છે, સામાયિક ઉચ્ચાર કરતાં જ ભગવાનને ચોથું મનઃપર્યવજ્ઞાન ઉપન્યું પછી સર્વ ઇન્દ્ર તથા દેવો તે ભગવાનને નમસ્કાર કરીને નન્દીશ્વરદ્વીપે

जइ अट्टाई महोत्सव करीने पोत पोताने स्थानके गया, अने भगवाने पण पोताना भाइ नन्दीवर्द्धन प्रमुखने पूछीने विहार कयों हवे स्वज-नादिको पण ज्या सुधी भगवान नजरे देखाता हता त्या सुधी त्याज ऊभा रह्या पछी सर्वे भगवानना गुण याद करता सशोक पोताने घेर आब्या

जैनाचार्य श्रीमद्भट्टारक-विजयराजेन्द्रसूरीश्वर-सङ्कलिते
श्रीकल्पसूत्र-वालावबोधे पञ्चम-व्याख्यान समाप्तम् ।

अथ षष्ठ व्याख्यान-प्रारम्भ ।

भगवाने दीक्षा लइने पछी विहार कयों ते वखतमां वे घडी दिवस शेष बाकी रह्यो हतो त्यारे भगवान कुमारगामनी बाहेर काउ-स्तग रह्या ते वखत एक हाली आब्यो तेणे पोताना बलदो भगवा-नने भलाब्या अने पोते घेर जइ जमीने केटलिपक बार पछी पाछो त्या आब्यो, एटलामा आखो दिवस खेडवाथी थाकी गएला बलदीया तो वनमा चरता चरता क्याय चाल्या गया पछी हालीये चोमेर घणा जोया पण बलद मल्या नहीं त्यारे भगवानने पूछवा लाग्यो के बलद क्यां गया ? ते वखते भगवान मौन रह्या थका काइ पण बोल्या नहीं पछी ते हालीए वनमां जइ आखी रात्रि बलदोने शोघ्या परंतु तेने बलद जड्या नहीं अने बलद तो वनमा चरी चरीने पाछली रात्रे पोतानी मेले त्यांज आवी घेशी रह्या हाली पण पाछो आवीने जूषछे तो बलद त्याज घेठा छे ते देखीने क्रोध पाम्यो थको बोलवा लाग्यो के हे पापी ! हे पाखडी ! आ बलद त्हेज सताडी मूक्या हता ए बधु त्हारुज काम करेलु देखाय छे मने आखी रात्रि निरर्थक भमवुं पड्यु एम कही हाथमा रासडी लइने भगवानने मारवा दोब्यो ते वखतमां इन्द्र महाराजे पण अवधिज्ञाने करी भगवानने थतु उपसर्ग

जाण्युं अने पोते त्यां आवीने हालीने कहेवा लाग्या के अरे दुष्ट ! तुं जाणतो नथी के आ श्रीवर्धमान-स्वामी नंदीवर्द्धन राजाना भाई छे, सिद्धार्थराजाना पुत्र छे एणे दीक्षा लीधेली छे एम कहीने हालीने हल-कारी कहाड्यो. पछी इन्द्र महाराजे भगवानने कह्युं के-हे भगवन् ! आपने बार वर्ष पर्यंत छद्मस्थपणुं छे तेमां उपसर्ग घणा थवाना छे माटे आप आज्ञा करो तो हुं आपनीं पासे हरहमेश रहुं अने आपनी सेवा करुं तथा उपसर्ग निवर्त्तन करुं एवो म्हारा मननो मनोरथ छे. त्यारे भगवान बोल्या, के इन्द्र ! आ बात थइ नथी, थाती नथी अने थशे पण नहीं के श्रीअरिहंत भगवंत इन्द्रनी सहायथी केवलज्ञान पामीने मोक्षे जाय । अरिहंत तो पोताना वलवीर्यथीज केवलज्ञान पामीने मोक्षे जाय. एवुं सांभल्युं तो पण इन्द्रे मरणांतिक उपसर्ग टालवा सारुं भगवाननी माता त्रिशलादेवीनी वहेनना पुत्र सिद्धार्थ-नामे व्यंतरदेव तेने आज्ञा आपीने भगवान पासे मूकी गयो. अत्रे सिद्धार्थ व्यंतरने मासीनो दीकरो कह्यो पण कोइक स्थानके एने काको पण लखेल छे. पछी इन्द्रमहाराज देवलोके गया अने हाली पण पोताने घेर गयो इति हालीकृतोपसर्गः ।

हवे प्रभातमां भगवान त्यांथी विहार करीने कोह्लाग सन्निवेशे गया, त्यां 'वहुल' नामे ब्राह्मणना घरे कांस्यपात्रमां खीर लइने प्रभुष परमान्नथी पारणुं कीधुं. पात्र-धर्म वताववा सारुं गृहस्थना कांस्यपात्रमां खीर लीधी त्यां पांच दिव्य प्रगट थया ए भगवंतनो अतिशय छे. ते पांच दिव्य कहे छे-एक तो देवता आकाशमां ध्वजा विस्तार करे, बीजो सुगंधि जल वर्षावे, त्रीजो फूल वर्षावे, चोथो देवदुंदुभी बजावे, पांचमो ' अहो दानमहो दानम् ' एवो ध्वनि करे, प्रकारांतरे पाचमा दिव्यने विषे साडी बार क्रोड सोनैया वरसावे एवो पण लखेल छे. इहां पण कोइक आचार्यना मते पांचमुं वखाण पुरुं थयुं कहेवाय छे.

हवे प्रभुए ज्यारे दीक्षा लीधी, त्यारे इद्राटिकोए सुगंधित वावना चंदनादिके करी भगवतना शरीरे लेप कर्यो छे, तेनो गंध, चार मास जाजेरा पर्यंत न जाय, ते वासनाथी हजारो गमे भ्रमरादिक मदोन्मत्त थया थका भगवतना अगोपागने वेधे छे, म्होटो उपद्रव करे छे कोनी पेरे ? तो के-जेम कामी पुरुष कामाध थया थका छीने आर्लिगन देता तेना गलस्थल होठादिकने विपे अनुकूल पणे चुवन करे, डख मारे तेम भमरा पण वासनाए अन्ध थया थका, भगवतना शरीरना अवयवे डख मारे छे ए दृष्टांत कछु पण अहींआ एटलो फेर छे, के छी तो कामी पुरुषथी हारी जाय, परतु भगवान् तो भमरानो एटलो बधो उपद्रव छता पण वज्ररूपभनाराच सघयणना प्रतापथी मेरुना परे अडग रहे छे अथवा अजाण्या कामी पुरुष, गंध ऊपर मूच्छा पाम्या थका गंध लेवाने अर्थे, भगवाननां शरीर साथे पोतानु शरीर घसवा लाग्या, तथा कामी छीयो आवीने आर्लिगन करवा लागी एम भगवान पासेथी सुगंध मागवा लाग्या एवो उपसर्ग चार महीना जाजेरा रह्यो तो पण भगवान डग्या नहीं मेरुनी पेरे अकप (अचल) रह्या

हवे भगवान त्याथी विचरता मोराक-सन्निवेशना विपे सिद्धार्थ राजा प्रमुना पिता तेनो मित्र कुलपति, 'दुरइज्जत' नामा तापसना आश्रमे आव्या, तापस पण भगवानने देखी स्हामो मलवा आव्यो, तेने भगवत पण नजीकमाज पूर्वपरिचयाभ्यास थकी हाथ पसारीने मल्या, पछी तेना आग्रह थकी नीराग चित्त थका एक रात्रि त्या रह्या, फरी प्रभाते विहार करवा लाग्या, त्यारे ते तापस, पहुँचाडवा साथे चाल्यो अने आठ मास अन्यत्र विहार करीने चोमासु पोताना आश्रमे रहेवानी प्रभुने विनति करी, घणो आग्रह कर्यो त्यारे प्रभुए देशकाल विचारिने कछु के एमज थाओ एवु कही पछी चार ज्ञाने सहित एवा प्रभु

ते पृथिवीने विषे विहार करतां ज्यारे चोमासुं आव्युं त्यारे ते तापसनी झूपडीमां रहेवाने आव्या, कुलपतिए तृणनुं झूपडुं प्रभुने रहेवा सारुं आप्युं. भगवान तेमां रह्या पण दैवयोगे वर्षाद न थयो त्यारे गामनी गायो प्रमुख ढोर भूखें मरतां थकां झूपडीना तृणखलां खावा आवे ते जोड़ बीजा तापसो तो पशुना समूहने हांकी काढे पण प्रभु तो मौन-पणे रहे, कोड़ जानवरने तृणखलां खातां दूर करे नहीं, एम करतां सर्व तृण पशुओ खाइ गयां त्यारे झूपडुं उघाडुं देखी कुलपति बोल्हो के प्रभो ! पंखीओ पण पोताना माला सांचवे छे अने तमे तो राज-पुत्र थइ पोतानो आश्रम पण सांचवी शकता नथी ? एवी रीते कुल-पतिने अप्रीति उपजी देखी भगवाने निर्धार्युं के म्हारे अहींआं रहेवुं नहीं, पछी आशाढी पूनमथकी पंदर दिवसे एटले श्रावणवदि अमा-वास्याए चोमासाना पन्नर दिवस जातां प्रभुए त्यांथी विहार कर्यो. तेथी ' उपड्या भगवंत न गणे चोमासुं ' एवुं कहेवाणुं. त्यां भगवंते पांच अभिग्रह लीधा-ते कहे छे. एक अप्रीति उपजे त्यां न रहेवुं. बीजुं ज्यां सुधी छद्मस्थपणुं छे त्यां सुधी निरंतर काउस्सगमांज रहेवुं, त्रीजुं गृहस्थनो विनय न करवो, चोथुं यथासंभव मौनपणे रहेवुं, तथा कायाए करी ऊभाज रहेवुं पण सुवुं नहीं, अने पांचमुं सर्वदा हाथमां भोजन करवुं.

शूलपाणियज्ञ-कृतोपसर्ग; अने प्रभुने आवेलां दश स्वप्न—

एवा अभिग्रह सहित विचरतां थकां शूलपाणि यक्षने देहरे अस्थिग्रामे प्रथम चोमासुं रहेवा पधार्या, त्यां अत्यंत उपसर्ग सहन करीने शूलपाणि यक्षने प्रतिवोध्यो, तेनी कथा कहे छे—धनदेव नामे सार्थवाह पांचशे गाडां मालनां भरी, व्यापार करवा कोड़ गामांतरे जतो हतो, मार्गमां वेगवती नामे बहुबालुकावाली नदी वर्द्धमान गाम पासो आवी, त्यां उन्हालाना दिवस हता तेथी कोड़ बलद ते रेती

મરેલી નદીમાથી ગાઢુ તાળીને ચાલી શકે નહીં, પણ તે ઘલદોમાં ઘલદ ઘણો જોરાવર હતો તેણે તે પાંચશે ગાઢા નદી થકી ઉતારી પહેલે પાર કર્યા, પરંતુ પોતે ઝૂટી પડ્યો, તેથી ચાલી ન શક્યો ત્યારે સાર્થ-વાહે ચારા પાળીને અર્થે વર્દ્ધમાન ગામના અધિકારિ શેઠ, પટેલ, ગામ્નેદ, પટવારી, પ્રમુખ પવને તે ધોરી મલાવ્યો તેને ઘૂત, ગોલ, તુળ, અલાદિક સારુ ઘણુ ધન આપ્યું, ઘલી તે ઘલદની ચાકરી કરવાની ઘણી મલામણ આપીને શેઠ ત્યાથી ચાલ્યો ગયો. પછવાડેથી તે ગામના લોકોએ તે ઘલદની સાર સંભાલ કાંઈ પણ કીધી નહીં, શેઠનું ધન આપેલું સર્વ વાટીને લાઈ ગયા પછી તે ઘલદ મૂલ-નૃપાથી પીડ્યો થકો અકામ નિર્જીરાઈ મરણ પામીને વ્યતર દેવોમાં શૂલપાળી નામે યક્ષ થયો તેણે અવધિજ્ઞાનથી પાછલામવનુ વૃત્તાત જોયું, અને ગામનાં લોકો ઉપર રૂઠ્યો થકો મરકી વિકૂર્વી, તેથી ઘણાં માણસ અને ઢોર મરવા લાગ્યા ત્યાં કોઈ માણસને ઘાલવાવાલો પણ મલે નહીં જે કોઈ મરે તેને લોકો ગામની ઘાહેર ન્હાલી જાય તેથી ત્યાં હાડકાના ઢગલા થઈ ગયા. આવ-જાવ કરનારા લોકોએ તેનું ‘અસ્થિગામ’ નામ પાડી દીધું પછી ઘણા માણસોને મરતા દેખીને ગામના લોકે મલી તેને આરાધ્યો ત્યારે યક્ષ પ્રગટ થઈ આકાશ વાળીથી ઘોલવા લાગ્યો કે-“હું ઘલદનો જીવ છું, તમે મ્હારું દ્રવ્ય રાઈને કાઢે પણ ચાકરી કરી નહીં તેથી તમે મનહે કુમરણથી મારેલ છે, માટે હું કોપ્યો છું તો તમે હવે મ્હારા નામનું હાડકા ઉપર દેહેરુ કરાવો, તેમા વૃષભના રૂપે શૂલશસ્ત્ર હાથમાં આપીને મ્હારી મૂર્તિ થાપો, તેની પૂજા કરો તો રોગ પણ મટશે, અને જીવતા પણ રહેશે, નહીં તો સર્વ મરણ પામશે” યક્ષ વાત સાંભળીને લોકોએ મરણ મયથી દેહેરુ કરાવી તેમાં તેની પ્રતિમા થાપી પૂજા કરી, તેથી મરકી ઉપશમ થઈ હવે મગવાનું તે શૂલપાળી નામા યક્ષને પ્રતિધો થવા તે દેહેરે આવ્યા ત્યારે તે યક્ષ મહા દુષ્ટ છે, કોઈને પોતાના

देहेरे रात्रे वास करवा दिए नहीं, तेथी ते यक्षना देरानो पूजारी इंद्र-
 शर्मा नामे विप्र हतो, तेणे भगवंतने रहेवानी मनाइ करी, तेम बीजा
 लोकोए पण वार्या, तो पण प्रभु मौनपणे त्यां रात्रे काउस्सगग रह्या,
 त्यारे यक्ष रूढ्यो अने संध्या समयथी उपसर्ग करवा लाग्यो, प्रथम
 तो प्रभुने डराववा सारुं अट्टाट्टहास्य कर्युं. पछी हस्तीनुं रूप करी उछा-
 ल्या, पिशाचनां रूप करी छरी कहाडी वीवराव्या, तेमज सर्प थडने
 डंक भार्यो इत्यादि घणा उपसर्ग करवा मांड्या पण भगवंत लगार
 मात्र क्षोभ पाम्या नहीं; ते पछी मस्तक, कान, नासिका, आंख, दांत,
 होठ, पूंठ, नख, ए आठ स्थानके विविध वेदना उपजावी. तथापि
 भगवंतने अक्षोभ जाणी, यक्ष प्रतिबोध पाम्यो अने प्रभुनी भक्ति
 करवा लाग्यो, षटलामां सिद्धार्थ व्यंतर आव्यो, तेणे कहुं के-
 अरे यक्ष ! आ तें शुं कर्युं ? तुं नथी जाणतो के ए सिद्धार्थ
 राजानो पुत्र छे, म्होटी समतानो भंडार छे, जो इन्द्र महाराज जाणशे,
 तो तने बाहिर काढी मूकशे, ते सांभली भगवाननी शांत मुद्रा देखी
 यक्षे पोतानो अपराध खमाव्यो अने ते प्रभु आगल गीत गान
 करवा लाग्यो अने समकित पण पाम्यो. भगवंतने पण रात्रिना चार
 प्रहर पर्यन्त कदर्थना थई तेना श्रमे करी काउस्सगगमां ज पाछली रात्रे बे
 घडी निद्रा आवी गई, निद्रामां प्रभुए दस स्वप्न दीठां, ते कहे
 छे—एक ताल पिशाच हण्यो, बीजुं उज्ज्वल कोकिला पक्षी अने त्रीजुं
 पंचवर्ण विचित्र कोकिलानुं जोडुं सेवा करतुं दीतुं. चोथी फूलनी
 वे माला दीठी. पांचमुं गायनो वर्ग दीठो, छट्टुं पद्मसरोवर दीतुं,
 सातमुं समुद्र भुजाए तय्यो दीठो, आठमुं सूर्य उगतो दीठो, नवमुं
 आंत्रडे वीढ्यो मानुषोत्तर पर्वत दीठो, दशमुं पोते मेरुपर्वते चढ्या, एवुं
 दीतुं. ए दश स्वप्न देखीने भगवंत प्रभाते जाग्या, ते वखते लोक
 पण एवुं जाणता हता के ए साधु रात्रे मरी गयो हशे. तेथी प्रभाते जोवा

आव्या त्यां भगवाननो महिमा देखीने लोकोए भगवतने पूज्या,
घणां हर्ष पास्या, अने स्वामीनो घणो माहिमा कर्यो, एवा समयने
विषे श्रीपार्श्वनाथनो श्रावक उत्पल नामा निमित्तियो पण
त्या आव्यो प्रभुने वांढ्या, अने कहेवा लाग्यो के हे स्वामिन् !
तमे पाछली रात्रे स्वप्नमा ताल पिशाच हण्यो, तेथी तमे
तरत मोहनीय कर्मने हणशो वली श्वेत कोकिल पखी दीठो,
तेथी अक्षोभपणे शुक्लध्यान ध्यावशो पाचवर्णा विचित्र कोकिल पंखीनु
जोडलु दीठुं, तेथी द्वादशांगी प्ररूपशो तथा गायनो वर्ग दीठो तेथी
अनुपम चतुर्विध सघनी थापना करशो, वली तमे देवताओथी सेवित
पद्मसरोवर दीठु, तेथी चार निकायना देवता तमारी सेवा करशे वली
मेरुपर्वतनी चूलिका ऊपर तमे चढ्या एवुं दीठु, तेथी तमे देवोथी रचित
सिंहासने बेसी, धर्मोपदेश देशो, धर्मनी प्ररूपणा करशो, वली सूर्यनु
मडल दीठु, तेथी केवलज्ञान पामशो, तथा मानुषोत्तर पर्वत आंत्रडे
वीढ्यो दीठो, तेथी जगत्मां यश कीर्त्तिनु मढाण पामशो, तथा प्रता-
पवंत देवनिकायथी सेवनीय थशो पोतानी भुजावले समुद्र तय्यो
दीठो तेथी तमे ससाररूप समुद्रने तरशो हे भगवन् ! तमे फूलनी
मालानु युगल दीठु तेनो अर्थ हु नथी जाणतो माटे तमेज उपकार
करीने कहो, त्यारे भगवत मौनी छे माटे छद्मस्थावस्थाने विषे घोल्य
नहीं, तेथी सिद्धार्थ व्यतरो भगवानना मुखमा प्रवेश करीने कहेवा
लाग्यो के फूलनी घे माला दीठी माटे श्रावकनो अने यतिनो ए वे
प्रकारना धर्मनी प्ररूपणा हु करीश एवी रीते फल सांभलीने सर्व
लोक भगवानने वदन करी पोतपोताने स्थानके गया हवे भगवान
निर्विघ्न पणे पन्नर दिवस न्यून प्रथम चोमासु पूर्ण करीने मेरुनी परे
धैर्य धरता समता रूप रसमा रमता थकां चोमासी पारणु करी त्याथी
विहार कर्यो. ए प्रथम चोमासु १

अच्छन्दक-निमित्तियानो वृत्तान्त—

त्यांथी विहार करी मोराकसन्निवेशे उद्यानमां आवी काउस्सग्गे रह्या, त्यां भगवाननो महिमा करवा सारुं सिद्धार्थ व्यंतरो स्वामीना शरीरमां संक्रमीने लोक आगल भूत, भविष्यत् अने वर्त्तमान संबंधि निमित्त भाषे छे, तेथी त्यांना लोक भगवाननी सेवा करवा लाग्या. ते गाममां ' अहच्छंदक ' नामा निमित्तियो रहे छे ते भगवाननी ईर्ष्या करवा लाग्यो. केमके लोक तेने कहेवा लाग्या के देवार्य सरखो तुं निमित्त जाणतो नथी. म्हे काले खेप्रमां सर्प दीठो, ते तेणे कही दीधो तथा हुं जमीने गयो हतो ते कही दीधुं त्यारे ते अहच्छंदक नामा निमित्तियो क्रोध करी भगवाननुं निमित्त असत्य करवा सारुं हाथमां तृण लइने प्रभुने पूछवा लाग्यो के हे आर्य ! आ तृण छेदाशे, किं वा नहीं, ते सांभली सिद्धार्थे ना कही, त्यारे ते छेदवा लाग्यो. एटलामां इंद्रे अवधिज्ञानथी जोइने भगवंतनो महिमा राखवाने ते निमित्तियानी आंगली छेदी न्हांखी तेथी तृण झुट्यु नहीं. निमित्तियो विलखो थयो. पछी सिद्धार्थे लोक आगल कह्युं के ए निमित्तियो चोर छे, कांड भण्यो नथी. एणे ' वीराघोष ' कर्मकरनो दश पलनो कांसीनो पात्र चोरीने खर्जूरी वृक्ष हेठे दाव्यो छे तथा इन्द्रशर्मा ब्राह्मणनो बोकडो मारीने तेनुं मांस एणे खाधुं छे, तेनां अस्थि एना घरनी पछवाडे बोरडीना झाड नीचे दाव्यां छे तथा त्रीजुं दूषण जे एमां छे ते हुं नहीं कह्युं. एनी स्त्रीज कहेशे. एवुं सांभली लोके सर्व वात सांची मानी एनी स्त्रीने जइ पूछ्युं, त्यारे ते स्त्री बोली के ए पापिष्ठ, पोतानी भगिनीने भोगवे छे, एवी पोतानी निंदानी वातो प्रसिद्ध थवाथी अहच्छंदक लज्जा पाम्यो अने गाममां फिद् फिद् थयो थको प्रभु पासे आवी विनंति करवा लाग्यो के तमे त्रैलोक्य पूजनीक छो, हुं अहींआंज सुखे उदरपूरणा करुं छुं ने जीवुं छुं. भगवंत अप्रीति थई जाणी त्यांथी विहार करी गया.

निर्भाग्य-सोमदेवविप्रनी कथा—

भगवान् श्रीमहावीरस्वामी एक वर्ष ऊपर एक महीना सुधी तो इद्रे आपेला देवदुष्य वस्त्र सहित रह्या अने त्यार पछी वस्त्र रहित अचे-लक थया, पण अतिशयना योगथी नागा देखाय नहीं हवे वस्त्र रहित शी रीते थया ? ते कहे छे-भगवाने ज्यारे वरसीदान दीधु त्यारे सिद्धा-र्थराजानो मित्र सोमदेव नामा ब्राह्मण जन्मथी दरिद्री छे ते परदेश धन कमाववा गयो हतो पण क्याए धन पास्यो नहीं जेवो गयो तेवो ठाले हाये पाछो पोताने घेर आव्यो, पण एक कोडी मात्र कमाइ आव्यो नहीं, दरिद्रीज रह्यो त्यारे तेनी स्त्रीये तेने घणो निभ्रछणो अने कहेवा लागी के-अरे निर्भाग्य ! श्रीमहावीरस्वामिण वरसीदान दई दीक्षा लीधी ते वखते तु क्यां मरी गयो हतो ? तु ज्या त्या आवो ने आवो दरिद्री रह्यो जेम घडो ज्या जाय त्या पाणी भरे, तथा कपा-सीथो ज्यां जाय त्या लोढाय तेम तु पण दरिद्री रह्यो पण दारिद्र्य त्हारो केडो मूकतु नथी, जेम कोइ दरिद्री पुरुष धन कमावाने अर्थे परदेशे जवा तैयार थयो त्यारे ते पुरुषे दारिद्र्यने कछु के-“रे दालि-हवियस्कणा, वत्ता इक सुणिज्ज । हम देसातर चक्षिया, तु थिर घेर राहिअ ॥ १ ॥ ” घटले हे दारिद्र्य ! हे विचक्षण ! तु एक म्हारी बात कहु ते सांभल के हवे हु देशातर जाउ छु अने तुं घरमा ज थिर थइ रहेजे. एवां तेना वचन साभली दारिद्र्य बोल्थु-‘ पडिवत्तो गिरुआ तणो, अविहड जाण सुजाण । तमे देशातर चक्षिया, तो अमे आगे-वान ॥ १ ॥ ’ हे भाई ! साभलो हु तो म्होटानो विनय मूकीश नहीं केमके जे उत्तम पुरुष अगीकार करे ते अविचल जायजीव अगीकार करे माटे जो तमे देशातर जाशो तो हु पण आगेवान थइने तमारी साथे आगलनु आगल चालीश तेम हे निर्भाग्य ! रहारी पद्यवाडे पण एमज दारिद्र्य रहे छे तु हमणा घरमा आव्यो छे पण घरमां तो कांइ

नथी, खावाने अन्न नथी, पीवाने पाणी नथी, भूखे मरती वेठी लुं, क्यांथी त्हावा वास्ते खावा सारुं लइ आवुं, घरमां तो शाकमां न्हांख-
वाने मिरची अने मीठुं पण नथी, मात्र दारिद्रनी लहेरो आवे छे. यतः—
“ जिणघर भेंस न रीके पाडो, जिणघर बलद न दीसे गाडो । जिण-
घर नारि न चूडी खलके, तिणघर दारिद्र लेहेरी लहके ॥ १ ॥ ” जेना
घरमां भेंस सहित पाडो रींकतो न होय, वली जेना घरमां बलद अने
गाडुं दीसतुं न होय, अने जेना घरमां स्त्रीना हाथमां चूडी खलकती
न होय, तेना घरमां दारिद्र लहेरे लहकतुं जाणवुं. माटे तुं घरमां
आवीश नहीं, आवीश तो भूखे मरीश. अरे दारिद्री ! हजी पण तुं
भगवान पास जइश तो कांइक मलशे. एवां स्त्रीनां वचन सांभली ते
ब्राह्मण, भगवान पास आव्यो अने वे हाथ जोडी हीन स्थिति देखा-
डतो थको पगे लागीने दीन वचने विनंति करवा लाग्यो के—कृपानाथ !
हे परदुःखभंजक ! हे परमार्थना करनार ! हे म्हारा मित्रना पुत्र !
हे दारिद्र्य रूप वेलडीनां छेदक ! तुं म्हारी मूल थकी विनंति सांभ-
लीने म्हारो निस्तार कर, आ म्हारो दारिद्र्य रूप बांधव, म्हारो सहोयी,
म्हारी साथे जन्म्यो, म्हारी साथे वय्यो, वली परणवाना समयमां पण
म्हारा पहेलां म्हारी स्त्रीने परण्यो, शुं घणुं तमारा आगल कहुं ?
ए दारिद्र्य म्हारा शरीरनी छायानी परे तथा पोतानी बांधेली कर्मप्र-
कृतिनी परे एक क्षण मात्र पण म्हारो केडो मूकतो नथी. म्हें धन उपा-
र्जन करवा निमित्ते परदेश चालवाना समये एने घणो घणो वज्यो तो
पण ए म्हारी साथेज चाल्यो, म्हें गंगामां स्नान कर्युं तो पण एणे
साथेज स्नान कर्युं, म्हें यमुना, नर्मदा संबंधि तीर्थो कर्या तो एणे पण
म्हारी साथेज तीर्थ कर्या, माटे एना प्रभावथी परदेशमां घर घरने विषे
लोकोनी आगल भिच्चा मागती वखते हुं तो सर्वने देखुं परंतु दारि-
द्र्य बांधवना प्रतापथी हुं प्रत्यक्ष (प्रगट) छतां पण म्हने कोइ पण देखे

नहीं. यदुक्तम्—“दीसति जोगसिद्धा, अजनसिद्धा य केइ दीसंति । दारि-
द्रजोग सिद्धा, पासेवि ठिया न दीसति ॥ १ ॥ ” पुनरपि—“भो दारि-
द्रय ! नमस्तुभ्य, सिद्धोऽह तव दर्शनात् । अह सर्व प्रपश्यामि, न मां
पश्यति कश्चन ॥ २ ॥ ’ मतलब के योग साधीने सिद्ध थया ते पण
नजरे देखाय छे, चली जे आंखोमां अजन करी अदृश्य थया एवा
सिद्ध जे होय ते पण कोइएक प्रयोगथी प्रगट नजरे देखाय, परतु
दारिद्र्यरूप योगे करीने जे सिद्ध थया ते पुरुष जो पासे ऊभा रखा
होय तो पण देखाय नहीं माटे हे दारिद्र्य ! तुजने नमस्कार थाओ.
जे हु तारा दर्शनथी सिद्धपुरुष थयो तेथी हु तो सर्वने देखु छु पण
म्हने तो कोइ पण देखतो नथी, माटे हे स्वामिन् ! ते दारिद्र्य बाधवना
प्रसादथी हु परदेशने विपे घणो भूम्यो, घणो उद्यम कयों, घणा शेठ
साहुकारोनी चाकरी करी पण हु भाग्यहीन तेथी एक फूटी कोडी
मात्र पण धन पाम्यो नहीं जेवो घरथी गयो हतो तेवोज घेर पाछो
आव्यो तेथी म्हें हजी म्हारा घरमा प्रवेश न कयों तेनी पहेलां ज तेणे
म्हारा घरमा प्रवेश कयों, तेना प्रतापथी अनार्यिका एवी जे म्हारीं
स्त्री ते क्रोध करी, मुसल लइने म्हारी सन्मुख मने मारवाने दोडी
त्यारे म्हें जाण्यु के मगलिक करीने मुजने वधावे छे पण तेणे तो पासे
आवीने एवा कठोर अने निष्ठुर वचन बोलवा माड्या अने कट्टु के
हे निर्भाग्य—शिरोमणी ! अरे जन्मदरिद्री ! अरे निर्गुणनाथ ! अरे ढोला !
हु तुजने धन विना साक्षात् दारिद्रीं रूपने शु करुं ! तु परदेशे गयो,
तो पण काइ लाव्यो नहीं म्हारे पण म्हारा दारिद्र्य रूप भाइना
सहायथी “ अन्न नास्त्युदक नास्ति, एहे नास्ति युगन्धरौ । शाकमध्ये
लवण नास्ति, तन्नास्ति यत्तु मुज्यते ॥ १ ॥ ” अर्थात् घरमा खावाने
अन्न पण नथी अने पीवाने पाणी पण नथी, जुवार पण नथी, शाकमां
म्हाखवाने मीठु पण नथी एवु काइ पण घरमां नथी के जेथी तुजने

આદર કરી ઘરમાં વેસાડીને જમાડું. ઘરમાં તો એક દારિદ્ર્ય લહેકે છે. વલી બ્રાહ્મણી કહે છે—રે ઢોલા ! ધનથીજ જગતમાં માનીતા થાય છે, પણ ધન વિના જગતમાં કોઈ કોઈને પૂછતું નથી, યદુક્તમ્—“ધનૈર્દુ-
 ષ્કુલીનાઃ કુલીના ભવન્તિ, ધનૈરેવ પાપાત્પુનર્નિસ્તરન્તિ । ધનિભ્યો વિશિષ્ટો
 ન લોકેઽપિ કશ્ચિત્, ધનં પ્રાર્જયધ્વં ધનં પ્રાર્જયધ્વમ્ ॥ ૧ ॥ ” ધનથી
 હીન—કુલવાલો પણ ઉત્તમ કુલવાલો કહેવાય છે, વલી ધને કરીને પાપ-
 થકી નિસ્તાર પામે, ધનવાન હોય તેજ જગતમાં મ્હોટો કહેવાય માટે
 ધન ઉપાર્જન કરવાનો ઉદ્યમ પુરુષને શ્રેષ્ઠ છે. વલી ધન વિના જીવતો
 થકો પુરુષ પણ મડદા સમાન છે. યદુક્તમ્—“ ધનમર્જય કાકુત્સ્થ ! ધન-
 મૂલમિદં જગત્ । અન્તરં નૈવ પશ્યામિ, નિર્ધનસ્ય મૃતસ્ય ચ ॥ ૧ ॥ ”
 જ્યારે રામચંદ્રજીને વનવાસ થયો ત્યારે વિચાર્યું કે વસિષ્ઠ—ઋષિને નમ-
 સ્કાર કરીને ચાલીએ ત્યારે જ્યાં કદલીવનમાં વસિષ્ઠ ઋષિ બેઠા છે
 ત્યાં જઈ રામચંદ્રજીએ નમસ્કાર કર્યો. પરંતુ વસિષ્ઠ ઋષિએ નેત્ર ઉઘા-
 ડીને સામું પણ જોયું નહીં. કારણ કે રામચંદ્રજીની પાસે તે વચ્ચે કાંઈ
 પણ ધન ન હતું. પછી જ્યારે લંકા જીતીને ચતુરંગિણી સેના લઈ ધન-
 ધાન્ય સહિત પાછા આવ્યા તે વચ્ચે વસિષ્ઠ ઋષિ સાત આઠ પગલાં
 સ્હામા ચાલી આવ્યા, ત્યારે રામચંદ્રજી બોલ્યા કે—ત્હેજ હું રામચંદ્ર છું.
 અને આ તેનું તેજ કદલીવન તથા તમે વસિષ્ઠઋષિ પણ તેના તેજ છો
 પરંતુ પહેલાં હું તમારી પાસે આવ્યો હતો ત્યારે તો તમે નેત્ર ઉઘાડીને
 સામું પણ જોયું ન હતું અને હમણા ઉઠીને સાત આઠ પગલાં સ્હામા
 આવ્યા તેનું શું કારણ ? વસિષ્ઠજી બોલ્યા કે ‘ હે કાકુત્સ્થ !
 (રામચંદ્ર !) એક ધનનું ઉપાર્જન કરો, આ જગતમાં ધનથી જ
 પ્રાણીઓ શોભે છે, પરંતુ નિર્ધનને અને મડદાને કાંઈ પણ અંતર દેખાતું
 નથી ’ તું પ્રથમ આવ્યો હતો ત્યારે નિર્ધન હતો તેથી મ્હં ત્હારા સ્હામું
 ન જોયું અને હમણાં તો તું સર્વ વિભૂતિ સહિત છે માટે હું સ્હામો

आव्यो लुं वली स्त्री कहेवा लागी के हे मूर्ख ! धन विना हुं तने शु
करु ? कह्युं छे के—“ पुत्ता य सीसा य सम विभत्ता, रिसी य देवा य
सम विभत्ता । मुक्का तिरिक्खा य सम विभत्ता, मुया दरिद्रा य सम
विभत्ता ॥ १ ॥ ” पुत्र अने शिष्य ए वे वरोवर जाणवा, ऋषी अने
देव ए वे वरोवर जाणवा, वली मूर्ख अने तिर्यंच ए वे समान जाणवा,
तेमज मूवेला अने दरिद्री ए पण सरखाज जाणवा ' अरे भाग्यहीन !
श्रीवीरभगवाने वरसीदान आपीने सर्वना दारिद्र्यदुखनो विनाश
क्यों, ते बेलाए तु परदेश गयो ते त्हारे जेम द्रास्त्र पाकवाना
समये कागडानी चाच पाकी जाय तेनी पेरे थयु अथवा नदी
तटे जवासाना भाड तुल्य तु थयो अथवा रात्रि दिवस मेघ वर्षता
छतां पण पलाशवृक्षना पानडा ऋणज होय माटे रे अनिष्ट !
पापिष्ट ! रे पाडुरष्ट ! तु इहाथी चाल्यो जा, इत्यादिक निष्ठुर वचनोथी
घणो निभ्रंछीने, गलहत्यो देइने म्हने घरथी बाहेर काढ्यो माटे ' आगे
दारिद्र्य पाछे दारिद्र्य, डाव्रे जमणे पासि । पडियाणी मुज मारण
माढ्यो, तेणे हु आयो नासि ॥ १ ॥ ' स्वामिन् ! म्हारे आगल पण
दारिद्र्य चाले छे, पाछल पण दारिद्र्य चाले छे अने वे बाजुए पण
दारिद्र्य चाले छे एम म्हारे चारे बाजु दारिद्र्य चाल्यु आवे छे तेथी
ब्राह्मणीए म्हने मारवा माढ्यो, परतु हु नाशिने तमारी पासे आव्यो लु
अने म्हें विचार्युं के श्रीवीरप्रभु अगम्यगतिवत्त छे, जो पण दीक्षा लीधी
छे तो पण परमकृपालु छे, तेथी मुजने अवश्य काइक आपशे, एवु
चित्तवीने प्रतीति पूर्वक निरधार करीने तमारी पासे आव्यो लु माटे
म्हारा दारिद्र्यने चूरीने मनोरथ पूर्ण करो पण हे स्वामिन् ! एवु मनमां
आणशो नहीं के म्हारा वर्षीदानने अवसरे सर्व लोक मनवाछित दान
पामी गया अने तु काइ पण केम पाम्यो नहीं, एवो विचार आणशो

मा. यतः—“ स्वामिन् ! कनकधाराभि-स्त्वयि सर्वत्र वर्षति । अभाग्य-
च्छत्रसंछन्ने, मयि नायान्ति विन्दवः ॥ १ ॥ ” हे स्वामिन् ! तमे कनक
रूप धाराथी सर्वत्र वरस्या पण म्हारा मस्तक ऊपरे अभाग्य रूप छत्र
ढंकायुं हतुं तेथी एक विंदु मात्र पण म्हारे माथे पडयुं नही त्यारे म्हें
एवुं विचार्युं के ‘ रे मन अप्पा खंति धर, चिंताजाल म पाड । फल तित्तो-
हिज पामीए, जित्तो लख्यो लिलाड ॥ १ ॥ ’ एम चिंतवी बेसी रह्यो पण
हे स्वामिन् ! एक तो तमारुं दान न पाम्यो ने वली तमारा दाननो व्यति-
कर सांभलीने सहामो मुजने म्हारी स्त्रीए घरथी काढी मूक्यो. कहुं छे
के ‘ त्वायि वर्षति पर्जन्ये, सर्वे पल्लविता द्रुमाः । अस्माकमर्कवृक्षाणां,
पूर्वपत्रेषु संशयः ॥ १ ॥ ’—स्वामिन् ! तमारा रूप मेघवर्षतां छतां सर्व-
जन रूप वृक्ष नवपल्लवयुक्त थयां अने म्हारा सरखा अर्क वृक्षोने पूर्व-
पत्रनो संशय थयो.

इत्यादि ललित पल्लवित वचन सांभलीने, कृपासागर भगवंत
विचारवा लाग्या के हुं निर्यथ लुं, म्हारी पासे कांइ पण नथी अने
ब्राह्मणने नहीं देवाथी प्रार्थना भंग थाय ते प्रार्थना भंग करवाथी लघुता
थाय छे. यतः—“ तणलहुयं तूस लहुयं, तणतुस लहुयं च पत्थणा लहुयं ।
तत्तोवि सो लहुओ, पत्थण भंगो कओ जेण ॥ १ ॥ ” सर्व थकी तृण लघु
छे ते थकी तुष लघु छे अने तृण तथा तुष थकी पण प्रार्थना
करवा वालो लघु जाणवो अने वली प्रार्थनानो भंग करवा वालो जे
छे ते तो सर्व थकी लघु जाणवो. पुनरपि—“ परपत्थणापवत्ति, मा जणणी
जणउ एरिसं पुत्तं । उयरोवि मा धरिजओ, पत्थण भंगो कओ जेण
॥ १ ॥ ” पर पासे प्रार्थनानो करवा वालो एवो पुत्र हे माता ! तुं जणीश
नहीं अने वली प्रार्थना भंग करनारने तो उदरने विषे पण धारण
करीश मा. पुनरपि—“ यान्तु यान्तु वत्त प्राणाः, अर्थिनि व्यर्थतां गते ।
पश्चादपि हि गन्तव्यं, क सार्थः पुनरीदृशः ॥ १ ॥ ”—जाओ रे म्हारा

प्राण जे अर्थिप्राणी व्यर्थ घरथी जाय तेनी साये तमे पण जाओ. केमके पाछल पण तमने कोइक दिवसे जावुं तो छेज तो एवो साथ वली तमोने मलवो मुस्कल छे माटे हमणाज जाओ इत्यादिक शिष्टाचार आचारनो विचार जाणीने श्रीमहावीर देवे कृपा करी अरधु देव दुष्य वस्त्र फाडीने ब्राह्मणने दीधो विप्रने चीवर दीधाथी वीजा प्राणी-ओने एवु जणाव्यो के—‘ जा सत्ति ता देहु धन, इणपरि अरुइ वीर । पितामित्र वामण भणी, आधो दीधो चीर ॥ १ ॥ ’—ज्यां सुधी घरमां संपत्ति होय त्या सुधी धन, चीवर, अने अस्त्रादिकनु दान देवु, एवु जणाववा प्रभुए पिताना मित्र ब्राह्मणने अरधु चीर आप्यो

ते ब्राह्मण अरधु चीर लइने पोताने घेर गयो तेने चीवर सहित घरना समीपे आवत्तो देखीने ब्राह्मणी हर्षित थइ थकी उठीने सन्मुख आवी, वे हाथ जोडी एवी रीते कहेवा लागी के प्राणनाथ ! हे मम जीवन ! हैयाना हार ! हे कात ! सुभग ! हु तमारी मेघनी परे षाट जोती हती अने जेम जल विना माछली टलवले छे तेम तमारा विना हु टलवली रही छु इत्यादिक मीठां मनोहर वचन रचना कथन पूर्वक अपूर्व रीते, घणी प्रीतिथी स्नान मज्जन करावी, भोजन पान ताबूल आपीने वली घणा सन्मान पूर्वक सुखशय्या शयन प्रमुख सुख उपचार करीने स्त्री घणो प्रमोद पमाडवा लागी त्यार पछी ब्राह्मण ते वस्त्रनी दशीयो धधाववाने वास्ते तन्तुवाय पासे गयो तन्तुवाय पण ते वस्त्रने अणत्रुटयु जाणीने सोमविप्रने कहेवा लाग्यो के—‘ हे ब्राह्मण ! आ वस्त्रनो धीजो कटको लइ आव तो एने सांघ्या थका ए लाख मूल्यनु थाशे तेथी त्हारा अने म्हारा वेहुना दारिद्र्यनो नाश थइ जशे ’ त्यारे ते विप्र लोभथी पाछो फरीने श्रीगर्धमान—स्वामी पासे आव्यो, पण मनमां विचारवा लाग्यो के हु बारवार केवी रीते याचना करु, अति लोभ करवो पुरुषने युक्त नथी अने भगवान पण एवु जाणशे के

आ विप्र लोभी छे. एवं जाणीने लज्जाथी मौन पणे रह्यो, पण मुखथी मांगे नहीं. यतः—“ लज्जा वारेइ मुहं, असंपया भणई मागि रे मगग । दिन्नं मानकवाडं, देहिति मगिया वाणी ॥ १ ॥ ” लज्जा छे ते मुखने वारवा लागी, अने असंपदा बोली के मांग रे मांग ! पण मानरूप कमाड देवराणा तेथी ‘ आपो ’ एवी वाणी मुखथी न निकली. अने जाण्युं के क्यांइ पण खभा ऊपरथी वस्त्र पडी जाय तो उपाडी लइश ? ज्यारे भगवंतने दीक्षा लीधे एकवर्ष ने ऊपर एक मास थयो त्यां सुधी भगवाननी पाछलनी पाछल ते ब्राह्मण फरतो रह्यो, पछी एक दिवस ते देवदुष्य, भगवाननां खभा ऊपरथी वायराना गोटाथी उडीने उत्तरवाचाला गामनी पासे सुवर्णवालुका नदीना कांठे बोरडीना वृक्षनां कांटामां जइ पड्युं, तेने विप्र लइ चालतो थयो. भगवाने पण सिंहावलोकन दृष्टिथी देख्यो.

कंटके लाग्युं तेथी भगवाने विचार्युं के ‘ म्हारी पछवाडे जे साधु स्वसंतानिक थाशे ते सर्व बहुल कषायी, कंटकी, कलहकारी प्रायः असमाधिकारक थाशे, मुंडा घणा थशे अने साधु थोडा थाशे ’ एवं जाणी वस्त्रने निर्ममत्वथी ग्रहण न कर्युं. हवे विप्र पोताना आत्माने धन्य कृतार्थ मानतो अने संपूर्ण मनोरथवंत थयो थको तुंनारा पासे बे खंड संधावी—तूणावीने ते देवदुष्य वेच्युं तेना लक्ष सोनैया आव्या. तेमांथी अर्द्धा तुंनाराने दीधा अने अर्द्धा पोते राख्या. बेहुनुं दारिद्र्य गयुं. अने ते जावजीव सुधी सुखी थया.

१ इहां कोइक तो कहे छे के ममत्वे करीने देख्यो, कोइक कहे छे के शुभ स्थानके पड्युं के अशुभ स्थानके पड्युं ते जोवाने माटे देख्यो. वली कोइक कहे छे के सहसात्कारे देख्युं, कोइक कहे छे के म्हारी पाछल म्हारा शिष्योने वस्त्रपात्र सुलभ-पणे मलशे के नहीं एवा कारणथी देख्युं.

ચઢકોશિક નાગનો ઉપસર્ગ અને તેને પ્રતિષેધ—

તે દિવસથી ભગવાન અચેલક થયા અને વીજા ત્રેવીશ તીર્થક-
રોના દેવદુષ્ટ વદ્ધ જાવજીવ રહ્યાં હતા કેટલેક પ્રતોમાં વચલા વાવીશ
તીર્થકરોના દેવદુષ્ટ જાવજીવ રહ્યા કહ્યા છે તેથી તે સચેલક જાણવા
હવે શ્રીમહાવીર સ્વામી વાર વર્ષ ઉપર સાડા છ મહીના છદ્મસ્થપને રહ્યા
કાયાને વોસરાવી, અને કાઢપણ શુશ્રૂષા કર્યા વગર વિચરતા રહ્યા તેમા
જે કાઢ દેવતાના કરેલા, મનુષ્યના કરેલા, તીર્થચના કરેલા, અનુલોમ
અને પ્રતિલોમ ઇવા ઘે પ્રકારના ઉપસર્ગ થયા નાટક દેસાહવા
આર્લિંગન કરવા, ઇત્યાદિક દેવાદિકોના કરેલા ઉપસર્ગ તે સર્વ અનુ-
લોમ ઉપસર્ગ જાણવા અને દેવાદિકોએ ભય વતાવ્યા, પ્રહાર કર્યા,
કૂટ્યા, માર્યા ઇવા ઉપસર્ગ તે સર્વ પ્રતિલોમ ઉપસર્ગ જાણવા એ ઘણે
પ્રકારના ઉપસર્ગ સર્વ પોતાની ખુશીથી સહન કર્યા પણ ચારિત્રીથી
લગાર માત્ર ચલાયમાન થયા નહીં, તેમજ કોઈ ઉપર રાગદ્વેષ પણ
લાવ્યા નહીં, તથા કોઈની પાસે દીન વચન પણ વોલ્યા નહીં, તેમજ
કોઈથી ભય પણ પામ્યા નહીં, ઇવી રીતે અનેક પ્રકારના ઉપસર્ગ સહન
કર્યા એકદા ભગવાન્ ઉત્તરવાચાલ સન્નિવેશે જાતા માર્ગે વર્દ્ધમાન
ગામે આવ્યા, ત્યા એક સુવર્ણવાલુકા, વીજી રૂપવાલુકા, એ ઘે નદીઓ
આવી, તે ઉતરી આગલ ચાલતા એક વક્રમાર્ગ અને વીજો સરલ માર્ગ,
ઇવા ઘે માર્ગ આવ્યા, ત્યારે લોકો ઘોલ્યા કે સરલ માર્ગમા સર્પનો ભય છે
માટે જશો નહીં, તો પણ ભગવત વક્રમાર્ગ મૂકીને સરલ માર્ગે ચઢકો-
શીયા સર્પને પ્રતિષેધ દેવા સારુ ચાલ્યા તે માર્ગમા ‘ કનકલલ ’
નામા વનમા તાપસનો આશ્રમ છે, ત્યા એક મહા જોરાવર ઘણો ઢશીલો
‘ ચઢકોશીયો ’ સર્પ રહે છે

ચઢકોશીયા નાગની કથા—

કોઈક ગામના પિપે ઘે સાધુ ગુરુ-ચેલા ચોમાસુ રહ્યા હતા,

ते एक दिवस मासखमणना पारणाने अर्थे वे जणा गोचरीए गया, त्यां वर्षाऋतुना लीधे घणा जीवोनी उत्पत्ति थए छते मार्गमां गुरुना पग नीचे सूक्ष्म देडकी आवी, ते चंपाइ मरण पामी. त्यारे चेलाए कहुं के महाराज ! तमारा पग नीचे देडकी आवी ते मरण पामी छे. एवुं सांभली गुरु बोल्या-घणी देडकी मरेली पडेल छे माटे बीजा कोइनो पग आववाथी मरण पामी हशे. त्यारे त्यां चेलो मौन रह्यो. वली गोचरी आलोवतां शिष्य बोल्हो के देडकीनो मिच्छामि दुक्कडं ल्यो. ते सांभली गुरुने रीस चढी अने चेलाने कहेवा लाग्यो के अरे ! ते देडकी तो प्रथमथी ज मरेली हती, म्हे तो मारी नथी, चेले घणुं कहुं तो पण मान्युं नहीं. त्यारे चेले विचार्युं के सांजे पडिक्कमणामां आलोयण लेशे. गुरुए पण सांजे पडिक्कमणामां सर्व आलोयण लीधी, पण देडकीनी आलोयणा न लीधी. त्यारे चेले कहुं के महाराज ! देडकीनी आलोयणा ल्यो. त्यारे पण गुरुए रोष करीने तेवोज जवाब आप्यो, फरी रात्रे संथारानी वेलाए कहुं के महाराज ! देडकीनी आलोयणा ल्यो. एवुं सांभलतां गुरुने रोष चढ्यो तेथी हाथमां ओघानी डांडी लइ चेलाने मारवा दोड्यो, रातनी वेला हती तेथी चेलो नाशी गयो, गुरु तेनी पाछल दोड्या अने उपासराना थांभला साथे अथडाया तेथी गुरुनुं मस्तक फूट्युं. तेथी ते मरण पामी बीजे भवे ज्योतिषी देवता थयो. त्यांथी चवीने चंडकोशी नामे तापस थयो. तेने पांचसो शिष्य थया परंतु पोते घणो क्रोधी हतो तेथी एक दिवसे राजकुमारोने वाडीमां फूल लेतां देखीने हाथमां फरसी लइ तेमने मारवा दोडतां पग लपसी गयो तेथी मार्गमां एक अंध कूप हतो, तेमां पड्यो. पोताने फरसी वागी तेथी आर्त्तध्याने मरण पामीने तेज आश्रमना विषे चोथा भवे चंडकोशीओ सर्प थयो. जे कोइने देखे, तेने वाली भस्म करे छे, घणा तापसोने वाल्या, बीजा केटलाएक

नाशी गया लोके पण ए मार्गे जवानु छोडी दीधु, एक कोश प्रमाण भूमिमां रहेला जीव मात्रने बाली न्हाखे छे त्या ते सर्प कोइने रेवा देतो नथी ते सर्पना बिल ऊपर भगवत काउस्सगध्याने रह्या, ते देखी सर्पे क्रोध आणीने प्रभुने डख मायों, त्यारे प्रभुना पगमाथी दूध सरखु लोही मांस नीकल्यु, तेने देखी सर्पे विचार्यु के हु जेना स्हामु जोउ, तेने पण बाली भस्म करुं अने एने तो डख मायों तो पण धोलु लोही नीकल्यु माटे ए कोइ म्होटो पुरुष छे एम चिंतवीने भगवानना मुख सामु जोयुं त्यारे भगवान् धोल्या के ' अरे चडकोशिया ! बुज्झह बुज्झह (बुध्यस्व बुध्यस्व) तु नथी जाणतो ? ' एवु केता थका ते सर्पने विचार उपन्यो के आबुं रूप म्हें क्याय दीठेल छे एटलामा मूर्च्छा आवी गइ अने जातिस्मरण ज्ञान उपन्यु त्यारे पाछलो भव दीठो पछी प्रभुने त्रण प्रदक्षिणा देइ विनति करी के हे करुणासागर ! दुर्गति रूप कूपथी त्हमे मुजने ऊच्चयों पछी वैराग्य पामी पन्नर दिवसनु अनशन करी परोपकारार्थे ते सर्प पोताना बिल मांहे मुख राखी अने आखु शरीर बाहेर राखीने रह्यो पछी ते मार्गे दूध, दही, घृतनी बेचनारी अहिरणीओअे नागराज सतुष्ट थयो एवु जाणी दूध, दही, घृत शर्करादिकथी सर्पने पूज्यो तेनी गंधथी कीडीओ शरीर ऊपर चढी पछी सर्पे विचार्यु के हु म्हारा शरीरने फेरवीश तो कीडीयो मरी जशे एवु जाणी शरीर हलाव्यु नहीं कीडीओए ते सर्पने फोली चालणी सरखो कीधो, ते सर्प शुभ ध्याने मरण पामीने आठमे देवलोके देवता थयो प्रभु त्यांथी विचरता ऊत्तरवा चाल-सन्निवेशे पहोता अने नागसेन श्रावकने घेर परमात्मथी पारणु कर्युं, देवताए पचदिव्य प्रगट कर्यां

प्रभुने सुदृष्ट नामा देषनो उपसर्ग—

त्यांथी विहार करीने भगवान श्वेताविका नगरीए गया, त्या परदेशी राजाए प्रभुनो माहिमा कर्यो. त्यांथी विचरता थका भगवान

सुरभिपुरनगरना मार्गमां गंगा नदी आवी ते उत्तरवाने अर्थे घणा लोक सिद्धदत्त खारुआनी नावमां वेठा तेनी साथे प्रभु पण वेठा. एवामां घूवड वोल्यो. तेनुं शुक्रन जोइ क्षोमिल नामे निमित्तिओ वोल्यो के-हे लोको ! आज ' आपणने मरणांत कष्ट उपजशे. परंतु आ साधु महात्मा पुरुषना प्रभावथी जीवता रहीशुं-मरशुं नहीं.' एवामां भगवंते त्रिपृष्ठ वासुदेवना भवमां जे सिंहने विदार्यो हतो ते सिंह घणा भवभ्रमण करीने भुवनपति देवोमां 'सुदंष्ट्र' नामे नागकुमार देवता थयो ते अवधिज्ञानथी प्रभुने जोइ, पूर्व वैर संभारी त्यां आवीने नाव डूवाडवानो उपद्रव करवा लाग्यो. ते वखते नवा उपन्या एवा कंवल अने संवल नामे वे नागकुमार देवता तेणे आवीने एक देवताए तो नाव डूवती राखी अने बीजा देवताए पहेला सुदंष्ट्रदेवनी साथे लडाइ करी. तेमां सुदंष्ट्र हारी गयो. तेथी भगवान सुखे गंगा नदी उतर्या.

कंवल-संवलनी पूर्वभव संबंधि कथा—

मथुरा नगरीमां जिनदास नामे श्रावक रहे छे, तेनी साधुदासी नामे स्त्री ते पण श्राविका छे. ते वन्ने जणाए पांच अणुव्रतमां चतुष्पद जीवो राखवानो त्याग करेलो छे तेथी दूध, दही जे घरमां वापरवा सारुं जोइए ते एक अहीर पासेथी मूल्य आपीने वेचातुं लीए छे. तेना लीधे ते अहिरने अने शेठने मांहोमांहे प्रीति थइ. ते अहिर साथे लेवड-देवडनो संतोष व्रतमां राखेलो छे. हवे एक दिवस ते अहिरने घेर विवाह आव्यो त्यारे अहिरे शेठ पासेथी विवाहने माटे केटालिएक चीजो मांगी. शेठे पण तेने चंद्रवा प्रमुख सर्व उपकरण तेना मांगवा मुजब आप्या. तेथी तेनो विवाह घणो श्रीकार थयो. त्यारे ते अहिर खुशी थइने सरखी अवस्थावाला घणा रूपवंत एवा वे वाल-वृषभ लावीने शेठने घेर वलात्कारे बांधी, चाल्यो गयो. ते यद्यपि शेठने तो राखवानी इच्छा हती

नहीं, तो पण शेठे विचार्युं के पाछा आपीश तो ए बीजे क्याय वेचाशे त्यां ए वापडा दु खी थशे, बाध्या रहेशे, भार ताणशे, एवु विचारीने पोताने घेर रारच्या, तेमने पुत्रनी पेरे फासु घास जल प्रमुख खवरावीने पोण्या तेना कवल अने सबल एवां नाम दीधा हवे शेठ पाखीने दिवसे पोसह करे, धर्मचर्चा करे, पुस्तक वाचे, ते वातो सांभलता सांभलता ते बलदीया घणीज रुडी समजण वाला थया एवा भद्रिक परिणामि थया कें शेठ ज्यारे उपवास करे त्यारे ते पण उपवास करे, तृणादिक चारो विलकुल खाय नहीं, एवी रीते शुभभावनायुक्त विचरे छे एक दिवस शेठ पोसहमा बेठा हता, एटलामा कोइ एक शेठनो मित्र आव्यो ते पुष्ट वृषभनु जोडलु देखी शेठने पूछया वगर पोताना रथमा जोडीने भडीरवनमा यक्षनी यात्राय लइ गयो मार्गमा घणा दोडाव्या तेथी ते बलदोनी नाडियो त्रूटी पडी पछी ते छानो आवीने पाछा शेठने घेर बांधी गयो पण तेओना हाडका भागी गया तेथी ते चारो पाणी त्यागी बेठा शेठे पोताना पुत्र जेवा बलदोने दु खी थयेला देखी घणो विपाद करीने तेओने अनशन कराव्यु, अने चार आहारना पञ्च-खाण करावी नवकार सभलाव्यु तेथी ते बलदीया शुभ ध्याने मरण पामीने नागकुमार देव थया तेओण अवधिज्ञानथी जोयु तेथी नावमा भगवानने उपसर्ग धतो जोई, तेमनो उपसर्ग मटाट्यो अने भगवान आगल नाटक गीतगान करी, पूजा सत्कार करी स्वस्थानके गया इति कवल-संवल दृष्टात

पुष्पनिमित्तियो अने गोशालानो वृत्तान्त—

एक दिवसे भगवान् विहार करता गंगा नदी उत्तरता सूचम बेलु मांहे प्रतिविवित पगलानी श्रेणीने त्रिपे चक्र, ध्वज, अकुश प्रमुख लक्षण थया एवामा पाळल्यी कोइ एक पुष्प नामा सामुद्रिकशास्त्रनो

जाण आव्यो. तेणे मनमां चिंतव्युं के आ कोइ एक चक्रवर्ती थनारो जीव छे चक्रवर्ति विना एवा पग बीजानां न होय. ते हमणां एकाकी जाय छे माटे हुं जइ एनी सेवा करूं. पछी ते चरणानुसारे त्यां आव्यो अने भगवानने वस्त्र रहित दिगम्बररूपे देखीने विचारवा लाग्यो के हुं सामुद्रिकशास्त्र फोगट भण्यो छुं. जो एवा लक्षणनो धणी भिक्षुरूपे एकाकी छे तो ए म्हारां पुस्तक खोटां छे-पाणीमां बोलवा लायक छे. एम चिंतवी पुस्तकने पाणीमां बोलवा लाग्यो, एटलामां इन्द्रमहाराजे ए वृत्तांत जाण्युं तयारे त्यां आवीने प्रभुनी सेवा सांचवी. पुष्पनिमित्तिया आगल प्रभुनुं स्वरूप वर्णवी, शास्त्र पाणीमां बोलवा न दीधां, पछी भगवंतना गुणग्राम करी, इन्द्र स्वस्थानके गया. पुष्प पण इन्द्र पासेथी मणि कनकादिक धन पामी हर्ष पामतो पोताने स्थानके गयो. प्रभुए परोपकारार्थे गंगानदी उतरी विहार कीधो. गंगानदी उतरीने भगवान बीजे चोमासे राजग्रही नगरीए नालंदा नामा पाडामां वणकरनी (तंतुवायकनी) शाला छे तेना एक देशने विषे खूणामां आज्ञा लइने रह्या अने त्यां प्रथम मासखमण कर्युं. अहींआ शरवणग्रामे मंखलीपुत्र सुभद्रानो अंगज, बहुल द्विजनी गोशालाने विषे उपन्यो छे ते माटे तेनुं नाम पण गोशालो राखेलो छे. ते अनुक्रमे भमतो भमतो भगवंत पासे आव्यो, भगवाने त्यां चार मासमां चार मासखमण करीने चार पारणा कर्यां. तेमां पहेला मासखमणने पारणे प्रभुने विजयशेठे क्षीरादिक विपुल भोजनथी पारणुं कराव्युं. त्यां देवताए पंच दिव्य प्रगट कर्यां. पछी ते सरस क्षीरादिक, कूरादिक, अने मोदकादिकनो आहार देखीने गोशालाए विचार्युं के एने घेर घेर व्होरावे छे, माटे हुं पण जूदो भिक्षाए फरीश, तो म्हारी पण मान्यता वधशे, तयारे भगवंतने जेणे व्होराव्यो तेना पाडोसीने घरे गोशालो पण व्होरवा गयो, ते देखी पाडोसी हर्ष पाम्यो के म्हारे घरे भगवान् पधार्या, तेथी उठी बेठो थयो.

पछी वांदीने कँधु के हे महाराज ! म्हारे घेर पारणो करो, त्यारे गोशालाए बे हाथ पसार्या गृहस्थे ऊनी ऊनी रसोइ पीरसी अने ऊचु माथुं करी जोवा लाग्यो के म्हारे घरे सोनैयानो वर्षाद थाय एम करता वायस आवी माथे वेठो त्यारे मेडा ऊपरथी गोशालाना हाथ ऊपर एक बाइए देवता न्हाख्यो ते जोइ शोठे विचार्युं के पाडोसीने घेर तो सोनैयानो वर्षाद वरस्यो अने म्हारे घरे तो कोयला वरण्या, गोशालाना हाथ बल्या, त्याथी उदास थइ गोशालो निकल्यो हवे भगवानने बीजु पारणु नदे पक्कान्नादिकथी कराव्यु त्रीजे मासखर्मणे त्रीजु पारणु सुनदे परमान्नादिकथी कराव्यु त्या पण सर्वत्र पच दिव्य प्रगट थ्यां, ते जोइ गोशाले मनमां विचार्युं के “ एना पासे कोई सारविद्या छे जेथी घरो घर सोनु वरसावे छे, ए विद्या हु पण शीखु तो म्हारी पण शोभा वधे ” एम विचारी गोशालो बोल्यो हे भगवन् ! हु आपनो शिष्य लु, एम कही भगवत साथे फरवा लाग्यो भगवाने त्याथी जइ चोथु पारणु कोह्लागसन्निवेशे बहुल नामा ब्राह्मणने घेर केवल खीरना भोजनथी कर्तुं त्या पाच दिव्य प्रगट थया ए बीजु चोमासु जाणवु

पाछलथी गोशाले भगवानने दीठा नहीं, सर्व नगरमां फरी जोयु तो भगवान मल्या नहीं त्यारे सर्व उपकरण ब्राह्मणने आपी धुरमुड थइने चाल्यो पछी कोह्लागसन्निवेशे भगवानने देखी बोल्यो के आपनी दीक्षा मुजने हो, हु आपनो चेलो लु ए वात भगवाने पण मानी पछी गोशाला सहित भगवान विहार करी एक दिवसे स्वर्णखल ग्रामे चाल्या, मार्गमा कोइ गोवालीआने खीर पकावता देखी गोशालो बोल्यो, भगवन् ! ए खीर धाशे ते खाइने जइशु माटे थोडीवार वेसो, त्यारे सिद्धार्थ बोल्यो ए खीरनु पात्र भांगशे पछी गोशालाए जइ गोवालीयाने कह्यु हांडी फुटी जशे. गोवालीयाए घणा यत्न कर्यो तो पण हाडी

फूटी गइ त्यारे गोशालाए “ जे थनार होय ते थायज.” एवं निर्धारी, हठ पकडी नियतवादीपणुं पडिवज्युं. त्यांथी भगवान विहार करी ब्राह्मण गाम गया. त्यां एक नंद अने बीजो उपनंद ए वे भाइना वे पाडा छे. तेमांथी भगवाने नंदना पाडामां पारणुं कर्हुं. अने गोशालाने उपनंदने घेर वाशी सात-दिवसनी घेंस मली, तेथी कोपायमान थइने गोशालो बोल्यो के म्हारा धर्माचार्यना प्रभावथी त्हारुं घर बली भस्म थाओ. एवं कहेतां ज व्यंतरदेवोए भगवाननुं महत्व राखवा माटे तेनुं घर बली न्हांख्युं. त्रीजे चोमासे वे वे मासनी तपस्याए प्रभु चंपा-नगरीए रह्या. त्यांथी छेल्लुं पारणुं करी, कोह्लाग सन्निवेशे गया. त्यां शून्य गृहमां काउस्सग रह्या. त्यां सिंह जजपुत चोधरीनो पुत्र विद्युन्मती दासी साथे क्रीडा करतो हतो. तेने रमतो देखीने गोशालो हस्यो, त्यारे तेणे गोशालाने कूट्यो. गोशालो प्रभुने कहेवा लाग्यो के म्हने मार मारे छे, माटे तमे एने कां वारता नथी ? प्रभु मौन छे तेथी सिद्धार्थ बोल्यो के आज पछी एवं हास्यनुं काम म करीश. ए काम करीश तो एवांज फल पामीश, त्यार पछी प्रभु मोराकसन्निवेशे रमणीय नामा उद्यानमां काउस्सग रह्या, त्यां कुंभार-शालामां श्रीपार्श्वनाथना शिष्य मुनिचन्द्रसूरि घणा शिष्यो साथे रह्या छे. ते साधुओने देखी गोशाले पूछ्युं—तमे कोण छो ? ते बोल्या अमे साधु छीए, गोशालो बोल्यो, तमे क्यां अने म्हारो धर्माचार्य क्यां ? त्यारे ते साधु बोल्या—जेवो तुं छे, तेवो त्हारो गुरु पण हशे. त्यारे गोशालो कुद्ध थइने बोल्यो के म्हारा धर्माचार्यना तपतेजना प्रभावथी तमारो आश्रम बली भस्म थाओ. त्यारे ते साधु बोल्या—एथी अमे कांइ डरता नथी. आश्रम बल्यो नहीं. त्यारे गोशाले आवीने प्रभुने कहुं के स्वामिन् ! आगल जेवो तमारो प्रभाव हतो, तेवो हमणां नथी. तपतेज घटी गयुं जणाय छे. त्यारे सिद्धार्थ बोल्यो—अरे ! ए साधु-

ઓને શાપ લાગે નહીં. ઇ સાધુ નહીં વલે, પછી તે પાર્શ્વનાથના શિષ્ય મુનિચદ્રસૂરિ જિનકલ્પની તુલના કરતા કાઝસ્સગમા ઝુમા છે તેને કુમારે ચોર જાણીને માર માર્યો મુનિચદ્રને અવધિજ્ઞાન ઉપન્યુ, મરણ પામી દેવલોક ગયા તેનો દેવતાઓઈ મહિમા કર્યો ત્યા અજવાલું થયુ તે દેહીને ગોશાલો બોલ્યો, જુઓ ! સાધુનો આશ્રમ જલે છે, મ્હારા ગુરુ સાચા છે ત્યારે સિદ્ધાર્થ વ્યતરો બોલ્યો કે-અરે કુપાત્ર ! ઇ તો મુનિ-ચદ્ર દેવલોકે ગયા તેનો મહોત્સવ થાય છે, તે સાંમલી ગોશાલો બિલહો થયો તે પછી પ્રભુ ચોરા નગરીઈ ગયા ત્યાં ગોશાલો ગામમાહે હેરતો ફરે ત્યારે ત્યાના લોકોઈ હેરુ જાણી પ્રથમ ગોશાલાને કૂપ જેવા સ્વાદામાહે ઘાલ્યો પછી ભગવતને પળ ન્હાણવા લાગ્યા, ઇવામા ઉત્પલ નામા વિપ્રની બ્હેન સોમજયંતિ નામે તે ચારિત્ર ત્યાગીને સન્યાસળી થઈ છે, તેળે આવી ભગવાનને ઓલહીને છોડાવ્યા. ગોશાલાને પળ છોડી મૂક્યો ત્યાર પછી ત્યાથી વિહાર કરીને ચોથુ ચોમાસુ સ્વામી પૃથ્વપાઈ ચાર માસી તપ કરીને રહ્યા ત્યા ચોમાસુ સપૂર્ણ કરી બાહેર પારણું કર્યું

ત્યાંથી વિહાર કરી ભગવાન કયંગલસન્નિવેશે ગયા ત્યાં માઘ માસે જાગરણાના દિવસે દારિદ્ર અને સ્થવિર પાણ્ડિળી નાચે છે, ગાય છે તેની ગોશાલે હાસી કરી, તેથી તેઓઈ ગોશાલાને માર માર્યો વલી પ્રભુનો શિષ્ય જાણી છોડી મૂક્યો ત્યાથી વિહાર કરી ભગવાન સાવત્થીનગરીઈ આવીને કાઝસ્સગમા રહ્યા ત્યા પિતૃદત્ત વળિકની સ્ત્રી શ્રીમદ્રા છે તેને પુત્ર જીવતા નથી, ત્યારે શિવદત્ત નિમિત્તિઈ તેને પૂર્વે કહ્યુ હતુ કે-મૃતક પુત્રનુ માંસ સીરમા રાધીને કોઈ મિષ્ટુકને સ્વરાવજો તો તમારા પુત્ર જીવતા રહેશે, હવે તે સ્ત્રીને જ્યારે મૃતક પુત્ર થયો ત્યારે તેના માસની સીર તૈયાર કરી, અને આ વસ્તેજ ગોશાલે સિદ્ધાર્થ વ્યંતરને પૂછ્યુ કે મ્હને આજ કેવુ ભોજન મલશે ? સિદ્ધાર્થે કહ્યુ ત્હને આજ મનુષ્યનું માસ

मलशे, ते खाइश. पछी सिद्धार्थनुं वचन खोटुं करवा सारुं गोशालो श्रावक वाणीयाने घेर व्होरवा गयो, मनमां विचार्युं के वाणीयाने घेर मांस होय ज नहीं, एवुं जाणी त्यां खीर जमी, फरी पाछो आवी सिद्धार्थने कहेवा लाग्यो के हुं खीर जम्यो छुं. सिद्धार्थे कहुं तुं मांस जम्यो छे, त्यारे गोशालाए गलामां आंगली घाली वमन कर्युं, मांहे मांसना कटका दीठा त्यारे गोशालो क्रोध करीने तेने घेर गयो, परंतु ते स्त्रीए श्रापना भयथी पहेलांज घरनुं वारणुं फेरवी न्हार्युं हतुं तेथी गोशालाने घर लाधुं नहीं त्यारे कहेवा लाग्यो के रुहारा स्वामीना तपना प्रभावथी तमारो पाडो वली भस्म थाओ, तेथी पाडो वल्यो. त्यांथी भगवान दरिद्र सन्निवेशनी बाहेर काउस्सगगे रह्या, त्यां पंथीओअे भगवानना पग पासे आग वाली तो पण भगवान किंचिन्मात्र सरक्या नहीं. भगवानना पग बलता देखीने गोशालो नाशी गयो. त्यांथी प्रभु गलगामे जइ वासु-देवने देहरे काउस्सगगे रह्या. त्यां गोशालो आंख्यो काढीने बालकोने बीवराववा लाग्यो त्यारे लोकोए मायों, कूट्यो, वार्यों, भगवाननो शिष्य जाणी छोडी सूक्यो. त्यांथी विहार करीने भगवान आवर्त्त गाममां बल-देवनां मंदिरने विषे काउस्सगगे रह्या, त्यां गोशालाए छोकराओने बीव-राववा सारुं म्होहुं मरडी बताव्युं, तेथी छोकरा सर्व भय पामीने, पोताना माता पितानी आगल कहेवा लाग्या. त्यारे तेओना माता पिता त्यां आवीने कहेवा लाग्या के आ चेलाने शुं मारवो? एना गुरु-नेज मारो एटले फरी चेलाने सारा मार्गे चालवानो उपदेश करशे, एवुं कहीने जेटलामां भगवानने मारवा तैयार थया छे तेटलामां तो बलदेवनी मूर्त्तिए हल लइने लोकोने बीवराव्या. तेथी सर्व लोक भग-वानने नमवा लाग्या. पछी त्यांथी विहार करी घणा छिष्ट कर्मोनी निर्जरा करवाने अर्थे भगवान लाट देशे गया, त्यां अनार्य लोकोए घणाज उपद्रव कर्या, ते प्रभुए शांतिथी सहन कर्या. त्यांथी पूरणकलश

नाम अनार्य गामे जता भगवानने मार्गमां वे चोर मल्या ते भगवानने देखी अपशुकन थया एवु मानीने खड्ड लइ मारवा दोड्या. तेने इन्द्र महाराजे वज्रथी मारी न्हाख्या (केटलिक प्रतोमा इद्र महाराजे ते चोरोनां पग थभ्या तेथी ते वृक्षनी पेरेत्याज ऊभा रह्या एम लखेलुं छे) एवी रीते उपसर्ग निवारण थयो पछी प्रभुचोरांगे आव्या त्या माडवे धान रधातु देखी गोशालो नीचो थइ जोवा लाग्यो तेने लोकोए चोर जाणी मायों, गोशालो क्रोध करी घेल्यो के म्हारा स्वामीना तप बले तमारो मडप बलजो, तो तेमज थयु त्यार पछी भगवत हरिवृक्ष नीचे काउ-स्सग्गे रह्या, त्या कोइ पयीए आगल भूमिका वाली हती तेमां गोशालाना पग बल्या त्यारे त्यांथी गोशालो भाग्यो त्यार पछी पाचमु चोमासु प्रभु भट्टिकानगरीए रह्या. त्या चोमासी तप प्रभुए कीधु ए पाचमु चोमासु चार मासी तपनु जाणवु

पछी पारणु करी त्याथी भगवान कुदिक सन्निवेशे गया, त्या लोकोए चोर जाणीने पकड्या पछी श्रीपार्श्वनाथजीनी एक विजया, अने बीजी प्रगल्भा ए वे साध्वियो परिव्राजिकणी थयेली छे तेमणे छोडाव्या अहीं गोशाले जाण्यु के एनी पछवाडे फरवाथी घणा दु ख सहन करवा पडे छे, एवुं विचारी भगवतथी जूदो विचरवा लाग्यो मार्गमा जाता पाचसौ चोर मल्या, ते मामो मामो कहिने, गोशालानी खाध ऊपर चढी आगल पाछल फेरववा लाग्या, तेथी दु ख पाम्यो बली बीजे पण ज्या जाय त्या तोफान करे, त्यारे लोक मार मारे तेथी गोशालाए विचार्युं के भगवत साथेज रहेवु भल छे, एवु जाणी भगवानने शोधवा लाग्यो भगवत विशाला नगरिए गया, त्या लोहकारनी शालामा काउ-स्सग्गे रह्या, लोहार पण छ महीनाथी आजारी (रोगी) हतो ते पण ते दिवसे साजो थयो छे, तेथी लोह घडवाना उपकरण लइने आव्यो, प्रभुने मुडा देखी अप्रमगलिक थयु जाणी घण लइने मारवा उठ्यो,

एटलामां इंद्रे अवधिज्ञानथी जाणी, त्यां आवी, लोहारने निवार्यो. (कोइक स्थानके इन्द्र महाराजे लोहारने त्हेज घण्णी मारी न्हाख्यो, एम पण लखेलुं छे.) पछी त्यांथी भगवान ग्रामाक सन्निवेशे आव्या, वनमांहे विभे-लेक यक्षे प्रभुनो महिमा कर्यो. त्यांथी शालिशीर्ष ग्रामनी बाहेर आवी काउस्सगो रह्या. ते वखते माघ मासनी ऋतुं हती तेथी अत्यंत टाड पडती हती. ए वखते भगवाने शीत उपसर्ग सहनं कर्यो.

प्रभुने कटपूतना देवीनो थयेल उपसर्ग—

त्रिपृष्ठ-वासुदेवना भवमां भगवाननी अपमानिती स्त्री हती ते स्त्री अनेक भव भमती थकी ते वखते 'कटपूतना' नामा व्यंतरी थयेली छे, भगवानने देखी तेने द्वेष उपन्यो. तेथी तापसणीनुं रूप करी, पोतानी जटा मांहे पाणी भरिने भगवानना शरीर ऊपर छांटयुं. घणो कठण शीत उपसर्ग कर्यो. एक तो शीयालानी ऋतु हती, तेमां बली व्यंतरिण मेघवृष्टि करी, घणो ठंडो पवन विकूव्यो. एवा एवा विकट उपसर्ग कर्या, ए सर्व प्रमाण विनानां पूर्वकृतकर्म प्रभुनां हतां ते अत्रे आवी नड्यां, तेने कठण उपसर्ग सहन करीने दूर कर्या. व्यंतरीनां उपसर्गथी प्रभु अडग रह्या. एवा धैर्यवंत प्रभुने जाणी पोतानो अप-राध खमावीने व्यंतरी स्वस्थानके गइ. अने त्यां शीतवेदना सहन करतां थकां भगवंतने छट्टना तपे यथार्थ लोकावधि ज्ञान उपन्युं.

गोशालो फरी प्रभुने आवी मल्यो—

त्यांथी भगवाने फरी छट्टुं चोमासुं भद्रिका नगरीए कर्युं, त्यां चार महीना सुधी अनेक प्रकारना दुःसह अभिग्रह कर्या. अहीं छ महीना बाहेर भटकीने गोशालो पण फरी आवी प्रभुने मल्यो. हवे चोमासुं पुरं थया पछी शेषकाल आठ महीना सुधी भगवान मगधदेशमां विचर्या. ते आठ महीनामां भगवानने कोइ पण उपसर्ग थयो नहीं. तयार पछी सातसुं

चोमासु आलंभिका नगरीनी बाहिर देवकुले चारमासी तप करीने रह्या. त्या गोशालाए बलदेवनी प्रतिमाना मुखमा लिंग धर्युं, ते लोके दीदुं, त्यारे गोशालाने मार मार्यो (कोइक प्रतमा बलदेवनी मूर्ति ऊपर पुरुषचिन्ह राखीने सूतो तेथी पूजारीए मार मार्यो एम पण लखेलु छे)

त्यांथी विहार करी प्रभु भईनग्रामे वासुदेवना दहेरे काउस्तगमां रह्या अहीं पण गोशालाए मूर्ति ऊपर पुरुषचिन्ह धर्युं तेथी मार खाधो पछी प्रभु उन्नागगामे जतां रस्तामा कोइ एक नवपरिणीतवधूने तेडी जाय छे तेमां वरनां दांत बहार निकलेला म्होटा हता अने वड्ड काणी हती, ते जोइ गोशालो हसीने बोल्हो के आ-तो दैवे ठीक सरखी जोड मेलबी आपी छे, तेणे गोशालाने मार मारीने वशजालमा न्हांखी दीधो एक दिन विचरता थका भगवान पुरिमताल नगरनी बाहेर शकटमुख उद्यानमां काउस्तगमे रह्या, ते वखत ते नगरनो वग्गुर नामा शेठ तेनी सुभद्रा नामे भार्या ते वेड्ड जणे पुत्र थवा सारु ओगणीसमा तीर्थङ्कर श्रीमल्लीनाथजीनी मानता करी हती, ते उपारे पुत्र थयो त्यारे उद्यानमा श्रीमल्लीनाथजीनुं नहुं मंदिर करावीने त्या नित्यपूजा करे छे जे वखते शेठ छी सहित पूजा करवा आव्यो छे ते वखते भगवाननी आगल इन्द्रमहा-राज वेठा छे तेणे भगवाननो महिमा करवा माटे शेठने कह्यु के— शेठ । ‘ जेनी तु पूजा करे छे ते हु तुजने प्रत्यक्ष देखाड्डु ’ एवुं कही शेठने तेडी भगवानने पगे लगाड्यो शेठे पण भाव सहित भगवानने पूजीने पछी श्रीमल्लीनाथजीनी पूजा करी तयार पछी आठमु चोमासु भगवाने राजएही नगरीमां कर्हुं त्या चार मास पर्यन्त चोमासी तप कर्हुं, पछी चोमासी तपनु पारणु बाहेर जई कर्हुं

अनार्यदेशमा प्रभुनो विहार—

चोमासा पछी प्रभु अनार्यदेशमा गया, त्यां विचरता थका

ભગવાને ઘણા ઘણા કઠળ ઉપસર્ગ સહન કર્યા અને નવમું ચોમાસું પળ અનાર્યદેશમાં જ વ્યતીત કર્યું. તે વલી ચારમાસી તપ સહિત કર્યું. વલી ત્યાં પ્રભુને રહેવાને જગ્યા પળ મલી નહીં, તેથી વિચરતાજ રહ્યા. વલી પાછલ પળ ભગવાન બે મહિના સુધી અનાર્યદેશમાંજ તપ સહિત વિચર્યા. તે પળ આહાર વિનાનું બે માસી તપ થયું. પછી અનાર્યદેશમાંથી વિહાર કરીને સિદ્ધાર્થગામથી કૂર્મગામે જતાં માર્ગમાં એક તલનું ઝાડ ઊંચું દેખીને ગોશાલે ભગવાનને પૂછ્યું કે— ‘ આ થંભ થાશે કે નહીં થાય ? ’ ભગવાને કહ્યું એ તિલનાં ફૂલ સાત છે તેના જીવ મરણ પામીને એક સાંકલીમાં (શીંગમાં) તલપળે ઉપજશે. તે સાંભલી ગોશાલે ભગવાનનું વચન ઢુટું કરવા સારું તે ઝાડને ઉઘેડીને ફેંકી દીધું. ત્યારે નિકટ રહેલા વ્યંતર દેવતાએ ચિંતવ્યું કે ભગવાનનું વચન ઢુટું મ થાઓ, એવું જાણી વર્ષાદ વરસાવ્યો. પછી ગાયના ધુરથી તે તલનું ઝાડ ચંપાણું તેથી ધરતીમાં પેઠી થિર થયું અને વર્ષાદનાં યોગે પાછું ઊંચું થયું. ભગવાન કૂર્મગામ ગયા, ત્યાં એક વેશ્યાયન નામા તાપસ છે તેનું નામ વેશ્યાયન કેમ પડ્યું ? તેની કથા કહે છે—

વેશ્યાયન તાપસની કથા—

રાજગ્રહી નગરી અને ચંપાનગરી એ બેની વચમાં ગૂર્વર નામા એક ગામ છે તેમાં કોશંબી નામે એક કુટુંબી રહે છે, તે ગૂર્વર ગામની પાસે વલી એક વીજું ગામ છે, તે ગામની બાહેર કોઈએક રાજાની ફોજ આવી પડી તેથી ગામનાં લોક સર્વ નાશી ગયા. તેમાં એક સ્ત્રી પોતાના પુત્ર સહિત ભાગતી થકી જાય છે. તે સ્ત્રીને માર્ગમાં ચોર લોકોએ પકડી લીધી અને વાલક ગૂર્વરગામને બાહેર પડ્યો રહ્યો, તેને કોશંબી નામા કુટુંબીએ બાહેર ભ્રમતો દેખીને ઉપાડી લીધો, તે કુટુંબીને પુત્ર હતો નહીં માટે તેને પુત્રની પરે રાખીને મ્હોટો કર્યો. અને તે છોકરાની માતાને

चोर लोकोए जइ चंपानगरीमा कोइ वेइयानी पासे वेची तेथी ते वेइयानो धधो करवा लागी पछी अनुक्रमे ते छोकरो ज्यारे म्होटो थयो त्यारे एक दिवसे चंपानगरीमां व्यापार करवाने अर्थे आव्यो त्या पोतानी माता जे वेइयानो धधो करे छे, तेनी साथे अजाणपणे भोग भोगववा लाग्यो एक दिवस तेनी कुलदेवी गाय अने वाछडानु रूप करीने रस्तामां आवी वेटी, एटलामां ते छोकरो पण वेइयाने धेर जाय छे तेणे रस्तामा वाछडाना पूछ ऊपर पग दीधो त्यारे वाछडो बोल्यो जूओ माताजी ! आ म्हारा पूछ ऊपर पग आपीने चाल्यो जाय छे, पण रस्तो देखतो नथी त्यारे गाय बोली के वेटा । तु एनु नाम लइश नहीं, एतो पोतानी सगी माता साथे भोग करता पण कांइ डरतो नथी तो वली रहारु शु सांभलशे ? ए बात सांभली छोकरो चमक्यो. पछी सर्व हकीकत कुलदेवीए कही ते सांभलीने तापस थयो लोकोए तेनु ' वेइयायनक्रपि ' नाम आप्यु ते झाडमा ऊधे मुखे लटकतो नीचे अझिकुड कर्यो छे तेमां तापे छे तेने तेजोलेइया उपजी छे एवामां त्यांधी भगवान चाल्या जाय छे, पछवाडे गोशालो पण चाल्यो जाय छे ते बखते वेइयायन पोतानी जटाजूटमाथी जूओ निकलीने जमीन ऊपर पडी छे तेने उपाडीने पाछी पोतानी जटामा मूके छे ते जोइने गोशालो बोल्यो-अरे ! तु तो केवल जूनोज सय्यातर छे के तापसमुनि ? एतु हास्यनु वचन धे-त्रणवार बोल्यो एटले वेइयायनने क्रोध आव्यो तेथी गोशाला ऊपर तेजोलेइया मूकी ते जोइ भगवानने करुणा आवी त्यारे भगवाने तेनी सामे शीतलेइया मूकी तेथी गोशालो बोल्यो नहीं तापसे पण भगवाननो प्रताप जाणी प्रभुने खमाव्या पछी गोशालाए भगवानने पूछ्यु के तेजोलेइया केम प्राप्त थाय तेनो उपाय घतावो ? त्यारे भगवान बोल्या के बेलानी तपस्या करे एटले छट्ट करीने पारणे एक मुट्टी अडदना बाकुला खाइने तेना ऊपर एक पसलीभर उष्ण-

પાળી પીયે, સૂર્ય સ્હામો ઊમ્મો રહે, ઇ રીતે છ મહીના સુધી કરે તો છેવટ તેજોલેશ્યા પુરુષને ઉપજે. (કેટલાએક કહે છે કે સિદ્ધાર્થ વ્યંતરે ઇ વિધિ કહ્યો છે.) ગોશાલે પળ ઇ સામાન્ય વિધિ ધારણ કરી લીધી. હવે ભગવાન કૂર્મગામથી સિદ્ધાર્થપુરે આવતાં રસ્તામાં પૂર્વે કહેલા તલના ઝાડને ડગેલું સ્તંભરૂપ દેખી તેને ગોશાલે વિદ્યાર્થ, તેમાં સાત પુંજ તલ દીઠા ત્યારે સર્વ સત્ય માનીને ગોશાલે વિદ્યાર્થ કે ' જે થવા વાલું હોય તે અવશ્ય થાય ' ઇવી રીતે માની લઈને નિશ્ચયવાદી થયો. ઇ મત નિરધાર કરી લીધો. ત્યાર પછી ગોશાલો ભગવાનથી જૂદો રહ્યો, અને સાવત્થીનગરી ઇ આવી તેજોલેશ્યા સાધી તે પળ સિદ્ધ થઈ, તથા દિશાચરોની પાસેથી અષ્ટાંગ નિમિત્ત શીખ્યો. તે જિન નહીં ઇટલે તીર્થંકર ન હતો, તો પળ લોકોને કહેકે ' હું તીર્થંકર છું ' ઇમ ફોગટ તીર્થંકર નામ ધરાવતો પોતાની સિદ્ધાઈ લોકોની આગલ દેઘાડતો થકો ભગવાનથી ન્યારો સાવત્થીનગરીમાં ફરે છે. ઇવામાં ભગવાન પળ વિચરતા વિચરતા દશમું ચોમાસું સાવત્થી નગરીમાં આવીને રહ્યા, અને ત્યાં અનેક પ્રકારનાં તપ કર્યા.

પ્રભુને સંગમદેવનો થયેલ ઉપસર્ગ—

‘ દઢભૂમિ વહુ મિચ્છા, પેઢાલુજ્જાણમાગઓ ભયવં ।

પોલાસ ચેડયંમિ, ઠિ ઇગરાયં મહાપડિમં ॥ ૧ ॥

સક્કોય દેવરાયા, સભાગઓ મળઈ હરિસીડ વયણં ।

તિન્નિવિ લોગ સમત્થા, જિણવીરં નમણં ચાલેડું ॥ ૨ ॥

સામાણિય સંગમઓ, દેવો સક્કસ્સ સો અમરિસેણ ।

અહ આગઓ તુરંતો, મિચ્છાદિટ્ઠિ પાડિનિવિટ્ઠોય ॥ ૩ ॥ ”

ચોમાસો પૂરો થયા પછી ભગવાન દઢ ઇટલે કઠણભૂમિને વિષે વહુ મ્લેચ્છ જ્યાં વસે છે ઇવા મ્લેચ્છના દેશમાં ગયા, ત્યાં ભગવાનને કૂતરા પ્રમુખે કરબ્યા, ઇવા ઘીજા પળ અનેક પ્રકારના કઠણ ઉપસર્ગ

थया ते सर्व सहन कर्या पछी एक दिवस भगवान पेढालनामा ग्रामना उद्यानमा पोलास नामा कोइ एक देवनो चैत्य छे तेने विपे अट्टमतप सहित एक रात्रि महाप्रतिमाए रह्या. एवामा शकेन्द्र देवता ओनो राजा ते पोतानी सभाने विपे रह्यो भगवानना धीरपणानी प्रशसा करे छे के ' जो त्रण लोक भेगा थाय तो पण श्रीवीरप्रभुने चलाववाने कोई समर्थ थाय नहीं, एवु प्रभुनुं सत्त्व छे ' एवु इन्द्रमहाराजनु वचन सर्व देवताए सत्य करी मान्यु परतु एक सगम नामे सामानिक देव मिथ्यादृष्टि अभव्यजातिनो छे तेणे अमर्ष आणीने विचार्युं के मनुष्यने चलाववुं-डगाववुं ए काइ म्होटी वात नथी एवु चिंतवी इन्द्रमहाराज पासे बोल्यो के ' हु एक क्षणवारमा चलावी आवु ' एवुं कही इन्द्रनां वचन अणमानतो थको चलाववानी प्रतिज्ञा करीने तुरत प्रभु पासे आव्यो तेणे आवीने एक रात्रिमा म्होटा बीश उपसर्ग प्रभुने कर्या प्रथम धूल उडावी धूलनो वरसाद करीने प्रभुनां श्वासोश्वास रुध्या बीजो वज्रना जेवी मुखवाली कीडीओ विकूर्वीने प्रभुना शरीरने चुटाव्यु-करडाव्यु, अने चालणी जेवुं शरीर कर्तुं त्रीजु वज्रना जेवा मुखवाला डास, मच्छर विकूर्वीने प्रभुना शरीरने करडाव्यां चोथुं घीमेल कीडीओ वनावीने चुटाव्यु पाचमु बीछी वना बीने शरीरने करडाव्यो छट्टु सर्पना रूप करीने डसाव्यु सातमु नोलीयानां रूप बनावीने मुख अने नखथी शरीरने विदारण कराव्यु आठमु उदरोना रूप वनावीने शरीरने करडाव्यु नवमु हाथी अने हाथीनियोना रूप करीने शूढथी ऊचा उछाल्या दशमु दात अने पगथी शरीर मर्दन पटले शरीरने कचराव्यु अगीआरमु पिशाचोना रूप बनावीने अट्टहास्य करी ढ्हीवराव्या वारमु सिंहनु रूप करी नख मार्या, शरीर फाडथु तेरमु सिद्धार्थ पिता तथा त्रिशला मातानां रूप करीने विलाप करतो बोल्यो के-हे पुत्र ! अमे त्वारा माता पिता

आव्यां छियें माटे तुं दुःख देखीश मा, अमारी साथे आव. अमो तने सुख करी आपीशुं. चौदमुं तीक्ष्ण चांचवालां पंखीनां रूप विकृर्वीने प्रभुना कान अने मुखनुं मांस खवराव्युं. पन्नरमुं चांडालनां रूप करीने तर्जना करी. सोलमुं लाकडाना कटका वाली करीने वेहु पग ऊपर हांडी चडावी ऊपर खीर रांधी, अग्निथी वाल्या. सत्तरमुं प्रचंड वायु विकृर्वीने भगवंतने ऊंचा उछालीने पाछा नीचे जमीन ऊपर पटकी दीधा. अठारमुं कलिकाल वायु विकृर्वीने ते वायुवडे भगवानने चक्रनी प्रे भमाड्या. ओगणीशमुं हजार भार प्रमाण लोखंडनो गोलो बनावीने भगवानना मस्तक ऊपर न्हांव्यो, तेणे करी भगवान केड सुधी, (केटलिक प्रतोमां ढीचण सुधी) भूमिमांहे पेसी गया. ए उपसर्गथी जो वीजो कोइ गमे तेवो बलवान होय तो पण चूर्ण थइ जाय, पण आ तो तीर्थकरनुं शरीर छे तेने कांइ पण थयुं नहीं. वीशमुं रातनी वखते दिवस करी देखाड्यो. अने बोल्यो के-हे देवार्थ ! प्रभात थयुं छे माटे हवे विहार करी, गोचरी जाओ, ते वखते भगवाने अवधिज्ञानथी रात्रि जार्णाने विचार्युं के ए देवकृत चरित्र छे. वली संगमाए देवतानी ऋद्धि देखाडी देवांगनानां रूप करी हावभाव देखाडी अनुकूल उपसर्ग कर्या. अने वली बोल्यो के-तमोने जोइए ते वर मांगो. जो स्वर्ग मांगो तो स्वर्ग आपुं, एवुं कह्युं तो पण कोइ रीते भगवान लगार मात्र डग्या नहीं. चलायमान थया नहीं. एम महा विकट एवा वीश उपसर्ग एक रात्रिमां संगमे कर्या. पछी ज्यारे भगवान गाममां गोचरी करवा जाय त्यारे ते घरनो आहार अशुद्ध करी आपे. जे भगवानने लेवो कल्पे नहीं, एवो करी न्हांखे. तथा हरहमेश गाममांथी चोरी करीने ते चीज भगवान पासे मूकी जाय, तेथी लोक भगवानने मार मारे, कलंक चढावे. वली भगवाननो चेलो वनीने गाममां कोइ कोइ लोकोनां छिद्र जोवा जाय, ज्यारे लोक पूछे के तुं शावास्ते अहीं आडुं अवलुं

જોયાં કરે છે ત્યારે તેને કહે કે મ્હારો ગુરુ રાત્રિએ ચોરી કરવા આવશે તે માટે હું આગલથી જોઈ રાખું તું તે સામલી લોક આવીને ભગવાનને માર મારે, એવો ઉપસર્ગ થયેલો જોઈને ભગવાને અભિગ્રહ કર્યો કે જ્યાં સુધી આ ઉપસર્ગ મને થાય છે ત્યાં સુધી મ્હારે આહાર-પાણી લેવો નહીં વલી તે સગમો કેટલિએક ગામની સ્ત્રીઓ ભગવાન સાથે મલતી છે, એવું લોક માને તેવું કરી દેખાડે તેવું છતાં પણ ત્યાં ભગવાન એકાંત સ્થાને રહ્યા એવા છ મહીના સુધી ઉપસર્ગ કર્યા તો પણ ઇન્દ્રમહારાજે તેને ઉપસર્ગ કરતાને વાંચ્યો નહીં કેમકે ઇન્દ્રમહારાજે એવું વિચાર્યું કે હું અને વારીશ તો એ કહેશે કે-હું તો ભગવતને ચલાયમાન કરત પણ શું કરું તમે મને વર્જી દીધો તેથી લાચાર થયો, એવો અપવાદ ટાલવા સારું ઇન્દ્રે તેને કાઢી પણ કહ્યું નહીં તો પણ જ્યાં સુધી એણે ઉપસર્ગ કર્યા ત્યાં સુધી ઇન્દ્રે શ્વાસ લીધો નહીં, મનમાં ઘણોજ ઉદાસ રહ્યો બીજા પણ સર્વ દેવ-દેવીઓ શોકમાં નિસ્તેજ થઈ બેસી રહ્યા એમ કરતાં છ મહીનાની અંતે તે સગમો દેવતા પોતાની મેલે પોતેજ હારેલાં જોઈને બોલ્યો, કે-હે આર્ય ! તમે સુખેથી ગોચરી કરો હું હવે બિલકુલ ઉપસર્ગ કરીશ નહીં ત્યારે ભગવાને કહ્યું કે-‘ હું મ્હારી ઇચ્છાએ ગોચરી જઈશ કોઈના કહેવાથી જવાનો નથી ’ અંતે હારીને સગમો સ્વર્ગમાં ગયો, ઇન્દ્રમહારાજે તેનું મુખ પણ જોયું નહીં લાકડીયોથી કુટાવી માર મરાવ્યો ને સ્વર્ગમાંથી કાઢી મૂક્યો તે સ્વર્ગથી નિકલીને પોતાની દેવાગનાઓ સાથે મેરુપર્વતની ચૂલિકાએ આવી રહ્યો એનું એક સાગરો-પમનું આયુષ્ય છે અને એ અભવ્ય જીવની જાતિ છે, એવું કહેવાય છે એમ પ્રભુને દશમાં વર્ષને વિષે ઘણા ઉપસર્ગ થયા પછી પ્રભુએ છમાસી તપનું પારણું વજ્રગામમાં ગોપાલકને ઘેર જઈ સ્ત્રીના ભોજનથી કર્યું (ઘણી પ્રતોમાં ગોકુલને વિષે વત્સપાલી નામે વૃદ્ધ સ્ત્રીએ પરમાત્મે પારણું કરાવ્યું કહ્યું છે) ત્યાં પાંચ દિવસ પ્રગટ થયા વલી ચોસટ ઇન્દ્રોએ ત્યાં

દેવોઽ આવીને પ્રભુને સુખશાતા પૂછી, સાવત્થી નગરીમાં શક્રેન્દ્રે
યક્ષપ્રતિમામાં પ્રવેશ કરીને પ્રભુને વાંઘ્યા, લોકોઽ દેવીને ભગવાનનો
ઘણો મહિમા કર્યો.

જીર્ણશેઠ અને ચન્દનવાલાનો અધિકાર—

અગીઆરમું ચોમાસું ભગવાને વિશાલા નગરીમાં કર્યું. ત્યાં જીર્ણ-
શેઠે ભાવના ભાવી કે-ભગવન્ ! ‘ભાતપાળીનો લાભ દેજો’ એવી રીતે
ચાર મહીનાં પર્યંત ભાવના ભાવી તો પળ મિથ્યાત્વી પૂરણશેઠે દાસીને
હાથે અડદના વાકુલા આપ્યા તે લઈને ભગવાને તેને ઘેર પારણું કર્યું.
ત્યાં પંચદિવ્ય પ્રગટ થયાં ત્યારે સર્વ લોક પૂરણશેઠને ધન્ય છે ધન્ય
છે એમ કહેવા લાગ્યા. અને જીર્ણશેઠે જાણ્યું કે હું ભાગ્યહીણ છું તેથી
મ્હારે એવો યોગ ક્યાંથી મળે, એમ પશ્ચાત્તાપ કરતો રહ્યો. પછી કેટલેક
દિવસે કેવલી ભગવાન તે ગામમાં પધાર્યા. ત્યારે રાજા પ્રમુખે પૂછ્યું
કે-મ્હારા નગરમાં ભાગ્યશાલી કોણ છે ? કેવલી બોલ્યા કે જીર્ણશેઠ
ભાગ્યશાલી છે. રાજાઽ પુછ્યું ભગવાનને દાન તો પૂરણશેઠે દીધું છે ?
કેવલી બોલ્યા એણે ભાવ વિના દાન દીધું છે, માટે તેને દ્રવ્યથી લાભ
થયો છે. અને જીર્ણશેઠે ભાવથી દાન દીધું છે માટે તેણે વારમા દેવલોકનું
આયુષ્ય વાંઘ્યું છે. ભગવાન ત્યાંથી વિહાર કરીને સુસમારપુરે આવી પ્રતિ-
માપણે કાઠસ્સંગે રહ્યા તે વચ્ચે ચમરેન્દ્રનું સૌધર્મ દેવલોકે જાવું થયું
છે અને તે ચમરેન્દ્રે પ્રભુનું શરણ લીધું છે. એ અધિકાર દશ અચ્છેરામાં
સવિસ્તર આવી ગયેલ છે માટે અત્રે લખેલ નથી. ત્યાર પછી અનુ-
ક્રમે ચંદનવાલાઽ પ્રભુને પડિલાભ્યા છે ઇટલે ભગવંતે કાંઈક કર્મ
શેષ રહ્યાં જાણી કોશંવીનગરીને વિષે પોષવદિ એકમના દિવસે પોતાની
ઇચ્છાથી એવો અભિગ્રહ લીધો કે “ ૧-દ્રવ્યથી તો સૂપડાનાં ચૂનામાં
અડદનાં વાકુલા રાખેલા હોય. ૨-ક્ષેત્રથી એક પગ ઘરની ડેલીની
માંહેલી કોરે હોય અને એક પગ ડેલીની બાહરે રહ્યો હોય. ૩-કાલથી

સર્વ ભિક્ષુક લોક ભિક્ષા માંગી જાય તે પછી ૪-ભાવથી રાજાની પુત્રી હોય પરતુ દાસપણુ પામેલી હોય. ૫-માથુ મુઢેલુ હોય. ૬-જેનાં પગમાં વેઢીયો પડેલી હોય ૭-અટ્ટમ તપ કરેલ હોય અને વલી રુદ્ધન કરતી વેઢી હોય એવી સ્ત્રી જો વે પહોર દિવસ વઢે મધ્યાન્હ પછી ભિક્ષા આપે તો મ્હારે પારણો કરવો ” એવો અભિગ્રહ કરીને શ્રીવીરભગવાન્ ગોષ્ઠીય નિત્ય ભ્રમણ કરે, પણ કોઈ ઠેકાણે એવો યોગ વને નહીં, રાજાના મંત્રીશ્વર પ્રમુખે અનેક ઉપાય કર્યા પણ કોઈ રીતે પ્રભુનો અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો નહીં એવા અવસરમા ચપાનગરીનો દધિવાહન નામે રાજા તેની ધારણી નામા સ્ત્રીની વસુમતિ નામા પુત્રી છે તેનું અપર નામ ચંદનબાલા છે હવે કોશલી નગરીનો શત્તાનિક નામે રાજા છે તેણે રાજ્યવિરોધના લીધે વઢાઈ કરીને ચપાનગરીને લૂટી ત્યારે દધિવાહન રાજા નાશી ગયો અને ધારણી રાણી તથા ચંદના એ વે કોઈ એક શત્તાનિક રાજાનો પાયદલ સેવક હતો તેના હાથમાં આવી તેણે ધારણીને કહ્યું કે-‘ તને હું મ્હારી સ્ત્રી કરીશ ’ તે સામલી ધારણી રાણી તો પોતાની જીભ ચાપીને મરણ પામી પછી સુભટે વિચાર્યું કે રહેને આ છોકરી પણ મરી જાય ’ તેથી તેને વિશ્વાસ આપીને કોશલી નગરીના ટોટા માંહે ચંદનબાલાને વેચવા ગયો, તેને વેચ્યા લેવા આવી ત્યારે ચંદનાએ પૂછ્યું ‘ તમારો શો આચાર છે ? ’ વેચ્યા ઘોલી, ઉત્તમ પુરુષ સાથે પ્રીતિ કરવી, મલા મન માન્યા ભોજન કરવા, એ અમારો આચાર છે. ત્યારે ચંદના ઘોલી, ‘ એ મ્હારાથી ન થાય ’ તથાપિ તે વેચ્યાએ ઘલા-સ્કારે લેવા માડી ત્યારે શાસનદેવીએ વેચ્યાના કાન અને નાક છેદી મ્હાલ્યા વેચ્યા નાશી ગઈ, પછી ધનાવહ નામે શેઠ જિનધર્મી હતો તેણે મૂલ્ય આપીને ચંદનાને વેચાતી લઈ પોતાને ઘેર તેડી આવ્યો અને ચંદના એવું નામ આપી પુત્રીપણે ધાપી, પણ ચંદનાનું સુરૂપ દેહી ધનાવહ શેઠની મૂલા નામા ઘાજળી ફૂહલ સ્ત્રી છે તે મનમા દેવ રાસવા લાગી

के ' रखेने ए म्हारी शोक थाय ! माटे प्रथमथी ज कांइ उपाय करूं तो सारुं.' पछी एक दिवस शेठना पग पखालतां चंदनाना माथानी वेणी धरती ऊपर पडी, तेने शेठे उपाडीने ऊंची करी, ते पेहली दुराचारिणी मूला स्त्रीए दीठी अने मनमां चिंतववा लागीं के शेठ एनी वेणी ऊपर मोह्यो देखाय छे. मुखथी तो पुत्री कहे छे; पण कालांतरे एने स्त्री करी राखशे, एमां संदेह नथी. केमके हुं हवे बुझी थइ छुं अने ए स्वरूपवती छे. पछी एक दिवसे शेठ कोइ एक गामे गयो हतो, पाछलथी मूलाए चंदनानुं मस्तक मूंडावी, हाथ पगमां वेडी घाली, धूसानुं वस्त्र पहिरावीने छाण प्रमुखना ओरडामां वेसाडी अने पोते घरने चारणे तालुं लगावीने पोताने पीयरे जती रही. चंदना तो ओरडामां वेठी नवकार गणे छे. पोताना करेलां कर्मने निंदे छे. एम करतां चोथे दिवसे शेठ ज्यारे पोताने घेर आव्यो त्यारे चंदनवालाने दीठी नहीं, जेथी पाडोसीने पूछवा लाग्यो. पण पेहली कजीयाखोर मूलानी बहीकथी कोइ जवाब आपे नहीं. पछी एक डोकरीए सर्व वात कही. त्यारे शेठे तालो उघाडी, ओरडामांथी बाहेर काहाडी, डेलीमां वेसाडीने कहुं के हुं लोहारने बोलावी लावुं छुं, ते त्हारी वेडीयो उघाडशे. चंदनाए कहुं हुं भूंखे मरुं छुं, त्यारे शेठे अडदना वाकला एक सूपडाना खूणे न्हांखी चंदनाने आपीने कहुं के तुं त्रण दिवसनी भूंखी छे, माटे आ वाकला खाजे. हुं वेडी कहाडवा सारुं लोहारने तेडी आवुं छुं. एम चंदनाने पूर्वली अवस्था साहित उंवरे वेसाडी पोते लोहारने तेडवा गयो. हवे शुद्ध सम्यक्त्वनी धरनारी चंदना सती चिंतवे छे के—कोइ अतिथी आवे तो तेने ए वहोरावीने खाउं. एवामां मध्यान्ह काल थयां पछी प्रभु पधार्या. तेने देखी चंदनवाला हर्षवंत थइ थकी वाकला देवा लागी, परंतु प्रभुए लीधेला अभिग्रहना चार भेद तो मलता दीठा, पण पांचमुं रुदन दीठुं नहीं तेथी पाछा वल्या, त्यारे चंदना दुःख धरती थकी रुदन करवा लागी के

‘साधु पण म्हारा हाथनो आहार लेना नयी माटे मने धिःकार छे’ पछी भगवने रुदन करती देखी पोतानो संपूर्ण अभिग्रह थयो जाणी ते अडटना वाकला लीधा देवताए पचदिव्य प्रगट कर्या, तेज वखते वेढी भागीने नेउर थया, मस्तके वेणी पाछी आवी, इन्द्रमहाराज आव्या, चदनानी मातानी बहेन मृगावती ते चदनानी मासी थाय तेना सब-धयी शतानिक नामे राजा धन लेवा आव्यो तेने इन्द्रे बायों अने कद्यु के चदनाने दीक्षा लेवानी वखते ए धन काम आवशे चदनाए कद्यु ए धन धनावह शेटने स्वाधीन करो त्यारे तेने आपीने इंद्र बोल्थो, ‘आ चन्दना भगवाननी प्रथम साधवी थशे’ एम कही इन्द्र स्वस्पायनके गयो अहींआ पाच दिवसे ऊणा छम्मासी तपनु प्रभुने पारणु थयु प्रभुने थयेल गोपालककृत कर्णकीलोपमर्ग—

पछी भगवान पइजूभिका गामे कापोत्तमर्गे रह्या त्यारे इन्द्रमहाराज वादवा आव्या अने बोल्या के-हे भगवन् ! आपने आटला दिवस पछी अमुक दहाडे केवलज्ञान उपजशे, एवु कहींने गया हवे प्रभु विचरता अनुक्रमे चपा नगरीए स्वानिदत्त ब्राह्मणनी शालाए बारसुं बोमासु रह्या त्यार्थी पारणुं करीने भगवान विचरता पणमानिक गामे आवी बाहेर उद्यानमा काउस्तगगे रह्या ते अवसरमा भगवतना कानमा गोवालिए खीला ठोम्या ते उपसर्ग कहे छे-प्रभुए त्रिष्टु बासुदेवना भवे शय्या पालकना कानमा सीसुं उण करी रेडाव्यु हतुं ते कर्म अहींआ प्रभुने उठयमा आव्यु, ते शय्यापालक अनेक

१ कोइक प्रथमा एम पण कहु छे के चसुधारानी वृष्टि आपने घरे थइ एवु मांमर्निने मूला पोताना पिथरथी दोढीने त्यां आवी पछी उठावलयी खोलासां धन उपाढवा मोइथु ते उपाढवा अग्निज्वाला उठी तेषी तेना सर्व वस्य बली मस्म थयां पछी ते शयाम वदन थइ थकी त्यांथी चालती थई तेने देवताए वर्जना करी क्यु के-ए द्रव्य चदनवालाउ छे, चदनाए ते धन गेटने अपाव्यु भेटे ते सर्व धन चदनानी दीक्षाना महोत्तमर्मा मारव्यु

भबभ्रमण करी गोपालक थयो छे, वैरना लीधे तेणे गोबालीए प्रभुने बलद भलाव्या, पोते गाममां गयो, त्यांथी पाछो आव्यो. त्यारे बलद न दीठा, पछी बलद जोवा सारुं चार प्रहर रात्रि भम्यो, प्रभाते आव्यो तो भगवंत पासे बलद बेठा दीठा. ते वखते ते गोबालीयाने पूर्वभवना वैरथी द्वेप उपन्यो तेथी भगवंतना कानमां खीला बेसाड्या, जेम कोइ देखे नहीं, कोइने खबर पडे नहीं, तेवी रीते बाहेरथी कापीने सरखा करी दीधा. ते खीला जेना तीर थाय छे एवा शरकट वृक्षना अग्र कापीने कानमां ठोक्या तेथी भगवंतने महावेदना उत्पन्न थइ. तेना योगे प्रभु अत्यंत कृश थइ गया. पछी भगवंत त्यांथी बिहार करता मध्यम अपापानगरीमां सिद्धार्थ वणिकना घेर गोचरीए पधार्या. त्यां खरक वैद्य बेठो हतो, तेणे मार्गानुसारे प्रभुने सशल्य दीठा, त्यारे शेठने केहवा लाग्यो के भगवानने व्यथा छे. शेठे कह्युं तो ए व्यथा मटाडी आपवानो लाभ तमे कां लेता नथी ? पछी शेठ अने वैद्य बेहु प्रभुनी पछवाडे गया. त्यां वैद्ये विचार करी बे साणसा लइ बे वृक्षोनी डालीयो रेशमथी बांधी कान मांहेली खीली साणसामां पकडीने रेशमनी दोरीयोथी बे बाजुए बे वृक्षोनी डालोमां बांध्यां. पछी ते बेहु डालीयो नमावीने एकज वखते साथे ज छोडी तेथी बेहु कानना खीला तरत साथेज नीकली आव्या. एम बुद्धिना प्रपंचे करी खीला तो कहाड्या, पण ते वखते प्रभुने वेदना एटली थइ के ते वेदनाना योगथी हांकमारी अरडाट मूक्यो, तेथी वनमां घोराकार शब्द थयो. पर्वत फाटी पड्या. ते पर्वत हालमां बंभणवाड गामनी पासे छे, त्यां बंभणवाड तीर्थ थयुं. प्रभु मूच्छा पामी धरतीपर पड्या. तेने बे पुरुषे उपाडी बेसाड्या एम लोको कहे छे. परंतु तीर्थकरने एवुं संभवे नहीं ते उपरथी अनुमान करीए छिए के कायाना व्यापारथी हांक थइ इशे पण भावथी थयेली जणाती नथी. एवो “ अनंत बलित्वात् ” ए वचनथी

નિરખાર થાય છે પછી કાનોની ઊપર વ્રણસંરોહિણી ઔષધી લગાવી, તેથી તે ઘાવ મલી ગયો સમાધિ થઈ તે શેઠ અને વૈદ્ય બેહુ મરણ પામી દેવલોકે ગયા ગોવાલીયો મરી સાતમી નરકે ગયો એ રીતે ભગવાનને એ છેલ્લો મ્હોટો ઉપસર્ગ ગોવાલીએ કર્યો

પ્રમુને જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ, એવા વ્રણ પ્રકારના ઉપસર્ગ થયા તેમાં ક્યા ક્યા જાતિના ઉપસર્ગમાં મ્હોટામાં મ્હોટો ઉપસર્ગ કર્યો કર્યો થયો, તે દેખાડે છે—પ્રથમ જઘન્ય ઉપસર્ગોમાં તો શીત પરીપહનો મ્હોટો ઉપસર્ગ કટપૂતના વ્યતરીયે કર્યો, તથા મધ્યમ ઉપસર્ગોમાં સંગમ દેવતાયે મ્હોટો ઉપસર્ગ કર્યો અને ઉત્કૃષ્ટ ઉપસર્ગોમાં મ્હોટો ઉપસર્ગ કાનમાં સ્ત્રીલા ઠોકાણા તથા સ્ત્રીલા કાઢ્યાનો થયો એ રીતે ભગવાને ધાર વર્ષ સુધી કાયા ઘોસરાવી, જેમ કોઈ પુરુષ ગાય દોહોવાને બેસે તેવે આસને પ્રમુ બેઠા પણ કોઈ દિવસે ધરતી ઉપર વેઠા નહીં તેમાં માત્ર બે ઘડી શૂલ-પાણિ યક્ષના દેહેરે નિદ્રા કરી, ઘાકી સર્વકાલ નિદ્રા વિનાનો ગયો એમ શ્રીવીરપ્રમુને ઘણા ઉપસર્ગ સહન કરવા પડ્યા અને શ્રીભગવાનદેવ તીર્થ-કરને એક વર્ષ સુધી મિક્ષા મલી નહીં એટલો ઉપસર્ગ થયો, તથા મધ્યમ બાવીશ તીર્થકરને સ્વલ્પ ઉપસર્ગ થયા છે

પ્રમુની આચાર-વિચાર દિનચર્યા—

ભગવાન જ્યારે આગાર એટલે ઘર તેણે કરી રહિત એવા અળ ગાર થયા ત્યારે એક ચાલવાની રૂંચા—સમિતિ એટલે જોડેને ચાલે, બીજી ભાષા—સમિતિ એટલે વિચારીને ઘોલે ત્રીજી એવળા—સમિતિ એટલે દોષ રહિત આહાર લીધે ચોથી આદાળ—મહમત્ત—નિસ્કેવળા—સમિતિ એટલે મહ માત્રા પ્રમુખને જોડેને જયળાએ ગ્રહણ કરે તથા જયળાએ મૂકે પાંચમી ઉચ્ચાર—પ્રશ્રવળ—લેલજલ્લ—સિંધાળપારિષ્ઠાપનિકા—સમિતિ એટલે ઠલો, માત્રો, સ્વચાર અને સેઠો એ સર્વ નિર્જીવસ્થાનકે પરઠવે એ પાંચ

સમિતિષ સમતા થયા, પળ શ્રીતીર્થકરનો આહાર નિહાર કોઈનાં દીઠામાં આવે નહીં, કોઈના જાળવામાં આવે નહીં. खेल, નાકમલ, खंखार, होयज નહીં. કેમકે એને રોગનો અભાવ છે. વલી ભગવાને મન, વચન અને કાયાને કુકર્મમાં ન ચલાવ્યા. મન, વચન, કાયાને મલી રીતે વર્ત્તાવવાથી ત્રણ સમિતિ સહિત થયા. વલી ભગવાન મન ગુપ્તિ, વચનગુપ્તિ અને કાયાગુપ્તિ એ ત્રણ ગુપ્તિષ ગુપ્તા થયા. વલી ભગવાન ઇન્દ્રિયોને ગોપત્રી નવવાડ સહિત શીલવંત થયા. વલી ક્રોધ, માન, માયા અને લોભરહિત, ઘણાજ શીતલ સ્વભાવવાલા, જેમને ક્રોધાદિક ઉપશાંત થઈ ગયા છે એવા, વલી જેણે પાપને રોધિ મૂક્યાં, નિરાશ્રવ થયા, મમત્ત્વ રહિત, ધનરહિત, ગ્રંથરહિત હોવાથી નિર્ગ્રંથ થયા. જેમ કાંસીના પાત્રને પાણી લાગે નહીં તેમ ભગવાન પણ નિર્લેપ સ્નેહ રહિત છે, જેમ શંખને રંગ લાગે નહીં તેવા નિરંજન છે તથા કોઈ ઉપર રાગ નહીં, દ્વેષ નહીં માટે રાગદ્વેષ રહિત, જેમ જીવની ગતિ ક્યાંય રોકાતી નથી તેમ ભગવાનને ક્યાંય જાતાં ગતિ હજાતી નથી. ઘટલે ભગવાનને વિહાર કરવામાં કોઈ રોકી શકે નહીં. આકાશ જેમ નિરાલંબ છે તેમ ભગવાન પણ કોઈનો આધાર રાખતા નથી, વાયરાની પરે અપ્રતિવદ્ધ વિહાર કરે, શરદઋતુના મેઘ સમાન જેનું હૃદય નિર્મલ છે, કમલનાં પત્રની પરે નિર્લેપ છે, કાચવાની પરે ઇન્દ્રિયોને ગોપત્રી રાખ્યાં છે, વલી ચઢ્ઢી નામનું જાનવર થાય છે તેના સીંગડાની પરે એકલાજ છે, પંક્ષી જેમ પોતાની પાસે કાંઈ પણ પરિગ્રહ રાખે નહીં, તેમ ભગવાન પણ પોતાની પાસે કાંઈ પણ પરિગ્રહ રાખે નહીં. મારંડપંક્ષીની પરે અપ્રમત્ત, હસ્તિની પરે કર્મરૂપ શત્રુઓને મથન કરવામાં મહાપરાક્રમવંત, વૃષભની પરે સંયમરૂપ માર નિર્વાહ કરવાને સામર્થ્યવાન, સિંહની પરે પરીપહ જીતવામાં દુર્ઘ્નર, મેરુની પરે અચલ અકંપ (ચલાયમાન થાય નહીં) એવા છે, સમુદ્રની પરે ગંભીર છે, ચંદ્રમાની પરે સૌમ્ય લેડ્યાવંત છે.

વલી સૂર્યની પરે દીપ્તુ તેજ છે જેનુ, તપાવ્યા કુદનના સોના સરખા જાતરૂપ છે, પૃથ્વીની પરે સર્વ ફરસ સહન કરનાર છે, ઘૃતે હોમેલા અગ્નિ સરખા તેજે કરી જાજ્વલ્યમાન છે, તેથી ભગવાનને ક્યાયે પ્રતિવધ નથી પ્રતિવધ ચાર પ્રકારનો છે તે કહે છે—પ્રથમ દ્રવ્યથકી પ્રતિવધ ત્રણ પ્રકારનો છે તેમા એક તો માતાપિતા પુત્રાદિક તે દ્રવ્ય થકી સચિત્ત પ્રતિવધ જાણવો ધીજો ધરેણા પ્રમુખનો પ્રતિવધ—તે દ્રવ્યથી અચિત્ત પ્રતિવધ જાણવો ત્રીજો શણગાર કરેલી સ્ત્રી પ્રમુખનો પ્રતિવધ તે મિશ્રપ્રતિવધ જાણવો એ રીતે દ્રવ્યથકી ત્રણે પ્રકારનો પ્રતિવધ જેને નથી માટે મમત્વ રહિત છે વલી ધીજો સ્ત્રેત્રથકી પ્રતિવધ—તે ગામ, નગર, ઉદ્યાન, ક્ષેત્ર, ખલા, ઘર, ઘરના આંગણા, આકાશ इत्यादિક કોઈની ઉપર મ્હારાપણુ નથી ત્રીજો કાલથી પ્રતિવધ—તે સમયને વિષે આવલિકા, શ્વાસોશ્વાસ, સાત શ્વાસોચ્છ્વાસે એક સ્તોક (જળ) સાત સ્તોકનો એક લવ, બે ઘડીનુ મુહૂર્ત્ત, ત્રીશ મુહૂર્ત્તે એક અહોરાત્રિ, પંચર અહોરાત્રીએ એક પક્ષ, બે પક્ષે એક માસ, બે માસે એક ઋતુ, ત્રણ ત્રણ ઋતુનુ એક અયન, બે અયનનુ એક વર્ષ, પાચ વર્ષનો એક સવરસર, इत्यादિક ધીજા પળ દીર્ઘ કાલને વિષે કોઈ વચ્ચત આ અમુક કામ હુ કરીશ એવો પ્રતિવધ નથી તથા ચોથો ભાવથી પ્રતિવધ—તે ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, ભય, હાસ્ય, રાગ, દ્વેષ, વચન શુદ્ધ, ચોટુ કોઈને કલક આપવુ, ઘુગલી કરવી, પરના દોષ પ્રગટ કરી કહેવા, અરતિ—દ્વેષ, રતિ—પ્રીતિ, કપટથી બોલવુ, મિથ્યાત્વ-શલ્ય એ કામ કરે તો ભાવથી પ્રતિવધ કયો કહેવાય તે માહેલો ભગવાનને વિષે એકે પણ નથી વલી ભગવતે વર્ષાદિના કાલ વિના શેષ ઝન્હાલા અને શીયાલાના આઠ મહીનામા ગામને વિષે એક રાત્રિ અને નગરને વિષે પાચ રાત્રિ લગણ રહેવુ એવો વિહાર કયો તથા જેમ કુહાડો ચદનને કાપી ન્હાલે, પણ ચદન તો ઝલટો કુહાડાની ધારને

સુગંધ જ આપે અને જે નહીં છેદે તેને પણ સુગંધ આપે છે, તેમ ભગવા-
નને કોઈ વાંસલે છેદે, કોઈ ચંદને લેપે તે વેદુની ઉપર સમાન (સરખું)
મન છે, વલી તૃણ અને મળી તથા પાષાણ અને સોનું એ બેદુ સમાન
છે જેને, દુઃખ અને સુખ બેદુ સમાન છે જેને, હિલોક અને પરલોકની
ગરજ નથી જેને, જીવવા અને મરવાની ઇચ્છા નથી જેને, સંસાર સમુ-
દ્રથી પાર થવા વાલા, કર્મ રૂપ શત્રુને મારવાને ઝંઝમાલ થયા પવા
થકા વિચરે છે. ભગવાનનાં ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર છે, આદિ
રહિત, સ્થાન વિહાર, પરાક્રમ, આર્જવ, માર્દવ, અલ્પ ઉપધી, ક્ષમા,
નિર્લોભતા, ગુપ્તિ, મનઃપ્રસન્નતા, એ સર્વ કામ ઉત્કૃષ્ટ છે. સાચો સંયમ
તપ કરવાથી ઉપચય કરેલું ફલ નિર્વાણમાર્ગ તેને વિષે આત્માને ભાવતા
થકા વિચરે ઘડી રીતે ભગવાનને વાર વર્ષ વીત્યા.

પ્રભુએ કરેલ તપ અને પારણાની સંખ્યા—

હવે ભગવાને વાર વર્ષમાં જે કાંઈ તપ કર્યું, તેની સંખ્યા તથા
પારણાં કર્યાં, તેની સંખ્યા કહે છે—એક સંગમ દેવના ઉપસર્ગમાં છ
માસી તપ તેનું પારણું એક. વીજું પાંચ દિવસે ન્યૂન છમાસી તપ તેનું
એક પારણું, નવ વખત ચારમાસી તપ કર્યું તેનાં નવ પારણાં, બે
ત્રિમાસી તપનાં બે પારણાં, બે અઢીમાસી તપનાં બે પારણાં, છ દોઢ-
માસી તપના છ પારણાં, બે દોઢમાસી તપનાં બે પારણાં. વાર એકમાસી
તપનાં વાર પારણાં. બહોતર અર્ધમાસી તપનાં બહોતર પારણાં, વસેને
ઓગણત્રીશ છટ્ટ તપ કર્યાં. તેનાં વસેને ઓગણત્રીશ પારણાં, એ બેલાની
તપસ્યા કરતાં પચ્ચર મહીના ને આઠ દિવસ તપસ્યામાં ગયા, ભદ્રપ્રતિમા
દિન બે મહાભદ્રપ્રતિમા દિન ચાર, સર્વતોભદ્ર પ્રતિમા દિન દશ. એ ત્રણ
પ્રતિમાનાં ત્રણ પારણાં અને તપના દિવસ સોલ જાણવા તથા એક રાત્રિકી
પ્રતિમા વાર તેનાં પારણાં વાર. એ રીતે સર્વ તપના દિવસો મેલવતાં સર-
વાળે અગીઆર વર્ષ છ મહીના ને પચીશ દિવસ થયા પડલા સર્વ દિવસ

નિરાહાર પળે ચડવિહાર જાણવા. યના તપયત્રમાં વશેને ડગણત્રીશ છટ્ટુ કરેલ છે તેનાં પારણા વશે ઓગણત્રીશ થયા તેમાથી ઇક છટ્ટુનું છેલું પારણુ કેવલી પળે થયુ બાકી વશે અઢાવીશ પારણા લખ્યાં છે તથા બાર ઇક રાત્રિકી પ્રતિમાને સ્થાનકે વાર અઢમ તપ લખીને સરવાલે ૪૧૬૫ દિવસ ચડવિહાર તપના થયા અને ૩૫૦ દિવસ પ્રથમ પારણા સહિત આહારના થયા, સર્વ મલી ૪૫૧૫ દિવસ છદ્મસ્થપળે રહ્યા, તેના ઇક વર્ષમાં ૩૬૦ દિવસની સખ્યા કરતા વાર વર્ષ ને સાડા છ મહીનાં થાય. ઇ રીતે ભગવાને નિત્ય ભોજન તો રહ્યુ, પળ ચતુર્થમક્ત તપ ઇટલે ઇક ઉપવાસ કરીને પળ પારણુ કોઈ વલતે કર્યું નહી, થોડામાં થોડું તપ કર્યું, તે પળ છટ્ટુનું ઇટલે વે ઉપવાસનુજ કર્યું છે

તપસલયાષત્ર-સ્થાપના—

તપનામ	કેવલા કર્ષા	પરકર વિવસનો સકયા	પારણાનો સકયા	તપનામ	કેવલા કર્ષા	પરકર વિવસનો સકયા	પારણાનો સકયા
છમાસી (પૂર્ણ)	૧	૧૮૦	૧	ઇક માસી	૧૨	૩૬૦	૧૨
પચદિનન્યૂન છમાસી	૧	૧૭૫	૧	અર્ધ માસી	૭૨	૧૦૮૦	૭૨
ચાર માસી	૧	૧૦૮૦	૧	અઢમતપ (વેલા)	૧૨	૫૬	૧૨
ત્રણ માસી	૨	૧૮૦	૨	છટ્ટતપ (વેલા)	૨૨૧	૪૫૮	૨૨૮
અઢી માસી	૨	૧૫૦	૨	મદ્રપ્રતિમા	૧	૨	૧
વે માસી	૬	૩૬૦	૬	મહામદ્ર પ્રતિમા	૧	૪	૧
દોઢ માસી.	૨	૬૦	૨	સર્વતોમદ્ર પ્રતિમા	૧	૧૦	૧

સરવાલે-૧૨ વર્ષ, ૬ મહીના અને ૧૫ દિવસ તપના, તથા ૩૫૦ દિવસ પારણાના નાણવા સર્વે પારણા પળ ઇકલઠાણાના સમજવા

શાતુર્માસસખ્યા, અને કેવલજ્ઞાન—

છદ્મસ્થપણામાં ઇક અસ્થિગ્રામે, વીજુ નાલદી પાડે, વ્રીજુ ચપાન-ગરીષ, ચોથુ પૃષ્ઠચપાષ, પાવધુ અને છટ્ટુ મદ્રિકાષ, સાતધુ આલ

प्रथम देशनानी निष्फलता अने रात्रि-विहार—

भगवानने केवलज्ञान उत्पन्न थया पछी चोसठ इद्रोनां आसन्न चलायमान थया त्यारे चोसठे इद्र दिक्षा महोत्सवनी परे केवलज्ञानने महोत्सव करवा आव्या ते महोत्सव करीने जृभिका गामनी बाहेर समोत्तरणनी रचना करी त्या, प्रभुष क्षणेक वार देशना आपी पण ते देशना निष्फल गइ, कोइए सामायिकादिक व्रत पण ग्रहण कय नहीं तथा देव सर्वे अव्रति छे तेथी तेओए नवकारशी प्रमुख पञ्चक्राण पण कयुं नहीं. तीर्थंकरनी देशना कोइ वखते खाली जाय नहीं, पण वीरप्रभुनी देशना खाली गई माटे “ इदमप्याश्चर्यम् ” एटले पण आश्चर्य जाणवुं भगवाने लाभनो अभाव अने आगल लाभ थवानो अवसर जाणी तेज वखने त्याथी विहार कयों कयु छे के-
' तत्रादिद्वय क्षण धर्म, देवोद्योते जगद्गुरु । लाभोऽभावान्मध्यमाया महीमेनवनेऽगमत् ॥ १ ॥ ' उया केवलज्ञान उपन्यु त्या तीर्थंकरने आचार पालवा माटे एक क्षणमात्र धर्मदेशना आपीने देवोना उद्योतने विषे जगतना गुरु श्रीमहावीरस्वामी लाभनो अभाव जाणी त्याथी वार योजन छेटे मध्यम पावानगरी तेनो महत्तेन नामक वन त्या आव्या

रात्रिमा विहार करवानी मर्यादा नथी, अने एमगे विहार कयों ते कल्पानीत पणु जणाववा माटे जाणवु परतु छद्मस्थ साधु तो तीर्थंकर भगवनोए जे प्रमाणे आज्ञा आपेल होय, तेज प्रमाणे चाले पण जो तेथी विपरीत चाले तो प्रायश्चित्तने पामे वली रात्रिनो विहार जीवनी जयणाने अर्थे वज्यों छे, केमके रात्रिमा कोइ पण जीव जोवामा आवे नहीं ऊपरना श्लोकमा ‘ देवोद्योते ’ एवो पाठ कह्यो ते व्यग्रहार मात्रधी जाणवु अन्यथा तीर्थंकरने तो केवलज्ञानरूप उद्योत सदा सर्वदा विद्यमान छे अने प्रभु देवरचित कनक कमल ऊपर पगल देना चाले छे माटे एमनुं चालवु सदा रात्रि-दिवस सरखुज छे पण

પ્રભુનો દૃષ્ટાંત આપીને જે સાધુ રાત્રિમાં વિહાર કરે છે તે સુખશીલિયા, તીર્થકરની આજ્ઞા વાહિર અને ચારિત્રથી ભ્રષ્ટ જાણવા.

ગણધરાદિસંઘસ્થાપના, શ્રીગૌતમગણધર ૧—

જ્યારે વીરપ્રભુ મધ્યમ પાવાપુરીયે પધાર્યા, ત્યારે દેવોષ વિશેષ સમવસરણની રચના કરી ત્યાં ભગવંત પૂર્વના વારણે પેસી અશોકવૃક્ષને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી અને સિંહાસને વેસી “ નમોતિત્થસ્સ ” એમ કહી પ્રભુષ ધર્મોપદેશ આપ્યો, તીર્થ—એવું સૂત્રનું નામ છે, તેને નમસ્કાર કર્યો તે મંગલાચાર જણાવવા માટે જાણવું. એજ અરસામાં ત્યાં એક યજ્ઞાર્થી—સોમિલનામા બ્રાહ્મણ યજ્ઞ ઇટલે હોમ કરાવે છે તેમાં ઘણા બ્રાહ્મણો એકઠા થયેલાં છે, અને

“ અપાપાયાં મહાપુર્યાં, યજ્ઞાર્થીં સોમિલો દ્વિજઃ ।

તદાહૂતાઃ સમાજગ્મુ—રેકાદશદ્વિજોત્તમાઃ ॥ ૧ ॥ ”

અપાપા નામની મહાનનગરીના વિષે રહેનારો સોમિલ નામા બ્રાહ્મણ તેણે યજ્ઞ કરવાને અર્થે અગીયાર મ્હોટા બ્રાહ્મણ પંડિતો બોલાવ્યા. તેનાં નામ કહે છે—૧ ઇંદ્રભૂતિ, ૨ અગ્નિભૂતિ, ૩ વાયુભૂતિ, ૪ વ્યક્ત, ૫ સુધર્મા, ૬ મંડિત, ૭ મૌર્યપુત્ર, ૮ અકંપિત, ૯ અચલ-ભ્રાતા, ૧૦ મેતાર્ય, અને ૧૧ પ્રભાસ; એ અગીયારે મહાપંડિત, ચૌદે વિદ્યાનાં જાણ, વેદપાઠી, અને મહા અભિમાની હોવાથી એવું જાણે છે કે અમારા જેવો જગતમાં કોઈ પંડિત નથી, તેમ સર્વજ્ઞ જે લોક કહે છે તે અમેજ છિયે. તે અગીયારે જળના મનમાં અગીયાર જુદા જુદા સંદેહ છે તે કહે છે—પહેલાં ઇંદ્રભૂતિના મનમાં જીવ છે કે નથી? એવો સંદેહ છે, વીજા અગ્નિભૂતિના મનમાં કર્મનો સંદેહ છે, ત્રીજા વાયુભૂતિના મનમાં જીવ અને કર્મ જુદાં છે કે એક છે? એવો સંદેહ છે, એ ત્રણે સંદેહવાળા ત્રણે જળ સહોદર ઇટલે સગા ભાઈ છે, એમનું ગૌતમગોત્ર છે. ચોથા વ્યક્તના મનમાં પંચભૂતનો સંદેહ છે, પાંચમા સુધર્મના

શ્રીધર, લક્ષ્મીધર, ધરણીધર, ભૂધર, દામોદર, ઘૃષોદર ઇત્યાદિ, દુવેનાં નામ કહે છે-મહાદુવે, શિવદુવે, રામદુવે, ધામદુવે, કામદુવે, સહદુવે, હરદુવે, વાસુદુવે, શ્રીદુવે, વલદુવે, ધનદુવે, ચંદ્રદુવે. વ્યાસનાં નામ કહે છે-શ્રીપતિ, ઉમાપતિ, ગણપતિ, પ્રજાપતિ, વિદ્યાપતિ, ભૂપતિ, મહિપતિ, લક્ષ્મીપતિ, ગંગાપતિ, પૃથ્વીપતિ, દેવપતિ, દાનવપતિ. ધનપતિ. પંડિતોનાં નામ કહે છે-નાગાર્જુન, ગોવર્દ્ધન, ગુણવર્દ્ધન, વિષ્ણુ, કૃષ્ણ, મુકુંદ, ગોવિંદ, આનંદ, પરમાનંદ, ઉદ્ધવ, માધવ, કેશવ, પુરુષોત્તમ, નરોત્તમ. જોષીનાં નામ કહે છે-શિમાઈત, મીમાઈત, રામાઈત, પ્રમાઈત, ગુણાઈત, વિખ્યાઈત, સોમાઈત, ધનાઈત, કર્માઈત, ધર્માઈત, દેવાઈત, ચંદ્રાઈત, સૂરાઈત. ત્રિવાડીનાં નામ કહે છે-હરિશર્મ, અગ્નિશર્મ, મહાશર્મ, દેવશર્મ, નરશર્મ, સોમશર્મ, સૂરશર્મ, રાજશર્મ, વાસશર્મ, ગુણશર્મ, ધર્મશર્મ, કર્મશર્મ, કુમારશર્મ, ધનશર્મ, જયશર્મ, નાગશર્મ, વિષ્ણુશર્મ, શિવશર્મ. ચતુર્વેદીના નામ કહે છે-હરિ, હરિહર, નરહરિ, નારાયણ, નીલકંઠ, કાલકંઠ, વૈકુંઠ, શ્રીકંઠ, સુરારિ, હરિરામ, જગન્નાથ, વિશ્વનાથ, શ્રીરામ, રામકૃષ્ણ, શુકદેવ, વામદેવ, ચંદ્રદેવ, સ્વયંભૂ. શુકલનાં નામ કહે છે-કમલાકર, દિશાકર, પ્રભાકર, શંકર, યશસ્કર, શોભાકર, ગુણાકર, રત્નાકર, શ્યામદાસ, રામદાસ, ગોકુલદાસ, કૃષ્ણદાસ, દેવીદાસ, હરદાસ, દ્વારિકાદાસ, ઇત્યાદિક જુદી જુદી શાખાનાં નામવાળા બ્રાહ્મણ તે દેવલોકનાં સુખ પામવાનાં અર્થી થયા થકા યાગકર્મ કરી રહ્યા છે. ઇવા અવસરમાં શ્રીશ્રીસ્વામી પૂર્વ સન્મુખ વેઠા થકા મિથ્યાત્વકર્દમ દૂર કરે ઇવી મેઘસમાન ગંભીર ધ્વનિથી દેશના આપી રહ્યા છે તે સાંભલવા સારું વૈમાનિક દેવતા આકાશે દેવદુંદુભિ વજાડતા થકા આવે છે, તે દુંદુભિનો નાદ સાંભલી સર્વ બ્રાહ્મણ હર્ષે પામ્યા અને ચિંતવવા લાગ્યા કે અમારા યજ્ઞમંત્ર કેવા છે કે-અમોઐ હમણા ઇવા મંત્રો મળ્યા કે

જેથી દેવો પળ આવ્યા એટલામા તો જેમ ચાંડાલનો પાડો વેગલો મૂકીને માળસ ઘીજે રસ્તે ચાલે તેમ તે દેવો પળ વિપ્રોનો યાગમડપ મૂકીને શ્રીવીરના સમોસરણે જાવા લાગ્યા અને તે દેવો માહોમાહે એવું કહેતા ચાલ્યા જાય છે કે જલદી ઉતાવલા જઈ સર્વજ્ઞ-દેવને વાદીય

દેવોના મુખથી આવો વાળી સામલીને દ્વિભૂતિ મનમા અમર્ય લાવીને ઘીજા બ્રાહ્મણોની આગલ કેહવા લાગ્યો કે જૂઓ, ભાઈ ! એ આશ્ચર્ય જેવી વાત છે કે મનુષ્ય તો અજાણ છે મૂર્ખ છે માટે ભૂલે, પણ આ દેવો જ્ઞાનવાન થઈને પણ ભૂલે છે માટે એ આશ્ચર્ય લાગે છે કે આવો મ્હોટો યજ્ઞમડપ છાડીને ન જાણે દેવો ક્યા જાય છે ? વલી મ્હારાથી ઉપરાંત ઘીજો સર્વજ્ઞ તે કોણ છે, કે જેની પાસે એ જાય છે ? ત્યારે તે બ્રાહ્મણમાથી એક બ્રાહ્મણ કેહવા લાગ્યો કે-હે સ્વામિન્ ! એ કોઈક મ્હોટો ઢોંગી દ્વિજાલીઓ આ નગરની વાહેર આવ્યો છે તે દ્વિજાલ કાઢીને પોતે જ્ઞાની થઈ બેઠો છે ઘીજા લોકોને કહે છે કે હું પારકા મનની વાત વધી જાણુ છું, એમ ઘણા લોકોને ભરમાવ્યા છે તેથી દેવતા પણ ત્યાં જોવા જાય છે એવું સામલી દ્વિભૂતિને અત્યંત માન સહિત ક્રોધ વાળ્યો ત્યારે કેહવા લાગ્યો કે એવો કોણ છે જે મ્હારા છતાં જ્ઞાનીનું અભિમાન ધારણ કરીને ઇહા આવે શુ તે મને જાણતો નથી ? માટે જૂઓ ભાઈ ! એ દેવ જે ભૂલા તે પણ એના જેવાજ અળસ મજુ હશે જેવો એ જ્ઞાની તેવા એ દેવ પણ જાણવા ચત - ' અહો ! સુરા કથ ભ્રાત્યા, તીર્થાશ્ચ ઇવ વાયસા । કમલાકરવદ્દેકા, મક્ષિકા ચન્દન યથા ॥ ૩ ॥ ' - આશ્ચર્ય છે કે એ દેવ થઈને આતિથી જેમ કાગડા તીર્થપ્રત્યે છોડી જાય છે, તેમ એ પણ ચત્ર છોડીને જાય છે માટે એ દેવ કાગડા સરખા છે અથવા જેમ દેહકા સમુદ્ર તજી જાય છે તેમ એ પણ સમુદ્ર જેવો ચત્ર તજીને જાય છે માટે એ દેવ દેહકા જેવા છે.

अथवा जेम मक्षिका चंदनने छोडी जाय तेम ए देव पण यज्ञरूप चंदनने छोडी जाय छे. अथवा 'करभा इव सद्वृक्षान्, क्षीरान्नं शूकरा यथा । अर्कस्यालोकवद् वृक्षा, त्यक्त्वा यागं प्रयान्ति यत् ॥ ४ ॥'—जेम ऊंट भला वृक्षोने छोडीने कांटाना वृक्ष ऊपर जाय तेम ए देवो पण यज्ञने छोडी चाल्या जाय छे, माटे ऊंट जेवा छे. अथवा जेम क्षीरना भोजनने मूकीने भूंड विष्टा ऊपर जाय, तेम ए देवो पण यज्ञरूप क्षीर-भोजन मूकीने विष्टाना भोजन समान इन्द्रजालीया पासे जाय छे, माटे ए देव भूंड जेवा छे. अथवा जेम सूर्यना तेजने मूकीने घूड अंधारामां जाय तेम ए देव यज्ञरूप सूर्यनेमूकीने अंधकार-रूप इन्द्रजालीया पासे जाय छे माटे घूड समान छे. वली पृथ्वी पण रीति छे के जे भूंडो माणस होय ते भूंडा पासे जाय. कहुं छे के—'अहवा जारिसो चिय, सो नाणी तारिसा सुरा वेति । अणुसरिसो संजोगो. गाम नडाणं च मुख्काणं ॥ १ ॥'—अथवा जेवो ए ज्ञानी छे तेवा ए देव छे तेथी ए वेहुनो सरखो संयोग मल्यो छे. जेम ग्रामनट मूर्ख छे, तेम गामना लोक पण मूर्ख छे. ए वेनो सरखो संयोग मले छे तेम ए देवता जे जाय छे ते पण मूर्ख छे अने जे ए ज्ञानी छे ते पण मूर्ख छे. माटे जे पोते जेवो होय ते पोताना सरखा बीजा पासे जाय, एम सरखे सरखा एक बीजानी पासे जाय आवे पृथ्वी रीत छे. वली 'रेहिछी विहिछी करेली, मम चढीस पायवे निंबे । अहवा तुज न दोसो, सरिसा सरिसेण रञ्जंति ॥ १ ॥'—कोइ एक माणस कारेलीनी वेलिने लिंबडाना वृक्ष ऊपर चढती देखीने बोल्यो के—हे कारेली ! तुं ए निंबना वृक्ष ऊपर चढीश नहीं, केमके तुं पोते कढवी छे. अने निंब वृक्ष पण कढवो छे. माटे रे भूंडी ! तुं वली अधिक कढवी थइश, एवुं केण तेणे मान्युं नहीं अने निंबना वृक्षनी ऊपर चढती बंध थइ नहीं. त्यारे ते माणस बोल्यो के भोली ! ए त्हारो

दोष नथी केमके जगतमा सरखे सरखा मले त्यारे राजी थाय तेम तमे पण वे सरखे सरखा छो तो एमा काइ आश्चर्य नथी, तेवीज रीते ए देवता अने ए ज्ञानी पण बेहु सरखे सरखा मल्या छे एवा इन्द्रजालीयाने जइ देवो वादे छे, तो शु ए देवो पण भूला पड्या न कहेवाय ? वली पण इन्द्रभूति चिंतववा लाग्यो के म्हारा जेवा पडितनी आगल ए लोकोने ठगे छे अने ज्ञानी नाम धरावे छे, ते म्हाराथी केम सहन करी शकाय ? म्हाराथी तो एनु खोटु अभिमान सद्यु जाय नहीं, अने ए ढोंगीनो ढोंग पण म्हारा शिवाय बीजो कोइ उतारी शकशे नहीं माटे हु जइने एनु अभिमान उतारु जेस एक आकाशमां वे सूर्य होय नहीं, एक गुफामा वे सिंह एकठा रहे नहीं, तथा एक म्यानमा वे तरवार समाय नहीं तेम ए पण सर्वज्ञ अने हुं पण सर्वज्ञ एम कोइ वारे थायज नहीं ए इन्द्रजालियो तो विदेशमा कला शीखीने आवेल छे ते सर्वज्ञनु नाम धरावी लोकोने अने देवता-ओने भोलवे छे अने हु तो सर्व विद्याओमा निपुण हुं एवो विचार करे छे एवामां प्रभुने वादीने समोसरणथी केटलाएक लोक आग्या तेमने इन्द्रभूति पूछवा लाग्यो के लोको । तमे जेनी पासे गया हता, ते सर्वज्ञ कहेवोक छे ? त्यारे लोक बोल्या के एनी बात काइ कहेवामा आवती नथी परंतु तमे पोते सर्वज्ञ नाम धरावीने अमने शु पुछो छो, ते सर्वज्ञ तो मननी बातो जाणे छे पण तमे तो घटल पण नथी जाणता, अने फोकट सर्वज्ञ कहेवरावो छो ते सांभली इन्द्रभूति ए जाण्यु के ए निश्चय मायानु घर छे माटे सर्वलोक तो एने मानवा लाग्या परतु ज्यारे हु जइश त्यारे तो ए म्हारा आगल बोली शकशे पण नहीं यत्त —“ घरसूरा मठ पडिया, गाम गमारा गोठ । भरी सभामा बोलता, थरथर धूजे होठ ॥ १ ॥ ” पोताना घरमा तो वधाय कहे के अमे शूरवीर छिये अने पोताना मठमां पण वधाय कहे के

अमे पंडित छिये, वली पोताना गाममां जे गमार होय ते पण पंच थाय छे. परंतु ज्यारे पंडितोनी भरी सभामां बोलवुं पडे त्यारे तो तेना होठ पण थर थर ध्रूजवा मंडी जाय छे; तेम ए पण सर्वज्ञ एवुं नाम वीजानी आगल कहे छे पण म्हारी आगल ते बोली शकशे नहीं. अरे ! जे अग्नि ए पर्वतोने चाली नाख्या, ते अग्निनी आगल वृक्षनो शो भार ? , जे वायु ए हाथी जेवाने उडाडी मुख्या, ते वायुनी आगल पुणीनुं शुं जोर चाले ? अने जे नदीमां हाथी तणाइ गया, ते नदीमां कीडी बापडी शा हिसावमां गणाय ? एम इंद्रभूति चिंतवे छे एटलामां अग्निभूति बोल्यो के-भाइ ! तमे ए इन्द्रजालीयाने जीतवा माटे एटलोवधो विचार शुं करो छो, ए कीडी ऊपर कटक शो करवो ? अलसीयानी ऊपर गरुडने तेडवो ते शुं ? तृणनी ऊपर कुहाडो उपाडवो ते शा कामनो, कमलनी नालने कापवा सारुं फरशी उपाडवी ते शा कामनी, बेलडी उखेडवा माटे हस्तिनुं शुं काम पडे ! तेम ते विचारा गरीवडा सर्वज्ञ पासे तमे वाद करवा शुं जाओ छो ? मनेज आज्ञा आपो तो हुंज एने जीती आवुं. एवां भाइनां वचन सांभली इंद्रभूति बोल्यो के-भाइ ! एने शुं जीतवो छे ? एने तो म्हारा पांचशे शिष्य मांहेलो कोइ एक शिष्य जाय ते पण जीती आवे, तथापि म्हाराथी रह्युं जातुं नथी, केमके थोडुं पण शल्य कामनुं नहीं. माटे हुं पोतेज जइश, कारण के बीजा तो सर्ववादी मात्रने में जीत्या छे; पण ए क्याइ रही गयेलो देखाय छे. जेम हाथीना मुखमांथी कोइक कण पडी जाय, जेम मग रांधतां कोइक करडु रही जाय, जेम घाणी पीलतां कोइक तलनो दाणो रही जाय, जेम अगस्ति ऋषिने समुद्रनां त्रण चलु करतां कोइक जलविंदु रही जाय, जेम चणा भूंजतां कोइक चणो बाहेर पडी जाय, तेम ए पण रही गयेल छे. माटे हे भाइ ! ए एकरने अणजीते सर्वने न जीत्या एम लोकोमां कहेवाय.

जेम एकवार जे स्त्रीनुं शील खडन थयुं ते स्त्री असती कहेवाय, तेम एने जीत्या विना लोकमां म्हारो यश रहे नहीं माटे एना साथे म्हारे पोतानेज वाद करवा जवु पडशे अने एने हु हरावु तोज म्हारो यश जगतमा रहे वली पण अभिमानथी इद्रभूति कहे छे-“ हहो ! वादि-गणा भोटा , कर्णाटादि-समुज्जवा । कस्माददृश्यतां प्राप्ता, यूय मम पुर सदा ॥ १ ॥ ”-अरे कर्णाटादिक देशोमा उत्पन्न थयेला वादिओ ! तमे म्हारा आगल केम नथी देखाता ? शा माटे अदृश्य थइ रखा छो ? तमे वज्जाय वादियो म्हारा आगल हारेला छो, तेथी छुपी रखा छो, शा माटे ? के-में आटला देशोना पडितोने हराव्या छे.-

लाटा दूरगता प्रवादिनिवहा मौन श्रिता मालवा ,
मूकत्वं मगधागता गतमदा गर्जन्ति नो गुर्जरा ।
काश्मीरा प्रणता पलायनकरा जातास्ति लङ्घोद्भवा ,
विश्वे चापि स नास्ति योहि कुरुते वाद मया साप्रतम् ॥ १ ॥

भोट कर्णाटक देशना वादि म्हारी आगल अदृश्य थया, तो धीजा देशोना वादिओनो म्हारा आगल शो भार (तेज) छे, लाटदेशना वादि-ओना समूह ते तो म्हारु नाम साभलीने एवु विचार्युं के जइशु तो हारीने पालु आववु पडशे एम जाणी दूर चाल्या गया, तथा एक लाख नेवाणु हजार मालव देशना वादि हता ते हारी जवाना भयने लीधे म्हारी आगल मौनपणु धारण करी रखा, वली मगध देशना दश लाख वादि ते तो म्हारा आगल मुगा थया एटले एक वोल पण बोली शक्या नहीं, तथा सत्तर हजार गुजरात देशना वादि ते म्हारी आगल मद रहित थइ गया, परंतु हाथीनी परे गाजीने एक शब्द पण कही शक्या नहीं. एटले दीन थइ गया वली ज्या सरस्वतीनो वास छे एवा श्रीकाश्मीर देशना वसनारा वादी तो आवीने म्हारे पगे लाग्या, तेथी जे तैलग देशमा उत्पन्न थयेला नवलाख वादि हता ते तो मात्र म्हारु नाम सांभ

लीने नाशी गया. बीजी कांड पण बुद्धि तेमने उपनीज नहीं. वधारे शुं कहुं? जगतमां एवो कोइ पण पंडित नथी जे म्हारी साथे आवीने हमणा वाद करे! एटले में सर्व वादियोने जीत्या पण मने जीतनारो जगतमां कोइ नथी, तो ए इन्द्रजालीयानो शो भार छे? हुं ज्यां सुधी प्रमादमां लुं त्यां सुधी ए सर्वज्ञ कहेवाय छे; पण ज्यारे हुं वाद करवाने स्हामो थयो, त्यारे ए तेज वखते भागी जशे. कहुं छे के—‘ ताव-द्वर्ज्जन्ति खद्योता—स्तावद्वर्ज्जति चंद्रमाः। उदिते तु सहस्रांशौ, न खद्योतो न चंद्रमाः ॥ १ ॥ ’खजुआनो उद्योत क्यां सुधी रहे के ज्यां सुधी चंद्रमानो उद्योत न थाय अने चंद्रमानो उद्योत पण क्यां सुधी रहे के ज्यां सुधी सूर्यनो उदय न थाय, पण ज्यारे हजार किरणोने धरनार सूर्य उदय पामे त्यारे खजुआनो अने चंद्रमानो ए बेहुनो उद्योत रहे नहीं. तेम बीजा वादीयोने हराववाने तो ए इन्द्रजालियो समर्थ छे, पण म्हारी आगल एनो प्रभाव चाले नहीं. एणे ज्यां सुधी मुजने दीठो नथी त्यां सुधी बीजा लोकोने भरमावे छे. तो हवे म्हारे फोकट घरमां बेशी मान करवुं ते शा कामनुं! हुं पोते त्यां जइने तेनुं बल पराक्रम जोउं के ए शुं भण्यो छे? अरे! मुजने एटलां शास्त्र तो भलेना पाठनी परे आवडे छे—“ लक्षणे मम दक्षत्वं, साहित्ये संहिता मतिः। तर्के कर्कशता नित्यं, क शास्त्रे नास्ति मे श्रमः ॥ १ ॥” लक्षण शास्त्रमां म्हारुं दक्षपणुं छे. एटले लक्षणशास्त्र तो हुं सारी पेठे जाणुं लुं. स्त्री पुरुषादिकोनां बत्रीश लक्षण रुडी रीते कही देखाडुं लुं तथा पदार्थनां लक्षण तो एवां प्रतिपादन करुं के जेमां अव्याप्ति प्रमुख दोष रहे नहीं, साहित्य शास्त्र जे काव्यादिक ते तो सर्व म्हारे अस्खलित छे, तथा तर्कशास्त्रमां तो हुं एवो निपुण लुं के म्हारा स्हामो कोइने जवाव देतां आवडेज नहीं, एवा कठण तर्कने हुं जाणुं लुं माटे तर्कशास्त्र म्हारे कठण नथी—एतो सदा अकर्कश छे. घणुं शुं कहिये?

एवु कयु शास्त्र छे ? के जेमां म्हारो श्रम न थयो होय ? अर्थात् अठार व्याकरण, अगणित कोश, छद रत्नाकरादिक अलंकार ते काव्यनी शोभा अतिशयालकारादिक, नवरत्नादिक ते वात्स्यायनादिक, धर्मशास्त्र ते सर्व पुराण मीमांसादिक, ज्योतिष शास्त्र ते चूडामणि प्रमुख, वैद्यकशास्त्र कालज्ञानादिक, ए वर्धा शास्त्र म्हाराथी अजाण्या नथी तो ए इन्द्रजालीयो शु म्हाराथी जीते एवो छे ? माटे हवे हु त्या जइ देव, दानव, मानव सर्वने देखता एने हरावीने एनु सर्वज्ञ पणानु मान उतारी नाखु एवो मनमां गर्व आणी पांचसो छात्रोने लेइ जेम जाणे इन्द्र खेंची लइ जतो होयनी ? ते सा माटे के भगवाननी देशना प्रथम खाली गइ हती, तेथी भगवान एक रात्रिमां धार योजन चालीने आव्या तेथी इन्द्रमहाराजे जाण्यु के एमने शिष्यनी प्राप्ति पाय तो रुडु पाय ते माटे इद्रनो प्रेर्योज जाणे इन्द्रभूति समोसरण तरफ जतो होयनी ? एवी कवीश्वर घटना करे छे, अन्यथा तो एमज थनारु छे

इन्द्रभूति पांचसो छात्रथी परवर्यो थको वाद करवानी इच्छाथी श्रीवीर भगवानना समोसरण तरफ चाल्यो ते वखते पांचसो छात्रो इन्द्रभूतिनी विरुदावली बोले छे के-“ सरस्वती कठाभरण, वादिविजय-लक्ष्मीशरण, ज्ञात-सर्व पुराण, वादिकदली-कृपाण, पंडितश्रेणी-शिरोमणि, कुमतांधकार-नमोमणि, जितवादिवृद्ध, वादि गरुड-गोविंद, वादिघटमुद्गर, वादिचक्रमास्कर, वादिसमुद्र- अग-स्ति, वादिवृक्षहस्ति, वादिमुखमजन, सकलभूपालरंजन, पद्मा-पावलीमूल, परवादिमस्तकशूल, वादिगोधूमधरद, मर्दितवादि मरद, वादिकदकुहाल, वादिवृद्धभूपाल, वादिगजसिंह, वादि-शिरलीह, वादिवेद्यामुजग, शब्दलहरी, गगातरग, सरस्वतीभट्टार, चोदविद्या अलकार, वादिदृढयशाल, वादियुद्धमाल, घटुराजसमाज-

મુકુટ, બહુબુદ્ધિવિકટ, જ્ઞાનરત્નાકર, શબ્દદિવાકર, મહાકવિશ્વર, કૃત-
 શિષ્ય વૃહસ્પતિ, નિર્જિતભાર્ગવમતિ, કૌજંગમસરસ્વતી, પ્રત્યક્ષભારતી,
 જિતાનેકવાદ, સરસ્વતીલિબ્ધપ્રસાદ. ” ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારની વિરુ-
 દાવલી છાત્રો બોલી રહ્યા છે અને ઇન્દ્રભૂતિ ચાલ્યો જાય છે. વલી
 રસ્તામાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે અરે જુઓ તો સ્વરા કે આ મૂર્ખે શું
 કર્યું ? ઇષે સર્વજ્ઞપણના આટોપથી મને નાહક ક્રોધ ચઢાવ્યો તો હવે
 ઇથી ઇ શું સુખી થવાનો છે ? જેમ કોઈ અગ્નિમાં પડે તો વલી ભસ્મ
 થયા વિના રહે નહીં, તેમ ઇષે પણ કર્યું છે, ઇમ ચિંતવતો ચાલતો
 ચાલતો જ્યારે સમવસરણની પહેલી પાવડી છે ત્યાં ચઢીને
 જોયું તો ત્રણ ગઢ દીઠા. તે ગઢ કહેવા છે કે ત્યાં પ્રથમ રૂપાનો
 ગઢ છે તેના સુવર્ણમય કોશીશા છે, ચાર દિશામાં ચાર પોલ છે.
 બીજો સુવર્ણ ગઢ છે તેના રત્નના કોશીશા છે. ત્રીજો રત્નનો ગઢ છે.
 તેને મણિકાંતના કોશીશા છે. ઇક યોજનને વિસ્તારે છે. તેની વચમાં
 અશોકવૃક્ષ છે. ઉપર ત્રણ હાથ સહિત, સુવર્ણનું સિંહાસન છે. તેની ઉપર
 સ્વામિ બેઠા છે તે ઇન્દ્રભૂતિ પોતાની નજરે દીઠા ત્યારે મનમાં વિચાર્યું કે
 મેં ઘણાં વાદી દીઠા છે; પરંતુ આવો તેજસ્વી વાદી ક્યાં પણ દીઠો નથી
 તો ઇ શું બ્રહ્મા છે ? ના ઇ બ્રહ્મા પણ દેખાતો નથી કેમકે બ્રહ્માને તો
 સાવિત્રી નામે સ્ત્રી છે, હાથમાં પવિત્રી અને કમંડલ છે, હંસવાહન
 છે, પાંચમું ગર્દભનું મુખ છે ઇટલા ઇમાં મલતાં નથી
 માટે ઇ બ્રહ્મા નથી, તો શું ઇ વિષ્ણુ છે ? ના તે પણ નથી;
 કેમકે વિષ્ણુને તો લક્ષ્મી નામે સ્ત્રી છે, ચાર હાથ છે, શંખ, ચક્ર, ગદા
 અને ધનુષ ઇ આયુધ છે, ગરુડ વાહન છે, વરુણે ઇયામ છે,
 માટે ઇ વિષ્ણુ પણ નથી. તો ઇ શું બ્રહ્મજ્ઞાની છે ? ના તે પણ
 નથી; કેમકે તે તો અરૂપી છે. વલી ચંદ્રમા સોલે કલા ઇ સંપૂર્ણ છે.
 પરંતુ કલંક સહિત છે માટે ચંદ્રમા પણ નથી, તથા જો ઇને સૂર્ય કહું

તો સૂર્યથી પણ ઘણું તેજ તો ઘણું અધિક છે, પરંતુ તેના કિરણ ઉગ્ગ છે તે ઉગ્ગ કિરણ અને નથી માટે સૂર્ય પણ કેમ સમજે ?, વલી ઇદ્ર છે એમ જો કહું તો તે પણ નથી, કારણ કે તેને સહસ્ર નેત્ર છે તે અને નથી વલી જો એ મેરુ હશે એમ કહું તો મેરુ કઠણ છે તે એમા કઠણ-પણુ દેખાતું નથી માટે એ મેરુ પણ નથી તો એ સર્વગુણ સર્વગ્રા સર્વથી અધિક જે તીર્થંકર કહેવાય છે તે એ તીર્થંકર છે કેમકે એવા ગુણ તો તીર્થંકર વિના ધીજા કોઈમા હોયજ નહીં માટે સમસ્ત પાપહર, સર્વ લોકના શિવકર, પદ્માયના રક્ષક, અનાથના નાથ, અશરણ-શરણ, તરણ તારણ, એવા શ્રીવર્ધમાન સર્વજ્ઞ તીર્થંકર જે કહેવાય છે તે સમજે છે સૂર્યની પરે તેજવત, ચંદ્રમાની પરે સૌમ્ય, સમુદ્રની પરે ગમ્भीર એવા શ્રીમહાવીર તીર્થંકર વિના ધીજો કેમ સમજે ?, ઇન્દ્રભૂતિ શ્રીવીરપ્રભુને દેખીને ચિંતવે છે-

‘ કિં નદી કિં મુરારિ કિમુરતિરમણ કિં નલ કિં કુનેર ,
કિં વા વિશ્વાધરોઽસૌ કિમિહ સુરપતિ કિં વિધુ કિં વિધાતા ।
નાય નાય ન ચાય ન ચલુ ન હિ ન વા નાપિ નાસૌ ન ચૈવ,
તીર્થં કર્તું પ્રવૃત્તો નિજગુણવિભવૈર્વિરદેવાધિદેવ ॥ ૧ ॥ ’

શુ એ મહાદેવ છે ?, શુ એ કૃષ્ણ છે ?, શુ એ વહુ રૂપવત કામદેવ છે ?, શુ એ નલરાજા છે ?, શુ એ ઇદ્રનો મહારી કુનેર છે ?, શુ એ વિશ્વાધર છે ?, શુ એ ઇદ્ર છે ?, શુ એ ચંદ્ર છે ? અથવા શુ એ વિધાતા છે ?, એવી રીતે કલ્પનાઓ કરીને પછી વિચારપૂર્વક નિર્ણય કરવા લાગ્યો કે, એ મહાદેવ તો નથી, કેમકે-તે તો લગોચ્ચો છે, તથા અને સુવર્ણ સરસ્વો વર્ણ છે માટે એ કૃષ્ણ પણ નથી, રાજચિન્હે કરી વર્જિત હોવાથી એ નલરાજા પણ નથી, ત્યાગી છે માટે કુનેર મહારી પણ નથી, પાદચારી છે માટે વિશ્વાધર પણ નથી, ભગ રહિત છે માટે ઇદ્ર પણ નથી, કલક રહિત છે માટે

चंद्र पण नथी, अने घटना विवर्जित छे माटे विधाता पण नथी, ए तो सर्वथी अधिक लक्षणधारी देखाय छे तो ए कोण छे एम विचार करतां जाणवामां आव्युं के-अरे ! ए तो तीर्थ करवाने अर्थ पोताना अतिशयादि गुण रूप धनवडे करीने प्रवर्तित छे एवा देवाधि-देव ' श्रीवीर-जिनेन्द्र ' जे लोक कहे छे ते एज छे बीजो कोइ नथी. एम जणाय छे.

हा ! ए में शुं कर्युं. आ हुं केवा संकटमां आवी पव्यो, हवे हुं शुं करं ? एनी आगल म्हारुं मान केम रहेशे ? ' कथं मया महत्वं मे, रक्षणीयं पुरार्जितम् । प्रासादं कीलिका हेतो-भक्तुं को नाम वाञ्छति ॥ १ ॥ " हवे म्हारुं पूर्वे उपाजेल म्होटाइपणुं हुं केम राखीश ? एटले में पूर्वे घणा वादियोने जीत्या छे तेथी हुं लोकमां प्रसिद्ध थयो छुं. पंडित कहेवाउं छुं, तो हवे म्हारे म्हारा पंडितपणांने राखवानो उपाय इयो करवो के जे थकी ए म्हारी पंडिताइ लोकोमां कायम रहे अने जो एनाथी वाद न करं तो लोको कहेशे के ए वाद करवा गयो हतो ते पाछो केम भागी आव्यो, माटे म्हें मूर्खाई करी तो पण वाद कर्या वगर म्हारे पाछुं जावुं ठीक नथी. केमके मारे तो हवे ए एकज जीतवो रह्यो छे, तो हवे अल्पने माटे म्हारो वधो यश न गुमाववो ' जेम कोइने एक खीलो जोइतो होय तो ते एक खीलाने माटे आखो प्रासाद भांगी खीलाने काढवा वांछे नहीं, एवो मूर्ख कोइ होय नहीं ' वली " सूत्रार्थी पुरुषो हारं, कस्त्रोटायितुमीहते । कः काम-कलशस्यांशं, स्फोटयेत् ठिकरीकृते ॥ ३ ॥ " -एवो कोण पुरुष होय जे सूत्र एटले तांतणाने अर्थ हारने त्रोडवानी वांछा करे एटले सूत्रनो त्राग जोइतो होय तेटला माटे हार त्रोडवो एम कोइ वांछे नहीं तेम म्हारे पण ए एकने हराव्या विना म्हारो यश रूपी हार त्रोडी नाखवो नहीं. तथा कोण पुरुष ठीकरी जोइती होय तेना

अर्थे मनोवांछितने पूरनार एवो जे कामकुभ तेने फोडी नाखे अर्थात् ठीकरीने अर्थे कामकुभने कोइ फोडी नाखे नहीं, तेम हु पण एनी साथे वाद कर्या विना जो एमज पाछो फरी जाउं तो काम-कुभ जेवो म्हारो यश रूप घट ते फोडी नारया जेवु थइ पडे, तेथी हु मूर्खोनी गणतीमा थाउ माटे म्हारे एम न करवु वली " भस्मने चदन को वा, दहेद् दु प्राप्यमप्यथ । लोहार्थी को महाम्भोधौ, नौ भद्र कर्तुमिच्छति ॥ ४ ॥ " कोण डाह्यो पुरुष भस्म एटले राखने अर्थे दु खे प्राप्त थाय एवा चदनने वाले एटले भस्मने अर्थे मलयागिरि चदनने कोइ वाले नहीं, तथा एवो कोण मूर्ख होय जे लोखंडना कटकाने अर्थे महासमुद्रनी मध्ये नाव एटले वहान तेने भागी न्हाखवानी घाछा करे अर्थात् कोइ पण भागे नहीं परंतु जो मूर्ख होय तो भागी न्हाखे तेम जो हु एनी साथे वाद न करु तो म्हारु यशरूप मलयागिरि चदन ते वलीने भस्म थाय, तथा म्हारी यश रूपी नौका महासमुद्रमा भागी नाख्या जेवु गणाय माटे एवो मूर्ख हु न थाउ अथवा ए पूर्वोक्त श्लोकोनो अर्थ आवी रीते मेलववो के-इंद्रभूतिष भगवानना अतिशय दीठा तेथी चिंतववा लाग्यो के ए कोइ महापुरुष छे माटे एनी साथे हु वाद करीने अवश्य हारी जइश, तेथी में पण एनी पासे आवीने एक खीलाने माटे म्हारो यशरूपी प्रासाद भांगी न्हाखवा जेवी मूर्खाई करी, तथा एक तातणाने माटे हार गोडी न्हाखवानी इच्छा करी वली एक ठीकरीने माटे कामकुभने फोडी न्हाखवा जेवु कर्युं, तथा राखने अर्थे चदन वालवा जेवु कर्युं, तथा लोखंडना कटकाने अर्थे महासमुद्रमा म्हारा सपादन करेला यशरूपी जहाजने भांगी न्हाखवा जेवु कर्युं, एम चिंतवी प्रभुना वचननो अतिशय जोवा माड्यो

सारङ्गी सिंहशा । स्पृशति सुतधिया नन्दिनी व्याघ्रपोत,
मार्जारी हसवाल प्रणयपरिवशात्कोकिकान्ता भुजङ्गम् ।

વૈરાળ્યાજન્મજાતાન્યપિ ગલિતમદા જન્તવોન્યે ત્યજન્તિ,
શ્રુત્વા સામ્યૈકરૂઢં પ્રશમિતકલુપં યોગિનં ક્ષીણમોહમ્ ॥ ૧ ॥

સમપરિણામે કરી એકાંતે રહેવાથી પ્રકર્ષે કરીને ઉપશમ્યાં છે કલુષ ઇટલે પાપ જેમનાં ઇવા, વલી ક્ષીણ થયો છે મોહ જેમનો ઇવા યોગીયોને સુણીને ઇટલે ઉપશમ સહિત, પાપ રહિત, મોહરહિત ઇવા જે યોગી મુનિરાજ તેમને સુણીને અર્થાત્ ઇવા મુનિનાં વચન સાંભળીને વીજા જીવ પળ જેને જન્મ થકીજ અરસ્પરસ એક વીજાની સાથે વૈર રહેલાં છે ઇવા તિર્યંચ જીવ પળ સમવસરણમાં મદરહિત થયા થકા પોત પોતાનાં વૈરને છાંડે છે ઇટલે જેનાં ઇવાં વચન છે કે જે સાંભલવા થકી જીવો આજન્મનાં વૈરને પળ ભૂલી જાય છે તે વૈર કોને કોને છે તે કહી દેખાડે છે:-પ્રભુના સમવસરણમાં આવેલી મૃગલી તે સિંહના બાલકને સ્પર્શે છે ઇટલે સિંહને અને હરણને આજન્મનું વૈર છે; પળ સમવસરણમાં તેઓનો વૈર મટી જાય છે તેથી તે પોત પોતામાં મલીને ઇકઠાં વેઠાં છે, તથા ગાય પોતાના પુત્રની બુદ્ધિથી વાઘના બાલકને ચાટી રહી છે. ઇટલે વાઘને અને ગાયને વૈર છે તો પળ ઇહાં તે વૈર ટલી ગયું છે, માટે વાઘના બાલકની પાસે વેઠી થકી લાઢ કરે છે, વલી વિલાડી છે તે સ્નેહના વશ થકી હંસના બાલકને સ્પર્શ કરીને વેઠી છે, ઇટલે વિલાડી પળ હંસના બાલકને મારતી નથી. વલી મોર અને સર્પને પોત પોતામાં વૈર છે તો પળ તે પ્રભુના સમવસરણમાં કેવા થઈ વેઠા છે, તો કે ઢેલ (મયૂરી) છે તે સર્પની સાથે વેઠી છે. એ રીતે ઇહાં ઇવા પ્રકારનાં વૈર તે સર્વ જીવોનાં મટી ગયાં છે.

એવો ભગવાનના વચનનો અતિશય દેખી ઇન્દ્રભૂતિ વિસ્મય થઈ રહ્યો છે. ઇટલામાં ભગવાન બોલ્યા કે હે ઇન્દ્રભૂતિ ! ગૌતમ ગોત્રિય ! તું ભલે આવ્યો, તું સુખ સમાધિમાં વર્તે છે. એવું સ્વામિનું વચન સાંભળી ઇન્દ્રભૂતિ મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે એ મ્હારું નામ, અને ગોત્ર

पण जाणे छे केमके हु एनी साथे क्यारे पण मल्यो नथी, तथापि एम विचार्युं के म्हारु नाम तो जगतमां प्रसिद्ध छे माटे कोण नथी जाणतो ? सर्व कोइ जाणोज छे हु कांइ अछतो माणस नथी. सूर्य क्या छानो रहे ? पण एणे मने म्हारु नाम कहिने जे बोलाव्यो तेनु तत्त्व म्हारा जाणवामां आवी ग्यु के एणे मात्र मने ठगवा सारुज बोलाव्यो जणाय छे परतु हु कांइ एवो अणसमजु नथी के एना मीठा वचनथी मोहित थइ जाउ हु तो ज्यारे ए म्हारा मनमा जीव छे के जीव नथी ? एवो संदेह रहेलो छे ते कही आपे अथवा ते सदेह भांजी न्हाखे त्यारे जाणुं के ए खरेखरो सर्वज्ञ छे न्हीं कां तो मात्र म्हारी साथे एने वाद करवो पडे तेथी व्हीतो थको मने राजी राखवा माटे मीठा वचनथी बोलावे छे तेणे करी ए पोताना मनमां एवु समजतो हशे के ए म्हारी साथे वाद करशे न्हीं, पण ते तो हु मानुं न्हीं, एवु विचारे छे एटलामा भगवान बोल्या के-हे इद्रमूति ! जीव छे के नथी ? एवो त्हारा मनमा सदेह छे. वेदनां पद जीवने उत्थापवा वालां अने जीवने थापवा वालां जाणीने सदेहमा पढ्यो छे त्हेनो अर्थ तु विपरीत करे छे, तेथी तने सदेह रही गयो छे माटे ते वेदनां पदोनो अर्थ पूर्वापर विरोध रहित हु त्हने कहु छु ते सांभल, एम कही भगवान पोते स्वमुखे वेदना पदोनु उच्चारण करे छे ते केवा ध्वनिथी करे छे ते कहे छे-‘ समुद्रो मथ्यमान किं, गंगापुरोऽथवा किमु । आदिब्रह्मध्वनि किंवा, वीरवेदध्वनिर्वभौ ॥ १ ॥ ’ जेम समुद्र मथन करवा मांडथु होय ते वखते जे ध्वनि थाय त्हेवोज ध्वनि थाय छे के शु ? अथवा गंगानदीनु पूर आवे ते वखते जे ध्वनि थाय तेज ध्वनि थाय छे के शु ? अथवा आदिब्रह्मानी ध्वनि थाय छे के शु ? एवो वीर भगवानना मुखथी ध्वनि थयो तेमां वेदमा जीवसत्ता निपेधकपद एवां छे के “ विज्ञानघन एवैतेभ्यो भूतेभ्य समुत्थाय, तान्येवानुविन-

ઇયતિ, ન પ્રેત્યસંજ્ઞાસ્તીતિ જીવાઽભાવશ્રુતિઃ ” હે ગૌતમ ! એ વેદના પદોનો અર્થ તૈં આ પ્રકારે જાણ્યો છે કે વિજ્ઞાનઘન ઇટલે વિજ્ઞાન સમૂહ જે ચેતનનો પિંડ (સર્વ કે०) ત્હેજ ચેતન પિંડ તે (ઇતેભ્યો ભૂતેભ્યઃ કે०) ભૂત જે પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ અને આકાશ એ પાંચ ભૂતો થકી (સમુત્થાય કે०) ઉત્પન્ન થઈને (તાન્યેવાનુવિનશ્યતિ કે०) તે ભૂતોનો નાશ થયા પછી તે વિજ્ઞાનઘન ચેતનનો પણ નાશ થાય છે માટે (ન પ્રેત્યસંજ્ઞાસ્તિ કે०) પરલોક નથી ઇટલે એ પૃથિવ્યાદિક પાંચ ભૂતોથી જીવ ઉત્પન્ન થાય છે અને એ પૃથિવ્યાદિક પાંચભૂત જ્યારે નાશ પામે ત્યારે જીવનો પણ નાશ થઈ જાય માટે જીવ મરણ પામીને પરલોકે જાય છે એમ કહેવું વૃથા છે કેમકે પરલોકે જાય એવો જીવ નથી. તો શું છે તો કે જ્ઞાન છે, ત્હેજ એ ભૂતોથી ઉત્પન્ન થાય છે. જેમ દીપક ઉપજીને જ્યારે વિનાશને પામે છે ત્યારે તેનો પ્રકાશ પણ જતો રહે છે તેમ ભૂતોનો નાશ થયે એ જીવનો પણ નાશ થાય છે. પ્રયોગ પણ છે કે—‘ જ્ઞાનં નાન્યભવગં ભૌતિકત્વાત્ દીપવત્ ’ જ્ઞાન છે તે ભૂતથકી ઉત્પન્ન થાય છે, માટે વીજે ભવે જનાર નથી ઇટલે વીજા ભવમાં જવાવાલું નથી. જેમ દીપક છે તેમ એ પણ છે, માટે પરભવે જનારો જીવ નથી. વલી પ્રત્યક્ષ દેખીયે છિયે કે પાંચભૂત તો દેખવામાં આવે છે, પણ જીવ દેખવામાં આવતો નથી. જ્યારે માણસ મરણ પામે છે ત્યારે તેને વાલીને રાખ કરીયે છિયે. ત્યાં હાડ પ્રમુખ તો નજરે દીઠામાં આવે છે, પણ જીવનું ચિન્હ તો કાંઈ દેખાતું નથી. એવો વિચાર વેદના પદના અર્થથી તને ભાસે છે કે જીવ નથી. વીજું વલી ત્હારા મનમાં એમ પણ ભાસે છે કે વેદમાં એવું પણ પદ છે ‘ સ વૈ અયમાત્મા જ્ઞાનમયો મનોમયો વાઙ્મયશ્ચક્ષુર્મય આકાશમયો, વાયુમયસ્તેજોમયઃ, આપોમયઃ, પૃથિવીમયઃ, ક્રોધમયઃ, અક્રોધમયઃ, હર્ષમયઃ, શોકમયઃ, ધર્મમયઃ, અધર્મમયઃ ’ ઇત્યાદિ—(સ કે०) તે

(वै के०) पादपूरणे अथवा सन्निधने (अय के०) ए (आत्मा के०) जीव ते ज्ञानमय एतले ज्ञानवत्, मनवालो, वचनवालो, नेत्रवालो एमज आकाशमय, वायुमय, तेजमय, जलमय, पृथ्वीमय तथा क्रोधमय, अक्रोधमय, हर्षमय, शोकमय, धर्ममय, अधर्ममय, इत्यादिक वेदना पद देखवाथी तने शंका उत्पन्न थयेली छे के जीव छे के नथी एवो रहने सदेह छे

हे इन्द्रभूति ! योगीश्वरे प्रत्यक्ष जाणेलो एवो ए आत्मा छे एतले ज्ञानीने ए आत्मा प्रत्यक्ष छे जेम परमाणु बीजा सामान्य जीवोने दीठामा आवता नथी पण ज्ञानवत् जाणे छे अनुमानथी पण ए जीवसत्ता सिद्ध थाय छे, ते अनुमान आ प्रमाणे छे-‘ अस्त्यात्मा-शुद्धपदवाच्यत्वाद् घटवत्’-छे आत्मा शुद्धपद कहेवापणाथी, माटे जेम घट पद छे ते असयोगी पद छे, तो ए घट नथी एम न कहेवाय तेम आत्मा पद जे छे ते पण सयोग रहित पद छे, तेथी एनी पण नास्ति कहेवाय नहीं जगतमा जे जे पदार्थ शुद्धपद वाच्य छे, ते ते पदार्थ असत् नथी अर्थात् सत् छे वली शास्त्रमा पण आत्मा कहे छे तो हवे शु जाणीए? जीव छे के नथी, केमके एक सूत्र जीव कहे अने एक सूत्र नास्ति कहे एवु जाणी हे इन्द्रभूति ! तने सदेह पड्यो छे पण ते सदेह खोटो छे, व्यर्थ छे, केमके जीवने नास्ति कहेनारु जे “ विज्ञानघन ” पद तेनो अर्थ तु विपरीत करे छे तेथी ए पूर्वापर विरोधने लीधे तने शका रही छे माटे एनो अर्थ आम करवो योग्य छे के ‘ विज्ञान ’ एतले ज्ञान अने दर्शन ते अभिन्नपणाथकी विज्ञानघन एवु जीवनु नाम छे रहेज ” एतेभ्यो मूतेभ्य ” एतले भूत ते घटादिक छे तेने देखी उत्पन्न थाय छे एतले ज्ञाता जे विज्ञानघन तेने घटादिक जे ज्ञेय ते देखी ज्ञान उपजे छे त्यारे जाणे के घट ते एहज छे ए ज्ञान ते “ समुत्थाय ” उपजीने “ तान्येव ” रहेज ज्ञान ते ज्ञेयनो

ઉપયોગ જાવાથી તેમાંજ નાશ થાય “ અનુવિનશ્યતિ ” પછી તે ઘટના
 વોધનો પર્યાય વિનાશ પામે છે “ ન પ્રેત્યસંજ્ઞાસ્તિ ” જે પૂર્વની
 જ્ઞાનસંજ્ઞા હતી તે રહે નહીં ઇટલે જે ઘટ દીઠો તે ઘટનું જ્ઞાન ત્હેજ
 ઘટમાં રહ્યું પણ ઘટનો ઉપયોગ પટમાં ન થાય, પરમાર્થ એ છે કે ઇન્દ્ર-
 ભૂતિને વિજ્ઞાનઘનની શ્રુતિના અર્થથી સંદેહ હતો કે જીવ ભૂતમાં
 ઉત્પન્ન થાય અને ભૂતમાંજ નાશ થાય પરંતુ પરલોક નથી, એ સંદેહ હતો
 તે પ્રભુએ અર્થ કહ્યો કે જે ઉપયોગ ઘટનો હતો તે ઉપયોગ ઘટમાંજ
 રહ્યો ? પરંતુ પટમાં નથી. જો એમ ન માનીએ તો “ યથાકારી તથા
 ભવતિ ” જ્ઞેવું કરે ત્હેવું થાય “ સાધુકારી સાધુર્ભવતિ ” ભલું કર-
 નારો ભલો થાય અને “ પાપકારી પાપી ભવતિ ” પાપ કરનારો પાપી
 થાય ‘ પુણ્યં પુણ્યેન કર્મણા ભવતિ ’ પુણ્ય કર્મ કરીને પુણ્ય થાય
 ‘ પાપઃ પાપેન ભવતિ ’ પાપ કરીને પાપી થાય તથા “ દદદ ” એ ત્રણ
 દકારનો અર્થ દયા, દાન અને દમ છે ‘ ઇતિ દકાર ત્રયં યો વેત્તિ ’
 એ ત્રણ દકારને જાણે ‘ સ જીવઃ ’ તે જીવ છે એ યજુર્વેદાદિકનાં પદ છે
 તે કેમ મળે, માટે એ અનુમાન કરીએ કે ‘ વિદ્યમાન ભોક્તૃકમિદં શરીરં.
 ભોગ્યત્વાદોદનાદિવત્ ’ વિદ્યમાન છે ભોક્તા જેહનો એવું એ શરીર
 ઇટલે વિદ્યમાન છે ભોગવનારો જેહનો એવું શરીર છે તો એ સૂત્રથી એનો
 ભોગવનારો જીવ છે તે વિદ્યમાન છે એમ સિદ્ધ થયું. તેથી એ શરીર
 ભોગવવા યોગ્ય છે, માટે એનો ભોગવનાર પણ છે. જેમ આહાર ભોગ્ય
 છે તો તેનો ભોક્તા પણ છે તેમ એ શરીરને ભોગવનારો જીવ છે
 એ અનુમાનથી જીવ છે તે માટે હે ઇન્દ્રભૂતિ ! જેમ ‘ ક્ષીરંઘૃતં ’
 દૂધમાં ઘૃત ‘ તિલે તૈલં ’ તિલમાં તેલ ‘ કાષ્ઠે અગ્નિઃ ’ કાષ્ઠમાં
 અગ્નિ ‘ સૌરભ્યં કુસુમે ’ ફૂલમાં સુગંધ અને ‘ ચદ્રકાંતૌ સુધા ’
 ચંદ્રની કાંતિમાં અમૃત ‘ યદ્વત્તથા ’ જેમ એ છે તેમ ‘ આત્માક્ષગતઃ
 પ્રતિશ્ચેત્રં ભિન્નઃ ’ આત્મા શરીરમાં છે. સર્વ શરીર ક્ષેત્રમાં જુદો જુદો

छे ते ' अपौद्गलिक ' पुद्गल रहित ' पारिणामिक ' पारिणामिक छे, कर्ता छे, भोक्ता छे, ' स जीव ' ते जीव छे ' अन्यथा जीव विना-दया किंविषया स्यात् ' एम जो जीव न मानिये तो जीवदया ते शाने त्रिपे होय ' तस्मादस्ति जीव ' माटे हे इन्द्रभूति ! जीव छे इत्या-दिक वेदपदना अर्थ सांभली, सशय टाली, मद छाडी, वैराग्य पामी, श्रीवीरप्रभुने त्रण प्रदक्षिणा देइ, इन्द्रभूति पगे लाग्यो अने शुद्ध-भावथी पाचसो छात्रो सहित दीक्षा लीधी, एनु गौतमगोत्र हनु माटे गौतम एहवे नामे प्रसिद्ध थयो भगवानना मुखथी ' उपन्नेवा, विगमेइवा, धुवेवा, ' ए त्रिपदी पामीने द्वादशांगीनी रचना करी कहु छे के- ' श्रीवीरमुखतो वेदपदार्थमवगत्य च । प्रवज्य त्रिपदीं लब्ध्वा, द्वादशाङ्गीं स निर्ममे ' ॥ १ ॥ श्रीवीरप्रभुना मुखथी वेदपदनो अर्थ जाणी दिक्षा लेइने त्रिपदी पामी वार अगनी रचना करी

२ श्रीअग्निभूतिगणधर—

इन्द्रभूतिए दिक्षा लीधी ए वात एनो बीजो भाइ अग्निभूति छे तेणे सांभली त्पारे विचारवा लाग्यो के कदाचित् अग्नि छे ते पाणी यह जाय, पाषाण नरम यह जाय, पर्वत वायुथी ढगी जाय, सूर्य पश्चिम दिशामा उदय थाय, चद्रमाथी अगारा बपें, पाणी छे ते अग्निज्वाला यह जाय, अमृत खाघाथी मरण नीपजे, विष खाघाथी जीवतो थाय, पातालमां पृथ्वी पेसी जाय, मेरु पर्वत चलायमान थाय, समुद्र मर्यादा मूकी दे, एटलां वानां बनी जाय, परन्तु म्हारो भाइ ए इन्द्रजालीयाथी हारी जाय ए वात क्यारे पण बने नहीं एम चितवना करे छे एवामां समोसरणथी केटलाक चीना लोको गाममां आन्पा तेमने अग्निभूतिए पोताना भाइ सबधि बुचांठ पूछवाथी ते कहेवा लाग्या के शु पूछो छो ? इन्द्रभूति तो भगवानना शिष्य थया, ए अमे अमारी नजरे जोइ आन्पा छिये एनु सांभली अभिभूति विचा रवा लाग्यो के म्हारो भाइ अत्यन्त डाखो छतां केम छनाय ? पण देवेच्छाथी वस्तुवे छलाइ गयो हये, तो हवे हु त्यां जइ ए इन्द्रजालियाने जीतीने म्हारा भाइने पाछो लइ आयु अने एना सर्वज्ञपणानु विरुद पण टाली आयु एम विचारो आमर्ष सहित पांचथे छात्रोना परिवारे परबयो थको, विरुदावली बोलावतो थको त्यां जइ समवसरणनी पहेली पावडीए पण आय्यो त्पारे प्रश्नए पण तेने पूर्वनी रीते नाम

ગોત્ર સહિત બોલાવ્યો અને કહ્યું કે હે અગ્નિભૂતિ ! તુજને ‘ કર્મ છે કિંવા નથી ’ એવો સંશય છે તે તું વેદપદનો અર્થ જાણતો નથી તેથી સંશય રહે છે. તે આવી રીતે— ‘ પુરુષ એવેદં સર્વં યદ્ભૂતં યચ્ચ માવ્યં ’ इत्यादिक વેદના પદથી તું જાણે છે કે જીવ છે ત્હેજ સર્વ છે, તો એથી બીજું કર્મ તે વલી જૂદું કેમ સંભવે ! એટલે કર્મ નથી, કેમકે આત્મા તો અમૂર્ત છે તેને કર્મ કેમ લાગે ? કારણ કે મૂર્તને અને અમૂર્તને માંહો માંહે સંયોગ હોય નહીં માટે કર્મ નથી. વલી કર્મથી જીવને સુખ દુઃખ પણ કેમ થાય. એ પદ ઉપરથી કર્મ નથી, એમ તું માને છે. તથા વલી કોઈક વેદનાં પદ આમ પણ છે કે “ પુણ્યઃ પુણ્યેન, પાપઃ પાપેન ” એ ઉપરથી કર્મ છે એમ પણ દેખાય છે. તો શું કર્મ છે કે નથી એ ત્હારો સંદેહ છે. પણ હે અગ્નિભૂતિ ! જે વેદનાં પદ છે તે આત્મસ્તુતિનાં છે, પરંતુ કર્મ નિષેધ કરનારાં નથી; કેમકે અમૂર્ત છતાં મૂર્ત દ્રવ્ય સાથે સંયોગ તો પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. અમૂર્ત આકાશને મૂર્તિ વાદલાઓને પરસ્પર યોગ થાય છે. જે મર્તિવંત છે તે અમૂર્તને સુખ દુઃખ કરે છે, જેમ મદિરાપાન કરનારને અચેતપણું થાય છે તે મદિરા મૂર્તિવંત છે પણ અમૂર્ત જીવ છે તેને મુંઝાવે છે માટે કર્મ છે એમ સિદ્ધ થાય છે. વલી લોકમાં એક સુમાગ્ય, એક દુર્માગ્ય, એક સુરૂપવાન એક કુરૂપવાન, એક ધનવાન, એક દારિદ્રી એ સર્વ શુભાશુભ કર્મ વિના કેવી રીતે સંભવે ? એ રીતે વેદપદમાં પણ કર્મ સત્તા સિદ્ધ છે તેથી કર્મ અવશ્ય છે, इत्यादिक વેદપદના અર્થ સાંભલીને અગ્નિભૂતિનો પણ સંશય ટળ્યો. ત્યારે અહંકાર છોડી માવ-સહિત પાંચસૌ છાત્રની સાથે દીક્ષા લીધી.

૩ શ્રીવાયુભૂતિગણધર—

ત્રીજો માહ વાયુભૂતિ છે તેણે અગ્નિભૂતિને દીક્ષા લીધી. તે વાત સાંભલી ત્યારે ચિંતવવા લાગ્યો કે મ્હારા બે માહ એ સર્વજ્ઞની પાસે દીક્ષા લીધી તો તે કોઈ મહાત્મા પુરુષોત્તમ દેખાય છે માટે હું પણ તેને વાંટું પૂજું અને સંશય પૂછી પાપ રહિત થાઉં. એમ વિચારી તે પણ ભગવાન પાસે આવ્યો. ભગવાને તેમને પૂર્વોક્ત રીતે બોલાવ્યો અને કહ્યું કે હે વાયુભૂતિ ! ‘ જીવ ત્હેજ શરીર એટલે જીવ અને શરીર એ બે એક છે ? ’ એવો તુજને સંશય છે, તે વેદપદના અર્થ વરાવર ન જાણવાને લીધે છે. તે વેદપદ— “ વિજ્ઞાનઘનર્ણવૈતેભ્યો ભૂતેભ્યઃ સમુત્થાય ” इत्यादि એ પદથી જીવ સત્તા સિદ્ધ છે, જીવ છે તો તે જીવનું ભોગ્ય જે શરીર તે જીવથી ભિન્ન છે તથા ‘ સત્યેન લભ્યસ્ત-પસાદોષે વ્રહ્મચર્યેણ ’ इत्यादि વેદપદનો અર્થ છે કે સત્ય, તપ, વ્રહ્મચર્યથી સંયુત પુરુષ, જાણે છે કે જીવ શરીરથી ભિન્ન છે. પ્રમાણથી પણ જીવ અને શરીર ભિન્ન દેખાય છે; કેમકે એ મ્હારું શરીર છે એમ કહેવાય છે, તો હાં મ્હારું શરીર છે એમ કહેનારો જીવ છે, માટે જીવ અને શરીર ભિન્ન છે. એવું સાંભલીને વાયુભૂતિને પણ દીક્ષા લીધી.

७ श्रीमौर्यपुत्रगणधर—

सातमो मौर्यपुत्र आव्यो, तेने प्रभुए कह्युं हे मौर्यपुत्र ! ' तुजने देव नथी ' एवो संदेह छे ते तुं वेदना पदनो अर्थ बरावर जाणतो नथी, ते वेदपद ' मायोपमान इन्द्र, यम, वरुण, कुबेरादि ' माया जेम इन्द्र, यम, वरुण अने कुबेरादिक छे एनाथी तुजने एवो संदेह छे के देवादि सर्व मायारूप छे; परन्तु वस्तुगत नथी, एम तुं जाणे छे, पण ए मायारूप जे कछा छे ते तो अनित्यता जणाववा माटे कछा छे अने वेदमां ' सएय यज्ञायुधी यजमानोऽञ्जसा स्वर्गलोकं गच्छति '—यज्ञरूप आयुध छे जेहने ते ए यज्ञ करनारो यजमान तत्काल सुधो स्वर्ग एटले देवलोक जाय छे ए वेदपद ऊपरथी देवलोक छे एम सिद्ध थाय छे एवी रीते वेदपदनो अर्थ सांभली मौर्यपुत्रनो संदेह टन्यो तेथी दीक्षा लीधी.

८ श्रीअकंपितगणधर—

आठमो अकंपित आव्यो, तेने स्वामीए कह्युं हे अकंपित ! तुजने ' नारकी नथी ' ए संदेह छे ते वेदपदना अर्थनुं रहस्य तुं जाणतो नथी तेने लीधे संदेह छे. ते वेदपद ' नेह वै प्रेत्य नरके नारकास्तन्ति ' ए वेदपदना अर्थथी तुं एम जाणे छे के परलोकमां नारकी नथी. परन्तु ते अर्थ तुं खोटो समजे छे एनो अर्थ आम छे के (नेह) नहीं इहां (प्रेत्य) परलोकमां (नरके) नरकने विषे शाश्वता (नारका) नरकना जीव (वै) निश्चय एटले नारकीना जीव शाश्वता नथी एम जाणवुं, पण नारकी नथी एम न जाणवुं. केमके ' नारको वै एष जायते यः शूद्राञ्जमश्नाति ' जे शूद्रनुं अन्न लीये छे ते नारकी थाय ए वेदपद ऊपरथी नारकी छे एम सिद्ध थाय छे एम सांभली निःसन्देह थई एणे पण दीक्षा लीधी.

९ श्रीअचलभ्रातागणधर—

नवमो अचलभ्राता आव्यो, तेने प्रभुए कह्युं के त्हारा मनमां ' पुण्य पाप छे किं वा नथी ' एवो संदेह छे ते तुं वेदना पदनो अर्थ विरुद्ध समजे छे तेने लीधे छे. ते वेदपद ' पुरुष एवेदम् ' इत्यादि बीजा गणधरना वेदपदना पाठमां एनो बधो अर्थ करेलो छे ते रीते आंही पण जाणवो, माटे जीव पुण्यथी सुख पामे अने पापथी दुःख पामे. एम पुण्य अने पाप ए बे वेदमां छे. ए अर्थ सांभली संदेह टाली एणे पण दिक्षा लीधी.

१० श्रीमेतार्यगणधर—

दशमो मेतार्य आव्यो, तेने प्रभुए कह्युं. हे मेतार्य ! ' परलोक छे के नथी '

એવો તુજને સદેહ છે તેની ઊપર વેદનાં પદ જે રીતે પ્રથમ ગણધરને કહ્યાં હતાં તે રીતે સર્વે કહી દેલાં વળી ' અસ્તિ પરલોક રહલોકસ્યાન્યથાનુપપત્તેસ્ત્વર્વજન્મ '—પરલોક છે જો ન હોય તો આ લોક પણ કેમ કહેવાય માટે ત્હારા પૂર્વજની પરે પરલોક પણ છે, જેમ ત્હારા પૂર્વજ છે તો તુ પણ છે અને જે પાપ કરીને મરણ પામે તે નરકમાં જાય, અને ધર્મ કરે તે મોચે જાય એવો અર્થ સાંમલી તેણે પણ દીધા લીધી

૧૧ શ્રીપ્રભાસગણધર—

અગીઆરમો પ્રમાસ આગ્યો, ત્યારે પ્રશ્ન ચોળ્યા, હે પ્રમાસ ! તુજને ' મોચ છે કે નથી ' એવો સદેહ છે તે તુ વેદપદનો અર્થ બરાબર જાણતો નથી, તેને લીધે છે તે વેદપદ " જરામર્યં ઇતરસર્વં યદગ્નિહોત્ર "—' અગ્નિહોત્ર ' યજ્ઞ છે ' ઇતરસર્વં ' તે સર્વ ' જરામર્યં ' યા ' જાવજીવ કરવો અને ઇ હોમમાં જીવ મરણ પામે છે, તે પાપ રૂપ છે તે સ્વર્ગના સુખ આપે, પણ તેથી મોચ ન થાય કેમકે જાવજીવ ઇ કરવો કદ્યો માટે સ્વર્ગને જવાય પણ તે વિના મોચ જાવાનો ઉપાય નથી તો મોચ કેમ થાય એમ વિચારતાં મોચ નથીજ, એવો અર્થ તુ કરે છે તેથી તુજને સદેહ રહ્યો છે પરંતુ તે અર્થ તુ કરે છે તેમ નથી. એનો અર્થ આવી રીતે છે કે અગ્નિહોત્ર છે તે જાવજીવ સર્વ પણ છે પરંતુ યા શબ્દથી મુક્તિના અર્થો જે જીવો છે તેઓએ મોચના કારણ સારૂ પણ ક્રિયા-ગુણન કરવું, ઇટલે ઇ હોમજ સર્વકાલ કરવો નહીં પરંતુ મોચનો પણ ઉપાય કરવો તથા વળી બે વ્રક્ષ છે ' પરમપર ' તેમાં એક તો પરવ્રક્ષ અને બીજો અપરવ્રક્ષ, ' તત્ર પર સત્ય જ્ઞાનમનતઃ વ્રક્ષ ' ત્યાં પરવ્રક્ષ તો સત્યરૂપ, જ્ઞાન અનંતરૂપ, નાશ રહિત છે ઇટલે અનંત જ્ઞાનમય વ્રક્ષ તે પર છે ઇ શ્રુતિથી મોચ છે એમ જાણવું ઇ અર્થ સાંમલી નિ સન્દેહ થઈ ઇયે પણ દીધા લીધી. રૂતિ ગણધરવાદ .

ગણધરસ્થાપના અને ચન્દનમાલાની વીંછા—

શ્રીગૌતમસ્વામીથી માંડીને યાવત્ પ્રભાસજી પર્યંત સર્વ મલી અગીઆર વિદ્વાન્ આવ્યા તે સર્વના મનમાં જે જે સશય હતા તે પ્રમુખ ટાલ્યા તેથી અગીઆરે જળે મલી પોતાના ચુમ્માલીશસો શિષ્યો સહિત પ્રમુ પાસેથી દીક્ષા લીધી, પ્રમુખ સર્વને ત્રિપદી આપી તે આવી રીતે—પ્રથમ ' ઉપરોઢ વા ' ઇટલે સર્વે ઉપજે છે એમ કહ્યું ત્યારે શકા પેદા થાય છે કે જે સર્વે ઉપજે છે તો તે જગનમા કેવી રીતે સમાય ?, ત્યારે બીજું પદ ' વિગમેઢ વા ' ઇટલે વિનાશ પામે છે ઇ પદમાં પણ શકા

उपजे छे के जो विनाश थतो जाय तो सर्व संसार शून्य थइ जाय ?
 एम विचारी त्रीजुं पद कहे छे ' धुवे वा ' एटले ए संसारनी स्थिति
 निश्चल छे त्यारे जाण्युं के उपजे छे, विणसे छे अने रहेनारो छे ते
 रहे पण छे एवी संसारनी स्थिति सदा सर्वदा त्रणे कालमां चालती
 आवे छे. एम त्रिपदी प्रभु पासेथी पामीने ए अगीआरे गणधरोए बे
 घडीमां एटले एक मुहूर्तमां द्वादशांगीनी रचना करी ते अवसरने
 विषे इन्द्र महाराज पोते रत्नना थालमां वासक्षेप लेइ हाजर थया.
 तेमांथी प्रभुए मुट्टी भरीने अगीआरे गणधरने माथे अनुक्रमे वासक्षेप
 कर्यो, ए तीर्थनी स्थापना थइ. देवताओए देवदुन्दुभि वगाड्यां अने
 जय जय शब्दोच्चार कर्या पछी चंदनवालाए पण भगवाननी देशना
 सांभली प्रतिबोध पामीने महामहोत्सव सहित प्रभुपासेथी दीक्षा
 लीधी, तेनी पछवाडे बीजा पण घणा जनोए दीक्षा लीधी, घणा श्रावक
 थया, घणी श्राविकाओ थइ, एम चार प्रकारना संघनी स्थापना थइ.

गौतमस्वामिए अष्टापदतीर्थनी यात्रा करतां १५००३ तापसने दीक्षा आपी—

गौतम स्वामीनुं उत्कृष्टरूप, प्रथम संघयण, प्रथम संस्थान,
 छट्ठ अट्टमादिक तपश्चर्या करता थका, धर्मदेशना देता थका,
 तेजोलेइयादिक अट्ठावीश लब्धिना धरनार, चार ज्ञानवंत, चौद
 पूर्वधारी, श्रुतकेवली थया, जेने दीक्षा आपे, तेने केवलज्ञान
 उपजे पोताने प्रभु ऊपर स्नेह घणो तेथी केवल उपजे नहीं
 त्यारे चिंतव्युं के मने केवलज्ञाननी प्राप्ति थाशे के नहीं ? गौतमनी
 एवी चिंतवणी जोइ श्रीवीर भगवान देशनामां एवी रीते बोलया के—जे
 पोतानी लब्धिए अष्टापद पर्वत ऊपर चढी चोवीश तीर्थकरने वांदे,
 ते जीव तेज भवे मोक्षे जाय, एवी वीरनी वाणी सांभली बत्तीश
 कोश ऊंचो अष्टापद पर्वत छे, जेनी आठ पावडीयो छे. तेना ऊपर
 सूर्यना किरण अवलंबीने श्रीगौतमस्वामी पोतानी लब्धिथी चक्या,

चोवीश जिनने वादी ' जगर्चितामणि ' स्तवन करी श्रीवयरस्वामीनो जीव तिर्यकजृम्भकनामा सामानिक देव छे तेने पुडरीकाध्ययनथी प्रतिबोधीने नीचे उतर्या, त्यारे पन्नरशेने त्रण तापस चोथ, छट्ठ अने अट्ठम तपने पारणे कदमूल फलादिनु पारणु करे, एम करता धार मास बही गया छे तेमणे श्रीगौतमने उतरता दीठा त्यारे चितव्यु के आपणे घना शिष्य थाइए तो अष्टापद ऊपर जइ देवने वादीये एम धारी उठीने श्रीगौतमजीने पगे लाग्या, गौतमे तेमने प्रतिबोधिने दीक्षा आपी, पछी त्यांज ऊभा रही, सर्वे तापसोने स्वलब्धिपलथी ऊपर चढावी अने देव वदावीने पाछा नीचे उतार्या, गौतमस्वामीए पूछ्यु के हे शिष्यो ! तमे पारणु करशो ? ते बोल्या हा स्वामी, पछी गौतमस्वामी पोतानी लब्धिथी खीरनो एक पात्र सवा शेरनो भरी आब्या अने तापसोने कहु के उठो पारणु करो, त्यारे खीरपात्र देखी तापसो कहेवा लाग्या के खीर थोडी ने खानार घणा, माटे आटली खीरथी तो आखे आंजण थाशे ? अथवा वधाने एकेकु टीलु कराशे ? पछी, गौतमस्वामीए कहु के हे शिष्यो ! माडले चालो म्हारे पारणु करी गुरु पासे जाबु छे एम कही माडले घेसाडी तापसोनो सदेह भाजवाने अर्थे खीरना पात्रामा पोतानो अगूठो मेल्यो, त्यारे अक्षीण लब्धिथकी पन्नरशे त्रण तापसने पारणा कराब्या, पोते पण पारणु कर्यु, त्या पांचशे एक तापसने तो खीर जमता जमता श्रीगौतमना गुण चितवता चितवता केवलज्ञान उपन्यु अने पाचशे एकने प्रभुनु समोवसरण देखी केवलज्ञान उपन्यु तथा पाचशे एक तापसने श्रीवीर भगवाननु मुख देखताज केवलज्ञान उपन्यु एम पन्नरशे त्रण तापस केवली थया तेओ वीरभगवानने वांदी केवलीनी सभामा जाय माड्या, त्यारे गौतम बोल्या हे शिष्यो ! तमे छद्मस्थनी सभामा घेसो, ए तो केवलीनी सभा छे माटे एमां न वेसबु त्यारे

वीरभगवान् बोलया हे गौतम ! तमे केवलीनी आशातना म करो, ए पन्नरशे त्रण केवली थया छे, ते सांभली गौतम खेद याम्या के जुओ ! म्हारा शिष्य केवली थया पण हुं केवली थातो नथी. एम घणो घणो चित्तमां खेद करवा लाग्या, त्यारे भगवाने कह्युं के हे गौतम ! तुं खेद म कर, अंते आपणे वन्ने सरखे सरखा थइशुं.

चातुर्माससंख्या अने प्रभु महावीरनो निर्वाण—

ते काल, ते समयने विपे, श्रमण भगवंत श्रीमहावीरस्वामीने अस्थिग्रामनी निश्राये वर्षाकालतुं पहेलुं चोमासुं थयुं. त्यार पछी चंपा-नगरीमां अने पृष्ठचंपानी निश्राये त्रण चोमासां वर्षाकालना थया, विशाला नगरीमां वाणिज्य गामनी निश्राये वार चोमासां वर्षाकालनां थयां, राजगृहनगरना नालंदीनामे पाडानी बाहेर चौद चोमासां वर्षा-कालनां थयां, मिथिला नगरीए छ चोमासां कर्यां, भद्रिका नगरीए वे चोमासां कर्यां, आलंभिका नगरीमां एक चोमासुं कर्युं, सावत्थि नगरीमां एक चोमासुं कर्युं, अनार्य देशमां एक चोमासुं कर्युं, एवं एकतालीश थयां, छेळुं वेतालीशमुं चोमासुं मध्यम पावापुरी (अपापा) नगरीमां हस्तिपाल राजानी जूनी लेखकशालामां जगातनी मांडवी कारकुननी सभामां वर्षाकाले रह्या. ते चोमासानो चोथो महीनो सातमुं पखवाडीयुं कार्तिक वदि आमावास्याना दिवसनी रात्रिना छेहेडाने विपे, भगवान श्रीमहावीरस्वामी काल प्राप्त थया. जाति, जरा, मरण, बंधन एटले जनमबुं, वृद्ध थाबुं, मरबुं तेनुं जे बंधन तेने छेदीने सिद्ध थया, तत्त्व जाणवा वाला थया, मुक्त थया, सर्व दुःखनो अंत कर्यो, संताप रहित थया, सर्व दुःखनो क्षय थयो. पांच संवत्सर मांहेलो चंद्रनामा बीजो संवत्सर वर्त्ते छे तेने विपे, प्रीतिवर्द्धन नामे मास ते कार्तिक मास तेने विपे, नंदीवर्द्धन नामा पक्ष, अग्निवेश्य

નામા દિવસ તેને વિષે તથા ક્યાંએક ‘ઉપશમ’ એવું વીજુ નામ એ દિવસનું કહે છે, દેવાનંદા નામા રાત્રિ ક્યાંએક વીજો ‘નિરત્તિ’ એવું નામ પણ એ રાત્રિનું છે જે લવમા ભગવત મોક્ષે પહોતા, તે લવનો નામ અર્ચ છે એટલે અર્ચ નામા લવ, મુહૂર્ત નામા પ્રાણ એટલે શ્વાસોદ્વાસ, સિદ્ધ નામા સ્તોક, નાગ નામા કરણ, સર્વાર્થ સિદ્ધ નામા મુહૂર્ત, સ્વાતિ નામા નક્ષત્રની સાથે ચંદ્રમાનો યોગ આવે છતે ભગવાન કાય સ્થિતિ, ભવસ્થિતિ લવણીને કાલગત થયા, યાવત્ મન સર્વાધી શરીર સર્વાધી સર્વ દુઃખથી રહિત થયા, જે રાત્રિમા શ્રમણ ભગવત શ્રીમહાવીરસ્વામી કાલગત થયા તે રાત્રિમા ચારે નિકાયના ઘણા દેવ, અને ઘણી દેવીઓ સ્વર્ગલોક થકી હેઠા તિર્છાં લોકને વિષે ઉતરવા લાગ્યા તેથી તથા ઝૂઝા ઉર્ધ્વલોકને વિષે જાવા લાગ્યા તેથી તે રાત્રિને વિષે આકાશમા ઘણો ઉદ્યોત થયો જે રાત્રિમાં શ્રમણ ભગવત શ્રીમહાવીરસ્વામી કાલગત થયા તે રાત્રિમા ઘણા દેવ અને દેવીઓ આવતા જાતા બહુજ આકુલ થયા તેથી અવ્યક્ત (કોલાહલ) શબ્દ થયો જે રાત્રિમા ભગવાન શ્રીમહાવીર સ્વામી કાલગત થયા તે રાત્રિમા ગૌતમ જે દ્વિભૂતિ-અણગાર ભગવાનના શિષ્ય તેનું પ્રેમબધન ત્રૂટયુ તેથી શ્રીગૌતમસ્વામીને કેવલજ્ઞાન અને કેવલ દર્શન ઉપન્યુ

શ્રીગૌતમસ્વામીને કેવલજ્ઞાન કેમ ઉપન્યુ ?—

પોતાનો અતસમય જાણીને શ્રીમહાવીર દેવે શ્રીગૌતમસ્વામીનો પોતાની ઉપર નિવિડ સ્નેહ જાણી તે પ્રશસ્ત સ્નેહ રાગ નિવર્તન કરવાને અર્થે સધ્યા સમયથી પહેલાં શ્રીગૌતમસ્વામીને દેવશર્મા બ્રાહ્મણને પ્રતિવોધ કરવા સારુ પાર્શ્વવર્તી ગ્રામે મોકલ્યા હતા, તે બ્રાહ્મણને પ્રતિવોધ આપી ત્યાં રાત્રિ રહી પ્રભાતે પાછા વળ્યા, ત્યારે માર્ગમા કેટલાએક દેવોને શૂન્ય ચિત્તે દેખ્યા અને ઉપયોગથી વીરનિર્વાણ સાંભળ્યું, ત્યારે વજ્રાહતની પરે મૂર્છા પામ્યા, થોડીવાર પછી સાવધાન થયા, ત્યારે મોહના વશ

विलाप करवा लाग्या के हे प्रभो ! तमे त्रण लोकना सूर्य अस्त
 पाम्या तो हवे मिथ्यात्व अंधकार पसरवा मांडशे ! कुतीर्थरूप धुवडना
 समूह जाग्रत थइ गर्जारव करशे ! दुरमति दुःकालरूप राक्षस प्रवेश
 करशे ! कुमतिरूप चोर घणा जागशे ! जेम सूर्य अस्त थये कमल
 कुमलाय, तेम चतुर्विध संघरूप कमल वन कुमलाशे ! जेम चंद्र विना
 आकाश, दीपक विना मंदिर, अने सूर्य विना दिवस, शोभता नथी
 तेम तमारा विना ए भरत क्षेत्र शोभा रहित थाशे ! हे वीर ! तमारा
 विना हवे सात प्रकारना ईति उपद्रव प्रवृत्त थशे, हे वीर ! तमारा विना
 पाखंडी रूप तारा देदीप्यमान थशे, तमारा विना धर्मरूप चंद्रमाने
 पापरूप राहु ग्रहण करशे, हे महावीरदेव ! हवे हुं कोना पगतलियामां
 उल्लासतो थको म्हारा मनना संदेह पूछीश ? कोने हुं भगवान् कही
 बोलावीश ? कोने हुं नमीश ? हे प्रभो ! हवे मुजने तमारे विना बीजो
 कोण गौतम कही बोलावशे ? हा हा !!, हे वीर ! हे वीर !! तमे ए शुं
 कर्तुं जे आ वखते मने दूर कीधो, लौकिक पणुं पण नहीं राख्युं, हुं
 शुं बालकनी परे आडो वेशी आपनो छेहडो पकडी रहेत ? अथवा शुं
 केवलज्ञाननो भाग मांगत ? शुं मोक्षमार्ग संकीर्ण थात ? अथवा
 शुं तमोने कांड भार लागत, के मुजने भोलवीने चाल्या गया ? हे
 वीर ! जे वेलाए पोतानो बालक वेगलो होय तो पण तेने बोलावीने
 पोतानी पासे राखवो जोड़ये ते वेलाये उलटो तमे मुजने पोताथी दूर
 कर्यो. हे वीर ! तमे शुं तमारा ऊपर म्हारो कृत्रिम स्नेह जाण्यो ? हे
 वीर ! हुं तमारे शुं असुखकारी थतो हतो जेथी मने मूकी गया, हे वीर !
 तमे मुजने केम वीसारी मूक्यो, हे वीर ! तमे आजे मुजने म्होटा विरह
 रूप समुद्रमां नाख्यो, प्रभो ! तमारा विना हुं म्होटा वियोग रूप
 दाहमां दाइयो, हवे तमारा विना म्हारो दुःख कोण भांजशे, हे वीर !
 हवे समोसरणनी शोभा विलय थइ गइ, हवे मुक्ति मार्गनो साथ

भाग्यो, अने हवे जेम जल विना माछली टलवले तेम तमारा विना चतुर्विध श्रीसघ टलवलतो थशे, हे वीर ! तमारा वचनरूप उपशम जलविना जिनशासन रूप वाडीयो, वाग, वगीचा सूकाइ जशे, तमारा विना समता रूप केतकी सूकाइ जशे, माटे हे वीर ! हवे भव्य जीवना मनरूप भ्रमर क्या जइने गुजारव करशे ? हे वीर ! हे गुणनिधान ! हे जिनशासननायक ! हे भव्यजीवसुखदायक ! हे जिनशासन-सणगार ! हे करुणासागर, तमे मुजने विलविलतो मूकीने सात राज दूर जइ वस्या तो हा हा वीर ! हवे हु कोनी साथे सदेशो कहेवरावु ? एम अनेक प्रकारे गौतमस्वामी प्रशस्त मोहना उदयथी नाना प्रकारना दुख करता थका श्रीगौतमने बार बार मोहना वशथकी वी ! वी ! एवा अक्षर मुखे रही गया पछी गौतमस्वामीए विचार्युं के ए श्रीवीर राग तो निस्नेहीज होय, माटे ए तो म्हारोज अपराध छे, हुंज मूर्ख थयो जे में मोहना वश थकी श्रुतनो उपयोग आपी जोयु नहीं माटे ए म्हारा एकपक्षी स्नेहने धि कार थाओ अरे ! आ मोहराजानो कहेवो महात्म्य छे के म्हारा सरखाने पण एवी रीते पीडा करे छे तो बली बीजा ते शी गणतीमां ? अरे ! म्हें रागना वश-थकी विचार्युं नहीं के ए श्रीवीर प्रभु तो निरागी निस्नेही हता तो म्हारे एना ऊपर राग करवो ते फोकट क्लेशकारीज जाणवो ए निर्मो-हीने शानो मोह होय अर्थात् कांइ पण न होय बली हे जीव ! तु कोण छे अने ते कोण छे तेमा पण जो निश्चय दृष्टीथी विचारवा जइये तो श्रीवीर अने हु काइ जूदा नथी केमके आ आत्मा तो एकज ज्ञान, दर्शन, चारित्रमयी शाश्वतो छे, बीजा सर्व भाव अशाश्वता छे, हु एकलो लु, म्हारो बीजो कोइ स्नेही नथी, जगतमा कोइ कोइनु नथी इत्यादिक सम भावना भावता श्रीगौतम स्वामीने केवल-

જ્ઞાન ઉપન્યું, ઇંદ્રાદિક દેવતાઓએ પ્રભાતે કેવલજ્ઞાનનો મહોત્સવ કીર્તી કવિ કહે છે કે ‘ શ્રીગૌતમસ્વામી અહંકારથી તો પ્રતિબોધ પામ્યા અને રાગથી ગુરુભક્તિ કરી તથા વિપાદમાં કેવલજ્ઞાન પામ્યા ’ એ આશ્ચર્ય છે, ગૌતમસ્વામિએ સૌધર્મસ્વામીને દીર્ઘાયુ જાણીને પાટ દીધો. પછી વાર વરસ કેવલ પર્યાય પાલી અને સર્વ મલી વાણું વર્ષાયુ ભોગવીને, મોક્ષે પોહોતા. ગૌતમસ્વામી જેમને દીક્ષા આપે તે ત્હેજ ભવમાં મોચે જાય એ ગૌતમસ્વામીમાં મ્હોટો અતિશય હતો.

દ્વીપમાલિકા પર્વની ઉત્પત્તિ—

જે રાત્રીમાં ભગવાન મોક્ષે ગયા તે રાત્રીમાં નવ મહાકી જાતિના ઉપન્યા, અને નવ લિચ્છવી જાતીના ઉપન્યા, કાશી કૌશલ્ય દેશના માલિક ગણ ઇટલે પરિવારના ધણી એવા અઢારે ગણ રાજા છે તે ભગવાનનો મામો ચેડો મહારાજા છે તેના એ અઢારે દેશના રાજા મિત્ર સમાન છે માટે મલવાને અર્થે આવ્યા હતા તે રાજા અમાવાસ્યાને દિવસે ઉપવાસ કરીને રાત્રે પોસહમાં વેઠા હતા. પછી તે રાજાઓએ ભગવંત નિર્વાણ પામ્યા માટે કેવલજ્ઞાનરૂપ જે ભાવ ઉદ્યોત હતો તે તો ગયો તો હવે દ્રવ્ય ઉદ્યોત કરીશું. ઇટલે પોસહ ઉપવાસ રૂપ જે દ્રવ્ય ઉદ્યોત તે વરસો વરસે એ અમાવાસ્યા દિવસે કરીશું ? અથવા હવે દ્રવ્ય ઉદ્યોત કરશું એવું વિચારીને દીવા પ્રમુખ દ્રવ્ય ઉદ્યોત કર્યો. તે દિવસથી મંગલિકને અર્થે મ્હોટું પર્વ દીવાલીનું થયું તે પર્વમાં ભગવાન મોક્ષ પામ્યા, શિવસુખ નિરુપદ્રવ્ય સુખ પામ્યા. વલી કાર્તિક શુદી એકમને દિવસે ગૌતમસ્વામીને કેવલજ્ઞાન ઉપન્યું તેનો હર્ષ જાણવો અને કાર્તિક શુદી વીજને દિવસે ભગવાનનો મ્હોટો ભાઈ નંદીવર્દન છે તે પ્રભુનું નિર્વાણ સાંભળીને ઘણોજ શોકવંત થયો હતો તેનો શોક મટાડવા સારું ભગવાનની વહિન સુદર્શનાએ પોતાને ઘેર નંદીવર્દનને તેડીને જમાડ્યો ને ભાઈનો શોક ટાલ્યો તે દિવસથી લોકોમાં ‘ ભાઈવીજ ’

ચાલૂ થઈ, જે રાત્રિમાં ભગવાન મોક્ષ ગયા તે રાત્રિમાં ક્ષુદ્ર પટલે કૂર સ્વભાવ છે જેનો ઇવો અઢ્યાસી ગ્રહ માહેલો ત્રીશમો ભસ્મરાશિ નામા ગ્રહ તેની વે હજાર વર્ષની ઇક નક્ષત્ર ડપર સ્થિતિ છે તે ભગવાનના ઉત્તરાફાલ્ગુની નામે જન્મનક્ષત્ર ડપર આવ્યો છે જે દિવસથી ભસ્મ-રાશિ નામા મ્હોટો ગ્રહ ભગવાનના જન્મ નક્ષત્ર ડપર આવ્યો તે દિવસથી પ્રારમ્ભીને નિર્મય જે સાધુ-સાધવી છે તેમની ઘણી પૂજા પટલે ડઠીને ડમ્ભુ થાવુ, આહારાદિકનુ દેવુ તપા સત્કાર તે વદ્ધાદિકનુ દેવુ તેની વૃદ્ધિ થાશે નહીં. નિર્વાણની વલ્લતે પ્રથમ ભગવાનને સૌધર્મેન્દ્રે વીનતિ કરી હતી કે હે મહારાજ ! તમે મોક્ષ જાઓ છો પરતુ તમારા સતતનીયાંને વે હજાર વર્ષ પર્યંત પીઢા થાશે માટે વે ઘડી ભસ્મગ્રહ ઘાકી રહ્યો છે પટલુ વે ઘડીનુ આયુષ્ય તમારુ વધારો પટલે ભસ્મગ્રહ ડતરી જાય તો પાછલથી આપના સતતનીયાં (ચેલા-ચેલી)ને જ્ઞાતા ડપજશે તે સાંભલી ભગવાન વોલ્યા હે ઇદ્ર ! ઇ વાત ત્રણે કાલમા ન થાય, તમે તો વે ઘડી આયુ વધારવા કહો છો, પરતુ ઇક સમય માત્ર પળ આયુ મ્હારાથી વધે નહીં, ત્રુટયું આયુ કોડયી વધાર્યું જાય નહીં ઇ ઇમજ ભાવી છે જે વે હજાર વર્ષ પર્યંત મ્હારા તીર્થમાં શિષ્યોને ઘાધા થવા વાલી તેને કોળ વર્જી શકે, કોડનુ પળ સામર્થ્ય નથી અને જ્યારે ભસ્મરાશી ગ્રહના વે હજાર વર્ષ પૂરણ થઈ જશે ત્યારે નિર્મયોની ઘણીજ પૂજા સત્કારાદિક માનતા અને ધર્મનો ડદય થશે, શ્રીસઘને પળ હર્ષ થશે. માટે “ ઘડી ન લલ્લમે આગલી, ઇશ્યુ આલે વીર । ઇમ જાણી જીવ ધર્મ કર, જ્યા લગે વહે શરીર ? ” જે રાત્રિમાં ભગવાન મોક્ષ ગયા તે રાત્રિમા ઘણા ઈીણા ઈીણા કુધુઆ ત્રીન્દ્રિય જાતીના જીવ ડત્પલ્લ થયા તે ડદ્ધર્યા પળ ન જાય, ડદ્ધરીને અલગા પળ ન મૂકાય અને સાધુ સાધવીને નજરે પળ નહીં આવે, સીઘ ચાલે ત્યારે દેલ્યાય તે દેલ્લી ઘણા સાધુ સાધવીઓઇ માત પાળી આદિક ચારે આહારનો ત્યાગ કરી

કાલને વિષે દુઃષમ સુપમા નામે ચોથો આરો ઘણો વીત્યો અને તે આરાનાં ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહીના વાકી રહે થકે પાવાનગરીમાં હસ્તિપાલ રાજાની કારકુનની સભામાં પોતે એકલા પરંતુ સાથે બીજો કોઈ નહીં એટલે વીજા તીર્થકરો સર્વ સાધુઓના પરિવાર સહિત મોક્ષ ગયા છે અને શ્રીવીર ભગવાન તો એકલાજ બેલાનું તપ એટલે પાળી રહિત ચડવિહાર વે ઉપવાસ કરીને પલાંઠીવાલી વેઠા થકા સ્વાતિ નક્ષત્રમાં ચંદ્રમાનો યોગ આવે થકે પાછલીં ચાર ઘડી રાત રહે થકે પંચાવન્ન અધ્યયન પુણ્ય ફલના કહેવાવાલા અને પંચાવન અધ્યયન પાપ ફલના કહેવાવાલા તથા છત્રીશ અધ્યયન પૂછ્યા વિના કહીને છેલ્લો પ્રધાન નામા મરુદેવીનું અધ્યયન પ્રરૂપતા થકા કાલ પ્રાપ્ત થયા, ઝંચા ગયા, જાતિ, જન્મ, જરા, મરણનું વંધન કાપીને સિદ્ધ થયા, બુદ્ધ થયા, મુક્ત થયા, કર્મોનો અંત કરીને સર્વ સંતાપ રહિત થયા. દુઃખથી છૂટા થયા. ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામી મોક્ષ ગયા પછી નવસે વર્ષ વીત્યાં અને દશમા સૈકડાનાં એંસી વર્ષ થયાં ત્યારે એટલે વીરનિર્વાણથી ૧૮૦ વર્ષે પુસ્તક લખાણું અને વાચનાન્તરે નવશે ત્રયાણું વર્ષે પુસ્તક લખાણું એવું દેખાય છે.

નિર્વાણમાં ઇન્દ્રાદિકનો કર્તવ્ય—

ભગવંતનું નિર્વાણ થયું, ત્યારે ઇન્દ્રાદિકના આસન ચલાયમાન થયાં, ભગવંતનું પાંચમું નિર્વાણ કલ્યાણક જાણી સર્વ ઇન્દ્ર ભેગા થઈને ચમરેન્દ્રાદિકોષ વાવના ચંદનથી ભગવંતની ચય રચી, અગ્નિકુમાર દેવોષ અગ્નિ મૂક્યો, વાયુકુમારે વાયરો વિકૂર્વ્યો, ભગવંતના માંસ સર્વ શોષાવ્યાં. પછી મેઘકુમાર દેવોષ વરસાદ વરસાવ્યો, શરીરની રાખ સ્ત્રીર સમુદ્રમાં ન્હાંત્રી, ભગવંતની ઉપરની દાઢા સૌધર્મેન્દ્રે લીધી, હેઠલી દાઢા ચમરેન્દ્રે લીધી, તે દાઢાને રત્નમય ઢાવલામાં પૂજવામાટે રાત્રી ૫ અધિકાર શ્રીજંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞાસિમાં વિસ્તારથી કહ્યો છે, ત્યાંથી જોવું.

પુસ્તકલેખન ક્યારે કેવીરીતે થયું—

શ્રીવીર નિર્વાણ પછી વલ્લભીપુર નગરે દેવર્દિગણિ ક્ષમા-
શ્રમણ પ્રમુખ સર્વ શ્રીસઘે મલીને સિદ્ધાંત પુસ્તકારૂઢ કીધો,
પટલે આગલ તો સર્વ સૂત્રો આચાર્ય પ્રમુખને મુખપાઠે હતાં
પછી વાર વર્ષે દુ કાલ પડ્યો તેના લીધે કેટલા એક સાધુઓ મરણ
પામ્યા તેથી ઘણા સૂત્રપાઠ સાધુઓને મુખે હતા તે વિચ્છેદ ગયા ત્યાર
પછી જ્યારે સુગલ થયો, ત્યારે સૂત્રોનો વિનાશ થતો દેખી સાધુનો
સઘ ભેગો થઈ જેને મુખે જેટલો પાઠ સ્મરણમા રહ્યો હતો તે સર્વ
તાહપત્ર ઉપર લખી પુસ્તકારૂઢ કર્યો તથા કેટલીએક પ્રતોમા નવશે
પશીમા વર્ષથી સર્વ સિદ્ધાંત પુસ્તકે લખવા માંડ્યા, તે નવશેને ત્રાણુમે
વર્ષે સપૂર્ણ લખાઈ રહ્યા એવું પણ દેખાય છે એટલે — ‘વલ્લભીપુરમ્મિ નયરે,
દેવદ્વિપમુહ—સયલસઘેર્હિ । પુસ્થે આગમલહિઓ, નવસય અસિઆઓ
વીરાઓ ॥ ૧ ॥ ’ તથા કોઈ એમ કહે છે કે સ્કદિલાચાર્યે માથુરી
વાચના કરી પુસ્તક લિખ્યો છે તથા કોઈ કહે છે કે કાલિકાચાર્યે
ચોયની સંવત્સરી નવશેને ત્રાણું વર્ષે થાપી અને પાક્ષિક ચૌમાસી એક
દિવસે થાપી એવા કેટલાએક મતથી બોલે છે તેનો મુદ્દો કેવલી જાણે
એ વાતનો વિશેષ વિસ્તાર દીપિકા પ્રમુખ થકી જાણવો શ્રીવીર પ્રમુના
શાસનનું પ્રમાણ એકવીશ હજાર વર્ષનું કહ્યું છે શ્રીવીર પ્રમુના નવ
ગણધર તો પ્રમુ પોતે છતાં જ રાજગૃહિ નગરીમા એક મહીનાની સલેખના
કરીને પરિવાર સહિત સિદ્ધિ પામ્યા છે અને વીરનિર્વાણ પછી વાર વર્ષે
શ્રીગૌતમસ્વામી મોક્ષ પામ્યા છે, સાપ્રત પાંચમા કાલમાં જે મુનિરાજ
વર્તે છે તે સર્વ ભગવતના પાટે શ્રીસુધર્માસ્વામી પાંચમા ગણધર બેઠા
હતા તેનો પરિવાર જાણવો તે શ્રીસુધર્માસ્વામી વીરનિર્વાણ પછી વીશ
વર્ષે સિદ્ધિ પામ્યા છે તથા શ્રીવીર ભગવાનનો જન્મ ચૈત્ર મહીનામા છે
અને કાર્તિક માસમા મોક્ષ ગયા છે માટે વર્ષેતર વર્ષાયુ વરાબર મલતુ

નથી તે વાવત ઘણા ગ્રંથોમાં સંવત્સરના દિનમાનનો ફેરદેખાડી સમાધાન કરે છે. પરંતુ खरेखरी वात केवली गम्य છે ए श्रीमहावीरना पांच कल्याणक विस्तारे कहाँ. ए छट्ठा व्याख्यान पर्यंत श्रीवीर भगवाननो अधिकार जाणवो.

જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ભટ્ટારક-વિજયરાજેન્દ્રસૂરીશ્વર-સંકલિતે
શ્રીકલ્પસૂત્ર—બાલાવયોધે ષષ્ઠં વ્યાખ્યાનં સમાપ્તમ્ ।

अथ सप्तम व्याख्यान—प्रारंभः ।

—*ॐ*—

પશ્ચાત્પૂર્વી ન્યાયથી શ્રીપાર્શ્વનાથ સ્વામીનાં પાંચ કલ્યાણક કહે છે—

તે કાલ તે સમયને વિષે શ્રીપાર્શ્વનાથ અરિહંત ત્રેશઠ શિલાકા પુરુષમાં પ્રસિદ્ધ જેને સર્વ મતવાલા જાણે છે એવા શ્રીપાર્શ્વનાથ સ્વામીના પાંચ કલ્યાણક વિશાખા નક્ષત્રમાં થયા. વિશાખા નક્ષત્રમાં દેવલોકથી ચવીને વામાદેવીની કૂંચે ઉપન્યા, વિશાખા નક્ષત્રમાં જન્મ પામ્યા, વિશાખા નક્ષત્રમાં ગૃહસ્થપણને ત્યાગીને સાધુપણું ગ્રહણ કીધું, ઇટલે દિક્ષા લીધી, વિશાખા નક્ષત્રમાં સર્વોત્કૃષ્ટ કેવલજ્ઞાન અને કેવલ દર્શન ઉત્પન્ન થયું છે અને વિશાખા નક્ષત્રમાં મોક્ષ ગયા છે. ઇતિ સંક્ષેપ વાચના.

પાર્શ્વનાથપ્રભુનો જન્મ અને તેમના દશભવ—

તે કાલ તે સમયમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ પુરુષોમાં પ્રધાન તે ઝન્હાલાનો પહેલો મહીનો, પહેલું પચવાડિયું ઇટલે ચૈત્રવદિ ચોથને દિવસે પ્રાણત નામા દશમા દેવલોકથી વીશ સાગરોપમનું આઝખું પૂર્ણ કરીને ચઘ્યા તે આ જંબૂદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રને વિષે વાણારસી નગરીમાં અશ્વસેન નામા રાજા તેની વામાદેવી નામે રાણી તેમની કૂંચે મધ્યરાત્રીએ વિશાખા નક્ષ-

त्रमा चद्रमानो योग होते छते देव सत्राधि आहार, देव सत्राधि शरीरनो त्याग करीने गर्भपणे उपज्या श्रीपार्श्वनाथ भगवान प्राणत देवलोके कया भवथी आव्या ते दर्शाववा सारु श्रीपार्श्वनाथ स्वामिना प्रथम दशभव कहिये छिये-आ जवूद्वीपना भरतक्षेत्रमा पोतनपुर नामक नगरनो अरविंद नामा राजा तेनो विश्वभूति नामे पुरोहित हतो तेनी अनुद्धरी नामनी स्त्रीना एक कमठ अने धीजो मरुभूति ए वे पुत्र हता अनुक्रमे तेना माता पिता काल धर्म पाम्या पछी राजाये कमठने पुरोहित पदवी आपी पण ते कमठ स्वभावे कठोर, लपटी, दुष्ट, माठा लक्षणवालो मूर्ख छे, तेनी स्त्रीनु नाम वरुणा छे अने मरुभूति तो सरल स्वभाववालो, भद्रकपरिणामी, धर्मात्मा, श्रावकधर्म पालनारो छे तेनी स्त्री वसुधरा नामे अत्यंत स्वरूपवाली अने घणी चपल स्वभाववाली छे एक दिवसे ते कमठ मरुभूतिनी स्त्रीने देखी तेना रूपे मोह्यो थको भोग करवाने माटे तेने घेत्रण वार बोलाधी त्यारे ते स्त्री पण कमठ ऊपर राग करवा लागी एक दिवसे कमठे प्रधान वस्त्राभूषण आपीने वसुधराने पोताने वश करी माहोमाहे प्रीति बाधी भोग कर्म करवा माड्यो ते बात कमठनी स्त्री वरुणाना जाणवामा आवी त्यारे ते पोताना भरतारने कहेवा लागी के आ अकृत्य तमे करो छो ते सारु देखातु नथी. जो देवरना जाणवामा आवशे तो लोकोमा निंदा थशे, एवो पोतानी स्त्रीनो कहेलो उपदेश कमठे मान्यो नहीं तेना लीधे ते वरुणा नाराज थइने कमठना अनाचारनी बात मरुभूतिने कही दीधी, त्यारे मरुभूतिये जाण्यु के पोतानी नजरे दीठा विना एकाएक स्त्रीयोनी बात मानवी नहीं, एम विचारी एक दिवसे कपटथी कोइक गामे जवानो मिप करीने बाहेर गयो वली कापडीनो वेश करी पाछो पोताने घेर आवी राह्यो ते रात्रीये तेणे दुराचारी कमठ अने पोतानी स्त्री घेहुने

क्रीडा करतां दीठां त्यारे क्रोध करीने प्रभाते कमठना दुराचारनी वार्त्ता अरविंद राजा आगल आवीने कही, राजाये कमठने पकड़ी चोरनी परे भूंडे हाले करी रासभ ऊपर चढावी, नगरमां फेरवी, विटंबना करी, शहेरनी बाहेर काहाडी मूक्यो अने मरुभूतिने पुरोहित कर्यो. पछी कमठ दुःखी थयो थको कोइ तापसनी पासेथी दीक्षा लइ बार-वर्ष पर्यंत तपस्या करतो पृथ्वीमां भमतो भमतो फरी पाछो पोतन-पुरनी बाहेर एक पर्वतनी ऊपर आवी तपस्या करवा लाग्यो, पण गाममां न आवे. गामना सर्व लोक तेने तपसी देखी भोजनादिक आपे, प्रशंसा करे ते बात मरुभूतिये सांभलीने विचार्युं के ए म्हारो म्होटो भाइ छे. म्हें एने दुःख दीधुं छे, तेथी तापस थयो छे माटे हुं पण जइने म्हारो अपराध खमावी आवुं. एम चिंतवी घणा भोजनादिक रंधावी, साथे लइ कमठने खमाववा गयो, त्यां जइ तेना पगे लागी पोतानो अपराध खमावी पाछो फरे छे एटलामां कमठे मरुभूतिने ओलखी पोतानो वैर संभारी, तेना मस्तक ऊपर एक म्होटी शिला नांखी तेथी मरुभूति मरण पाम्यो ए पहेलो भव कह्यो.

ते मरुभूतिनो जीव आर्त्तध्यानथी मरण पामीने बीजे भवे विंध्याचलनी अटवीमां सुजातिक नामा हाथी थयो अने कमठनो जीव पण दुष्टकर्मना जोरथी ते पर्वत ऊपरथी उत्तरतां नीचे रपसी पड्यो. तेथी मरण पामीने तेज विंध्याचलनी भूमिमां पंखीनी परे उडतो चाले एवो कूर्कट नामे सर्प थयो. एकदा अरविंद राजाए संध्या समयने विषे पंचवर्णा वादलां दीठां, तेथी ते वैराग्य पामी, दीक्षा लइ अगीआर अंग भगी उग्रतप करता थका एकाकी विचरवा लाग्या. तेओ एकदा सागरचंद्र नामा सार्थवाहना संघनी साथे अष्टापद सम्मेतशिखरनी यात्राये गया, त्यां विंध्याचल वनमां एक सरोवर देखी संघे ते स्थानके उतारो कर्यो, एवामां मरुभूतिनो जीव जे हाथी थयो छे ते

पोतानी हाथणीयोना परिवार सहित त्या सरोवरने विषे जल पीवा सारु आव्यो, तेणे क्रोध करी सर्व सघने उपद्रव कर्षो तेथी सर्व सथ-
 वाराना लोक नासी गया पछी साधु काउस्सग्गमा ऊभा हता तेने ते
 हाथी मारवा आव्यो त्यारे मुनिना तपप्रभावथी त्यां थभाइ गयो ते
 अलगो ऊभो थको मुनिने जोवा लाग्यो मुनिने जोता थकां हाथीने
 जातिस्मरण ज्ञान उपन्यु त्यारे पूर्वना भव देखी साधुने ओलख्या
 पछी सूढ लांबी करी साधुने पगे लाग्यो मुनिये पण भव्य जीव
 जाणीने तेने प्रतिबोध आप्यो तेथी ते हाथी समकित पाम्यो ते जोइने
 बीजा पण घणा लोक त्या प्रतिबोध पाम्या पछी हाथीये श्रावकधर्म
 अगीकार कर्षो श्रावकना धार व्रतनी अभिलापा धरतो थको साधुने
 नमस्कार करी सरोवरमाथी पाणी पीइने पोताने स्थानके गयो साधुजी
 पण त्याथी विहार करी सथवारानी पाछल चाली यात्राये गया चारित्र
 पालीने शुभगति पाम्या हवे मरुभूतिनो जीव हाथी ते एक दिवस
 उन्हालाना दिवसोमा मध्यान्ह समये तृपाथी पीढायो थको तलाव ऊपर
 पाणी पीवाने आव्यो त्यां कादवमां खूची गयो, ते वखते कमठनो जीव
 कूर्कट सर्प पण तृपाथी पीढायो थको उडतो उडतो आव्यो, तेणे पाणी पीइने
 पछी हाथीने दीठो त्यारे आगला भवना बैरना लीधे हाथीनी ऊपर
 चढीने तेना मस्तकमा डक मार्यो, तेथी तेज वखते हाथीने झेर व्यापी
 गयु अने श्रावकधर्म पालवाना योगे शुभ ध्याने मरण पाम्यो ए वीजो
 भव ग्रीजे भवे ते हाथी त्याथी मरण पामीने आठमा देवलोके देवता
 थयो अने हाथी पडता सर्प पण चपाइने मरण पाम्यो ते हाथी
 घातना पातकथी पांचमी नरके जइ नारकीपणे उपन्यो ए ग्रीजो भव.

चोथे भवे मरुभूतिनो जीव आठमा देवलोकथी चवीने जंवूद्वीपना
 पूर्वमहाविदेह क्षेत्रमा सुकच्छ नामा विजयना वैताळ्य पर्वतनी दक्षिण
 श्रेणिमा तिलवती नामा नगरीने विषे विद्युतगति राजानी कनकवती

नामा स्त्रीनी कूखे पुत्रपणे उपन्यो. तेनुं ' करणवेग ' नाम दीधुं. अनुक्रमे युवावस्थाए सुरूपा नामा स्त्री परण्यो, राज्यने पण पाम्यो, एक दिवसे सुरूपा राणी साथे सुख भोगवतां गोखमां बेठा थकां संघ्या फूली देखी वैराग्य पामी दीक्षा लीधी. पछी वैताढ्यना हेमशैल ऊपर काउस्सगमां ऊभा रह्या. ते अवसरमां कमठनो जीव पांचमी नरकथी नीकलीने ते पर्वत ऊपर सर्प थयो छे तेणे साधुने करड्यो तेथी साधुये काल कीधो ए चोथो भव. पांचमे भवे साधु बारमा देवलोकें देवता थयो अने सर्प मरण पामीने पांचमी नरके गयो ए पांचमो भव. छट्टे भवे मरुभूतिनो जीव बारमा देवलोकथी चवीने आ जंबूद्वीपना पश्चिम महाविदेहने विषे गंधीलावती विजयमां शुभंकरा नगरीनो वज्रवीर्य नामे राजा तेनी लक्ष्मीवती नामे राणीनी कूखे पुत्रपणे आवी उपन्यो. मात पिताए तेनुं वज्रनाभ नाम दीधुं. अनुक्रमे तेना पिताए तेने राजपाटे वेसाड्यो. ते यौवनवयमां राज पालतो थको संसारिक सुख भोगवे छे. एक दिवसे शुभंकरा नगरीना उद्यानमां ' श्रीक्षेमंकर ' नामा तीर्थंकर आवी समोसर्या. तेमने वज्रनाभ राजा वांदवा गयो. त्यां तीर्थंकरनी देशना सांभली, संसार अनित्य जाणी, तीर्थंकर पासेथी दीक्षा लइ, अगीआरे अंग भण्यो, जंघाचारणनी लब्धीना बले सुकच्छ विजय मांहे निज्वलन पर्वत ऊपर काउस्सगग रह्या. ते अवसरमां कमठनो जीव पांचमा नरकथी नीकलीने, संसारने विषे बीजां पण घणां भवभ्रमण करी ते पर्वतमां कुरंग नामा भिन्न थयो. ते भिन्न पोताना स्थानकथी वाहेर आहेडो करवा निकल्यो त्यारे वज्रनाभ साधुने देखी आगला भवना वैरना लीधे साधुने देखतांवार ज अपशुकन थयुं जाणी क्रोध उपन्यो. तेथी साधुना मर्मस्थानके एक बाण खेंचीने मार्यो तेथी साधु शुभ ध्यान ध्यावता मरण पाम्या ए छट्टो भव.

सातमा भवे साधु शुभध्याने मरण पामीने मध्यम प्रैवेयके देवता पणे उपन्यो अने भिन्न मरण पामी साधुघातना पापयी सातमी नरके गयो ए सातमो भव आठमा भवे मरुभूतिनो जीव मध्यम प्रैवेयकयी चवीने आ जव्वदीपना पूर्व महाविदेहमा शुभकर विजयने विपे पुराणपुर नामे नगरमा कुशलवाहु नामे वासुदेवनी सुदर्शना नामे राणीनी कूखने विपे पुत्रपणे आवी उपन्यो, माताए चौद स्वप्न दीठा पछी पुत्रजन्म थयो त्यारे माता पिताए सुवर्णनाहु नाम आप्यु चौद सुपन देखवाना प्रभावयी ते सुवर्णनाहु चक्रवर्त्तिनी पदवी पाम्यो, छ खंड साधी, चक्रवर्त्तिनी पदवी भोगवी, वृद्धावस्थामा तीर्थकरनी देशना सामली, दीक्षा लइ, वीश स्थानकनुं तप आराधन करी तीर्थकर गोत्र वाध्यु ते राजर्षी एक दिवसे उजाडमा काउस्तग घ्याने रक्षा छे एवामा ते भिन्ननो जीव सातमा नरकयी मध्यम आउखु पूर्ण करीने तेज उजाडमा क्षीर गुफामा सिंहपणे आवी उपन्यो, तेणे त्यां सुवर्णनाहु मुनिने दीठो त्यारे पूर्वभवना बैरयी राजरूपीने मारी नाख्यो ए आठमो भव नवमा भवे साधु शुभध्याने मरण पामी दशमा प्राणात देवलोकें देवतापणे जइ उपन्यो अने सिंह मरण पामीने चोयी नरके गयो ए नवमो भव दशमा भवने विपे मरुभूतिनो जीव दशमा देवलोकयी चवीने श्रीवामादेवीनी कूखे आवी उपन्यो अने कमठनो जीव चोयी नरकयी मरण पामीने एक दरिद्री ब्राह्मणना घेर पुत्रपणे आवी उपन्यो तेना मात्राप बालपणामाज मरण पाम्या पाछलयी दु खी थयो यको लोके तेना ऊपर दया आणीने म्होटो कीधो. अनुक्रमे यौवनावस्था पाम्यो त्यारे निर्द्धनपणायी स्त्री मली नहीं तेयी अमर्ष धरी पेट भरवा सारु अज्ञान तपस्या आदरी तापसी दीक्षामा पचाग्नि साधवा लाग्यो तेयी ते तापस कमठ नामे विरयात थयो.

पार्श्वप्रभुनो जन्म विवाह अने नागोद्वार—

श्रीपार्श्वनाथ अरिहंत, पुरुषमां प्रधान, त्रण ज्ञाने करी सहित मातानी कूंखमां आव्या. माताए चौद स्वप्न दीठां “ अत्रे स्वप्न पाठक बोलाव्या यावत् गर्भनी प्रतिपालना करी इत्यादिक सर्व अधिकार श्रीमहावीर स्वामिनी परे जाणी लेवो.” ते काल ते समयना विषे पार्श्वनाथ स्वामी शीयालानो बीजो महिनो, त्रीजुं पखवाडियुं, पोषवदि दशमीना दिवसे नव महीना ने साडा सात दिवस गर्भमां रहीने, मध्यरात्रिमां विशाखा नक्षत्रे चंद्रमानो योग आवे थके वामाराणीनी कूंखथी रोग रहित पुत्रपणे जन्म्या. जे रात्रिमां श्रीपार्श्वनाथ जन्म्या ते रात्रिमां घणा देवता आव्या. “यावत् चोसठ इंद्र जन्ममहोत्सव प्रमुख करवा आव्या तथा दिगंकुमारिकादि आवी ते सर्व श्रीमहावीर स्वामिनी परे श्रीपार्श्वनाथ स्वामीनुं नाम लइने अहीं कहेवुं.” पत्नी अश्वसेन राजा जन्ममहोत्सव करीने पोताना न्याति गोत्रिमां कहेवा लाग्या के—म्हारी वामाराणीनी कूंखे ज्यारे ए पुत्र आव्यो त्यारे वामाराणीए शय्यामां पोतानी पासेथी निकलतो कालो सर्प दीठो तेथी अमारा आ पुत्रनुं नाम पार्श्व होजो एम कही ‘श्रीपार्श्व’ एवुं नाम दीधुं. पांच धावे पालन कराता, बीजना चंद्रमानी परे वृद्धि पामता, माता पितादिकने आनंद उपजावता थका प्रभु अनुक्रमे युवान अवस्था पाम्या त्यारे कुशस्थल नगरना प्रसेनजीत नामे राजाने म्लेच्छ लोकोए रोक्वो. तेने सहाय करवा माटे अश्वसेन राजा जावा लाग्यो ते वखते पिताने वर्जिने पार्श्वकुमार त्यां जवाने तैयार थया. ते जोइ इंद्रमहाराजे सारथी सहित पोतानो रथ मूक्यो ते ऊपर चढीने प्रभु आकाश मार्गे थइ त्यां उतर्या. तेने जोइ सर्व म्लेच्छ लोको नाशी गया. प्रसेनजीत राजाए प्रभुने घणो सन्मान दीधो त्यां नीलवर्ण छवी, नवहाथनुं शरीर, युवान अवस्था, एक हजार आठ लक्षणधारक, अत्यंत रूपवान, महा कांतिवान सुंदर देदीप्यमान

અને તેજસ્વી, યવા શ્રીપાર્શ્વકુમરને દેખીને પ્રસેનજીત રાજાની પુત્રી પ્રભાવતી નામે હતી તે ઘોલી કે પિતાજી ! મુજને પાર્શ્વકુમર સાથે પરણાવો પછી ભગવાનને પરણવાની ઇચ્છા હતી નહીં તો પણ રાજાએ ઘણો આગ્રહ કરીને પોતાની પુત્રી પરણાવી, તે પરણીને પાછા ઘેર આવ્યા પ્રમુ પ્રભાવતી રાણી સાથે સુખ ભોગવતા વિચરે છે યવામા એક દિવસે વારાણસી નગરીની બાહર પેલો કમઠ નામા તાપસ આવ્યો ઘણા લોકો હાથમાં પૂજાપો, લઈને પંચાગ્નિ તાપતો દેખી તાપસ પાસે જવા લાગ્યા પ્રમુએ ગોલમાં બેઠા થકાં દીઠા ત્યારે પાર્શ્વકુમર બોલ્યા કે આ લોકો સર્વ ક્યાં જાય છે ? ત્યારે હજુરીઓ (ચાકર) પાસે ડમો હતો તે બોલ્યો મહારાજ ! એક દરિદ્રી બ્રાહ્મણ હતો તેના માવાપ ન્હાનપણમા મરી ગયા તેથી તાપસ થઈ કમઠ નામ ધારણ કરીને ફરતો ફરે છે, તે અહીં આવ્યો છે તેને આ સર્વ લોકો પૂજવાને જાય છે, તે સામલી ભગવાન પણ ત્યાં ગયા ત્યાં કાષ્ઠમાં ઘલતા સર્પને અવધિજ્ઞાનથી દેખી ભગવાન બોલ્યા-અરે મૂઢ તપસ્વી ! આ તુ દયા વિના શુ વૃથા કષ્ટ કરે છે, આ ત્હારો શ્રમ તે દયા વિના સર્વ મિથ્યા છે ત્યારે ક્રોધ કરીને કમઠ તાપસ બોલ્યો, અરે ! રાજાઓના પુત્રોને તપ જપ કરવાની શી પરીક્ષા હોય, તમે તો હાથી ઘોડાઓની પરીક્ષા કરો, તપની વાત તો અમેજ યોગી પુરુષો સમજીએ છિયેં, એ વાતમાં તમે શુ સમજો ? એવું કમઠનું બોલવું સામલી ભગવાને તે અગ્નિકુડમાંથી એક ઘલતું લાકડું બાહર કાઢાડી તેને કોહાડાથી ફાડ્યું તેમાંથી અર્ધદગ્ધ વ્યાકુલ થયેલો સર્પ નીકલ્યો તે સર્પ ભગવાનના મુખને દેખીને શ્રદ્ધાપૂર્વક ભગવાનના મુખથી નવકાર-મહામત્ર સામલીને તત્કાલ મરણ પામી ધરણેન્દ્ર નાગરાજા થયો “ ઘણી પ્રતોમા તો અગ્નિકુડમાંથી ઘલતું લાકડું ભગવાને સેવકના હાથે બાહર નિકલાવી કુહાડો મગાવી, ફોડાવ્યું અને ઘલતા સર્પને નવકાર સમલાવ્યો છે તે પણ સેવકના મુખથીજ

संभलाव्यो एम स्पष्ट लखेलुं छे. " पछी एकठा थयेला लोको कम-ठने कहेवा लाग्या के अरे अज्ञानी ! तुं अधर्म करे छे, जीवोने हणे छे, एवो पोतानो अवर्णवाद सांभलीने कमठ लज्जा पाम्यो. भगवान घरे आव्या पछी कमठ त्यांथी मानभ्रष्ट थइ, वली अन्य स्थानके जइ, घणा कालपर्यंत विशेष पणे अज्ञान तपस्या करी, मरण पामीने भवन-पति मांहे मेघमाली नामा देवता थयो.

श्रीपार्श्वनाथ प्रभुनी दीक्षा—

एकदा वसंतऋतुमां भगवान पोतानी राणी साथे वनक्रीडा करवा गया त्यां एक सुंदर प्रासाद जोइ तेमां जइ बेठा. ते प्रासादमां नेमी-श्वर भगवाननी जान संबंधी राजीमतीने त्यागी दीक्षा लीधी तेनुं चित्र चित्रेलुं जोइने वैराग पाम्या. हवे भगवान श्रीपार्श्वनाथ अरिहंत, दक्ष, चतुर, भली प्रतिज्ञा वाला, रूपवान, गुणवान, भद्रक, विनय-वान, त्रीश वर्ष लगण गृहस्थावासे रह्या पछी लोकांतिक देव आवीने तेमने इष्टकारी वाणीए करी कहेवा लाग्या के—जय जय होवो हे समृ-द्धिमान् ! यावत् हे कल्याणवान् ! एवुं कहीने जय जय शब्द करे. श्रीपार्श्वनाथजी मनुष्य योग्य गृहस्थ धर्ममां पण अवधि-ज्ञाने करी साहित छे तेणे करी जाण्युं के म्हारे हवे दीक्षा लेवानो अवसर आव्यो एवुं जाणीने संवत्सरी दान प्रमुख सर्व श्रीमहावीर-स्वामीनी परे आपीने शीआलानो बीजो महीनो, त्रीजुं पखवाडियुं, पोष वदि अगीआरसना दिवसे वपोर पहेला विशाला नामा पालखीमां घेठा, देव मनुष्ये ते पालखी उपाडी ए सर्व दीक्षा महोत्सव श्रीमहा-वीरजीनी परे समजवो; परंतु एटलुं विशेष छे के वाराणसी नगरीमांथी थइने ज्यां आश्रमपद नामा उद्यान छे अने ज्यां अशोकवृक्ष छे त्यां आवीने पालखीथी उतरीने अशोकवृक्षनी नीचे पोताना हाथथी घरेणा प्रमुख सर्व उतारीने, पोताना हाथथी पंचमुष्टी लोच करीने, अने

अट्टम तप पाणी रहित करीने विशाखा नक्षत्रे चद्रयोग आवे थके एक देवदुष्य वस्त्र लेइने त्रणसे पुरुषोनी साथे दीक्षा लीधी, अणगार थया श्रीपार्श्वनाथ अरिहत त्रयाशी दिवस पर्यंत नित्य कायाने बोंसरावीने जे कोइ देवना, मनुष्यना अने तिर्यचना करेला उपसर्ग थया ते सर्व सहन कर्या अने प्रभुए अट्टम तपनु पारणु कोपट सन्निवेशमा धन्नाने घेर परमान्न बडे कर्युं त्या पांच दिव्य प्रगट थया, साडी वार क्रोड सोनेया वरस्या

कलिकुंड अने कुकुडेसर तीर्थनी स्थापना—

एक दिवस भगवान विचरता थका कादवरी अटवीमां गया, त्या कर्लिंगिरि पर्वतनी नीचे कुडनामा सरोवरनी पासे काउस्सगमा रक्षा ते स्थानके महीधर नामा हाथी पाणी पीवा आव्यो ते भगवानने देखीने जातिस्मरण ज्ञान पाम्यो, तेथी पोतानो पूर्वनो भव दीठो के “आगला भवमा हु हेमलनामा वामनो कुलपुत्र हतो. म्हारां स्वजन कुटुब म्हारा ऊपर हसता हता तेथी मने चिंतातुर देखीने म्हारो सुप्र-तिष्ठनामा मित्र मने गुरु पासे लइ गयो तेनी पासेथी म्हें श्रावकधर्म लीधो पण अत अवस्थामा म्हारी वामणी न्हानी कायाने निंदतो थको मरण समये म्होटी काया पामवानु म्हें नियाणु कर्युं तेना योगथी हु म्होटी काया वालो हाथी थयो छु ” एवु जाणी ते हाथीए भगवानने कमले करी पूज्या ए हाथीनी वात साभली चपानगरीनो वासी कर-कहू राजा त्या आव्यो तेदलामा भगवान विहार करी गया जेथी राजा घणो दुख करवा लाग्यो त्यारे इन्द्रे आवीने त्या नव हाथनी श्रीपार्श्वनाथ स्वामीनी प्रतिमा प्रगट करी पडी राजाए तेनी पूजा करीने त्या मंदिर कराव्यु, ते स्थानके ‘ कलिकुंड ’ नामे तीर्थ थयो, हाथी मरण पामीने व्यतर देवता थयो ते चैत्यनो अधिष्टायक थयो.

एकदा समये राजपुरनो ईश्वर नामा राजा ते श्रीपार्श्वनाथ स्वामीने काउस्सगमां ऊभा देखी जातिस्मरण ज्ञान पाम्यो, ते पोतानो पूर्वभव देखीने मूर्च्छा पाम्यो. पछी ज्यारे सावधान थयो त्यारे तेने मंत्रीए पूछयुं के स्वामिन् ! तमे मूर्च्छा केम पाम्या ? त्यारे राजा बोल्यो म्हें म्हारो पूर्वनो भव दीठो. “ हुं वसंतपुर नगरमां एक कोढीयो ब्राह्मण हतो ते रोगना दुःखने लीधे गंगानदीमां पडीने मरवा तैयार थयो हतो. एटलामां एक चारण मुनिए आवीने मुजने प्रतिबोध दीधो. पछी समकित वासनाथी हुं नित्य चैत्यनां दर्शन करवा जाउं त्यां मुजने पुष्कलनामा श्रावके दीठो अने कहेवा लाग्यो के अरे ! आ कोढीयो मंदिरमां केम जाय छे ? पछी ते श्रावके मुनिने पूछयुं के महा-राज ! ए कोढीओ मंदिरमां जाय छे तेनो कांइ दोष छे किं वा नथी ? त्यारे मुनि बोल्यो—दूरथी नमवामां कांइ पण दोष नथी, वली हे श्रावक ए ब्राह्मण आगामी भवे राजपुरनगरे ईश्वर नामा राजा थाशे. ते श्रीपार्श्वनाथजीने काउस्सगमे रह्या देखीने जातिस्मरण पामशे.” माटे हे प्रधान ! ते कोढीयो ब्राह्मण मरीने हुं ईश्वर नामे राजा थयो छुं; पछी ते ईश्वर राजाए भक्तिभावथी त्यां चैत्य कराव्यो तेमां श्रीपार्श्व-नाथजीनी प्रतिमा थापी ते ‘ कुकुडेसर ’ नामे तीर्थ थयुं.

पार्श्वनाथप्रभुने कमठासुरनो उपसर्ग—

एक समय भगवान विहार करता थका कोइ नगर नजीक ताप-सनो आश्रम हतो तेनी पासे आव्या एटलामां सूर्य अस्त थयो त्यारे भगवान वडवृक्षनी नीचे एक कूवानी पासे अडग ध्याने काउस्सगमां रह्या. ते अवसरमां पूर्वभवनो वैरी मेघमाली अधम देवता अवधिज्ञानना बले भगवानने ऊभा देखी पूर्वभवनुं वैर संभारी, अमर्षे पूर्यो थको क्रोधे करी उपसर्ग करवा लाग्यो. तेणे प्रथम वेतालनां रूप करी भगवानने बीवराव्या, पण भगवान तेनाथी डर्या नहीं. पछी सिंहनां रूप,

वीचीनां रूप, सर्पना रूप, हाथीनां रूप वीजां पण अनेक जातिनां रूप विकूर्वीने भगवानने करडवा लाग्यो, मसलवा लाग्यो, तो पण भगवान तेनाथी क्षोभ पाम्या नहीं, चलायमान थया नही, त्यारे विशेष क्रोधारुण थइने घणो गर्जारव करी, विजली विकूर्वी तेनी साथे कल्पातकालनो पवन विकूर्वी ते पवनथी धूलने उडावतो थको आकाशने पण आच्छादित कर्यो अने धूल साथे मलेला पाणीनी मूसल धारा वृष्टि करी तथा ब्रह्माड स्फोट सदृश गर्जारव कर्यो, अने दशे दिशाए वीजलीना कणीया उत्पन्न करी त्रास पमाडवा लाग्यो, त्या पाणीनुं पूर नदी जेवु व्हेवा लाग्यु जोरवाळु पाणी चढ्यु, आकाश अंधकार मय थइ ग्यु ते वखते भगवानना कठ सुधी पाणी ऊचु आवी लाग्यु तो पण प्रभु डग्या नहीं ते वखते धरणेन्द्रनु आसन चलायमान थयु त्यारे अवधिज्ञान प्रयुजी, भगवानने उपसर्ग थयो जाणीने, पद्मावती प्रमुख अग्रमहीपियो सहित त्या आवीने प्रभुने मस्तके फणाटोप करी छत्र धर्यु अने प्रभुना चरणनी नीचे कमलनी रचना करी ए प्रकारे वरसादना समूहने बंध राखवानो उपाय करी पोते इन्द्राणी सहित प्रभु आगल नाटक करवा लाग्यो पण वरसाद पडतो वध थयो नहीं, त्यारे धरणेन्द्रे जाण्यु के प्रलयकाल तो हमणा छे नहीं तो आवा प्रकारनो मेघ केम वरसे छे ? एम विचारी अवधिज्ञानथी जोयु तो मेघमाली कृत उपसर्ग जाण्यो त्यारे मेघमालीने ललकार्यो के " अरे दुष्ट, पापिष्ट, उल्लूक, अधम ! तें आ शु अकार्य करवा मांड्युं छे ? प्रभुए तो त्हारा ऊपर गुण कर्यो छे ते उलटो तुजने अवगुण थइ परिणम्यो तेथी तु विपरीत थइने एमनी ऊपर द्वेष करे छे, परतु भगवान पोते तो अतुलबलना धणी छे, तथापि ते क्षमावत दयाळु छे ते तो सहन करशे पण हु त्हारो अपराध सहन करनार नथी अरे मूर्ख ! तुजने रुडो उपदेश पण वैरकारी थइ पड्यो तो हवे तुजने हु त्हारी

कमाइ देखाडीश. तें स्वामीनी घणी आशातना कीधी छे पण हवे तुं क्यां नाशी जइश ?” एम कही धरणेन्द्रे तेना ऊपर वज्र मूक्युं त्यारे जेम वाजने देखी सूडो तथा कबूतर भयभ्रांत थाय तेम कमठ भयभ्रांत थयो थको पोतानी देवांगना सहित भगवान पासो आवी तेमना चरणानुं शरण ग्रही, भगवानने नमस्कार करीने पोतानो अपराध खमाववा लाग्यो अने कहेवा लाग्यो के प्रभो ! आज पछी हुं एम नहीं करीश. ते जोइ धरणेन्द्रे कह्युं के तुं म्होटाने शरणे आव्यो माटे म्हारो साधमी भाइ समजीने तने छोडी मूकुं लुं. पछी दश भवनुं वेर खमावी प्रभु पासो नाटक करीने कमठ पोताने स्थानके गयो अने धरणेन्द्र पण नाटक करी पोतानी इंद्राणी सहित स्वस्थानके गयो. अहीं धरणेन्द्रे त्रण दिवस पर्यंत भगवानना मस्तक ऊपर फणनुं छत्र राख्युं तेथी ते नगरी ‘ अहिच्छत्रा ’ नामे प्रसिद्ध थइ.

पार्श्वनाथप्रभुनो परिवार अने मोक्ष—

श्रीपार्श्वनाथ स्वामी अणगार थया, पांच समिति अने त्रण गुप्ति सहित थया, यावत् ग्रामानुग्राम विचरता आत्माने भावता थका ज्याशी दिवस वीत्या अने चोराशीमो रात्रि दिन वर्त्तमान छतां उन्हालानो पहेलो महीनो, पहेलुं पखवाडियुं चैत्र वदि चोथना दिवसे, विशाखा नक्षत्रे चंद्रमानो योग आवे थके, पहेला वे पहोरना काल समयने विषे, धावडी वृक्षनी नीचे पाणी रहित चउविहार छटुतप कीधे थके, निर्व्याघातपणे आवरण रहित समग्र परिपूर्ण फलहलता सूर्य सरखुं एवुं केवलज्ञान अने केवलदर्शन प्रभुने उत्पन्न थयुं. तेथी सर्व जीवोना भाव जाणता थका देखता थका विचरवा लाग्या. श्रीपार्श्वनाथजीने एक शुभ, बीजो आर्यघोष, त्रीजो विशिष्ट, चोथो ब्रह्मचारी, पांचमो सोम, छट्ठो श्रीधर, सातमो वीरभद्र अने आठमो यशस्वी ए आठ म्होटा गच्छना धणी एवा गणधरोनी संपदा थइ, श्रीपार्श्वनाथजीने

आर्यदिन्न प्रमुख सोलहजार साधुओंनी उत्कृष्टी सपदा थइ, श्रीपार्श्वनाथ-
जीने उत्कृष्टी पुष्पचूला प्रमुख आठत्रीश (३८०००) हजार साधवीओंनी
सपदा थइ, श्रीपार्श्वनाथजीने उत्कृष्टी सुव्रत आदिदेइ एक लाखने
चोसठ हजार श्रावकोनी सपदा थइ, श्रीपार्श्वनाथजीने उत्कृष्टी सुनदा
प्रमुख त्रण लाख ने सत्तावीश हजार श्राविकाओंनी सपदा थइ, श्रीपा
र्श्वनाथजीने उत्कृष्टी केवली नहीं पण केवली सरखा एवा साडा
त्रणशे चौद पूर्वधारी मुनिओंनी सपदा थइ, श्रीपार्श्वनाथजीने उत्कृष्टी
चौदशे अवधिज्ञानिओंनी सपदा थइ, एक हजार केवलीओंनी सपदा
थइ, अगीआरसो वैक्रिय लब्धिवतोनी सपदा थइ, छशे ऋजुमति मन-
पर्यवज्ञानीओंनी सपदा थइ, एक हजार साधु मोक्षे गया, वे हजार
आर्या मोक्षे गइ, आठशे त्रिपुलमतिनी सपदा थइ, छसे वादीओंनी
सपदा थइ, बारसे साधु अनुत्तर विमाने गया—एकावतारी थया, ए
प्रभुना परिवारनु प्रमाण जाणवु श्रीपार्श्वनाथ पुरुषादाणीने वे प्रकारनी
अतगड भूमि थइ, तेमा एक तो युगान्तकृतभूमि ते श्रीपार्श्वनाथना चार
पाट पर्यंत मोक्ष मार्ग चाल्यो, बीजी पर्यायान्तकृतभूमि ते भगवान
केवलज्ञान पाम्या पछी त्रण वर्षे कोइक मुनि सिद्धि पाम्यो पटले
त्रण वर्षे मोक्षमार्ग चाल्यो ते काल ते समयने विषे श्रीपार्श्वनाथ पुरु-
षादाणी त्रीशवर्ष पर्यंत घरवासे रह्या अने त्राशी दिवस छद्मस्थपणे
रह्या तथा त्रयाशी दिवसे न्यून सीतेर वर्ष पर्यंत केवल पर्याय पाल्यो,
परिपूर्ण सीतेर वर्ष साधुपणु पाल्यु सर्व मली एकसो वर्षनु आयुष्य
पालीने, शेष रहेलां चार कर्म खपावी आ अवसर्पिणी कालनो दुपम
सुपमा नामे चोथो आरो ते घणो बीती गयो अने स्वल्प रह्यो ते
अवसरमा वर्षादनो पहेलो महीनो, बीजु पखवाडियु, पटले श्रावण
शुदि आठमना दिवसे सम्मेतशिखर पर्वतनी ऊपर मासखमणना चउ-
विहार (पाणी रहित) तपमां अणसण कीधे थके शैलेसी अवस्थाए

योग संवरीने तेत्रीश वीजा साधुओ अने चोत्रीशमा श्रीपार्श्वनाथ पोते, विशाखा नक्षत्रमां चंद्रमानो योग आवे थके मध्यरात्रिना समयमां लांवा हाथे काउस्सगगे ऊभा काल प्रात थया, निर्वाण पाभ्या, सर्व दुःखथी रहित थया. विशेष वात श्रीपार्श्वनाथ चरित्र थकी जाणवी, श्रीपार्श्वनाथ परमेश्वर पुरुष मांहे आदानी एटले आदेय वचनीय ए विरुदना धरनारा छे. श्रीपार्श्वनाथ स्वामी मोक्षे गया पछी वारसो ने त्रीश वर्षे श्रीकल्पसूत्र पुस्तक ऊपर लखाणुं; केमके श्रीपार्श्वनाथ मोक्षे गया पछी अढीशे वर्षे तो श्रीमहावीरस्वामी मोक्ष गया ते पछी नवशे एंशी वर्षे पुस्तकारूढ थयुं. इति श्रीपार्श्वनाथ चरित्र.

श्रीनेमनाथप्रभुनो जन्म—

पश्चानुपूर्व्वीए वावीशमा श्रीनेमनाथ स्वामिनुं चरित्र कहे छे—
ते काल, ते समयने विषे अरिहंत श्रीअरिष्टनेमि तेमना पांच कल्याणक चित्रा नक्षत्रमां थया. एक चित्रा नक्षत्रमां देवलोकथी चव्या, बीजो चित्रा नक्षत्रमां जन्म थयो, त्रीजो चित्रा नक्षत्रमां दीक्षा लीथी, चोथो चित्रा नक्षत्रमां केवलज्ञान उपन्युं, पांचमो चित्रा नक्षत्रमां मोक्षे गया. इति संक्षेप वाचना. विशेष वाचना कहे छे—ते काल ते समयमां श्रीनेमनाथ स्वामी आ वर्षा कालनो चोथो महीनो, सातमो पक्ष एटले कार्तिक वदि वारसना दिवसे अपराजित नामा महाविमान ज्यां वत्रीश सागरोपमनुं आयु छे त्यांथी चवीने आ जंबूद्वीपना भरतक्षेत्रने विषे शौरिपुर नगरना समुद्रविजय नामा राजानी शिवादेवी नामे भार्या तेनी कूंखमां मध्यरात्रिना विषे चित्रा नक्षत्रमां चंद्रमानो योग होते छते गर्भपणे आवी उपन्या त्यारे चौद स्वप्न माताए दीठां इत्यादिक सर्व वर्णन श्रीमहावीर स्वामीना परे कहेबुं. ते काल, ते समयने विषे श्रीनेमिनाथ अरिहंत वर्षाकालनो पहेलो महीनो, बीजुं पखवाडियुं एटले श्रावणशुदि पंचमीना दिवसे नव महीना ने साडा सात

दिवस गर्भमा पूरण थए थके यावत् चित्रा नक्षत्रे चन्द्रमानो योग आवे थके पुत्रपणे जन्म्या, इहा जन्म महोत्सव प्रमुख सर्व श्रीमहा-वीरस्वामीनी परे श्रीनेमिनाथजीना नामथी कहेबु पछी माता पिताए अरिष्टनेमि एबु नाम आप्यु, तेनु कारण के भगवाननी माता शिवादे-वीजीए पन्नरमा स्वप्नमा अरिष्ट रत्ननु चक्र दीठु तेथी अरिष्टनेमि एबु नाम आप्यु तथा लोकोना अरिष्ट चूर्या-मटाड्या माटे अरिष्टनेमि एबु नाम दीधु भगवानने बालपणामा इन्द्राणी आवी रमत करावे, ज्यारे प्रभुने भूख लागे त्यारे पोताना अगूठाने चूसे ते अगूठामा देवो आवीने अमृतनो सचार करे परतु मात्ताना स्तन चूसे नहीं अनुक्रमे प्रभुजी वृद्धि पामवा लाग्या प्रभुना शरीरनो श्यामवर्ण छे तथापि महा स्वरूपवान छे एक दिवसे श्रीनेमिनाथजी पालणामा रमत करे छे ते बखते इन्द्रमहाराजे पोतानी सभा माहे प्रभुना बल पराक्रमनी प्रशंसा करी ते बात कोइएक देवता अणसद्दहतो थको त्या आवी भगवानने पालणा माहेथी उपाडीने सवा लाख योजन दूर लइ गयो त्यारे भगवाने आ कोइ देवप्रयोग छे एबु जाणीने काइक स्वरूप बल देखाड्यु तेथी देवता नीचे आवी पड्यो अने एकसो योजन पर्यंत धरतीमा पेसी गयो त्यारे इन्द्रे आवी अनुकपा आणीने देवताने छोडाव्यो अने भगवानने पाछा पालणामा मूकी, स्तवना करीने इन्द्र-महाराज पोताने स्थानके गया

पादव अने पादवोनी उत्पत्ति—

श्रीनेमीश्वर भगवाने द्वारिका नगरीमा दीक्षा लीधी त्यारे सांभल-नारने आशका थशे के जन्म तो शौरीपुरमा थयो अने दीक्षा द्वारिकामा लीधी ए बात केम मले ? ए सदेहने मटाडवाने माटे यादवोनी उत्पत्ति कहे छे

पूर्व हरि अने हरिणी ए बे युगलीया थकी हरिवंश कुल प्रगट

થયું, એ વાત દશ અચ્છેરાના અધિકારમાં સંક્ષેપથી લેવાઈ ગઈ છે. તે પછી હરિરાજાનો પુત્ર 'અશ્વ' થયો અને તેનો પુત્ર 'વસુરાજા' થયો. તેના વંશમાં અનુક્રમે 'યદુ' રાજા થયો ત્યાંથી યાદવવંશ પ્રગટ્યો. પછી તે યદુનો પુત્ર 'શૂરરાજા' થયો તેના વલી એક 'શૌરી' અને બીજો 'સુવીર' એ બે પુત્ર થયા, તેમાં મ્હોટો પુત્ર શૌરી છે તેને મથુરાનું રાજ્ય આપીને સુવીરને યુવરાજ પળે થાપી શૂર રાજાએ ચારિત્ર લીધું, પછી શૌરીરાજાએ પોતાના ન્હાના ભાઈ સુવીરને મથુરાનું રાજ્ય આપી પોતે કુશાવર્ત્ત દેશમાં જઈ પોતાને નામે 'શૌરીપુર' નામા નવીન નગર વસાવીને તેનું રાજ્ય કરવા લાગ્યો અને સુવીર મથુરાનું રાજ્ય કરે છે. શૌરીરાજાને 'અંધકવૃષ્ણિ' નામે પુત્ર થયો અને સુવીરને 'ભોજકવૃષ્ણિ' નામા પુત્ર થયો તે ભોજક વૃષ્ણિને વલી 'ઉગ્રસેન' નામા પુત્ર થયો. પછી ભોજકવૃષ્ણિએ ઉગ્રસેનને મથુરાનું રાજ્ય આપી પોતે દીક્ષા લીધી, અંધકવૃષ્ણિને દશ પુત્ર થયા. તેનાં નામ-એક સમુદ્ર-વિજય, બીજો અક્ષોભ, ત્રીજો સ્તમિત, ચોથો સાગર, પાંચમો હિમવંત, છઠ્ઠો અચલ, સાતમો ધરણ, આઠમો પૂરણ, નવમો અભિચંદ્ર અને દશમો વસુદેવ એ દશે દશાર્હ કહેવાયા. અંધકવૃષ્ણિએ પોતાના મ્હોટા પુત્ર સમુદ્રવિજયને શૌરીપુરનું રાજ્ય અને એજ અંધકવૃષ્ણિની એક કુંતી અને બીજી માદ્રી એ બે પુત્રીઓ થઈ. તેમાં કુંતી પાંડુરાજાને પરણાવી અને માદ્રી દમઘોષ રાજાને પરણાવી.

સંક્ષેપથી પાંડવોની ઉત્પત્તિ કહે છે-પ્રથમ ઋષભદેવજીનો પુત્ર 'કુરુ' નામા થયો તેણે કુરુદેશ વસાવ્યો તેની પછવાડે તેના પાટે અસંખ્યાત રાજા થઈ ગયા, તેમાંથી એક 'હસ્તિ' રાજાએ હસ્તિનાગપુર વસાવ્યું તે પછી કેટલોએક કાલ વીત્યા પછી સુભૂમનામા ચક્રવર્ત્તિ રાજા થયો, ત્યાર પછી વલી ઘણા રાજા થયા વાદ એક 'શંતનુ' નામે રાજા થયો તેની બે સ્ત્રી થઈ-તેમાં એકતો વિદ્યાધરની પુત્રી 'ગંગા'

હતી તેને ' ગાગેય ' નામે પુત્ર થયો તેનું મીષ્મપિતામહ એવું વીજુ નામ લોકમા પ્રસિદ્ધ થયું હતું અને વીજી રાણી ' સત્યવતી ' નામે હતી તેના વે પુત્ર થયા એકનું નામ 'ચિત્રાગદ' અને વીજાનું નામ ' વિચિત્ર-વીર્ય ' પછી શતનું રાજા ચિત્રાગદને રાજ્ય આપીને પરલોક પ્રાપ્ત થયો ચિત્રાગદ એક દિવસે કોઈ નીલાગદ રાજા સાથે યુદ્ધ કરતાં મરણ પામ્યો, ત્યારે વિચિત્રવીર્ય રાજા થયો તેની એક અવિકા, વીજી અવા લિકા અને ત્રીજી અવા એ ત્રણ ભાર્યા હતી તેમા અવિકાનો પુત્ર 'ધૃત-રાષ્ટ્ર' થયો તેની ગાધારી પ્રમુખ આઠ સ્ત્રીયો હતી, તેના દુર્યોધનાદિક સો પુત્ર થયા અને વીજી અવાલિકાને પાડુ નામે પુત્ર થયો તેની એક કુંતી નામે સ્ત્રી હતી તેને એક યુધિષ્ઠિર, વીજો મીમ અને ત્રીજો અર્જુન એ ત્રણ પુત્ર થયા અને વલી વીજી માત્રી નામે સ્ત્રી હતી તેનું અપર નામ પદ્મા એવું હતું તેના એક નકુલ અને વીજો સહદેવ એવા વે પુત્ર થયા એમ વચ્ચે સ્ત્રીયોના મલી પાડુ રાજાના પાંચ પુત્ર થયા તે પાંચ પાડવો કહેવાયા, અને વિચિત્રવીર્યની ત્રીજી સ્ત્રી અવા હતી તેને એક ' વિદુર ' નામે પુત્ર થયો એ રીતે પાડવોનો સંવધ સંક્ષેપથી કહ્યો

અધકવૃષ્ણિની વીજી પુત્રી જે દમયોપ રાજાને પરણાવી હતી તેનો 'શિશુપાલ' નામા પુત્ર થયો તેને શ્રીકૃષ્ણે માર્યો છે એવી રીતે વ્યવસ્થા કર્યા પછી અધકવૃષ્ણિને દીક્ષા લીધી, હવે મથુરાનું રાજ્ય ડગસેન રાજા ચલાવે છે, તેની ' ધારણી ' નામે રાણી છે અને શૌરીપુરનું રાજ્ય સમુદ્રવિજય રાજા ચલાવે છે તેની ' શિવાદેવી ' નામે ભાર્યા છે તે શિવા-દેવીને 'નેમિકુમાર' પુત્ર થયો વીજા પણ સર્વ માઈઓ એકઠા (મેલા) રહે છે. મથુરામા ડગસેનરાજા સુખે રાજ કરે છે એક દિવસે તે નગરીની બાહરે વનમા એક માસી ઉપવાસનો કરનારો એવો એક તાપસ આવ્યો તેને એવો નિયમ છે કે મહીનાની અદર કોઈ આવીને કહે કે-

મ્હારે ઘરે પારણું કરજો, તો તેને ઘેર પારણું કરે. પળ વીજાને ઘેર પારણું કરે નહીં અને જો નોતરું આપનાર ધણી ભૂલી જાય અને તાપસને પારણું કરાવવા માટે તેડવા સારું નહીં આવે તો વલી વીજા એક માસનું પચ્ચસ્કાળ કરી લીધે એવો તે તાપસ માસિક ઉપવાસ કરીને વનમાં વેઠો છે ત્યાં ઉગ્રસેન રાજા રમવા ગયો અને વનમાં તાપસને દેખી રાજાએ પોતાને ઘેર પારણું કરવાની વીનંતિ કરી. પારણું કરવું કબૂલ કરાવીને પોતાને ઘેર આવ્યો; પરંતુ જે દિવસે પારણું કરાવવાનું હતું તે દિવસે વિસ્મૃતિમાં તાપસને ચોલાવવા માળસ મોકલ્યું નહીં. તાપસ પળ સાંજ સુધી વાટ જોઈ કોઈ ચોલાવવા નહીં આવ્યો ત્યારે વલી વીજા મહીનાની તપસ્યાનો નિયમ કરી લીધો. ત્યાર પછી વલી કેટલેક દિવસે રાજાને તે તાપસ યાદ આવ્યો કે અરે ! મ્હેં આ કેવું અકાર્ય કર્યું. જે તાપસને નોતરીને જમવા તેડ્યો નહીં. એમ ચિંતવી ફરી પળ તાપસને જમવાનું આમંત્રણ કરી આવ્યો, પરંતુ વીજી વાર પળ પારણાને દિવસે જમવા સારું તેડવાને ભૂલી ગયો. એવીજ રીતે વલી ત્રીજે મહીને પળ નોતરું આપીને જમાડવાને વચ્ચે તેડવાનું ભૂલી ગયો. તેથી તાપસે રાજા ઉપર ક્રોધ કરીને વિચાર્યું કે આ દુષ્ટ રાજા મને નોતરું આપી જાય છે ને જમાડતો નથી, માટે જો મ્હારા તપનો પ્રભાવ હોય તો હું એને મવાંતરમાં દુઃખ દેવાવાલો થાઉં એવું નિયાણું કરી ત્યાંથી મરણ પામીને ઉગ્રસેન રાજાની માર્યા ધારણીની કૂંચમાં આવી ઉપન્યો, તેના પ્રભાવથી રાણીને ત્રીજે મહીને રાજાનું કાલજું ચાવાનો ડોહલો ઉપન્યો તેથી શરીરે દુર્બલ થઈ, તેને ઘણું. ઘણું રાજાએ પૂછ્યું ત્યારે ડોહોલા સંબંધિ જેવી વાત હતી તેવી રાજા આગલ કહી, પછી રાજાએ પ્રધાનની અક્ષલથી તે ડોહલો પૂરણ કર્યો. રાણીએ ગર્ભ પાડવાના ઘણા ઉપાય કર્યા પણ ગર્ભ પડ્યો નહીં. છેવટ નવ મહીના પૂરણ થયાં પુત્ર જન્મ્યો તે જન્મતાં જ રાણીએ તેને કાંસાની પેટીમાં નાચીને

માહે નામાકિત મુદ્રિકા મૂકીને તે પેટી યમુના નદીમાં વહેવરાવી દીધી. તે કાસાની પેટી તરતી તરતી મથુરાથી શ્રીપુર આવી એવામાં ઘૂત અને તેલનો વેચનાર સુભદ્ર નામે વાણીયો તે યમુના નદીમાં સ્નાન કરવા આવ્યો, તેણે તે પેટી નદીમાંથી વાહેર કહાડી, ઉઘાડી જોઈ તો તેમાં બાલક દીઠો ત્યારે તે વાણીયો મુદ્રિકા સહિત તે બાલકને ગુપ્ત-રીતે પોતાને ઘેર લઈ આવીને પોતાની સ્ત્રીને સોંપ્યો અને લોકોને કહેવા લાગ્યો કે મ્હારી સ્ત્રીને ગૃહગર્ભ પુત્ર થયો, તેનું નામ 'કસ' આપ્યું. અનુક્રમે તે બાલક મ્હોટો થયો ત્યારે મસ્તિ કરે અને લોકોના છોકરાઓને માર આપે, તેથી લોક આવીને સુભદ્રને નિત્ય ઓલખા આપે, ત્યારે વાણિય વિચાર્યું કે હું તો સામાન્ય માણસ છું અને આ તો રાજપુત્ર છે માટે મ્હારે ઘેર એ કેવી રીતે રહી શકે? એવું જાણી વાણીયાએ તે છોકરો વસુદેવ કુમારને જઈ સોંપ્યો અને કસ પણ વસુદેવજીનો ચાકર થઈ રહ્યો. તેમજ વસુદેવજી પણ કસ ઉપર ઘણી કૃપાદષ્ટિ રાખવા લાગ્યા. એવા અવસરમાં વસુરાજાના વશમાં 'વૃહદ્રથ' રાજા થયા તેનો પુત્ર 'જરાસંધ' નામે પ્રતિવાસુદેવ ઘ્રણેણનો ભોક્તા છે તે રાજગૃહી નગરીમાં રાજ્ય કરે છે અને યાદવ પણ સર્વે તેનીજ આજ્ઞા પાલે છે તે જરાસંધ રાજાએ સમુદ્રવિજયની ઉપર દૂતની સાથે એક કાગલ લખી મોકલ્યો કે " વૈતાલપર્વત પાસેનો રહેવાસી સિંહનામે પશ્ચિપતિ તે સિંહપુર નગરનો રાજા છે તેને જીવતો ઘાવી પકડીને જે મ્હારી પાસે લઈ આવે તેને હું મ્હારી જીવયશા નામે પુત્રી પરણાવું અને બલી એક નગર જે તે ધણી પસંદ કરે તે નગરનું રાજ્ય પણ આપું " એવી રીતનો કાગલ વાંચીને સમુદ્રવિજયજી પોતાની સેના તૈયાર કરી સિંહ નામા પશ્ચિપતિને જીતવા માટે પઢાઈ કરવાને તૈયાર થયા. ઘટલામાં વસુદેવ કુમારે આવી સમુદ્રવિજયજીને વર્ચ્યા અને કસને સાથે લઈ પોતે સૈન્ય સહિત તે રાજાની ઉપર ચઢી ગયા ત્યાં જઈ કસને આગેવાન કરી

तेनी साथे युद्ध कर्युं, कंसे सिंहराजाने बांधी लावीने वसुदेवजीने आधीन कर्यो. पाछलथी समुद्रविजयजीए कोष्टक निमित्तियाने पूछ्युं के वसुदेवजी अने जीवयशानुं जोडुं मलतुं छे के नथी ? त्यारे निमित्तिए कह्युं के ' ए जीवयशा परण्या पछी श्वसुरना कुलना अने पोताना पिताना कुलना ए रीते वेहु कुलनो क्षय करनारी छे. माटे तमे विचारिने काम करजो. म्हारा वचनमां लगार मात्र संदेह जाणशो नहीं.' एवुं सांभली निमित्तियाने शीख आपी विदाय कर्यो. निमित्तियानी वातथी चिंतातुर थया अने विचारवा लाग्या के वसुदेवजी जीत्यो एवुं सांभलशे तो जरासंध पोतानी पुत्री वसुदेवजीने आपशे अने ते कन्या तो वने कुलनो क्षय करनारी छे तो हवे आपणने एनो शो उपाय करवो ? एवा चिंतातुर थइ वेठा एटलामां वसुदेवजी पण सिंहराजाने बांधीने समुद्रविजयजीनी पासे लइ आव्या अने समुद्रविजयजीने चिंतातुर थएला देखीने पूछवा लाग्या के तमे शी चिंतामां वेठा छे ? त्यारे वसुदेवजीने एकांतमां लइ जइने समुद्रविजयजीए, जीवयशा वेहु कुलना क्षयने करवावाली छे ए वात संभलावी त्यारे वसुदेवजी बोल्या के ए सिंहराजाने म्हें बांध्यो नथी, परंतु कंसे बांध्यो छे. ए वात सांभली समुद्रविजयजी विचारमां पड्या के ए वाणियाना छेकरामां एटलुं वल होय नहीं, माटे तेनी हकीकत पूछवा सारुं सुभद्र वणिकने बोलाव्यो, तेणे सर्व वृत्तांत कह्यो. पछी ते वाणियानी पासेथी मुद्रिका मगावी कंसने आपी. सिंहराजा सहित कंसने राजगृहनगरे जरासंध पासे मोकल्यो. जरासंधे पण कंसने पोतानी पुत्री जीवयशा परणावी दीधी अने वली कंसे तेनी पासेथी मथुरानुं राज्य माग्युं त्यारे जरासंधे पोतानुं सबल सैन्य आप्युं, ते लेइ कंसे मथुरामां जइ पोतानो पिता जे उग्रसेन तेने जीवतो पकडी काष्टना पांजरामां नाखी दीधो अने पोते मथुरानुं राज्य करवा लाग्यो. पोतानो पिता काष्टपिंज-

रमां पड्यो थको दुख भोगवे छे एवु जोइने कसनो न्हानो भाई
अतिमुक्तक नामे छे ते ससारथी 'विरक्त' थयो अने दीक्षा लइ
चाली निकल्यो

वसुदेवजीनो पाछलो भव—

वसुदेवकुमरे पूर्वभवमां स्त्रीवल्लभ कर्म उपाज्जन कर्तुं छे, ते पूर्व-
भवनी कथा कहे छे वसुदेवनो जीव पाछला भवमां कोइ एक गामने
विपे नदीपेण एवे नामे कुलपुत्र हतो तेनां माता-पिता वाल्योव-
स्थामांज मरण पामी गया पछी ते मामाना घरमां रहीने म्होटो थयो ते
ज्यारे युवान अवस्था पाम्यो, त्यारे कालु रूप, कुदर्शनी, बिलाडाना
जेवी न्हानी आंख, गणेशना जेबु म्होटु पेट, हाथीना जेवा मोटा दात
ऊटना जेवा मोटा होठ, वानराना जेवा कान, चपटी नासिका,
त्रिखूणु कपाल, एवो कुरूपो देखीने तेने कोइ कन्या आपे नहीं, सर्व
स्त्रीयो तेनी निंदा करे तेथी चिंतातुर थयो थको मामाना घरमां काम
काज करवु मूकी दीधु, मामाए कहु के म्हारी सात पुत्री छे तेमांथी
एक तुजने परणावीश, तु चिंता करीश नहीं पछी मामाए पोतानी
दीकरीओने एनी साथे परणवानुं कहु त्यारे ते साते बोली के अमे
मरी जइशु, पण ए दातलाने तो कदापि परणीशु नहीं एवु
सांभली ते नदीपेण मरवाने माटे कोइ एक पर्वत ऊपर चढीने त्यांथी
पढवा लाग्यो, एवामा एक मुनिराजे तेने वज्र्यो अने कहु के—
भोला ! आवा प्रकारे मरवाथी त्हारू दुख मटे नहीं त्या प्रतिबोध
पामीने चारित्र लीधु अने साधुओनो वेयावच्च करवानो अभिग्रह
धारण कयों वली पोते मासखमणनी तपस्या करे अने साधुओनी पण
वेयावच्च करे. एक दिवस इन्द्रराजे पोतानी सभामा नदीपेणनी वेया-
वच्च करवा आश्रयी घणीज प्रशसा करी के एना सरखो वेयावच्चनो
करनार धीजो कोइ नथी, ते वातने एक देवता अणमानतो त्या आव्यो

तेणे अतिसारना रोगें करी ग्रस्त थएला एवा एक साधुनुं रूप विकू-
 बीने एक गामने वाहेर जइ वेसाड्यो. अने वली बीजा एक साधुनो
 रूप बनावीने ज्यां नंदीषेण मासखमणनुं पारणुं करवा लाग्या छे त्यां
 मोकल्यो. ते कृत्रिम साधु आवीने नंदीषेणने कहेवा लाग्यो के अरे !
 अतिसारना रोगवालो साधु बहार पडेल छे, तेनो वेद्यावृत्य कर. ते
 सांभली नंदीषेण पारणुं करवुं पडतुं मूकीने तरत ज ते साधुना शरीर
 शुद्धिने माटे गाममां सूजतुं पाणी लेवा सारुं फरवा लाग्यो. परंतु ते
 देवे देवमायाथी असूजतुं करी दीधुं, लेवा योग्य पाणी क्यांय मले नहीं
 तो पण मनमां खेद आवतो नथी, पण उलटो पश्चात्ताप करवा लाग्यो
 के अरे ! जूओ तो खरा के हुं केवो भाग्यहीन छुं के आवा मुनिओनो
 वेद्यावच्च करवामां पण मने अंतराय पडवा लाग्यो छे. पछी एम करतां
 पाणी पण मल्युं, ते लइने साधु पासे आव्यो. त्यारे ते अतिसारी
 साधुए रीश करी लात मारीने पाणी ढोली नाख्युं अने कहेवा लाग्यो
 के-अरे ! मूर्खा आटलो वखत रहीने केम आव्यो ? एम कह्युं तो पण
 तेना ऊपर रोष न कर्यो. पछी ते साधुने पोतानी खांध ऊपर चढावी
 गाममां लइ चाल्यो, त्यारे ते साधुए देवमायाथी तेना ऊपर अत्यंत
 दुर्गंधित विष्टा करवा मांडी तेथी नंदीषेणनुं शरीर संपूर्ण मलथी भराइ
 गयुं, तो पण नंदीषेणने द्वेष उपज्यो नहीं. एवी तेनी धीरज जोइ देव
 तुष्टमान थइ नंदीषेणने वांदीने स्वस्थानके देवलोकमां गयो. एवी रीते
 नंदीषेणे चार हजार वर्ष पर्यन्त चारित्र पाल्युं “ घणा ग्रंथोमां पंचा-
 वन हजार वर्ष चारित्र पाल्युं एम कहेछुं छे. ” अंते अनशन कर्तुं ते
 वखत कोइक चक्रवर्ति तेने वांदवा आव्यो. त्यारे चक्रवर्तिनी पटरा-
 णीने देखी तेणे नियाणुं कर्तुं के हुं परभवे स्त्रीवल्लभ थाउं. त्यारे
 त्यांथी काल करी देवलोक गयो अने देवलोकथी चवीने आ
 वसुदेव थयो छे तेनुं पूर्वे करेला नियाणाना प्रभावथी कामदेव जेवुं

रूप ध्यु छे ते वसुदेव जे वखत शौरीपुर नगरमां फरे त्यारे ते नगरनी सर्व स्त्रीयो पोताना घर उघाडा मूकी तथा बीजा पण सर्व कामकाज पडता मूकी रूपे मोही यकी वसुदेवनी पछवाडे फरे अने भरतारनु कहु पण माने नहीं, तेथी कोइ कोइना घरोमा चोर पेसी जाय अने घर पण छुटी चाल्या जाय एवु कृत्य जोइ ते नगरना रहेनारा सर्व लोकोए समुद्रविजय राजानी पासे जइ विनति करी के गामनी सर्व स्त्रीयो घर सूना मूकीने वसुदेव कुमरनी पाछल भमे छे माटे जो तमे वसुदेवजीने नहीं वजो तो अमने बीजे क्याइ रहेवानी जगा वतावो ते साभली समुद्रविजय राजा बोल्या के—हे पचो ! तमे कहो छो तेम हु करीश तमे सुखे पोतपोताने घरे जाओ अने सुखसमाधिमा रहो एम कही महाजनने शीख आपी थोडी वार पछी वसुदेवजी पण समुद्रविजयजीने पगे लागवा आव्या त्यारे वसुदेवजीने खोलामां वेसाडीने समुद्रविजयजी बोल्या के हे भाइ ! आज काल तु शरीरमा दुर्बल थइ गयलो देखाय छे ते हु जाणु छु के तु ज्या त्या घणो रखडे छे, माटे वेला कुवेलाए कोइ छिद्र जोइ छल करीने त्हाारा रूपनी खराबी करशे तथा वली आपणे राजा छिद्र माटे आपणा बैरी पण घणा छे ते कोइ उपद्रव करे माटे तु आपणा घरना घगीचामा रम्या कर अने वाहेर भमवानु मूकी दे वाहेर भमवाथी विद्या शीखेली छे ते पण मूली जइश एवु साभली वसुदेवजी पण विनयपूर्वक बोल्या के तमारो हुकुम म्हारे प्रमाण छे एम कही घरनी वाडी माहे ज रमत करवा लाग्या, एवामा उन्हालो आव्यो त्यारे शिवादेवीए समुद्रविजयजी माटे चदन घसी तेनी कटोरी भरी ढाकीने दासीना हाथमा आपी समुद्रविजयजी पासे मोकली, ते कटोरी दासी लइ जाय छे, तेने देखी वसुदेव बोल्थो के आ शु छे ? दासी धोली हजूरने विलेपन करवा सारु चदननी कटोरी राणीए दीधी छे ते लइ

જાડું છું. ત્યારે વસુદેવજીએ તે દાસીના હાથમાંથી છીનવી લઈ પોતાના અંગ ઉપર ચંદનનું વિલેપન કરી લીધું. તે જોઈ દાસી કોપ કરીને બોલી કે તારાં આવાં લક્ષણ છે તેથીજ તું બંદીખાને પડ્યો છે. તે સાંભલી વસુદેવજીએ દાસીને પૂછ્યું કે બંદીખાનું તે વલી કયું ! ત્યારે દાસીએ જવાબ દીધો નહીં, પણ જ્યારે ઘણો હઠ કરીને પૂછ્યું ત્યારે દાસીએ ગામના લોકો સંબંધિ વિચાર સર્વ કહી સંભલાવ્યો. તેથી વસુદેવજી રાજાની ઉપર તથા પંચોની ઉપર અમર્ષ આણીને અર્ધિરાત્રે એકલા ઘરમાંથી બાહર નિકલી ગયા, અને વિચાર્યું કે હવેથી એ સમુદ્રવિજયજી મ્હારી આશા મૂકીને પછવાડે શોધ કરવા નીકલે નહીં એવો કોઈ ઉપાય કરું, પછી નગરની બાહર એક મડદાને બાલીને પોલના કમાડ ઉપર લોહીના અક્ષરોથી લખ્યું કે હે નગરવાસી લોકો ! તમે સાંભલો હું તમોને તથા મ્હારા મ્હોટા ભાઈને સુખ થવાને માટે બલી ભસ્મ થયો છું. હવે તમે સુખ સમાધીમાં રહેજો. એવી રીતે લખીને ચાલતો થયો. પ્રભાતે પોલીએ પોલ ઉઘાડી ત્યારે મડદું વલ્યું દીઠું અને વસુદેવજીના લખેલા અક્ષર વાંચી સમુદ્રવિજયજીને જઈ કહ્યું, સમુદ્રવિજયજી ત્યાં આવી તે કૃત્ય જોઈ શોકથી મરવા લાગ્યા. ત્યારે પ્રધાનાદિ લોકોએ સમજાવી રાખ્યા, તો પણ શોકમાં ગરકાવ થયા થકા રાજ્ય કરે છે. હવે વસુદેવ ગામે ગામે ફરવા લાગ્યો. તે જ્યાં જાય ત્યાં પૂર્વે કરેલા નીયાણાના પ્રભાવથી અત્યંત સ્વરૂપવાન કન્યાઓ પરણે. એમ ક્યાંક દશ, ક્યાંક વીશ, ક્યાંક સો, ક્યાંક પાંચસો પરણે. તે સર્વ વિદ્યાધરરાજાઓની પુત્રીઓ તથા બીજા ભૂચરરાજાઓની પુત્રીઓ તથા શેઠ પ્રમુખ મ્હોટા ધનાઢ્ય લોકોની પુત્રીઓ જાણવી એમ સર્વ મલી બહોંતેર હજાર કન્યાઓને વસુદેવજી પરણ્યા અને ઘણી વિદ્યાઓ પણ શીખ્યા, એવા અવસરમાં રોહક રાજાની પુત્રી રોહિણી નામે છે તેનો સ્વયંવર મંડપ મંડાળો છે. ત્યાં ત્રણ સંઢનો

સ્વામી જરાસંધ આદિ સર્વ રાજા સ્વયંવર મંડપે આવ્યા તેમજ સમુદ્રવિજયજી પ્રમુખ સર્વ યાદવો પણ આવ્યા તે રાત્રિએ વસુદેવજીને રોહિણી પ્રજ્ઞાસિ વિદ્યાદેવીએ આવી સ્વપ્નામાં કહ્યું કે-હે વસુદેવ ! રોહિણીના સ્વયંવર મંડપને વિષે તુ જા અને તુજને તે રોહિણી પરણશે વલી રોહિણી શિવાય ઘીજી પણ કન્યા તુ હજી પરણીશ એમ તુજને બે કન્યાઓની પ્રાપ્તિ હવે થવાની છે માટે તુ કા સૂતો છે ? પ્રભાતે તુ ત્યા જાજે એમ કહીને પછી તે વિદ્યાદેવીએ રોહિણીની પાસે જઈ, તેને પણ સ્વપ્નામાં કહ્યું કે તું મૃદગ વજાવવાવાળા કૂવડાને પરણી લેજે

રોહક રાજાએ પ્રભાતે સ્વયંવર મંડપ શણગાર્યો ત્યાં સર્વ રાજા, રાજકુમારો પણ શણગાર કરી પોત પોતાના નામનાં સિંહાસનો ઉપર આવી વિરાજમાન થયા, ઘટલામાં રોહિણી રાજકન્યા પણ સલ્લિયોની સાથે સોલ શણગાર સજી અને હાથમાં ફૂલમાલા લઈને સ્વયંવર મંડપમાં આવી, ત્યારે સર્વ રાજા તે કન્યાને દેખવા લાગ્યા અને પ્રતિહારિણી પ્રત્યેક રાજાઓના ગુણ રૂપાદિકનું વર્ણન કરવા લાગી કેમકે રોહિણી સતી છે માટે કાંચમાર્થી સર્વ દેખી શકે નહીં તેથી પ્રતિહારિણીએ સર્વ રાજાઓને વર્ણવી દેખાડ્યા, પણ કુલદેવીના વચનને હૃદયમાં ધારણ કરીને રોહિણીએ કૂવડાના રૂપે વસુદેવ આવ્યા છે તેના પાસે મૃદગ છે તેને વજાવતા ' એજ વસુદેવ એજ વસુદેવ ' એવી ધ્વાનિ થવા લાગી તેને જોઈને તેના ગલામાં વર માલા પહેરાવી ત્યારે કૂવડો નાચવા લાગ્યો અને મુખથી કહેવા લાગ્યો, કે અહો ! આ સર્વ રાજાઓ કરતા હું અધિક ભાગ્ય-શાલી છું માટે યે સર્વ રાજાઓ બેઠા રહ્યા અને મુજને વર-માલા મલી ગઈ એવું જોઈ તે મંડપમાં આવેલા સર્વ રાજાઓ કન્યા ઉપર ક્રોધ કરીને, કેટલાએક તો કન્યાને નિંદવા લાગ્યા, કેટ-

लाएक कन्याना पितानी निंदा करवा लाग्या अने केटलाएक बोल्या अरे ! आ कूवडाने मारीने एनी पासेथी वरमाला खेंची ल्यो, फोकट बीजा ऊपर रीश करवाथी शुं थाय, एवुं मांहो मांहे कहीने वोल्या के जेना सुभट कूवडा पासे उभेला छे ते कूवडा पासेथी वरमाला खेंची लीए अने तेनीज ए वरमाला पण जाणवी. एवुं सांभली सर्व राजाओना सेवक कूवडा पासे आव्या, कूवडे पण सर्व सेवकोने सोनाना मृदंगथी मारीने जमीन ऊपर न्हांखी दीधा. ते देखी सर्व राजा शस्त्र लइने मारवा दोड्या त्यारे वसुदेवे सर्व राजाओने विरूप करी न्हांख्या, कोइनी मूखो, डाढी कापी न्हांखी, अने कोइने रुंड मुंड करी न्हांख्या ते जोइ जरासंध राजाए समुद्रविजयना स्हामुं जोयुं त्यारे समुद्रविजय राजा वस्त्र-तरटोप पहेरी धनुष वाण लइने युद्ध करवा उड्या तेने देखी वसुदेव जाणयुं के भाइना साथे लडवुं ठीक नहीं. तो हवे हुं म्हारुं स्वरूप प्रगट करी देखाडुं, नहीं तो संग्राम थशे. एम विचारी, कूवडानुं रूप त्यागी मृदंग न्हांखीने समुद्रविजय पासे एक वाण मूक्यो. तेमां ' वसुदेवनो आपने नमस्कार थाओ ' एवुं सुवर्णमयी अक्षरोथी लखेलुं हतुं, ते बांचीने समुद्रविजयजीए सविस्मय विचार्युं के वसुदेव तो मरण पाम्यो ते अहीं क्यांथी आव्यो, ए कोइ इंद्रजालीयो मने भोलवतो तो नथी एवुं विचारे छे एटलामां तो वसुदेव पण आवी पगे लाग्यो. त्यारे तो समुद्रविजयजीए सारी पेटे ओलख्यो अने सर्व यादव खुशी थया. जरासंध प्रमुख राजाओ पण खुशी थया, महोत्सव करीने वसुदेवने रोहिणी परणावी तथा आगल पण जेटली स्त्री परण्या हता ते सहुनी हकीकत समुद्रविजयजीने कही-पछी पोतानी परणेल व्होतेर हजार स्त्रीओने भेली करी, विमानमां वेसाडी लावीने वसुदेव घेर आव्या. स्नेहना लीधे वसुदेवजीने मथुरा नगरीमां कंस लइ आव्यो. त्यां कंस तथा वसुदेवजी वेहु मथुरामां रहे छे.

एकदा देवकराजानी पुत्री देवकीजी, वसुदेवने परणवा आवी,
 देवकीजी अने जीवयशा ए वे साथे रमत करे पण जीवयशा
 पोताना वापना बलना गर्वे करी उन्मत्त छे ज्यारे देवकीजीनो
 विवाह मंडाणो त्यारे जीवयशा मदिरापान करी देवकीजीने पोतानी
 खांध ऊपर बेसाडी नाचवा लागी एवा अवसरमा कसनो न्हानो भाइ
 अइमुत्तो नामा साधु गोचरी सारु फरतो फरतो कसना घरे
 आव्यो, तेने जीवयशाए टीठो त्यारे ते मदोन्मत्त थइ थकी मुनिने कंठे
 बलगीने बोली के-देवरजी ! तमे भला अवसरमां आव्या छो तो
 हवे एक राजकन्या तमोने पण परणावीश एवु बोलती तेने
 मूके नहीं त्यारे बीवराववा माटे साधु बोल्या के अरे मुग्धे !
 तु शु नाचे कूदे छे जेने तैं त्हारी खांध ऊपर बेसाडी छे तेनो सातमो
 गर्भ जे थाशे, ते त्हारा भरतारने तथा त्हारा पिताने मारवावालो
 थशे एवा साधुना वचन साभली, साधुने मूकी दीधो त्यांथी साधु
 तो विहार करी गया अने जीवयशानो मद उतरी गयो, मनमा शका
 पडी के ' साधुनु वचन खोटु थाय नहीं ' पछी ते वात एकांते जइ
 पोताना भरतार (कस) ने कही, कसे पण ते वात सत्य करी मानी तो
 पण ते वचन जुठु करवाने अर्थे विचार्यु के आ वात कोइने जाण
 वामा नहीं आवे तेवी रीते एनो उपाय करवो एवु चिंतवन करी, एक
 दिवस वसुदेवजीने कसे राजी कर्या त्यारे वसुदेवजी बोल्या के कंस !
 त्हारा ऊपर हुं तुष्टमान थयो छु, माटे तु मागे ते हु आपीश
 एवु साभली कस बोल्यो के ' हे मित्र ! तु तुष्टमान थयो तो देव-
 कीजीना पहेलबेला साते गर्भ थाय ते मने आपजे ' ते वात वसुदेवजीए
 सरल चित्तथी मान्य करी अने कसने कछु के हु तमोने साते गर्भ
 आपीश एवी रीते वसुदेवजी वचनथी बंधाइ गया, पछी ते वात देव
 कीजी आगल कही त्यारे देवकीजीए अइमुत्ता मुनिना कहेला वचन

વસુદેવજીને સંભલાવ્યાં અને કહ્યું કે આ કંસ આપણા પુત્રોને લઈ મારી નાખશે. તે સંભલી વસુદેવજીને ઘણો પશ્ચાત્તાપ થયો પણ વચને બંધાઈ ગયો ત્યાં શો ઉપાય ? સત્પુરુષનું બોલવું ફરે નહીં. એવા અવસરમાં ભદ્રિલપુર નગરનો રહેવાસી નાગ નામે શેઠ છે. તેની સુલસા નામા સ્ત્રીને મૃતવચ્છા દોષ છે તેથી તે વધા મરેલા પુત્રોને જન્મ આપે છે માટે તે સ્ત્રીએ અદ્ભુત તપ કરી હરણીગમેષી દેવનું આરાધન કર્યું. તે દેવ ત્રીજા ઉપવાસમાં પ્રગટ થઈને બોલ્યો કે મને શા વાસ્તે બોલાવ્યો ? ત્યારે સુલસા બોલી કે હે દેવ ! મુજને મૃતક પુત્ર આવે છે તે જીવતા કરી આપ. ત્યારે દેવતા બોલ્યો કોઈનું કર્મ દૂર કરવાને હું સમર્થ નથી. માટે તારા પુત્ર તો જીવતા રહેશે નહીં, એ વાત નિશ્ચયાત્મક છે તથાપિ તારી પુત્ર સંવંધિ ઇચ્છા હું પૂરણ કરી આપીશ. એવું કહીને દેવતા જતો રહ્યો. પછી કર્મયોગે દેવકીજી અને સુલસા એ બેહુને સાથેજ ગર્ભ રહ્યો, અને સાથેજ જન્મ્યો. ત્યારે હરણીગમેષીએ દેવકીજીના જીવતા પુત્રો લાવીને સુલસાની પાસે મૂક્યા અને સુલસાના મરેલ પુત્ર દેવકી-જીની પાસે લાવી મૂક્યા. તે મરેલા બાલકોને કંસના ચોકીદારોએ લઈ જઈને કંસને સ્વાધીન કર્યા. કંસે તેમને શિલા ઉપર પછાડી મારી નાખ્યા. એવી રીતે દેવકીજીના છ પુત્ર સુલસાની પાસે વૃદ્ધિ પામ્યા અને સુલસાના મૃતક પુત્ર દેવકી પાસેથી લઈને કંસે માર્યા. “ દેવકી-જીએ પૂર્વના ભવમાં પોતાની શોકનાં સાત રત્ન ચોરી લીધાં હતાં. તેથી શોક, દિલગીર થઈને ઝયારે ઘણું રુદન કરવા લાગી ત્યારે એક રત્ન તેને પાછું દીધું હતું. તે કર્મના યોગે અનિકયશા, અનંતસેન, વિજય-સેન, નિહતારિ, દેવયશા અને શત્રુસેન એ છ પુત્ર દેવકીજીના લઈને હરણીગમેષી દેવે સુલસાને આપ્યા. ”

શ્રીકૃષ્ણવાસુદેવનો જન્મ અને તેના હાથે કંસનો વધ—

હવે સાતમો ગર્ભ સાત સ્વપ્ન સૂચિત પાંચમા દેવલોકથી

चवीने देवकीजीनी कूँखे आवी उपन्यो ते गर्भ जन्मता ज लइ जवाने माटे कसना माणसो चोकीदार वेठेला हता तेथी देवकीजीए वसुदेवजीने कहु के आ सातमो गर्भ उत्तम छे माटे कोइ पण उपाय करीने कदापि एना माटे जुठु बोलवु पडे तो जुठु बोलीने पण आपणे, ए गर्भ राखवो, ए बात वसुदेवजीए साभलीने पछी वसुदेवजी जे वखत देवकीजीने परण्या हता ते वखते जे देवकराजाए दायजो आप्यो हतो, तेमा गोकुलगाम पण साथे आप्यु हतु ते गोकुलगाममा नंदनामे गोप तथा तेनी यशोदा नामे स्त्री ए बे रहे छे ते पण दायजामा आवी गया हता एटलामा देवकीजीने गर्भ थयो ते वर्णे कालो हतो तेने देखी कृष्ण कृष्ण एवु कहीने वसुदेवजी तेने त्यांधी छानो लइने निकली गया, ते वखते कसे बेसाडेला चोकीदारोने निद्रा आवी गइ, आगल जता दरवाजो खोलीने निकल्या त्यारे उपसेन बोल्या आ कोण छे वसुदेवजी बोल्या आ त्हारु काष्टनु पाजरु भांगीने तुजने मुक्त करनार छे एवु कही आगल चाल्या, मार्गमां यमुनानदीए पण मार्ग आप्यो, नदी उल्लधीने गोकुलमा जइ यशोदाजीने ते बालक सोंप्यो अने ते वखत यशोदाजीने पुत्री थई हती ते लइ देवकीजीने सोंपी पाछलथी कसना पोरायत निन्द्रामाथी जाग्या ते बोल्या शुं पुत्र आव्यो के पुत्री आवी त्यारे वसुदेवजीए पुत्री आपी ते कसे लईने तेनु नाक कापीने पाछी वसुदेवजीने आपी ।

हवे कंस निश्चित थयो, गोकुलमा यशोदाजी वसुदेवना कहेवाथी कृष्णनु पुत्रनी परे पालन पोषण करे छे कृष्ण पण सुखे छुछि पामे छे देवकीजी कृष्णजीने देखवानी घणी घणी चाहना करे पण कसनी धीकना लीधे पत्तर पत्तर दिवसे अथवा महीने महीने आज

वच्छ वारश छे, आज गोत्राट छे, आज काजली त्रीज छे, एवा नवा नवा वहाना करीने गोकुलमां जाय तेथी ते दिवसो सर्व मिथ्यात्वीओना पर्व थयां, पछी त्यां जइ देवकीजी श्रीकृष्णने रमत करावे, दूध धवरावे अने यशोदाजीने कहे के तहारो पुत्र मने घणो बल्लभ लागे छे. एवां वचन कही पाछी घेर आवे. ए रीते कृष्णजी वाललीला करता थका यशोदाजीनां दूध, दहीं प्रमुखनां वासण ढोली न्हांखे, फोडी नाखे, इत्यादिक अनेक प्रकारनी रमत करता विचरे छे. एकदा वसुदेवजीए देवकीने कहुं के तमारे घणी वखत त्यां जावुं नहीं कारण के जो कंसने ए वातनी खबर पडशे तो वली कांडक उत्पात करशे. कृष्ण ज्यारे सात आठ वर्षना थया त्यारे तेने कलाओ शीखववा सारु रोहिणीना पुत्र वलदेवजीने कंसथी छांनो मोकल्यो अने ते छांनो रहेवानी हेतुभूत कंस संवंधि सर्व हकीकत वलदेवजीने निवेदन करी. एम वलदेवजी अने कृष्ण बेहु जण गोकुलमां नंदने घेर रहे छे अने वलदेवजी श्रीकृष्णने विद्याओ भणावे छे, अने सर्व कलाओ शीखावे छे एम करतां श्रीकृष्ण चौद वर्षना थया, हवे राम कृष्ण वन्ने भाइओ गोवालीयाओनी साथे नाचे, कूदे, गावे, वजावे, नीला पीला वस्त्र पहरे, कृष्ण पोताने मस्तके मोरपीछ राखे, मुरली वजावे, गोपीयोनी साथे गावे, आखो दिवस रमत करे, सांजना घेर आवे. एवा अवसरमां वली एक दिवसे कंसना मनमां एवी वात आवी के साधुनुं वचन जूठुं थयुं के नहीं तेनी चोकसी करवा माटे निमित्तियाने पूछयुं के मने कोइ मारनार छे किं वा नथी ? ते सांभली निमित्तियो बोल्हो के ' साधुनुं वचन जूठुं नथी तहारो शत्रु कोइक जग्याण म्होटो थइ रह्यो छे पण मरण पाय्यो नथी ' त्यारे कंसे पूछयुं के ते केवी रीते म्हारा जाणवामां आवे, निमित्तियो बोल्हो के—' जे अरिष्टनामा वलदने दसन करशे, काली नागने वश करशे, तहारा केश

नामना घोड़ाने दमशे, सर अने मेप नामा खरोने मारशे, चपोत्तर अने पद्मोत्तर नामा हाथीओने मारशे, सारग धनुष्य चढावशे, चाणूर-मल्ल अने मुष्टिकमल्ल ए वेने मारशे ते त्हारो मारनार जाणजे ' ए वात साभली कसे तेनी निगाह करवाने माटे पडह वजडाव्यो के जे कोइ सारग धनुष्यने चढावे तेने म्हारी न्हेन सत्यभामा हु परणावु ए वात साभली घणा राजा त्या भेला थया एज अवसरमा वसुदेवजीनो एक अनादृष्ट नामा महा बलवत पुत्र छे ते पण धनुष्य चढाववाने जाय छे मार्गमा साज पडी तेथी रात्रे गोकुलमा रह्यो तेने बलभद्र ओलखतो हतो तेथी तेनी घणी सेवा करी, प्रभात थयु त्पारे अनादृष्ट बलभद्रने कहेवा लाग्यो के एक बोलावो आपो तो मने मथुरानो मार्ग देखाडी आवे, ते साभली बलभद्रे श्रीकृष्णने अनादृष्ट साथे मार्ग देखाडवा मोकल्यो, मार्गे जता अनादृष्टनो रथ वृक्षोमा अटकी गयो ते अनादृष्टधी निकल्यो नहीं त्पारे कृष्णजीए वेहु वृक्षोने लात मारी उखेडी नारया अने मार्ग करी रथ बाहेर रस्ते चढावी दीधो ते जोइ अनादृष्टी तेने बलवान जाणी, रथमा वेसाडी मथुरामा लइ गयो, त्या जइ अनादृष्टी धनुष्यने फरसना लाग्यो दैवयोगधी पाछो पट्यो त्पारे तेनी ऊपर लोक हस्या श्रीकृष्णे अनादृष्टीनु हास्य थनु देखी ते धनुष्यने सहेज उपाडीने चढावी लीधु सत्यभामा पासे ऊभी हती तेणे श्रीकृष्णना गलामा वरमाला पेरावी, त्पारे वसुदेवजी अनादृष्टी ऊपर क्रोध करीने कहेवा लाग्या के एने शा वास्ते अहीं लइ आन्यो जा हमणाज पाछो मूकी आव ते सांभली अनादृष्टी छानो मानो कृष्णने गोकुलमा लइ गयो पटला दिवससुधी आ बलभद्र म्हारो भाइ छे एवु श्री-कृष्णना जाणमामा न हतु अनुक्रमे श्रीकृष्ण सोल वर्षना थया त्पारे कसे केशी घोडो अने मेप घोडो तथा अरिष्टनामा बलद ए सर्वने गोकुलमा मोकल्या ते जइ गोकुलमा उपद्रव करवा लाग्या, तेमने

श्रीकृष्णे मारी न्हांख्या. एज अरसामां मथुरामां कंसे मल्लनो अखाडो मांड्यो त्यां घणा मल्ल एकठा थया तेमां एक चाणूरमल्ल अने बीजो मुष्टिकमल्ल ए वे मल्ल घणा बलवान छे ते वखते कंसे जाण्युं के धनुष्य चढाववावालाने म्हें सारी पेठे ओलख्यो नहीं माटे हवे कोइ रीते ते अहीं आवे तो हुं तेने मारी न्हांखीश. एवुं विचारी एक वाजु कंस वेठो. एवामां श्रीकृष्णे सांभल्युं के आज मल्लयुद्ध छे ते हुं देखवा जाऊं एवुं चिंतवी बलभद्रने गुरु जाणी पगे लागी बोल्यो स्वामिन् ! आज आज्ञा आपो तो मथुरामां मल्लयुद्ध जोवा जाउं. त्यारे बलभद्रे जाण्युं के त्यां जवाथी कदाच कंसनी साथे युद्ध थइ जाय, माटे कृष्णने भाइ पणानी वात जणावी आपुं एम विचारी बलभद्र बोल्यो—‘हे यशोदा ! अमोने स्नान करवा माटे उन्हुं पाणी आप ? अमे आज मल्लयुद्ध देखवा जइशुं. ते वखते यशोदा बीजा कोइ काममां लागी हती तेथी बलभद्रनुं वचन सांभल्युं अणसांभल्या जेवुं करी दीधुं. त्यारे बलभद्र बोल्यो—केम यशोदा ! तुं म्हारा भाइनुं पालन-पोषण करवाथी शुं राणी बनी वेठी ? दासपणुं भूली गइ ? शुं तेथी म्हारी वातने गणकारती नथी ? ’ एवुं कहीने श्रीकृष्णने साथे लइ बलभद्र बोल्यो के चालो आपणे यमुनामांज स्नान करीने, पछी मथुरामां जइशुं. एम यशोदाने कडवां वचन बलभद्रे कहां तेथी श्रीकृष्ण नाराज थया त्यारे मार्गमां बलभद्रे छ भाइने मारवा आदिक, कंस संवांधि सर्व वृत्तांत कह्यो तथा आपणे वे भाइनी माताओ जुदी जुदी छे, परंतु बाप एकज छे. तने कंसना भयना लीधे अहीं गोकुलमां राखेल छे ते सांभलीने श्रीकृष्ण बोल्यो के ‘ जो आजना आज हुं म्हारा छ भाइने मारवानुं वैर कंस पासेथी लउं तोज हुं खरेखरो कृष्ण लुं ’ एम कही मार्गे यमुना नदीमां स्नान करवा प्रवेश कर्यो, त्यारे कालियद्रहनो काली नाग आव्यो तेने श्रीकृष्णे पकडीने नाक वींधी नाकमां कमलबेलथी

नाथी तेना ऊपर चडी असगर थइने घोडानी पेठे दोडाव्यो आ वात लोकोए जइ मथुरामा एक बीजानी पासे करी, कंसे पण लोकोना मुखथी साभली के आजे नद गोवालीयाना पुत्रे कालिनागने दम्यो पट-लामा तो राम कृष्ण वेहु भाइ घणा गोवालीयाना वृद्धी परवर्या थका नगरने बारणे आव्या त्या चपोत्तर अने पद्मोत्तर ए वे हाथीए तेमने रोक्या तेथी बधा गोवालीया डरवा लाग्या पठी बलभद्रे अने कृष्णे मली हाथीओना दतोसल उखेडी नाखी हाथीओने उपाडी दूर फेंकी दीधा तेथी हाथी मरण पाम्या पछी कृष्ण अने बलभद्र वेहु जण मल्लने अखाडे आव्या त्यां एक राजाने मच ऊपरथी नीचे पटकीने ते मच ऊपर वेठा त्या बलभद्रे श्रीकृष्णने पोतानु सर्व कुटुब घताव्यु बली कसने पण देखाव्यो अने कह्यु के ए कस आपणो ज छे परतु दुष्ट छे. पटलामा कसे पण चाणूरमल्ल अने मुष्टिकमल्ल ए वे ने युद्ध करवा तैयार कर्या अनुक्रमे कृष्णजीए चाणूरमल्लने मार्यो अने बलभद्रे मुष्टिकमल्लने मारी नारयो ए रीते वेहु मल्लने मरण पामेला जोइ कस क्रोध करीने बोल्ह्यो, अरे सुभटो ! जेणे ए बन्ने सर्पने पालन—पोषण करी न्होटा कर्या छे ते नद अने यशोदा वेहुने बाधी पकडीने अहीं लइ आवो, पटले घाणीमा पीली न्हयानीए एवु कसनु बोलबु साभली श्रीकृष्ण रोपा-रुग थया यका कूदको मारीने कम्ने कहेवा लाग्या अरे दुष्ट ! न्हारा छ भाइओने तें मार्या छे तेनु हु बैर लउ लु एम कही कसनी चोटली पकडी, नीचो न्हाखी दइ, मूकी मारी तेथी कस मरण पामी नरके गयो यादवोए मली उग्रसेन राजाने पाजरामाथी बाहेर काहाडी छूटो करी सभामां लइ आवी वेसाव्यो, त्यारे लोकोए जाण्यु के आ राम अने कृष्ण वेहु वसुदेवना पुत्र छे पछी उग्रसेन राजाए सोल वर्षनी उमरवाला श्रीकृष्णजीने त्रणसे वर्षनी उमरवाली सत्यभामाने पर-णावी दीधी.

सौरीपुरथी यादवोंनुं निर्गमन अने कालकुमरनी प्रतिज्ञा—

यादवोए जरासंधथी बीक पामीने जीवयशाने पूछयुं के कंसने अग्निसंस्कारं करीए ? त्यारे जीवयशा बोली राम—कृष्ण तथा बीजा पग घणा यादवोनी साथे कंसने दाह देवाशे तमे जुओ तो खरा शुं धाय छे ? ते सांभली कृष्णजी बोल्या के अरे ! रंडा ताराथी शुं थवानुं छे ? एवुं सांभली जीवयशा त्यांथी निकली परवारी राजगृहमां पोताना पिता पासे जइ उघाडे माथे रोवा लागी अने कह्युं के आपना जीवतां यादवोए तमारा जमाइने मारी न्हाख्यो. यादव घणा उन्मत्त थया छे ते सांभली जरासंध बोल्थो पुत्रि ! तुं धीरज धर. जे थवानुं हतुं ते थयुं. हवे ए राम कृष्ण बेहु म्हारा अपराधी छे. ते बेहुने आवी म्हारे स्वाधीन करी जाशे तोज यादवो म्हारा राजमां रही शकशे. नहीं तो हुं ए सर्व यादवोने मारी नाखीश. एवी रीते जीवयशाने दिलासो आपी संतोषी पछी एक सोमनामा सामंतने यादवोनी पासे जरासंधे मोकल्यो. ते यादवो पासे आवीने समुद्रविजय प्रमुख राजाओने कहेवा लाग्यो के हे यादवो ! तमे म्हारी वात सांभलो के—जे थवावाळुं हतुं ते थइ गयुं. हवे मात्र एक राम अने बीजो कृष्ण ए वे गोवालीयाना छोकरा छे तेने वांधीने म्हारी साथे जरासंध पासे मोकली आपो. ए दासोना लीधे तमारा सर्व यादवकुलनो क्षय करवो ठीक नथी, ते सांभली समुद्रविजय बोल्या अरे सोम ! तुं समजतो नथी, जे एवा गुणवान अने बलवंत पुत्रोने मराववाने अर्थे अमे तुजने केम आपी दइए ? हवे तो अमे वृद्ध थया छिये. केटला काल पर्यंत जीवता रहीशुं ? माटे जे थवानुं हशे ते थशे. अमे कांइ अमारा पुत्र आपीशुं नहीं. वली बल-भद्र बोल्या के अरे सोम ! तुं पिताओनी पासेथी पुत्रने मांगता लजातो नथी ? अरे ! हजी तो अमे अमारा एक भाइ मारवानुं कंस पासेथी वैर लीधुं छे; परन्तु पांच भाइ बीजा मार्या छे तेनुं वैर तो लेवुं बाकी रहुं

छे. माटे हु जीवशानी चाहना राखतो होय तो इहाथी चाल्यो जा, नही तो तने हमणांज फल देखाडीश एवु साभली सोमनामा सामत वीक पामीने जरासध पासे गयो. पाछलथी यादवो भय पाम्या तेथी कोष्टिक निमित्तियाने पृच्छयु के अमारो जय क्या थशे ते दिशा अमने बतावो, त्पारे निमित्तियो चोल्थो 'तमारा कुलमा राम अने कृष्ण महापुरुषो छे वली नेमीश्वरभगवान तीर्थंकर छे माटे तमारो कोइ रीते बिगाड थवानो नथी, परन्तु हाल तमे कृष्णने राजा करीने पश्चि-मदिशाए जाओ मार्गमा जतां जता जे स्थानके सत्यभामा, पुत्रनु जोडलुं प्रसवे ते स्थानके तमारे रही जानु त्या तगारी वृद्धि थवावाली छे, पण अहीं तमारे रहेवु नही ' एवुं साभलीने शोरीपुरथी समुद्र-विजय प्रमुख अगीआर कुलकोटी यादव नीकल्या अने मथुराथी उग्रसेन प्रमुख सात कुलकोटी यादवो एकठा थइने सर्व कुटुंब सहित सोरठ देश तरफ चाल्या हवे सोमनामा सामते राजग्रह नगरे जइ राजा जरासधने समाचार विदित कर्था जरासध पण सैन्य सज्ज करी यादवो ऊपर चढाइ करवा तैयार थयो, ते बलते जरासधनो पुत्र कालकुमार घोल्थो के जो म्हारु नाम काल छे तो हु सर्व यादवोने कालरूप थइ मारी न्हाखीश जो यादवो आकाशमा ऊंचा गया हशे तो नीसरणी माडीने ऊपर आकाशमा जइ यादवोनों नाश करीश अने जो यादवोए जमीनमा प्रवेश कर्थो हशे तो जमीन खोटीने हु पण प्रवेश करी तेमने मारीश, जो पाणीमा यादवोए प्रवेश कर्थो हशे तो हु पण पाणीमा प्रवेश करी तेमने मारीश तथा जो अग्निमा प्रवेश कर्थो हशे तो हु पण अग्निमा प्रवेश करीने याद-वोनों नाश करीश ' एवुं पण करी पाचशे भाइओ सहित पिताने नमस्कार करीने कालकुमारे यादवोनी पठवाडे चढाइ करी अने जीवयशाने पण जती वरखते कहेवा लाग्यो के म्हारा वनेवीनु वेर

यादवो पासेथी लउं तो म्हारुं नाम काल करी जाणजे. जीवयशाए आशीर्वाद आप्यो अने कह्युं के भाइ ! त्हारुं मृत्यु थाय तो भले थाओ पण यादवोनो क्षय करजे. ए रीते जेम थवानुं हतुं तेम जीवयशाना मुखमांथी वचन पण नीकल्युं. पांचसो भाइओ सहित घणी ताकीदथी कालकुमर चाल्यो, ते चालनां चालतां ज्यारे यादवोथी एक दिवसना मुकाम जेटले अंतरे आवी रह्यो एटलामां श्रीनेमीश्वर तीर्थंकर, कृष्ण वासुदेव, राम बलदेव, बीजा पण वली तद्भव मोक्षगामी एवा घणा जनो यादवोना परिवारमां छे, तेमना पुण्यना योगे खेंची थकी यादवोनी कुलदेवी आवीने यादवोनुं मुकाम तथा कालकुमरनुं मुकाम जे जे स्थानके हतुं तेना वचला मध्यभागमां एक पर्वतनी रचना करी ते पर्वतना मार्गमां एक चिता सलगावी, ते चितानी पासे वली एक डोशीनुं रूप करीने कुलदेवी रुदन करती थकी वेठी. तेने कालकुमरे आवीने पूछ्युं के आ चितामां कोण वलया छे अने तुं शा वास्ते रुदन करे छे ? त्यारे कुलदेवी छल करी रोती थकी बोली के हे पुत्र ! कालकुमरना भयना लीधे सर्व यादवोनुं कुंदुंव आ चितामां वली भस्म थइ गयुं छे. कोइ पण यादव रह्यो नथी माटे हुं तेमनी कुलदेवी छुं तो हवे मने कोण पूजशे ? ए कारण माटे मुजने बहु दुःख लाग्युं तेथी रुदन करुं छुं. ते बात सांभली कालकुमर पोताना मुखे करेली प्रतिज्ञा राखवा माटे घणा सामंत तथा केटलाएक भाइओ सहित तरवार काहाडीने यादवोने मारवा सारुं अग्निमां पड्यो अने वली भस्म थइ गयो. पछी प्रभाते वाकी रहेला जरासंधना लइकर मांहेला लोको देवमाया जाणीने पाछा फरी राजगृहे जइ जरासंधने सर्व वृत्तांत कह्यो.

द्वारिकानगरीमां यादवोनुं राज्य अने शंखेश्वरतीर्थनी स्थापना—

हवे सर्व यादवो मौज-मजामां खुशी थया थका पश्चिम समुद्रना तट ऊपर आव्या, त्यां सत्यभामाए भ्रमरनामा पुत्रनुं जोड़ुं

जण्युं. त्या नैमित्तिकना कहेवा प्रमाणे यादवो रह्या पछी कृष्ण महाराजे अट्टम तप करी सुस्थित नामा लवणाधिपदेवनु आराधन कर्तुं तेथी देवता प्रत्यक्ष आवी ऊभो रह्यो तेनी पासेथी श्रीकृष्णे रहेवाने सारु जगा मागी, त्यारे देवताए कहु इन्द्रमहाराजने पूछीने तमोने जगा आपीश एवु कहीने सुस्थित देवताए इन्द्र महाराज पासे जइ सर्व वात कही त्यारे इन्द्रे धनद नामा भडारीने मोकल्यो, तेणे आवीने धार योजन लावी अने नव योजन पोहोली एवी एक द्वारिका नगरी बनावी, तेने फरतो अठार हाथ ऊचो अने धार हाथ जाडो तथा नव हाथ पृथ्वीमा ऊडो एवो सोनानो कोट बनाव्यो ते कोटने रत्नना कांगराथी शोभित कर्षो वली ते कोटनी चारे वाजु फरती खाइ करी तथा वाडी वाग वगीचाओ सहित एवो ते सुदर कोट बनानी पछी धनदे ते द्वारिका नगरीमा श्रीकृष्णने वसवानी आज्ञा आपी ते नगरीमा एक सातभूमिवाळु कल्पवृक्षोनी वाडी सहित घर श्रीकृष्णजीने रहेवा सारु बनाव्यु वली ते घरनी एक वाजु समुद्रविजयादिक दश भाइओने भाटे घरो बनाव्या तथा श्रीकृष्णना घरनी वीजी वाजुमा उग्रसेननु घर बनाव्यु तेनी वाजुमां वली वीजा सर्व भाइओना घर बनाव्या ते सर्व घरो त्रण दिवस पर्यंत धन, धान्य, वस्त्र, घरेणा प्रमुख उत्तम वस्तुओथी भरीने श्रीकृष्णने स्वाधीन करी धनद देवता स्वर्गमा पोताने स्थानके गयो सर्व यादवोए मली द्वारिका नगरीमा वास कर्षो अहीं यादवोना कुटुवोनी वृद्धि थवा लागी ते अनुक्रमे पच्चाश वर्षनी मुदतमां अठार कुलकोडी यादवोमाथी वधीने छपत्त कुलकोडी यादवोनी वस्ती थइ एवा अवसरमां राजगृही नगरीमा कोइ रत्नकलना व्यापारीओए आवीने एवी वात करी के आ नगरीमा काइ माल खपतो नथी, सत्त्वविनानी निर्धन लोकोधी आ नगरी भरेली छे, कारण के अमारा रत्न कलना लेवावाला पण कोइ

આ શહેરમાં નિકળ્યા નહીં અને દ્વારિકામાં યાદવો વસે છે તે મહા-
 સુખી છે. ધૃતી રીતે દ્વારિકા નગરીની પ્રશંસા જરાસંધે સાંભલીને વિચાર્યું
 કે મ્હારા વૈરી હજી લગણ જીવતા છે માટે હવે ઇનો નાશ કરું, એમ
 ચિંતવી સેના લડી યુદ્ધ કરવા ચાલ્યો એવામાં નારદ ઋષીએ જઈ શ્રીકૃષ્ણને
 કહ્યું કે તમારે ચેતવું હોય તો ચેતજો જરાસંધ તમારી ઊપર ચઢી આવે છે તે
 સાંભલી શ્રીકૃષ્ણ પણ સેના તૈયાર કરી લડવાને તેની સામે ચાલ્યા. તેણે
 પંચાસરા ગામની પાસે આવી પડાવ (મુકામ) કર્યું અને જરાસંધનું
 લડકર પણ પંચાસરા ગામથી ચાર યોજન દૂર આવી પોહોચ્યું. તેમાં
 જરાસંધનું લડકર ચક્રવ્યૂહના ન્યાયથી અને શ્રીકૃષ્ણનું લડકર ગરુડ-
 વ્યૂહના ન્યાયથી એવા આકારે આવી પડાવ કર્યો. તે વેદુ લડકરને
 માંહોમાંહે મ્હોટું યુદ્ધ થયું. લાખો સુભટો મરણ પામ્યા. (ઇત્યાદિ
 વિશેષ અધિકાર શ્રીનેમિનાથચરિત્રાદિ ગ્રંથોથી જાણી લેવો. આંહી
 ગ્રંથગૌરવના ભયથી લખતા નથી) તે વેદુ તરફવાલા સુભટોની
 લડાઈ ચાલતાં શ્રીકૃષ્ણને જીતવો આપણને કઠણ થઈ પડશે. ઇવું
 જરાસંધે વિચારીને કોઈ ઉપાય ન સૂજતાં જરા નામે એક વાળ હતું
 તે શ્રીકૃષ્ણની સેના ઊપર નાખ્યો તેથી શ્રીકૃષ્ણની સર્વ સેના મુલે
 લોહી વમતી મૂર્ચ્છા પામી ગઈ, ત્યારે શ્રીનેમિનાથજીના કહેવાથી
 શ્રીકૃષ્ણે અદ્ભુત તપ કરી ધરણેન્દ્રને આરાધ્યો. ધરણેન્દ્રે આત્રીને આગા-
 મિક તીર્થંકર શ્રીપાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા શ્રીકૃષ્ણને આપી, ત્યાં મંગલ
 નિમિત્તે શ્રીકૃષ્ણજીણ સુસ્થિત દેવે આપેલો શંખ વજાવ્યો અને ધરણેન્દ્રે
 આપેલા વિવનું સ્થાપન કર્યું તેથી ' શ્રીશંખેશ્વર ' નામા તીર્થ થયું. તે
 આજ લગણ મોજુદ છે. કોઈક આચાર્ય વલી એમ પણ કહે છે કે
 શ્રીકૃષ્ણજી ત્રણ દિવસ ઉપવાસ કરી વેઠા. તે ત્રણ દિવસ પર્યંત શ્રીને-
 મિનાથ સ્વામીણ સંગ્રામ કર્યો. વલી ઇન્દ્ર મહારાજે માતલી નામા
 સારથી સહિત રથ મોકલ્યો તેના ઊપર ચઢીને નેમિનાથજીણ શંખ

वजाव्यो तेथी जरासधनी सेना शिथिल थइ, अने त्रण दिवस श्रीश-
 खेश्वर पार्श्वनाथनी मूर्तिनु न्हवण पोतानी सेनामा श्रीकृष्णे छाटयु
 तेथी श्रीकृष्णजीनी सेना सज्ज थइ छेवट कोइ पण रीने श्रीकृष्णने
 जीतवानो उपाय जरासधने सूज्यो नहीं त्यारे श्रीकृष्णने मारवा सारुं
 जरासधे पोतानु चक्र तेना ऊपर चलाव्यु तेथी काइ श्रीकृष्णनुं
 घगडयु नहीं पण उलटु ते चक्र श्रीकृष्णने त्रण प्रदक्षिणा आपीने
 तेमना हाथमा आवी वेठु पछी तेज चक्र लइ श्रीकृष्णे जरासध ऊपर
 चलाव्यु, तेणे जरासधनु मस्तक छेदी नाख्यु ते वखते देवताओ
 आकाशमा देवदुदुभी वगाडीने बोल्या के ' श्रीकृष्ण नवमो वासुदेव
 थयो ' ते वात साभली समस्त जरासधनी सेना आवीने श्रीकृष्ण-
 जीनी सेवामा हाजर थइ पछी श्रीकृष्ण द्वारिकामा आव्या सुख समा-
 धिमा त्रण खडनु राज्य भोगववा लाग्या वहोतेर कुलकोटी यादव
 द्वारिकामा रहे छे अने साठ कुलकोटी यादवो द्वारिकानी बाहेर रहे छे
 तथा महापुरुष समुद्रविजयादिक दशे दशार्ह, तथा बलदेवादिक पांच
 महावीर एटले न्होटा योधा, तेमज उग्रसेनादिक सोल हजार राजाओ
 तथा प्रद्युम्नादिक साडा त्रण क्रोड कुमर, तथा सावादिक सोल हजार
 दुर्दांत कुमर, अने वीरसेन प्रमुख एकवीश हजार वीर तथा महासेन
 प्रमुख छपन्न हजार बलवत राजाओ द्वारिकामा बसे छे बली रुक्मिणी
 प्रमुख वत्रीश हजार राणीओ तथा अनगसेना प्रमुख अनेक गणिकाओ
 एवा परिवार सहित न्होटु राज्य श्रीकृष्णजी करे छे

नेमनाथनी बलप्रशंसा अने बलपरीक्षा—

एज अवसरमा इन्द्रमहाराजे श्रीनेमिनाथजीना बलनी प्रशंसा
 करी त्यारे ते सभामा कोइ मिथ्यात्वी देव इन्द्रमहाराजना वचनने नहीं
 मानतो थको गिरनार पर्वत ऊपर आव्यो त्या सुरधरा नामे नवीन
 नगर बसाव्यु तेमा ते देवता पोते आवीने मनुष्यनुं रूप धारण करीने

रह्यो अने द्वारिका नगरीना रहेनारा लोकोने नित्यप्रत्ये धणुंज दुःख देवा लाग्यो—उपद्रव करवा लाग्यो ए वात सांभलीने महा अभिमाननो धरनार एवो अनादृष्टिकुमर देवने पकडवा सारुं गिरनारनी ऊपर देवे वसावेला नगरनी ऊपर चढी आव्यो. तेने देवताए देवमायाथी जीती लीधो अने वांधीने पोताना नगरमां लड़ गयो. ए वात सांभलीने समुद्रविजयजी तेनी साथे लडवाने माटे जवाने तैयार थया त्वारे राम कृष्ण वे भाइ-ओए समुद्रविजयजीने वज्र्या अने पोते लडाइ करवा सारुं गया. तेने पण देवताए हरावीने पोताना नगरमां लड़ जड़ बंदीखानमां नाखी दीधा, त्वारे द्वारिकामां कोलाहल थइ रह्यो अने लोको कहेवा लाग्या के राम कृष्ण वे भाइओ हारी गया तो हवे आपणी रक्षा कोण करी शकशे ? त्वार पछी सत्यभामाजी प्रमुख स्त्रीओए श्रीनेमनाथजीने कह्युं के तमे अनंत वली छतां तमारा भाइओने शत्रु दुःख आपे छे तो एथी तमारी लाज जाय छे, त्वारे नेमीश्वर भगवान एकला रथमां वेसीने शत्रुना नगरने चारे वाजु रथ फेरव्यो तेथी कांगरा सहित सर्व कोट पडी गयो, त्वारे देवे सिंह विकुर्व्या ते जोइ नेमिनाथे धनुष्यनो टंकारव करीने सर्व सिंहोने भगाडी दीधा देवताए अंधकार करी मूक्यो, भगवाने उद्योतवालो वाण मूक्रीने अंधकारनो नाश कयों. देवताए मेघ वरसाव्यो, भगवाने वायरो चलावीने मेघने दूर कयों, देवताए अंगारानो वर्षाद वरसाव्यो, भगवाने पाणीथी बुझावी न्हाख्यो. पछी भगवाने मोह वाण मूक्युं तेथी सर्व शत्रु मूच्छा खाइने पडी गया महा दुःखी थया, त्वारे इन्द्रमहाराज त्यां आवीने विनंति करवा लाग्या, के महाराज ! ए अज्ञानी देव छे ते आपना अनंत वलने थुं जाणे ? त्वारे भगवाने कृपा करीने देवताने छोडी मूक्यो. पछी ते देवताए म्होटा महोत्सव सहित श्रीकृष्णादिकने द्वारिकामां मोकली दीधा, पोते भगवानने नमीने पोताने स्थानके गयो.

प्रभुतु आयुधशालामा गमन, अने कृष्ण साथे चलपरीक्षा—

अनुक्रमे श्रीनेमीश्वर भगवान् त्रणसे वर्पना थया पण परण-
वानी इच्छा राखे नहीं, त्यारे शिवादेवीजीए कछु के-पुत्र ! तु
विवाह करीने म्हारा मनोरथ पूर्ण कर, भगवान् बोल्या-माताजी !
कोइ म्हारा योग्य कन्या हशे, तो हु परणीश ते बात सांभली
माताजी मौन धारण करी रखां हवे श्रीसमुद्रविजयकुलशणगार, शिवा-
देवी मात महार, एक दढनेमि, बीजा दढनेमि, त्रीजा अतिनेमि,
चोथा अरिष्टनेमि अने पाचमा रथनेमि ए पांच कुमर माहेला श्रीअरि-
ष्टनेमि कुमर ते लघुवय सरखा सरखी जोडि, मनतणे कोडि, घणा
कुमरे परवर्या लीलाए रमता भमता श्रीकृष्णनी आयुध शालामा
आव्या, आयुध जोवा लाग्या, रक्षपाल बोल्यो, तमे लघु वालक छे,
माटे अलगा रहो, एनो स्पर्श करवो पण दोहिलो छे, छोकरडे छाश
न पीवाय, म्होटु कार्य ते म्होटाधी ज थाय, ते न सांभलतां श्रीअरि-
ष्टनेमि कुमारे श्रीकृष्णना चक्रने उपाडी कुभारना चक्रनी परे भमाव्यु
तथा सारग धनुष्यने उपाडीने कमलना नालनी परे नमाव्युं तथा
कौमोदकी नामे गदाने लाकडीनी पेठे उपाडीने पोताना खाथा ऊपर
राखी, अने ज्यारे पाचजन्य शस्त्र पूर्यो त्यारे तेनो शब्द सांभलीने त्रण
भुवन कप्या, पर्वतना शृंग तूटी तूटीने पड्या लाग्या, समुद्रना जल
उच्छलवा लाग्या, हस्ती तुरगमादिकना वधन तूटी पड्या तेथी सर्व
भागी गया, लोक सर्व वहेरा थइ गया, धरती कपवा लागी, नगरनो
कोट पण कप्यो, दिग्गज त्रास पाम्या, यादवो सर्व मूर्च्छागत जेवा थइ
गया, सर्व धीक पामवा लाग्या, श्रीकृष्ण, बलभद्र कपवा लाग्या
अने भयाकुल थया थका चिंतववा लाग्या के आ ते कोण बलवत छे ?
के जेणे सर्व पृथ्वीने क्षोभ पमाड्यो ? एवी रीते तेमने काइ पण जप न

आव्यो, तेथी तरत त्यां आव्या अने पृच्छा करी, त्यारे सर्वे बोल्या के श्रीअरिष्टनेमि कुमारानो ए वल छे, ते सांभली चमत्कार पाम्या पछी श्रीकृष्णे कहुं के—हे भाइ ! आपणे वलपरीक्षा करीए तो वंछित सींभे त्यारे नेमिकुमार बोल्या के भूमि छुंठनादिक वाह्य खेल करवुं, तेतो उत्तम नरने योग्य नथी, माटे सांभोसांहे एकेकनी भुजा वालीने वल-परीक्षा करिष, ते वचन श्रीकृष्णे प्रमाण करी पोतानी भुजा लंवावीने कहुं के, आ म्हारी वांह नमाडो, त्यारे नेमिकुमारे कमलनालनी परे एक आंगुलीथी श्रीकृष्णानी वांह नमावी दीधी. पछी श्रीनेमिकुमारे पोतानी वांह लंवावी त्यां कृष्ण घणुं बल करी वानरनी परे बलगीने हिंचवा लाग्या त्यारे श्रीनेमिकुमार सहास्य वचन बोल्या के कृष्णजी ! तमोने माता देव-कीए पालणे पोढाडीने रमाड्या नहीं, ते माटे हवे हुं तमने हिंचोळुं, (रमाडुं) छुं एम कहीने श्रीकृष्णने हिंडोलानी माफक हिंचोल्या. जेम जुगारी दाब हारे, तेम कृष्ण हारी गया. एवुं जोइने बलभद्रजी बोल्या के हे भाइ ! भ्रमरने भारे तरुशाखा नमे नहीं, पछी कृष्ण तथा बलभद्रजी चिंता-तुर थका चिंतवे छे के ए पितराइ भाइ आपणाथी अधिक बलवान् छे, माटे आपणुं सर्व राज्य लइ लेशे ?, कीडी—तीतर न्याय करशे. षटलामां आकाशे देव वाणी थइ के अहो ! कृष्ण—वासुदेव ! तमें चिंता म करशो. ए तो नेमीश्वर भगवान, बाल ब्रह्मचारी, बावीशमां तीर्थ-कर एतुं अतुल बल छे तथापि तमारुं राज्य लेवानी एने गरज नथी अने स्त्री परगवानी पण गरज नथी. ए तो परगया विना ज संसारनो त्याग करी दीक्षा लेशे. ए वचन सांभली कृष्णजी घणो हर्ष पामीने पोताने घेर पहुँच्या.

प्रभुने विवाह मंजूर कराववा माटे गोपियोनो प्रयत्न, अने प्रभुनी जान—

एक दिवस शिवादेवीजीए नेमिकुमारने निरागी जाणीने गोपी-योने भलासण करी के 'तमे वसंत रमवाने माटे नेमीश्वरने तेडी जाओ

तेजिनाथ भगवानकी वरात

1954

अने एने जेम वने तेम सरागी करी, विवाह करवाने मनावो ' त्यारे सत्यभामा प्रमुख सोल हजार गोपीयो मलीने श्रीनेमीश्वरने सहस्राब्ज वनमा लइ गइ, विचित्र प्रकारना वचनो कहेवा लागी-एक बोली तमे शामाटे परणता नथी, तमारो भाइ श्रीकृष्ण सोल हजार स्त्रीयो परण्या छे अने तमे एक पण परणना नथी तेनु कारण शु ? , बीजी बोली के भला पुरुष ! आवी रीते युवानपणुं कां फोकट गुमावो छो ? परणवामा घणी मजा छे, बीजी बोली परण्या विना मोक्ष पग जइ शकशो नहीं, केमके ऋषभादिक तीर्थकर पण सर्व परणीने मोक्ष गया छे तो वली तमे काइ नवा मोक्ष जवागाला थया छो ? एक बोली एतो मोल्यो धाशे, परणीने शु करशे ? सत्यभामा बोली जो नहीं माने तो एनो पल्लो पकडो, लक्ष्मणा बोली ए पूज्य छे माटे एनी साथे जबराइ करवी नहीं, पण परणवु तो अवश्य जोइएज सत्यभामा बोली, एनी पासे काइ सामर्थ्य नथी कारण के जो स्त्री परणे तो तेने पालवानु काम मुश्केल छे ते एनाथी वनी शके नहीं, तथापि जो परणी लेशे तो सोल हजारने एनो भाइ पाले छे तेनी साथे ए पण पलाशे एवी बातो साभलीने नेमिनाथजी काइक हस्या त्यारे सर्व गोपीयो तालोटा पाडीने बोलवा लागी के 'एणे विवाह मान्यो,' माता-पिताए पण जाण्यु के विवाह मान्य कथों एवु समजीने शिवादेवीना कहेवाथी श्रीकृष्ण तथा समुद्रमंजयजी प्रमुखराजाओए उग्रसेन राजाने घेर जइने राजीमती कन्यानी मागणी करी. तेणे पण खुशीथी कहु के सुखेथी परणावो पछी वेहु जगाए विवाहनो महोत्सव थवा माड्यो, परणवा माटे शणगार कराववा लाग्या, पण नेमजी विनयवान छे माटे मातापितानो हर्षभग थवाना भयथी जो पण निस्पृही छे तो पण मौन धारण करी रह्या हवे जान निकली ते वसते अनेक यादवोना क्रोडो गमे मनुष्य साथे चाल्या, सर्व राजाओ साथे चाल्या, अनेक

वाजां वाजतां, हाथी ऊपर बेठा, चमर ढलता, देवदेवी आकाशमां चालतां, स्त्रीयो पृथ्वी ऊपर गीत गाते थके चालता चालता उग्रसेनना महेल पासे जान आवी, त्यारे नेमजी सारथीने पूछवा लाग्या के-आ महेल कोनो छे, सारथी बोल्यो-तमारा श्वसुरनो महेल छे.

बीजी एक प्रतमां नीचेसुजव लखेल छे—

ज्यारे वसंत मास आव्यो, त्यारे चत्रीश हजार राणी सहित श्रीकृष्ण-वासुदेव श्रीनेमिकुमरने साथे लइ वसंतक्रीडा करवा वनमां गया. त्यां सत्यभामादिक राणी-योने नेमिकुमरने विवाह मनाववानो सत्कारी कृष्ण स्थानांतरे रखा, ते अनेक गोपिओ मली थकी श्रीनेमिकुमरने केसर, गुलाब प्रमुख सुगंध नीर छंटे, फूलनो दडो हृद-यमां सारे, कटाक्ष बाखे वींधे, कामचेष्टा पूर्वक जल छंटे, एम घणा प्रकारे हास्य करीने कहेवा लागी के हे देवर ! विवाह मानो अने एक स्त्री तो परणो, जो स्त्रीनुं भरण-पोषण तमाराथी न थाय तो तमारो भाइ चत्रीश हजार स्त्रीयोनो भरण-पोषण करे छे, तेम तमारी एक स्त्रीनुं पण पोषण करशे ? तेनी कांइपण चिंता करशो नहीं, पण स्त्री जरूर परणो, स्त्री विना पुरुष शोभे नहीं, कोइ विश्वास न करे, कोइ माने नहीं, वली अंगनी शुश्रूषा कोण करे ? प्राहुणाने कोण साचवे, माटे पाणिग्रहण अंगीकार करो, मन मानती कन्या वरो, ए विनंति मानो, वधे जेम वानो, नहींतर पण नहीं छूटो, जोर करी जूठो, अमार वश आव्या आज, करवी हवे केही लाज. एवा वचन सांमली नेमीश्वर नीचुं जोइ रखा, स्त्रीओ साथे ते वली श्यो वचनविचार करवो ? एम चिंती हां ना कांइ न कही, त्यारे स्त्रीओ कहेवा लागी के मान्यो मान्यो विवाह, सहुने थयो उछाह, श्रीसमुद्रविजय शिवादेवी राणीने तिणीकाल, आपे वधामणी उजमाल, हवे श्रीकृष्ण नरिंद, मनने आणंद, उग्रसेन राजान, पासे बहु मान, मांगे राजीमती कन्या, सती शिरोमणि धन्या, उग्रसेन पमणे सघले साज, इहां आणो ते वरराज, तो देउं कन्या तास, जग विस्तरे जश वास. हवे समुद्रविजय राजा, शिवादेवी राणी ज्योतषी कौण्डुकना मुखथी आवण सुदि छट्टनुं लग जाणी, बांटे वधामणी, तेडावे सगासगि-यांजा भणी, मांडे म्होटो आडंबर, धवल मंगल गाये घर घर, पोषे भल भले पक-वान, जुगते चलावे जान. तद्यथा-सोल हजार मुकुटवद्ध छत्राधिपति राजान, बेतालीश लाख हस्ती ऐरावत समान, बेतालीश लाख घोडा, सुवर्ण साज तेने सजोडा, बेता-लीश लाख रथ, शोभा पामता पथ, अडतालीश कोडी पायक, शत्रुदल धायक, नव कोडी सामान्य तुरंगम, एक एकथी अनोपम, छनुं कोडी चिराकदार, नव कोडी द्यागलियादार, बार कोडी वाजित्र वाजे, अंबर गाजे, सांवकुमर प्रमुख साठ सहस्र

दुर्दान्त कुमर ते पारसीक जातिना घोडे चढ्या, प्रपुत्र प्रमुख पचोतेर सहस्र कुमर महा-
 धीर ते हयरेवा जातिना अश्वे आरूढ थया, अरिमर्दन प्रमुख पांच लाख कुमर ते
 बहोली जातिना अश्वे चढ्या, वीरप्रमुख सात लाख कुमर ते पार्श्वपथा जातिना तुरगे
 चढ्या, सागरचंद्र प्रमुख एक लाख कुमर ते कवोजा जातिना अश्वे चढ्या, अनादृष्टि
 प्रमुख तेर लाख कुमर रेवाजातिना अश्वे आरूढ थया, पालकप्रमुख मात लाख कुमर अष्ट-
 मंगल, जातिना अश्वे चढ्या, दहनेमि प्रमुख बार लाख कुमर रेमगली जातिना अश्वे चढ्या,
 रयनेमि प्रमुख नव लाख कुमर चंद्रप्रभा जातिना अश्वे चढ्या, महानेमि प्रमुख पन्ध्र लाख
 कुमर अग्निपथा जातिना अश्वे चढ्या, एवा यादव कुमर, भोगी भ्रमर, जेहना जाणीता
 कुल, भालानु पल, आगलथी चाले, थोडु बोले, थोडु ठाकुरने नमे, दर्शनीने नमे,
 परनारी सहोदर, वाचा अविचल, शरणागत साधार, सर वीर दातार, भूभार, रणा-
 गण धीर, रिपुहृदय हल सीर, कमबोह गरकाव, केशरीए पागे, लीचीए वागे, कांधाल,
 मूछाल, मलमला भूपाल, आवे उमझा, पये बझा, बली ये कोडी सेजवाला, चोराही
 कोडी स्त्री गीत गान करे, छपम कोडी प्रलव धजा, बार कोडी माट विरुदावली
 बोले, बार कोडी सुखासन पालखी, पन्ध्र लाख खबर द्रव्ये भर्या, त्रण लाख धीछत्र,
 वेतालीश लाख रय, त्रण कोडि चामर ढले, एसी लाख नीसान बाजे, सचर लाख
 ढोल बाजे, छन्तु कोडी मेरी बाजे, नव लाख माढल बाजे, पीस्तालीश कोडी छडी-
 दार, साठ कोडी सुरहीया, बडबडा बहीया, मंत्रीश्वर प्रधान, कहिए केता अभिधान,
 नवाणु कोडी सामाय बहिल, थह इम जाननी चहिल पहिल, हवे वरराजाने सर्वो-
 पधि नीरे कराव्यु स्नान, उजुवान्यु विशेषे वान, माताए भालस्थले कीधो तिलक,
 अक्षतनो प्रतिष्ठ्यो ऊपर पदक, नव कोडीनो मुकुट, पचास कोडीनो नवग्रहो, बार
 कोडीना ये कुडल, अढतालीश कोडीनु रत्न जडित तिलक, पचीश कोडीनी मुद्रिका,
 पचीश कोडीना अनेक रत्न जडित हार, वे लाख कोडीनी रत्नजडीत सांकली, जनो
 इनी परे पहेरे, पन्ध्र कोडीनी चपकली, देवदच अमूलिक पागडी, पचीश लाख
 कोडीनी कवाइ, एकाणु कोडीना ये बहिरखा, पीस्तालीश कोडीना ये बाजुवध, सत्ता-
 धीश लाखनो कणदोरो, पचीश कोडीनो रत्नजडित कणो, त्रीश कोडीनी धाणही
 पगरखा, छन्तु कोडीनो अनेक रत्नजडित श्रीफल रूप फूलदंडो, अमूलक वस्त्र पहे-
 रावी, सकल सणगार करावी, आख आंजी, मुख मांजी, सिर धार्यो रूप, शोभे
 सुरूप, आययो गजराज, सुवर्णमय साज, मेघाढर छत्र, प्रतिष्ठ्यो पवित्र, चढ्यो वर-
 राज, जाणे इन्द्र महाराज, के मूर्चिवतो कामराज, शोभा समाज, पसर्यो तूर्यमंगलनि-
 नाद, गह गहो स्त्रीजनसाद, आकाशे अनेक देव देवांगना इन्द्र-इन्द्राणी रमा अप
 सरा आवे, मनने भावे, किन्नरी गीत गाये, सरस्वती वीणा बाये, तूर गधर्व नाचे
 सडु मन साचे, कृष्ण बलमद्र दशे दशार्ह उभावे, जीर्णदुर्ग भयणी जान आवे, जेम

જ્યેષ્ઠમાસ ઉદ્ધાન, સાજન જનને અધિકો માન, યાચક જનને દેતાં દાન, હુઝો ધવલ મંગલ ઉચારં, આવીઓ વર તોરણ વાર, જોણ જોવણહાર, ધન્ય ધન્ય રાજીમતી નાર, જેણીય વર લાધો શ્રીનેમિકુમાર.

તોરણથી પ્રભુનો પાઝા ફરી જવું અને રાજુલનો સંતાપ—

રાજીમતી ગવાક્ષમાં વેઠી થકી સખીયોને કહે છે કે-મ્હારો ભર્તાર કેવો છે ? ત્યારે સખીયો વોલી-આ હાથી ડપર વેઠા થકા મહા-ઋદ્ધિ સહિત ચાલ્યા આવે છે તે નેમજી છે. રાજીમતી પ્રભુનું રૂપ દેખી મોહ પામીને વિચારવા લાગી કે મ્હારો મ્હોટો ભાગ્યોદય થયો કે નેમજી જેવો વર આવીને મન્હે પરણશે. એમ વિચારતી ચંદ્રાનના, મૃગલોચના સખી સહિત વાર્તા કરતાં, સખીયે કહ્યું કે-એ વર સર્વ-ગુણ સંપૂર્ણ છે પણ એક અવગુણ એ છે કે એનું શ્યામવર્ણ છે, વર તો ગોરો જોડે, રાજીમતી વોલી એ તો દૂધ માંહેથી પૂરા કાઢવા માંડ્યા. શ્યામવસ્તુ માંહે તો ઘણો ગુણ છે, ભૂમિ, ચિત્રાવેલી, અગર, કસ્તૂરી, મેઘ, કીકી, કેશ, કસોટીનું પાષાણ, મસી, રાત્રિ, ઇત્યાદિક વસ્તુ શ્યામ હોય છે તે જગતમાં ભલી કહેવાય છે તથા ધોલી વસ્તુ કપૂર છે, તેને મરી અંગારાશું મેલ છે, ચિત્રા ને રોહિણી શ્યામ હોય તો શોભે, નિઃકેવલ ગૌર તો લૂળ, અસ્થિ, હિમ, સ્વેત-કુષ્ઠ, એ માંહે શું વચાળવા યોગ્ય છે ? શ્યામલે વરણે વર પ્રશસ્ય દેખી લોચન અમીય ભરાણી, હૃદયકમલ ઉલ્લશ્યાં, મનના મનોરથ રૂપ વેલી પ્રસરી. એવામાં રાજીમતીની જમણી આંખ ફરકી, ત્યારે શોચ કરવા લાગી અને જાણ્યું કે સર્વથા પ્રભુનો સંયોગ ન મલે, પછી સખી પ્રત્યે કહેવા લાગી કે મ્હારું જમણું અંગ ફરકે છે, તે સાંભલી સખી વોલી કેતું મંગલમાં અપ-મંગલ કાં વોલે છે ? એવામાં પ્રભુ પણ તોરણે આવતાં થકાં માર્ગમાં ચતુષ્પદાદિક જીવોના ભર્યા વાડા દીઠાં, પંખીયોના ભરેલા પાંજરા દીઠાં તથા ઘણા જલચર જીવ પાણી વિના ડુંચા ડુંચા કુર્દી રહ્યા છે,

तथा थलचरमा हरिण, सांवर, रोज, घेठा, मेंढा, ससला, प्रमुख
 अनेक जातिना जीव तथा खेचरमा कूकूट, तीतर, मोर, सारसना
 जोडला, राजहंस, कोयल, चगला, सूडा, इत्यादिक जीवो एकठा
 कर्या छे, तेनो पोकार साभल्यो. एवामा एक हरिण अने हरिणी कोटे
 कोट भरावी विलाप करता प्रभुने विनति करे छे के हे प्रभो ! अमने
 आ कष्ट मांहेथी उगार, अमे काइ अपराध कीधो नथी, तृणखला
 मुखे दीये छिये, हे अनाथनाथ ! प्रभो ! राख राख ते जोइ श्रीनेमि-
 कुमरे मावतने पूछ्यु के ए जीवोने शा कारणे रोकी राख्या छे ? त्यारे
 मावत बोल्यो. तमारा विवाहना गौरव-भोजनार्थे राख्या छे ते साभली
 प्रभु बोल्या धिक् धिक् ए विवाहथी सर्थु, मने आ नरकनो मूलरूप
 विवाह जोतो नथी प्रभु दीनदयाल सर्व जीवयोनीने छोडावी हस्ति
 थकी उतरी, रथे बेसी पाछा बल्या, त्यारे श्रीसमुद्रविजय राजा, शिवा
 देवी राणी, कृष्णवासुदेव अने बलभद्र प्रमुख छप्पन्न कुलकोडि यादव
 रथ अटकाववाने आडा कर्या, परंतु प्रभु कोइना वार्या बल्या नहीं
 अने एवु बोल्या के आ सर्थ जीवो बधनमा बाध्या थका महा दुःख
 देखे छे, तेम हु बधाउ नहीं अने ससारमा पण रहु नहीं ' हाथीओ
 बाघे जाल्या न जाय, त्या जाय रे जाय यादव राय ' एवी वार्त्ता
 सांभली राजीमती धरणी ढली, पछी क्षणेकमा सचेतन थइने
 घोली के-हे है है प्रभो ! तमें हर्षस्थानके ए श्यो विषवाद उपजाव्यो ?
 एम कहेती हार ओडती, बलय मोडती, आभरण भाजती, वस्त्र
 माजती, किंकणीकलाप छोडती, मस्तक फोडती, कुतलकलाप रोलती,
 भूमि लोटती, साञ्जन-वाण्णजले भूमि सींचती, सखीजन अपमानती,
 जेम थोडा पाणी माहे माछली टलबले तेम विकल थाती, विरहमाती,
 क्षणे रोवे, क्षणे जोवे, क्षणे आक्रद करे, क्षणे नीसास भरे, क्षणे मूम्मे,
 क्षणे चूजे, क्षणे झूजे, क्षणे न सूजे, बली अनेक ओलभा पूर्वक वचन

कहे छे के—हा यादवकुलदिनकर !, हा करुणासागर !, हे शरणागतवत्सल !, आ अवलाने एम एकली मूकवी तमने न घटे, जो सर्व जगजीवनी दया पालो छो तो मुज ऊपर कां दया न आणी, माटे अरे निष्ठुर निर्लज्ज हैडा ! तने प्रभु मूकी गया तो हवे तुं शतखंड कां नथी थातो ? हवे तुं श्यो लहावो लइश. एवा राजीमतीना विलाप सांभली सखीवर्ग, सज्जनवर्ग, अने मातापितादिक कहेवा लाग्या के ' ए निस्पृहि छे एना पर श्यो राग करवो ? तुं एटला विलाप शा वास्ते करे छे ? त्हारो कांड विवाह थयो नथी माटे ए कालो कुरूपो वर गयो तो शुं थयुं. त्हारे वली बीजो रूपवान वर मलशे माटे हवे अन्य उत्तम वर वरो. ' राजीमती बोली ए वचन सांभलवा योग्य नहिं, तमे एवा वचन मुजने म कहो, म्हारे तो श्रीनेमिनाथना चरणनुं शरण छे, काली तो कस्तुरी पण थाय छे ते गुणवान छे माटे तेनुं मूल्य घणुं थाय छे अने जे सपेत लसण थाय छे ते निर्गुणी छे माटे तेनो कोइ भाव पण पूछतो नथी तो ए प्रभुजीए मारो हाथ न साह्यो पण हुं एनो हाथ म्हारे माथे मूकावीश. ए प्रभुने नामे हुं सौभाग्यवती छुं, माटे जो एणे मुजने नहीं परणी तो हुं एनी चेली थइने एनी पछवाडे फरीश पण बीजो कोइ पण वर वरीश नहीं. ' एम कही वली गिरनारजीने कहेवा लागी के हे गिरनार ! मुजने त्यागीने नेमजी जो त्हारी पासे आवे तो तुं एने पेसवा दइश नहीं. वली एवो ओलंभो आपजे के तुं अवलाने दुःखिणी करीने कां आव्यो ? इत्यादिक विकल्प करती, शील पालती थकी पोताना पिताना घरमां रहे छे. एवामां रथनेमि राजीमतीने कहेवा लाग्यो के नेमजीए तुजने परणी नहीं अने हुं नेमजीनो भाइ छुं माटे हवे तुं मने ज परण, त्यारे राजीमती बोली ! अरे ' वमेल्ला आहारने खावानी तुं शुं चाहना राखे छे ? हुं तो एक श्रीनेमीश्वर विना बीजानी चाहना करती नथी ' एवं सांभली रथनोमि विलखो थइ गयो.

નેમિનાથની ટીક્ષ્ણા અને કેવલજ્ઞાન—

અરિહત શ્રીઅરિષ્ટનેમિ તોરણથી પાછા ફરી ઘરે આવ્યા, વધા મલી
ત્રણગે વર્ષ કુમારાવસ્થાએ ઘરમા રહ્યા પછી લોકાતિક દેવો આવીને
પોતાની દીક્ષાનો અવસર જાણી વરસીદાન દેવા માંડ્યુ તે પછી પ્રભુએ
વર્ષાકાલનો પહેલો મહીનો, ધીજુ પચવાડિયુ, શ્રાવણશુદિ છટ્ટના દિવસે
પહેલા પહોરથી પૂર્વદિવસમાં અર્થાત્ મધ્યાન્હ પહેલા, દેવ અને મનુષ્યોથી
ઝપાડેલ ઉત્તરફુરા નામા પાલસીમા વેશી ચાવત્ દ્વારિકા-
નગરીની વચમાંથી થઈને ઝ્યા રેવત નામા ઝ્યાન છે ત્યા આગીને
અશોક વૃક્ષની નીચે પાલસીમાંથી ઝતરીને, પોતાના હાથથી સર્વ
ધરેળા અલકાર ઝતારીને, પાંચ મુદ્રિ લોચ કરીને, છટ્ટ ભક્ત પાણીરહિત
પટલે ચઢવિહાર વે ઝપવાસે, ચિત્રા નક્ષત્રના સાથે ચઢમાનો યોગ હોતે
છતે, એક દેવદુષ્ય વચ્ચ લઈને એક હજાર પુરુષોની સાથે દીક્ષા લીધી,
ધર ત્યાગીને સાધુપણુ અગીઠાર કીધુ અરિહત અરિષ્ટનેમિએ ચોપન રાત્રી
સુધી કાયા વોસરાધી ચાવત્ પચાવનમા દિવસની રાત્રિમા વર્તમાન
વર્ષાકાલનો ત્રીજો મહિનો, પાંચમુ પચવાડિયુ, આશોજ વદિની અમા-
વાસના દિવસે પાછલા પહોરમા, ગિરનાર પર્વત ઝપર, વેતસ નામા વૃક્ષની
નીચે પાણી રહિત અટ્ટમના તપમા પ્રભુને ચિત્રા નક્ષત્રસાથે ચઢમાનો યોગ
આગે છતે શુક્લઘ્યાન ઘ્યાવતા થકા અનત કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન
ઝત્પન્ન થયુ, સર્વ ભાવ જાણવા દેખવા લાગ્યા શ્રીનેમિનાથ સ્વામીને
ગિરનાર પર્વતના સહસ્રાન્ન વનમા કેવલજ્ઞાન ઝપનુ, દેવે સમત્સરણ
રચ્યો, વનપાલકે આવી શ્રીકૃષ્ણને વધામણી આપી, શ્રીકૃષ્ણ મ્હોટી
ઋદ્ધિ સહિત વાદવા આવ્યા, રાજીમતી પળ વાદવા આવી, ધીજા પળ
ઘણા લોક વાદવા આવ્યા, ભગવાનમી દેશના સુળીને વરદત્ત નામા

राजाए वे हजार पुरुषोनी साथे दीक्षा लीधी. कृष्णजीए पूछयुं के-
स्वामिन् ! आपनी ऊपर राजीमती एटलो मोह केम राखे छे ? तेनुं कारण
मने संभलावो. भगवान बोल्याः—हे कृष्ण ! म्हारे एनी साथे पूर्वे आठ
भवना संबंध छे. पहेले भवे हुं 'धन' नामे राजा हतो, त्वारे ए म्हारी
'धनवती' नामे राणी हती. बीजा भवमां बेहु जण पहेले देवलोके देव-
पणे उपन्यां. त्रीजे भवे देवलोकथी चवीने हुं 'चित्रगति' नामा त्रिद्याधर
राजा थयो, त्वारे ए 'रत्नवती' नामे म्हारी स्त्री थइ. चौथा भवमां
बन्ने जण चौथे देवलोके गया. पांचमे भवे देवलोकथी चवी हुं 'अप-
राजित' नामे राजा थयो त्वारे ए 'प्रियमती' नामे म्हारी राणी थइ,
छट्ठा भवे बेहु जण अगीआरमां देवलोके देवता थया. सातमा भवमां
हुं 'शंख' नामे राजा थयो त्वारे ए 'सोमवती' नामे म्हारी राणी थइ.
आठमे भवे अमे बेहु अपराजित नामा अनुत्तर विमाने देवता पणे
जइ उपन्या. त्यांथी चवीने नवमा भवमां हुं 'नेमि' थयो अने ए 'राजी-
मती' थइ. एवी रीते नव भव संबंधि वार्त्ता संभलावीने भगवाने
त्यांथी विहार कयों अने श्रीकृष्णादिक तथा राजीमती प्रमुख वृत्तांत
सांभली द्वारिकाए गया.

रथनेमिनी भोगपिपासा, अने राजिमतीनो प्रतिबोध—

एकदा श्रीनेमिनाथजी गिरनार ऊपर आवी समोसर्पा, त्वारे राजी-
मतीए बीजी घणी राजकन्याओनी साथे दीक्षा लीधी. अने रथनेमीए
पण दीक्षा लीधी. एक दिवस गिरनार पर्वत ऊपर भगवानने वांदवा जतां
मार्गमां वर्षाद वर्ष्यों, तेथी राजीमतीना वस्त्र पलली गयां. तेने सूका-
ववा सारुं एक गुफामां प्रवेश कयों, तेज गुफामां आगलथी रथनेमि
काउसगग ध्यानमां रहेल हतो, तेनी कांइ राजीमतीने खबर पडी नहीं.
तेथी राजीमतीए ते गुफा मांहे पोताना भींजेला सर्व वस्त्र उतारी
न्हाखीने सूकववा मूक्यां. राजीमतीने नग्न देखीने रथनेमीनुं मन

चलायमान थयुं अने कामदेवथी पीडाडने लज्जानो त्याग करी बोलवा लाग्यो के " हे राजीमती ! तमे शा वास्ते तपस्या करीने नरामा शरीरने शोषवो छो, आवोनी म्हारी पासे, आपणे वेहु जग विषयसुख भोगवीए हमणा युवान अजस्थामा तप करवानो अवसर नथी, फरी वृद्धावस्थामा दीक्षा लइशु " रयनेमिना वचन सामली, पोताना अगोपाग सबरी, धैर्य धरी, दृढता धारण करीने राजीमती बोली के " अरे ! तने धिकार पडो, जे तु दीक्षा ग्रहण करीने एवी वान करे छे ? अरे ! समुद्रविजयराजाना पुत्रे सर्व सावद्य व्यापार त्यागी साधुपणुं आदर्युं तेणे मुजने वमी छे अने तु चाहना करे छे ? जे जगन्धन कुलना सर्प छे, ते तिर्यंच जातीना होवा छता पण वमेली वस्तुने वाछता नथी तो तु शु ते तिर्यंचथी पण नीच धाय छे ? जे उमेली वस्तुने भोगवया वाछे छे, वमेली वस्तुने तो श्रानादिक वाछे छे माटे तु त्हारु मन ठेकाणे राख हु कोइ रांते त्हारे हाथ आपवानो नथी अरे ! तु भोग त्यागीने फरी नरके जवानी अभिलाषा शा माटे करे छे ? महानुभाव ! ए पापनी आलोचन लइ, फरी सयमनो उच्चार कर, नहीं का दुर्गतिमा पडीश " इत्यादिक वचन रूप अनुशे करी हस्तिनी परे रयनेमीने स्थिर कीधो पडी। रयनेमी पण पापनी आलोचना लइ, समावी, सयमने विषे स्थिर थइ, केवलज्ञान पामी अनुक्रमे मोक्ष पोहोतो श्रीनेमीश्वर भगवानथी राजीमती आठ वर्ष ऊमरमा न्हाना हता, एवु कोडक आचार्य कहे छे राजीमतीजी चारसे वर्ष पर्यंत घरनासे रह्या तथा एक वर्ष पर्यंत छद्मस्थपणे रह्यां अने पाचसो वर्ष केवल पर्याय पाली सर्व मली (९०१) वर्षनु आयुष्य भोगरीने श्रीनेमिनाथजीनी पहिला मोक्ष गया. कवि उत्प्रेक्षा करे छे के ' राजीमतीजीए एवु जाण्यु के शिवनारी जे मोक्षरूपिणी स्त्री छे तेने म्हाराथी अधिक रूपवती जाणीने तेना ऊपर नेमीश्वरजी मोहित थया छे तो हु पहेलाथी ज ते स्त्रीने देखी

तो लेउं. एटले मुक्तिरूप स्त्रीए राजीमतीना भर्तारनुं मन वश कीधुं,
माटे ते पोतानी शोकने जोवा सारुं राजीमतीजी पण क्षपकश्रेणी
साधी, कर्म खपावीं पोताना भर्तारनी पहेलां ज मुक्तिमां गया. '

श्रीअरिष्टनेमिप्रभुनो परिवार अने निर्वाण —

श्रीअरिष्टनेमि भगवानने अठार गच्छ अने अठार गणधर थया, अने
वरदत्तप्रमुख अठार हजार साधुओनी संपदा थइ, गुणरूप मणिरत्नना
भंडार जेवी यक्षणी प्रमुख चालीश हजार साध्वीओनी संपदा थइ,
नंदीपेण प्रमुख एक लाख ओगगोतेर हजार श्रमणोपासक व्रतना
धरनार श्रावकोनी संपदा थइ, महासुव्रता प्रमुख त्रण लाख ने छत्रीश
हजार श्राविकाओनी संपदा थइ, जिन नही पण जिन सरखा एवा
सर्व अक्षरानुयोग (चौद पूर्व) धरनार चारसौ साधुओनी संपदा
थइ, पन्नरशे अवधिज्ञानी साधुओनी संपदा थइ, तथा पन्नरशे वैक्रिय
लब्धिना धरनार साधुओनी संपदा थइ, पन्नरशे केवलज्ञानी केवलीनी
संपदा थइ, एक हजार साधु त्रिपुलमतीना धणी मनःपर्यव ज्ञानीनी
संपदा थइ, आठशे वादी साधुओनी संपदा थइ, सोलसौ साधु पांच
अनुत्तर विमाने पोहोता, पंदरशे साधु भगवंत थका सिद्धि पाम्या
अने त्रण हजार साध्वीओ भगवंत थका मोक्षे गइ—सिद्धि पामी. एवी
रीते श्रीनेमीश्वर भगवाननो परिवार जाणवो. अरिहंत श्रीअरिष्टनेमिने
वे प्रकारनी अंतगड भूमि थइ—तेमां आठ पाट पर्यंत मोक्षमार्ग चाल्यो
ते युगांतकृतभूमि जाणवी तथा भगवानने केवलज्ञान उपन्या पछी
वे वर्षे कोइक साधु सिद्ध थयो ते पर्यायान्त अंतकृत भूमि जाणवी. ते
काल ते समयने विषे श्रीअरिष्टनेमि भगवान त्रणशे वर्ष गृहस्थावासे
कुमारावस्थामां रह्या, चोपन दिवस छद्मस्थ पर्यायमां दिक्षा पाली अने
चोपन दिवस ऊणा सातशे वर्ष केवल पर्याय पाल्युं एटले सातसौ वर्ष
साधुपणे रह्या. एम सर्व मली एक हजार वर्षनुं पूर्ण आयु भोगवीने शेष

रहेला चार अघाती कर्म खपावीने आ अवसर्पिणीनो दुप्पम सुपमा नामे चोथो आरो घणो दीत्यो अने थोडो रह्यो ते वखतमा उन्हालानो चोथो मास, आठमो पक्ष, आपाढ शुदि अष्टमीना दिवसे गिरनार पर्वत ऊपरे मध्यरात्रिमा, चित्रा नक्षत्रसाथे चद्रमानो योग आवे थके, पाचशे ने छत्रीश साधुओनी साथे, एक मासनु चड विहार (पाणी रहित) अनशन कीधे छते, पद्मासने घेठा कालधर्म पाम्या. यावत् सर्व दु ख थकी रहित थया श्रीपार्श्वनाथ भगवानथी त्र्याशी हजार सातशे ने पच्चाश वर्ष पूर्वे श्रीनेमिनाथ भगवान थया एटले श्रीअरिष्टनेमि भगवान मोक्ष पोहोता पछी चोराशी हजार नवशे एसी वर्षे पुस्तक लखाणु-वाचना थइ इति श्रीनेमिनाथ चरित्रम्

एकवीशमा तीर्थकरथी श्रीऋषभदेव सुधीना आतरा—

(२१) एकवीशमा श्रीनमिनाथ भगवान निरवाण थया पछी पाच लाख वर्ष गये थके धावीशमा श्रीनेमिनाथजी निर्वाण थया अने नेमिनाथजीथी चोराशी हजार, नवसौ एसी (८४९८०) वर्षे पुस्तक लखाणु, (२०) वीशमा श्रीमुनिसुव्रत स्वामी मोक्ष गया पछी छ लाख वर्षे एकवीशमां श्रीनमिनाथजी मोक्ष गया ते पछी पाच लाख, चोरासी हजार नवसौ एसी (५८४९८०) वर्षे पुस्तक लखाणु, (१९) ओगणीशमा श्रीमल्लिनाथ मोक्षे गया पछी चोपन लाख वर्षे वीशमां श्रीमुनिसुव्रत स्वामी मोक्ष गया ते पछी ग्यारेलाख, चोरासी हजार, नवसौ, एसी (११८४९८०) वर्षे पुस्तक लखाणु, (१८) अठारमा श्रीअरनाथ मोक्ष गया पछी एक हजार कोडी वर्षे ओगणीशमा श्रीमल्लिनाथ स्वामी मोक्ष गया, ते पछी पासठ लाख, चोरासी हजार, नवसौ, एसी (६५८४९८०) वर्षे पुस्तक लखाणु (१७) सत्तरमां श्रीकुयुनाथ मोक्ष गया पछी एक हजार कोडी वर्षे न्यून एक पल्योपमनो चे थो भाग एटला वर्षे अठारमा श्रीअरनाथ मोक्ष गया, ते पछी एक हजार कोड ऊपर पासठ

લાખ ચોરાશી હજાર નવશે ઇંસી વર્ષે પુસ્તક લખાણું, (૧૬) સોલમાં શ્રીશાંતિનાથજી મોક્ષ ગયા પછી અર્ધા પલ્યોપમે શ્રીકુંથુનાથ મોક્ષ ગયા, તે પછી એક પલ્યોપમના ચોથા ભાગની ઉપર પાંસઠ લાખ ચોરાસી હજાર નવસે ઇંસી વર્ષે પુસ્તક લખાયું, (૧૫) પન્નરમાં શ્રીધર્મનાથ મોક્ષ ગયા પછી પોળા પલ્યોપમે ઓછા ત્રણ સાગરોપમ ગયે શ્રીશાંતિનાથજી મોક્ષ ગયા, તે પછી પોળા પલ્યોપમ ઉપર ૬૫૮૪૯૮૦ વર્ષે પુસ્તક લખાયું, (૧૪) ચૌદમાં શ્રીઅનંતનાથજી મોક્ષ ગયા પછી ચાર સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીધર્મનાથજી મોક્ષ ગયા તે પછી ત્રણ સાગરોપમ ઉપર ૬૫૮૪૯૮૦ વર્ષે પુસ્તક લખાણું. (૧૩) તેરમાં શ્રીવિમલનાથજી મોક્ષ ગયા પછી નવ સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીઅનંતનાથજી મોક્ષ ગયા, તે પછી સાત સાગરોપમ ઉપર ૬૫૮૪૯૮૦ વર્ષે પુસ્તક લખાણું, (૧૨) બારમાં શ્રીવાસુપૂજ્ય સ્વામી મોક્ષ ગયા પછી ત્રીશ સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીવિમલનાથ મોક્ષ ગયા, તે પછી સોલ સાગરોપમ ઉપર ૬૫૮૪૬૮૦ વર્ષે પુસ્તક લખાયું, (૧૧) અગીયારમાં શ્રીશ્રેયાંસનાથનો નિરવાણ થયા પછી ચોપન સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીવાસુપૂજ્ય સ્વામી મોક્ષ ગયા, તે પછી છેતાલીશ સાગરોપમ ઉપર ૬૫૮૪૯૮૦ વર્ષે પુસ્તક લખાયું, (૧૦) દશમાં શ્રીશીતલનાથજી મોક્ષ ગયા પછી એકસો સાગરોપમ તથા છાસઠ લાખ છઠ્ઠીસ હજાર વર્ષ ઉપર ષટલા વર્ષ એક ક્રોડ સાગરોપમમાંથી ઓછા ષટલે એક ક્રોડ સાગરોપમમાંથી એકસો સાગરોપમ ઓછા કરીય તથા વલી છાસઠ લાખ ને છઠ્ઠીશ હજાર વર્ષ બીજા પળ ઓછા કરીય, બાકી જેટલા વર્ષ રહે તેટલે વર્ષે શ્રીશ્રેયાંસનાથજી નિરવાણ પામ્યા અને તે પછી બેતાલીશ હજાર ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહિને ન્યૂન ઇવા છાસઠ લાખ છઠ્ઠીશ હજાર વર્ષે અધિક એકસો સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીમહાવીર સ્વામી મોક્ષ ગયા, ત્યાર પછી નવશે ઇંસી વર્ષે પુસ્તક લખાયું, (૯) નવમાં શ્રીસુવિધિનાથ મોક્ષ ગયા

पछी नव कोडी सागरोपम गया थका श्रीशीतलनाथ मोक्ष गया
 तयार पछी वेतालीश हजार ने त्रण वर्ष तथा ऊपर साढा आठ महीना
 एटले वर्षे न्यून एक कोडी सागरोपम गये थके श्रीवीरनो निरवाण थयो
 तयार पछी नवसो पक्षी वर्षे पुस्तकारूढ थयो, (८) आठमा श्रीचद्र-
 प्रभ स्वामी मोक्ष गया पछी नेवु कोडी सागरोपम गये थके श्रीसुविधि-
 नाथजी मोक्ष पास्या, ते पछी वेतालीश हजार त्रण वर्ष ने साढा आठ
 महीने न्यून दश कोडी सागरोपम गया पछी श्रीवीर निरवाण पास्या, ते
 पछी नवसे पक्षी वर्षे पुस्तकारूढ थयो, सातमा श्रीसुपार्श्वनाथ मोक्ष गया
 पछी नवसौ कोड सागरोपम गये थके श्रीचद्रप्रभ स्वामी मोक्ष गया,
 ते पछी वेतालीश हजार ऊपर त्रण वर्ष साढा आठ महीना एटला
 वर्षे न्यून एकसो कोड सागरोपमे श्रीवीरप्रभु निरवाण पास्या ते पछी
 नवसे पक्षी वर्षे पुस्तक लखायु (६) छट्टा श्रीपद्मप्रभजी मोक्ष गया
 पछी नव हजार कोड सागरोपमे श्रीसुपार्श्वनाथ मोक्ष गया, ते पछी
 वेतालीश हजार त्रण वर्ष ऊपर साढा आठ महीना एटला वर्षे ऊगा
 एक हजार कोड सागरोपम गये थके श्रीवीरप्रभु मोक्ष गया, ते पछी
 नवसे पक्षी वर्षे पुस्तकारूढ थयो, (५) पाचमा श्रीसुमतिनाथजी
 निरवाण पास्या पछी नेवु हजार कोड सागरोपम गये थके श्रीपद्मप्रभ
 स्वामी निरवाण पास्या, ते पछी वेतालीश हजार त्रण वर्ष साढा आठ
 महीना एटला वर्षे ऊगा दस हजार कोड सागरोपम काल गये थके
 श्रीमहावीर स्वामी मोक्ष गया, ते पछी नवसे पक्षी वर्षे पुस्तक लखायु
 (४) चौथा श्रीअभिनन्दनजिन मोक्ष गया पछी नव लाख कोड
 सागरोपम काल गये थके श्रीसुमतिजिननो निरवाण थयो, ते पछी वेता
 लीश हजार त्रण वर्ष ने साढा आठ महीना ऊपर एटला वर्षे न्यून
 एक लाख कोड सागरोपम काल गये थके श्रीमहावीरजीनु निर्वाण
 थयु, ते पछी नवसे पक्षी वर्षे पुस्तकारूढ थयो, (३) त्रीजा श्रीसभ-

વનાથજી નિર્વાગ પામ્યા પછી દશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીઅભિનંદનજિનનો નિર્વાગ થયો, તે પછી વેંતાલીશ હજાર ત્રણ વર્ષ ઉપર સાડા આઠ મહિના ઇટલા વર્ષે ન્યૂન દશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ ગયે શ્રીવીર નિરવાળ પામ્યા, તે પછી નવસે ઇંસી વર્ષે પુસ્તક લખાવું, (૨) વીજા શ્રીઅજિતનાથ જિન મોક્ષ ગયા પછી ત્રીશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીસંભવનાથજી મોક્ષ ગયા, તે પછી વેંતાલીશ હજાર ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહિને ન્યૂન વીશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીવીરજિન મોક્ષ ગયા, તે પછી નવસૌ ઇંસી વર્ષે પુસ્તકારૂઢ થયો. (૧) પહેલા શ્રીઋષભદેવ ભગવાન મોક્ષ પામ્યા પછી પચાસ લાખ કોડી સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીઅજિતનાથ ભગવાન નિરવાળ પામ્યા, તે પછી વેંતાલીશ હજાર ત્રણ વર્ષ ઉપર સાડા આઠ મહિના ઇટલા વર્ષે ન્યૂન પચાસ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીવીરપ્રભુ નિર્વાગ પામ્યા, તે પછી નવસૌ ઇંસી વર્ષે પુસ્તકારૂઢ થયો. એ શ્રીમહાવીર પ્રભુના નિરવાળથી લઈને પશ્ચાન્તુર્વર્ષીય આંતરા કહ્યા. હવે ચોથો, પાંચમો અને છઠ્ઠો એ ત્રણે આરાનું પ્રમાણ એક કોડાકોડી સાગરોપમનું છે. તેમાં વેંતાલીશ હજાર પંચોતેર વર્ષની ઉપર સાડા આઠ મહિના ઇટલા વર્ષે ડાળાં કરીએ ત્યારે ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રીમહાવીરજિનનો જન્મ થયો. તેમાં વહોંતેર વર્ષ શ્રીમહાવીર સ્વામીનું આયુષ્ય હતું અને ચોથા આરાનાં ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહિના શેષ રહ્યા ત્યારે શ્રીવીરપ્રભુ નિરવાળ પામ્યા તથા એકવીશ હજાર વર્ષનું કાલમાન પાંચમા આરાનું જાણવું અને એકવીશ હજાર વર્ષનું કાલમાન છઠ્ઠા આરાનું જાણવું. એ સર્વનો સરવાલો કરીએ ત્યારે એક કોડાકોડી સાગરોપમ કાલ પૂર્ણ થાય.

જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ મદ્દારક-વિજયરાજેન્દ્રસૂરીશ્વર-સંકલિતે
શ્રીકલ્પસૂત્ર-વાલાવબોધે સપ્તમં વ્યાખ્યાનં સમાપ્તમ્ ।

अथाष्टमो व्याख्यान. प्रारंभ. ।

— 一 —

श्रीआदिनाथ भगवाननु चरित्र कहे छे—

તે કાલ તે સમયને વિષે શ્રીઋષભનાથ અરિહત અયોધ્યા નગરીમાં થયા તેના લીધેજ ઇ ભગવાન્ કૌશલિક કહેવાય છે તેમના ચાર કલ્યાણક તો ઉત્તરાપાઢા નક્ષત્રમા થયા અને પાચમો કલ્યાણક અભિજિન્નક્ષત્રમા થયો. ઉત્તરાપાઢા નક્ષત્રમા દેવલોકથી ચવીને ગર્ભમાં આવી ઉપન્યા, ઉત્તરાપાઢામા જન્મ થયો, ઉત્તરાપાઢામા દીક્ષા લીધી અને ઉત્તરાપાઢામા કેવલજ્ઞાન ઉપન્યુ, તેમજ અભિજિન્નક્ષત્રમાં ભગવાન મોક્ષે ગયા.

भगवान श्रीकृष्णभदेवजीना तेर भव—

धण मिह्ण सुर महच्चल, ललियगो वयरजघ मिह्णे य ।

सोहम्म विज्ज अच्चु, चक्की सब्बट्ठ उसभे य ॥ १ ॥

पहेले भवे आ जवूद्वीपना विषे महाविदेह क्षेत्रमा सुप्रतिष्ठित नामा नगरे प्रियकर नामा राजा राज्य करे छे ते नगरमां म्होटो धनाढ्य 'धन्ना' नामे एक सार्यवाह रहे छे एकदा ते धन्ना सार्यवाह वसतपुर नगरे जवाने तैयार थयो त्यारे नगरमा पढहो वजढाव्यो के 'जो कोइने वसतपुर नगरे जाबुं होय तो तेणे म्हारी साथे आवबुं तेनो हु निरवाह करीश' एवो पढह सांभली घणा लोक तेनी साथे जवाने एकठा थया, म्होटो सधवारो थयो हवे तेज नगरमां श्रीधर्मघोषसूरि पाचसौ साधुओ साथे रहेला हता तेमनी पण यात्राने अर्थे वसतपुर जवानी इच्छा थइ तेथी धन्ना सार्यवाहनी पासे आवीने धर्मलाभ आपी बोल्या के 'सार्यवाह ! जो तमारी आज्ञा होय तो असे पण वसतपुर जवाने अर्थे साथे

आवीए.' त्यारे धन्नो बोल्यो के-स्वामिन् ! सुखेथी म्हारी साथे पधारो. त्यारे आचार्य पण तेनी साथे चाल्या. मार्गे जतां एक दिवसे शेठने आंवानुं भेटणुं आव्युं ते साधुने आपवा मांडयुं, पण साधुओए सचित्त जाणी लीधो नहीं. हवे सथवारो धीमे धीमे थोडा थोडा कोश दररोज चाल्यो जाय छे तेथी मार्गमांज चोमासुं आवी गयुं, वर्षाद घणो वर्ष्यो, नदीओ जलथी पूर वहेवा लागी तेना लीधे पंथिजनोने चालवानो मार्ग रोकाइ गयो. हरितकाय प्रमुख जीवोनी उत्पत्ति थइ, कादव पण घणो थयो तेथी लोक चाली शके नहीं. त्यारे सथवारो एकठो थइ तंवु डेरा ताणीने जंगलमांज रह्यो अने धर्मघोष आचार्य पण एक पर्वतनी गुफामां निरवद्य स्थानक देखीने पांचसौ साधु सहित मासखमणनी तपस्या करी चोमासुं रह्या थका धर्मध्यान करवामां प्रवृत्त थया. एम करतां सथवाराना लोको पासे संवल खूटी गयुं, माटे सर्व लोक कंद-मूल फलादिकनो आहार करीने दिवस निर्गमन करवा लाग्या. तेथी साधुओने पण पारणे शुद्ध आहार मले नहीं. एम करतां केटलाक दिवस पछी त्यां एक भाट आव्यो. ते शेठने खुशी करवा माटे सुभाषित वचनथी बोल्यो के 'हे शेठ ! म्होटा पुरुष जे वात अंगीकार करे ते पार पाडे पण अधवच मूकी दिये नहीं. ' ए वात सांभलीने शेठे धर्म-घोषसूरिने याद कर्या. अने मनमां विचारवा लाग्या के अरे ! म्हारा कहेवा ऊपरथी साधुओ म्हारी साथे आव्या अने म्हें तो एक दिवस पण तेमनी सार संभाल लीधेल नथी. माटे तेओनो हुं विश्वासघाती थयो. तो हवे प्रभाते एमनी पासे जइने खमतखामणा करूं, एम चितवी प्रभाते आचार्य पासे जइ, वंदना करीने लज्जाथी पोतानुं मुख नीचुं करी वेठो अने विनंती करवा लाग्यो के-स्वामिन् ! म्हारो अपराध तमे खमजो. म्हें आपनी कोइ वखते पण निगाह करी नथी. महाराज ! लोकनुं सर्व संवल क्षीण थयुं छे. आप मुजने कांइ आज्ञा करो,

हुकुम फरमावो त्वारे आचार्य वोल्या-सार्वेश ! अमारा माटे तमे कांड पण चिंता करशो नहीं, अमारे तो सुखे धर्मध्यान थाय छे, तमारा साथना योगे अमे घणी अटवी उल्लघन करी तेमां तमे अमारी म्होटी वात्सल्यता करी एवु साभली धनो शेठ खुशी थयो अने सर्व साधुओने आहारनी निमंत्रणा करी सथवारामा लइ आव्यो. पछी पोतानी पासे शुद्ध आहारमां घृतना कृपा हता ते साधुओने घणाज उल-टथी व्होरावता थका अत्यंत भावनी वृद्धि थवा माडी. तेथी समकित पाम्यो' पछी वर्षाकाल बीत्या बाद वसंतपुरे आव्या, धर्मघोष आचार्य पण सार्धवाहने धर्मलाभ देइने तीर्थयात्रा करवा गया, धनो पण घणा दिवस समकित पाली अते शुभ ध्याने मरण पाम्यो, बीजा भवमा उत्तरकुक्षेत्रे जइ युगलीयामा उपन्यो त्या त्रण पत्योपमनु आयुज्य भोगवी मरण पाम्यो, त्रीजा भवे सौधर्म देवलोके देवता थयो चोथा भवे देवलोकथी चवीने पश्चिम महाविदेहनी गधिलावति विजयमा शीत-वल राजानी चद्रकाता राणीने महावल नामा पुत्र थयो, परंतु महा विषयलोलुपी भोगपुरंदर थयो. विनयवती प्रमुख घणी राणीयोनी साथे विषयसुख भोगववामा मग्न रहे छे, धर्मनी बात न जाणे, सर्वदा गीत, गान, तान, मान अने नाकटने प्रियकारी जाणे छे एम महामोहनी निद्रामा काल गमावता एक दिवस नाटकादिक थाय छे ते देखे छे, गीतमा एक चित्त लागी रह्यु छे, ते बखते सुबुद्धि नामा प्रधाने राजाने प्रतिबोधवा सारु एक गाथा कही के- ' सव्व विलविय गीअ, सव्व नट्ट विडवणा । सव्वे आभरणा भारा, सव्वे कामा दुहा-

१ कटलाएक आचार्योनु लख्यु छे के-धीना भरेला पांचसी कृपा घहोराव्या पछी धम्माए विचार्यु के ' हवे तो घणो व्होराव्यु ' एवी रीते धम्माना परिणाम घटवा देखी साधुओए कहु के-वस, वघारे खप नथी परन्तु सेठनो परिणाम लगार वार घट्यो न होत तो ते केवलज्ञान पामत, पण तेवा अभिवर्द्धित भाव न रहेवाथी केवल समकितज पाम्यो !

बहा ॥ १ ॥ ”-ए सर्व गीत छे ते विलापात करवा जेबा छे, सर्व नाटक छे ते विटंबना सरखां छे, सर्व आभरण छे ते भार समान छे, अने ए सर्व कामभोग छे ते दुःखदायी छे. ए गाथा सांभली राजा बोल्यो के प्रधान ! तमे विना प्रस्तावे आ वैराग्य उत्पन्न करनारी गाथा केम कही ? “ यत्र सरागस्तत्र विरागः कथं ?, यत्र विरागस्तत्र सरागः कथं ?, यत्र श्रीरर्थः तत्राऽश्रीरर्थः कथं ? ” माटे मंत्री ! विना प्रस्तावे आ वात शा कामनी, त्यारे प्रधान बोल्यो:-में आ वात प्रस्तावेज कही छे, ते आधी रीते के आज मुजने केवली मल्या. तेमणे कछुं के तमारा राजानुं आयुष्य एक मासनुं शेष रह्युं छे, माटे आपने चेतवणी आपुं लुं. एवी वात सांभली राजा चमक्यो, मरण समान कोइ भय नथी. पछी मंत्रिने कहेवा लाग्यो के हुं तो मोहनिद्रामां सूतो हतो, तें सूताने जगाव्यो तो खरो, परंतु आग लागी ने कूबो केम खणाय ? तेम हवे एक मासनुं आयु रह्युं, तेमां शुं धर्मसाधन थइ शके ? त्यारे प्रधाने कछुं-तमे विषाद म करो, एक दिवसनुं चारित्र पण मोक्षने देवावाळुं थाय छे अने जो मोक्षप्राप्ति न थाय तो पण देवताना सुखने तो अण्णे छे. एतुं सांभली पुत्रने राज्य आपी, सात क्षेत्रे भन वावरी, अट्टाइ महोत्सव करी, सुगुरु पासे चारित्र लई, चोत्रीश दिवस चारित्र पाली, अंते अनशन करी काल कयो, पांचमा भवे ईशान देवलोके प्रभव नामा विमानना विषे ललितांग नामा सामानिक देवता थयो. त्यां स्वयंप्रभा नामा देवी घणीज वल्लभ छे तेनी साथे विषयसुख भोगवतो विचरे छे, पछी एक दिवसे स्वयंप्रभा नामा देवी चवी, तेना विरहथी मूर्च्छा पाम्यो, घणो दुःखी थइ शोक करतो थको रुदन करवा लाग्यो, त्यारे पूर्वभवनो सुबुद्धि मंत्री पण त्यांज देवता थयो छे. तेणे प्रतिबोध्यो तथापि तेनो शोक मक्यो नहीं. त्यारे मंत्री देवताए कछुं तमारी छविने हुं जायुं लुं

तेने मेलवी आपवानो हु उपाय बतावुं तमे शोक करशो नहीं, ते स्त्रीनो संबध सांभलो-धातकी खडना महाविदेह क्षेत्रे नद नामा ग्रामना विषे नागिल नामे एक ग्रहस्थ महा दरिद्री छे, तेनी नागश्री स्त्रीए पूर्वे छ पुत्री तो जणेली छे कह्युं छे के 'दारिद्रीने छोडीयो घणी थाय,' पछी तेणे विचार्युं के-हवे जो म्हारी स्त्रीने सातमी पुत्री आवशे तो हुं देश त्यागीने चाल्यो जइश दैवयोगे स्वयप्रभा देवीनो जीव पण तेना घेर पुत्रीपणे आवी अवतर्यो ए सातमी पुत्री थइ तेथी शेठ अने शेठानी बेहु दु ख करवा लाग्या अने नागिलतो दु खे पीडातो परदेश गयो पछवाडे कुटुंबीओए ते पुत्रीनु नाम पाडयु नहीं लोक तेने 'अनामिका' कही बोलावे, अभागणी माटे कोइ परणे पण नहीं तेथी काष्ठना भारा वेचीने पेट भरे तथा जोकोना घेर काम करीने पेट भराइ करे एक दिवसे कोइ धनवतना बालकने मोदक खाता देखी अनामिकाए पण पोतानी माता पासेथी मोदक मांग्या, त्यारे माताए कछु म्हारो पिता मोदक लेवा गयो छे ते आवशे त्यारे आपीश, त्यांसुधी तु अत-रतिलक नामा पर्वत थकी काष्ठनो भारो लाव, पछी रुदन करती भारो लेवा गइ, त्या युगधरमुनिने केवलज्ञान उपन्यु छे, तेनो इन्द्र महाराज महोत्सव करे छे, अनामिका पण नमस्कार करी त्या बेठी, धर्म देशना साभली केवलीने पूछयु के हु आवी दु खनी अवस्था केम पामी ? तथा म्हारे भर्तार प्रमुखनु सुख कांड पण थयु नहीं तेनु कारण शुं ? प्रमुए कछु-तैं पूर्व भवमा धर्म आराध्यो नथी माटे धर्म विना सुख होय नहीं हवे जो सुखनी इच्छा होय तो धर्म कर धर्मना प्रभावे देवना सुख पामीए. पछी अनामिकाए श्रावकना व्रत आदर्या, उपाश्रयमा वेठी श्रावकनो धर्म करे तेथी लोकोए ' धर्मिणी ' एवुं नाम दीधु साधर्मि श्रावको तेने पारणा प्रमुखनी सहाय आपे छे एम धर्मना प्रभावथी ते सुखी थइ छे. पछी छेवटे अनशन करी सूती छे, ते समये लजितां-

ગને સ્વયંવુદ્ધ મંત્રિણ કહ્યું કે તમે ત્યાં જઈ તમારું રૂપ ણે દેખાડો કે જેથી ણ નિયાણો કરે. તે સાંભલી લલિતાંગે આવી પોતાનું અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ રૂપ દેખાડ્યું. તે રૂપ દેખી અનામિકા ઘ્યામોહ પામી નિયાણું કર્યું કે મ્હારે તપસ્યાનું ફલ હોય તો ણની સ્ત્રી હું થાઉં, પછી અનામિકા મરણ પામી સ્વયંપ્રભા દેવી થઈ, તેની સાથે લલિતાંગ દેવ સુખ ભોગવવા લાગ્યો. ત્યાંથી ચવીને છટ્ટા ભવે જંબૂદ્વીપે પૂર્વ મહાવિદેહની પુષ્કલાવતી વિજયમાં લોહાર્ગલ નગરે સુવર્ણજંઘ રાજાની લક્ષ્મીવતી રાણીનો વજ્રજંઘ નામા પુત્ર થયો અને સ્વયંપ્રભા દેવી પળ તેહિજ વિજયની પુંડરીક નગરીમાં વજ્રસેન નામા ચક્રવર્તિની શ્રીમતી નામા પુત્રી થઈ, તે યૌવન પામી થકી એક દિવસે ચંદ્રોદય સભામાં વેઠી છે તે સમયે કોઈ સાધુને કેવલજ્ઞાન ઉપન્યું છે તેને દેવતા વાંદવા આવે છે, તે દેવોને દેખી ણે પળ જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપન્યું ત્યારે વિચાર્યું કે મ્હારો પૂર્વ-ભવનો ભર્તાર લલિતાંગ નામા દેવતાનો જીવ ક્યાં ઉપન્યો હશે ? તે મલે, અને હું તેને પરણું તો સારું થાય, એમ વિચારી મૌનપણે રહી, માતાપિતા અનેક ઉપચાર કર્યા પળ વોલે નહીં, પછી ધાઈ માતા એકાંતમાં વાત પૂછી ત્યારે કુમરી એ તેને એક કાગલ ઉપર હાથપેન્ટરની લલિતાંગદેવની તસ્વીર આલેખી આપી, ધાઈ એ તે ચિત્રપટ રાજાને દીધો. પછી એના પિતા વજ્રસેન ચક્રવર્તીના વર્ષ મહોત્સવે અનેક રાજપુત્રો આવ્યા અને ધાઈ પળ તે દિવસે ચિત્રપટ લઈ રાજમાર્ગે વેઠી, તે રાજકુમરો પળ જાતિ વચ્ચે ચિત્રપટને દેખતાં જાય છે, ત્યારે વજ્રજંઘ તે ચિત્રપટને દેખી જાતિસ્મરણ પામ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે આ ચિત્ર તો મ્હારી પૂર્વભવની સ્ત્રી સ્વયંપ્રભા નામા દેવી એ ચિતરેલું છે, એ વાત ધાઈ માતા એ શ્રીમતીને કહી. પછી શ્રીમતી તે વાત સાંભલીને વજ્રજંઘ કુંવરને પરણી.

૧ કેટલીક પ્રતોમાં આમ લખ્યું છે કે તે પુત્રી તીર્થંકરની સભામાં દેવોને દેખી જાતિસ્મરણ પામી તેણે પૂર્વભવ જાણ્યો, ત્યાં અનામિકા અને સ્વયંપ્રભાનો ભવ દેખી

एकदा सुवर्णजघराजाए वज्रजंघ कुमरने राज्य आपी पोते दीक्षा लीधी, पछी वज्रजघे पण श्रीमती राणी सहित गोखमां बेठा थका सध्या फूली अने विलय थइ देखीने विचार्युं के एवी ज रीते ससारमा सर्व वस्तुओ विलय थवानी छे माटे प्रभाते पुत्रने राज्य आपी दीक्षा लेशु, ते समये पुत्रे पण राज्यना लोभथी भेरनो धूमाडो करी मातापिताने (श्रीमती समेत राजाने) विप्रयोगे मार्यो त्पार्थी मरण पामी सातमा भवे राजा राणी घेहु उत्तरकुरुक्षेत्रना विपे युगलिक थया आठमा भवे सौधर्म देवलोके मित्रपणे देवता थया. त्यांथी चवीने वज्रजघनो जीव नवमा भवे जवूद्वीपे महाविदेह क्षेत्रे क्षितिप्रतिष्ठितनगरे सुविधिनामा वैद्यनो जीवानद नामा पुत्र थयो ते दिवसे ते नगरीमां बीजा पण चार जीव पुत्रपणे अवतर्या—एक प्रसन्नचद्र राजानो पुत्र महीधर, बीजो सुनासीर नामा प्रधाननो पुत्र सुबुद्धि, श्रीजो धनाशेठनो पुत्र गुणाकर, चोथो सागर नामा शेठनो पुत्र पूर्णभद्र जन्म्यो, श्रीमतीनो जीव सौधर्म देवलोकथी चवीने ईश्वरदत्तनो पुत्र केशव नामा थयो, ए पाचे जीवानदना परम मित्र छे ए छए मित्र साथे मली जमे, रमे, सुखे काल निर्गमन करे छे एक दिवसे जीवानदना घेर ते छए जणा बेठा छे एटलामा एक कोढीओ साधु गोचरी बहोरवा आव्यो, तेने देखीने ते पाच मित्र एकठा थइने वैद्य पुत्रने कहेवा लाग्या के ‘ अरे ! वैद्य तो मतलबीया थाय छे जो पुण्यना अर्थे वैदु करता हो तो आ साधुनो कोढ रोग मटावी आपो त्यारे तो अमे पण जाणीए के तमे धर्मात्मा

विचार्युं के म्हारो पूर्वमवनो मर्तार ललितार्ग केवी रीते मले, पछी पिताए पूछ्यु त्यारे पोतानी पूर्वमव सबधि बात कही चक्रवर्तीए केवलीने पूछ्यु के एनो पूर्वमवनो मर्तार क्यां उपन्यो छे ? केवलीए वज्रजघनो नाम कछु. पछी चक्रवर्तीए वज्रजघने पर गावी तथा एक प्रतिमां एम पण लखेल छे के—चित्रपट बनावीने कछु के ‘ एना स्वरू पने जे कहे तेने हु परशु’ पछी बीजा राजाओए अनेक प्रकारनी बातो बनावीने कही पण ललितार्गनी बात मली नहीं; परतु ज्यारे वज्रजघे कछु के आ म्हारी स्वयंभवा देवानु रूप छे त्यारे चक्रवर्तीए तेने श्रीमती परगावी.

छो.' ते सांभली जीवानंद वैद्य बोल्यो के—मित्रो ! तमे म्हारी वात सांभलो आ साधुनो रोग मटाडवा माटे लक्षपाक तेल जोइए. ते तो म्हारा घरमां तैयार छे. पण बीजो रत्नकंबल तथा गोशीर्ष चंदन जोइये ते म्हारी पासे नथी, माटे जो ए बे चीजो क्यांथी लावी आपो तो साधुनी वैयावच्च करीए. ए वात सांभली ते छए जणे मली अढी लाख सोनैया भेगा कीधा. पछी ते छए मित्र मली नगरशेठना घेर जइ सोनैया आपीने बोल्यो के एक रत्नकंबल अने बीजो गोशीर्ष चंदन ए बे चीज अमने आपो. शेठे पूछयुं के तमे एने शुं करशो ? तेणे कछुं के अमे साधुनी वैयावच्च करीशुं. ते सांभली शेठे विचार्युं के ए बालको छे तो पण जुओ ! केवा धर्म बुद्धिवाला छे अने हुं आटलो म्होटो वृद्ध थयो छुं तो पण हजी लगण कांइ धर्ममां समजतो नथी. एस चितवी ते शेठे सोनैया लीधा बिना रत्नकंबल तथा गोशीर्ष चंदन तेमने आपीने पोते दीक्षा लइ, साधुपणुं पडिवजी अने अंतगड केवली थइने मोक्ष गयो. हवे ते छए जणा औषध लइ वनमां गया. मुनि काउसगगध्यानमां ऊभा हता तेने “ अनुजानीध्वं ” एवुं कही चामडा ऊपर मुनिने सुवाडीने तेना शरीरे लक्षपाक तेल मसल्युं. पछी चंदननो लेप करी रत्नकांबलमां लपेटी दीधा. पहेली वारमां तो चामडीमां जे कांइ कीडा हता ते सर्व कांबलमां आवी लाग्या. तेने गायना मृत कलेवरमां मूक्या, फरी बीजीवार तेल मसल्युं तेनी ऊपर चंदन लगावी रत्नकांबलथी वीढ्या त्यारे मांस मांहेला कीडा निकली पड्या. तेमज त्रीजीवार पण पूर्वोक्त रीते कर्युं ते बखते हाड मींजीना कीडा निकली पड्या. पछी रोहिणी औषध साधुना शरीरे लगाडी तेनुं शरीर कंचन सरखुं करी मूक्युं. पछी ते छए जणे रत्नकंबलनुं द्रव्य सात क्षेत्रमां खरचीने दीक्षा लीधी. निरतिचार चारित्र पालीने अने काल करीने दशमा भवे ते छए जणा बारमा देवल्लोके देवपणे जइ उपन्या. छए देव मित्र थया.

અગીઆરમા ભગે ચારમા દેવલોકથી ચવીને જવૂદ્વીપના મહાધિદેહ ક્ષેત્રની પુષ્કલાવતી વિજયમા પુડરીકિણી નગરીએ વજ્રસેન નામે રાજા તેની ધારણી નામે રાણીની કૂચમા તે છ જણમાથી યાચ જણ અનુક્રમે પુત્રપણે આવી ઉપન્યા. તેમા જીવાનદ વૈદ્ય જે ધન્ના સાર્થવાહનો જીવ છે, તે ચૌદ સ્વપ્ન સૂચિત માતાની કૂચમા ઉપન્યો, જન્મ્યા પછી માતા પિતાએ તેનું ' વજ્રનાભ ' નામ આપ્યું એ જીવ ઋષભદેવજી થવા-વાલા છે હમણા ચક્રવર્તિ પગે ઉપન્યો છે વીજો રાજાનો પુત્ર મહી ધરનો જીવ ' વાહુ ' નામે થયો ત્રીજો મંત્રીનો પુત્ર ' સુવાહુ ' નામે થયો, ચોથો શેઠનો પુત્ર ગુણાકરનો જીવ, ' પીઠ ' નામે થયો અને પાંચમો સાર્થવાહનો પુત્ર પૂર્ણભદ્રનો જીવ ' મહાપીઠ ' નામે થયો એ પાંચ તો ભાઈપણે આવી ઉપન્યા અને છઠ્ઠો કેશવનો જીવ જે પૂર્વે અનામિકાનો જીવ છે તે વલી વીજા એક રાજાના ઘેર પુત્રપણે ઉપન્યો તે વજ્રનાભ નામા ચક્રવર્તિને ઘણોજ વલ્લભ છે તેથી એ એનો સારથી થાશે એ રીતે છએ મિત્ર સુણે રહે છે હવે વજ્રસેન રાજા તીર્થંકર થવાના છે માટે લોકાતિક દેવોના વચનથી ઉદાસ થઈ સાંવત્સરિકદાન આપી, અને વજ્રનાભ નામા પુત્રને રાજ્ય દેઈ, દીક્ષા લઈ, ઘનઘાતીકર્મ ક્ષય કરી કેવલજ્ઞાન પામ્યા-તીર્થંકર થયા તે વિચરતા પુડરીકિણી નગરીમા આવ્યા વનપાલકે વજ્રનાભને વધામણી આપી તેજ અવસરમા ચક્રરત્ન પ્રગટવાની પગ વધામણી આવી, ત્યારે વિચાર્યું કે પહેલા કેની પૂજા કરું ? એમ વિચારતા નિરધાર કર્યો કે, તીર્થંકરને પૂજ્યા તો સર્વને પૂજ્યા એ ત્રણ લોકના નાથથી વલી વીજો કોણ વધારે ગણાય એમ ચિંતવી કેવલજ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો ભગવાનને વાદવા આવ્યો પછી ચક્રને પૂજ્યો અનુક્રમે છ સ્વડ સાધી, સુણે રાજ્ય ભોગવે છે એક દિવસે વલી વજ્રસેન તીર્થંકર સમોત્સર્ગ તેમને વજ્રનાભ પ્રમુલ વાદવા ગયા, ત્યા પ્રમુની દેશના સામંતો છએ જણાએ દીક્ષા લીધી તેમા

પહેલો વજ્રનાભ ચક્રવર્તિ સાધુ થયો તે ચૌદ પૂર્વ ભળ્યો. અને વીજા પાંચે સાધુ અગીઆર અંગ ભળ્યા. તેમાં વાહુનામા જે સાધુ છે તે પાંચસે સાધુને આહાર લાવી આપે, અને સુવાહુ પાંચસે સાધુઓની પગચંપી કરે તથા પીઠ અને મહાપીઠ એ વે એકાંતે તપ, જપ, સજ્જાય અને ધ્યાન કરે, હવે વાહુ અને સુવાહુની ગુરુ પ્રમુખ સર્વે પ્રશંસા કરે તેથી પીઠ અને મહાપીઠ એવું જાણે કે ' જુઓ ! કામ સર્વને વલ્લભ છે. જો સાધુ થયા તો પણ મતલબી દેખાય છે. કેમકે અમે સજ્જાય ધ્યાન કરીએ છીએ તો અમોને કોઈ પ્રશંસતા નથી અને વાહુ, સુવાહુ એમની ચાકરી કરે છે તો તેમની પ્રશંસા સર્વે કરે છે, માટે સંસારમાં સર્વે સ્વાર્થી છે. ' પછી વજ્રનાભમુનિએ વીશ થાનક તપ કરીને તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું. વાહુ સાધુએ આહારના દાનથી ભોગફલ ઉપાર્જન કર્યું. સુવાહુ સાધુએ પગચંપીના પ્રભાવથી વાહુવલ ઉપાર્જન કર્યું. તથા પીઠ અને મહાપીઠે ઈર્ષ્યા કરવાથી સ્ત્રીવેદ વાંધ્યો અને છટ્ટો અનામિકાનો જીવ તે શ્રેયાંસ કુમર થશે. અંતે અનશન કરી મરણ પામી, વારમા ભવે છપ્પ જગ સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાને દેવપણે ઉપન્યા. પછી સર્વાર્થ-સિદ્ધ વિમાનથી તેત્રીશ સાગરોપમનું આયુ પૂર્ણ કરીને તેરમા ભવે વજ્ર-નાભનો જીવ તે ' શ્રીઋષભદેવજી ' થયા તથા વાહુનો જીવ ' ભરત-ચક્રવર્તી ' થયો અને સુવાહુનો જીવ ' વાહુવલ ' થયો. વલી પીઠ અને મહાપીઠનો જીવ ' બ્રાહ્મી અને સુન્દરી ' થયા. એ પાંચે જીવ અનુક્રમે મોક્ષ જાશે.

પ્રમુઋષભદેવનો મોરાદેવીની કુલ્તિમાં અવતરણું—

તે કાલ તે સમયના વિષે શ્રીઋષભદેવ અરિહંત ઉન્હાલાનો ચૌથો મહિનો, સાતમું પલ્લવાહિયું, આષાઢવદિ ચોથના દિવસે, સર્વાર્થ-સિદ્ધ વિમાનથી, દેવતાનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને ચઢ્યા. તે આ જંબૂદ્વી-પના ભરતક્ષેત્રને વિષે ઇક્ષ્વાકુભૂમીમાં નાભિકુલકસ્ત્રી મરુદેવીનામા

ભાર્યાની કૂલે મધ્યરાત્રિના વિષે દેવ સવધી આહાર, દેવ સંવધિ ભવ, અને દેવ સંવધિ શરીર ત્યાગીને ગર્ભમા પુત્રપણે આવી ઉપન્યા ઇચ્છાકુ વશમાં ઉપન્યા તેથી ઇક્ષ્વાકુ ભૂમિ થઈ પૂર્વે સર્વે યુગલિયા હતા, નગર વગેરે કાંઈ હતા નહીં યુગલીયામા તો કલ્પવૃક્ષ જ મનોરથ પૂરણ કરતા હતા, તેમા સાત કુલકર થયા

કુલકરોની ઉત્પત્તિ અને નીતિ પ્રચાર—

આ અવસર્પિણીના ત્રીજા આરાના અત્તમા પલ્યોપમનો આઠમો ભાગ ઘાકી રહે છતે આ દક્ષિણ તરફનો અર્ધો ભરત તેને દક્ષિણાર્ધ ભરત કહીએ તેના ત્રણ ભાગ કરવા, તે ત્રણ ભાગ માહેલા મધ્ય ભાગમા ઇટલે વચલા ભાગમા પહેલા ત્રણ કુલકર થયા, તેમા પ્રથમ કુલકર પૃથ્વી રીતે થયો કે પશ્ચિમ મહાવિદેહમા બે વાળીયા હતા તે બેહુ વાળીયા માહોમાહે મિત્ર હતા પરતુ તેમાં એક કપટી હતો અને બીજો સરલ મનવાલો હતો, તે જ્યારે માહોમાહે દ્રવ્ય વાટે ત્યારે કપટી વાળિયો સરલ સ્વભાવવાલાને ઠગીને તેનાથી છાનુ ધન પોતે રાખે અને સરલ તો કપટ રહિતપણે વ્યાપાર કરે એક દિવસે સરલચિત્તવાલાની સ્ત્રીને દેહીને કપટી મિત્રે ભોગ ભોગવવાનુ કહ્યુ ત્યારે તે સરલ વાળિયાની સ્ત્રી પતિ-વ્રતા હતી તે ઘોલી કે અરે મર્યાદાહીન ! મિત્રની સ્ત્રીને ઘાંછે છે ? એહુ કહીને નિઝંદના કરી બાહરે કાઢાડી મૂક્યો પછી તે કપટીએ જઈને સરલ ચિત્તવાલાને કહ્યુ કે ત્હારી સ્ત્રી મને વાછતી હતી, પરતુ મ્હંને ઇનકાર કર્યો એ વાત સામલી સરલ ચિત્તવાલો વાળિયો વૈરાગ્ય પામી મરીને ઇક્ષ્વાકુભૂમિમા મનુષ્યરૂપે યુગલીયો થયો અને કપટી મિત્ર મરણ પામીને તેજ ઇક્ષ્વાકુ ભૂમિમા હાથીરૂપે યુગલીયો થયો કેમકે ‘જીવ કપટાઈથી વહુલતાએ તિર્યંચપણાને પામે છે’ એકદા સમયને વિષે હાથી યુગલિયાએ સરલ યુગલીયાને દીઠો તેથી બેહુ માહોમાહે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન પામ્યા, પછી પરમસ્નેહથી હાથી તેમને પોતાના સ્કંધ ઉપર બેસાડીને રાત દિવસ

पर्या करे, तेमने सफेद हाथी ऊपर बैठो जोड़ने बीजा युगलीया बोलवा लाग्या के ए विमलवाहन छे. एवुं तेनुं नाम पाडी दीधुं. केटलोएक काल गयो, त्यारे कालनां माहात्म्यथी जेवा कल्पवृक्ष प्रथम हता तेवा रह्या नहीं त्यारे युगलीया लडवा लाग्या अने सौ कोइ पोत पोताना कल्पवृक्ष थापी बैठो, अने तेमांज पोते रहेवा लाग्या, तेमां बीजाने आववा दीए नहीं अने कदापि कोइ आवे तो तेनो विमलवाहननी पासे पोकार करवा आवे. विमलवाहन तेने ' हकार ' एवो दंड आपे तेथी युगलीया मनमां जाणे के सर्व म्हारी बात गइ एवो जाणी लडे नहीं. ए प्रथम हकार नीति थइ. ते विमलवाहनने चंद्रयशा भार्या हती, नवसो धनुष्य प्रमाण शरीर हतुं. ए प्रथम कुलकर, पत्नी ते विमलवाहनना पुत्र चक्षुष्मान् थयो. तेनी चंद्रकान्ता भार्या अने आठसो धनुष्य शरीरनुं प्रमाण, एनी पण हकार दंडनीति थइ, ए बीजो कुलकर. बीजो यशोमान् कुलकर थयो, तेनी सुरूपा नामे भार्या, एनुं सातसो धनुष्य प्रमाण शरीर जाणवुं एनी वखतमां ' मकार ' दंडनीति जाणवी. चौथो अभिचंद्र नामा कुलकर थयो तेनी प्रतिरूपा नामे भार्या, एनुं साडा छसे (६५०) धनुष्य प्रमाण शरीर जाणवुं. एना वखतमां पण ' मकार ' दंडनीति जाणवी. पांचमो प्रसेनजित् नामा कुलकर थयो, तेनी चक्षुष्मती नामे भार्या, एनुं छसे (६००) धनुष्य प्रमाण शरीर जाणवुं. एना वखतमां धिक्कार एटलुं कहेवाथी ते युगलिया एवुं समजी जाय के मने म्होटो दंड थयो, माटे ' धिक्कार ' दंडनीति जाणवी. छट्ठो मरुदेव नामा कुलकर थयो, तेनी श्रीकांता नामे भार्या, एनुं साडा पांचसे (५५०) धनुष्य प्रमाण शरीरनुं मान जाणवुं. एना वखतमां पण ' धिक्कार ' दंडनीति जाणवी. सातमो नाभि नामे कुलकर थयो, तेनी मरुदेवी नामे भार्या, एनुं सवा पांचसे (५२५) धनुष्य प्रमाण देहमान जाणवुं. एना वखतमां पण धिक्कार एटलो कहे त्यारे ते समजे के मुजने महादंड थयो,

ફરીથી જન્મ પર્યંત તે અન્યાય કરે નહીં એવીરીતે પહેલા તથા વીજા કુલક રના વારામા હકાર દડનીતિ હતી અને ત્રીજા તથા ચોથા કુલકરના વારામાં જઘન્યથી હકાર અને ઉત્કૃષ્ઠથી મકાર દડનીતિ ચાલી ઇટલે ઘણો અન્યાય કરે ત્યારે તેને ' મ ' ઇટલો કહે તેથી તે ઇવુ સમજે કે મને મ્હોટો દડ થયો, ફરીથી કોઝવારે તે અન્યાય કરે નહીં તથા પાચમા, છઠ્ઠા અને સાતમા કુલકરની વચ્ચતમા જઘન્યથી તો હકાર તથા મધ્યમથી મકાર અને ઉત્કૃષ્ઠથી ધિક્કાર એવી ત્રણ પ્રકારની દડનીતિ ચાલુ થઈ

પ્રમુનો જન્મ, નામ-વશસ્થાપન, અને વિધાહ—

શ્રીકૃષ્ણમનાથ અરિહત ત્રણ જ્ઞાને સહિત મરુદેવી માતાની કૂંચે આગી ઉપન્યા યાવત્ મરુદેવીએ ચૌદ સ્વપ્ન દીઠા ઇત્યાદિક સર્વ અધિકાર મહાવીર સ્વામીની પરે કહેવુ પરતુ ઇટલો વિશેષ છે કે મરુદેવીજીએ પહેલા સ્વપ્નમા વૃષભ મુખમાહે પેસતો દીઠો અને વીજા વાગીશ તીર્થકરની માતાએ પહેલા સ્વપ્ને હાથી મુખમાહે પેસતો દીઠો તથા શ્રીમહાવીર સ્વામીની માતાએ પહેલા સ્વપ્ને સિંહ મુખમાં પ્રવેશ કરતો દીઠો " ચૌદ સ્વપ્નનનુ ફલ નામીરાજાએ પોતેજ કહ્યુ પરતુ સ્વપ્ન-પાઠક તે વચ્ચતે હતા નહીં, તે કાલ તે સમયને ત્રિપે કૃષ્ણ મનાથ અરિહત ઉન્હાલાનો પહેલો મહિનો, પહેલુ પચ્ચવાડિયુ, ચૈત્ર વદિ આઠમના દિવસે નવ માસ ઉપર સાઢા સાત દિવસ રાત્રી ગર્ભમા પ્રતિ-પૂર્ણ હોતે છતે ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રસાથે ચદ્રમાનો યોગ આવે થકે નિરાવાધ પળે જન્મ્યા (ઇહા જન્મમહોત્સવ ઇદ્રાદિકોએ આવી કર્યો ઇત્યાદિક સર્વ અધિકાર શ્રીમહાવીરજીની પરે કહેવો પરતુ વદીલાનામાથી કેદી છોડો મૂકવા, તોલ વધારવા, કુલમર્યાદા કરવી અને પૂજાદિકના અર્થે દ્રવ્ય રલાવવો એ કૃત્ય યુગલીયાના વચ્ચતમા ગામ નગર આદિકના અભાવના લીધે હતા નહીં માટે તે કર્યા નથી)

ते वखते सर्व युगलीया हता तेथी प्रभुनुं नाम स्थापन करवानुं महोत्सव संबंधी व्यवहार पण चाल्यो नहीं. भगवाननी जंधामां रोझनुं वृषभ सरिखो लंछन दीठो तथा प्रभुनी माताए पहेला स्वप्नमां पण वृषभ दीठो तेथी 'ऋषभ' एवुं नाम दीधुं. भगवान महा स्वरूपवान थका देव तथा देवीओ साथे रमत करे, इन्द्राणी पोते खोलामां लइने रमाडे, सुनंदा भगवाननी साथेज युगलपणे जनमी हती तथा एक युगलीयाना मस्तक ऊपर तालवृक्षनुं फल पडयुं तेथी ते बालपणामां ज मरण पाभ्यो. अने तेनी साथे जन्मेली युगलणी जीवती रही तेने बीजा युगलीयाओए दीठी, तेओए त्यांथी उपाडीने नाभि कुलकरने आपी, नाभिकुलकरे कहुं के म्हारा पुत्र ऋषभदेवनी सुनंदानी साथे एने पण स्त्री करीशुं. एम कही तेनुं सुमंगला नाम दीधुं. ते पण भगवाननी साथे वधे छे, कंचनवर्ण शरीरवाला भगवान श्रीऋषभदेवजी मुणमुण बोले, रुकता रुकता चाले, हरो, त्यारे माता कहे के-पुत्र ! तुं इन्द्राणीनो बल्लभ छे. अने देवताए दीधेला अमृतनुं पान करे छे, म्हारी पासे तो रहेतो नथी, म्हारा स्तन पण चूसतो नथी, तो हुं त्हारी माता छुं एवो जगतमां कोण जाणशे ? इत्यादिक बातो करी रमाडे. ज्यारे भगवान देशे ऊणा एक वर्षना थया त्यारे इन्द्रमहाराज भगवाननुं वंश स्थापन करवा सारुं हाथमां सेलडी लइने आव्या ते वखते, भगवान नाभि-कुलकरना खोला मांहे वेठा हता ते खोला मांहेथी सेलडी लेवा सारुं हाथ लांवो कयों. तेथी इन्द्रे जाणयुं के प्रभुने सेलडी खावानुं मन थयुं, माटे इन्द्रे भगवाननो इक्ष्वाकुवंश स्थापन कयों. श्रीऋषभदेवने देवकुरु अने उत्तरकुरु क्षेत्र संबंधि कल्पवृक्षोना फलनो आहार देवताओए आणी आप्यो. ते आहार गृहस्थपणामां थयो अने बालपणामां तो अंगुठामां देवोए संचारेला अमृतनो आहार सर्व तीर्थ-

करोने होय छे अने एक श्रीऋषभदेवजी विना बीजा सर्व तीर्थकरोने तो घालणु टल्या पछी म्होटा थाय त्यारे पक्क थयेलो आहार होय अने समय लीधा पछी तो चोवीसे तीर्थकरोने फासु आहार होय भगवान ज्यारे भोग भोगववाने समर्थ थया त्यारे सर्व इन्द्र अने इन्द्राणि पोत पोताना परिवार साथे विवाह करवा आव्या, तेमा इन्द्रादिक देवो तो वरराजानी तरफ रह्या थका श्रीऋषभदेवने वींद घनाव्यो अने इन्द्राणी प्रमुख सर्व देवीओए मलीने कन्यानी तरफ रहीने सुनदा तथा सुमगलाने वींदणीयो घनावी, शणगार कराव्या माडवा माड्या इत्यादिक सर्व प्रकारनी विवाह सबधी रीतीओ करीने वर-कन्याने परणाव्या, त्यारधी युगलीयामा विवाह करवानी रीती प्रवर्त्तमान थइ ते आजदिवस पर्यंत चाली आवे छे

ऋषभदेवनी सन्तति, राज्याभिषेक, अने विनीतानगरीनी स्थापना—

श्रीऋषभदेवजीने सुनदा तथा सुमगला ए बे राणीओ साथे भोग भोगवता छ लाख पूर्व व्यतिक्रम्या त्यारे सुमगलाने भरत अने ब्राह्मी ए बे पुत्र पुत्रीनो जोडलो थयो अने सुनदाने बाहुवली तथा सुदरी ए बे पुत्र पुत्रीनो जोडलो थयो तथा ओगणपचास तो केवल पुत्रोनाज जोडला थया ए रीते ऋषभदेव स्वामीने सो पुत्र तथा बे पुत्री थइ, कालना महात्म्यधी अनुक्रमे दिवसे दिवसे युगलीयाओमा कपायनी वृद्धि थवा माडी त्यारे हकार, मकार अने धिक्कार ए व्रण जातनी जे दडनीतिओ चालती हती, तेने पण लोक उल्लघन करवा लाग्या, तेने मान्य न करतां परस्पर क्लेश उत्पन्न थवाथी श्रीऋषभदेवनी पासे आवी कहेवा लाग्या के अमारो न्याय करी आपो त्यारे भगवान वोल्या, हु राजा नथी, म्हारा पिता नाभिकुलकर राजा छे तेनी पासे तमे जाओ ते सांभली युगलीया नाभीराजा पासे गया नाभीराजाए कह्यु के तमारो राजा ऋषभदेव छे, ते तमारो न्याय

करशे. ए अवसरमां इन्द्र महाराजनं आसन चलायमान थयुं, अवधि-
ज्ञानथी भगवानने राज्यपाटे स्थापन करवानो अवसर जाणी इन्द्र-
महाराजे आवी भगवानने मुकुट, कुंडल, हार प्रमुख पहेरावी, सिंहासन
ऊपर वेसाडी राज्य अभिषेक कर्यो, युगलीया इन्द्र महाराजना कहे-
वाथी जल लेवा गया हता. परंतु ते राज्याभिषेक थइ गया पछी जल
लेइने आव्या. त्यारे भगवानने शणगार सहित सिंहासन ऊपर बैठेला
जोइने युगलीयाओने विवेक आव्यो के बीजा सर्व शरीर ऊपर तो शोभा
थइ रही छे; परंतु एक भगवानना पग खाली देखाय छे एवुं जाणी पग
उपरज पाणी ढोल्युं. त्यारे इन्द्रमहाराज बोल्या ए युगलीया भला विनीत
पुरुषो छे माटे इहां विनीता नामे नगरी वसाववी. एवुं कहीने वैश्रवण
देवने इन्द्रे नगरी वसाववानी आज्ञा आपी, वैश्रवणदेवे विनीता नगरी
वनावी. ते वार योजन लांवी, नव योजन पोली, आठ दरवाजा कर्या,
फरतो म्होटो कोट कर्यो, ईशान कोंणमां सात भूमिओ चोखूणो एक
म्होटो नाभिराजाने रहेवा माटे घर वनाव्युं. अने पूर्व दिशामां भरतना
रहेवा सारुं सात भूमीनुं घर वनाव्युं, अग्निकोणमां वाहुवलीने रहेवा

१ केटलीएक प्रतोमां लखेलुं छे के युगलीया मांहोमांहे वढवाढ करीने नाभिकुल-
कर पासे न्याय कराववा गया, नाभिराजाए तेमने कहुं के अमे वृद्ध थया माटे तमे ऋषभने
जइ कहो ते तमारो न्याय करशे. युगलीयाओए जइ ऋषभजीने कहुं. ऋषभजी बोल्या
मने राज्य अभिषेक करी राजा स्थापो, त्यारे युगलीयाओए धूलनो एक म्होटो ओटलो
वनावी तेना ऊपर प्रभुने वेसाडी पोते अभिषेक करवा पाणी लेवा गया. एवामां इन्द्रनो
आसन कंप्युं तेणे आवीने मुकुटादिक अलंकार पहेरावी, सिंहासने वेसाडी, वस्त्रविभू-
षित करी राज्याभिषेक विधि साचव्यो. प्रभु ऊपर छत्र धारण कर्युं, चामर बीजतो
थको इन्द्रमहाराज पोते प्रभुनी सेवा करे छे, एटलामां युगलीया पण कमलपत्रना
दुनामां पाणी भरी लइ आव्या, भगवाननुं स्वरूप सर्वालंकार विभूषित देखीने चित-
ववा लाग्या के प्रथम भगवानना मस्तक ऊपर नाखिए तो सर्व वस्त्र, अलंकार बीजाइ
जाय माटे स्वामीनो डावो पग खाली छे ते तेना ऊपर न्दण करीए एम विचारी डावा
पग ऊपर अभिषेक कर्यो.

માટે મ્હોટુ ઘર વનાવ્યુ, તેની વચમા શ્રીઋષભદેવજીને રહેવા સારું એક-
વીશ ભૂમિવાલુ ઘર વનાવ્યુ, એકસો આઠ જિનમદિર વનાવ્યા, વલી રાજ્યના
અર્થે હાથી, ઘોડા, ગાય, ઝૂંટ, વેસર (સ્વચ્છર) વલદ પ્રમુખ ચતુષ્પદોનો
સંગ્રહ કર્યો આગલ તો એ હાથી પ્રમુખ સર્વ જીવો જગલમા ફરતા
રહેતા હતા વલી કેટલાએક જુગલીયાઓને અપરાધમાં આવે તેમને દડ
દેવા માટે ' ઉગ્રા ' એવા નામથી સ્થાપન કર્યા, કેટલાએક ગુરુસ્થાનીયા
કરી તેમને ' ભોગા ' એવા નામથી સ્થાપન કર્યા કેટલાએક મંડલાધિપ
કરીને તેમને ' રાજન્ય ' એવા નામથી થાપ્યા, વીજા ' પાયદલ-ક્ષત્રિયો '
એવા નામે કરી થાપ્યા એમ ચાર પ્રકારના પુરુષોની વ્યવસ્થા થઈ
તથા વલી જે બ્રહ્મચર્ય પાલે તે બ્રાહ્મણ, જે શસ્ત્ર રાખે તે ક્ષત્રિય, જેતી
કરાવે તે વૈદ્ય, ચાકરી કરે તે શૂદ્ર, એગ્રા નામ સ્થાપન કર્યા વલી
વિનીતા નગરીમા ચોરાસી ચોટા કર્યા, તેમા સૌગધિક-ગાંધી, તલોલી
કદોઈ, સોનાર, મણિયાર, સોનુ વેચનાર, માળિક વેચનાર, નાળાવટી,
ભાડભુજા, ધાન્યવજાર, દોસી, ચમાર, કસારા, માલી, ઘૂત વજાર,
તથા તેલ, સૂત્ર, કપાસ ભાડા, ભાડા इत्यादिक વજારો કરી અનેક
જાતના ઉદ્યમીઓ વગેરે થયા

યુગલિકર્મનિગારણ અને મોજનવિધિનિરૂપણ—

શ્રીઋષભનાથ સ્વામીના પાંચ નામ થયા—એક ઋષભનાથ, વીજુ
પ્રથમ રાજા, વીજુ પહેલા મિક્ષાચર, ચોથુ પહેલા કેવલી અને પાંચમુ
પહેલા તીર્થંકર શ્રી ઋષભનાથ અરિહત મહાચતુર, મલી પ્રતિજ્ઞાના
પાલનાર, મલા રૂપવત, સર્વગુણ-સપન્ન, સરલ, વિનીત, વીશ લાચ
પૂર્વ પર્યંત કુમર પદે રહ્યા, ત્રેસઠ લાચ પૂર્વ લગે રાજ્ય મોગવ્યો,
રાજ્ય કરતા મરતની સાથે વ્રાહ્મી જન્મી હતી તે વાહુવલીને
પરણાવી અને જે વાહુવલીની સાથે મુદરીનો જન્મ થયો હતો તે

ભરતને સ્ત્રીરત્ન કરવા માટે રાક્ષી-દટલે યુગલધર્મ મટાડ્યો. પ્રથમ તો યુગલીયા કલ્પવૃક્ષના પત્રાદિકનો આહાર કરતાં હતા તે અયોગ્ય થયા, खावा योग्य रह्या नहीं त्वारे लोक मूल, पत्र, कंद, फल अने फूलनो आहार करवा लाग्या. अपकशालि प्रमुख काचुं धान्य खावा लाग्या, तेखातां खातां पचे नहीं, पेटमां दुखावो थाय त्वारे भगवान् पास आवी कहेवा लाग्या के आहार कर्याथी अमारुं पेट चढी आवे छे. भगवान बोल्या लगारेक हाथमां मसलीने हाथनी वाफ आपीने खाओ तो पची जशे. तेम कर्यो तो पण केटलाएक दिवस पछी ते पण पच्यो नहीं. पछी कांखमां अने हृदयमां राखी वाफ आपीने आहार करवा कह्युं. तेम करतां केटलाएक काल पछी ते पण पचवा लाग्यो नहीं; आ अवसरे वन मांहे वंश घसातां अग्नि उपन्यो, ते देखीने युगली-याओए जाण्युं के ए कोइ अपूर्व रत्न उत्पन्न थयुं छे. एवुं जाणी तेने हाथमां लेवा लाग्या, तेथी हाथ वलवा मांड्या, तेनाथी वहीता थका ऋषभ-देवजीने जइ कहेवा लाग्या के हे स्वामिन् ! एक अपूर्व रत्न उपन्युं छे परंतु तेमां क्रोध घणो छे तेथी हाथ लगाडीए तो वालवाने दोडे छे. (कोइ प्रतमां एवुं पण लखेलुं छे के युगलीआए जइ भगवानने कह्युं के-कोइ राक्षस उठ्यो छे) पछी भगवाने अवधिज्ञानथी जोयुं तो अग्नि उपन्यो दीठो, त्वारे युगलीयाओंन कह्युं के-तमे एमां तृण लगावीने अग्नि ग्रहण करो, तेमां शालिप्रमुख धान्य पचावीने खाओ. युगली-ओए पसवाडाना तृण तोडीने अग्नि जुदो सलगावी, तेमां धान्य नाख्युं ते सर्व वली गयुं, कांइ पण पालुं हाथमां आव्युं नहीं. ते जोइ फरी भगवान् पास आवीने कहेवा लाग्या के-ते पोतेज मुख्यो छे. माटे सर्व धान्य खाइ जाय छे, अमने कांइ पण आपतो नथी. ते सांभली भगवान् बोल्या, हुं हाथी ऊपर चढीने आवुं त्वारे मने एक माटीनो पिंड आपजो. पछी युगलीयाओए तेमज कर्युं. माटीनो पिंड

लइ आव्या, ते माटीमांथी भगवाने हांडी, कुंडी प्रमुख वासण वनावी आप्या अने सर्वे विधि पण कहीं समजावी पछी वासणो (पात्रो) ने अग्निमा पचात्री तेमा धान्य पाणी नाखीने अग्नि ऊपर चढावी, पाकु धान्य करीने खाओ, एवा भगवाने वतावेला विधिथी युगलीया अन्नने पचावीने खावा लाग्या त्यारे अन्न पचवा लाग्यु

प्रसुप्त आपेक्ष लेखनादि कला शिक्षण—

भगवाने अढार जातिनी लीपी ब्राह्मीने जिमणा हाथथी लखवाने घतावी तेना नाम कहे छे १ हसलिपी, २ भूतलिपी, ३ यक्षलिपी, ४ राक्षसलिपी, ५ उड्डी लिपी, ६ यावनीलिपी, ७ तुरक्कीलिपी, ८ कीरो-लिपी, ९ द्रावडीलिपी, १० सैंधवीलिपी, ११ मालवीलिपी, १२ नडी-लिपी, १३ नागलीलिपी, १४ लाटीलिपी, १५ पारिसीलिपी, १६ अनिमित्तिलिपी, १७ चाणकीलिपी, १८ मौलदेवीलिपी, ए अढार लिपीना नाम, तथा देशविशेषथी बीजी पग लाटी, चौडी, डाहली, कानडी, वगेरे १८ त्रिपिश्रो जागवी तथा गणित जे आकनो विधान ते सुदरीने भगवाने डावे हाथे करवाने घताव्यु, ते इया भणी १ तो के " अकाना वामतो गति, अक्षराणा दक्षिणतो गति " वली भरत महाराजने रूप करवानु कर्म घताव्यु तथा बाहुवलीने पुरुषादि लक्षण घताज्या तथा पुरुषनी व्होंतेर कलाओ घतावी तेना नाम कहे छे—१ लेखनकला, २ पठनकला, ३ गणितकला, ४ गीत गावानी कला, ५ नाटकनी कला, ६ तालमाननी कला, ७ ढोल वजाववानी कला, ८ मृदग वजाववानी कला, ९ वीणा वजाव वानी कला, १० वासली वजाववानी कला, ११ भेरी वजाववानी कला, १२ हाथी परखवानी कला, १३ घोडा परखवानी कला, १४ धातुर्ना-दनी कला, १५ दृष्टिवादनी कला, १६ मन्त्रवादनी कला, १७ पलित-विनाशिनी कला, १८ रत्नलक्षण, १९ नारीलक्षण, २० नरलक्षण, २१

હંદકરણ, ૨૨ તર્કવાદ, ૨૩ ન્યાય, ૨૪ તત્ત્વવિચાર, ૨૫ કાવ્યકરણ,
 ૨૬ જ્યોતિષ, ૨૭ ચાર વેદની કલા, ૨૮ વૈદ્યકલા, ૨૯ ષટ્ભાષાજ્ઞાન,
 ૩૦ વશીકરણ, ૩૧ અંજન, ૩૨ લિપી, ૩૩ કૃષિકર્મ, ૩૪ સ્વપ્નવિચાર, ૩૫
 વાણિજ્ય, ૩૬ રાજસેવા, ૩૭ શકુનવિચાર, ૩૮ ઇન્દ્રજાલ, ૩૯ વાયુસ્તંભન,
 ૪૦ અગ્નિસ્તંભન, ૪૧ મેઘ વર્ષાવવાની કલા, ૪૨ લેપનકલા, ૪૩ મર્દન-
 કલા, ૪૪ ઝંચા જાવાની (ઝડવાની) કલા, ૪૫ ઘટવંધનની કલા, ૪૬
 ઘટભ્રમણ, ૪૭ પત્રચ્છેદન, ૪૮ મર્મભેદન, ૪૯ ફલ ચેંચવો, ૫૦ જલ-
 વૃષ્ટિ, ૫૧ લોકાચાર શીખવાની કલા, ૫૨ લોકોની મરજી રાખવાની
 કલા, ૫૩ ફલ ભરવાની કલા, ૫૪ ચઢ્ઠા ધારવાની કલા, ૫૫ છુરી-
 વંધન, ૫૬ મુદ્રાકરણ, ૫૭ લોહઘટન, ૫૮ દંતસમારણ, ૫૯ કાષ્ટચ્છે-
 દન, ૬૦ ચિત્રકરણ, ૬૧ વાહુયુદ્ધ, ૬૨ દૃષ્ટિયુદ્ધ, ૬૩ મુષ્ટિયુદ્ધ, ૬૪
 દંડયુદ્ધ, ૬૫ ચઢ્ઠાયુદ્ધ, ૬૬ વાગ્યુદ્ધ, ૬૭ ગરુડમર્દન, ૬૮ સર્પદમન,
 ૬૯ ભૂતદમન, ૭૦ યોગધ્યાન, ૭૧ વર્ષજ્ઞાન, અને ૭૨ નામાવલી.

સ્ત્રીયોની ચોસઠ કલા વતાવી તેનાં નામ-૧ નાચવાની
 કલા, ૨ આદર દેવાની કલા, ૩ ચિત્રકલા, ૪ વાદકલા, ૫ મંત્રકલા,
 ૬ તંત્રકલા, ૭ જ્ઞાનકલા, ૮ વિજ્ઞાનકલા, ૯ દંડકલા, ૧૦ જલસ્તં-
 ભનકલા, ૧૧ ગીત ગાવાની કલા, ૧૨ તાલમાનની કલા, ૧૩ મેઘવૃ-
 ણીની કલા, ૧૪ ફલાકૃષ્ટીની કલા, ૧૫ વાગ્ગોપન, ૧૬ આકારગોપન,
 ૧૭ ધર્મવિચાર, ૧૮ શકુન જોવું, ૧૯ ક્રિયાકલ્પ, ૨૦ સંસ્કૃતભાષા
 વોલવી, ૨૧ પ્રસાદનીતિ, ૨૨ ધર્મનીતિ, ૨૩ વર્ણિકાવૃષ્ટી, ૨૪ સુવર્ણ-
 સિદ્ધિ, ૨૫ સુગંધિતેલ કરવું, ૨૬ લીલાસહિત ચાલવું, ૨૭ હાથી
 ઘોડાની પરીક્ષા કરવી, ૨૮ પુરુષ-સ્ત્રીલક્ષણ જાણવું, ૨૯ સુવર્ણ-રત્નભેદનું
 જ્ઞાન, ૩૦ અઢાર જાતિની લીપી, ૩૧ તાત્કાલિક વૃદ્ધિ, ૩૨ વાસ્તુ-
 સિદ્ધિ, ૩૩ વૈદ્યક્રિયા, ૩૪ કામક્રિયા, ૩૫ ઘટભ્રમણ, ૩૬ સારિપરિ-
 શ્રમ, ૩૭ અંજનયોગ, ૩૮ ચૂર્ણયોગ, ૩૯ હસ્તલાઘવ, ૪૦ વચનચતુ-

रता, ४१ भोजनविधि, ४२ वाणिज्यविधि, ४३ मुखमेजन, ४४ शालि-
खंडन, ४५ कथा कथन, ४६ फूलगुथन, ४७ वक्र बोलबु, ४८ काव्य-
शक्ति, ४९ वेप वनाववो, ५० सर्व प्रकारनी भाषाओ बोलवी, ५१
अभिधानज्ञान, ५२ घरेणा पहेरवा, ५३ राजानी भक्ति करवी, ५४
घरनो आचार शीखवो, ५५ काव्यकरण, ५६ परने हराववो, ५७
धान्य राधवु, ५८ केश बांधवा, गुथवा, ५९ वीणा वजाववी, ६० वितं
डावाद, ६१ अकविचार, ६२ लोकव्यवहार, ६३ अत्याक्षरिका, अने
६४ ग्रन्थ प्रहेलिका

प्रभुना सो पुत्रोना नाम—

१ भरत, २ बाहुबलि, ३ शत्रु, ४ विश्वकर्मा, ५ विमल, ६ सुल-
क्षण, ७ अमल, ८ चित्रांग, ९ स्यातकीर्ति, १० वरदत्त, ११ सागर,
१२ यशोधर, १३ अमर, १४ रथवर, १५ कामदेव, १६ ध्रुव, १७ वत्स,
१८ नन्द, १९ सूर, २० सुनन्द, २१ कुरु, २२ अग, २३ वग, २४
कोशल, २५ वीर, २६ कर्लिंग, २७ मागध, २८ विदेह, २९ सगम,
३० दशार्ण, ३१ गंभीर, ३२ वसुवर्मा, ३३ सुवर्मा, ३४ राष्ट्र, ३५
सुराष्ट्र, ३६ बुद्धिकर, ३७ विविधकर, ३८ सुयशा, ३९ यश कीर्ति,
४० यशस्कर, ४१ कीर्तिकर, ४२ सूरण, ४३ ब्रह्मसेन, ४४ विक्रान्त,
४५ नरोत्तम, ४६ पुरुषोत्तम, ४७ चन्द्रसेन, ४८ महासेन, ४९ नभ-
सेन, ५० भानु, ५१ सुकान्त, ५२ पुष्पयुत, ५३ श्रीधर, ५४ दुर्धर्ष,
५५ सुसुमार, ५६ दुर्जय, ५७ अजेयमान, ५८ सुधर्मा, ५९ धर्मसेन,
६० आनन्दन, ६१ आनन्द, ६२ नन्द, ६३ अपराजित, ६४ विश्वसेन,
६५ हरिपेण, ६६ जय, ६७ विजय, ६८ विजयन्त, ६९ प्रभाकर, ७०
अरिदमन, ७१ मान, ७२ महाबाहु, ७३ दीर्घबाहु, ७४ मेघ, ७५ सुघोष,
७६ विश्व, ७७ वराह, ७८ सुसेन, ७९ सेनापति, ८० कपिल, ८१
शैलविचारी, ८२ अरिजय, ८३ कुजरवल, ८४ जयदेव, ८५ नागद,

૮૬ કાશ્યપ, ૮૭ વલ, ૮૮ સુવીર, ૮૯ શુભમતિ, ૯૦ સુમતિ, ૬૧ પદ્મનાભ, ૬૨ સિંહ, ૬૩ સુજાતિ, ૬૪ સંજય, ૯૫ સુનાભ, ૯૬ નર-
દેવ, ૯૭ ચિત્તહર, ૯૮ સુસ્વર, ૯૯ દૃઢરથ, અને ૧૦૦ પ્રભંજન. આ સૌ
પુત્રોમાંથી ભરતને અયોધ્યાનગરીનો, વાહુવાલિને તક્ષશિલા (ગિજની)
નો અને વીજા અઘ્યાણું પુત્રોને અંગ, વંગ, કલિંગ, ગૌડ, ચૌડ,
કર્ણાટ, લાટ, સૌરાષ્ટ્ર આદિ દેશોનું રાજ્ય ભગવાને આપ્યું.

પ્રમુની દીક્ષા અને તાપસોની પ્રવૃત્તિ—

પ્રમુદ એવી રીતે લલ્લવાની કલા, ગણવાની કલા, પુરુષ-સ્ત્રિયોની
કલા, કારીગિરોના સૌ ભેદ, કૃષીવલાદિ ત્રણ કર્મ, લોકોના હિતના માટે
વતાવીને અને જુદા જુદા પોતાના સૌ પુત્રોને રાજ્ય આપીને લોકાં-
તિક દેવોની પ્રાર્થનાને મંજૂર કરી અને વાર્ષિકદાન આપી તથા ગોત્રિ-
યોને ધન વાંટીને ઉન્હાલાનો પહેલો, પહેલો પલ્લવાડિયું—ચૈત્ર વદિ આઠ-
મના દિવસે પાછલા પહોરે સુદર્શના નામા પાલ્લવીમાં બેસીને, દેવ
મનુષ્ય સહિત યાવત્ વિનીતા રાજધાનીમાંથી થઈને જ્યાં સિદ્ધાર્થવન
ઉદ્યાન છે ત્યાં અશોકવૃક્ષની નીચે પાલ્લવી રાખીને, તેથી ઉતરીને,
સર્વાલંકાર પોતાના હાથથી ઉતારી, ચાર મુઠ્ઠી લોચ કરીને, ચોવિહાર

૧ કન્પટ્ટમકલિકા આદિ ટીકાકારોએ સૌ પુત્રોના નામો વીજી રીતે પણ
લલેલ છે તે તેજ ટીકાઓથી જાણવા.

૨ સર્વ તીર્થંકર પાંચ મુઠ્ઠી લોચ કરે છે પરન્તુ શ્રીઋષભદેવ પ્રમુદ ચાર મુઠ્ઠી
લોચ કર્યો. તેનું કારણ દેખાડે છે—ભગવાને જ્યારે ચાર મુઠ્ઠી લોચ કરી લીધો
પાંચમી મુઠ્ઠી ઉપેડવી વાકી રહી. એટલામાં પવનથી કેસની શિખા ચિલ્ચરીને પોહોલી
થઈ તેથી ઘણીજ શોમવા લાગી તે જોઈને ઇન્દ્રમહારાજે પ્રમુદને વિનંતિ કરી કે મહા-
રાજ કેસની શિખા ઘણીજ સુંદર દેખાય છે, માટે એમજ રહે તો સારું. પ્રમુદ પણ
તે શિખા એમજ રાખી, જેમ પદ્મદ્રુમાંથી સિંધુનદી નિકલતી વચ્ચે સવા છ યોજનની
પોહોલી છે અને પછી અનુક્રમે વધતી વધતી સમુદ્રમાં મલતી સાડી વાસઠ યોજનની
પોહોલપણે થયેલી છે. તેમ એ ચોટલી પણ મસ્તકના થડમાંથી નીકળી તે આગલ

छट्ट छतां उत्तरापाढा नक्षत्रना साथे चन्द्रयोग आवे थके उग्रकुल, भोगकुल, राजन्यकुल अने क्षत्रियकुलना कच्छ, महाकच्छ प्रमुख चार हजार पुरुषोनी साथे इन्द्रदत्त देवदुष्य वस्त्र लइने, ग्रहस्थपणानो त्याग करीने साधुपणु अगीकार कर्युं

हवे भगवान घोर अभिग्रह धारी थया थका, ग्रामानुग्राम विहार करता, आकरा परिपह सहन करता थका विचरे छे भगवानने यद्यपि छट्ट तपनु पारणु करबु हतु तथापि ते वस्त्रतमा साधुने दान देवानो (भिक्षा आपवानो) विधि कोइ जाणतो न हतो, साधु ते शु ? अने भिक्षा ते वली शु ? एवो कोइ समजे नहीं अने ते वस्त्रते कोइ भिक्षानो मागनार पण हतो नहीं, तेथी प्रभु ज्या जाय त्या कोइ अन्न आपे नहीं चार हजार साधुओ भूख-तृपाथी पीडाता थका प्रभुने आहारनो उपाय पूछवा लाग्या पण प्रभु कांइ बोल्या नहीं, मौनपणे रह्या त्यारे कच्छ अने महाकच्छने पूछयु, तेणे पण कहु-के अमे पण काइ जाणता नथी त्यारे सर्वे विचार करवा लाग्या के ' आपणे प्रथमथी ज भगवानने काइ पूछयु नहीं अने हवे पाछा घेर जइने बेसवुं पण योग्य नथी, तेम आहार कर्या विना पण चाली शके नहीं तो हवे आपणने ए वनवासमा रहेबु ज ठीक छे एम चिंतवीने गगानदीना दक्षिण तटना वनमा जटिल तापस थइने रह्या अने वृक्ष-माथी नीचे तूटी पडेल पत्र, फल, फूल आदिकनो आहार करवा लाग्या अने वृक्षनी छालना वस्त्र पहेरीने श्रीऋषभदेवजीनु ध्यान-स्तवना करता थका विचरवा लाग्या

ऋषभदेव स्वामिए पुत्र तरीके मानेलां नमि अने विनमि—

प्रभुए ज्यारे दीक्षा लीधी हती त्यारे सर्व पुत्रोने जुदा जुदा

भागल पोहोलाइमां विस्तारने पामती दीठामां आवी तेथी पद्मद्रुह मिधुनदीना प्रवाहनी परे शोभाकारी देखावा लागी तेने लोक मायामां ' अछा चोटली ' पण कहे छे.

દેશોના રાજ્ય વહેંચી આપ્યા હતા. તે વચ્ચેના પ્રભુએ પુત્ર તરીકે પાલેલાં કચ્છ અને મહાકચ્છના પુત્ર એક નમિ અને વીજો વિનમી એ દેશાંતરે જતા રહ્યા હતા, તેઓને ભગવાન રાજ્ય આપવા મૂલી ગયા. તે જ્યારે પાછા આવ્યા ત્યારે ભરતને વોલ્યા કે અમને રાજ્ય કેમ ન આપ્યો ?, ભરતે કહ્યું કે—હું તમને થોડોક ભાગ આપું. તેણે કહ્યું કે તારા પાસેથી ન લહીએ. ભરતે કહ્યું. ભગવાન જાણે ને તમે જાણો. વેહુ ભાઈ ભરતની અવગણના કરીને ભગવાનની પાસે આવી તેમના ચરણકમલની સેવા કરીને કહેવા લાગ્યા કે—પ્રભો ! તમે સર્વને રાજ્ય દીધું, માટે અમોને પણ રાજ્ય આપો. ભગવાને તો સંસારત્યાગ કરેલ છે માટે મૌનપણે રહ્યા, કાંઈ ઉત્તર દીધું નહીં. ત્યારે તે વચ્ચે જણ રાજ્યના અર્થે ભગવાનની પાછલ રહ્યા. જ્યાં ભગવાન ઊભા રહે ત્યાં ભૂમિ સાફ કરે, કાંટો, કાંકરો કાઢાડી ન્હાંચે, પાણી છટકાવે, ફૂલ વિછાવે, ડાંસ, મશકાદિક ઉડાડે, ત્રિકાલ ચઢૂંધે; એમ પ્રભુની સેવા ભક્તિ કરતા થકા વિચરે છે. એકદા ધરણેન્દ્ર ભગવાનને વાંદવા આવ્યો. તેણે નમિ, વિનમિને કહ્યું કે—ભગવાન તો ત્યાગી છે માટે તમે ભરતની પાસે જાઓ, તે તમોને રાજ્ય આપશે. ત્યારે તે વોલ્યા—ભગવાન વિના અમે વીજા કોઈ પાસેથી રાજ્ય માંગીએ નહીં. એવું સાંભલી ધરણેન્દ્ર તેમની ભક્તિથી સંતુષ્ટ થઈને કહેવા લાગ્યો કે તમે એકમના થઈને પ્રભુની સેવા કરો છો તો મ્હોટાના ચરણની સેવા ક્યારે પણ નિષ્ફળ થાય નહીં. તેથી હું તમારા ઉપર પ્રસન્ન થયો છું. માટે જે માંગો તે હું આપું. તો પણ તેણે કાંઈ માંગ્યું નહીં ત્યારે ધરણેન્દ્રે ભગવાનના મુખમાં અવતરી (પ્રવેશ કરી) ને અડતાલીશ હજાર વિદ્યાઓ ગુણ-તાંજ સિદ્ધ થઈ જાય તેવી શીખાવી અને ગૌરી, ગાંધારી, રોહિણી તથા પ્રજ્ઞાસિ પ્રમુખ શીલ દેવીઓ તે વિદ્યાઓની અધિષ્ઠાત્રિકાઓ છે તે આપી અને વૈતાલ્ય પર્વતની દક્ષિણ ઉત્તર શ્રેણીનું રાજ્ય આપ્યું. પછી

विद्याओ साधी वन्ने भाइओ विद्याधरनी ऋद्धि पाम्या त्यारे पोतानो सर्व स्वजनवर्ग लइने रथनूपुर चक्रवालादि पचास नगर उत्तर श्रेणिना तथा गगनवल्लभ प्रमुख साठ नगर दक्षिण श्रेणीना वसावीने विद्याना वलयी सर्व परिवार सहित त्यां राज्य करवा लाग्या पछी ते वन्नेने धरणेन्द्रे कह्यु के-विद्याधरो ! तमे साभलो " एक तो केवली भगवाननी, वीजी जिनप्रतिमानी, त्रीजी चरम शरीरीनी अने चोथी प्रतिमाधर साधुनी ए चारनी जो तमे आशातना करशो अने ए चारने रस्तामा मूकी तेना दर्शन सेवा कर्या विना एम ज चाह्या जशो तथा परखीनी साथे जोरागरीधी भोग भोगवशो तो तमारी विद्याओ निष्फल थइ जशे " एवी रीते शिखामण आपीने अने ते शिखामण रत्नमिति ऊपर लखीने धरणेन्द्र पोताने स्थानके गयो पछी भगवाननी सेवानु फल भरतने कहीने सोलजाति विद्याधरोनी थापी दक्षिण श्रेणीनु राज्य नमि करवा लाग्यो अने उत्तर श्रेणीनु राज्य विनमि करवा लाग्यो.

अन्तरायकर्मना उदयधी प्रमुण करेल चार्यिकनप—

भगवान पूर्वकृत अतराय कर्मना उदयधी एक वर्ष पर्यंत आहार विना रह्या, पयाय शुद्ध भिक्षा न पाम्या ज्यां गोचरी जाय त्या म्होटो माणस जोइने कोइ वन्न आपे, कोइ आभरण आपे, कोइ मणी, माणिक अने मुक्ताफलना थाल भरी आपे, कोइक तो घणी स्वरूपवान् एवी कन्याने शोल शणगारीधी शणगारीने आपवा तैयार थाय, कोइक हाथी, घोडा, रथ प्रमुख वाहन आपवा आवे, कोइ धनभृत सुवर्णस्थाल प्रमुख उचित वस्तु आपवा आवे, एम घणा घणा पदार्थ लावीने लोको स्वामिनी आगल मूके ते सर्व अणखपता जाणी स्वामी लीए नहीं, पण अन्न कोइ आपवा आवे नहीं ए प्रमाणे एक

वर्ष पर्यंत स्वामी निराहारी रह्या. पण आहार विना लगार मात्र डग्या नहीं, दीनपणुं आव्युं नहीं. एवी रीते भगवान विचरता थका एकदा गजपुर नगरे पधार्या.

प्रभुने वार्षिकतपनुं पारणुं अने कर-संवाद—

गजपुरनगरमां बाहुवलीनो पुत्र सोमप्रभ नामे राजा राज्य करे छे, तेनो पुत्र श्रेयांस-कुमर युवराज छे. तेणे ते रात्रीमां स्वप्न दीटुं के 'मेरुपर्वत मलिन थइ गयो हतो. तेने म्हें अमृतना घडाथी धोइने उज्ज्वल (शोभायमान) कीधो ' तथा श्रेयांसना पिता सोमप्रभ राजाने एवुं स्वप्न आव्युं के 'कोइ एक पुरुषने शत्रुए घेरी लीधो ते श्रेयांस कुमरना सहाय थकी जय पामी छूटो थयो ' तथा ते नगरना सुबुद्धि शैठने स्वप्न आव्युं के—'सूर्यना सहस्र किरणो पडता हता. तेने श्रेयांस कुमरे पाछा सूर्यमां थाप्या.' ए त्रण जण प्रभाते राजसभामां भेगा थया. सौ पोत पोताने आवेला स्वप्ननी बात कही, त्यारे सर्वना मनमां एवो विचार आव्यो के आ स्वप्नाओनुं सर्व फल श्रेयांसकुमरने मलशे अने श्रेयांसने कोइ म्होटो लाभ थशे, एम कही सहु पोत पोताना घेर गवा. पछी मध्यान्ह समए गोचरी करवाने माटे श्रीकृष्णभ-देवजी घर घरना विषे फरवा लाग्या. तेने लोको पूर्वोक्त रीते वस्त्राभरणादिक वस्तु आपवा लाग्या, पण प्रभु लेता नथी. तेथी लोकोमां कोलाहल थइ रह्यो के भगवान तो कांइ पण लेता नथी. षटलामां श्रेयांस कुमर गोखमां वेठा हता, तेणे श्रीकृष्णभदेवजीने दीठा. पछी ईहापो करता जातिस्मरण ज्ञान पान्या, तेणे करी पूर्वलो भव दीठो. त्यारे जाण्युं के अहो ! हुं तो ए प्रभुनो पूर्वभवना विषे सारथी हतो. त्यां म्हें पण दीक्षा लीथी हती. अने वज्रसेन तीर्थकरे एवुं कह्युं हतुं के ए वज्रनाभ राजर्षि भरतक्षत्रेमां पहेला तीर्थकर थाशे. तेज आ प्रभु तीर्थकर, देवोना देव गोचरी माटे भमता देखाय छे एम जाणी गोखथी

नीचे उतरीने कह्यु के-हे प्रभु ! लोको साधुने दान देवानी रीतीमां वाकेव नथी एम कही पाच अभिगमन साचवी, त्रण प्रदक्षिणा देइ “ इच्छामि खमासमणो वदिउ जावणिजाए निसीहिआए मत्थएण वदामि ” एम खमासमण आपी पछी ‘ इच्छाकारि सुहराइ, सुहदेवासि सुख तप शरीर निरावाध, सुख सजम जात्रा निर्वहोछोजी ’ हे भगवन् ! भातपाणीनो लाभ देवा पधारो, म्हारुं गृहागण पावन करो, म्हारे घरे पधारो, अने शुद्ध वेंतालीश दोष रहित आहार न्होरीने म्हारो निस्तार करो ’ एम श्रेयास कुमर पहेला श्रावक प्रगट थया । ते समये शैलडीना रसे भरेला एकसो आठ घडा श्रेयास कुमरने कोइक भेट आपी गयेलो हतो ते शुद्धमान घडा लइने श्रेयास कुमरे भगवतने भिक्षा लेवानी विनती करी

कवी घटना करे छे के दान लेती वखते प्रभुना वेहु हाथनो मांहो माहे विवाद थयो ते आवी रीते के-प्रथम जमणो हाथ गद्गद-स्वरथी श्रेयास कुमर प्रत्ये घोल्थो के अहो श्रेयांस ! तु सांभल, हु श्रीऋषभदेवनो आ जन्मनो सेवक लु, म्हें श्रीऋषभदेवजीना प्रसादथी घणा म्होटा म्होटा उत्तम कार्यों कर्या छे तेणे करी हु घणो प्रतिष्ठा पामेलो लु ते म्हारा कर्त्तव्यो तु निरपेक्ष पणे सांभल । प्रथम तो म्हें इन्द्रादिक देवोने देखता थका जमणे अगूठे करीने प्रभुने अमृत-पान कराव्यु पटले तीर्थकरनी एवी मर्यादा छे के पोतानी मातानु तथा अन्य स्त्रीयोनु स्तनपान न करे पण ज्यारे भूरु लागे त्यारे पोताना जमणा हाथनो अगूठो चूसवा माडे के तरत ज तेमा अमृत-मयी पुहल प्रणमी जाय तेथी छुधावेदनीय उपशमी जाय १, वली वशस्थापनाना अवसरे म्हे इन्द्रना हाथथी सेलडीनो साठो ग्रहण करीने स्वामीनी वाला पूरण करी माटे वशस्थापनामा पण हु आगे-वान थयो २, वली म्हे भरतराजाने तिलक करीने विनीता नगरीनु

રાજ્ય આપી છ યંદનો ભોક્તા કર્યો. ઇટલે રાજ્યસ્થાપનમાં પળ જમળે
 હાથેજ મંગલિક કામે ટીલું કરાય છે ૩, વલી ભરતની પરેજ મ્હે વાહુ-
 વલીને તક્ષશિલા નગરીનું રાજ્ય આપ્યું ૪, તથા પ્રમુના શેવ અઘ્યાણું પુત્રોને
 પળ ઇજ રીતે મ્હે રાજ્યો આપ્યાં ૫, તથા સુનંદા અને સુમંગલા ૬ બે
 કન્યાઓને પળ હાથ મેલાવવાના અવસરે જમળે હાથે મ્હાલીને સ્વામીને
 પરણાવી દીધી ૬, વલી મ્હે ઇક વર્ષ પર્યંત સ્વઙ્ચિછિત વરસી દાન
 આપીને ત્રણ જગતના સનોવાંછિત પૂરણ કર્યા. કેમકે દાન પળ જમળા
 હાથથી જ દેવાય છે ૭, વલી હું છત્ર, ચામર, ચક્ર, ગદા, યદ્ગ, ધનુષ્ય,
 અંકુશ, વજ્ર અને શંખાદિક શુભ લક્ષણે કરી ચિરાજમાન થકો શોમી
 રહ્યો છું. ઇવાં સર્વ લક્ષણો હું (જમળો હાથ) ધારણ કરું છું. અને
 લક્ષણ જોવાવાલા લોક પળ મ્હારીજ રેખાઓ આદિક સર્વ લક્ષણ
 જુઘ છે ૮, વલી તીર્થયાત્રા, પુત્રપ્રાપ્તિ, સૌભાગ્ય, યશઃ કીર્તિની સૂચક
 રેખાઓનો ધારક પળ હુંજ છું. ઇટલે ઇ સર્વ ભાવોને સૂચવવા વાલી
 રેખાઓ જમળા હાથમાં હોય તો જ તદ્રૂપ ફલની પ્રાપ્તિ થાય છે ૯,
 તથા હું ચોખા દેખવામાં સોધવામાં ચતુર વ્યાપારવાન છું. ઇટલે ચોખા
 ગોધૂમાદિકમાંથી કાંકરા પ્રમુખ શોધી કહાડવા તે જમળા હાથથીજ
 વની શકે છે ૧૦, વલી ભોજનને વિષે, દેવપૂજાને વિષે, પરમે-
 શ્વરના સ્મરણને વિષે, પ્રીતિ વાંધવાને વિષે, વોલ તથા કચુલાત આપ-
 વાને વિષે, દાનને વિષે, ઇત્યાદિક અનેક શુભ કાર્યોમાં મ્હારો જ
 અધિકાર છે ૧૧, માટે હું સર્વની ડપર છું અને મ્હોટા મ્હોટા કામોમાં
 મ્હારો અધિકાર છે, તો કહો આ સ્વલ્પ સેલડીના તુચ્છ રસની યાતર
 નીચો કેમ નમું. અને ડયાશી લાખ પૂર્વ વર્ષ લગે ભગવાનની સાથે
 રાજ્ય સામ્રાજ્ય પાલ્યું. તો હવે હું હમણાં ભગવંતની આગલ થડને કેવી
 રીતે યાચના કરાવું. તેજ કારણથી મ્હે યાવું, પીવું, પ્હેરવું, ઓઢવું,
 નાટક દેખવું, વિગેરે છોડી ક્રીડા વિના મૌન ધરાવીને વન ગહન અટવી-

ઓમા પ્રમુને ભમાવ્યા તો હવે આ સેલડીના રસને હુ ગ્રહણ કરીશ નહીં, માટે તમે ડાઘા હાથને કહો તો તે માગી લેશે

જમણા હાથના વચન સાંભલીને ડાવો હાથ ઘોલ્યો કે-રે નિર્લ-
જ્જ ! તુ વૃથા પોતાની મેલે પોતાના આત્માની મ્હોટાઈ કરીને શુ
પ્રશંસા કરે છે પોતાના મુખથી જે પોતાની મ્હોટાઈ કરે તેમા કોઈ
ગુણ હોય તો પણ તે લઘુતાને પામી જાય અને પરની પ્રશંસા કરવાથી
જો નિર્ગુણી હોય તો પણ ગુણવાન્ થાય ગુણવત્ત હોય તેના ગુણ તો
પોતાની મેલે જ પ્રગટ થાય છે જેમ કપૂરનો સુગંધ, રત્નનુ તેજ અને
મણિનુ નિર્વિષપણુ ઇત્યાદિક જે ગુણો છે તે પોતાની મેલે જ પ્રગટ
દેખાઈ આવે છે પણ તે કોઈ કોઈની આગલ કહેવા જતા નથી તથા
એકઠા જ રહેનારા જે જણ હોય તેમાથી એક જણ ઊઠીને પોતાના ગુણ
ધીજાની આગલ ઘર્ણથી દેખાડે તે યુક્ત નથી જેમ માતાના મુખ આગલ
મામાના ગુણનુ વર્ણન કરી દેખાડવુ યુક્ત કહેવાય નહીં તેની પેઠે ણ
પણ જાણી લેવુ માટે અહો ! શ્રીશ્રેયાંસ શ્રીઋષભ દેવના પ્રવોચ ! મ્હારુ
પણ કર્તવ્ય જે છે તે તુ સામલ પરમેશ્વરે જે જે કન્યાને પરણવાનુ
સ્ત્રીકાર્યુ, તેમને સૂવા ઘેસવાનુ ઠેકાણુ તો મ્હેજ આપ્યુ કારણ કે
સ્ત્રીયો જે છે તે પતિના ઢાંગ પાના તરફ સૂવે-ઘેસે છે એટલે જમણે
હાથે તો માત્ર સ્ત્રીનો હાથ ખાલીને ઊઠાડી મૂકી, પણ તેમને ઘેસવા
માટે સ્થાનક તો મ્હેજ આપ્યુ ૧, વલી હુ ઢાલ આગલ રાણીને સમા-
મના વિષે સ્વામીનુ રક્ષણ કરુ છુ અને જમણો હાથ તો સ્વદ્ગ ઉપા-
ડીને પાછો નાસી જાય છે ૨, વલી હુ સમામમા ધનુષ્યને આગલ
ધારણ કરીને ઝમ્મો રહુ છુ અને આ જમણો હાથ તો તીર લટ્ટને
કાનના વિષે તુગલની પરે પેસી જાય છે ૩, વલી આક ગણવાનો વ્યાપાર
પણ મ્હારી પાસેજ થાય છે એટલે આકની વામગતિ હોય છે ૪, વલી
મામાતરે પ્રયાણ કરતા ગધેડો પણ જો મ્હારી દિશા તરફ આવીને

બોલે તો સિદ્ધિદાયક છે ૫, તેમજ દેવચકલી પણ ડાવે પાસે આવી
 બોલે ત્યારે શુભ ફલની સૂચવનારી થાય છે ૬, વલી પ્રથમ પ્રયાણના
 વિષે પ્રથમ રાત્રીના પહોરમાં શ્રૃંગાલો પળ મ્હારી દિશાએ રહ્યા બોલે તો
 સિદ્ધિના કરવાવાલા થાય છે ૭, વલી જે પ્રાણી રોગાદિકથી પીડાતો
 હોય તે પળ ઘણું કરીને ડાવે પાસે સૂવે તો તેને સમાધિ કારક થાય છે
 ૮, વલી મ્હારી તરફની ચંદ્રનાડી વહેતાં જો શુભ કામનો પ્રારંભ કર્યો
 હોય તો તે સિદ્ધિદાયક થાય છે ૯, વલી સાંભલ કે આ પાપી જમણા હાથે
 પ્રભુને પરણવાના અવસરે કન્યાઓનો હાથ ગ્રહણ કર્યો, ત્યારે પળ મને
 બોલાવ્યો નહીં અને કંસાર પળ ઇને એકલે જ રાખો. એમ પળ ન
 જાણ્યું કે આ મ્હારો ભાઈ મૂલ્યો છે માટે થોડોક ઇને પળ બોલા-
 વીને રાખાડું. એવો વિચાર કર્યા વિના મ્હારાથી કપટ કરીને એ એક
 લોજ રાખી ગયો, તેથી એ નિઃકેવલ પેટભરો દેખાય છે. ફોકટ પોતાના
 મુખથી પોતાના ગુણનું વર્ણન કરે છે. વીજી પળ ઇની નિષ્ઠુરતા કહી
 દેખાડું છું કે—જે વચ્ચત મિષ્ટાન્નપાન ભોજન કરે ત્યારે ભોજન તો પોતે કરે
 અને મક્ષિકાઓ મ્હારા પાસે ડડવાવે તો પળ હું તે વચ્ચત મ્હારી દાક્ષિણ્ય-
 તાથી મ્હારો મ્હોટો ભાઈ જાણીને ઇને કાંઈ કહેતો નથી. એ
 જમણા હાથમાં ચતુરાઈ કિં વા વીજો કોઈ ગુણ નથી; કારણ કે જે
 વચ્ચતે મસ્તકે પાઘડી વીંટે છે, તે વચ્ચતે ઇતો જેમ તેમ વીંટી નાંચે
 છે. પળ પાછલથી વરોવર આંટા પ્રમુખ સુધારવા કરવાનું કામ, વરા-
 વર રચના કરવી, સુંદર આકાર કરવો તે તો સર્વ હું જ કરું છું.
 આ જમણો હાથ તો વ્યૂત રમવાવાલો છે. ઇત્યાદિક તમોને કેટલું
 કહું. અમારા વે જળના સારા માઠા લક્ષણ તથા ગુણ અને અવગુણને
 સર્વ જગત્ જાણે છે અથવા આ શ્રીઋષભદેવ સ્વામી પોતે જ ત્રણ
 લોકના નાથ છે માટે સર્વ જાણે છે. એવી રીતે અમો વેહુ જળને વિવાદ
 કરતા થકા એક વર્ષ વ્યતીત થઈ ગયું, તેથી ભગવાન્ને વર્ષીતપ

करवो पड्यो एम कुटुबनो विरोध क्यारे पण कल्याणकारी न थाय माटे ए घणोज हठी छे तथापि हु त्हारी दाक्षिण्यताथी एने सम-जावु छुं केम के कोइ प्रकारे ज्यारे कुटुबमा विरोध उत्पन्न थाय छे त्यारे सबधीने सबधीओ ज पोत पोतामा प्रतिबोध आपी समजावे छे. एम कही डाबो हाथ, जमणा हाथने कहेवा लाग्यो के-भाई ! आ अवसरे आपणने विवाद करवो घटतो नथी हमणा स्वामीने केवलज्ञाननी उत्पत्तिना विषे, तीर्थ प्रवर्तनना विषे अने सघस्यापनाने विषे आपणु ज काम छे, एमा बीजा कोइनु काम नथी म्होटाओने पोतानु काम ते पारके अर्थेज थाय छे जेम माताए पीधेलु दूध ते बालकना अर्थेज थाय छे, ते कारणे आ बखते आपणे विरोध करवो योग्य नथी एवी रीते डाबो हाथ बोली रह्यो त्यारे श्रेयास कुमर वेहु हाथने सम-जाववा लाग्यो. अरे ! तमे वझे जण पोत पोताना काममा कल्याणकारी छो परतु हमणा तमे म्हारी प्रार्थना सफल करो तमे वेहु एकठा थाओ के जे थकी भगवानने वार मासना तपनु पारणुं थाय अने म्हारे पण उत्तम दान आपवाथी ससार समुद्र थकी तरबु थाय माटे तमे भला थइ, म्हारा ऊपर कृपा करीने, वेहु जण भगडो मटावीने भेगा थइ जाओ एवी श्रेयासनी विनति सांभलीने वझे हाथ पसलीना आकारे एकठा मली गया त्यारे श्रेयास कुमरे शुद्ध भावथी सेल-डीनो रस व्होरावी दीधो तेनी शिखा ऊची चढी तथापि एक बिंदु मात्र पण नीचे पड्यो नहीं " जो हजारो घडा हाथमा ऊधा वाली आपो अथवा सर्व समुद्रोना पाणी न्हाखो तो पण एक टीपु हाथथी बाहेर पडी जाय नहीं मात्र शिखा ऊची चढती जाय एवी लब्धि ज्यारे प्राप्त थयेली होय त्यारे करपात्री थाय. छे " ए भगवाननी लब्धिनो प्रभाव जाणवो पछी स्वामीए त्यांज

પારણું કર્યું. તે વચ્ચે પાંચ દિવ્ય પ્રગટ થયાં—એકતો ગંધો દક ફૂલની વૃષ્ટિ થઈ, વીજું વસુધારાની વૃષ્ટિ થઈ, ત્રીજું વચ્ચની વૃષ્ટિ થઈ, ચોથું આકાશે દેવદુંદુભી વાગી, પાંચમું “ અહોદાનમહો-દાનમ્ ” એવી ઉદ્ઘોષણા દેવોએ કરી. આ પાત્રદાનથી શ્રેયાંસ કુમરે મોક્ષફલ ઉપાર્જન કર્યું. જ્યાં ભગવાને પારણું કર્યું ત્યાં રત્નમય પીઠ કરાવ્યું. એ ભગવાનના પારણાનો દિવસ વૈશાખ શુદિ ત્રીજનો હતો, તેથી અક્ષય ત્રીજ નામે પર્વ જગતમાં માન્ય થયું. લોકોએ પ્રશંસા કરી કે શ્રીકલ્પભદ્રેવ સરખો પાત્ર અને સેલડીના રસ સરખો શુદ્ધ આહાર તથા શ્રેયાંસ કુમરના જેવો ભાવ; એ કોઈ મ્હોટા પુણ્યના યોગ-થીજ થાય છે. શ્રીઆદિનાથનું પારણું સેલડીના રસનું થયું અને વીજા તીર્થકરોનું પ્રથમ પારણું સ્ત્રીર ભોજનથી થયું.

પ્રભુના સાથે શ્રેયાંસકુમરનો આઠ ભવનો સંબન્ધ—

શ્રેયાંસકુમરને લોકોએ પૂછ્યો કે—અમે તો ભગવાન આહાર લેશે એવું જાણતા ન્હોતા. અને તમે શી રીતે જાણ્યું ? શ્રેયાંસ વોલ્યો કે હું ભગવાનના જીવની સાથે આઠ ભવ પર્યંત રહેલો છું. તેથી દાન દેવાનો વિધિ સર્વ જાણું છું. લોકોએ કહ્યું કે તે આઠ ભવ કેવી રીતે છે ? શ્રેયાંસે કહ્યું કે—પહેલા ભવમાં ભગવાનનો જીવ લલિતાંગ દેવ હતો, ત્યાં હું એમની ‘ સ્વયંપ્રભા ’ નામે દેવી હતી, વીજા ભવમાં સ્વામી વજ્રંધર રાજા થયા, હું તેમની ‘ શ્રીમતી ’ નામે રાણી થઈ, ત્રીજા ભવમાં અમે વેદુ યુગલીયા થયા, ચોથા ભવમાં વેદુ જળ સૌધર્મ દેવલોકમાં જઈ મિત્રપણે દેવતા થયા, પાંચમા ભવમાં પ્રભુ વૈદ્યપુત્ર જીવાનંદ નામે થયા અને હું એમનો મિત્ર થયો, છઠ્ઠા ભવમાં અચ્યુત દેવલોકે જઈ વેદુ જળ દેવતામાં મિત્રપણે ઉત્પન્ન થયા. સાતમા

भवमा प्रभु तो वज्रनाभ नामे चक्रवर्ती थया अने हु एमनो सारथी थयो, त्यां तीर्थकरनी पासेथी अमे दीक्षा लीधी, आठमा भवमा सर्वार्थ-सिद्ध विमाने देवतापणे उत्पन्न थया, त्याथी चवी ए भगवान थया अने हु एमनो पोतरो श्रेयास थयो छु ते वात एटला दिवस पर्यंत हुं काइ पण जाणतो न्होतो परतु आजे म्हें भगवानने दीठा तेथी मुजने जातिस्मरण ज्ञान उपन्यु, म्हें सातमा भवमां दीक्षा पाली हती, तेनी सर्व रीत मने जाणवामा आवी अने म्हें साधुनी मर्यादाथी आहार व्होराव्यो, ए म्होटा पुरुष छे, एमने काइ धनादिकनी गरज नथी, ए वात साभलीने सर्व लोकोए साधुने आहार आपवानो विधि जाणी लीधो एम आ अवसर्पिणी कालमा श्रेयासकुमरथी प्रथम सुपात्रदान प्रवर्त्तु

प्रभुए आहारान्तरायकर्म केवी रीते वाध्यो—

भगवानने एक वर्ष पर्यंत निराहार रहेवु पड्यु अने आहार मल्यो नहीं ए कया अतराय कर्मना उदयथी थयु ? ते देखाडे छे—भगवान पूर्वे कोइक भवमां शेठना जीव हता ते शेठ एक दिवस करसणीयोनी पासे उघराणी करवा गया, ते करसणीए खलो कयों हतो तेनु धान कहाडवा सारु ते करसणी पोताना बलदोने धानमा फेरवता हता ते बलद फरता फरता जे बखते नीचे नमीने धानमा म्होडु घाले तयारे करसणी बलदोना म्होढानी ऊपर चावका भारे, ते जोइ शेठने दया आवी तेथी शेठे करसणियोने कह्यु के—अरे ! एने तमो फोगट शा वास्ते मारोछो ? एमना म्होढा ऊपर छीकु वाधी मूक, तो धान खाशे नहीं अने तमोने मारवानो परिश्रम पण पडशे नहीं पछी करसणी-ओए बलदोना मुख ऊपर छीका वाध्या ते छीका धार पहोर सुधी बाध्या रछा ए अतराय कर्म भगवाने वाध्यो हतो, ते आ

भवेमां उदैय आव्यो. माटे कोइने पण अंतराय पाडवो नहीं.

धर्मचक्रपीठनी स्थापेना अने बांग मूकवानी प्रवृत्ति—

भगवान विहार करता थकां बहुलीदेशमां तक्षशिला नगरीना उद्याने संध्या समयमां काउसगो रहा. त्यांना वनपालके जइने बाहु-वलिराजाने वधामणी दीधी. त्यारे वनपालकने दान आपी संतोषीने बाहुवलीए मनमां विचार्युं के 'हमणां सांज पडी अंधारु थयुं छे, तेथी थोडा वेखतमां सर्व परिवार भेगो थइ शके नहीं. केमके त्रग लाख तो म्हारा पुत्र छे. वली पौत्रादिक अनेक छे. ते सर्व एकठा थइ शके नहीं माटे प्रभाते महामहोत्सवे सहित प्रभुने वांदवा जइशुं' एम चिंतवी वेसी रह्यो, पछी प्रभाते नगरी शणगारी, घणा आडंवर सहित प्रभुने वांदवा गयो. एटलामां भगवान तो अप्रतिबंध विहारी छे माटे बाहुवली आव्यानी अगाउ विहार करी अन्यत्र चाल्या गया, तेथी बाहुवलीए भगवानने दीठा नहीं, तेथी घणो खेद कयों अने कानमां आंगलीओ नाखीने उच्चस्वरे रुदन कयुं. तथा प्रभुना भूमिपर मंडेल वे पग पासे ऊभो रही बोल्यो 'हे बाबा आदम !, हे बाबा आदम !!' एवी बांग मूकी तेथी बांग मूकवानो रिवाज चालु थयो, हमणां पण

१ कोइक आचार्य कहे छे के-भगवाने ज्यारे महाविदेह क्षेत्रमां छ मित्रनी साथे चारित्र लीधुं हतुं. ते छएमां श्रीकृष्णमनो जीव म्होटो हतो. ते सपरिवार विहार करता करता कोइक कणवीना क्षेत्रनी वाडे गया, तेवामां ते कणवी पण धान कहाडवा माटे बलदोने फेरवतो हतो. हालरुं खेडतां वचमां वचमां ते बलदो नीचा थइ थइने धान खाए त्यारे ते कणवी तेने परोणे करी मार आपे, ते देखी गुरु चिंतववा लाग्या के ए कणवी विचारा बलदोने परोणानो मार आपे छे, ते करतां जो ए बल-दोना मुखे शींकु बांधी मूके तो कांइ पण धान खाइ शके नहीं. अने हींठ्याज करे. एवी रीति मुखथी तो बोन्या नहीं, पण मनमां चिंतयुं हतुं. ते कर्मना प्रभावथी प्रभु एक वर्ष सुधी आहार पायी पाम्या नहीं.

મુસલમાન અને બોરાઓ બાંગ મૂકે છે પછી ભગવાનની ભક્તિ કરવાને અર્થે જ્યાં પ્રભુ કાઝસ્સગમા ઊભા હતા તે સ્થાનકે ' ધર્મચક્ર ' નામે આઠ યોજનના વિસ્તારવાળો એક યોજન ઊંચો, હજાર સૂણાનો, અને હજાર પગથીઆવાળો રત્નમય પીઠ બાધ્યો-ધૂમ કરાવ્યો તેની ઉપર ભગવાનના પગલા થાપ્યા. અને જાણ્યું કે એજ ભગવાન છે એવી બુદ્ધિથી નમસ્કાર કર્યો, ઘીજા લોકોએ પણ તેવોજ મહિમા કર્યો અને તે ધર્મચક્ર તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયો ત્યારથી બાહુવલીકૃત પીઠનો મહિમા ચાલ્યો.

ભરતપ્રતિ મોરાદેવી માતાના ઓલભા—

જે દિવસથી ભગવાન દીક્ષા લઈને વિહાર કરી ગયા તે દિવસથી મરુદેવીમાતા ભરત મહારાજને ઓલભા આપ્યા કરે છે અને કહે છે કે હે ભરત ! જેમ કમલના ફૂલોની માલાને નાચી દઈએ તેમ ઋષભો મુજને છોડીને ચાલ્યો ગયો, અને એકાકી વનવાસી થયો છે, મૂંઝવણ પાથી પીડાતો હશે, ક્યાંએક મસાળ અથવા ગુફાઓમાં તપસ્યા કરતો હશે, ટાઢ, તાપ સહન કરતો હશે વર્ષાકાલમાં ભીંજાતો હશે, ઢાંસ, મચ્છર, ડક મારતા હશે, અરે ! હું પાપણી છું જે પુત્રને આટલું દુઃખ થયું છે, તે સામંતું છું તેમ છતાં મરતી કેમ નથી ? માટે મ્હારા જેવી દુઃખી ક્યાંય પણ કોઈ હશે નહીં, અરે ભરત ! તુ તો રાજ્યના સુખમાં લોભાળો છો, મ્હારા છોકરાની ખબર પણ કહાડતો નથી તુ તો સર્વ પ્રકારના સુદર મોજનો કરાવીને ખાય છે. અને મ્હારો પુત્ર તો ભિક્ષા માગી સૂકા દુકડા ખાય છે, તુ તો સારા ઘરેણાં પહેરે છે. અને મ્હારો પુત્ર તો નગ્ન પડે છે, તુ તો સુખે શય્યામાં સૂવે છે. અને મ્હારો પુત્ર તો કઠણ કાકરા કાઢાવાલી જમીન ઉપર સુઈ રહે છે, અરે ! જેમધુર ગીત ગાને કરી જાગતો હતો, તે શ્રૃંગાલાદિકના દુષ્ટસ્વરે જાગતો હશે,

વલી તેની ભૂખ તૃપા અને શરીરની શુશ્રૂપાની खवर કોણ લેતો હશે. તથા અલવાળે પગે ચાલતો હશે ઇત્યાદિક અનેક ઓલંભા આપતી રહે છે, પુત્રની ચિંતાર્થી મરુદેવી માતાની આંખે પડલ આવી ગયાં. ભરતરાજા સમજાવે છે કે-માતાજી ! તમે કાંઈ દુઃખ કરો નહીં, તમારો પુત્ર ઘણો સુખી છે. ત્યારે ફરી માતા વોલી કે-મને દેખાડ, ભરત વોલ્યા કે-હવે થોડા દિવસોમાં અહીંયાં આવશે, ત્યારે હું આપને દેખાડીશ. એમ મરુદેવી માતા ભરતને ઓલંભા દેતી રહે છે.

ઋષભદેવને કેવલજ્ઞાન, અને મોરાદેવીનો મોજગમન—

શ્રીઋષભદેવ અરિહંતે એક હજાર વર્ષ પર્યંત કાયાને વોસરાવી દીધી. અને શરીરની શુશ્રૂપા ત્યાગી દીધી, એમને કાંઈ ઉપસર્ગ થયા નહીં. પરંતુ એક વર્ષ આહાર મલ્યો નહીં એજ ઉપસર્ગ થયો તેને સહન કરતા થકાં, અને આત્માને ભાવતા થકાં, એક હજાર વર્ષ વીત્યા ત્યારે સીયાલાનો ચોથો મહિનો, સાતમું પક્ષવાહિયું, ફાલ્ગુન વદિ અગીઆરસના દિવસે પૂર્વાન્હ કાલના સમયના વિપે પુરિમતાલ નગરના શકટમુખ નામા ઉદ્યાનમાં, ન્યગ્રોધ વડવૃક્ષની નીચે, પાળી રહિત અટ્ટમ તપ ક્રીધે થકે, ઉત્તરાપાઠા નત્રક્ષ સાથે ચંદ્રમાનો યોગ આવે થકે, શુક્લધ્યાનના વિચાલે વર્તતાં થકા, જેની સમાન વીજો કોઈ જગતમાં પદાર્થ નથી. એવું અનોપમ અનંત કેવલજ્ઞાન અને અનંત કેવલદર્શન ઉપન્યો. તેના યોગથી પ્રભુ સર્વ ભાવને જાણવા દેખવા લાગ્યા. એજ અવસરમાં ભરત મહારાજની આયુધશાલામાં ચક્રરત્ન પળ પ્રગટ થયું. ત્યારે શ્રીઋષભદેવના કેવલજ્ઞાનની અને આયુધશાલામાં ચક્રરત્ન પ્રગટ થયાની વેહુ વધામણી સાથે આવી. વધામણી આપનારને હર્ષદાન આપીને વિદાય કર્યા. પછી ભરતજી વિચારમાં પડ્યા કે ‘વે વધામણી સાથે આવી છે એમાંથી કોનો મહોત્સવ પહેલાં કરું? એમ ક્ષણેકવાર વિચારીને નિશ્ચય કર્યો કે ચક્રરત્ન તો સાંસારિક છે અને

શ્રીતીર્થકરનો કેવલ મહોત્સવ તો લોકોત્તર છે તથા પિતાને પૂજ્યા તો સર્વને પૂજ્યા, માટે પ્રથમ આ લોક અને પરલોકમા સુખદાયક જે કેવલજ્ઞાન તેનો મહોત્સવ કરીને પછી ચક્રસ્થની પૂજા કરીશ ' એમ નિરધારી શ્રીમરુદેવીમાતા પાસે આવીને કહેવા લાગ્યા કે-માતાજી ! તમે મુજને ઓલમા દેતા હતા, તે તમારા પુત્ર આજે અત્રે પધાર્યા છે માટે ચાલો મ્હારી સાથે હું તમારા પુત્રનો મહિમા તમોને દેખાડું એમ કહી મરુદેવીજીને હાથી ડગર વેસાડી અને પછી પોતે પણ વેસીને ઘણા આડંબર સહિત ત્યાંથી ચાલ્યા ચાલતા ચાલતા જ્યારે સમવસરણની નજીક આવ્યા, ત્યારે માતાજીવોલ્યા કે-ભરત ! આ દેવ-સર્વધિ વાજા ક્યા વાજે છે ? ભરતજીએ કહ્યું-એ વાજા તમારા પુત્રની આગલ વાજે છે તો પણ માતાજીએ માન્યું નહીં વલી આગલ ચાલતા ઘણા દેવ અને દેવીઓ સમવસરણની રચના કરવા અને કેવલજ્ઞાનનો મહોત્સવ કરવા આવ્યા છે તે પોત પોતામા એક બીજાને હાકોહાંક કરી રહ્યા છે, તે સામલી મરુદેવીજીએ ભરતને પૂછ્યું કે-આ કોલાહલ શાનો થઈ રહ્યો છે ? ત્યારે ભરતરાજા વોલ્યા કે-માતાજી ! આ તમારા પુત્રની પૂજા કરવાને માટે દેવ-દેવીઓ આવે જાય છે, તેમનો કોલાહલ થાય છે તો પણ માતાએ માન્યું નહીં વલી આગલ જાતા ભરત મહારાજાએ કહ્યું કે-માતાજી ! આ રૂપા, સોના અને રત્નમયી ઘ્રણ ગઢવાલું તમારા પુત્રનું ઘર તો જુઓ ! એની શોભાનું હું શું વર્ણન કરું, એનું વર્ણન તો કોહો ગમે વ્રહ્માઓ સહસ્ત્રજિહ્વાઓથી પણ કરી શકે નહીં એ વાતને માતાજી સત્ય માનીને પોતાની આંખો હાથથી મસલવા લાગ્યા તેથી પડલ દૂર થઈ ગયા, ત્યારે ધ્રુવે સમવસરણ દીઠો ત્યાં અનેક દેવ દેવીઓને દેખી મનમા વિચાર કર્યો કે જુઓ તો ધ્રુવ, આ મોહની વિકલતા કેવી છે હું તો જાણતી હતી કે મ્હારો પુત્ર હું છીં છે પણ આ તો ઘણા જ સુખમા મસ્ત છે.

हुं तो रडी रडीने आंधली थइ गइ, आंखे पडल वली गया. अने एणे तो मने संभारी पण नहीं, म्हारी तो ऋषभ ऋषभ करतां जीभ पण सुकाइ गइ. भरतने पण ओलंभा देती हती के—म्हारो पुत्र भूख, तृषा, टाढ, तडका तथा वर्षाद आदिकनी पीडा खमे छे अने उपान्ह तथा वाहन रहित थको एकाकी डूंगर, वन तथा अटवीओमां भ्रमण करे छे तेने मनावी लइ आव, अने ए तो म्हारा दुःखने कांइ पण जाणतो नथी, सुखवार्त्ता पण पूछतो नथी, अहीं आव्यो तो पण मने संदेशो मोकल्यो नहीं, माटे धिक्कार छे ए मोहने. तो हवे म्हारे पण पुत्रनी साथे शुं काम छे ? हुं कोण अने आ पुत्र ते वली कोण ? जगतमां कोइ कोइनुं नथी, सर्वे स्वार्थी छे, अरे ! म्हारा पुत्रे मने एटलुं पण कहुं नहीं के हुं सुखियो छुं. म्हारी चिंता करशो नहीं, परंतु ए शावास्ते एम कहे. केम के ए तो निरागी छे, एने कोइनी ऊपर राग रह्यो नथी, अने हुं तो सरागी छुं. तेथी मने तो एवा विकल्प थाय एमां कांइ संशय नथी. तो हवे म्हारे पण ए निरागी साथे श्यो प्रतिबंध करवो. ए एक पखिया स्नेहने धिक्कार हो. इत्यादिक चिंतवना करी, सर्व वस्तु ऊपर ममत्व रहित थइने श्री मरुदेवी माताजी, शुभध्याने अव्यक्त भावना भावता थका केवलज्ञान पाम्या, अने अंतगड केवली थइने तेज वेलामां ऋषभदेवप्रभुथी पहेलां मोक्षे पोहोता. कवीश्वर कहे छे के—

‘ पुत्रो युगादीशसमो न विश्वे, भ्रान्त्वा क्षितौ येन शरत्सहस्रम् ।
यदर्जितं केवलरत्नमग्र्यं, स्नेहात्तदेवार्पित मातुराहुः ॥ १ ॥
मरुदेवी समा नास्ति, याऽगात्पूर्वं किलेक्षितुम् ।
मुक्तिकन्यां तनूजार्थं, शिवमार्गमपि स्फुटम् ॥ २ ॥

श्रीयुगादिदेव सरखो पुत्र बीजो कोइ विश्वमां थयो नथी, अने थारो पण नहीं. के जेणे पृथ्वीने विषे एक हजार वर्ष पर्यन्त भ्रमण

કરી, અને કષ્ટ સહન કરીને કમાવેલ અમૂલ્ય કેવલજ્ઞાન રૂપ મહારત્ન તે પરમ સ્નેહથી પ્રથમ પોતાની માતાને આપ્યું, તેમજ મરુદેવી સમાન કોઈ માતા પણ થઈ નથી, અને થાશે પણ નહીં કેમ કે—જે પુત્રને પરણાવવાને અર્થે મુક્તિકન્યા જોવાને માટે આગલથી જ ત્યાં ગઈ એમ આ અવસર્પિણીમા પહેલવહેલા શ્રીમરુદેવીજી મોક્ષ ગયા. ઇન્દ્રા દિકે તેના શરીરનું સત્કાર કરી ક્ષીરસમુદ્રમા પરઠવ્યું. પછી ઇન્દ્રના વચનથી શોક નિવર્ત્યાવી, વાપિકા માહે સ્નાન કરી, ભરત મહારાજે હૃદયે શોકાકુલ થકાં ભગવતને જઈ વાદ્યા એમ પહેલ વહેલું કેવલી નામ પ્રવર્તમાન થયું.

શ્રીચતુર્વિંશતી સ્થાપના—

ભરત મહારાજ શ્રીઋષભદેવ સ્વામીને નમસ્કાર કરીને પરપદામા બેઠા, ત્યારે ભગવાને ધર્મોપદેશ દીધો. ત્યાં પહેલી દેશનામાં ઋષભસેન પ્રમુખ પાંચસો ભરતના પુત્ર તથા સાતસો ભરત રાજાના પોતરા સર્વ મલી વારસો કુમારોદ દીક્ષા લીધી. એ વારસો કુમારોમા મરિચિ પણ ભેગો જાણવો ત્યાં પુઢરીકાદિક ચોરાસી ગણધરોની થાપના કરી તથા વ્રાહ્મીએ વાહુવલને પૂછીને દીક્ષા લીધી. એ પ્રથમ સાધ્વી થઈ અને ભરત મહારાજ શ્રાવક થયા તથા સુદરી દીક્ષા લેતી હતી તેને ઘણી સ્વરૂપવાલી જાણીને સ્ત્રીરત્ન સ્થાપવા સારું ભરતે દીક્ષા લેવાની આજ્ઞા આપી નહીં. ત્યારે તે શ્રાવિકા થઈ એમ સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિંશતી સ્થાપના અને ધર્મની પ્રરૂપણા કરીને પ્રથમ તીર્થંકર નામ ધારણ કર્યું. જે વૃક્ષના નીચે પ્રભુને કેવલજ્ઞાન ઉપન્યો તેનું નામ ‘પ્રયાગવડ’ થયું. તે વૃક્ષની લોકોમા પૂજા ચાલી હમણા પણ પ્રયાગવડ નામથી તે પૂજાય છે તથા કચ્છ અને મહાકચ્છ એ બે તો તાપસજ રહ્યા ધીજા સર્વે ભદ્રક—પરિણામવાલા તાપસો પ્રભુ પાસે આવી ફરીથી દીક્ષા લીધી, ભરતમહારાજ વાંદીને

पाछा अयोध्यामां आव्या. अने श्रीकृष्णभदेवप्रभुए अनेक जीवोने तारवा माटे अन्यत्र विहार कय्यो.

पद्मखंडसाधना, अने सुंदरी तथा ६८ भाईओनी दीक्षा—

भरतराजाए घरे आवीने चक्ररत्ननो अट्टाइ महोत्सव कय्यो. पछी छ खंड-पृथ्वी साधवाने अर्थे भरत महाराज सैन्य लइ चाल्या तेनी आगल हजार देवताधिष्ठित चक्ररत्न चाल्युं. ते जेटला योजन दूर जइ रहे तेटला योजन सैन्य पण चाले, अनुक्रमे तमिस्रा गुफा पासे जइ पडाव कय्यो. त्यां नवी नवी रीते अने नवा नवा वेशे गंगा-देवीनी साथे विषयसुख भोगव्या, पछी गंगादेवीए मार्ग आप्यो. त्यारे तमिस्रा गुफा मार्गे जइने म्लेच्छोना देश साध्या; एम पद्मखंड साधीने साठ हजार वर्षे भरतजी पाछा अयोध्यामां आव्या. वली नमी विद्या-धरना घेर स्त्रीरत्न नवुं उपन्युं, ते भरतजी परण्या सुंदरीए पण साठ हजार वर्ष सुधी आयंविल तप कय्युं, तेथी दुर्बल थइ गइ. पछी भरतजी ज्यारे आव्या त्यारे सुंदरीए भरतने मोतीयोथी वधाव्या. सुंदरीने दुर्बल देखीने लोको ऊपर भरत खीज्यो, अने कहेवा लाग्यो के तमे एनी सार संभाल कांड करी नहीं, त्यारे लोक बोल्या. एणे आयंविल तप कय्युं तेथी दुर्बल थइ छे. पछी भरतजीए तेने संयम लेवानी आज्ञा आपी, सुंदरी पण दीक्षा लइने साध्वी थइ, हवे भरतजी अयोध्यामां सुख भोगववा लाग्या. एवामां आयुधशालानो अधि-ष्टायक पुरुष आवीने भरतने कहेवा लाग्यो के स्वामिन् ! चक्ररत्न आयुध-शालामां आवतुं नथी. भरते पूछ्युं के केम नथी आवतुं ? त्यारे अधिकारीए कह्युं के—तमारा भाइओ तमारी आज्ञा मानता नथी तेथी नथी आवतुं. त्यारे भरते सर्वे भाइओने दूत मोकलीने कहेव-
 ग्याव्युं के जो तमो राज्य करवानी चाहना राखता हो तो सर्वे भाइओ
 म्हा री आज्ञा मानो, सेवा करो, नहीं तो राजनो त्याग करो, ते सांभली

अट्टाणुं भाइयोए विचार्युं के आपणने राज्य तो पिताजीए दीधेल छे तो भरतनी चाकरी शा माटे करीए, एम चिंतवी भगवान पासे गया. भगवाने अगारा करवा बालानो दृष्टांत आपी, सूयगडांग सूत्रनो ' वेतालिय अध्ययन ' सभलाव्यु तेथी प्रतिबोध पामीने सर्व भाइयोए दीक्षा लीधी, भगवानना शिष्य थया

भरत बाहुबलिनो युद्ध अने बाहुबलने दीक्षा-केवलज्ञान—

मुख्य अधिकारी पुरुषे भरतने विनव्यु के स्वामिन् ! आपना ९८ भाइयोए दीक्षा लीधी तो पण 'चक्ररत्न' आयुधशालामां आवतो नथी?, त्यारे मंत्रीश्वर बोल्यो के—स्वामिन् ! बीजा तो सर्व आपनी आज्ञा माने छे पण बाहुबली महा अहकारनो धरनार छे ते आपनी आज्ञा मानतो नथी, पोतानी भुजाना बलनु पराक्रम घणु दखाडे छे. माटे एने मूलथी उठाडी देवो जोइए ए म्होटो रोग छे ते तमोने व्याधि उत्पन्न करे छे. एवु सांभली भरतराजाए 'सुवेग' नामा दूतने सर्व बात समजावीने बाहुबलीनी पासे मोकल्यो ते दूतने जतां थका पुठे छींक थइ, बल्ले काटो बलग्यो, रथनी पीजणी भागी, जमणो रासभ बोल्यो इत्यादिक अनेक अपशुक्न मार्गमा थयां तो पण ते वन, अटवी अने पहाड प्रमुख उल्लघन करीने बाहुबलीना देशमां पोहोच्यो तेने मार्गनी धूले भयौं देखीने गोवालणीयो तथा पाणीहारीओए पुछ्यु के तमे कोण छो ? क्यांथी आव्या अने कोण तमारो मालेक छे ? त्यारे दूते कह्यु हुं भरतराजानो दूत छु, ते सांभली छियो घोली के भरत ते शु ? जे अमारा पहेरवानी काचलीओमां भरत काढीए छिए ते ? अथवा वासणमां भरत किंवा रोग सबधि भरत ? ए त्रण भरत तो अमे जाणीए छिए परंतु ए त्रण विना बीजो कोइ भरत छे, एवुं तो अमे सांभल्युं पण नथी त्यारे दूत आश्चर्य पाम्यो अने विचारवा

लाग्यो के आ बाहुवलीनुं राज्य अने प्रजा पण जबरजस्त छे. एम वातो सांभलतो विचार करतो तच्चशिला नगरीमां गयो. त्यां दरवाजा ऊपर पोलीए रोक्री राख्यो. ज्यारे बाहुवलीनी आज्ञा आवी त्यारे गाम मांहे प्रवेश करी, राज्यसभामां गयो. बाहुवलजीए आसन ऊपर वेसाडीने. पूछ्युं के अरे दूत ! भरतने पोताना सवाक्रोड पुत्रादिको सहित कुशल छे ? दूत बोल्यो-राजन् ! लाखो गमे देवताओ जेनी चाकरीमां तत्पर रहेला छे तेने कुशल केम न होय ? कुशल ज छे. परंतु आप तेनी चाकरीमां आव्या नहीं, तेथी ते सर्व वात निष्फल गणे छे. माटे तमे भरत राजानी पासे पधारो, अने एटला दिवस नहीं आव्या तेनो अपराध खमावो. ते पण तमारो म्होटो भाइ छे, ते तमारा पितानी जग्याए छे. माटे तमारा सर्वे अपराध माफ करशे. अनेक राजाओ तेनी सेवा करी रह्या छे ते तमोने तो अवश्य पूजवा योग्य ज छे. एवा दूतना वचन सांभली बाहुवली ते वचनोनो परमार्थ जाणी गयो. अने भृकुटी चढावी, राता लोचन करी बोलवा लाग्यो के अरे दूत ! ' तुं मारवा योग्य नथी माटे तने मारतो नथी. पण न्हाना अट्टाणुं भाइ-ओना राज्य तो लइ लीधा, अने म्हारुं पण राज्य लेवा वांछे छे; तेथी भाइनो स्नेह तो जाणी लीधो. हवे तुं तेने कहेजे के बालप-णामां ज्यारे आपणे बेहु रमत करता हता, त्यारे हुं तुजने दडानी पेठे म्हारा हाथमां धरतो हतो ते दिवस भूली गयो छे के शुं ? हुं तो तेनो तेज छुं. म्हारा पासे चाकरी कराववानी वांछा राखवी ते म्होतने आमं-त्रण करवा जेवुं समजवुं. दूत बोल्यो हे राजन् ! जो वे दिवस सुखे जीववानी तमोने वांछा होय अने कुंदुवनी साथे प्रयोजन होय तो तमे-एनी सेवा भक्ति करो, हुं तमोने सत्य कहुं छुं. ते सांभली क्रोध करीने बाहुवले दूतने भक्ता अपावी कहाडी मूक्यो. दूत पण पाछ-

लना बारणाधी निकली पोतानो जीव लइ नाशी गयो ते चालतो चालतो अयोध्यामा आवीने भरत राजानी आगल बनावी बनावीने बमणी वात कही सभलावी त्यारे भरत पण रणभभा वजडावी, चतुरगिणी सेना लइने, पोते श्रीऋषभदेवजीनी पूजा करी, वज्रसन्नाह पहेरी, हस्तिरत्न ऊपर बेसी चाल्यो, तेनी पछवाडे तेना सवा क्रोड पुत्र तथा पुत्रना पुत्र (पोतरा) पण घणा चाल्या चोराशी लाख हाथी, चोराशी लाख अश्व, चोराशी लाख रथ, छन्नं क्रोड पायदल, शोल लाख रणतूर वजाडनार, दस क्रोड ध्वजा, चौद हजार म्होटा मन्त्रीश्वर, अठार क्रोड म्होटा घोडा, पच्चास क्रोड दीवेटीआ, चोराशी लाख म्होटा निशान, नव निधान, चौद रत्न, सोल हजार यक्ष, बत्तीश हजार मुकुटवद्ध राजा, चारांगना सहित बमणी चोसठ हजार अन्तेउर अने बत्तीश हजार नाटक, वली बीजा पण घणा विद्याधर, यक्ष, किन्नरादिक अनेक प्रकारनो परिवार चाल्यो, भरते रणपट्ट मस्तके बधावीने सुपेणनामा सेनाधिपतिने आगल कयों पवी रीते सेना लइने चढ्यो, अनुक्रमे बहुली देशनी सीमामा आवीने लश्करनो पडाव दीधो. बाहुबलि पण भरतजीनो आवागमन सांभलीने श्रीऋषभदेवजीनी पूजा करी वज्रनो सन्नाह पहेरीने, सर्व जगतने तृण समान मानता, भद्रनामा हस्ती ऊपर बेसीने, लडवा माटे निकल्यो. तेनी पछवाडे त्रण लाख पुत्र तथा पोतरा पण धार हजार राजा तथा घणा विद्याधरो, अनेक सुभट, हाथी, घोडा, रथ, पायक प्रमुख सहित चाल्या बाहुबलि पण पोताना पुत्र सिंहस्थने सेनापति बनावीने सौथी आगल चलाव्यो, ते पण जइ भरतनी सेनाने मल्यो. त्यां बेहु सैन्य एकठा मलवाथी धरती कंपवा लागी समुद्र चलाय मान थयो, पर्वतना टोंक पढी गयां, भरतनी सेनामां सोल लाख रणतूर वाजते अने बाहुबलनी सेनामां पण लाखो गमे रणतूर वाजते तथा

વંદીજનો વિરુદ્ધાવલી વોલતે વઘ્ને તરફના સૈન્યનું માંહોમાંહે યુદ્ધ થવા લાગ્યું. હાથીએ હાથી, ઘોડે ઘોડા, રથે રથ, વિદ્યાધરે વિદ્યાધર, પાલે પાલા એમ ન્યાયથી યુદ્ધ શુરુ થયો. ઘટલામાં સુપેળ નામા સેનાપતિએ પોતાની સન્મુખ સિંહરથને આવતો દેખીને કહ્યું કે-હું તો ભરતનો ચાકર છું અને તું તો વાહુવલનો પુત્ર છે તેથી તું મ્હારો સ્વામી છે માટે તું પહેલા મ્હારા ડપર શસ્ત્ર ચલાવ. તે સાંભલી સિંહરથે તેના ડપર શસ્ત્ર ચલાવ્યું. ત્યારે સુપેળ સેનાનીએ શસ્ત્ર ચલાવ્યું. માર્ગમાં સિંહરથના માથે સિંહકેતુએ તે શસ્ત્રને પાડી નાખ્યું. તેથી સુપેળને ઘણો ક્રોધ પડ્યો. ત્યારે તે વાહુવલની સેનાને વિલોવીને વાહુવલની પાસે ગયો. એવામાં અનિલવેગ વિદ્યાધર આવી, વાહુવલને નમસ્કાર કરીને સુપેળની સન્મુખ લડવા આવ્યો. તે વેદુ જળ મહાની પેઠે પરસ્પર મુઘા મુઘિયો અને લટા લટિયોનો યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તે વખતે સુપેળ શસ્ત્ર લઈને સિંહરથને મારવા જાય છે ઘટલામાં તો સૂર્ય અસ્ત થયો. “ એમના સંગ્રામમાં ઈવી મર્યાદા છે કે-કોઈ પણ શ્રીકૃષ્ણભદેવજીની આળ આપે તો લડવું નહીં, વીજી સૂર્ય અસ્ત થયા પછી લડવું નહીં, વ્રીજી મેઘ વરસતો હોય ત્યારે લડવું નહીં, જે સાંજ પડ્યાની અગાડ મરી ગયા તેનો તો કોઈ ઉપાય નહીં. પરન્તુ રાત્રિમાં જે અર્ધ મરેલા હોય તેમને કાંગળીરત્નના જલે કરી ભરત પોતાના સૈન્યના માળસોને સાજા કરે. અને વાહુવલી સોમયશના હૃદયના આભરણોના જલથી સાજા કરે, ઈવી મર્યાદા છે. ” ફરી વીજા દિવસની પ્રભાતે યુદ્ધ થવા માંડ્યું. ત્યારે સુપેળ સેનાની અનિલવેગને દેખીને અગ્નિની પરે ચલવા લાગ્યો અને અનિલવેગને મારવા આવ્યો. ઘટલામાં સિંહરથ વચમાં આવી આડો પડ્યો. અને સુપેળની સામો લડવા ડમ્મો રહ્યો. ત્યારે અનિલવેગ ભરત રાજાની સર્વ સૈન્યાને ડહાંધન કરી ડ્યાં હાથીઓના ત્રણ કોટ બનાવીને ભરતરાજા સૂતો છે.

त्यां आवीने हाथीओने काकरानी पेठे उछाली महा विकराल रूप धारण करीने सैन्यनुं मथन करतो करतो भरतनी पासे आव्यो भरते जाणुं के आ दुर्द्धर विद्याधर छे ते म्हारी सुरत चूकावी देशे माटे ए न होय तो सारु एम चिंतवी तेना ऊपर चकरलन मूवयु. चक्रने देखी अनिलवेग नाठो, परन्तु ज्यां जाय त्यां चक्र पाछलनु पाछल चाल्यु आवे. त्यारे अनिलवेग वज्रपिंजर घनावीने छ महिना सुधी लवण समुद्रमां बेसी रझो, पण चक्र माथे भमतुज रझु छ महीना पछी समुद्रमांथी गावडी बाहेर कहाडी त्यारे चके ते गावडीने कापी न्हाखी भरतपुत्र सूर्ययश बाहुवलीनु कटक उलधीने बाहुवल पासे आव्यो अने कहेवा लाग्यो के मने शस्त्र मारो, त्यारे बाहुवली हसीने बोल्हो—अरे ! तु इक्ष्वाकुवशमा भलो सूरवीर छे, पण हु जो तुजने एक सुठी मात्र मारीश तो पण तु चूर्ण थइ जइश माटे दूर उभो रहे पछी तेने देवताए कहु के अरे मूर्खा ! बाहुवली साथे तु शु लडवा आव्यो छे नाहकनो मार्यो जइश माटे चाल्यो जा त्यारे ते जतो रझो. एवी रीते वार वर्ष पर्यंत युद्ध चाल्यु, क्रोडो माणसो मरी गया, लोहीनी नदीओ व्हेवा लागी पण कोइ हायों नहीं त्यारे घणो अनर्थ थतो देखी सौधमेन्द्र अने चमरेन्द्र भरतनी पासे आवी कहेवा लाग्या के भगवान तो लोकोनु पालण पोपण करी गया अने तमे माणसोनो नाश करवा तैयार थया छो ए शुं ? भरत कहेवा लाग्यो के बाहुवली मारी आज्ञा न माने त्यांसुधी चक्र आयुधशालामां आवतु नथी, तो हवे कहो हु शु करु ? ते सांभली इन्द्र बोल्या—तमे वझे भाइ परस्पर युद्ध करो पण धीजा माण सोनो नाश न करावो, ए बात भरते कबुल करी. पछी ते ब्रेहु इन्द्र बाहुवली पासे आव्या अने कहेवा लाग्या के आ प्रमाणे युद्धमा लोकोनो नाश करवो ठीक नथी माटे तमे वे भाइओ ज

अरस्परस युद्ध करो. वाहुवलीए पण ते वात मान्य करी. पछी इन्द्रे मलीने एक दृष्टियुद्ध, वीजुं वाक्युद्ध, त्रीजुं वाहुयुद्ध, चोथुं मुष्टियुद्ध, अने पांचमुं दंडयुद्ध ए पांच युद्ध करवानो ठराव कर्यो. अने वन्ने लश्करोने श्रीआदिनाथजीनी सोगन आपीने दूर कर्यो. पछी पाणी छटकावी, फूल विछावी, भूमि शुद्ध करीने मुकुट, टोप, सन्नाह पहेरी वेहु भाइ सामसामा लडवाने आव्या. ते युद्धने देवता आकाशमां साक्षीधर रह्या थका देखे छे. प्रथम भरत अने वाहुवली वे भाइ आंखो कहाडीने एक वीजानी सन्मुख दोढ्या, आंख टमकार्या विना मांहोमांहे एक वीजाने देखताज रहे, महा सूरवीर छतां पण जेम सूर्यनी सांमो देखवाथी आंखमां पाणी आवी जाय, तेम भरत राजानी आंखोमां पाणी आवी गयुं. ते जोइ देवता फूलोनो वरसाद वरसावीने वोल्या के-वाहुवली जीत्यो, अने भरत हायों; ए प्रथम युद्ध. पछी भरते सिंहनाद कर्यो, तेथी पर्वत कंपायमान थया अने वाहुवलीए सिंहनाद कर्यो तेथी ब्रह्मांड फूटवा जेवो शब्द थयो अने भरते पोताना कान ढांकी लीधा, ते जोइ देवता वोल्या के वाहुवल जीत्यो अने भरत हायों ए वीजुं युद्ध. पछी वाहुयुद्धमां प्रथम भरत राजाए हाथ लांवो कर्यो, तेने वाहुवलीए कमलनालनी परे वाल्यो अने वाहुवलीए पोतानो वांह लांवो कर्यो तेने भरत वालवा गयो पण लगार मात्र चसक्यो नहीं. हिंडोलानी परे भरतजी लटकी गया, ते देखी देवो वोल्या के-वाहुवली जीत्यो अने भरत हायों ए त्रीजुं युद्ध. ते पछी मुष्टीयुद्ध करवा लाग्या. तेमां प्रथम तो वन्ने भाइ मल्लोनी पेठे भुजास्फोट करता मल्या. पछी भरते वाहुवलीने मुष्टी मारी तेथी वाहुवलीनी थोडीशी वार आंखो मींचाई गई. पछी भरतने दडानी परे उपाडीने आकाशमां उछाली दीधो. परंतु फरी अनुकंपा आणीने पोताना हाथमां पकडीने एक मुष्टी मारी

तेथी भरतजी जमीनमा पेसी गया ते जोइ देवता बोल्या के बाहुवली जीत्यो अने भरत हारी गयो ए चोथु युद्ध पछी पाचमु दडयुद्ध करवा माढ्यो तेमा प्रथम तो भरत महाराजे लोहदड लइने बाहुवलने मायों, तेथी बाहुवलीनो मुकुट माटीना घटनी परे चूर्ण थइ गयो अने बाहुवली गोडा सुधी जमीनमा पेसी गयो पछी जमीनमांथी बाहेर निकलीने बाहुवलीए लोहदड मायों, तेथी भरतनो मुकुट चूर्ण थइ गयो अने भरत महाराजनु सपूर्ण शरीर धरतीमां पेसी गयो ते जोइने देवता बोल्या के आ युद्धमा पण बाहुवली जीत्यो, अने भरत हारी गयो ए पाचमु युद्ध एम पांचे युद्धमा भरतजी हारी गया त्यारे चिंतातुर थई विचार करवा लाग्या के म्हारु राज्य ए लइ लेशे आ ते वली कोइ धीजो चक्रवर्त्ति थयो छे के शु ? एवु चितवीने पछी चकने पोताना हाथमां लइ, भमाडीने पोतानी करेली प्रतिज्ञानो भंग करी बाहुवली ऊपर मूक्यु, पण पोताना गोत्रमा चक्र चाले नहीं, तेथी ते चक्र बाहुवलीने ग्रण प्रदक्षिणा आपीने पाछो जइ भरतना हाथमां आवी बेठो एवी रीते भरते ज्यारे प्रतिज्ञानो भंग कयों त्यारे बाहुवलने अत्यंत क्रोध चढ्यो तेथी भरतनी ऊपर मुष्टी उपाडीने मारवा दोढ्यो त्यारे देवता बोल्या के विचार करो ते सांभली बाहुवलीए विचार्यु के धिक्कार छे आ राज्यने के जेना लीधे म्होटा भाइने पण मारवानो विचार थयो एवी रीते वैराग्य पामीने बाहुवले पोते भरतने मारवा माटे जे मुष्टी उपाडी हती, तेज मुष्टीथी पोताना मस्तकनो लोच करी दीक्षा लइ लीधी देवताओए फूलनो वर्षाद वरसाव्यो, बाहुवलजीए त्याथी विहार कयों भरत राजा विलाप करवा लाग्यो के म्हारा सर्व भाइओ दीक्षा लइने जता रह्या पछी बाहुवलीना पुत्र सोमयशने तक्षशिला नगरीनु राज्य आपी भरत राजा अयोध्या नगरीमा आव्या विहार

दरमियान बाहुवलना मनमां विचार थयुं के म्हारा न्हाना अट्ठाणुं भाइओए प्रथम श्रीऋषभदेवजीनी पासे दीक्षा लीधेल छे, ते केवली थया छे. माटे हमणा हुं भगवानना समवसरणमां जइश तो न्हाना भाइओने वंदना करवी पडशे, माटे हुं अहींआंज काउसग्गे रही, केवलज्ञान प्राप्त करीने पछी प्रभुपासे जइश. एवुं चिंतवी मनमां अभिमान धारण करीने काउसग्गमां रह्या थका एक वर्ष वीती गयुं. मस्तक ऊपर वेलडियो वींटाइ गइ. तेने प्रतिबोधवा माटे श्रीऋषभदेवस्वामीए ब्राह्मी अने सुंदरी ए वे साध्वीओने मोकली, ते त्यां आवीने बाहुवलजीने कहेवा लागी के-वीरा ! हे भाइ ! तसे गज ऊपरथी नीचे उतरो. हस्ती ऊपर आरूढ थयाथी केवलज्ञान उपजशे नहीं. षटलुं तेमनुं बोलवुं सांभलतांज बाहुवलजीए विचार्युं के आ साध्वीयो क्यारे भुंठुं बोले नहीं, माटे हाथी तो म्हारी पासे नथी. परंतु अहंकार रूप हाथीनी ऊपर हुं चढेलो लुं एम विचारी माननो त्याग करी पग उपाड्यो के तरतज केवलज्ञान पण उपन्युं. अने प्रभुना समवसरणमां जइ केवलीनी परपदामां विराजमान थया.

ब्रह्मभोजन अने चज्ञोपवीतनी प्रवृत्ति—

एक दिवसे भगवान अष्टापद पर्वत ऊपर समवसर्या. त्यारे भरत-महाराजाए विचार्युं के बीजुं तो म्हाराथी कांइ थतुं नथी पण आ सर्व साधुओने आहार व्होरावुं तो लाभ मले. एवुं जाणी पांचसे गाडा सूखडीना भरी लाव्या अने भगवानने कहेवा लाग्या. स्वामिन् ! आजना दिवसे आ सर्व साधुओने आहार कराववानो हुकम म्हारे घेर थइ जाय तो घणुंज रुडुं थाय. त्यारे भगवाने कह्युं के-आधाकर्मिक राज्यपिंड साधुओने लेवुं कल्पे नहीं, तेमज सन्मुख लावेल आहार पण साधुओने कल्पतुं नथी. एवुं सांभली भरत राजाए जाण्युं के हुं

તો સર્વ પ્રકારે ભક્તિ રહિત થયો, એમ ફિકર કરવા લાગ્યો તે જોઈ
 ઇન્દ્રમહારાજે ભગવાનને પૂછ્યું કે—હે પ્રભો ! અવગ્રહ કેટલા પ્રકારના
 છે ? ભગવાન બોલ્યા—પાંચ અવગ્રહ છે તેમાં—૧. એક ઇન્દ્રનો અવગ્રહ,
 ધીજો રાજેન્દ્રનો અવગ્રહ, ત્રીજો ગ્રહપતિનો અવગ્રહ, ચોથો સાગારિ-
 કનો અવગ્રહ અને પાંચમો સાધર્મિકનો અવગ્રહ. ૫. પાંચ અવગ્રહ
 જાણવા તે સામલી ઇન્દ્ર બોલ્યા હું તો આપના સર્વ સાધુઓને મ્હારા
 સર્વ ક્ષેત્રમાં સુખે વિચરવાની આજ્ઞા આપું છું ત્યારે ભરત મહારાજ
 બોલ્યા કે મ્હારી છાંત્ર પૃથ્વીમાં હું પણ આપના સર્વ સાધુઓને વિચ-
 રવાની આજ્ઞા આપું છું, એમ કહેવાથી ભરતને ઘણો સતોષ થયો વલી
 ભરતે ઇન્દ્રને પૂછ્યું કે આ આહારનું દેવ શું કરવું ? ત્યારે ઇન્દ્રે કહ્યું
 કે—તારાથી અધિક ગુણવાન હોય તેને ૫ આહાર જમાડી દે પછી ભરતે
 પણ તે આહાર શ્રાવકોને જમાડ્યો અને તે પછી ભરતરાજા સદા
 સર્વદા શ્રાવકોને જમાડવા લાગ્યો કેટલાંક કાલ પછી જ્યારે ઘણા
 જમનારા થયા, ત્યારે પરીક્ષા કરીને ઓલસાન માટે કાગળીરક્ષથી દેવ,
 ગુરુ અને ધર્મરૂપ ઋણ તત્ત્વ સવધી ઋણ રેલાઓ પ્રત્યેક શ્રાવકને કરી
 અને તે શ્રાવકપ્રાદાણોને સ્વાધ્યાય કરવા માટે ભરતજીએ શ્રીપ્રત્યભદ્રે
 વસ્વામીની સ્તુતિ ગર્ભિત—૧ સસારદર્શન, ૨ સસ્થાપનપરામર્શન, ૩
 તત્ત્વાવબોધ અને ૪ વિદ્યાપ્રવોધ, આ ચાર વેદોની રચના કરી ત્યાથી
 બ્રહ્મભોજ અને જનોઈ આપવાની ચાલ પડી એકદા ભરત રાજાએ
 ઇન્દ્રમહારાજને પૂછ્યું કે તમારું સ્વરૂપ કેવું છે ? ત્યારે ઇન્દ્રે
 એક અશુભી ઘટાવી તે મહાજ્વાલા માલાકુલ દેહીને ભરત ચમત્કાર
 પામ્યો તેથી વર્ષોવર્ષ ‘ ઇન્દ્રમહોત્સવ ’ ચાલુ થયો

ભરતચક્રવર્તીનો નિર્વાણ—

એક દિવસે ભગવત વિહાર કરતાં વિનીતાનગરીમાં આવ્યા. ભરત

વાંદવા આવ્યો, પ્રભુષ્ દેશના આપી સંસારનું અનિત્યપણું દેખાડ્યું, જીવ કર્મના ભારે કરી તુંવડાના દૃષ્ટાંતે સંસારમાં વૂડે છે, જેમ તુંવડાને માટી ચોપડી પાળીમાં મૂકીએ તો હેટું વેસે, તેમ આઠ કર્મોથી જીવ ભારી થયો થકો હેઠો વેસે છે, એવી ભગવાનની વાણી સાંભળી ભરત મનમાં વૈરાગ્ય પામ્યો, જ્ઞાન દશામાં લય લીન થયો. એમ અનુક્રમે એકદા ભરતરાજા આરીસા ભવનમાં વેઠા થકા અનિત્ય ભાવના ભાવતાં કેવલજ્ઞાન પામી, મોક્ષે ગયા. પછી તેમના પાટે આદિત્યયશા રાજા થયા. તેણે સોનાની જનોડ કરીને શ્રાવક જમાડ્યા, તેની પાટે મહાયશા રાજા થયા તેણે રૂપાની જનોડ કરીને શ્રાવક જમાડ્યા. એમ આઠ પાટ લગે શ્રાવક જમાડ્યા. તેમાં કેટલાએક રાજાઓએ સૂત્રની જનોડ કરી જમાડ્યા છે, પછી તે જનોડના પહેરનાર સર્વ બ્રાહ્મણ કહેવાયા. આઠમા તીર્થંકરનો તીર્થવિચ્છેદ થયાં પછી તેજ શ્રાવક બ્રાહ્મણોએ લોભલાલચમાં પહી અને ધર્મઞ્ચંદ્ર થઈને ભરતરવિત વેદોમાં પરિવર્તન કરી તથા તેમાં સ્વાર્થલોભપતાના પાઠો ઉમેરી ઋગ્ ૧, યજુ ૨, સામ ૩, અથર્વ ૪, એ કલ્પિત વેદ બનાવ્યા. ભરતની પાટે આદિત્યયશા, તેની પાટે મહાયશા, તેની પાટે અભિવલ, તેની પાટે વલભદ્ર, તેની પાટે વલવીર્ય, તેની પાટે કીર્તિવીર્ય, તેની પાટે જલવીર્ય, તેની પાટે દંડવીર્ય, એ આઠ રાજાઓએ ભગવંતનો મુકુટ પહેયો. અને એ આઠે રાજા આરીસા ભવનમાં કેવલી થઈ મોક્ષે ગયા.

શ્રીકૃષ્ણભદેવપ્રભુનો પરિવાર અને નિર્વાણ—

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણભદેવજીએ એક લાખ પૂર્વ પર્યંત વિચરીને ઘણા જીવોને પ્રતિવોધ્યા, શ્રીકૃષ્ણભદેવજીને કૃષ્ણભસેન પ્રમુખ ચોરાશી ગણધર થયા, ચોરાશી ગચ્છ થયા, તથા કૃષ્ણભસેન પ્રમુખ ચોરાશી હજાર સાધુઓની ઉત્કૃષ્ટી સંપદા થઈ. તથા બ્રાહ્મી અને સુંદરી પ્રમુખ ત્રણ લાખ સાધવીઓની ઉત્કૃષ્ટી સંપદા થઈ. તથા શ્રેયાંસ પ્રમુખ

ત્રણ લાખ ને પાંચ હજાર શ્રાવકોની ઉત્કૃષ્ટી સપદા થઈ તથા સુભદ્રા પ્રમુખ પાંચ લાખ ને ચોપન હજાર શ્રાવિકાઓની ઉત્કૃષ્ટી સપદા થઈ. તથા ચાર હજાર સાતસૌ ને પચાસ ચૌદ પૂર્વધર તે કેવલી નહીં પણ કેવલી સરસ્વા સાધુઓની ઉત્કૃષ્ટી સપદા થઈ. તથા શ્રીઋ-પમનાથ અરિહંતને નવ હજાર અવધિજ્ઞાનીની સપદા થઈ, વીશ હજાર કેવલજ્ઞાનીની ઉત્કૃષ્ટી સપદા થઈ તથા વીશ હજાર ને છસૌ વૈક્રિય લલિતવત સાધુઓની ઉત્કૃષ્ટી સપદા થઈ તથા બાર હજાર છસૌ ને પચાસ અઢીદ્વીપમા સજી પચેન્દ્રિય પર્યાપ્તા જીવોના મનના પરિણામને જાણે ઘડા વિપુલમતિ મન-પર્યવજ્ઞાનના ધરનાર સાધુઓની ઉત્કૃષ્ટી સપદા થઈ. તથા બાર હજાર છસૌ ને પચાસ વાદી સાધુઓની સપદા થઈ તથા વીશ હજાર સાધુ સિદ્ધ થયા ચાલીશ હજાર સાધ્વી સિદ્ધ થઈ શ્રીઋપમનાથ અરિહંત કૌશલિકને વાવીશ હજાર ને નવસૌ સાધુઓ અનુત્તર વિમાને ગયા-એકાવતારી થયા, શ્રીઋપમદેવ અરિહંતને બે પ્રકારે અતગઢ ભૂમિ થઈ, ત્યા યાવત્ અસંખ્યાતા પાટ લગે કેવલજ્ઞાન ચાલ્યો-મોક્ષમાર્ગ વહ્યો, તે યુગાંતકૃત ભૂમિ કહેવાય અને ભગવાનને કેવલજ્ઞાન ઉપન્યા પછી અતર મુહૂર્ત વાદ મરુદેવી માતા મોક્ષે ગયા તે પર્યાયાતકૃત ભૂમિ કહેવાય તે કાલ તેસમયના વિષે, શ્રીઋ-પમનાથ અરિહંત વીશ લાખ પૂર્વ સુધી કુમારપણે રહ્યા અને ત્રેસઠ લાખ પૂર્વ રાજ્યાવસ્થામા રહ્યા એવી રીતે ત્રાસી લાખ પૂર્વસુધી ઘરવાસે રહ્યા. એક હજાર વર્ષ છદ્મસ્થપણે રહ્યા તથા એક હજાર વર્ષ ઝુળા એક લાખ પૂર્વ કેવલ પર્યાય પાલીને સપૂર્ણ એક લાખ પૂર્વ સાધુપણ પાલીને ભવોપગ્રાહી ચાર કર્મનો ક્ષય કરી, આ અવસર્પિણીનો સુખમ દુઃખમા નામા ગ્રીજો આરો ઘણો વીતી ગયો વાકી ત્રણ વર્ષ ને સાઢા આઠ મહિના શેષ રહ્યા, ત્યારે શીતકાલનો ગ્રીજો મહિનો,

૧ સીતેર લાખ ક્રોડ વર્ષ અને છપ્પ હજાર ક્રોડ વર્ષનો એક પૂર્વ થાય છે.

પાંચમું પશ્વવાહિયું, માધવદિ-તેરસના દિવસે અષ્ટાપદ પર્વતની
 ઉપર દશહજાર સાધુઓની સાથે ચૌદ ભક્ત ઘટલે છ ઉપવાસ પાળી
 રહિત કીધે થકે, અમીચ નક્ષત્રના સાથે ચંદ્રમાનો યોગ આવે થકે,
 પ્રથમ પહોર પછી વપોરની વચ્ચે, પાલખી વાલેલા આસને બેઠા
 થકાં કાલગત થયા, યાવત્ સર્વ દુઃખ થકી રહિત થયા. તે અવસરમાં
 શક્રેન્દ્રનું આસન ચલાયમાન થયું ત્યારે તે આંખોમાં આંસુ ભરાણો
 થકો આવ્યો, આવીને ભગવાનને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી, નમસ્કાર કરી,
 યોગ્ય સ્થાનકે બેઠો, વીજા પણ સર્વ ઇન્દ્રો આવીને બેઠા. પછી શક્રેન્દ્રે
 દેવોને મોકલી નંદનવનમાંથી ચંદન મંગાવ્યું, તેની ત્રણ ચિતા
 એક ભગવાનના શરીરને માટે, વીજી ગણધરોના શરીરને માટે
 અને વીજી સર્વ સાધુઓના શરીરને માટે વનાવી. વલી આભિયોગિક
 દેવોની પાસે સ્ત્રીસમુદ્રનું પાણી મંગાવી શક્રેન્દ્રે ભગવાનના શરીરને
 સ્નાન કરાવ્યું, સર્વ વસ્ત્ર આભૂષણ પ્રમુખ પહેરાવ્યાં. પછી ત્રણ પાલખી
 કરી-એક પાલખીમાં ભગવાનનું શરીર, એકમાં ગણધરોનું શરીર
 અને એકમાં મુનિઓનાં શરીરને મૂકી ચિતાની પાસે આવ્યા,
 શક્રેન્દ્રે ભગવાનના શરીરને પાલખીમાંથી લઈને ચિતામાં મૂક્યું.
 તથા અન્ય દેવોએ વીજા ગણધરાદિકના શરીરને પાલખીમાંથી
 ઉતારીને ચિતામાં મૂક્યા. તથા શક્રેન્દ્રના હુકમથી અગ્નિકુમાર
 દેવો મનમાંહે ઉદાસ થયા થકા ચિતામાં અગ્નિ સલગાવવા
 લાગ્યા તથા વાયુકુમાર દેવો પણ ઉદાસ થયા થકા વાયુ ચલાવવા
 લાગ્યા. વલી વીજા દેવો ચિતામાં ઘૂત પ્રમુખને સીંચવા લાગ્યા. પછી
 જ્યારે માત્ર હાડકાં જ શેષ રહ્યા અને વીજા શરીરનો ભાગ સર્વ વલીને
 ભસ્મ થઈ ગયો ત્યારે મેઘકુમાર દેવોએ વર્ષાદ વરસાવીને ચિતાને
 વૃષ્ટાવી, પછી શક્રેન્દ્ર ભગવાનની ઉપરની જમણી વાજુની દાઢા
 લીધે અને ઈશાનેન્દ્ર ઉપરની ડાઘા વાજુની દાઢા લીધે તથા ચમરેન્દ્ર

॥१५॥१५॥ १५ ॥१५॥

क्र	वर्ग	प्राप्त	प्रतिफल	कुल प्राप्ति	कुल प्रश्न	अंश प्रतिशत	क्रम	समय
१	क	५०	४०	२०	८०	२५%	१	३० मिनट
२	ख	६०	५०	३०	९०	३३%	२	३० मिनट
३	ग	७०	६०	४०	१००	४०%	३	३० मिनट
४	घ	८०	७०	५०	११०	४५%	४	३० मिनट
५	ङ	९०	८०	६०	१२०	५०%	५	३० मिनट
६	च	१००	९०	७०	१३०	५४%	६	३० मिनट
७	छ	११०	१००	८०	१४०	५७%	७	३० मिनट
८	ज	१२०	११०	९०	१५०	६०%	८	३० मिनट
९	झ	१३०	१२०	१००	१६०	६२%	९	३० मिनट
१०	ञ	१४०	१३०	११०	१७०	६४%	१०	३० मिनट
११	ट	१५०	१४०	१२०	१८०	६६%	११	३० मिनट
१२	ठ	१६०	१५०	१३०	१९०	६८%	१२	३० मिनट
१३	ड	१७०	१६०	१४०	२००	७०%	१३	३० मिनट
१४	ण	१८०	१७०	१५०	२१०	७१%	१४	३० मिनट
१५	त	१९०	१८०	१६०	२२०	७३%	१५	३० मिनट
१६	थ	२००	१९०	१७०	२३०	७४%	१६	३० मिनट
१७	द	२१०	२००	१८०	२४०	७५%	१७	३० मिनट
१८	ध	२२०	२१०	१९०	२५०	७६%	१८	३० मिनट
१९	न	२३०	२२०	२००	२६०	७७%	१९	३० मिनट
२०	प	२४०	२३०	२१०	२७०	७८%	२०	३० मिनट
२१	फ	२५०	२४०	२२०	२८०	७९%	२१	३० मिनट
२२	ब	२६०	२५०	२३०	२९०	८०%	२२	३० मिनट
२३	भ	२७०	२६०	२४०	३००	८०%	२३	३० मिनट
२४	म	२८०	२७०	२५०	३१०	८०%	२४	३० मिनट
२५	य	२९०	२८०	२६०	३२०	८१%	२५	३० मिनट
२६	र	३००	२९०	२७०	३३०	८१%	२६	३० मिनट
२७	ल	३१०	३००	२८०	३४०	८२%	२७	३० मिनट
२८	व	३२०	३१०	२९०	३५०	८३%	२८	३० मिनट
२९	श	३३०	३२०	३००	३६०	८३%	२९	३० मिनट
३०	ष	३४०	३३०	३१०	३७०	८३%	३०	३० मिनट

નીચેની જમણી વાજુની ઢાઢા લીધે અને વલેન્દ્ર નીચેની ઢાઢી વાજુની ઢાઢા લીધે તથા ઘીજા દેવતા જે છે તે કેટલાએક તો જિનભક્તિના વશ થકી, કેટલાએક આપણુ આચાર છે ણવુ માનીને, કેટલાએક ધર્મમાનીને પરમેશ્વરના અગોપાગના સર્વ હાઢકા લઈ લીધે પછી પ્રભુને જે સ્થાનકે ઢાગ ઢીધેલ છે, તે સ્થાનકે શકેન્દ્ર રત્નોના ત્રણ પીઠ ઘનાઢે પટલુ કરીને સર્વ દેવો નદીશ્વરઢીપના ત્રિપે જઈ અઢ્ઢાઈ મહોત્સવ કરીને પોત પોતાને સ્થાનકે જાય અને ઢાઢા પ્રમુખ જે લઈ આવ્યા હોય તે પોત પોતાની સભાને ત્રિપે વજ્રમય ઢાઢલામા રાઢે, તેને ગઢમાલાઢિકથી પૂજે, ધૂપ ઢીધે, ણજ પ્રકારનો નિર્વાણ મહોત્સવ સર્વ તીર્થંકરોનો જાણી લેવો

શ્રીશ્રુપમદેવસ્વામી મોક્ષ ગયા પછી પચાસ લાઢ ક્રોઢ સાગરોપમ ગયે થકે શ્રીઅજિતનાથ મોક્ષ ગયા, શ્રીશ્રુપમદેવ અરિહત મોક્ષ ગયા પછી ત્રણ વર્ષ ને સાઢા આઠ મહિના, ત્રીજો આરો શેપ રહ્યો હતો તે પળ ઘીતી ગયો પછી ત્રણ વર્ષ ને સાઢા સાઠ મહિના તથા ડપર ઘેંતાલીશ હજાર વર્ષ ડળા ણક કોઢાકોઢી સાગરોપમ ગયા પછી શ્રીમહાવીર સ્વામી મોક્ષ ગયા । પટલે તે ઘલતે ત્રણ વર્ષ ને સાઢા આઠ મહિના તો ઘોથા આરાના ઘાકી રહ્યા હતા અને પાંઘમા આરાના ણકઘીશ હજાર વર્ષ, તથા છઢ્ઢા આરાના ણકઘીશ હજાર વર્ષ ણમ ઢે આરાના મલી ઘેંતાલીશ હજાર વર્ષ તે ણક કોઢાકોઢી સાગરોપમમા ડોછા થયા માટે ઘેંતાલીશ હજાર ને ત્રણ વર્ષ ડપર સાઢા આઠ મહિને ન્યૂન ણવો ણક કોઢાકોઢી સાગરોપમ કાલ ઘોથા આરાનુ ગયે થકે મહાવીરપ્રભુ મોક્ષે પોહોતા અને તે પછી નઘસો ણસી વર્ષ ગયા આ પુસ્તક શ્રીદેઘર્ઢિગણિક્ષમાશ્રમળે લરયુ અને નઘસો ત્રાણુ વર્ષે શ્રીસઘમા ઘઘાપુ

જેનાષાર્પ શ્રીમદ્ મદારક-ઘિજપરાજેન્દ્રસૂરીશ્વર-સઢ્ઢલિતે

શ્રીકૃષ્ણસૂત્ર-વાલાવશોષે અષ્ટમ ઘ્યાપ્યાન સમાપ્તમ્ ।

અથ નવમો વ્યાખ્યાનઃ પ્રારંભઃ ।

—*~*~*—

શ્રીસ્થવિરાવલી અધિકાર—

તે કાલ તે સમયમાં ભગવાન શ્રીમહાવીરસ્વામીના નવગચ્છ અને અગ્યાર ગણધર થયા, શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે કે—હે ગુરુ મહારાજ ! મર્યાદા તો ઈવી છે કે જેટલા ગણધર હોય તેટલા જ ગચ્છ પળ હોવા જોઈએ પરંતુ આપ તો નવ ગચ્છ અને અગ્યાર ગણધર ફરમાવો છો તેનું કારણ શું ? ગુરુ કહે છે કે—શ્રીમહાવીરસ્વામીના મ્હોટા શિષ્ય ઇંદ્રભૂતિ નામા અણગાર થયા, તે ગૌતમગોત્રીયા હતા. અને પાંચસૌ સાધુઓને વાચના આપતા માટે તેનો એક ગચ્છ. જેની વાચના એક હોય તેને ગચ્છ કહીએ. ઇહાં કોઈ શંકા કરે કે વાચનામાં ફેર હોય તો શું કેવલીના કહેવામાં ફેરફાર છે ? તેનો ઉત્તર—કેવલીના કહેવામાં ફેર નથી. પરંતુ કેવલીના વચન સાંભળીને તે વચનોનાં ગણધરો સૂત્રો વાંધે છે—ગૂંથે છે તેની રચના (શબ્દો)માં ફેર છે; પણ મતલબમાં ફેર નથી. માત્ર શબ્દ અનેક પ્રકારના છે. તેમાં રચના કરતી વચ્ચે એક ગણધર એક જાતિના શબ્દથી ગૂંથે છે, તો બીજો ગણધર બીજી જાતના શબ્દોથી ગૂંથે છે. તેના લીધે શબ્દરચનામાં ફેરફાર હોય છે. ' બીજો વચ્ચો ભાઈ—શિષ્ય અગ્નિભૂતિ અણગાર છે તેનું ગૌતમ ગોત્ર છે. અને પાંચસૌ સાધુઓને વાચના આપે છે તે બીજો ગચ્છ. ત્રીજો ન્હાનો ભાઈ વાયુભૂતિ નામે શિષ્ય છે, તે પણ ગૌતમ ગોત્રનો છે, તે પાંચસૌ સાધુઓને વાચના આપે છે એ ત્રીજો ગચ્છ. એ ત્રણે ગૃહસ્થપણમાં સગા ભાઈ હતા. ચોથા સ્થવિર આર્યવ્યક્ત નામા ભારદ્વાય ગોત્રીયા તે પાંચસૌ સાધુઓને વાચના આપે છે એ ચોથો ગચ્છ. પાંચમા સ્થવિર આર્યસુધર્મ નામા અગ્નિવૈશ્યાયન ગોત્રીયા છે તે પાંચસૌ સાધુઓને વાચના આપે છે એ પાંચમો ગચ્છ. છઠ્ઠા સ્થવિર મંડિત

પુત્ર વાસિષ્ઠ ગોત્રીયા છે તે સાડા ત્રણસૌ સાધુઓને વાચના આપે છે એ
 છઠ્ઠો ગચ્છ સાતમા સ્થવિર મૌર્યપુત્ર કાશ્યપ ગોત્રીયા છે તે સાડા
 ત્રણસૌ સાધુઓને વાચના આપે છે એ સાતમો ગચ્છ. આઠમા સ્થવિર
 અકપિત ગૌતમ ગોત્રીયા છે તથા નવમા સ્થવિર અચલશ્રાતા હારિતા-
 ચન ગોત્રીયા છે એ વેદુ સ્થવિર ત્રણસૌ ત્રણસૌ શિષ્યોને વાચના આપે
 છે એ વેદુ ગણધરોની વાચના એક છે માટે એનો એક ગચ્છ ગણીએ
 એ વલ્લે ગણધર ભાઈ છે પરંતુ તેની માતા એક અને પિતા બે છે,
 તેથી એમના ગોત્ર જુદાં જુદાં કહ્યા છે આગલબ્રાહ્મણોમા એકપતિ મર્યા
 પછી સ્ત્રિયોને વીજો પતિ કરવાનો ચાલ હતો તેથી બે પિતા કહ્યા એ આઠમો
 ગચ્છ દસમા સ્થવિર મેતાર્ય અને અગ્યારમા સ્થવિર પ્રભાસ એ વલ્લે
 કૌંડિન્ય ગોત્રીયા ભાઈ છે તે ત્રણસૌ ત્રણસૌ સાધુઓને વાચના આપે છે એ
 વેદુની વાચના એકજ છે, માટે એકજ ગચ્છ કહેવાય એ નવમો ગચ્છ
 એ રીતે હે શિષ્ય ! અમે શ્રીમહાવીરના અગ્યાર ગણધરના નવ ગચ્છ
 કહીએ છિયે એ અગ્યારે ગણધર દ્વાદશાંગીના ધરવાવાલા, ચૌદ પૂર્વ-
 ધારી, સપૂર્ણ આચાર્ય રત્નકરડીયાના ધારક ઘટલે દ્વાદશ અગરૂપ રત્નનો
 કરડીયો તેના ધરવાવાલા જાણવા, એ અગ્યારે ગણધર રાજઘઠી નગ-
 રીમાં એક માસી અનશન પાણી રહિત કરીને કાલગત થયા, મોક્ષ
 પામ્યા સર્વ દુઃખથી રહિત થયા તેમાં નવ ગણધર તો શ્રીમહાવીર
 સ્વામી વિચ્યમાન છતાં જ મોક્ષ ગયા અને સ્થવિર ઇદ્રભૂતિ તથા સ્થવિર
 આર્યસુધર્મ એ બે ગણધરો શ્રીમહાવીર ભગવાન મોક્ષ ગયા પછી મોક્ષે
 ગયા છે તથા વીજા સર્વ ગણધરોના શિષ્યો પળ કાલ કરી ગયા હતા
 કોઈ પળ શેષ રહ્યો હતો નહીં, માટે હમણાં વર્તમાન સમયમા જે જૈન
 સાધુઓ વિચરે છે, તે સર્વ સુધર્મ ગણધરના જાણવા વીજા ગણધરોના
 શિષ્યો વિચ્છેદ ગયા છે તેથી એક સુધર્મ ગચ્છજ રહ્યો

ગણધર	જન્મગામ	પિતા	માતા	ગૃહવાસ	છદ્મસ્થ પર્યાય	કેવલ પર્યાય	સર્વાયુ
ઇન્દ્રભૂતિ	ગુબ્ધર	વસુભૂતિ	પૃથિવ્રી	૫૦	૩૦	૧૨	૯૨
અગ્નિભૂતિ	"	"	"	૪૬	૧૨	૧૬	૭૪
વાયુભૂતિ	"	"	"	૪૨	૧૦	૧૮	૭૦
વ્યક્ત	કોદ્ધાક	ધનમિત્ર	વારુણી	૫૦	૧૨	૧૮	૮૦
સુધર્મા	"	ધમ્મિલ	મદિલા	૫૦	૪૨	૮	૧૦૦
મંદિત	મૌરિકસન્નિવેસ	ધનદેવ	વિજયા	૫૩	૧૪	૧૬	૮૩
મૌર્યપુત્ર	"	મૌર્ય	"	૬૫	૧૪	૧૬	૯૫
અકંપિત	મિથિલા	દેવ	જયંતી	૪૮	૯	૨૧	૭૮
અચલભ્રાતા	કોશલા	વસુ	નંદા	૪૬	૧૨	૧૪	૭૨
મેતાર્ય	તુંગિક સન્નિવેસ (વત્સભૂમિ)	દત્ત	વરુણદેવી	૩૬	૧૦	૧૬	૬૨
પ્રમાસ	રાજગૃહ	ચલ	અતિમદ્રા	૧૬	૮	૧૬	૪૦

શ્રીસુધર્મસ્વામી અને શ્રીજંબૂસ્વામી—

શ્રીમહાવીર સ્વામી કાશ્યપ ગોત્રી હતા, તેમની પાટે શ્રીસુધર્મ સ્વામી પાંચમા ગણધર વેઠા. તેમનું અગ્નિવૈશ્યાયન ગોત્ર હતું, તેનો સંબંધ આ પ્રમાણે છે—કુલ્લાગ સન્નિવેશ નામા નગરમાં ‘ધમ્મિલ’ નામા બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તેની ‘મદિલા’ નામે માર્યાના પુત્ર ‘સુધર્મ’ નામે થયા. તે ચૌદ વિદ્યાના નિધાન, ચાર વેદના પારંગામી, પચાસ વર્ષ ઘરવાસે રહ્યા પછી મહાવીરસ્વામીના પાસે દીક્ષા લીધી, પાંચમા ગણધર થયા, ત્રીશ વર્ષ પર્યંત મહાવીરસ્વામીના ચરણકમલ સેવતા રહ્યા, અને શ્રીમહાવીર નિર્વાણ પામ્યા પછી બાર વર્ષ પર્યંત છદ્મસ્થપણે વિચર્યા, તથા આઠ વર્ષ કેવલીપણે વિચર્યા. સર્વ મલી એકસો વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવીને મોક્ષ ગયા. ૧ શ્રીસુધર્મ સ્વામીના પાટ ઉપર શ્રીજંબૂસ્વામી વેઠા તેમનું કાશ્યપગોત્ર હતું, તેનો સંબંધ આ રીતે છે—એકદા શ્રીમહાવીર-

स्वामी राजगृही नगरीमा समोसर्या त्या एक म्होटो तेजवत देवता पोतानी चार अग्रमहीपीयो सहित तथा वीजा पण घणा देव अने देवीयोना परिवारे परवर्यो थको भगवानने वादवा आब्यो त्यारे श्रेणिक राजाए भगवानने पूछ्यु के हे स्वामिन् ! आ देवतानी वीजा देवोथी अधिक काति केम देखाय छे ? त्यारे भगवाने कछु के आ देवताए पूर्व भवना विपे दश वर्ष पर्यंत नित्य तप कर्युं छे, तेना प्रभावथी ए पाचमा ब्रह्म देवलोकना विपे तिर्यक् जृभ कनी जातिमा महर्द्धिक देवता थयो छे वली ए देवता आजथी सातमा दिवसे देवलोकथी चवीने राजगृही नगरीमां ऋषभदत्त शेठनी धारणी नामे भार्यानी कूलमा पुत्रपणे आवीने उपजशे, पछी एनो जन्ममहोत्सव करीने एनी माता स्वप्नमा जवुवृक्ष देखशे तेथी एनु नाम 'जवू' आपशे अनुक्रमे युवान अवस्था पामशे, त्यारे सुधर्म गण धरनी पासेथी धर्मदेशना साभलीने वैराग्य पामी कहेशे के हु चारित्र लइश पण म्हारा मातापिताने पूछी आबु, एम कही पाछो घर जता मार्गमा यत्रथी उपढेलो पथ्थर, पोतानी पासेथी निकल्यो देखीने विचार करशे के हमणा जो मने आ तोपनो गोलो लागी जात तो हु अवतिपणामा मरण पामत, एबु जाणी सुधर्मस्वामीनी पासे पाछो आवीने एकवार तो समकित मूल वारे व्रत लेशे तेमां चोथा व्रतमा, कदापि मातापिताना कहेवाथी स्त्रीयो परणवी पडे तो तेने परणु, पण ते स्त्रीयोनी साथे भोग भोगवु नहीं एवो त्याग करी, फरी घरे आवी, माता पिताने कहेशे के मने आज्ञा आपो हु श्रीसुधर्म-स्वामी पासे दीक्षा लेउ ? माता पिता कहेशे के हे पुत्र ! दीक्षा पालवी घणी दुक्कर छे एवी रीते घणो घणो समजावशे, तो पण ए मानशे नहीं त्यारे मातापिता कहेशे के हे पुत्र ! आठ कन्याओ साथे तहारु सगपण करेलु छे माटे तेने परणीने पछी दीक्षा लेजे ते

सांभली जंबुकुमर मौनपणुं धारण करी लेशे. मातापिता आठ शेठी-याओने कहेशे के अमारो पुत्र वैराग्यवान् थयो छे माटे तमारे दीकरीयो परणाववानी मरजी होय तो भले परणावो. पण ते कन्याओनो त्याग करीने जो दीक्षा लेशे, तो अमारो दोष कहाडशो नहीं. ते सांभली सर्व शेठीया कहेशे के अमे परणावीशुं नहीं. पण ते शेठियाओनी दीकरीयो कहेशे के अमे तो जंबुकुमरने ज परणीशुं, बीजाने परणवानो त्याग छे. त्वारे शेठिया पोतानी पुत्रीयोने कहेशे के ए तो दीक्षा लेशे. तो पण दीकरीयो कहेशे के ए दीक्षा लीये तो भले ल्यो पण अमे तो एने ज परणीशुं. पछी ते एक रात्रीमां आठे कन्या परणशे. अने रात्रिण शय्या ऊपर वेसीने आठ स्त्रियोने कहेशे के हुं तो दीक्षा लइश. केमके आ संसार सर्व अनित्य छे, कोइ कोइनी साथे आवनार नथी, स्त्रीयो कहेशे के हे स्वामी ! तमे हमणां दीक्षा लियो नहीं, हमणा तो संसारनुं सुख मल्युं छे, ते सारी रीते भोगवीने पछी दीक्षा लेजो, नहीं तो करसणीना पठे पश्चात्ताप करशो. “ जेम कोइ मारवाड देशनो करसणी पोताने घेर गेहुं वावीने पछी मेवाडमां पोताने सांसरे गयो, तेनी सासुए सारा रोटला करीने थालमां मूक्या. ऊपरथी काकव मूकी. ते काकव करसणीने घणी सारी स्वादिष्ट लागी. पछी शालाने पूछयुं के आ काकव तमोने क्यांथी आवी ? शालाए कहुं के ए अमारा घरमां नीपजे छे, वनेवीये पूछयुं—केवी रीते नीपजे छे ? शालाए शेलडी वाववानो विधि देखाड्यो. पछी करसणीए जाण्युं के म्हारे घेर पण हुं वावीश एम निर्धार करी घेर आवीने प्रथम जे गहुंनुं खेत्र वाव्युं हतुं तेने उखेडवा लाग्यो. त्वारे लोकोए कहुं के आ तुं शुं करे छे ? तेणे कहुं के हुं एमां शेलडी वावीश. लोको कहेवा लाग्या के आ देशमां पाणी नथी, माटे शेलडी थशे नहीं, तेम छतां जो तने शेलडीज वाववानी इच्छा होय तो एकवार आ गहुंनी

करेली खेती पाकवा दे, पछी शेलडी' वावजे एतुं लोकोतुं वचन तेणे मान्यु नहीं, अने शेलडी वावी. ते थोडी ऊगी पटलामा कूवानुं पाणी खुटी गयु, तेथी जे उगेली शेलडी हती, ते पण सुकाइ गइ त्यारे पश्चात्ताप करवा लाग्यो, तेम तमे पण छतु सुख मूकीने वीजा नवा सुखनी चाहना करो छो तोपछी पस्ताशो " एवी छीयोनी वाणी साभली जवू कुमर कहेशे के हुं पूर्वोक्त दृष्टाते पश्चात्ताप करीश नहीं परंतु तमो नहीं समजशो तो तमेज पस्तावो करशो. हु तो ललिताग-कुमरनी परे तमारा फदमा नहीं पडु. तेनी कथा सांभलो—" एक नगरमा एक शेठनो पुत्र ललितागकुमर महारूपवत हतो. तेने एक दिवसे ते नगरना राजानी रूपवती नामा राणीए दीठो त्यारे तेने एकाते बोलावीने तेनी साथे सत्तार सवाधि भोग-विलास करवा लागी पट-लामां राजा पण त्यां आव्यो त्यारे भयभ्रात थइने राणीए ते ललितांगकुमरने महेलना खालमां न्हाखी दीधो अने विचार्युं के पछी कहाडी लइश. राणी तो राजानी साथे रमवा लागी, तेथी तेने भूली गइ. ललितांग खालमां भूखे मरतो, कोइ अन्य आवीने पठवाडो न्हांखे ते खाय, अने एठो पाणी पडे ते पीये एवी रीते चार महिना पर्यंत ते खालमा पड्यो रह्यो अने ललितागना मावापे घणोये जोयो पण खाधो नहीं तेथी शोक करवा घेठा पटलामा वर्षाद आव्यो तेथी खालमां पाणी भराणुं ते पाणी कहाडवा सारु खाल खोली. ते खालना पाणीनी साथे ललिताग पण तणातो तणातो नगरनी म्होटी खालमा जइ पड्यो तेने लोकोए देखीने तेना मातापिताने जइ कछु मातापिता जइ खालमाथी कहाडी घेर लइ आव्या. त्या मूर्च्छा खाइने पडयो. शरीर पीछु पडी गयु, हाडका नीकली आव्या, माता पिताए घणा प्रकारना तैलादिक मसल्या त्यारे काइक साव-चेत पयो. पछी औषधोपचार करतां करता घणा दिवसे तेनु शरीर

सारुं थयुं. त्यारे वली कपडा प्रमुख पहेरीने बजारमां फरवा निकल्यो, तेने राणीए फरी ओलखीने बोलाव्यो. ते बोल्थो, हवे हुं तमारा फंदमां पडीश नहीं. ” एवी रीते आठ स्त्रीयो जुदी जुदी आठ कथाओ संसार सुखनो त्याग न करवा आश्रयी जंबू कुमरने कहेशे. अने जंबू कुमर पण फरी संसारनी असारता बतावनारी जुदी जुदी आठ कथा आठे स्त्रीयोने कहेशे. त्यारे स्त्रीयो प्रतिबोध पामशे. एवामां एक प्रभवो चोर पांचसौ चोरने साथे लइने जंबु कुमरना घरमां आवशे. ते सर्वने विद्याना बलथी अवस्वापिनी निद्रा आपशे. तेथी सर्वने निद्रा आवी जशे. परंतु जंबुकुमरने निद्रा आवशे नहीं. पछी तालां उघाडवानी विद्याथी भंडार खोलीने नवाणुं क्रोड सोना महोरोनी गांठ-डीयो बांधी तेने लइने चालवा मांडशे. एटलामां जंबुकुमरने यद्यपि द्रव्य ऊपर मूर्च्छा तो विलकुल नथी, तथापि एवो विचार आवशे के म्हारे तो प्रभाते दीक्षा लेवी छे. अने आजे चोर लोको द्रव्य लइ जशे तो लोक कहेशे के जूओ ! एनुं धन सर्व चोर लोको लइ गया तेथी माथुं मुंडावे छे. एवी रीते धर्मनी निंदा थशे. ते बात सारी नहीं. एवुं चिंतवीने नवकार गणवा लागशे, तेथी पांचसौ चोरोना पग थंभाइ जशे. त्यारे प्रभवाने विचार थशे के आते शुं थयुं ? जोशे तो जंबुकुमरने जागतो देखशे. त्यारे प्रभवो जाणशे के एनी पासे कोई महा जोरावर विद्या छे. एवुं जाणी जंबुकुमरने कहेशे के म्हारी विद्या तमे ल्यो अने तमारी विद्या मने आपो. जंबुकुमर कहेशे के म्हारी पासे कांइ पण विद्या नथी. अने बीजी विद्या मने खपती पण नथी. मने तो मात्र नवकार मंत्रनो आधार छे. एवो धर्मोपदेश देशे, ह्यारे प्रभवो कहेशे के आ नवी परगेली स्त्रीयोनो त्याग करीने तुं दीक्षा शा वास्ते लीये छे ? संसारना सुख भोगवी पछी दीक्षा लेजे. जंबु कहेशे के प्रभवा ! संसारमां सुख छेज क्यां ? के जेने हुं भोगवुं.

संसारनु सुख तो मधुर्विंदुआ समान छे, तेनी लालचे जीव संसारमां रभले छे " जेम कोइ एक पुरुष भूलथी उजाडमा जइ पडथो, तेनी पछवाडे एक हाथी दोड्यो, हाथीना भयथी ते नासतो भागतो एक वडनी शाखामा जइ लटकी रह्यो' ते शाखानी नीचे एक कूप छे तेमा चार सर्प पोतानु म्होडु फाडीने वेठेला छे, तथा वे अजगर पण म्होडु फाडी वेठा छे, तथा वडना थडने हाथी धूणावी रह्यो छे, तथा जे शाखामा ते पुरुष लटके छे, ते शाखाने एक कालो अने बीजो धोलो एवा वे उदरो कापी रह्या छे, वली तेनी ऊपर एक मधुमाखीनु मध पुडु छे, तेनी मक्षिकाओ उडी उडीने ते पुरुषना शरीरने चटका मारी रहेली छे, एटलामा ते महुआलमाथी एक मधनु टीपु टक्क्यु, ते पहेला पुरुषनी जीभने जइ लाग्यु त्यारे ते पुरुषे ऊचो जोवा माड्यु तो तेणे दीठु जे महुआल माहेथी मधुर्विंदु पडे छे, एवु जाणीने ते टीपानी नीचे म्होडु फाडीने ऊचो राख्यो अने टीपाना स्वादमा मग्न थयो, पोतानी ऊपर पूर्वांक अनेक जातगा दुख पड्या छे ते सर्वे भूली गयो एटलामां एक विद्याधर आवीने कहेवा लाग्यो के हे पुरुष ! त्हारु दुख देखीने मने दया आवे छे माटे आव, म्हारा विमानमा वेशी जा, हु तुजन दुखमाथी कहाडवा आव्यो लु ते पुरुष बोल्यो के विद्याधर ! आ एक टीपु मधनु म्हारा मुखमा आववा थो पछी हु आपनी साथे विमानमा वेशी चालु एम एक टीपु आव्यु, पछी वली पण कष्ट के आ बीजु टीपु आवे तो चालु एवी रीते एकेक टीपाना स्वादमा लोभाणो थको ते विकट स्थानने छोडे नहीं, त्यारे विद्याधरे जाण्यु के एतो एवोज मूर्ख छे, लोभी छे, ए काइ दुख माथी निकलशे नहीं एवु जाणी तेने त्याज मूकी विद्याधर चाल्यो गयो तेम हे प्रभवा ! आ जीव संसाररूप अटवीमा आयुष्यरूप वृक्ष छे त्यां कुटुवना रसरूप मधुर्विंदुने खातो खातो आयुष्य खुटावे छे, मोहे

માન્યો થકો રહે છે; તેને સદુરુ આવીને ચારિત્રરૂપ વિમાનમાં બેસવાનું કહે ત્યારે સંસારી જીવ સ્ત્રીના ભોગરૂપ મધુર્બિદુમાં લોભાયો થકો સંસારમાંથી નિકલવા વાંછે નહીં. માટે આ અવસર ચૂક્યા તો ફરી સંસારમાં મનુષ્ય અવતાર મલવો મહાદુર્લભ છે. ” એવાં વચન સાંભલીને પ્રભવો ચોર પળ પ્રતિવોધ પામ્યો અને બોલ્યો કે હે જંવૂ ! હું પળ ત્હારી સાથે દીક્ષા લઉંશ. પછી જંવૂકુમર પોતાના માતા પિતાને પ્રતિવોધ દેશે તથા આઠ કન્યાઓ પળ પોત પોતાના માતા પિતાને પ્રતિવોધ આપશે. તથા પ્રભવો પળ પાંચસો ચોરોને પ્રતિવોધ આપશે, એમ સર્વ મલી પ્રભાતે પાંચસો ને સત્તાવીશ જનોની સાથે શ્રીજંવૂકુમર દીક્ષા લેશે. એવું શ્રેણિકરાજાને શ્રીમહાવીરસ્વામીએ કહ્યું હતું તે પ્રમાણે નવાણું કોડ સોનેંચા ધર્મક્ષેત્રોમાં સ્વર્ચીને મહા મહોત્સવ સહિત પાંચસો ને સત્તાવીશ જનોની સાથે શ્રીજંવૂસ્વામીએ સુધર્મસ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી. પછી દ્વાદશાંગી મળી શ્રીસુધર્મસ્વામીની પાટે બેઠા; કેવલજ્ઞાન પામ્યા. પોતાની પાટે પ્રભવાજીને બેસાડીને પોતે મોક્ષ ગયા. એ શ્રીજંવૂસ્વામી છેલ્લા કેવલી થયા. કવીશ્વર કહે છે કે—

“ વાણિયા ઘણા લોભી થાય છે એવું લોક યટલા માટે કહે છે કે જંવુસ્વામીના હાથમાં કેવલજ્ઞાન રૂપ ધન આવ્યું, તે વીજા કોઈને આપ્યું નહીં. છેલ્લું કેવલજ્ઞાન પણ પામ્યા છે, મોક્ષ નગરનો દરવાજો વંથ કરી બેઠા માટે લોભી કહેવાળા. તથા શ્રીજંવૂકુમર સરસ્વો સોભાગી કોઈ થયો નહીં અને થશે પણ નહીં. અને મોક્ષરૂપિણી સ્ત્રી પણ એને પરણ્યા પછી વીજાને પરણી નથી. તથા એના જેવો કોઈ કોટવાલ પણ નહીં થાય, કેમકે એણે પાંચસો ચોરોને સાધુ બનાવી દીધા. ” શ્રીજંવૂસ્વામી મોક્ષ ગયા પછી દશ વસ્તુ વિચ્છેદ થઈ, તેના નામ—એક મનઃપર્યવજ્ઞાન, વીજો પરમાવધિ, ત્રીજી પુલકલલિત, ચોથું આહારક શરીર, પાંચમી ક્ષપક શ્રેણિ, છઠ્ઠી ઉપશ્મ

શ્રેણિ, સાતમો જિનકલ્પ માર્ગ, આઠમું પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્ર, સૂક્ષ્મ સપરાય ચારિત્ર અને યથાશ્રયાત ચારિત્ર એ ત્રણ ચારિત્ર, તથા નવમું કેવલજ્ઞાન અને દશમું મોક્ષ-ગમન જવૃસ્વામી સોલે વર્ષ ગૃહ-સ્થાવાસમા, વીસ વર્ષ વ્રતપર્યાયમા અને ત્રીસમીસ વર્ષ કેવલપર્યાયમાં, એવ સર્વાયુ એસી વર્ષનું ભોગવીને શ્રીમહાવીરસ્વામીથી ચોસઠમા વર્ષે મોક્ષ ગયા

શ્રીપ્રભવસ્વામીનો સચ્ચિત્ત વૃત્તાન્ત—

ત્રીજે પાટે શ્રીપ્રભવસ્વામી કાલ્યાણન ગોત્રી હતા, તેમણે એક દિવસ પોતાના ગચ્છમાં તથા શ્રીસઘમા ઉપયોગ દીધો કે-હું કોને આચાર્ય કરું ? તે ઉપયોગ દેતા ગચ્છમાં તથા સઘમા કોઈ પોતાની પાટે બેસવા યોગ્ય પુરુષ દીઠામા ન આવ્યો. ત્યારે અન્ય મતોમા ઉપયોગ દીધો તેમા સજ્જભવમટ્ટને દીઠો, ત્યારે શ્રીપ્રભવસ્વામીએ એ સાધુને સીંચાવીને સચ્ચભવને ઘેર મોકલ્યા, તે સચ્ચભવના ઘેર જઈને બોલ્યા " અહોકષ્ટમહોકષ્ટ, તત્ત્વ ન જ્ઞાયતે પુન " જૂઓ ! આ કષ્ટ કરે છે પણ તત્ત્વને જાણતો નથી, એવું સામલી તત્કાલ યજ્ઞ લઈને સચ્ચભવ ગુરુની પાસે આવ્યો અને તરવાર કહાડીને બોલ્યો કે અરે ! મને દેખાડ, તત્ત્વ કેવું છે ? ત્યારે ગુરુએ વિચાર્યું કે માથો કપાતા પણ તત્ત્વ કહેવામા દોષ નથી એમ ધિંતવી ગુરુ બોલ્યા-અરે ! તું યજ્ઞ કરે છે તે યજ્ઞના કીલકની નીચે શ્રીશાંતિનાથજીની પ્રતિમા છે, તે શાંતિકારી છે તેનાથી શાંતિ થાય છે પરંતુ યજ્ઞથી કાંઈ પણ થતું નથી તે સામલી તેણે ત્યાંથી પ્રતિમા કહાડી પ્રતિવોધ પામ્યો અને પોતાની સ્ત્રી ગર્ભવતી હતી તેને છોડીને દીઘા લીધી શ્રીપ્રભવસ્વામી ત્રીશ વર્ષ ગૃહસ્થ પળે રહ્યા તથા પચાવન વર્ષ પર્યંત ચારિત્ર પાલ્યું સર્વ મલી પચ્યાસી વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી અને શ્રીસચ્ચભવને પોતાની પાટે બેસાડીને મહાવીરસ્વામીથી ૭૫ વર્ષ પછી દેવલોક ગયા.

श्रीशय्यंभवसूरिजी अने मनकमुनिनो संक्षिप्त वृत्तान्त—

चोथे पाटे श्रीसय्यंभवसूरि वच्छगोत्रीया पोतानी गर्भवती स्त्रीने छोडीने आव्या हता, तेने पाछलथी पुत्र थयो. तेनुं नाम मनक दीधुं. ते छोकरो एक दिवस पाठशालामां गयो, त्यां छोकराओनी साथे भणवा वेठो त्यारे बीजा छोकराओए मेणुं मार्युं के हे निष्पितृक ! अमो तने जाणीए छिये, त्हारो बाप तो छेज नहीं. आ बात सांभलीने छोकरो दुःखी थयो थको पोतानी माता पासे आव्यो. माताने पूछ्युं के माता ! म्हारो पिता छे के नथी ? त्यारे माताए कह्युं. के वत्स ! बाप बिना पुत्र क्यांथी होय ? त्हारो बाप सय्यंभवभट्ट छे. छोकराए पूछ्युं, ते क्यां छे ? माताए कह्युं, त्हारा बापने जैनना साधुओ भोलवीने लइ गया; तेथी तेणे दीक्षा लीधी छे. एवुं सांभली जे गाममां सय्यंभव सूरि हता ते गामनी बाहेर ते मनक पण आव्यो, तेने सामा ठंडिले जाता गुरु मल्या. तेमने मनके पूछ्युं के महाराज ! अहीं सय्यंभवसूरि छे ? गुरु बोल्या—त्हारे शुं काम छे ? मनके पोतानी सर्व हकीकत कही, अने कह्युं के हुं तेमनो पुत्र छुं. गुरुए पण कांडक उत्तर आपीने उपासरे मोकली दीधो अने ठंडिलथी पाछो आव्या बाद गुरुए प्रतिबोध दीधो. मनके कह्युं के मने दीक्षा आपो. ते सांभली गुरु बोल्या म्हारुं तथा त्हारुं पिता—पुत्रपणुं तुं बीजा साधुओने नहीं कहे तो हुं तुजने दीक्षा आपुं. त्यारे मनक बोल्थो, हुं कोइने कहीश नहीं. गुरुए दीक्षा आपी पण मनकनुं आयुष्य स्वल्प जाण्युं. त्यारे गुरुए सिद्धांतोमांथी उद्धरीने ' दशवैकालिक ' सूत्र मनकना माटे वनाव्युं. ते सूत्र छ महिनामां मनक भणी गयो, छ महिना भ्राभेरुं चारित्र पालीने देवलोक गयो. पछी श्रावको मनकना शरीरने दाग आपी गुरुनी पासे आव्या. ते वखते यशोभद्र प्रमुख बीजा घणा शिष्यो गुरुनी पासे बेठेला हता. गुरुए श्रावकोने धर्मो-

પદેશ આપ્યો. પણ ગુરુની આંસોમા આસુ આવી ગયા, તે દેહીને યશોભદ્ર સહિત સઘના માણસો ઘોળ્યા-હે પૂજ્ય ! આપના અનેક સાધુઓ પરલોક ગયા છે પરંતુ આપની આશ્વમાથી આસુ પડતા ક્યારે પણ દીઠા નથી અને આજ આસુ કેમ પડ્યા ? ત્યારે ગુરુ ઘોળ્યા-મોહથી આસુ પડ્યા સઘે પૂછ્યું-મોહનું કારણ શું છે ?, ત્યારે ગુરુ ઘોળ્યા-ઐ અમારો સસારીપણાનો પુત્ર હતો પરંતુ સ્વલ્પ કાલ ચારિત્ર પાલ્યું, તેથી મોહ આવી ગયો ત્યારે સાધુઓ ઘોળ્યા-મહારાજ ! તમે અમને ક્યારે પણ કહ્યું નહીં કે ઐ અમારો પુત્ર છે ? ત્યારે ગુરુ ઘોળ્યા-હું જો તમને એવું કહેત કે ઐ મારો સસારીપણાનો પુત્ર છે તો પછી તમે એની પાસે વૈયાવચ્ચ કરાવત નહીં, તેથી એને શો લાભ થાત ? માટે એના અલ્પ આયુષ્યમા ઇટલો લાભ ગણીને તમોને કહ્યું નહીં પછી ગુરુ દશવૈકાલિકને પાછું સિદ્ધાંતોમા મલાવગા લાગ્યા ત્યારે સઘે વિનંતિ કરી કે-સ્વામિન્ ! ઐ છોટો ગ્રંથ છે, તે આગલ જતા અલ્પ-બુદ્ધિ અને અલ્પાયુષ્યવાલા લોકોને ઘણોજ ઉપકારી થશે માટે ઇમજ રહેવા થો તે સામલી ઇમજ રાસ્યો પછી સચ્ચભવસૂરિ અઢાવીશ વર્ષ ગૃહસ્થપર્યાયમા, અગ્યાર વર્ષ દીક્ષાપર્યાયમા, તથા ત્રેવીશ વર્ષ યુગપ્રધાન-પદવીમા, એવ સર્વાયુ વાસઠ વર્ષનો ભોગવીને અને પોતાની પાટે શ્રીયશોભદ્રસૂરિને વેસાઢીને શ્રીમહાવીર સ્વામીના નિર્વાણથી અઢાણમા વર્ષે સ્વર્ગલોકે ગયા

શ્રીમદ્રાહુ અને વરાહમિહિરનો સચ્ચિત્ત ઘૃત્તાન્ત—

પાંચમા પાટે શ્રીયશોભદ્રસૂરિ તુર્ગીયાયણગોત્રીયા ઘેઠા તેઓ ઘાવીસ વર્ષ ગૃહસ્થ પર્યાયમા, ચૌદ વર્ષ વ્રતપર્યાયમા, અને પચાસ વર્ષ યુગપ્રધાન પદવીમા, એવ સર્વાયુ છઠાસી વર્ષનો ભોગવીને મહા-વીર પ્રમુખી ૧૪૮ વર્ષ પછી દેવલોકે ગયા તેના પાટે ઘે શિષ્ય ઘેઠા

તેમાં એક તો આર્યસંભૂતિવિજયજી માઢરગોત્રીયા અને વીજા આર્ય શ્રીભદ્રવાહુસ્વામી પાર્શ્વ (પ્રાચીન) ગોત્રીયા, તેમાંથી ભદ્રવાહુજીનો સંવંધ આવી રીતે છે કે પ્રતિષ્ઠાનપુરના રહેવાસી એક વરાહમિહિર અને વીજા ભદ્રવાહુ એ વે વ્રાહ્મણ ભાઈઓ હતા. તેમણે શ્રીચશો-ભદ્રસૂરિના પાસે ધર્મદેશના સાંભલીને દીક્ષા લીધી, ચૌદ પૂર્વ ભળ્યા પછી ગુરુએ વિનીતપણાનો ગુણ જોઈને ભદ્રવાહુને આચાર્યપદ આપ્યું. અને વરાહમિહિરને અવિનીતપણાના લીધે આચાર્યપદ આપ્યું નહીં. કારણ કે જે આચાર્યપદ ગણધરોએ ધારણ કર્યું, તે આચાર્યપદ જો અવિનીત અયોગ્યને આપે તો તે ગુરુ જે આચાર્ય પદનો આપનાર હોય તે પણ અનંત સંસારી થાય. હવે ભદ્રવાહુને આચાર્યપદ મળ્યું જોઈને વરાહમિહિર ક્રુપિત થયો. ગચ્છથી વાહેર નીકળીને ગુરુની ડપર દ્વેષ ધરવા લાગ્યો. ચૌદે પૂર્વ ભળેલો હતો તેથી નવીન જ્યોતિષના ‘ વારાહી-સંહિતા ’ પ્રમુખ ગ્રંથો બનાવી અને સાધુનો વેષ મૂકીને વ્રાહ્મણનો વેષ ધારણ કરી, લોકોની આગલ નિમિત્ત કહીને આજીવિકા ચલાવવા લાગ્યો. તેને લોક પૂછે કે ઇટલું તમે ક્યાંથી ભળ્યા ? ત્યારે લોકોની આગલ એવું કહે કે મેં એક દિવસ નગરની વાહેર લગ્ન કુંડલી માંડી હતી. તે કુંડલીને માંગ્યા વિના ઇમજ પાછો ચાલી નિકલ્યો. પછી જ્યારે યાદ આવ્યું ત્યારે મટાડવા પાછો ગયો અને ત્યાં જઈને જોડું તો કુંડલીમાં સિંહલગ્નનો સ્વામી સિંહ પૂંછડું વધારીને ડપર ડમો છે. પછી મેં લગ્નની ભક્તિના લીધે મ્હારી છાતી કાઠી કરીને સિંહની નીચે ઘુસીને લગ્ન મુસાડી ન્હાંલ્યું. મ્હારી ભક્તિ જોઈને સિંહનો અધિપતિ સૂર્ય આવીને મ્હારા ડપર તુટમાન થયો અને વોલ્યો કે જે માંગે તેલ્હને આપું ત્યારે મેં કહ્યું મને નક્ષત્રાદિકનો ચાર ચરે ચરો જેવો છે તેવો વતાવો. પછી સૂર્ય પોતાના જ્યોતિષના મંડલ ચારમાં મન્હે લઈ ગયો. ત્યાં મન્હે સર્વ ચાર વતાવ્યા, ડદયાસ્તચક્ર વતાવ્યું, તે જ્યોતિષના વલથી

हुं त्रण कालनी वात जाणु छु. एवी कल्पित वातो कहीने लोकोमां
 पूजाय, राजा प्रमुखने निमित्त कहीने खुशी करे अने चमत्कार पमाडे
 एम घणा लोकोने मिथ्यात्वी कर्या. एवा अवसरमा श्रीभद्रबाहुस्वामी
 पण ते नगरमा आव्या तेमनो श्रावकोए म्होटा महोत्सव सहित
 गाममा प्रवेश कराव्यो पण वराहमिहिरथी ते सहन थयु नहीं त्यारे
 तेणे विचार्युं के एनु मान खडित करु तो सारी वात थाय एवु चितवी
 एक दिवस राजसभामा जइने राजाने कहेवा लाग्यो के आजथी
 पांचमां दिवसे पूर्व दिशाथी वर्षाद आवशे ते त्रीजे पहोरे वरषशे आ
 हु कुडालु करु छु, तेना वचमा वावन पलनु एक माछलु पडशे, एवु
 निमित्त कछु ते वात श्रावकोए आवीने भद्रबाहु स्वामी आगल कही
 के-स्वामिन् ! आ वराहमिहिरे कहेली वात सत्य छे किं वा असत्य छे ?
 त्यारे भद्रबाहु बोल्या-काइक सत्य छे अने काइक असत्य छे
 केम के पूर्व दिशाथी नहीं पण ईशान कोणथी वर्षा आवशे ते छ घडी
 दिवस पाछलो रहेशे, त्यारे पडशे पण त्रीजो पहोर कछो ते झूठ
 छे वली वावन पलनो नहीं परतु वायुथी सुकाइ जशे माटे साडी
 एकावन पलनो मत्स्य रहेशे ते कुडालाना मध्यभागमा नहीं पण
 कुडालानी कोर ऊपर एक वाजुए पडशे माटे वराहमिहिर मिथ्या
 त्वना योगथी आटलु झूलु बोले छे ए वात पण श्रावकोए राजाने
 कही राजा बोल्यो-साच झूठनी खबर हवे तरत पाच दिवसमा जणाइ
 आवशे पटलामा पाचमो दिवस आव्यो, त्यारे वर्षाद वरस्यो अने
 श्रीभद्रबाहु स्वामीना कहेवा प्रमाणे सर्व वात सत्य थइ त्यारे राजा
 प्रमुख सर्व लोकोए श्रीभद्रबाहु स्वामीनु ज्ञान वखाण्यु अने वराहमि-
 हिरनी काइ साची काइ झूठी वात पडी तेथी तेनी मान्यता कम
 थवा लागी एक दिवस राजाने घेर पुत्रजन्म थयो तेनी वराह-
 मिहिरे जन्मपत्रिका बनावीने तेमा कुमरनो एकसो वर्षनु आयुष्य वताव्यु

त्पारे सर्व लोक अक्षत लइने राजाने वधाववा आव्या. अन्यदर्शनी
 योगी संन्यासी प्रमुख सर्व आशीर्वाद आपवा आव्या, परंतु एक
 श्रीभद्रबाहु गया नहीं. त्पारे वराहमिहिर राजाने कहेवा लाग्यो के
 राजन् ! तमारे घेर पुत्रजन्म थयो ते भद्रबाहुने रुच्यो नहीं. तेथी
 ते आशीर्वाद आपवा आव्या नहीं. ए वात पण श्रावकोए जइ
 श्रीभद्रबाहुस्वामीने कही. त्पारे भद्रबाहु बोल्या-वारंवार केम जवाय.
 एकवार जइशुं. श्रावको बोल्या केम ?, गुरु बोल्या आठमा दिवसे
 रात्रीना वखते विलाडीना योगथी कुमरनो मरण थशे, त्पारे
 आवीशुं. ए वात श्रावकोए जइ राजाने कही, राजाए सर्व विलाडीयोने
 आखा गाममांथी घाहेर कहाडी मूकावी तथा विलाडी कोइना घरमां
 अथवा गाममां न आवी शके, तेवा सेंकडो गमे जापता कर्या. परंतु
 आठमा दिवसे दैवयोगे दासीना हाथथी कमाडनी ठांसणी वालकना
 माथा ऊपर आवी पडी तेथी बालक मरण पाम्यो. त्पारे वराहमिहिर
 बोल्थो विलाडीथी तो मरण पाम्यो नहीं ? पछी गुरुए ठांसणीनी
 ऊपर विलाडीना मुखनो आकार लाकडामां कोतरेलो हतो ते देख्वाव्यो.
 तेथी वराहमिहिर लज्जा पाम्यो. अने त्यांथी निकली अन्यत्र स्थानके
 जइ अज्ञानकष्टथी मरण पामीने व्यंतर देवता थयो. तेणे आवी श्रीसं-
 घमां मरकीना रोगनो उपद्रव कर्यो, तेथी घणा लोक मरवा लाग्या.
 त्पारे श्रीसंघनो उपद्रव टालवा माटे महा महिमावंत “ उवसग्गहर ”
 स्तोत्र गुरुए बनाव्युं. तेनो घर घरना विषे गणणो शरु थयो,
 तेथी सर्व उपद्रव दूर थइ गयो. पछी सर्व श्रावकोना घरमां जो थोडुं
 काम होय तो पण ते उवसग्गहरनो पाठ करे तेथी काम पार पडी
 जाय, एम करतां करतां छेवट लोकोमां एवी चाल पडी गइ के जो
 गाय दूध न आपे तो पण उवसग्गहर-स्तोत्र गणे त्पारे गाय पण
 दूध आपती थाय. तेमज कोइक स्त्री छाणा वीणवा गइ होय तेने कोइ

ધીજો માણસ છાણાનો ટોપલો ઉપડાવનાર ન મલે તો તે પળ ઉવસ-
ગ્ગહરનો પાઠ કરે તેથી નાગેન્દ્રને આવી તેનો ટોપલો ઉપડાવવું પડે
તેમજ કોઈ સ્ત્રી રોટલા કરવા વેઠી હોય અને તેનો છોકરો ખાડે
ગયો હોય ત્યારે તે પળ ઉવસગ્ગહરનો પાઠ કરે, તેથી તરત નાગરાજાને
ત્યા આવીને તે છોકરાને શૌચ કરાવવું પડે, ઉવસગ્ગહરસ્ત્રોત્રથી
નાગરાજ પાસે લોગ પવા નીચ કામો કરાવવા લાગ્યા ત્યારે નાગરાજ
સ્ત્રીજ્યા અને ગુરુપાસે આવી વિનંતિ કરી કે-મહારાજ ! સઘથી
હું એક ક્ષણમાત્ર પળ અલગો રહી શકતો નથી લોકો તો પૂર્વોક્ત
હલકા હલકા કામ મ્હારી પાસે કરાવે છે, ગુરુપ જાણ્યું કે એ
નિર્ભાગ્ય લોકો દેવને સ્ત્રીજાવશે તો ઉલટો અનર્થ થઈ પડશે
માટે આ સ્તોત્ર મ્હારી મૂકવું યુક્ત છે નાગેન્દ્રે કહ્યું કે આપ
છટ્ટી ગાથા મ્હારી મૂકો અને શેષ પાંચ ગાથાથીજ હું મ્હારે
સ્થાનકે બેઠો થકો સર્વ ઉપદ્રવ ટાલીશ એવું સામલીને ગુરુપ
છટ્ટી ગાથા મ્હારી દીધી શ્રીમદ્રવાહુ સ્વામીના કરેલા આવશ્ય
કનિર્યુક્તિ પ્રમુખ અનેક પ્રયો હાલમાં વિદ્યમાન છે એ શ્રીમદ્રવાહુ-
સ્વામી ૪૫ વર્ષ વૃદ્ધસ્થ પર્યાયમા, ૧૭ વર્ષ વ્રતપર્યાયમા, અને ૧૪ વર્ષ
યુગપ્રધાનપદમા, એવ સર્વાયુ ૭૬ વર્ષનો ભોગવીને શ્રીમહાવીર સ્વામીથી
એકસો સિતેર વર્ષ પછી દેવલોકે ગયા તથા વીજા શ્રીસંભૂતિવિજયજી
જાણવા તે ૪૨ વર્ષ વૃદ્ધસ્થ પર્યાયમા, ૪૦ વર્ષ ચારિત્રપર્યાયમા, અને આઠ
વર્ષ યુગપ્રધાનપદમા, એવ સર્વાયુ ૯૦ વર્ષનો ભોગવીને સ્વર્ગલોકમા
ગયા એ છટ્ટો પાટ

શ્રીધૂલિમદ્રજી અને ઘરરુચિનો સચ્ચિત્ત ઘૃત્તાન્ત—

શ્રીસંભૂતિવિજયજી અને શ્રીમદ્રવાહુસ્વામીના પાટે આર્ય ધૂલિ-
મદ્રજી ગૌતમ ગોત્રીયા થયા તેમનો સવધ આવી રીતે કે-પાહલી-
પુર નગરમા નવમો નદરાજા રાજ્ય કરે છે, તેનો શકઢાલ નામે પ્રધાન

छे. तेनी ' लाछलदे ' नामा भार्याना वे पुत्र थया. एक थूलिभद्र अने वीजो सिरियो. एक दिवस वररुचि नामा ब्राह्मण राजा पास आव्यो. तेणे एकसो आठ काव्य नवा वनावीने संभलाव्या. एम ते ब्राह्मण नित्य आवीने एकसो आठ काव्य नवा नवा वनावीने राजा आगल कहे पण ज्यारे प्रधान तेनी प्रशंसा करे त्यारे राजा दान आपे. नहीं कां दान आपे नहीं. अने प्रधान तो वररुचिने मिथ्यात्वी जाणी तेनी प्रशंसा करे नहीं. त्यारे वररुचिभट्टे प्रधाननी स्त्री लाछलदेने कहुं. स्त्रीए प्रधानने कहुं के विचारा ते भट्टने कांडक अपावजो. त्यारे प्रधानना मनमां तो अपाववानो विचार न हतो पण स्त्रीना कहेवाथी राजसभामां कहुं के ए काव्य सारा छे त्यारे राजाए संतुष्ट थइने नित्य तेने एकसो आठ सोनैया आपवा मांड्या. एम घणा दिवस देतां थया त्यारे प्रधाने जाण्युं के आवी रीते तो सर्व धन नाश थइ जशे. एवुं चिंतवीने पोतानी सात पुत्रीयो छे ते एवी बुद्धिमान् छे के पहेली पुत्री तो एकवार कांड काव्य प्रमुख सांभले तो ते काव्य तेने मुखपाठ थइ जाय अने फरी तेनो पाठ कही संभलावे. एमज वीजी पुत्री वे बार सांभले तो तेने मुखपाठ थइ जाय. त्रीजी त्रणवार. चौथी चारवार एम यावत् सातमी सात वखत सांभलीने पाठ पाछो कही संभलावे. एम सात पुत्रीयो महा चतुर छे. तेने सीखावी मूक्युं के तमे राजसभामां एवुं कहेजो के ए काव्य जूना छे. अमोने आवडे छे. एम कही मुखपाठे संभलावजो. प्रभाते वररुचि पण एकसो आठ काव्य वनावीने सभामां आवी कहेवा लाग्यो, ते वखते प्रधान बोल्यो के महाराज ! आगलना आपणा वडेरा नंदराजानी पास कहेला ए काव्यो छे ते नित्य आवी कहे छे. ए काव्यो तो सर्व म्हारी पुत्रीयोने पण आवडे छे. त्यारे राजाए पुत्रीयोने बोलावी सर्व काव्य कहेवराव्या. ते साते जणीए अनुक्रमे एक वीजानी पाछल मुखपाठे कही संभलाव्या. त्यारे

राजाए भट्टने निर्भ्रंछना करी कहाडी मूक्यो पछी ते वररुचिए गगा-
नदीमा एक यंत्र गोठवीने तेनी कल ऊपर छानो पाचसौ सोना म्होरोनो
दडो नित्य मूकी आवे, अने प्रभाते लोक भेला करी त्या जइ गगानी
स्तुतिना नवा काव्य कही कल खटकावे के पाचसौ सोना म्होरोनो दडो
हाथमा आवी पडे ते कौतुक जोइने लोको वोल्वा लाग्या के जुओ ।
राजाए आपवानु वध कर्यु तो पण आ पडितने गगादेवीज द्रव्य
आपे छे ए वात राजाए साभली त्यारे प्रधानने कछु के आपणे पण
जोवा चालीए, प्रधाने कछु आवती काले चालीशु पछी प्रधाने त्या
छाना छूपा माणसो वेसाच्या ते ज्यारे साजनी वखते भट्ट सोना म्हो-
रोनी पोटली यत्रमा मूकी आव्यो त्यारे ते छाना बेठेला माणसोए
पोटली कहाडी लइने प्रधानने आपी प्रभाते राजा प्रमुख
सर्व लोको जोवा गया त्यारे ते वररुचि पण गगादेवीनी स्तुति करी
घणा जोरथी कल दवावे छे, तो पण हाथमा काइ आवतु नथी
त्यारे राजा वोल्थो, आम केम थयु ? ते वखते प्रधाने सर्व प्रपच प्रगट
करीने पोटली वतावी पाछी भट्टने सोंपी दीधी. तेथी लोकोमा भट्टनी
घणी निंदा थइ भट्ट मंत्री ऊपर द्वेष करवा लाग्यो एवा अवसरमा
प्रधानना छोकरा सिरियानो विवाह मढाणो त्यारे प्रधानना घरमा
शस्त्र प्रमुख अनेक तरेहनी तैयारीयो देखीने भट्टे एक दुहो बनावी
पोतानी पासे भणया आवनार छोकराओने शिराव्यो के “नदराय जाणे
नहीं, जे सिकडाल करेसि । नदराय मारी करी, सिरियो रज्ज ठवेसि
॥ १ ॥ ” ए दुहो छोकरा राजाना महेल पासे आवीने कहेता थका
निकल्या, राजाए भट्टने पूछ्यु आ वात केम छे ? भट्टे कछु-तमे
चोकसी करावो सर्व जातिना शस्त्र तैयार थाय छे राजाए चोकसी
करावी युद्धसामग्री जाणीने कुपित थयो, अने निरधार कर्यो के सकडा-
लना सर्व कुटुंबने मरावी न्हाखवु जोइए आ वात सकडाले जाणी त्यारे

राजा पासे आव्यो, राजाए सकडालने जोइ म्होडुं फेरवी लीधुं त्यारे प्रधान घेर आवीने सिरियाने कहेवा लाग्यो के-म्हारी वात सांभल. ज्यारे हुं जइ राजाने नमस्कार करुं ते वखते तुं म्हारुं मस्तक तरवारथी कापी नाखजे. ए वात घणीज महेनतथी सिरिए मान्य करी. पछी सकडाले राजाने प्रणाम कर्यो. राजाए म्होडुं फेरवी लीधुं. प्रधाने पोताना मुखमां तालपुट विष न्हांखी लीधो. सिरियो वोल्हो के ' जे कोइ राजानो द्वेषी होय तेने तो मारवोज जोइए ' एवुं कहीने तरवार मारी तेथी मस्तक कपाइ गयुं. राजा घणो खेद करीने पछी संतुष्ट थइ सिरियाने कहेवा लाग्यो के त्हारा पितानो अधिकार तुं ले, सिरियो वोल्हो-म्हारो म्होटो भाइ थूलिभद्र छे तेने अधिकार आपवो जोइए, राजाए पूछयुं ते क्यां छे ? त्यारे सिरिए कहुं म्हारो भाइ न्हानपणमां शास्त्र वांचवा ऊपर कालनिर्गमन करतो हतो ते परण्यो हतो पण पोतानी स्त्री पासे जतो नहीं. तेथी म्हारा मातपिताए जाण्युं के ए संसारनी कला शीखशे नहीं एवुं विचारीने कोशा वेइयाने कला शीखववा माटे सोंप्यो छे, तेने वार वर्ष थया. वेइयाने त्यांज लोभाइ गयो छे. वार क्रोड सोनैया खर्ची दीधा. माटे तेने वोलावीने अधिकारी करो. राजाए थूलिभद्रने तेडवा माटे छडीदार मोकल्यो, त्यारे वेइया बोली राजा पासे म जाओ. केम के जाशो तो फरी राजा तमोने म्हारी पासे आववा देशे नहीं अने म्हाराथी पण तमारा विना कोई रीते रहेवाशे नहीं, माटे तमारे जावुं न जोइए. त्यारे थूलिभद्र वोल्हो के एक तो म्हारा पितानुं मरण थयुं छे. अने बीजो वली राजानो हुकुम आव्यो छे ते फरी शके नहीं, तो पण एकवार तने मलवा माटे तो जरूर आवीश. एवुं कहीने पोताने घेर आव्यो. भट्टना प्रपंचनी सर्व वात तथा पिताना मरणनी सर्व वात सांभलीने पछी राजा पासे गयो. राजाए तेने प्रधान पद ग्रहण करवा कहुं. थूलिभद्र वोल्हो, विचारीने ग्रहण करीश.

રાજાએ કહ્યું—તુરત વિચારી લે પછી રાજાની જ અશોકવાહીમા જઈને વિચાર કર્યો કે—આ સસાર તો મતલબી છે, કોઈ કોઈનો સગો નથી મ્હારા પિતાની જેવી અવસ્થા થઈ તેવી જ અવસ્થા મ્હારી પણ એક દિન થવા સમ્ભવ છે માટે રાજ્યના કામમા આ લોકનું પણ સુખ નથી અને પરલોકમાં તો નરકની પ્રાપ્તિ થાય એમ સસારને અસાર જાણી, વૈરાગ્યરંગ રંગિત થઈ, રત્નકલ્પનો ઓઘો વનાવી, લોચ કરી, સાધુ થઈને રાજાના પાસે જઈ ધર્મ-લાભ આપ્યો અને તરત ત્યાથી નિકલ્યો રાજાએ જાણ્યું કે આવ્યસની છે માટે વેગ્યાને ઘેર જશે પણ વિચારીને જોવા લાગ્યો ત્યારે તે તો કોઈ મહાદુર્ગંધિત ગલીમાથી થઈને ગામ બાહર નિકલી ગયા પણ દુર્ગંધથી નાક ઢાક્યું નહીં. તેથી રાજાએ જાણ્યું કે એ સ્વરેસ્વરો વૈરાગ્યવાન છે પછી થૂલિભદ્રજીએ જઈને શ્રીસમ્ભૂતિવિજયજીની પાસે દીક્ષા લીધી અને રાજાએ સિરિયાને મંત્રીપદની મ્હોર આપી

ચોમાસુ આવ્યું ત્યારે શ્રીથૂલિભદ્રજી ગુરુના આદેશથી કોશાવેશ્યાને ઘેર ચોમાસુ રહ્યા અને વીજો સાધુ સિંહની ગુફામા ચોમાસુ રહ્યા, તથા વ્રીજો શિષ્ય સર્પના વિલ ઉપર ચોમાસુ રહ્યા ચોથો સાધુ કુચાના વચલા કાષ્ટ ઉપર ચોમાસુ રહ્યા, એ ચારેમાથી થૂલિભદ્રજી વેશ્યાને ઘેર ચામાસુ રહ્યા છે, ત્યાં ચોમાસુ નિર્ગમન કરવું મહા કઠણ છે, એક તો વર્ષાઋતુ છે, તે કામની જગાવવા વાલી છે કેમકે જે કાલમા મેઘ ગર્જારવ કરે, વીજલી ચમકે, મોર વોલે, પપડ્યા પિંડ પિંડ કરે, એવા કાલમા ભોગની વાછા ઘણી વાય છે ખલી રહેવાને ચૌરાસી આસનચિત્રિત ચિત્રશાલાવાલી જગા, અને સાવાને પડરસ ભોજન નિત્ય મલે, એ સર્વ ભોગના અગ મલે અને જો સ્ત્રી રાગવાલી ન મલે તો સર્વ નિષ્ફલ થાય પરંતુ અહીં થૂલિભદ્રજીને તો કોશા વેગ્યા સરસ્વી સર્વમા અગ્રેસર રાગવાલી સ્ત્રી મલી છે, તેણે મ્હોટી ઉમેદથી ચિત્ર શાલામા ઉતાર્યા, અનેક પ્રકારના ભોજન કરાવ્યા, અનેક તરેહના

हाव भाव कर्या, फूल ऊपर नाटक कीधुं, भोग विलासना वचन वोली, तथापि ए महापुरुषनुं एक रोम पण डग्युं नहीं. छेवटे वेश्या वोली के हुं आटला विलास करुं लुं तेनुं कांइ प्रत्युत्तर तो आपो. मुनिए उत्तरमां कहुं के हे भोली ! धर्म विना सर्व अवतार निष्फल छे. इत्यादिक उपदेश सांभलीने कोशा श्राविका थइ, एक राजाना हुकुमदार पुरुष विना बीजा कोइ पण पुरुषने घरमां पेसवा देवो नहीं एवो अभिग्रह लीधो. कोशाने श्राविका वनावी, पछी चोमासुं पूरण थयां थूळिभद्र मुनि गुरु पासे आव्या. अने बीजा त्रण साधु पण आव्या, तेमने तो गुरुए किंचित् उठीने कहुं के हे दुकर-कारक ! भले आव्या अने थूलिभद्रजीने तो आवतो देखतां ज तत्काल गुरु उठी उभा थइने वोल्या—भले आव्या, अहो ! दुकरकारक दुकर कारक, एवं सांभली सिंहगुफावासी साधुए अमर्ष आणीने विचार्युं के आ गुरु पण धनवंतना गरजु देखाय छे. केमके जे खूब माल खाइने मातो थइ आव्यो तेने तो अहो 'दुकरदुकरकारक' एवं कहुं. अने में एवं कठण तप कर्युं, तेने तो 'दुकरकारक' एटलुंज कहुं, एवं जाणीने आवता चोमासे सिंहगुफावासी साधुए गुरुने कहुं के हुं वेश्याने घेर चोमासुं करवा जइश. गुरुए कहुं—वत्स ! कामदेवनी राजधानी सरखा घरमां जइ चोमासुं करवानुं काम अत्यंत कठण छे, तुं भ्रष्ट थइ जइश माटे त्हारे जावुं नहीं. तो पण तेणे मान्युं नहीं, अने कोशाने घेर चोमासुं रहेवा गयो. त्यां एक सामान्य जग्या वेश्याए तेने रहेवा माटे आपी अने तेनी पासे सामान्य वेष करीने वेठी, तो पण तेनुं रूप देखीने मुनि मुनिपदथी डगी गयो अने भोग माटे प्रार्थना करवा लाग्यो, त्यारे वेश्या वोली—धन विना तमारी कामना सिद्ध न थाय. साधुए कहुं के धन क्यांथी लइ आवुं ? वेश्या वोली—नेपाल देशनो राजा साधुओने रत्नकंवल आपे छे त्यांथी लइ

आवो साधु भोग करवानो मतलबी थयो माटे चोमासाना दिव-
सोमा कीचड खुंदतो खुदतो नेपाल देशमा गयो. त्याना राजा पासेथी
रत्नकण्ठ लइने पाछो बल्यो रस्तामा चोरोनो सूडो घोल्थो के-“ लक्ष
याति ” चोरोए सूडानी बाणी साभलीने साधुनी पासेथी रत्नकण्ठ
पडावी लीथो फरी पाछो राजा पासे जइ कहेवा लाग्यो के कण्ठ
चोरोए छुटी लीथो त्यारे राजाए वासनी लाकडीमा रत्न कण्ठ मूकीने
दीथो पाछो फरता बली पण रस्तामा सूडो घोल्थो “ लक्ष याति ”
ते चोरोए साभल्यु. परतु कण्ठ दीठामा न आनी, तो पण चोरोए
जाण्यु के अमारो सूडो झूठु बोले नहीं, तेथी मुनिने कष्ट तमारी
कण्ठ अमे लइथु नहीं, पण सत्य कहो, के तमारी पासे कण्ठ छे
के नथी ? मुनिए सत्य कालु, चोरोए छोडी दीथो मुनिए रत्नकण्ठ
लावीने वेड्याने दीथो, वेड्याए स्नान करी कावलथी शरीर पुछीने
खालमा न्हायी दीथो ते जोड साधु घोल्थो, हे भोली ! एवा अमूल्य
रत्नकण्ठने खालमा केम न्हायी दीए छे ? वेड्या बोली अरे मूर्ख !
तु पण थु करे छे ? के आ महा दुर्लभ इहलोकमा अने परलोकमा सुख-
कारी रत्नकण्ठथी पण अत्यंत अधिक मूल्यवान् एवु चारित्र रूप
रत्न छे तेने मलमूत्रथी भरेछु एवु जे म्हारु शरीररूप दुर्गन्धित खाल
तेमा न्हायजा तैयार थयो छे ? माटे तु म्हाराथी अधिक मूर्ख देखाय
छे एवु साभली प्रतिबोध पामी, ते साधु पाछो गुरुनी पासे आथीने
फरीथी चारित्र लइ शुद्ध थयो

एक दिवसे राजाना रथकारे कोशा वेड्याने घणीज स्वरूप
वाली साभली तेथी तेनी पासे जवानी इच्छा थउ पण राजाना दुयुम
विना धीजाने वेड्या राखे नहीं एप्रो तेनो नियम जाणीने रथकारे
राजाने कोइ पोतानी कला घतायीने राजी कयो त्यारे राजा प्रसन्न
थइने घोल्थो के-मांग जे तु मागे ते न आपु रथकारे कोशानी

सांगणी करी, राजाए हुकुम आप्यो अने कोशाने रथकार सौप्यो. कोशा नित्य प्रत्ये रथकारना पासे श्रीथूलिभद्रजीना गुण गान करे, ते जोइ रथकारे जाण्युं के हुं एने कोइ कला वतावुं तो ए म्हारा गुण जाणशे ने म्हारी स्तुति पण करशे. एवुं चित्तवीने गोखमां वेसी एक बाणथी सात केरीनो भुमखो वींध्यो तथा तेनी पछवाडे वली वीजुं बाण सांघ्युं एम एकैकनी पछवाडे बाणो सांधीने गोखमां वेठा थकां ज आंवांनी लूंव तोडीने वेदयाने आपी दीधी, अने कहेवा लाग्यो के जो आ म्हारी कला केवी छे ? त्यारे कोशावेदयाए एक राइना दाणानो ढगलो करी तेना ऊपर फूल सहित एक सूइ ऊभी राखीने तेनी ऊपर नाटक कर्तुं. ते नृत्य जोइने रथकार अत्यंत खुशी थइ गयो अने कहेवा लाग्यो के मांग मांग हुं त्हारी ऊपर संतुष्ट थयो छुं. कोशाए कर्तुं तमे केवो तमासो जोयो, के जेथी खुशी थइने म्हारा ऊपर प्रसन्न थया ? आ में जे सूइनी अणी ऊपर नृत्य करी वताव्युं एवी कलाओ जो शीखवा वेसीए तो हजारो शीखी शकाय छे. तेमज आपें जे आभ्रनी लूंव तोडी, ए पण शीखवुं सहेल छे. एमां कांइ कठण नथी, अभ्यास करवाथी वथी कला शीखी शकाय तेवी छे. परंतु म्हारा जेवी स्वरूपवाली स्त्री पासेनी पासे ऊभी रहेली हती, अने वली चोमा-माना दिवस हता, तेमज कामने जागृत करनारी एवी आ चित्रशाला इना तथा शरीरने पुष्टीना करनारा, अने मन्मथने उत्तेजन आपनारा एवा घणा श्रेयसां श्रेय भोजन मलता हता ते आरोगीने रात्रि दिवस स्वर्ग पामे रहेता. तेम हुं पण तेमना ऊपर मोहित थई हमेश सराग दर्पार्थ बहुत प्रीतिपूर्वक विषयसेवन करवानी याचना करती हती. आटलो अनुकूल चांग छतां एक क्षणमात्र पण जेनुं मन चलायमान थयुं नही एवी कला श्रीथूलिभद्रजीनी पासे हती, ते शीखवी घणीज कठण छे. मद्दा मुनिवरना आगल में घणा प्रकारना चाला कर्या तो पण ते

महापुरुष किंचिन्मात्र डग्या नहीं धन्य छे एमना मातपिताने के जेना कुलमां एवो पुरुपरत्न उत्पन्न थयो, एवो उपदेश आपी रथकारनु मन बेराग्य तरफ वालीने श्रीथूलिभद्रजी पासे मोकल्यो, तेणे पण थूलिभद्रना पासे दीक्षा लीधी

हवे ते समयमा धार वर्ष पर्यंत काल पड्यो त्यारे त्या सर्व मुनिराजो अग्यार अगना जाणनारा रह्या, पण द्वादशागीना जाण नारा कोइ न रह्या त्यारे सर्व सघे वे मनुष्य मूकीने श्रीभद्रबाहु स्वामीने बोलाव्या, भद्रबाहु स्वामीए कह्यु म्हे प्राणायाम ध्यान चालु करेल छे माटे म्हाराथी आवी शकाय तेम नथी तेमने श्रीसघे फरीथी कहेवराव्यु के महाराज ! जे श्रीसघनी आज्ञा न माने तेने केवा प्रका रनो दड आपवो ? श्रीभद्रबाहुजी बोल्या तेने गच्छ बाहेर करवो एवी आज्ञा छे पण मन्हे ध्याननो अतराय पडशे माटे श्रीसघने एम करवु योग्य छे के भणवावाला साधुओने म्हारी पासे मोकली आपवा तेथी तेमने भणाववानु कार्य बनी शकशे त्यारे श्रीसघे मल्ली श्रीथूलिभद्र प्रमुख पांचसौ साधुओने श्रीभद्रबाहुस्वामी पासे मोकल्या, त्या गुरुए सर्व साधुने सात वाचना दीधी तेमा बीजा सर्व साधु तो भणवाथी हारी गया परतु एक श्रीथूलिभद्रजी वे वस्तुथी ऊणा दश पूर्व भणी गया एवामा श्रीथूलिभद्रजीनी सात व्हेनो-यक्षा, यक्ष-दिक्षा, भूता, भूतदिक्षा, सेणा, वेणा अने रेणा ए साते साध्वीओ श्रीसमूतिविजयजीनी शिष्यणीओ थयेली छे, ते श्रीथूलिभद्रजीने वादवा सारु आवी तेणे प्रथम श्रीभद्रबाहु स्वामीने वादीने पूछ्यु के थूलिभद्रजी क्या छे ? गुरु बोल्या-पर्वतनी गुफा माहे भणेला पूर्वनी आह्वति करे छे त्यारे साते जणी त्या गइ, तेमने आवती जोइ ज्ञाननो चमत्कार देखाडवा माटे श्रीथूलिभद्र सिंहनु रूप करी वेठा त्या सिंहने देखी साध्वीओ भय पामी थकी फरी गुरु पासे आवीने कहेवा

लागी के महाराज त्यां तो सिंह बैठो छे. त्यारे गुरुए ज्ञानथी जाण्युं के एणे विद्या प्रगट करी जणाय छे, एम विचारीने कहुं के हवे तमे जाओ, थूलिभद्रजी त्यांज छे. ते फरी गइ अने भाइने देखी हर्ष सहित वंदना करी, वली गुरु पासे आवीने कहेवा लागी के महाराज ! “अमारी साथे सिरिये दीक्षा लीधी हती. तेने यक्षाए उपवास-कराव्यो, तेथी ते देवलोक गयो. पछी यज्ञाने प्रायश्चित्त लेवा माटे श्रीसंघने कहुं. त्यारे श्रीसंघे काउसगग करीने शासन देवीने सीमंधर-स्वामी पासे मोकली, सीमंधरस्वामीना मुखथी वे चूलिका लइने शास-देवी पाछी आवी. ” एवुं कही गुरुने वांदीने पोताने स्थानके गइ. एक दिवसे श्रीथूलिभद्रजी पोतानो ब्राह्मण मित्र हतो, तेना घेर गया. त्यां ब्राह्मणनी स्त्रीने पूछ्युं—म्हारो मित्र क्यां छे ? स्त्रीये कहुं घरमां खावा माटे कांइ नथी तेथी गाममां भीख मांगवा गया छे. त्यारे श्रीथूलिभद्रजीए ज्ञानवलथी जोयुं तो एना घरमां वडिलोपार्जित घणुं धन भरेलुं दीठुं, पण ब्राह्मणने तेनी खबर नथी माटे भीख मांगे छे, पछी श्रीथूलिभद्रजीए पोतानी दृष्टीथी दाटेला धननुं ठेकाणुं तेनी स्त्रीने बताव्युं, अने पोते चाल्या गया. ब्राह्मणे आवीने पोतानी स्त्रीना कहे-वाथी दाटेला धननुं स्थानक जाण्युं अने विचार्युं के पक्का मुद्दा विना मुनिराज दृष्टी आपे नहीं. माटे तेणे धरती खोदी जोयुं तो तेमांथी घणुं धन निकल्युं. तेना योगे ब्राह्मण सुखी थयो. एही रीते एक सिंहनी विकुर्वणा करी अने बीजुं ब्राह्मणने धन देखाड्युं, ए वे वातो अयोग्य करीने श्रीथूलिभद्रजी गुरुनी पासे वाचना लेवा आव्या. त्यारे गुरुए कहुं के पूर्वोक्त वे काम करवाथी तमे वाचना लेवाने अयोग्य थया छो, फूटेला भाजनमां दूध भरिये तो ठेरे नहीं, तेम तमने पण वाचना हवे देवाय नहीं. एवुं सांभली श्रीथूलिभद्रजी उदास थया. श्रीसंघने विनंति करी के म्हारामां चूक पडी छे माटे गुरु

वाचना आपता नथी श्रीसधे मली थूलिभद्रजीने वाचना आपवा माटे भद्रवाहुगुरुने अरजी करी ते ऊपरयी गुरुए चार पूर्व मूल पाठे वचाव्या पण अर्थ शीखाव्यो नहीं वली एवु पण कह्यु के ए चार पूर्व तमारे बीजा कोइने भणाववा नहीं त्यारयी पाछला चार पूर्वना ज्ञाननो विच्छेद थयो, अने दश पूर्वनु ज्ञान रह्यु ए श्रीथूलिभद्रजी आचार्य गृहस्थवा समां त्रीश वर्ष, व्रतपर्यायमां चोवीस वर्ष, अने युगप्रधानपदमा पेंता-लीस वर्ष, एव सर्वायु नवाणु वर्षनो भोगवीने श्रीमहावीर स्वामीना निर्वाण पछी बसौ ने पन्नर (२१५) वर्षे देवलोक गया, एमा एक श्रीजवूस्वामी केवली थया अने बीजा सर्व श्रुत-केवली थया

आर्यमहागिरि, आर्यसुहस्ति अने राजासप्रतिनु वृत्तान्त—

श्रीथूलिभद्रस्वामानीना पाटे एक तो श्रीआर्यमहागिरि एलापत्य गोत्री अने बीजा श्रीआर्यसुहस्ति वाशिष्ट गोत्री, ए वे शिष्य आचार्य थया तेमना बखतमा जिनकल्प मार्ग विच्छेद थयो हतो, तो पण श्री आर्यमहागिरिजीए जिनकल्पनी तुलना करी एटले जिनकल्पनी मर्यादा प्रमाणे वर्त्तवा लाग्या एक दिवसे श्रीआर्यसुहस्तिसूरि कोइ शेठना घेर उपदेश आपी रह्या हता एज अवसरमां श्रीआर्यमहागिरिजी गोचरीए आव्या, तेमने देखीने श्रीआर्यसुहस्ति तरत उठीने ऊभा थया त्यारे शेठे पूछयु के ए महात्मा कोण छे ? आर्यसुहस्तिसूरिए शेठनी आगल आर्यमहागिरिजीनी स्तवना करीने सर्व वृत्तात कह्यो वली एमना समयमा दुकाल पड्यो, धान खावाने मलवु मुशकिल थयु, तेथी सर्व लोक दु खी थया, राजा जेवा हता ते पण रांक जेवा थइ गया, तो पण श्रावक लोको साधुओने बहु भिक्षा आपता हता साधुओने घणी भिक्षा मलती देखीने एक भिखारी साधुओनी पछवाडे चालवा लाग्यो, अने बोल्यो के मने खावाने आपो तमोने घणु खावानु मखे छे साधुओए कह्यु के अमारा गुरुने पूछी तेनी आज्ञा लइ आव त्यारे भिखारी गुरुनी पासे

आव्यो, गुरुए कह्युं के अमारा जेवो होय तेने अमे आपीए. भिखारीए कह्युं के भले तमारा जेवो मने पण बनावी ल्यो. ते सांभली गुरुए पण भावी लाभ जाणी दीक्षा आपीने, तेनी इच्छा मुजव भोजन कराव्युं. अने कह्युं के पूर्वकृत पुन्यना उदयथी तमने चारित्र मळेल छे माटे शुद्ध भाव राखजो. एटलामां तेने उलटी थइ, त्यारे सर्व साधु तेनो वैयावच्च करवा लाग्या, तेथी भिक्षुए चारित्रनी अनुमोदना कीधी अने मरण पामीने उज्जयणी नगरीसां श्रेणिक राजाना पाटे कोणिक राजा, तेना पाटे उदायिन राजा, तेना पाटे नापित नंद नामे नव राजानां नव पाट थया. तेरसा पाटे सौर्य-चंद्रगुप्त, चौदसा पाटे विन्दुसार, पन्नरमा पाटे अशोकश्री अने सोलसा पाटे अशोकश्रीनो पुत्र कुणाल थयो, ते कुणालनो पुत्र संप्रतिनामे राजा थयो. जन्मतां ज तेना दादाए तेने राज्य आप्युं, ते अनुक्रमे त्रण खंड पृथ्वीनुं राज्य भोगवनारो थयो, एक दिवसे संप्रतिराजा गोखमां वेठो हतो, तेणे रथयात्रामां आर्य सुहस्तिसूरिने जता दीठा, तेथी राजाने जातिस्मरण ज्ञान उपन्युं अने पूर्वे भिक्षुना भवमां पोते साधु थयो हतो, ते सर्व वृत्तान्त दीठामां आव्युं, त्यारे गोखथी नीचे उतरी, गुरुने पगे लागीने पूछ्युं के स्वामिन् ! अव्यक्त सामायिकनुं शुं फल ? गुरुए कह्युं, राज्यादि प्राप्ति थाय, ते सांभली संप्रति राजा वली विशेष दृढ थइने गुरुने पूछवा लाग्यो के स्वामिन् ! मने आप ओलखो छो ? गुरु उपयोग आपीने बोल्या के तुं भिक्षुना भवमां अमारो शिष्य हतो, तो हवे तने राज्य मल्युं छे माटे धर्मवृद्धि कर, एवुं गुरुनुं वचन सांभलीने राजाए श्रावकपणुं लीधुं अने सवालाख जिनमंदिर नवा कराव्या, सवाकोटी जिनविंव प्रतिष्ठाव्या, तेर हजार जीर्णोद्धार कराव्या, पंचाणुं हजार पीतलनी प्रतिमाओ भरावी, सातसौ दानशालाओ करावी, देवालयोथी सर्व पृथ्वी शोभायमान करी, कर छोडाव्या, साधुओना वेश पहेरावीने पोताना सुभटोने

અનાર્ય દેશોમા મોકલી ત્યાંના લોકોને સમજાવીને સાધુઓને અનાર્ય દેશોમા વિચરાવ્યા, તથા વીજા ધૃત, ગોલ, વચ્ચ પ્રમુખના સર્વ વ્યાપારીઓને, તેમજ કદોઈ લોકોને કહેવરાવી દીધુ કે તમે શુદ્ધ આહારાદિક મુનિઓને વ્હોરાવજો, તેના પૈસા જે થાય તે રાજમંડા-રથી લઈ જાજો, પણ એ વાતની સાધુઓને સ્વચર પડવા દેશો નહીં, લોકો પણ તેમજ સાધુઓને આહારાદિક દેવા લાગ્યા, સાધુઓ પણ શુદ્ધ જાણીને આહારાદિ વ્હોરવા લાગ્યા, ઇટલામા આર્યમહા-ગિરિજી બોલ્યા કે શિષ્યો ! આવો સ્નિગ્ધ સદોષ આહાર નિત્ય કેમ લઈ આવો છો ? ત્યારે શિષ્યો બોલ્યા કે અમે ચોકસી તો નિત્ય કરીએ છીએ, પણ એની માલમ પડતી નથી ગુરુએ કહ્યું હવે સારી રીતે ચોકસી કરજો, પછી શિષ્યોએ ગોચરી ફરતા છોકરાઓને પૂછ્યું, કે તમને નિત્ય લાડુ પ્રમુખ ક્યાથી મળે છે ? છોકરા બોલ્યા—મહારાજ ! એ સર્વે આપનો પ્રતાપ છે, અમે પણ તમારા પ્રતાપથી લાડુ પ્રમુખે ખાઈએ છીએ, અને આપને પણ વ્હોરાવીએ છીએ, રાજાનો મહાર અલૂટ છે, તે સામલી શિષ્યોએ આવીને આર્યમહાગિરિજીને કહ્યું આર્યમહાગિરિએ રાજદ્રવ્ય સમજીને આર્યસુહસ્તિને કહ્યું, કે તમે આહારની ચોકસી વરાવર કરો છો કે નથી કરતા ? આપણને રાજદ્રવ્ય આવે છે તે કેમ ? ત્યારે આર્યસુહસ્તિ વિના ઉપયોગથી બોલ્યા કે રાજદ્રવ્ય તો સર્વત્ર છે, રાજદ્રવ્ય ક્યા નથી ? તે ફરમાવો. આર્ય-મહાગિરિજી બોલ્યા, આવી શિયિલપણાની વાત તમે કેમ કરો છો ? જો તમે પોતેજ એવું બોલશો તો પછી દોષનો પરિહાર કેમ થશે ? માટે હવે તમારે ને અમારે સામોગિકપણું નથી, એમ માનજો એવું કહીને અન્યત્ર વિહાર કરી ગયા આર્ય મહાગિરિ ૩૦ વર્ષ ગૃહસ્થાવાસમા ૪૦ વર્ષ વ્રતમા અને ૩૦ વર્ષ યુગપ્રધાનપદમા એવ સર્વાયુ ૧૦૦ વર્ષનો ભોગવીને સ્વર્ગવાસી થયા અહીં સુધી તો એકજ સમાચારી અને

एकज गच्छ हतो परंतु श्रीआर्यसुहस्तिसूरिथी सांभोगिकपणुं भिन्न थयो, आर्यसुहस्ति ३० वर्ष ग्रहस्थावासमां, २४ वर्ष व्रतपर्यायमां, अने ४६ वर्ष युगप्रधानपदवीमां, एवं १०० वर्षनुं सर्वायु भोगवीने वीर-निर्वाणथी २५१ वर्ष वाद देवलोक गया.

९ श्रीआर्यसुहस्तिना वे शिष्य थया—एक तो सुस्थित अने बीजा सुप्रतिवद्ध. एमणे कोटी वार सूरिमंत्र जप्यो. काकंदी नगरीमां जन्म्या, तेमनुं व्याघ्रापत्य गोत्र हतुं. एमना पाटे १० श्रीआर्य-इंद्रदिन्नसूरि कौशिकगोत्रीया थया. एमना पाटे ११ श्रीआर्यदिन्न-सूरि गौतम गोत्रीया थया, एमना पाटे १२ श्रीआर्यसिंहगिरि कौशिक गोत्रीया थया जे जातिस्मरण ज्ञान पास्य हता, एना पाटे १३ आर्य-वज्रसूरि गौतम गोत्रीया थया, एमना पाटे १४ आर्यवज्रसेनसूरि उत्कौशिक गोत्री थया, एमना चार शिष्य थया—एक नाइल, बीजो पोमिल, त्रीजो जयंत अने चोथो तापस. ए चारेना नामथी चार शाखाओ निकली.

वज्रस्वामी अने वज्रसेनसूरि—

आर्यसिंहगिरिथी मांडीने त्रण पाटनुं संक्षिप्त स्वरूप देखाडे छे—श्रीसिंहगिरिनी पासो सुनंदानो भाइ आर्यसमित तथा बीजो सुनंदानो भरतार धनगिरि ए वे जणे दीक्षा लीधी. अने सुनंदा गर्भवती हती तेने तुंववन गाममां मूकी दीधी. पछी सुनंदाने पुत्र थयो, ते वखतमां बीजी पाडोसीनी स्त्री बोली के—वाइ ! जो आज एना बाप धनगिरि दीक्षा न लीधी होत, तो आ पुत्रना जन्मनो म्होटो महोत्सव थात. पण हमणां तो पिता बिना बीजो कोण आवीने महोत्सव करे. एवी बात सांभलीने ते बालकने जातिस्मरण ज्ञान उपन्युं. त्वारे बालके जाण्युं के हुं जो म्हारी माताने राजी राखीश तो ए मुजने छोडशे नहीं. माटे कोइ रीते एने कंटालो उपजे

तेवो उपाय करुं तो ए मने त्यागी देशे, त्यारे हु दीक्षा लइश एवु जाणी माताने उद्वेग कराववाने माटे नित्य रुदन करवानु चालु कर्युं केमके एने तो चारित्र लेवानो भाव वचें छे त्यारे वालकना रुदनथी माता घणो उद्वेग करवा लागी अने विचार्युं के हुं आ पुत्रने शु करु ? कोइने आपी दउ तो ठीक एवा अवसरमा सिंहगिरि आचार्य त्या पधार्या, त्यारे धनगिरि गोचरीए जवा लाग्या, तेने गुरुए ज्ञानदृष्टीयी विचारिने कहु के आज तमोने गोचरीमां सचित्त-अचित्त वस्तु जे काइ मले ते लइ लेवी पछी धनगिरि गोचरी फरता फरता सुनदाना घरे गया सुनदा बोली आ तमारा पुत्रे तो मने उलटो सताप करी दीधो छे, माटे एने लइ जाओ धनगिरि कहु हमणा तो तु आपे छे पण पाछलथी हु ख करीश. सुनदा बोली, हु दु ख नहीं करु, तमे सुखेथी लइ जाओ. त्यारे धनगिरिजी घणी स्त्रीयोने तथा बीजा लोकोने साक्षी करी पुत्रने लइ भोलीमा न्हाखी उपासरे आव्या गुरुए भोली उपाडी तेमा भार घणो लाग्यो, त्यारे बोल्या के आ शु वज्र छे के ? एवु कहीने भोली उपाडी तो माहे वालकने दीठो तेनु ' वज्र ' एवु नाम दीधु उपासरामा आव्या पछी वालके रुदन करवु बध कर्युं. गुरुए शय्यातरिणी श्राविकाने ते वालक सोंप्यो, तेणे पारणामा राख्यो ते ज्यारे छ महीनानो थयो त्यारे त्या शालामा साध्वीओ भण्ण्या करती हती तेमना वचन साभली पारणामा सूता सूता अगीआर अग भणी गयो. अनुक्रमे त्रण वर्षनो थयो त्यारे सुनदा बोली के हु म्हारो पुत्र पाछो लइश तेने सधे कहु के ए गुरुनो माल छे, अमा-राथी अपाय नहीं पछी राज दरवारमा गइ त्या सधनी निनतिथी गुरु पण दरवारमा आव्या राजाए एवी रीते न्याय थाप्यो के जेना उपकरण ए वालक लइ लीए, तेनोज ए पुत्र जाणवो त्यारे माताए लाहु तथा रमकडा प्रमुख वालकने देखाड्या, परतु वालके तेनी स्हामु

पण जोयुं नहीं. पछी गुरुए वालकने कहुं के आ ओघो त्हारे लेवो होय तो लइ ले, त्हारे वालके ओघो ग्रहण कर्यो. अने नाचवा कूदवा लाग्यो. राजाए कहुं न्याय थइ चुक्यो. एम कही वालक गुरुने आपी दीधो. ते आठ वर्षना थयो त्हारे दीक्षा लीधी. ते वखते सुनंदाए कहुं के स्हारो पुत्र पण तमे लइ लीधो तो हवे मने पण दीक्षा आपो, गुरुए सुनंदाने पण दीक्षा आपी.

एक दिवस उज्जयणीना मार्गमां वज्रकृपीना पूर्वभवनो मित्र कोइ देव हतो ते मनुष्यनुं रूप करीने वज्रकृपीनी परीक्षा करवाने अर्थे कोलानी भिक्षा देवा लाग्यो. वज्रकृपीए जाण्युं के कोलानी ऋतु तो हमणा नथी, तो आ वखतमां ए कोला क्यांथी लाव्यो. ए तो कोइ देवताए छल कर्यो होय एम जणाच छे माटे देवपिंड न लेवो. एवुं जाणी भिक्षा लीधी नहीं. देवे संतुष्ट थइने वैक्रिय लब्धि आपी. फरी वली उन्हालाना दिवसोमां घेवरनी परीक्षामां देव चलाववा आव्यो, तेमां पण वज्रमुनि चलायमान थया नहीं. त्हारे देवताए आकाशगामिनी विद्या आपी. एक दिवस गुरु ठंडिल भूमिए गया अने केटलाएक साधुओ गोचरीए गया, पाछलथी वज्रमुनि वालक्रीडार्थी साधुओना उपधि प्रमुख उपगरण चारे बाजु मृकी पोते वचमां वेसीने जेवी रीते गुरु वाचना आपे तेवी रीते जुदी जुदी अगीआरे अंगनी वाचना देवा लाग्या. गुरुए पण वारणे छाना ऊभा रहीने सर्व वाचना सांभली, पछी वालकने कांइ पण शंका पडे नहीं तेवी रीते म्होटा स्वरथी निसीहि कहीने गुरु उपासरामां आव्या. वज्रकृपीए पण पोतानुं करेलुं सर्व कृत्य समेटी लीधुं. पछी गुरुए ते वालकना गुण प्रगट करवा माटे साधुमंडलने कहुं के तमे अहींज रहेजो, हुं एक गाम जइने आवुं लुं, त्हारे साधुओ बोल्या—अमोने वाचना कोण आपशे ? गुरुए कहुं वज्रकृपी आपशे. एवुं कहीने गुरु बीजे गाम गया. ते साधुओ गुरुनुं वचन

प्रमाण करवावाला विनयवत होता, माटे वज्रमुनिनो विनय करीने वज्रमुनि पासे वाचना लेवा लाग्या, तेमने वज्रमुनि पण एवी वाचना आपी के गुरु घणी वाचनाओथी जेटल्ल भणावे, तेटल्ल एकज वाचनामां भणावी दीधु साधुओए विचार्युं के गुरु गाम गया छे तेने जो चार दिवस बधारे लागे तो ठीक, तेटलामा अमारो आ अमुक श्रुतस्कध पूरण थइ जशे पछी केटलाक दिवस वीत्या बाद गुरु आब्या, तेमणे पूछ्यु साधुओ ! तमारे वाचना सुखे थइ ? साधु बोल्या हा महाराज ! हवे अमारे वाचनाचार्य ए वज्रज थाओ, गुरुए वज्रमुनिने वाचनाचार्य कयों गुरुनी आज्ञाथी वज्रमुनि उज्यणी-नगरीमा भद्रगुप्ताचार्य पासेथी दश पूर्व भण्या अने आचार्यपद पाम्या एक दिवस पाटलीपुरमा धनशेठना घरे साध्वीओ उतरी हती तेणे वज्रस्वामीना गुण अने रूपनु वर्णन कर्युं ते सामली शेठनी पुत्री रुक्मिणीए एवी प्रतिज्ञा करी के वज्रस्वामी विना बीजाने म्हारे परणबु नहीं. एटलामा वज्रस्वामी पण पाटलीपुरमा आब्या अने विचार्युं के म्हारा रूपथी लोको क्षोभ पामे छे ते नहीं पामे एटला माटे विद्याना बलथी रूप सक्षेप करी सामान्य रूपथी धर्मदेशना आपवा माडी साधुओए लोकोना मुखथी साभल्यु के गुरुनी देशना तो अमृत सरखी छे पण रूप तो सामान्य छे ए बातनी वज्राचार्यने खबर पडी त्यारे धीजे दिवसे हजार दलनु सुवर्ण कमल रचीने तेना ऊपर बेठा अने पोतानु जेबु मूलरूप हतु तेवाज रूपथी देशना दीधी, ते जोइ सर्व लोक विस्मय पाम्या धनशेठ पण पोतानी महारूपवाली रुक्मिणी नामा पुत्री अने एक क्रोड सोनाम्होरो लइ गुरुनी पासे आवी भेट करवा लाग्या गुरुए कन्याने प्रतिबोध आपी, धर्म पमाडी अने दीक्षा आपी साध्वी घनावी

एकदा वज्रस्वामीए पदानुसारिणी लब्धिना बले श्रीआचारांग

सूत्रना महापरिज्ञा नामा अध्ययनमांथी मानुषोत्तर पर्वत पर्यंत जइ
 शकाय एवी आकाशगासिनी विद्या कहाडी. पछी वज्रस्वामी एक समय
 उत्तर दिशामां दुकाल पडतो जाणी श्रीसंघने पट (कपडा) ऊपर वेसा-
 डीने अन्य स्थानके लइ जवा तैयार थया, एवामां त्यां शय्यातर
 बोल्यो-महाराज ! हुं पण एसनो साधर्मि छुं. माटे मन्हे
 पण साथे लइ चालो, त्यारे तेने पण पट ऊपर वेसाडीने आकाशमां
 रह्या चालतां ठेकाणे ठेकाणे श्रीजिनचैत्य वंदावता ताकीदथी महा-
 नसि नामा नगरीमां गया. त्यां यद्यपि सुगाल हतो तथापि त्यांनो
 राजा बौद्धमतवालो हतो माटे तेणे बौद्धदर्शनीना भक्त लोकोना
 कहेवाथी पजोसणना दिवसोमां श्रीजैनमंदिरोमां फूल लइ जवा
 देवा नहीं एवो बंदोवस्त कर्यो. ते जोइने संघे श्रीवज्रस्वामीने विनंती
 करी के महाराज ! फूलनो अटकाव थयो छे. वज्रस्वामीए कह्युं के-तमे
 चिंता करशो नहीं, हुं एनो उपाय करीश. एस कही आकाशमां उडीने
 माहेश्वरीपुरीमां हुताशन नामा देवना वनमां पोताना पितानो मित्र
 वनमाली हतो, तेने जइ कह्युं के तमे फूल तैयार राखजो. एवुं कहीने
 हिमवंत पर्वत ऊपर गया, त्यां पद्मद्रहनी कमलनिवासिनी लक्ष्मी-
 देवीए श्रीवज्रस्वामीने वांछा अने कहेवा लागी के-स्वामिन् ! आपनी
 दासीने कांड हुकुम फरमावो. आचार्ये कह्युं:-पूजाना अर्थे फूल जोइए,
 लक्ष्मीदेवी पोते पूजा माटे लक्षदल कमल लइ आवी हती, ते हाजर
 कर्यो. ते लइने फरी पाछा वलतां हुताशन वनथी वीश लाख फूल
 लइ विमानमां वेसीने पूर्वभवनो मित्र तिर्यकजृम्भक जातिनो देव हतो
 ते पण आचार्यनी साथे गीत, नृत्य, वाजित्र प्रमुख महोत्सव करतो
 साथे आव्यो. वज्रस्वामीए पुष्पो श्रावकोने आप्या, अने जिन-
 चैत्यनो महिमा वधार्यो. श्रीसंघ पण घणोज आनंद पाम्यो.
 ते नगरनो राजा पण बौद्धधर्म सूकी जिनधर्मी थयो. पछी एक

दिवस दक्षिण मार्गमा जाता थका श्रीवज्रस्वामीने श्लेष्म थइ गयुं
 त्यारे साधुओनी पासेथी गोचरीमा सूठ मंगावी ते पोते कान
 ऊपर राखीने विचारुं के पछी खाइश, पण मूलमा एमज रही
 गइ, ते पडिक्कमणो करती वखते नीचे पडी त्यारे वज्रस्वामीए विचारुं
 के हु दश पूर्वधर लु मन्हे पण आवी मूल थइ तो म्हार आयुष्य
 स्वल्प रहेलु जणाय छे माटे अनशन करबु ठीक छे पोताना
 शिष्य वज्रसेनने कछु के चार दुकाली पडशे त्यारे तु सोपारापुर
 पाटण जाजे, कोइ तने पूछे के सुभिक्ष ब्यारे थशे ? त्यारे
 तु जे दिवसे लाख मूल्यनी एक हाडी चूल्हा ऊपर चढे
 ते दिवसथी वीजा दिवसे सुगाल थशे एबु जवाब आपजे
 हुं तो हवे अनशन करीशु एम कहिने वज्रसेनने सोपारा
 पाटण जवाने विदाय कयों पोतानी पासे रहेला साधुओने ज्यारे
 भिक्षा नहीं मले त्यारे विद्यार्पिड करीने केटलाएकने जमाब्या, पछी
 पाचसौ साधुओने लइने अनशन करवा माटे चाल्या तेमां एक न्हानो
 चेलो हतो तेने भोलव्यो के तु अहीं वेस, हु आवु लु पण ते चेलाए
 मोहथी कछु के हुं तो तमारी पछवाडे आवीश तो पण गुरुए समजा-
 वीने राख्यो त्यारे चेलाए जाण्यु के गुरु महाराजने अप्रीति न थाय
 तेम कर तो ठीक, एबु चित्तवीने फरी पर्वतना मूलमा आवी
 तपेली शिला ऊपर अनशन करी दीधो, ते बालक हतो, माटे
 सुकुमारपणायी तत्काल शुभ ध्याने भरण पामीने देवलोक गयो,
 देवताओए भेला थइने तेनो महिमा कयों, वीजा साधुओए
 पण विशेष दृढ थइने अनशन कर्या परतु मिथ्यात्वी देवो आवीने
 अनशनमा मोदकनी निमत्रणा करता लाग्या अने घोल्या के हे महा-
 राज ! आ शुद्ध निर्दोष आहार छे ते ल्यो, त्यारे साधुओए
 विघ्ननो टेकाणो जाणीने नजीकना वीजा पर्वत ऊपर जइने अनशन

कर्युं, शुभ ध्यानथी काल करीने वज्रस्वामी ८ वर्ष गृहस्थावासमां, ४४ वर्ष व्रतमां, अने ३६ वर्ष युगप्रधानपदमां एवं ८८ वर्षनो सर्वायु भोगवीने वीरनिर्वाणथी ५०४ वर्ष पछी देवलोक गया, इन्द्र महाराजे रथ ऊपर वेशी पर्वतने प्रदक्षिणा करीने सर्व साधुओने बांधा. त्यां ते इन्द्र सहाराजाना रथनी रेखा मंडाणी. तेथी ते पर्वतनुं ' रथावर्त ' एवुं नाम थयुं तथा त्यांना वृक्ष पण साधुओने नमवाथी नमेला थकाज आज पर्यंत देखाय छे. श्रीवज्रस्वामी देवलोक गया पछी दशसो पूर्व तथा चोथो अर्द्धनाराच संघयण विच्छेद गयो. " सुहस्ति अने वज्रस्वामीना वचमां १ गुणसुंदरसूरि, २ कालिकाचार्य, ३ स्कंदिलाचार्य, ४ रेवतिमित्र, ५ धर्मसूरि, ६ भद्रगुप्ताचार्य, ७ श्रीगुप्ताचार्य, ए सात युगप्रधान थया एम केटलीएक पट्टावलि-योमां लखेल छे. "

वज्रसेनाचार्य सोपारा नगरमां जिनदत्त श्रावक तथा तेनी भार्या ईश्वरी नामे छे ए वेहुने प्रथम श्रीवज्रस्वामीनो प्रतिबोध हतो तेमना घेर गोचरी गया. त्यां दुष्कालना लीधे धान नहीं मलवाथी शेठ अने शेठाणीए पोताना चार पुत्रो सहित लाख सूल्य धान्यनी हांडी चढावीने विचार कर्यो के सर्व आपणे आ रांधेला अनाजमां जहेर मेलवी खाइने पछी अनशन करी लेवुं. एवुं चिंतवी हांडीमां जहेर नाखवाने तैयार थया एटलामां वज्रसेनसूरि आव्या, तेमगे ते कृत्य देखीने पूछ्युं के तमे शा वास्ते सरवानो उपाय करो छो ? त्यारे शेठाणी बोली धन तो अमारा पासे घणुं छे; परंतु धान्य मलतुं नथी, त्यारे वज्रसेनसूरि बोल्या. गुरुए कहेल छे के लाख द्रव्यनी हांडी चढशे तेना बीजा दिवसे सुगाल थाशे. ते सांभली शेठाणीने पण पूज्यना वचननी प्रतीति हती तेथी बोली के जो सुगाल थइ जशे तो आ म्हारा चार पुत्र हुं आपने आपीश, ने तमे चारेने दीक्षा आपजो. एवी प्रतिज्ञा करी हांडीमां जहेर

ન્હાત્રવુ વધ કર્યું. ત્યાર પછી વાર, પહોર ગયા વાદ-કેટલાક વહાળો
ઝમઢ વાયરાના, યોગથી છેટે નિકલી ગયા હતા; તે સારો વાયરો
વાગ્યાથી પાછા આવ્યા. તેમા જુવાર ભરેલી, હતી, તે લોકોએ લીધી
સુગાલ થયો, તે ધાન્યથી યુગોદ્ધાર થયો તેથી તેનો નામ 'યુગધરી'
થયું, અને લોક ભાપામા જુવાર પળ કહે છે. પછી શેઠ અને શેઠા
ળીય, યક નાગેંદ્ર, વીજો ચદ્ર, ત્રીજો નિવૃત્તિ અને ચોથો, વિદ્યાધર, ય
ચારે પુત્રોને, દીક્ષા અપાવી અને પોતે પળ દીક્ષા લીધી તે ચારે
સાધુઓ, વદ્ધુશ્રુત, આચાર્ય થયા અને તેના નાસથી ચાર શાખા નિકલી.
વજ્રસેનસૂરિજી ૬ વર્ષ, યહવાસમા, ૧૧૬ વર્ષ વ્રતમા અને ૩ વર્ષ, યુગપ્ર
ધાનપદમા, એ ૧૨૮ વર્ષનો સર્વાયુ ભોગવીને વીરનિર્વાણથી ૬૨૦
વર્ષ પછી સ્વર્ગે ગયા વજ્રસ્વામી અને, વજ્રસેનના વચમા આર્યરક્ષિત
અતે દુર્બલિકાપુષ્પ ય વે યુગપ્રધાન થયા છે

યશોભદ્રસૂરિયી વિસ્તૃત, સ્થવિરાવલી, ગળ, શાખા, અને કુળ—

તુગિયાયન આર્ય યશોભદ્રસૂરિના વે શિષ્ય થયા—પ્રાચીનગોત્રીય
ભદ્રવાહૂ અને માઢરગોત્રીય સમૂતિવિજય ભદ્રવાહૂના કાશ્યપગોત્રીય ચાર
સ્થવિર—શિષ્ય થયા—ગોદાસ ૧, અગ્નિદત્ત ૨, યજ્ઞદત્ત ૩ અને સોમ-
દત્ત ૪ સ્થવિર ગોદાસથી 'ગોદાસ' ગળ નિકલ્યું અને તેની ૧ તામ-
લિત્તિયા, ૨ કોઢીવરસિયા, ૩ પદ્મવદ્ધળીયા, ૪ દાસીલ્લવ્ઝડિયા એ
ચાર શાખા થઈ સમૂતિવિજયના વાર શિષ્ય થયા—૧ નન્દનભદ્ર,
૨ ઉપનન્દનભદ્ર, ૩ તીસભદ્ર, ૪ યશોભદ્ર, ૫ સુમનોભદ્ર, ૬ માળિભદ્ર,
૭ પૂર્ણભદ્ર, ૮ થૂલિભદ્ર, ૯ ઋજુમતિ, ૧૦ જન્મ્બુ, ૧૧ દીર્ઘભદ્ર અને
૧૨ પાદુભદ્ર તથા યક્ષા ૧, યક્ષદિન્ના ૨, મૂતા ૩, મૂતદિન્ના ૪,
સેના ૫, વેળા ૬, અને રેળા ૭ એ સાત આર્યિકા થઈ ગૌતમગોત્રીય
થૂલિભદ્રના વે શિષ્ય થયા—અલાપત્યગોત્રીય આર્યમહાગિરી અને વાશિ-

ષ્ટગોત્રીય સ્થવિર આર્યસુહસ્તી. આર્યસહાગિરિના આઠ શિષ્ય થયા—
 ૧ સ્થવિરઉત્તર, ૨ વલિસહ, ૩ ધનર્દ્ધિ, ૪ શ્રીભદ્ર, ૫ કોડિન્ય, ૬ નાગ,
 ૭ નાગસિત્ર અને ૮ કૌશિકગોત્રીય પદુલૂક રોહગુપ્ત. સ્થવિરોહગુપ્તથી
 ‘ત્રૈરાશિકી’ શાખા નિકલી અને ઉત્તર—વલિસહથી ‘ઉત્તરવલિસહ’
 ગણ નિકલ્યું. તેની ૧ કોસંવિયા, ૨ સોઙ્ગિત્તિયા, ૩ કોડંવાળી અને
 ૪ ચંદનાગરી એ ચાર શાખા થઈ. આર્યસુહસ્તીના ચાર શિષ્ય થયા—
 ૧ આર્યરોહણ, ૨ ભદ્રયશા, ૩ મેઘ, ૪ ગણિકકામર્દ્ધિ, ૫ સુસ્થિત,
 ૬ સુપ્રતિવદ્ધ, ૭ રક્ષિત, ૮ રોહગુપ્ત, ૯ ઋષિગુપ્ત, ૧૦ શ્રીગુપ્ત, ૧૧
 ગણિવ્રહ્મા અને ૧૨ ગણિસોમ. કાશ્યપગોત્રીય આર્યરોહણથી ‘ઉદ્દેહગણ’
 નિકલ્યું. તેની ૧ ઉદુંવરિજિયા, ૨ માસપૂરિયા, ૩ મહાપત્તિયા, ૪ પુન્ન-
 પત્તિયા, એ ચાર શાખા થઈ. તથા ૧ નાગભૂત, ૨ સોમભૂતિક, ૩ ઉલ્લગ,
 ૪ હસ્તલીય, ૫ નન્દિજ્ઞ, ૬ પારિહાસક એ છે કુલ થયા. હારિયસ-
 ગોત્રીય શ્રીગુપ્તથી ‘ચારણગણ’ નિકલ્યું. તેની ૧ હારિયમાલાગરી,
 ૨ સંકાસીયા, ૩ ગવેધુયા, ૪ વ્રજનાગરી એ ચાર શાખા અને ૧ વત્થ-
 લિજ્ઞ ૨ પીઢધમ્મિય, ૩ હાલિજ્ઞ, ૪ પૂસમિત્તિજ્ઞ, ૫ માલિજ્ઞ, ૬ અજ્ઞ-
 ચેડય તથા ૭ કણ્ણસહ એ સાત કુલ થયા. ભારદ્વાયસગોત્રીય ભદ્ર-
 યશથી ‘ઉદુવાડિયગણ’ નિકલ્યું. તેની ૧ ચંપિજિયા, ૨ મદિજિયા,
 ૩ કાકંદિયા, ૪ મેહલિજિયા એ ચાર શાખા. અને ૧ મહાજસિય, ૨
 મહાગુપ્તિય, ૩ જસમદ એ ત્રણ કુલ થયા. કુંડિલસગોત્રીય સ્થવિર
 કામર્દ્ધિથી ‘વેસવાડિયગણ’ નિકલ્યું. તેની ૧ સાવત્થિયા, ૨ રજ્ઞ-
 પાલિયા, ૩ અંતરિજિયા, ૪ હેમલિજિયા એ ચાર શાખા અને ૧
 ગણિય, ૨ મેહિય, ૩ કામદ્વિય, ૪ ઇંદુપુરગ એ ચાર કુલ થયા. વાશિ-
 ષ્ઠગોત્રીય કાકંદિક ઋષિગુપ્તથી ‘માણવગણ’ નિકલ્યું. તેની ચાર
 શાખા થઈ—૧ કાસવિજિયા, ૨ ગોયમિજિયા, ૩ વાસિદ્વિયા, ૪ સોર-
 દ્વિયા અને ત્રણ કુલ થયા—ઈસિગુત્તિયત્થ ૧, ઇસિદત્તિય ૨, અભિજ-

યંત ૩ વ્યાગ્રાપત્યગોત્રીય કોટિકઠાકન્દિક સુસ્થિત-સુપ્રતિવદ્ધથી
 ' કોટિકગણ ' નિકલ્યુ તેની ચાર શાખા થઈ-૧ ઉચ્ચાનાગરી, ૨
 વિજ્ઞાહરી, ૩ વઙ્ગરી, ૪ મઙ્ગિમિલ્લા અને કુલ પળ ચાર થયા-૧
 વંમલિજ્ઞ, ૨ વચ્છલિજ્ઞ, ૩ વાણિજ્ઞ, ૪ પળહવાહણય સુસ્થિત-સુપ્રતિ-
 વદ્ધના પાંચ શિષ્ય થયા-આર્યંદ્રદિન્ન ૧, પ્રિયગ્રન્થ ૨, કાશ્યપગોત્રીય
 વિદ્યાધરગોપાલ ૩, આર્યઋપિદત્ત ૪, અને સ્યવિર અરિહદત્ત ૫. આર્ય
 પ્રિયગ્રન્થથી મધ્યમા શાખા, અને વિદ્યાધરગોપાલથી વિદ્યાધરી શાખા
 નિકલી આર્યંદ્રદિન્નના શિષ્ય ગૌતમગોત્રીય આર્યદિન્ન થયા અને
 તેમના બે શિષ્ય થયા-૧ માદરસગોત્રીય આર્યશાન્તિસેનિક અને ૨
 કૌશિકગોત્રીય આર્યસીહગિરી આર્યશાન્તિસેનિકથી ' ઉચ્ચાનાગરી '
 શાખા નિકલી અને તેના ચાર શિષ્ય થયા-૧ આર્યસેનિક, ૨ આર્ય
 તાપસ, ૩ આર્યકુવેર, ૪ આર્યઋપિપાલિત એ ચારે શિષ્યોના નામથી
 અનુક્રમે ' અજ્ઞસેનિયા ૧, અજ્ઞતાવસી ૨, અજ્ઞકુવેરા ૩ અને અજ્ઞહસિ-
 પાલિયા ૪, એ ચાર શાખા નિકલી આર્યસીહગિરીના ચાર શિષ્ય
 થયા-૧ ધનગિરી, ૨ આર્યવજ્ર, ૩ આર્યસમિત અને ૪ આર્ય અરિહ-
 દિન્ન આર્યસમિતથી ' વ્રહ્મદ્વીપિકા ' અને આર્યવજ્રથી ' આર્યવજ્રી '
 શાખા નિકલી ગૌતમગોત્રીય આર્યવજ્રના ત્રણ શિષ્ય થયા-૧ આર્ય
 વજ્રસેન, ૨ આર્યપદ્મ અને ૩ આર્યરથ આર્યવજ્રસેનથી ' આર્યનાગિલી '
 આર્યપદ્મથી ' અજ્ઞપડમા ' અને આર્યરથથી ' અજ્ઞજયતી ' શાખા
 નિકલી વચ્છસગોત્રીય આર્યરથના શિષ્ય કૌશિકગોત્રીય આર્યપૂસ-
 ગિરી થયા, તેમના શિષ્ય ગૌતમગોત્રીય આર્યફલ્ગુમિત્ર, તેમના શિષ્ય-
 વાસિષ્ઠગોત્રીય આર્યધનગિરી, તેમના શિષ્ય કુચ્છસગોત્રીય આર્યશિવ
 ભૂતિ, તેમના શિષ્ય કાશ્યપગોત્રીય આર્યભદ્ર, તેમના શિષ્ય કાશ્યપ
 આર્યનક્ષત્ર, તેમના શિષ્ય કાશ્યપ આર્યરક્ષ, તેમના શિષ્ય ગૌતમગો-
 ત્રીય આર્યનાગ, તેમના શિષ્ય વાસિષ્ઠગોત્રીય આર્યજેહિલ, તેમના શિષ્ય

માઢરસંગોત્રીય આર્યવિષ્ણુ, તેમના શિષ્ય ગૌતમગોત્રીય આર્યકાલક થયા. આર્યકાલકનાં બે શિષ્ય થયા—૧ ગૌતમગોત્રીય આર્યસંપલિત અને આર્ય-ભદ્ર. એ બન્નેના શિષ્ય ગૌતમગોત્રીય આર્યવૃદ્ધ થયા. આર્યવૃદ્ધના શિષ્ય ગૌતમગોત્રીય આર્ય સંઘપાલિત, તેમના શિષ્ય કાશ્યપગોત્રીય આર્યહસ્તી, તેમના શિષ્ય સુવ્રતગોત્રીય આર્યધર્મ, તેમના શિષ્ય કાશ્યપ-ગોત્રીય આર્યસિંહ, તેમના શિષ્ય કાશ્યપ આર્યધર્મ અને તેમના શિષ્ય આર્ય-સંહિલ થયા. આ સ્થવિરાત્રલિના અન્તમાં પાછલથી નમસ્કારાત્મક જે ચૌદ પ્રાકૃતભાષામય ગાથા ઉમેરવામાં આવી છે, તેમાં સ્થવિરોના નામ ણ્વી રીતે ગોઠવવામાં આવ્યા છે—ગૌતમ ફલ્ગુમિત્ર ૧, વાસિષ્ઠ ધન-ગિરિ ૨, કુત્સ શિવભૂતિ ૩, કૌશિક દુર્જંત ૪, કૌશિક કૃષ્ણ ૫, કાશ્યપ ભદ્ર ૬, કાશ્યપ નક્ષત્ર ૭, કાશ્યપ રક્ષિત ૮, ગૌતમ આર્ય-નાગ ૯, વાસિષ્ઠ જેહિલ ૧૦, માઢર વિષ્ણુ ૧૧, ગૌતમ કાલક ૧૨, ગૌતમ સંપલિત ૧૩, ગૌતમ ભદ્રક ૧૪, ગૌતમ આર્યવૃદ્ધ ૧૫, કાશ્યપ સંઘપાલિત ૧૬, કાશ્યપ આર્યહસ્તી ૧૭, સુવ્રત આર્યધર્મ ૧૮, કાશ્યપ હસ્ત ૧૯, કાશ્યપ સિંહ ૨૦, કાશ્યપ ધર્મ ૨૧, ગૌતમ આર્યજમ્બૂ ૨૨, કાશ્યપ નન્દિત ૨૩, માઢર દેવર્દ્ધિગણિ જ્ઞમાશ્રમણ ૨૪, વત્સ્ય સ્થિરગુપ્ત ૨૫, ગણિકુમારધર્મ ૨૬, અને કાશ્યપ દેવર્દ્ધિજ્ઞમાશ્રમણ ૨૭ ઉપરોક્ત સર્વે સ્થવિર ભગવન્તોને ત્રિકરણ યોગથી નમસ્કાર થાઓ.

ત્રૈરાશિકશાસ્ત્રા અને વૈદ્યોપિકમતની ઉત્પત્તિ—

શ્રીમહાત્રીરથી પાંચસો ચુમ્માલીશ વર્ષ ગયાં પછી શ્રીગુપ્તાચાર્યનો ‘પટ્ટલૂકરોહગુપ્ત’ નામા શિષ્ય હતો તે અંતરંજિકા નામે નગરીમાં આવ્યો. તે વચ્ચે એક મ્હોટો વાદી ‘પોટ્ટશાલા’ નામે તાપસ પણ તે નગરીમાં આવ્યો. તે વીંછી, સાપ, ઉંદર, હરિણ, સૂઝર, કાગ અને પંચી એ સાત જીવો બનાવવાની વિદ્યાઓનો જાણ હતો તેના મદથી તે સર્વ લોકોને એમ જોવ્યો કે મ્હારો પેટ ફાટીને કદાચ વિદ્યા બાહર ચાલી જાય તેનાં મયથી મ્હેં મ્હારા પેટ ઉપર પાટો બાંધી રાખેલ છે. વલી એક જાંવૂની ઢાલી હાથમાં રાખીને એવું જણાવ્યું કે આ જાંવૂનીપમાં મ્હારી સાથે વાદ કરવાવાલો

'कोई' नहीं, पछी तापसे आवीने नगरीना राजाने पण कष्ट के । तमारा नगरमां
'कोई' वाद करवावालो होय तो 'सुखेथी' तेने तेड़ावीने 'म्हारी' सोये वाद करावो
नहीं रीं मने जीतपताका । आपो त्पारे राजाए पढह वजडाव्यो के । जे वाद करवाने
इच्छा राखतो होय ते आ पढह झाली ले, एटलामां रोहगुप्त नामा । श्रीगुप्ताचार्यनो
शिष्य । गाममां गोचरीए आव्यो ते पढह सांमलीने । 'बोन्व्यो' हु वाद करीश । एवु कही
गुरुनी पासे आवी पढहनी हकीगत कही, गुरु बोन्व्या ए'वात त्हे' ठीक करी नहीं केमके
ते योगी क्रोधी छे माटे रहारा ऊपर विद्या चलावशे त्पारे शिष्ये 'कष्ट' आपना बेठा
थका ते जीतपताका लइ जाय तो 'पछी' आपणी शी विशेषता कहेवाय । एवो
शिष्यनो निश्चय । जाणीने गुरुए तेने १ मयूरी, २ नकुली, ३ बिडाली, ४ व्याघ्री,
'५ सिंही, ६ उलूकी, ७ शयनी; आ सात विद्याओ आपीने कष्ट के जो कदापि
तने कोई अधिक उपद्रव थाय तो आ ओघो मत्री आपु छु वे । तु फेरवजे तेथी सर्व
उपद्रव निवर्तन । यह जशे 'एथी' रीते गुरुपासेथी आज्ञा लइने रोहगुप्त बलधीनामा राजानी
समामां आवी योगीने 'कहेवा' लाग्या के त्हारो वाद शु छे ते समलाव । योगी 'छल'
'करीने' बोन्व्यो अमारा मतमां एक जीवराशि, अने बीजी अजीवराशि ए बे'राशि' कही
छे । एवु योगीनु बोलवु सांमलीने रोहगुप्ते विचार्यु के आ बातनो जो हु हाकारो मरीश
तो ए कहेथे के मैं 'म्हारी' वात एने मजूर करावी, 'म्हार' मत एणो मान्यु, 'तेथी' लोको
जायशे के शिष्य हारी गयो । एम चित्तरीने शिष्ये पण कुतर्क करी कष्ट के वे 'राशि'
तु पहे छे ते खोडु छे परतु जीव, अजीव अने जीवो नोजीव ससारमां ए नय राशि छे
'योगी' बोन्व्यो-तु 'नोजीव' राशि केवी रीते 'कहे' छे । रोहगुप्ते 'तगत' एक 'दोरो'
घटीने भूमि ऊपर नाख्यो । ते हालवा लाग्यो त्पारे कष्ट के 'जो' आ नोजीव छे,
एथी घणी युक्तियो लगाडीने ससारमां जीव, अजीव अने नोजीव ए 'प्रण'
'राशि' स्थापन करी, तेथी योगी हारी गयो 'पछी' योगीए 'विद्याओ' चलाववा
माडी 'प्रथम' तो 'म्होटा' डकने मारवावाला बीछीओ बनाव्या, 'रोहगुप्ते' मोर
'बनाव्या' ते आवीने सर्व बीछीयोने खाइ गया, त्पारे योगीए सर्प बनाव्या,
चेलाए नोलीयां बनाव्या, योगीए उदर बनाव्या, चेलाए बिछाडी बनावी, योगीए
सीसा सींगडावाला हरिण बनाव्या, चेलाए बीतरा बनाव्या तेथे आवीने सर्व 'हरि-
यो' मारी नारया, योगीए सूअर बनाव्या, चेलाए सिंह बनाव्या, योगीए फाक
बनाव्या, 'चेलाए' घूड बनाव्या योगीए पखी बनाव्या, 'चेलाए' बाज बनाव्या 'आखिर'
एमां पण योगी हारी गयो । त्पारे योगीए गर्दमी विद्या चलावी ते बखते चेलाए ओघो
फेरव्यो तेथी तेनी विद्या नार्शा गइ ए रीते योगी हारी गयो अने चेलो जीत करीने
घणा परिवारनी साथे गुरुनी पासे आव्यो । गुरुए पुछवु केवी रीते जीती
आव्यो ? शिष्ये प्रण 'राशि' यापी 'ने' छीत्यो । एवु 'कष्ट' । गुरु 'बोन्व्या' के बत्स !

तहें आ सारी बात नहीं करी, भगवानना मतथी तं विपरीत बोल्यो, माटे राजसभामां जहने 'मिच्छामि दुक्कडं' दइ आव, जो मिच्छामि दुक्कडं नहीं आपणे तो जैनमतनो उब्ध्यापक थइश. शिष्य बोल्यो, म्हारा मुखथी हुं कैम कुंठो पडुं, म्हाराथी तो मिच्छामि दुक्कडं देवाय नहीं, म्हे खोटुं थापन करेल नथी ? राशि तो त्रणज छे, गुरुए कहुं के तं म्हारी साथे पण जो वाद करवा इच्छ तो होय तो चाल राजसभामां जइ आपणे वाद करीए. एम कही गुरु पोताना शिष्यने साथे लइ राजानी पासे आव्या अने कहेवा लाग्या के राजन् ! आ म्हारा शिष्ये वादीने जीतवा माटे जे त्रण राशि थापन करी ते बात असत्य छे, ए म्हारुं कहुं मानतो नथी न म्हारी साथे वाद करशे. तेनी वचमां आप साचीदार रहो तो अमे वाद करीए. राजाए कहुं सुखे वाद करो, पछी गुरु शिष्य वाद करवा लाग्या. त्यां छ महीना सुधी वाद दान्यो. १४४६ प्रश्न शिष्ये पूछ्या, गुरुए सर्व प्रश्नोनों अकाद्य उत्तर आप्यो, तो पण समज्यो नहीं. राजाने धर्यो वखत खोवो पड्यो. तेथी राजाए 'हुं केटला दिवस सुधी एओना झगडायां खोटी थाउं' एम विचारीने गुरुने कहुं. के स्वामिन् ! आपनुं बोलवुं सर्व साचुं छे. पण म्हारा राज्यसंबंधि कामकाजमां विगाड थाय छे माटे हवे मने साचीथी मुक्त करो. गुरुए कहुं आवती काले सर्व झगडो मटाही दइश. बीजा दिवसे गुरुए चेलाने कह्यु के 'कुत्रिकापण' हाटमां तण-लोकनी सर्वे वस्तुओ मले छे. जो नोजीव त्यांथी मली जाय तो तं सांचो अने न मले तो हुं सांचो. शिष्ये पण ए बात मान्य करी, पछी राजसभादि परिवार साथे वने कुत्रिकापणमां गया अने चेलाए कुत्रिकापणामां जीव, अजीव अने नोजीव मांग्या. त्यारे देवे जीवना वदले उंदर लावीने आप्यो तथा अजीवना वदले पत्थर लावीने आप्यो पछी नोजीव मांग्यो त्यारे वे त्रण वार जीव अने अजीव ए बेज वस्तु लावीने आपी, पण नोजीव आपे नहीं. एवामां आकाश वाणी थइ के जगतमां जीव अने अजीव ए बेज राशि छे पण बीजी कोइ राशि नथी. त्यारे सर्व लोक बोल्यो गुरु साचा छे पछी गुरुए शिष्यने कहुं के कैम हवे समज्यो के नहीं ? जो समज्यो होय तो मिच्छामि दुक्कडं आप, शिष्य बोल्यो एम हुं मानवानो नथी. त्यारे गुरुए भस्मनुं कुंडं तेना माथा ऊपर नाखीने तेने गच्छथी बाहेर कयों. रोहगुप्ते जइ वैशेषिक मत थापन कर्तु. तेमां नव द्रव्य, सत्तर गुण, पांच कर्म, त्रण सामान्य, एक विशेष, एक समवाय, ए छ पदार्थ ग्रहण्या, एना ग्रहपवाथी चौदसौं चुमालीश भेद थया. एनो नाम गोत्रना मिलापथी स्थापन थयुं, अने एथीज त्रैराशिक शाखा थइ.

मध्यमा शाखानी उत्पत्ति—

स्थविर प्रियग्रंथथी मध्यमशाखा निकली तेनो अधिकार आ प्रमाणे छे—श्रीहर्ष-

પુર નામા નગર જેને હમણા 'અનમેર' કહે છે તેમાં ત્રણસૌ જૈનમંદિર અને ચારસૌ અન્ય-
 દર્શનીઓના દેરા હતા તથા આઠ હજાર ઘર ગ્રાહ્યોના અને છત્રીશ હજાર ઘર
 મહાનનોના હતા, તેમજ નવસે વાગ, સાતસૌ વાવડી, સાતસૌ દાનશાલા હતી, ત્યા
 સુમટપાલ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો એક દિવસે ગ્રાહ્યોએ યજ્ઞ માઢ્યો એવામાં
 પ્રિયગ્રથશ્રી પધાર્યા તેણે વામચેપ મંત્રીને શ્રાવકોના હાથમાં આપ્યો શ્રાવકોએ જહને
 યજ્ઞમાં ગ્રાહ્યો હોમ કરવાને સારુ વકરો લાવ્યા હતા તે વકરાની ઊપર વાસણેપ
 નાણ્યો તેના યોગે વકરાના શરીરમાં અગ્નિના દેવીએ પ્રવેશ કર્યો, તેથી વકરો
 ઊઠી આકાશમાં જહને મનુષ્ય વારીથી ચોલના લાગ્યો કે-અરે નિર્દયી ગ્રાહ્યો !
 તમે જેમ નિરપરાધિ જીવોને નિર્દેશથી મારી નાણો છો તેમ જો હુ હમણા
 નિર્દય થઈ જાઉ તો તમો મરેને મારી નાણુ, જેની રીતે હનુમાને રાવણમાં કરી
 દેખાડ્યુ તેમ હુ પણ તમોને કરી દેખાડુ પરંતુ મ્હારાથી દયાનો ઉલ્લાસ થઈ શકતો
 નથી માટે હુ તમારી પેટે નિર્દયી થતો નથી તથાપિ તમે વિચારા આના
 કૌમલ-મૂક પશુઓને હણો છો, તેથી તમો મહાપાપી બનો છો જે પશુને મારીએ તે
 પશુના જેટલા રોમ હોય તેટલા હજાર વર્ષ પર્યંત તે પશુનો મારનાર પ્રાણી
 નરકમાં પડી દુઃખ મોગવે છે તેમજ જે કોઈ માણસ મેરુપર્વત જેટલો સોનો
 દાનમાં આપે અથવા સમસ્ત પૃથ્વીનુ દાન આપે, તેટલા દાનથી પણ અધિક ફલ
 એક પ્રાણી મરતો હોય તેને વચાનવાથી મલે છે માટે મરતા પ્રાણીને વચાવવા
 જેટલુ ફલ સોનાના દાનથી કે પૃથ્વીના દાનથી પણ મલતુ નથી કેમકે બીના સર્વ
 પ્રકારના દાન છે તેનુ ફલ તો કાલાંતરમાં સુટી જાય કે મોગવાઈ જાય છે, પરંતુ
 અમયદાનનુ ફલ તો ક્યારે પણ સુટતુ નથી, તેના વચન સાંમલી થન કરતારા
 નિર્દયી ગ્રાહ્યો ચોળ્યા તુ કોણ છે ? વકરો ચોળ્યો હુ અગ્નિદેવ છુ, વકરો મ્હારુ
 વાહન છે, તમે પશુઓને મારો છો તેથી તેમને ઘણા દુઃખ વેઠવા પડશે, માટે તમારા
 ઊપર દયા લાવી ઉપદેશ કરવા આવ્યો છુ ગ્રાહ્યો ચોળ્યા-અમે ધર્મના માટે મારીએ,
 વકરો ચોળ્યો-પશુવધ કરવાથી ધર્મ ક્યાં થવાનો છે ? એ તો મ્હોડુ પાપનુ સ્થાનક છે,
 જો એનો મુદ્દો તમારે પૂછવો હોય તો, જૈનાચાર્ય શ્રીપ્રિયગ્રથશ્રી પામે જહને પૂછ્યો, તે
 મહા કૃપાપાત્ર છે માટે તમોને સમજાવી તમારા નિસ્તાર કરશે ગ્રાહ્યો પ્રિયગ્રથશ્રી
 પાસે પૂછવા આવ્યા, તેમણે દયા રૂપ શુદ્ધ ધર્મ વતાવ્યો તે સાંમલી ગ્રાહ્ય પ્રશ્ન
 પછા સોકો જૈની થયા, એમ શ્રીપ્રિયગ્રથશ્રીથી મધ્યમશાસ્ત્રા નિકલી

બ્રહ્મદ્વીપિકા શાસ્ત્રાની ઉત્પત્તિ—

શવિર આર્ય સમિત ગૌતમગોત્રીયાથી બ્રહ્મદ્વીપિકા શાસ્ત્રા નિકલી તેનો સ્વરૂપ—

आमीर देशमां, अचलपुर नगरनी नजीक एक कथा अने बीबी बेना ए-वे नदीयो हती, तेनी वचमां ब्रह्म नामा द्वीप हतो, तेमां पांचसौ तापस वसता इता. एक तापस पोताना पगमां लेप लगाडी पावडीयो पहेरी हरहमेश बेना नदीना पाणीमां थलना लेम चालीने गाममां पारणुं करवा आवतो तयारे लोक तेनी प्रशंसा करता के आ तापसनी केवी अथाग तपःशक्ति छे, एवा भर्ममां घणा लोको मिथ्यात्वी थइ गया अने तापसनी भक्ति करवा लाग्या. आवकोने पण कहवा लाग्या के जूओ अमारा गुरुनो केवो प्रभाव छे ? एना प्रभावमां कांइ न्यूनता नथी. एवा उपदेशथी घणा लोकोने मिथ्यात्वी थता देखीने आवकोए श्रीवज्रस्वामीना मामा श्रीआर्यसमितनूरिने बोलाव्या, सूरि आव्या. तयारे आवकोए पुछ्युं-स्वामिन् ! आ तापसनी केवा प्रकारनी तपःशक्ति छे ? आचार्ये कहुं के तपःशक्ति कांइ पण नथी. पणतु पादलेपशक्ति छे तयारे सर्व आवक समजी गया, पछी तापसनुं छिद्र उघाहुं करवा माटे ते तापसने आवकोए पोताने घेर भोजनना अर्थे निमंत्रणा करी. मिथ्यात्वी लोक घणा खुशी थया अने जाणवा लाग्या के आवको पण हवे आपणा धर्ममां आवी जाशे. एवं जाणीने आवकोना घेर योगीने तइ आव्या. आवकोए भक्तिना मिसे तापसना पग रगडी रगडीने धोइ नाख्या. योगीना मनमां तो म्होइ दुःख थयुं पण शरमनो मार्यो नाकारो कही शक्यो नहीं. पछी तापस भोजन कयुं नहीं कयुं अने तरत त्यांथी उख्यो. आवको आदर देइने पाछा तेना स्थानक ऊपर पोहोचाडवाने साथे चाल्या, ते मनमां तो एवं समजता हता के जोड़ए केवी मजा आवे छे पण बहारथी तेने पोहोचाडवानुं डोल करीने साथे गया अने सर्व नदी किनारे आवी ऊमा; तापसे विचार्युं के जो थोडो लेप रहेल हसे तो पण नदी उतरी जइश. एम विचारी नदीमां पग दीधो के तरत डूबवा लाग्यो, लोकोमां निंदा थइ पछी दया लावीने आवकोए नदीमांथी तापसने खेंची बाहेर काहाव्यो. एटलामां लोकोने प्रतिबोध आपवा श्रीआर्यसमितनूरि पण त्यां आव्या अने चिपटी बजाडीने बोल्या के हे बेने कहे ! म्हारे पहेले पार जावुं छे माटे मार्ग आप. एटलुं आचार्यना मृखमांथी वचन निकलवांज नदीना वचे कांठा भेगा मली गया, लोक विस्मय पाम्या. पछी आचार्य तथा बीजा नगरना लोको सर्व मली ब्रह्मद्वीप गया, त्यां तापसोने धर्मोपदेश आपी प्रतिबोध आप्यो. तयारे पांचसौ तापसोए दीक्षा लीधी अने चूर्णना प्रयोगथी तापस नदी ऊपर चालतो हतो, परंतु तेमां तपस्यानो कांइपण प्रभाव न हतो एवी बात सर्व लोकोमां प्रसिद्ध थइ, जैनधर्मनो महिमा वृद्धि पाम्यो. पछी संवसहित गुरु पोताना स्थानके आव्या. ए तापस साधुओथी ब्रह्मद्वीपिका नामे शाखा सर्वत्र प्रसिद्ध थइ.

आर्थरचितसूरिजीनो सचित्त वृत्तान्त—

यद्यपि आ स्थविरावलीमां श्रीआर्थरचित प्रमुख आचार्योना नाम लखेल नथी तथापि ए पण स्थविर सरखाज यया छे माटे तेमोनो संबध कहे छे—दशपुर नाम नगरमां, सोमदेव पुरोहित तेनी रुद्रा नामे मार्या तेमना पुत्र आर्थरचितजी परदेश गया, त्यांथी चौद विद्या भणीने आब्या तेमने राजाए हाथी ऊपर पेसाडी, महोत्सव सहित नगरमां प्रवेश कराव्यो सर्व सज्जन कुटुब मित्रादिक आबीने मन्या परंतु एमनो माता मली नहीं माताना पगे लागवा गया तो पण माता बोली नहीं आर्थरचितजीए पूछ्यु—माताजी तमे आमय दुमण। देखाओ छो पण काइ आनंद दर्शावता नथी तेनु कारण शु छे ? माताजी बोल्या के पुत्र ! तू जे विद्या सीखी आव्यो छे ते सर्व नरकमां लइ जनारी विद्याओ छे, कारण के ए घणा होमादिक लौकिक कृत्य करवानां शास्त्र भणी आव्यो छे, हुं जैनी छु माटे ए दुर्गतिना देवावाला शास्त्रोने केवी रीते रुडा मानुं ? हुं तो आत्माहुं कन्याए थाप एवां शास्त्रो मणवाथी खुश धनार छु, पुत्र बोझ्यो के माताजी ! आत्माने सारनार कयां शास्त्र छे ? ते मने कहो तो हु तेनो पण अभ्यास कर माताए कछु के दृष्टिवाद भण आर्थरचितजीए पूछ्यु के दृष्टिवाद कयां भणवा जाउं माता बोली तोसलीपुत्राचार्येनी पासे जइ ए शास्त्र भण आर्थरचितजीए प्रात काले उठीने भणवा माटे प्रयाण कयुं केटलाक दूर गया के पोताना पितानो भिन एक ब्राह्मण शेलडीना सांठा हाथमां लइने आवतो रहामो मन्यो तेणे पूछ्यु तू कोण छे ? एणे कछु हु आर्थरचित छु तेणे कछु के हु तो तने परदेशयी आव्यो जायी मलवा आव्यो छु अने आ शेलडीना सांठा पण तहारा वास्ते लाव्यो छु आर्थरचिते शेलडीना सांठा गयी जोया तो सांठा नव निकन्या तेयी जाण्यु के हु दृष्टिवादना सांठा नव भाग भणीश पछी ते ब्राह्मणने कछु के तमे म्हारी माता पासे जाओ, अने माताजीने कहेजो के आर्थरचित मने मन्या इता एखु कही आर्थरचित आगल चान्या अने पहेला ब्राह्मणे तेनी माता पासे जइ शेलडी आपीने कछु के तमारो पुत्र आर्थरचित मने रस्तामां मन्यो इतो माताए जाण्यु के म्हारा पुत्रने शुक्रन तो सारा थया छे माटे सांठा नव पूर्व मणये, एखु मनमां जाथी लीधु हवे आर्थरचित कयां तोसलीपुत्राचार्य इता त्या गया, अने बिचारवा लाग्य के एमने केवी रीते बंदना करुं एखु धितवी उपासरानी बाहेर बैठो पटलामां दहुर यावक, निमिहि कही उपासरामां जइ ऊंचा स्वरयी वादणा देवानी इरियावहि प्रमुख किरिया करना लाग्यो, ते सामली सर्व विधि

आर्यरक्षित शीखी गया. पछी गुरु पासे आबी तेबीज विधिथी गुरुने वादीने विनयपूर्वक आगल वेठा. आ कोइ नवो श्रावक छे पण वांदवानो विधि तो वरावर जाणे छे. एवं जाणी गुरुए ढङ्कर श्रावकने पूछयुं, ढङ्करे ओलख्यो के आ गुरुनो भायेज छे. पछी गुरुने कहुं आ तो आर्यरक्षित आपना भायेज छे. तेने गुरुए धर्मोपदेश आप्यो. त्यारे आर्यरक्षिते कहुं, मने दीक्षा आपो. म्हारी माताए दृष्टिवाद भणवानी आज्ञा आपी छे. गुरुए लोकोना भयथी अन्य स्थानके जइ आर्यरक्षितने दीक्षा दीधी. पछी पोतानी पासे जेटली विद्याओ हती ते तो सर्वे गुरुए भणावी. अने अधिक पूर्व भणाववाने माटे श्रीवज्रस्वामी पासे मोकन्यो. त्यां जतां रस्तामां उज्जयणी नगरी आबी त्यां श्रीभद्रगुप्तसूरि मन्या ते वोल्या के तें बहु सारुं काम कर्युं. म्हारे अनशन करवुं छे, माटे तुं अनशनमां सहाय आपीने पछी जाजे. एवां गुरुनां वचन सांभली अनशनमां सहायी थयो, भद्रगुप्तश्रिए कहुं के तुं वज्रस्वामी पासे भणजे पण तेमनी संघाते रात्रे मेगो रहीश नहीं. जुदा उपासरामां रहेजे, केमके श्रीवज्रस्वामीनी साथे जे एक रात्रीज रहे ते जो सोपक्रमी आउखावालो होय तो पण वज्रस्वामीना साथेज मरण पामे. ए बात सांभलीने तहचि करी संथारो कराधी आर्यरक्षित श्रीवज्रस्वामीना पासे आव्यो. रात्रे नगरना बाहेर रह्यो. अने तेज रात्रीमां श्रीवज्रस्वामीने स्वप्न आव्युं के 'म्हारी पासे पात्रमां दूध भरेलुं हतुं ते कोइ प्राहुणो आवीने पी गयो, स्वल्पमात्र शेष रह्युं' प्रभात समये आर्यरक्षितजी पण तेमनी पासे आव्या. वज्रस्वामीए पूछयुं. तुं क्यांथी आव्यो ? त्यारे सर्व हकीकत कहीने कहुं के हुं बीजा उपासरामां रहीने आपनी पासे भणीश. वज्रस्वामीए पूछयुं म्हारी पासे भणवुं ने बीजा उपासरामां रहेवुं एम शा माटे करवुं पडे ? त्यारे भद्रगुप्ताचार्ये कहेलुं सर्वे वृत्तांत संभलाव्युं. वज्रस्वामीए उपयोग आपीने विचार्युं के आ बात सत्य छे; महापुरुषना वचन अप्रमाण न होय. पछी अभ्यास करतां आर्यरक्षितजीए नवपूर्व तो संपूर्ण मुखपाठ करी लीघा अने दशमो पूर्व भणे छे, एटलामां माता पिताओने घणा दिवस पर्यंत आर्यरक्षितनुं कोइ समाचार न मलवाथी पोताना छोटा पुत्र फण्गुरक्षितने आर्यरक्षितना पासे मोकन्यो. तेणे आबी कहुं के तमे माता पितानी पासे चालो. आर्यरक्षिते कहुं के चालीने शुं करुं ? तेणे कहुं धर्मोपदेश आपो, केमके तेमने दीक्षा लेवानी इच्छा थइ छे. आर्यरक्षिते कहुं. तुं तो दीक्षा लइ ले. फण्गुरक्षिते कहुं-मन्हे दीक्षा आपीने पण तमे त्यां चालो त्यारे फण्गुरक्षितने दीक्षा आपीने गुरुने पूछयुं के दशमो पूर्व केटलो बाकी छे ? गुरुए कहुं हजी घणो छे तुं उद्यम कर. त्यारे फरी भणवानो उद्यम करवा लाग्यो पछी केटला-एक दिवस बाद मातापितानी पासे जवानुं मनमां घणुं उमंग थयो अने गुरुने पूछयुं के प्रभो !

दशमो पूर्व हजी केटलो शेष रहो छे । गुरुए कछु दशमा पूर्वतुं बिन्दुमात्र तो तु शीख्यो अने समुद्र जेटलो शेष भणवो रहो छे पण उद्यम कर त्यारे फरी भणवानो उद्यम करवा माट्यो पण चिच बराबर लागे नहीं, तेथी बोन्यो के हवे तो हु जइश त्यारे वज्रस्वामीए 'पूर्वनो एटलो माग हवे शेष रहेशे, बाकी बिच्छेद थइजशे' एवो मनमा विचार करीने थीआर्यरचितने मावित्रो पासे जवानी रजा आपी पछी पने माइ दशपुर नगरे आच्या, राजाए म्होटा महोत्सव सहित तेमने गाममां प्रवेश कराव्यो पछी माता प्रमुख सर्व कुटुने घमोंपदेश दइने दीक्षा आपी, पण पिताए दीक्षा लीधी नहीं परतु कुटुपना मोहथी पिता तेमना साथेज करवा लाग्यो. आर्यरचितजी बोल्या तमे दीक्षा शा माटे नथी लेता पिता बोण्यो के मने एकतो म्होडु घोतीयु, बीजी जनोइ, श्रीजु छत्र, चोथा पगरखा अने पांचमु कमडल ए पांच वस्तु बिना चाले नहीं, ए बिना चालु तो मने लज्जा आवे छे जो एने राखवानी छूट आपो तो दीक्षा लउ आर्यरचितजीए पांच वस्तुभोनी छूट आपीने पण दीक्षा दीधी पछी 'आ वृद्धने तो जरूर तारवो ज जोइए' आर्यरचितजीए एवो निश्चय करी छोकराभोने शीखव्यु के अमो ज्यारे चैत्यना दर्शन करवा जइए त्यारे तमो सर्वे साधु-ओने बदना करजो, पण एक आ वृद्ध साधुने वांइशो नहीं, आ जो तमोने कहे के मुजने केम नथी वांइता ! त्यारे तमो कहेजो के तमे तो छत्र राखो छो पछी छोक राभोए तेमज कथु वृद्धे कथु के वस्तो ! साधु छत्र न राखे तो म्हारे पण नहीं राखु एम कही छत्र नाखी दीधु एमन अनुक्रमे जनोइ, पावडी अने कमडलुनो त्याग करीने कथु के घोतीयु तो म्हाराथी मूकाशे नहीं आर्यरचितजी बोल्या भले घोत्यु राखो एक दिवस एक साधुए अनशन करीने काल कयों त्यारे आर्यरचित-जीए बीजा साधुभोने शीखावी दीधु के तमे मांइमोहि विवाद करजो पण साधुने परठवा माटे उपाइशो नहीं एणु शीखावीने पछी बोल्या के आ साधुना शरीरने जे परठवी आवे तेने महा लाम थाय. साधुभो मांइमोहि बोलवा लाग्या-एके कथु हु लइ जाऊ, बीजे कथु हु लइ जाऊ सोमदेव वृद्धसाधु बोल्या के शु ए कार्य करवामां घणी निर्जेरा थाय छे ? गुरु बोल्या हां घणी निर्जेरा थाय छे वृद्ध साधु बोण्यो के ए काम हुज करीश, गुरुए कछु एमां उपसर्ग घणा छे माटे उपसर्ग सहन कर बानी शक्ति होय ते ए काम करे, नहीं कां अरिष्ट थइ जाय वृद्ध साधु बोण्यो हु सर्व उपसर्ग सहन करीश, एम कही अनशननी साधुना शरीरने उपाडीने चान्यो आचार्ये थावकोना छोकराभोने शीखाव्या के वृद्ध साधुनी घोती खोसी लेजो तेथी छोकरा भोए हाको करी तेना पाछल पढीने घोतीयु खोसी लीधु वृद्धे जाण्यु एतो उपसर्ग छे पछी आचार्य साधु परिवार सहने वृद्धनी पाछल गणा, वृद्ध लज्जा पाम्यो गुरु

बोल्या श्हेतो उपसर्ग धयो, हवे बीजो धोतियो लावो. साधुओ बोल्या-धोतियुं तो नथी; वृद्ध बोल्या. लाज तो गइ हवे शुं छे ? माटे चोलपट्टोज आपो. एवी रीते चोलपट्टो पहेराव्यो. हवे ते वृद्ध गोचरी करवा जाय नहीं तेथी गुरुए साधुओने कहुं के हुं लजीकना गामे एक दिवस माटे जाऊं छुं तमे गोचरी लावीने पोतेज वापरी लेजो, वृद्धने आपजो मती. एम कही गुरु अन्य गामे चान्या गया. पाछलथी साधुओए पोतपोतानो आहार लइ आवीने जमी लीधो पण वृद्धने धाम्यो नहीं. बीजा दिवसे गुरु आल्या साधुओने बोल्या-वृद्ध साधुने आहार शा वास्ते नहीं आप्युं ? साधुओ बोल्या. वृद्ध पोते गोचरी केम जाता नथी ? पछी गुरु पोते गोचरी जवा लाग्या. 'आ तो गुरुनो अविनय थशे.' एवं चितवीने वृद्ध पोतेज गोचरी गयो. त्यां एक शेठना घरमां पाछलना चारणार्थी पेसवा लाग्यो, तयारे घरना माखसो बोल्या स्हामां चारणार्थी आवो. वृद्ध साधु बोल्या अरे लचमी तो मरजीमां आवे ते तरफथी आवे. जे तरफथी आवे ते तरफथी सारी जाणवी, एनो कांइ विचार राखवो नहीं. शेठे खुशी थइने वृद्ध साधुने बत्रीश लाडु न्होराव्या. ते लइने उपासरे आवी गुरुने देखाव्या. ते जोइ गुरुए विचार कयों के म्हारा बत्रीश शिष्य थशे, वृद्ध बोल्या पहिलो लाभ थयो ते सर्व साधुओने देवो जोइए, एम विचारी सर्व मोदक साधुओने आपी दीधा. फरी गोचरीए जइने खीरतुं भोजन लइ आवी पोते पारणुं कयुं. एम ए वृद्ध साधु भिचामां लब्धिवंत थयो, ज्यां जाय त्यां जो ते दातार महालोमी होय तो पण उत्तम भोजन एने न्होरावे एम अनुक्रमे ते वृद्ध साधु गच्छनो आधारभूत थयो. श्री आर्यरचितजीना गच्छमां त्रण साधु लब्धिवंत थया-एक दुर्बलिकापुष्पमित्र, बीजो घृतपुष्पमित्र अने त्रीजो वस्त्रपुष्पमित्र तथा चार साधुओ महापंडित थया-एक दुर्बलिकापुष्पमित्र, बीजो वृद्ध, त्रीजो फल्गुरचित अने चोथो गोष्टामाहिल. एक दिवसे इन्द्रमहाराजे सीमंधरस्वामीने निगोद विचार पूछयो, भगवाने वर्णन करी संभलाव्युं. इन्द्रे पूछयुं. भरतचेत्रमां पण कोइ एवो स्वरूप कहेवावालो हालमां छे ? भगवाने कहुं आर्यरचितसरि छे पछी इन्द्र वृद्धतुं रूप करी आर्यरचितजी पासे आवीने पूछवा लाग्यो के महाराज ! म्हारुं आयुष्य हजी केटलुं छे ? गुरुए श्रुतउपयोगथी कहुं के तुं पहेला देवलोकनो इन्द्र छे पछी निगोदना सूक्ष्म विचार पूछया गुरुए ते सर्व खुलासापूर्वक कक्षा, पछी इन्द्रमहाराज गुरुनी स्तवना करी उपासरानुं द्वार फेरवीने चान्या गया, तेथी शिष्योने खबर पडी के इन्द्र आन्यो हतो. आर्यरचितसरिए बुद्धिनी हानी थती देखीने सुत्रोना जूदा जूदा चार अनुयोग कर्या.

वृद्धवादी, सिद्धसेनदिवाकर अने कालिकाचार्य—

एक साधु वृद्धपणामां श्हेतो स्वरथी मणतो हतो तेने देखी राजा बोल्या के

પટલા જોરથી મોઢીને તુ ટુ મૂસલો ફુલાવીશ ? તે સાંમલી ઘટ્ટ સાપુણ સરસ્વતીને પ્રત્યક્ષ કરી અને તેથી વિધાવર પાર્મીને ચોવટા માંહે મૂસલો ડમો કરી રાજા વગેરે સર્વ લોકોને દેશ્વતાં ફુલ્લાવિત કામ્પથી મૂસલો ફુલાવ્યો, તે જોઈ રાજા પ્રમુદ્ધ ચમસ્કાર પામ્યા. તેમણે સિદ્ધસેન બ્રાહ્મણને પ્રતિબોધો અને તે સિદ્ધસેનદિવાકરે વિક્રમાદિત્યરાજાને પ્રતિબોધ આપી, શ્રીશટ્ટુજયનો સમ કઠાવ્યો, તે સમમાં એકસોને સીતેર સોનાના દેવલ હતા બલી શટ્ટુજાનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો તથા શ્રીમદ્ધસેનદિવાકર દ્વારિની સહાયથી વિક્રમાદિત્ય રાજાએ પોતાના નામથી સવત્ ચલાવ્યો આગલ શ્રીવીર મગવાનનો સવત્ હતો, એ ઘટ્ટવાદી અને સિદ્ધસેનદિવાકર યથે યવિર યથા

તેમજ ગ્રંથ કાલિકાચાર્ય થયા છે તેમાં એક સો શ્રીવીરમગવાનથી ગ્રંથશેને છોતેર (૩૭૬) વર્ષે થયા તેમણે શ્રીપદ્મવળા ઘટ્ટ બનાવ્યું છે અને સૌધર્મેન્દ્રને નિમોદનો વિચાર કહ્યો છે કોઈક આચાર્ય કહે છે કે એ કાલિકાચાર્ય વીરથી ગ્રંથશેને વીશ વર્ષે થયા છે, કોઈ કહે છે કે ગ્રંથશે પચીશ વર્ષે થયા છે, કોઈ એમ પણ કહે છે કે ચોથની સવત્સરી થાપવા-વાલા એજ કાલિકાચાર્ય છે એમાં સ્વરુ યોડુ કેરલી મગવાનું જાણે થીજા કાલિકા-ચાર્ય પૂર્વે કાલિકાચાર્ય કહ્યા તેમના મામા થયા અને થીજા કાલિકાચાર્ય શ્રીવીરની ધાણ પછી ૬૬૩ મા વર્ષે અને વિક્રમ સવત્ ૫૨૩ મા વર્ષે જેણે ચોથની સવત્સરી કરી તે છે તેમાં કોઈ કોઈ ધૂર્ણિકાર લે છે કે કાલિકાચાર્યના કેટલાક શિષ્યોએ ચોથની સવત્સરી માન્ય કરી, અને કેટલાએક શ્રીમુધર્મસ્વામીના શિષ્યોએ પાંચમી સવત્સરી માની સત્ત્વ કેવલી જાણે. એ વિવાદમાં કાંઈ સાર નથી

ગ્રંથ હરિમદ્ભક્તસૂરિનો સત્ત્વેષ ઘટ્ટાંત—

હરિમદ્ભક્તસૂરિ પણ ગ્રંથ થયા છે તેમાં એકલો હરિમદ્ભ નામા બ્રાહ્મણ હતો તેણે વ્યાકરણાદિ મળ્યા પછી પ્રતિજ્ઞા કરીકે જેનો અર્થ હુ સમજી ન શકું તે પદનો અર્થ જે કહી આપે તેનો હુ શિષ્ય થાઉં પછી એક દિવસ યાત્રિકી મહાચરા સામ્બી ગાથા મચતી હતી કે ‘ ચક્રિદુગ હરિ પણગ, પણગ ચક્રીય કેસવો ચક્રી૦ ’ એ ગાથાનો અર્થ હરિમદ્ભથી યદ શક્યો નહીં. તેથી સામ્બીને પૂછ્યો સામ્બીએ કહ્યું અમારો અધિકાર નથી ગુરુને પૂછો પછી ગુરુ પાસેથી ગાથાનો અર્થ સાંમલી પ્રતિજ્ઞા પાલવા સારુ દીધા હીંથી, આચાર્યપદ પામ્યા તે આચાર્યે વિક્રમસવત્ ૫૮૫ માં આવરણકનિર્ણુક્તિ પ્રમુદ્ધ પ્રયોની ટીકાઓ કરી તથા એમના એક હસ અને થીજા પરમહસ એ બે શિષ્ય શૌદ્ધોની પાસે મળવા ગયા, શૌદ્ધોએ જાણ્યું કે એ બે જૈની જૈવા દેશ્વાય છે તેથી પરીવા કરવા માટે દાદરાના પગથીયાઓ ઊપર ઝિનપ્રતિમા ચૂકી, તેના ઊપર પણ આપીને શૌદ્ધનાં શિષ્યો તો સર્વ ચાન્ધા ગયા પરંતુ હસ અને પરમહસ ઝિનપ્રતિમા દેહીને

प्रतिमाना हृदयमां खडीनी जनोद् करीने निकल्या. बौद्धोए जाण्युं के आ जैनीओ छे अने हंस परमहंस पण जाणी गया के ए आपणने अवश्य मारशे. पछी मरण भयथी ते बन्ने जण पोत पोतानी भणवानी पोथीओ हाथमां लइने पोताना देश भसी चालता थया. बौद्धोए राजाना सीपाइयो बन्नेने मारवा माटे मोकन्या. तेखे जइ प्रथम हंसने मारी नाख्यो अने भागीजता परमहंसने पण चितोड पासे मारी नाख्यो. हरिमद्रसूरि ए बात सांभलीने महा कोपायमान थया, एक तेलनी कढाइ उकालीने मंत्र जपता जाय अने एकेक कांकरां कढाइमां नाखता जाय. ते मंत्रित कांकराना प्रभावथी बौद्धनो एक तपस्वी ते कढाइमां पडी भस्म थइ जाय. एम १४४४ बौद्धोने हण्पा. ते वखते एक श्रावक बोल्यो ' जइ जलइ जलउ लोए ' एटलुं सांभलतांज क्रोध उतरी गयो. केटलाक ग्रंथोमां एम पण लख्युं छे के " याकनी महत्तरा साध्वीए एक श्राविकाने लावीने गुरुने कणुं के एण्णे पंचेन्द्रिय जीवनो वध कर्यो छे. तेनो दंड शुं अपाय ? गुरु बोल्यो पांच कल्याणानो दंड अपाय छे. साध्वी बोली-महाराज ! एक पंचेन्द्रियना वधनो एटलो म्होटो दंड अपाय एवुं आप जाणो छो तो आ बौद्धोने केम मारो छो ? तयारे गुरुनो क्रोध उतरी गयो, पछी तेना प्रायश्चित माटे १४४४ पंचाशक प्रमुख प्रकरण ग्रंथो वनाव्यां. " एक पट्टावलिमां एम पण लखेल छे के " हंस अने परमहंस बौद्धमठमांथी लाग जोइने निकली गया. मठना कुलपतिए बन्नेने पकडवा पाछल मोडुं लश्कर दोडाव्युं. लश्कर आवे छे एम जणायाथी हंस कसो के परमहंस ! तुं पासेना नगरमां चान्यो जा. त्यांनो सूरपाल राजा तारी रचा करशे. हंस सहस्रयोधी हतो तेणे लश्करनो सामनो कर्यो पण लश्करमां १४४४ योद्धा हता तेमना बायोथी हंस घीवाइ गयो अने मरण पाय्यो. परमहंस सूरपालराजा आगल सहीसलामत पहुँची गयो. तेणे वधी हकीकत सांभली मदद करी. बौद्ध लश्कर आव्युं ने परमहंसनी मांगणी करी. राजाए जणावी दीधुं के हुं लडवा तैयार छुं, पण ते तो नहींज मले. आखिरे एवुं नक्की थयुं के परमहंस बौद्धो साथे विवाद करे अने जो जीते तो ते छूटो थाय. खूब वाद विवाद थयो. परमहंस जीत्यो. सूरपाले सन्मान साथे परमहंसने त्यांथी विदाय कर्यो. बौद्धोये रस्तामांथी पकडवा अनेक प्रयत्नो कर्या पण परमहंस तो पोताना गुरु हरिभद्राचार्य पासे पहुँची गयो. हंस केवी रीते मार्यो गयो ते सर्वे हकीकत गुरुने जणावीने परमहंस पण प्राण मुक्त थयो. आ वनावथी आचार्यने बहु क्रोध चढ्यो ने तेज वखते सूरपाल राजाना नगर तरफ चाली निकल्या. हुंक समयमां त्यां पहुँची राजाए बतावेली क्षत्रियवटने असीम धन्यवाद आप्यो. सूरपालना दरबारमांज बौद्धमठपति साथे वादविवाद करी पोतानी प्रबल विद्वत्ताथी हरिभद्राचार्ये बौद्धोने परास्त कर्या. अने मठपति ते वखतेज कलकलती तेलनी कढाइमां जइ पढ्यो ने जोत जोतामां तलाइ गयो. एम एक पछी एक

बौद्ध मज्झिमाणी जेम कडाहमां तलाववा मढ्या एवामां वे जैनमुनि त्यां आव्या ने एक पत्र हरिमद्राचार्यना हाथमां भूक्यो तेमां लख्यु इतु के ' वीतरागना चचननो समञ्ज होय तेनामा क्रोध न उद्भवे ' पत्र पठवनार पोताना गुरु जिनमद्रज हता हरिमद्र पत्र वांचतांज शात थह गया. तेओ त्यांथी रवाना थह पोताना गुरु पासे आव्या अने क्रोधमा थएल अकार्यनो प्रायश्चित्त माग्थु गुरुए कष्टु तारो १४४४ बौद्धोने सहारवानो सकल्प इतो माटे टेढलाज ग्रथ बनावी निर्मल था हरिमद्राचार्ये ते मजूर कर्यु हस अने परमहस सतारीपण्यामां इमनाज भाणोज हता

बीजा हरिमद्रद्वरि विक्रम सवत् ६६२ मां थया छे तेमना शिष्य सिद्धर्षिगणी हता ते बौद्धोना पासे एकवीश बार गया अने आव्या तेने प्रतियोधवा माटे ललित विस्तरा शक्रस्तवनी वृत्ति बनावी. बीजा हरिमद्रद्वरि विक्रम सवत् बारसोना सैकामां थया तेमणे बनावेला मुनिपति चरित्र आदिक ग्रंथो प्रसिद्ध छे तथा श्रीजिनमद्रगणि व्मभाभमण्य पण स्थविर थया छे, तेमणे विशेषावश्यकनु भाष्य बनाव्यु छे तेमज श्रीशीलगार्चार्य, भमयदेवद्वरि अने मलयगिरि प्रमुख टीकाओना करवावाला थया छे. ए सर्व स्थविरो जाणवा इति स्थविरावली-शेष सबधः

अष्टावीश प्रकारनी साधु समाचारी—

१ ते काल ते समयना विपे, श्रमण भगवत श्रीमहावीर स्वामी आपाढशुदि पूर्णिमाथी एक महीनो अने वीश दिवस वरसादना गया पछी पजोसण करे एवो नियम छे शिष्य पूछे छे के चोमासाना पचास दिवस गया पछीज शा माटे पजोसण करे (१) गुरु ! कहे छे-शिष्य गृहस्थ श्रावको पोताना घरने खडी प्रमुखथी धोइ ऊपर छाया करी घठारे, मठारे, झूप आपे, परनाल प्रमुख पाणीना मार्ग बनावे इत्यादि सर्व काम गृहस्थे पोताना माटे कर्या होय अने पोते वापरी फासु करी लीधा होय, तेथी वर्षादना पचास दिवस गया पछी पजोसण करे कदाचित् साधु पहेलाथीज कहे के हु चोमासु रहीश, तो ते गृहस्थ साधुना निमित्ते घर प्रमुखनो आरभ करे माटे पचास दिन गया पछी साधु कहे के अमे चोमासु आंही करीशु (२) एवी रीते भगवान् पोते पचास दिन गया पजोसण करे तो तेमना गणधर पण

પચાસ દિન ગયાં પજોસણ કરે. (૩) અને ગણધર પચાસ દિન ગયા કેહે પજોસણ કરે તો ગણધરોના શિષ્યો પળ વર્ષાદના પચાસ દિવસ ગયાં પજોસણ કરે. (૪) ગણધરોના શિષ્યો પચાસ દિન ગયાં પજોસણ કરે તો થવિર પળ વર્ષાદના પચાસ દિવસ ગયાં પજોસણ કરે. (૫) થવિરો, વર્ષાદના પચાસ દિવસ ગયાં પજોસણ કરે તો જે આજના સમયમાં શ્રમણ નિર્ગય વિચરે છે તે પળ પચાસ દિન ગયાં પજોસણ કરે. (૬) આજ વર્તમાન શ્રમણ નિર્ગય વર્ષાદના પચાસ દિવસ ગયાં પજોસણ કરે તો અમારા આચાર્ય ઉપાધ્યાય પળ પચાસ દિવસ ગયાં પજોસણ કરે. (૭) અમારા આચાર્ય ઉપાધ્યાય પચાસ દિવસ ગયાં પજોસણ કરે તો અમે પળ વર્ષાદના પચાસ દિવસ ગયાં પજોસણ કરિષ્ઠ છીએ. અપવાદ કહે છે કે ભાદરવા શુદ્ધિ પાંચમના એક દિવસ આગલ અર્થાત્ ભાદરવાશુદ્ધિ ચોથના દિવસે પજોસણ કરવું કલ્પે પરંતુ ભાદરવા શુદ્ધિ પાંચમીને ઓલંઘવી કલ્પે નહીં. ઇટલે એકાદનમાં દિવસે સંવચ્છરી કરવી કલ્પે નહીં, પરંતુ ઓગણ પચાસમાં દિવસે કારણે કરવી કલ્પે માટે કારણે ચોથની સંવત્સરી કરવી પળ છટ્ટની સંવત્સરી તો અપવાદે પળ કરવી ન કલ્પે. (૮) એ આઠ આલાવે કરી પજોસણ કરવા આશ્રયી પ્રથમ સમાચારી જાણવી.

૨ વર્ષાકાલમાં ચોમાસું રહેલા સાધુ અને સાધ્વીને પાંચ કોશનો ચોફેર અવગ્રહ રાખવો પળ અવગ્રહથી વાહેર હાથ સૂકે ત્યાં સુધી પળ ઉમું રહેવું નહીં. સાધુ સાધ્વીને વર્ષાદે ચોમાસામાં ગોચરીના માટે પાંચ કોશ જાવું આવવું કલ્પે એ જાવા આવવાની વીજી સમાચારી જાણવી.

૩ વિચાલે નિલ્ય નદી વહેતી હોય તો નદી ઉતરીને પાંચ કોશ લગણ પળ જાવું આવવું કલ્પે નહીં અને કુણાલા નગરીની પાસે ' ઘેરાવતી ' નદી છે તે નિલ્ય વહેતી રહે છે પળ તેનો પાટ ઘણો પહોલો છે, પાળી

સ્વલ્પ છે માટે એક પગ જલમા અને એક પગ ઊંચો આકાશે થલમા રાખતો ઉતરે તો ચોફેર પાંચ કોશ જાત્રુ આવત્રુ કલ્પે ઈવી નદી ન હોય તો ન કલ્પે ઇ નદી ઉતરવા સવધિ ત્રીજી સમાચારી જાણત્રી

૪ વર્ષાદિમા રહેલા સાધુ અને સાધ્વીને ગુરુ કહ્યુ હોય કે તમે ગિલાણને આહાર આપજો તો તેના માટે આહાર લાવી દેવો કલ્પે, પરતુ પોતાની મતિએ ગિલાણના માટે આહાર લાવી દેવુ કલ્પે નહીં અને જો ગુરુ કહ્યુ હોય કે તુ ત્હારે માટેજ લઈ આવ, તો પોતાને માટેજ લઈ આવવુ કલ્પે પણ ઘીજાને આપવુ ન કલ્પે. ગુરુ કહ્યુ હોય કે તુ ગિલાણને આહાર લાવી આપજે અને તું પણ ખાજે, તો લાવવુ અને દેવુ કલ્પે ઇ સાધુઓને પરસ્પર દેવા લેવા સવધિ ચોથી સમાચારી જાણવી

૫ ચોમાસે રહેલા સાધુ સાધ્વીને ૧ દૂધ, ૨ દહિ, ૩ માલખ, ૪ ઘૃત, ૫ તેલ, ૬ ગોલ, ૭ સહત, ૮ મદિરા અને ૯ માસ ઇ નવ વિગય છે તેમા મદિરા, માસ, માલખ અને સહત ઇ ચાર વિગય તો પ્રથમથીજ સર્વ પ્રકારે વર્જેલી હોય છે માટે તે મૂકીને ઘાકીની પાંચ વિગય એ છે તે ઘલવાન અને રોગરહિત શરીરવાલાને, નિત્ય લેવી કલ્પે નહીં અને કારણે લેવી પડે તો લેવાય, પણ પજોત્તમા લેવી નહીં ઇ વિગય નિપેધ સવધિ પાંચમી સમાચારી જાણવી

૬ ચોમાસે રહેલા સાધુ સાધ્વીને કોઈ ગિલાગ કહે કે મ્હારા માટે અમુક ચીજ ગૃહસ્થના ઘેરથી લઈ આવજો ત્યારે લાવનાર સાધુ ગુરુને પૂછે કે સ્વામિન્ ! ગિલાણ સાધુ અમુક ચીજ મગાવે છે તે લઈ આવુ ? ગુરુ કહે કેટલી મગાવે છે ? ત્યારે ગિલાણને પૂછે ગિલાણ કહે કે આટલી ચીજ જોડાઈ પછી ગુરુને કહે સ્વામિન્ ! અમુક ચીજ

आटली गिलाण मगावे छे. त्यारे गुरु कहे एटली चीज एटला प्रमाणनी लावजे. पछी ते साधु ज्यारे गोचरी जाय त्यारे गिलाणने खपती चीजथी वधारे श्रावक देवा मांडे तो कहेवुं के एटलीज गिलाणने खपे छे. तेस छतां श्रावक कहे के वधारे लइ जाओ, आप पण खाजो, पीजो, वापरजो, म्हारा घरमां घणी छे माटे सुखे ल्यो. तो लेवी. पण गिलाणना नासथी पोते लइने वापरवी नहीं कल्पे. ए गिलाणने खपती वस्तु लावी आपवा संवांधि छट्टी समाचारी जाणवी.

७ वर्षादमां रहेला थविर कल्पी साधुओने श्रावकोना घरमां जे नवा श्रावक थएला होय तेमना घेर हरकोइ न्हाना अथवा म्होटा साधु जाय अने ते जे कांइ मागे ते आपे, पण नाकारो करे नहीं, न्हाना म्होटा साधु सहासुं जुए नहीं, पण चोरासी गच्छना साधुओने दान देवानीज इच्छा राखे ते, अने ज्यां साधुओने पण एवो विश्वास होय के जे चीज क्यांय पण नहीं मलशे, ते एमना घरमां तो जरूर मलशे. एवा श्रावको जे होय तेमना घरमां साधुओए विना देखती चीज मागवी नहीं. कारण के ते श्रावक तो हरेक चीजनुं दान आपवुं एवी बांछावालो छे तेथी ते एवुं जाणे के ए चीज एमने क्यांय नहीं मली हशे माटे मागवा आव्या छे. तेथी ते वजारमांथी बेचाती लइने अथवा अणसमजु नवो थयेलो श्रावक होय तो ते बाहेरथी चोरी लावीने पण साधुने आपे माटे एवा घरमां अणदीठी वस्तु मागवी कल्पे नहीं. ए अदृष्ट्याचन वर्जनसंवांधि सातमी समाचारी जाणवी.

८ वर्षादमां रहेला साधुओए नित्य एकवार जमवुं अने गृहस्थोना घेर गोचरी माटे एकवारज जावुं. पण आचार्य, उपाध्याय, तपसी, गिलाण, जेने दाढी मूछ आव्या न होय एवा लघुवयना शिष्य तथा जेने स्तन न होय एवी लघुवयनी शिष्यणी प्रमुखनी वैयावृत्य करवा

સારુ જો એક દિવસમાં વે ત્રણ વખત ગૃહસ્થના ઘેર જવું પડે તો પળ તેની મનાઈ નથી, પરંતુ પોતાના માટે તો એકવારજ જવું કલ્પે, ઉપરાત જવું કલ્પે નહીં તથા એક ઉપવાસ કરવાવાલાને, જો એકવાર ગોચરી લાવી खाइ, પીને, તૃપ્ત થઈ રહ્યા, પાતરા પ્રમુખ પૂછી મૂક્યા, તો ફરી વીજી વખત ગોચરી ન જાવું અને જો તૃપ્તિ ન થઈ હોય તો વીજીવાર ગોચરીજ જાવું કલ્પે થેલાની તપસ્યાવાલાને વે વખત અને તેલાની તપસ્યાવાલાને ત્રણવાર ગોચરી જાવું કલ્પે ત્રણ ઉપવાસથી ઉપરાત તપસ્યા કરનારને મરજીમા આવે તેટલા વખત ગોચરી જાવું કલ્પે એ ગોચરી જવા સર્વથિ આઠમી સમાચારી જાણવી

૬ વર્ષાદમા રહેલા સાધુ સાધ્વી જે નિત્ય જમવાવાલા હોય તેમને શ્રીઆચારાગસૂત્રમા કહેલા એકવીશે પ્રકારના પાણી લેવા કલ્પે એક ઉપવાસવાલા સાધુને એક આટાનું ધોવણ, વીજુ પાનનું ધોવણ અને ત્રીજુ ચાવલનું ધોવણ એ ત્રણ પ્રકારનું પાણી લેવું કલ્પે છટ્ટના તપવાલા સાધુને તૂસનું (કૂકસાનું) ધોવણ, જવનું ધોવણ અને તિલનું ધોવણ, એ ત્રણ જાતનું પાણી લેવું કલ્પે તથા અટ્ટમ તપવાલા સાધુને એક ઓસામણ, વીજુ કાજી, અને ત્રીજુ ત્રીન ઉકાલાવાલું ઝનું પાણી, એ ત્રણ પ્રકારના પાણી લેવા કલ્પે, અને ત્રણ ઉપવાસથી વધારે તપ કરવાવાલા સાધુને છાળેલું ડાળ પાણીજ લેવું કલ્પે તથા અનશનવાલા સાધુને એક ડાળ પાણીજ કલ્પે, તે પળ છાળેલું હોય તે પળ થોડું થોડું પીવું, પરંતુ ઘણું પીવું નહીં કલ્પે એ પાણી પીવા સમયે નમઝી સમાચારી જાણવી

૧ ઓસામણ, ૨ વિષોદક, ૩ સસ્ત્રોદિમ, ૪ તદુલોદક, ૫ તુષોદક, ૬ વિલોદક, ૭ ચંદ્રોદક, ૮ સૌંદર, ૯ અમ્બોદક, ૧૦ અમ્બાહોદક, ૧૧ કપિત્થોદક, ૧૨ માતુલિંગોદક, ૧૩ દ્રાષોદક, ૧૪ દાહિમોદક, ૧૫ સર્જૂરોદક, ૧૬ શ્રીફલોદક, ૧૭ કરીરોદક, ૧૮ વૃક્ષોદક, ૧૯ આમલકોદક, ૨૦ વિષ્ણોદક, ૨૧ ઉષ્ણોદક

१० वर्षादमां रहेला साधु जेणे सर्याद करी छे के पांच दात पाणीनी अने पांच दात भोजननी लेवी, पण जो पाणीनी चार दात मली अने भोजननी पांच दात मली पण ते पांच दातमां भोजन स्वल्प आव्युं छे तेनाथी पेट भराय नहीं. तयारे विचार करे के पाणीनी चार दात मली छे पण पांच मली नथी तो हवे एक दात भोजनमां मेलवी आपुं, एस करवुं कल्पे नहीं. जे जेटलुं मल्युं तेदलुंज खाइने संतोष करवो, पण दात अदल बदल करवी नहीं. तेम वीजी वखत पण गोचरी जावुं नहीं. 'बोहोरती वखते पात्रमां मात्र एकज चावलनो दाणो आवी पड्यो, तो ते एक दात जाणवी; तेमज सर्व अन्न साथेज पात्रमां पडी जाय तो पण एकज दात जाणी लेवी. एमज पाणीनुं पण बहोरती वखते जो एकज टीपुं आवी पात्रमां पडे तो ते एकज दात जाणवी अने पाणीनी धारा खंडित थइ न होय, अस्खलित धार बहेतां संपूर्ण पात्र भराइ जाय तो पण एक दात समजवी; परंतु धार खंडित थया पली वीजी धाराथी जे पाणी पात्रमां पडे ते वीजी दात कहेवाय.' ए दात आश्रयी दशमी समाचारी जाणवी.

११ वर्षाकाले जे उपासरामां साधु चोमासुं रह्या होय ते जगाथी मांडीने सात घर पर्यंत गोचरी माटे जवुं नहीं. गाममां जमण होय तो केटलाएक आचार्य कहे छे के उपासरा सहित सात घर अने केटलाएक आचार्य कहे छे के उपासरा सहित आठ घर लगण बहोरवुं नहीं. ए संखडी संबंधि अगीआरमी समाचारी जाणवी.

१२ चोमासा रहेला पाणिपात्रधारी (जिनकल्पी) मुनिने फुसार-मात्र (अति भीणो) जल वर्षतो होय तो पण गृहस्थोना वरोमां गोचरी माटे जवुं कल्पतुं नथी. तेमज वगर ढांकेला स्थानके गोचरी करवी पण न कल्पे. गोचरी करतां अकस्मात् जल वर्षवा मांडे तो मुक्तावशिष्ट आहारने हाथमां ढांकी अने छाती के कक्षामूलमां राखी,

ઢાકેલી જગા અથવા વૃક્ષના મૂલતલે આવીને જો તેમા વર્ષાદના છાંટા ન લાગ્યા હોય તો વાપરવું કલ્પે, પણ પાણીના છાટા લાગ્યા હોય તો વાપરવું ન કલ્પે. ઇ જિનકલ્પીમુનિને ગોચરી કરવા સવાધિ વારમી સમાચારી જાણવી

૧૩ વર્ષાદમા ચોમાસે રહેલા સ્થવિરકલ્પી સાધુઓને તો, જેની ધારા રોકાય નહીં ઇવો અલ્પ ધારાથી મેઘ વર્ષે તો ગોચરી જાવું નહીં કદાચ કોઈક સાધુ ગિલાણ હોય અથવા અશક્ત હોય, એક વે દિવસનો મૂર્યો હોય અને અધિક મૂલ્ય સહન કરવાની શક્તિ ન હોય તો એક સૂતરનો કપડો તેના ઉપર ઝૂનવું વસ્ત્ર ઓઢીને થોડા છાટા પડતા હોય તો ગોચરી જાવું કલ્પે. ઇ અપવાદ સૂત્ર છે તથા ગૃહસ્થના ઘેર ગોચરી ગયા કેડે રહી રહીને થોડો થોડો વર્ષાદ વરસે તો આરામમા, ઉપાસરામા, મઢપની નીચે તથા રૂઝની નીચે આવવું કલ્પે તથા ગૃહસ્થના ઘેર ગોચરી ગણા સાધુને વર્ષાદ આવ્યો તો તેના ઘરે જે વસ્ત્ર સાધુ આવ્યો તે વસ્ત્રથી પહેલા જો ભાત ઉતર્યો હોય અને પછી દાલ ઉતરી હોય તો સાધુ ઇ ભાત બહોરવો પણ દાલ બહોરવી નહીં અને જો દાલ પહેલી ઉતરી હોય અને ચાવલ પછી ઉતર્યા હોય તો દાલ બહોરવી અને ચાવલ બહોરવા નહીં અને જો ચાવલ તથા દાલ ઘણે પહેલા ઉતર્યા હોય તો ઘણે લેવા કલ્પે અને પછી ઉતર્યા હોય તો ઘણે ચીજ લેવી કલ્પે નહીં તથા ગોચરી ગણા સાધુને આહાર મળ્યા ઘાદ વર્ષાદ રહી રહીને વર્ષતો હોય તો વાગમા, ઉપાસરામા, ઢાકેલી જગામા, અથવા મ્હાઢની નીચે આવીને પ્રાસ આહાર લાઈ જવું, પણ આહારને ઘણો વસ્ત્ર રાણી મુકવો નહીં અને પાતરા પૂઠી એકઠા ઘાધીને વર્ષાદ પડતો હોય તો પણ દિવસ છતાજ ઉપાસરામા આવવું પણ રાત્રે ઉપાસરા ઘાઘેર રહેવું નહીં વર્ષાદમા રહ્યા સાધુ ગૃહસ્થના ઘેર ગોચરી ગયા પછી રહી રહી વરસાદ વર્ષવા લાગે તો ઘાગાદિકમા અથવા ઉપાસરે આવવું,

परंतु वागादिक स्थानमां एक साधु अने एक साध्वीने, एक साधु अने वे साध्वीने, तथा वे साधु अने एक साध्वीने, तथा वे साध्वी अने वे साधु ए चारे भांगे ऊभा रहेवुं नहीं कल्पे तथा पांचमे भांगे वे साधु अने वे साध्वी होय तेमां एक वृद्ध साधु साध्वी होय तथा एक लघु साधु साध्वी होय अने जगा घणी मोकली होय ज्यां सर्व लोक देखता होय एवी जगामां रहेवुं कल्पे. एवाज चार भांगा साधुने श्राविकानी साथे कहेवा. तेमज एवाज चार भांगा साध्वीने श्रावकनी साथे कहेवा अने पूर्वोक्त पांचमा भांगे एकठाणे रहेवुं कल्पे. आ स्थविरकल्पीने गोचरी तथा साधु साध्वीने एकत्र वास संवंधि तेरमी समाचारी जाणवी.

१४ वर्षादमां रहेला साधु अथवा साध्वीए कोइ साधुना कहा विना तेमना माटे अशनादिक चार आहार लाववा कल्पे नहीं. ते सा माटे ? के तेनी इच्छा होय तो ते आहार खाय अने इच्छा न होय तो न खाय माटे कहा विना आहार लाववो नहीं. ए पूछ्या विना आहार नहीं लाववा संवंधी चौदमी समाचारी जाणवी.

१५ वर्षादमां रहेला साधु साध्वीने ज्यां सुधी शरीर भीजेलुं होय त्यां सुधी अशनादिक चार आहारमांथी कोइ पण आहार करवो कल्पे नहीं. एस सा वास्ते ? के घणुं करीने सात ठेकाणा भीजेला रहे छे, तेमां एक हाथ, बीजी हाथनी रेखा, त्रीजा नख, चौथी नखनी अणीओ, पांचमां भुंहारा, छट्टा नीचला होठ अने नीचली दाढीनी जगा, सातमा ऊपरना होठ अने ऊपरनी मूछो, ए साते आला न होय तदन सूकी गया होय त्यारे चार आहार करवा कल्पे. ए आर्द्र शरीरे आहार न करवा संवंधी पन्न-रमी समाचारी जाणवी.

૧૬ ચાતુર્માસ સ્થિત સાધુ સાધ્વીઓને સૂક્ષ્મ આઠ વસ્તુઓને વારવાર સૂત્ર જ્ઞાને કરી જાણવી, પોતાના ચક્ષુષ્ય કરી દેખવી, અને તેની વારવાર પડિલેહણ કરવી તેમા-૧૬ પ્રાણસૂક્ષ્મ, વીજુ પનકસૂક્ષ્મ, ત્રીજુ વીજસૂક્ષ્મ ચોથુ હરિતસૂક્ષ્મ, પાચમુ પુષ્પસૂક્ષ્મ, છટ્ટુ અડસૂક્ષ્મ, સાતમુ રુદ્રસૂક્ષ્મ અને આઠમુ સ્નેહસૂક્ષ્મ ૧ આઠ સૂક્ષ્મ જાણવા તેમા પ્રથમ પ્રાણ સૂક્ષ્મ ઘટલે ક્ષીણા ક્ષીણા જતુઓ કાલા, નીલા, રાતા, પીલા અને ધોલા ઇવા પાચ રગવાલા અણુદ્ધરી (કુથુઆ) જીવ થાય છે, ૧ જીવ એક સ્થાનકે અણચાલતા રહે, જ્ઞાનરહિત હ્રદયસ્થ સાધુ સાધ્વીઓને નજરથી દેખાય નહીં માટે તે જીવોને વારવાર સૂત્ર સામલભવે કરી જાણતા રહેવું, ચક્ષુથી દેખતા રહેવું ૧. વીજા પનકસૂક્ષ્મ ઘટલે નીલફૂલ તે કાલી, લીલી, રાતી, પીલી અને ધોલી ઇવા પાચ પ્રકારની થાય છે, તે જીવો જે વસ્તુમાં પડે તે વસ્તુના રંગ જેવા દીઠામા આવે, તેથી હ્રદયસ્થને નજરે નહીં આવે માટે તેને પણ વારવાર દેખતા તપાસતા રહેવું ૨ ત્રીજા વીજસૂક્ષ્મ તે પણ કાલા, નીલા, ધોલા, પીલા અને રાતા ૧ રીતે પાચ પ્રકારના છે શાલ પ્રમુલના જેવા વર્ણવાલા થાય છે, તે પણ હ્રદયસ્થને જાણવામા નહીં આવે માટે તેની પણ વારવાર પડિલેહણ કરવી ૩ ચોથા હરિતસૂક્ષ્મ ઘટલે નીલોત્તરી સૂક્ષ્મ થાય છે તે પણ પૂર્વોક્ત પાચ રગવાલી થાય છે તે પૃથ્વીના રગ સદૃશ હોય અને ઘણી વારીક હોય, તેની પણ સાધુ સાધ્વી ૧ ઘણીજ રૂઢી રીતે દૃષ્ટિ વઢે જોડેને પડિલેહણ કરવી ૪ પાચમા પુષ્પસૂક્ષ્મ (ક્ષીણા ફૂલ) તે પૂર્વોક્ત રીતે પાચ રગના થાય છે તે રૂપનો જેવો રગ હોય તેવા રગવાલા થાય છે તે પણ જાણવામા નહીં આવે, તેની પણ પડિલેહણ કરવી ૫ છટ્ટા અડસૂક્ષ્મ તેમા પ્રથમ મધુમાલ્લીના ઈંડા, વીજા કલાતરા(માકડી)ના ઈંડા, ત્રીજા કીડીના ઈંડા, ચોથા ગિરોલીના ઈંડા અને પાચમા કાકીદાના ઈંડા ૧ સર્વ જીવોના

ईडां पण सूक्ष्म थाय छे; माटे एने वारंवार जोवा अने पडिलेहण करवी ६. सातमां गृहसूक्ष्म पण पांच प्रकारना छे—एक तो भूमिमां गद्ग्या सरखा घर करेला होय ते, बीजा पाणी सुकाइ गया पछी पापडी भूमि ऊपर पडे ते, बीजा बिल, चोथा ताड प्रमुख वृक्षोना मूलमां न्हाना न्हाना घर थाय छे ते, अने पांचमां भमरानां घर ए पांच प्रकारना गृहोनी पडिलेहणा करवी ७. आठमो स्नेहसूक्ष्म ए पण पांच प्रकारनो छे—एक ओसनुं पाणी, बीजुं हेजारानुं पाणी, बीजुं धुंहरिनुं पाणी, चोथुं करानुं पाणी अने पांचमुं डाभ प्रमुखनी अणी ऊपर रहेल पाणीनां बिंदु, ए पांच प्रकारनुं पाणी छे तेने पण छद्मस्थे जाणीने पडिलेहवुं ८. ए आठ सूक्ष्म जीव आश्रयी सोलमी समाचारी जाणवी.

वर्षादमां रहेला साधु साध्वीने ज्यारे गृहस्थोने घेर गोचरी (आहार प्रमुख) लेवाने जावुं होय त्यारे आचार्य, उपाध्याय, स्थविर प्रवर्तक, गणि, गणधर, गणावच्छेदक तथा जेनी आज्ञामां चालतां होइए तेमने पूछीनेज जावुं. तेमने एम कहेवुं के हे भगवन् ! आपनी आज्ञा होय तो गृहस्थोने घेर भात पाणी बगैरे लेवा वास्ते जाऊं. ते आचार्यादिक जो जवानी आज्ञा आपे तो जवुं कल्पे, विना आज्ञा नहीं. शिष्य पूछे छे के शा वास्ते ? गुरु कहे छे के आचार्यादिक साधु अमुक दिशा गयो तेने घणो बखत केम लाग्यो ? इत्यादि उपद्रव टालवाना उपायने जाणे छे. एबीज रीते जो श्रीजिनचैत्ये दर्शन करवा, ठंडेल भूमिकाए, बीजा कोइ पण कामना माटे जवुं होय, अने गामोगाम विचरवुं होय तो पण पूछया विना जवुं नहीं. तथा चोमासे रहेला साधु साध्वीने विगयनो आहार करवानी इच्छा होय तो आचार्यादिकने पूछया विना विगय लेवी कल्पे नहीं माटे आचार्यादिकने पूछवुं के हे महाराज ! आपनी आज्ञा होय तो हुं दूध प्रमुख

विगय गृहस्थना घेरथी लइ आवीने आहार करु ? आचार्यादिक कहे के अमुक प्रमाणवाली विगय लावीने आहार करजे शिष्य आशका करे छे के आज्ञा लेवानु शु प्रयोजन छे ? गुरु उत्तर आपे छे के विगयादिक खावा के नहीं खावा, तेथी थता गुण तथा अवगुण ए सर्व आचार्यादिक जाणे छे माटे पूछवु जोइए तथा चोमासामा कोइ साधु पोतानी आरोग्यता माटे औषध करवानी चाहना राखतो होय तो आचार्यादिकने पूछीनेज औषध करवु कराववु कल्पे तथा चोमासामा कोइ साधु, सारु, कल्याणकारि, उपद्रव रहित, धन्यकारी, मंगलिकनु करना, सोभावत अने महा प्रभाविक एवु तप करवानी चाहना राखतो होय, तो आचार्यादिकने पूछीनेज तप करवुं तथा कोइ साधु अनशन करवानी चाहना राखतो होय, अने भात पाणीनो त्याग करी मृत्युने नहीं चाहता पादोपगमन अनशन प्रमुख करे, तेणे पण आचार्यादिकने पूछया विना अनशन करवु नहीं एमज आहार करवो, मात्रे ठले जावु, सज्जाय ध्यान करवु, धर्मजागरणा करवी, काउस्सग प्रमुख करवु ते सर्व आचार्यादिकने पूछीनेज करवु, परतु पूछया विना कोइ पण काम करवु कल्पे नहीं ए आचार्यादिकने पूछीनेज दरेक कार्य करवा सबधि सत्तरमी समाचारी जाणवी

१८ वर्षाकालमा रहेला साधुओने पोतानी उपधी तडके तपाववी होय, तो पोते त्या खवर राखवी, पासे बेसवु, परतु उपाधिने तावडे राखीने गोचरी जावुं नहीं, आहार करवो नहीं, चैत्य जावु नहीं, ठले जावु नहीं, सज्जाय करवी नहीं, अने काउसग करवो नहीं, जो पटला काम करवां होय तो बीजा साधुने कहेवु के हे आर्य ! मने गोचरी प्रमुख अमुक कार्य करवानु छे माटे तसे अमारी उपधीनी निगा राखो तो हुं गोचरी प्रमुखनु काम करु, जो ते साधु कहे

के हुं निगा राखीश तो गोचरी प्रमुख कार्य करवुं कल्पे. पण कदापि ते कहे के म्हारे वीजां काम छे तेथी वेशी नहीं शकुं, तो पूर्वोक्त गोचरी प्रमुख कार्य करवा कल्पे नहीं. ए उपधि तडके तपाववा संबंधि अहारमी समाचारी जाणवी.

१९ वर्षादमां रहेला साधु साध्वीने, एक हाथ ऊंची अने शब्द न करे, डगे नहीं, फरती काठी बांधेली एवी शय्या विना रहेवुं कल्पे नहीं. जो एवा शय्याऽऽसन विना रहे तो कर्मबंधनुं कारण थाय. तेमज ते शय्याऽऽसनने बारंवार पडिलेहवा, तडके नाखवा, अने पूंजता रहेवुं. तेम न करे तो तेने चारित्र पालवुं दुर्लभ थसे. ए शय्याऽऽसन ग्रहण करवा संबंधी ओगणीशमी समाचारी जाणवी.

२० चोमासामां रहेला साधु साध्वीने ठला मात्रानी त्रण जगाओ राखवी अने ते जगाओने बारंवार पडिलेहवी परंतु सीयाला अने उन्हालानी पठे चोमासामां न रहेवुं जोड़ए. शिष्य पुछे छे के शीयाला अने उन्हालाना दिवसोनी पठे चोमासामां शा वास्ते न रहेवुं ? गुरु उत्तर आपे छे के प्रायः चोमासामां नीली वनस्पति प्रमुख जीवो घणा उत्पन्न थएलां होय छे माटे चोमासानो जुदो प्रकार कह्यो. ए ठला मात्रानी जगा राखवा संबंधि वीशमी समाचारी जाणवी.

२१ चोमासामां साधु साध्वीने एक तो ठला (जंगल जवा)नुं, वीजो मात्रा (पेशाव करवा)नुं बीजो खेल (खंखार थूंकवा) प्रमुखनो एवं त्रण मात्रक (पात्र) राखवा. ए त्रण मात्रक राखवा संबंधि एकवीशमी समाचारी जाणवी.

२२ पर्युषण करीने रहेला साधु साध्वीने, गायना केश जेवडा सूक्ष्म केश पण पोताना मस्तके राखवा नहीं. केम के पंचमीनी रात्रे जो मस्तके केश रही जाय तो दंड आवे. जो कोइ अशक्त, ग्लान (रोगी),

अने टाटियो होय तो तेणे छरीथी मुडावी नाखवा के कतरणीथी कतरा ववा उत्सर्गथी तो लोचज करवो तथा जो कतरवा होय तो पाछा पदर पदर दिवसे कतरवा अने गुरु मासी दड लेवो, तथा महीने महीने खुर मुड करवो अने लघु मासी प्रायश्चित्त लेवो, युवान साधुने चार मासे लोच करवो, स्थविर अने जर्जर थएला साधुने चक्षुनो तेज राखवा माटे छे महीने लोच करवो, अथवा स्थविर (अतिवृद्ध)ने माथा ऊपर केश थोडा आवता होय तो चार महिने एकवार लोच करवो. ए लोच करवा संबधि चावीशमी समाचारी जाणवी

२३ वर्षादमा रहेला साधु साध्वीने सबत्सरी थया पछी पहेला थयेलो कलह खमाववो पण क्रोध राखवो नहीं, जे कोइ निर्यथ अने निर्मथणी पर्युपण वीत्या पछी क्रोध करे, क्रोध राखे, ते अनाचारी छे एम जाणवु तेमने बीजा साधुओए कहेवु के आर्य । तमे क्रोध राखो छो ते ठीक नथी. एवु कहेवाथी नहीं समजे अने पर्युपण वीत्या पछी कपाय खमावे नहीं तो जेम तवोली सडी गएला पानने बाहेर फेंकी दे छे तेम क्रोधी साधु साध्वीने पण सघमाहेथी बाहेर काहाडी मूकवा ए अधिकरण न उदीरवा सबधि त्रेवीशमी समाचारी जाणवी

२४ वर्षाकालमां रहेला साधु साध्वीने, जो पर्युपणना दिवसोमां कलह थयो होय, कटुक बोलवु पडयु होय, उद्वेग कर्यो होय तो शिष्ये जइ रत्नाधिक (आचार्य) प्रमुखने खमाववा अने आचार्यादिके शिष्यने खमाववु ए रीते पोते खमवु अने बीजाने खमाववु पोते उपशम करवो अने बीजाने पण कराववो, घणा प्रकारे रागद्वेष रहित थवु जोइये. जे क्रोधादिकने न उपशमावे ते ज्ञानादिकनो विराधक थाय छे, एवु जाणीने नियमा उपशम करवो भगवान् उपशमनेज सार पदार्थ कहे छे माटे उपशम अवश्य अगीकार करवो ए परस्पर खमत खामणा सवंधि चोवीशमी समाचारी जाणवी

पांच समिति पालवा ऊपर जुदा जुदा दृष्टान्तो—

१ साधु साध्वीए चोमासामां विशेष करीने पांच समिति पालन करवी जोइये. प्रथम हरिया समिति पालवा आश्रयी वरदत्त मुनिनो दृष्टांत—एक दिवस इन्द्र महाराजे पोतानी सधामां कहुं के आज भरत चेत्रमां वरदत्त मुनि समान कोइ हरियासमितिनो पालवावालो नथी. इन्द्रना मुखयी वरदत्त मुनिनी प्रशंसा सांभलीने कोइक देव परीक्षा करवा सारुं आव्यो. तेणे हाथीनुं रूप करी सुंढमां पकडीने मुनिने आकाशमां उछाव्या अने देवमायाथी जमीन ऊपर न्हानी न्हानी घणी डेडकीओ विकुर्वी. मुनि आकाशयी नीचे पडतां विचार करवा लाग्या के 'मन्हे तो मरवानुं मय नथी पण आ डेडकीओ म्हारा शरीरना पडवाथी मरण पामशे, तेनी विराघना न थाय तो सारुं' एतुं जाणीने आकाशयी पडतां पण ओवाथी जमीन पूंजवा लाग्या ते देखी देवताए जाण्युं के धन्य छे एने जे एवी रीते जीव विराघनायी ब्हीए छे. पछी ते देवता प्रगट थइने पोतानो अपराध समावी नमस्कार करीने पोताना स्थानके गयो.

२ भाषासमिति ऊपर संगतसाधुनो दृष्टांत—जे नगरमां संगतमाधु इता ते नगरनी बाहेर कोइ बैरी राजाए सेन्या लइ आवीने नगरने बीटी संगतमुनिने पूछ्युं—साधु ! नगर मांहे केटलीक फोज छे ? साधु बोल्थो के वणो सांभन्यो काने, वणो जोयो आरूपे, नहीं देख्यो सर्वे सांभन्यो, नहीं सुण्यो सर्वे दीठो, ज्यारे ज्यारे ते पूछे त्वारे त्वारे एमज बोलवा लाग्यो, सेन्याना लोकोए जाण्युं के आ मणी मणीने घेलो थइ गयेल छे, एम विचारी मूकी दीघा.

३ एषणासमिति ऊपर नंदीपेणनो दृष्टांत—वसुदेवजीनो जीव पूर्व भवमां नंदीपेण इतो, तेणे ग्लानमुनिनी बेयावच्च करवानो अभिग्रह कर्यो इतो. पोते छट्टे छट्टे पारणुं करता तेनी इन्द्रे प्रशंसा करी. त्वारे कोइक देवे आवी अतिसारना रोगवालो साधु बनावीने नंदीपेण पासे मोकन्यो. नंदीपेण तेना सारुं पाणी लेवा गयो. देवताए अशुद्ध करी दीघो, नंदीपेणे लीधुं नहीं, ग्लानने खांधे बेसाड्युं, ग्लाने तेना ऊपर अशुची करी तो पण घृणा लाव्या नहीं, देवे बड्ड स्तुति करी ए कथा श्रीनेमि प्रभुना चरित्रमां लखाएल छे.

४ आदानमंडमत्तानिक्खेवण समिति ऊपर सोमिल साधुनो दृष्टांत—एक दिवस साधु विहार करीने कोइक गामे आव्या. दिवस केटलो छे एवी बराबर खबर न पडवाथी वहेली पडिलेहण करी लीघी. पटलामां पाछलथी वखतनी खबर पढी त्वारे गुरुए कहुं ' पडिलेहण करवानो वखत तो हवे थयो छे

माटे पुन' पडिलेहण करो' ते सांमली सर्वे साधुओए पडिलेहण करी; पण सोमिल बोल्या हमणा तो पडिलेहण करी छे एटलामां शु सर्प घुसी गयेल छे ? पछी प्रमाते पडिलेहण करी, पातरा बांधिला हता तो पण तेमांथी देवप्रयोगी सर्प निकल्यो तेथी न्हीक पामीने गुरुपामे आवी कहेवा लाग्यो के महाराज ! सर्प निकल्यो, गुरु बोल्या तु उलठ वचन शा माटे बोण्यो ? एवां वचन आन पछी धोलवा नहीं पडिलेहण करवामां तो घणी निर्जरा छे पछी ते माधुए एवो अभिग्रह लीधो के आजयी सर्व साधुना दांडा हुं पडिलेहीश अने पडिलेहण करवामां मर्वे मुनिने सहाय आपीश, अभिग्रह पालता सोमिलमुनिए घणा कर्म चय कर्या

५ उच्चारप्रश्रयसमिति ऊपर सुत्रताचार्यना शिष्यनो दृष्टात-सुत्रताचा र्यनो एक लघु शिष्य हतो तेने गुरुए कष्ट, मांडला कर, तो पण तेणे मांडला कीधा नहीं अने कहेवा लाग्यो शु बहार ऊटडा वेठा छे ? पछी रात्रिमां बाहेर माधु परठववा गयो कोइक देवे ऊटनु रूप करी न्हीवराव्यो अने कक्षो, अरे ! आ गच्छमां एक साधु पण मडल कर्या बिना मात्रा प्रभुर करता नथी. पछी एक दिवसे मडल कर्या नहीं अने रात्रे मात्रानी घणी बाधा यह पण परठे नहीं ते देवताए उद्योत कर्यो शिष्ये जगा जोइने मात्रो परठव्यो माटे जे कोइ मडल देखी परठवणा करशे तेने देवता सहाय आपशे एवो निधय करी क्षुब्धक पण पारिठावणिया समितिमां सावधान थयो

अणगुप्ति पालवा ऊपर जुदा जुदा दृष्टान्तो—

१ तेमज चोमासामा अण गुप्तिनो पालन पण सारी रीते करवु जोइये मनगुप्ति ऊपर कौकण साधुनो दृष्टांत-कौकणमुनिने फाउरुमगमां घणी देर लागवार्थी गुरुए पुछवु घणी वज्रत केम लाग्यो ? साधु बोण्यो-जीवदया चितववायी, गुरु बोल्या-केवी जीवदया चितरी ? साधु बोण्यो-म्हारा घरमां छोकरा आलसु छे ते खेतरमां मूढ निदानादिक करशे नहीं तो घान थोडो नीपजरो, तेथी दु खी यशे, गुरुए कहु-तमे सावध चितव्यु माटे मिच्छामि दुक्कड थो. ते सांमली साधुए मिच्छामि दुक्कड दीधो ?

२ वचनगुप्ति ऊपर गुणदत्तसाधुनो दृष्टांत-गुणदत्त साधु एक दिवस पोतानी ससार सबधि बनवती नामे माताने वदाववा जतो हवो, रस्वामा चोर मण्या, तेरो साधुने पकळ्यो अने कक्षो के आ रस्वायी जान आवशे तेनी आगलतु अमारुनाम लइश नहीं साधुए कहु-इ तो बोलीश नहीं चोरोए तेने छोडी मूक्यो, त पोताने स्थानके जइ पोताना कुटुबने वदावीने करी जाननी साथे तेज मार्गे आव्यो चोरोए जानने लुटी लीधी

अने बोलवा लाग्या के आ साधु केवो सत्यवादी छे के पोताना घरना माणसो आगल पण चोर रस्तामां बैठे छे एवं कशुं नहीं. ते वचन साधुनी माताए सांभन्थुं, ते गुण-दत्त साधुने कहेवा लागी के दुष्ट ! तें तारे हाथे चोरोने माल लुंटावी दीधो; तूं केम प्रथमथी बोन्यो नहीं, साधुने घणो कष्ट थतां देखीने चोरोए लूटेलुं सर्व धन पाहुं आपी दीधुं; जानवाला खुशी थया. पण साधु बोल्यो नहीं २.

३ कायगुप्ति ऊपर अर्हन्नक साधुनी कथा—अर्हन्नक मुनि विहार करतां कोइ स्थानके जलनो खाल बहेनो देखीने विचारवा लाग्या के जो हुं आ खालमां पग देहश तो जीवविराधना थशे माटे कूदी निकली जाऊं एवं चितवी कूदीने पेली तरफ गया. कोइक देवे ते साधुना पग छेदी नाख्या तेथी दुःखी थयो. देवता बोन्यो के हवे पछी कोइ बखते कूदीने जवुं नहीं, कदापि जीव मरे तो पण एने जयणार्थी उतरी जवा माटे केवलीभगवतनी आघ्रा छे माटे उतरीने जावुं पण कूदको मारीने जावुं नहीं ३.

खमावीनेज पडिक्रमण करवुं कल्पे, ते ऊपर उदायीराजानो दृष्टान्त—

पर्युपण आव्या के तरत सर्वनी साथे खमतखामणा करवा, कारण के खमत-खामणा कर्मा विना पडिक्रमणादिक क्रिया करवी कल्पे नहीं माटे जो कोइनी साथे वैरभाव थयो होय तो उदाहराजानी परे खमाववुं. जेस चंपानगरीमां कुमारनंदी नामा एक सोनार रहेतो ते जन्मथी स्त्रीनो लोलुपी हतो, धन आपीने महास्वरूपवाली पांचसौ स्त्री परखयो हतो. एक दिवसे ते, हासा अने ग्रहासा देवीयोने देखी मोहित थयो, देवीयोने बोन्यो के तमे म्हारी साथे भोग भोगवो. देवीयो बोली तूं पंचशैलद्वीपे आवे तो अमारे भोगयोग्य थाय एवं कहीने देवीयो पोताने स्थानके गइ. सोनारे गाममां आवी पडइ बजडान्यो के जे कोइ मुजने पंचशैलद्वीपे लइ जाय तेने क्रोड सोनाम्होरो आपुं. ते सांभलीं एक वृद्ध खलासी लोभना वशथी ' घरना माणसो द्रव्यथी सुखी थशे ' एवं विचारी बोन्यो के हुं लइ जइश. पछी बन्ने जहाजमां बैठे, जहाज चान्युं. आगल जतां एक बडवृक्ष आव्यो, नावड्यो बोन्यो आ बडनी ऊपर तूं चढी जाजे अने हुं तो पाणीना चक्रमां जहाज बूडशे तेनी साथे डूबी मरीश. तूं बड ऊपर बेसी रहेजे, गत्रिमां मारंड-पंखी आवशे तेना पगोमां त्हारा शरीरने बांधी मूकजे, ते पंचशैल-द्वीपमां जशे त्यां तने मूकी देशे पछी तूं बंधनमुक्त थइ हासा ग्रहासा देवीओनी पासे जाजे एटलामां ते बहाण बडनी पासे आव्युं, सोनार बड ऊपर चव्यो अने जहाज मांगी पइयुं, नावड्यो मरण पाय्यो. सोनार मारंड पंखीना पगमां बंधाइने हासा ग्रहासानी पासे गयो, ने भोग भोगववा माटे याचना करी. देवी बोली तारी अशुद्ध

देह छे तेथी अमो भोग करी शकीये नहीं एम कहो फरी तेने चपानगरीमां मूकयो
 अने कहु के जे हमखा अमारो देवपति छे ते चवथे माटे तु जो मरण पामीने ते
 देवनी शय्यामा उपजे तो काम सिद्ध थाय सोनार पण अज्ञानथी चितामां पडी
 मरवा लाग्यो ते अवसरमा सोनारनो मित्र नागिल नामा थावक हतो ते बोन्यो,
 अरे ! तु आधी रीति मरवानु म कर, देवीओना माटे मरनु योग्य नहीं तो पण तेणे
 मान्यु नहीं, काष्टमां भस्मयइ मरण पामीने हासा प्रहासाना ध्यानथी तेमनो पतिदेव
 थयो अने तेओनी साथे भोग भोगववा लाग्यो एक दिवसे इन्द्र महाराज, सर्व देव
 देवी सहित नदीश्वरद्वीपनी यात्रा जत्रा माटे तैयार थया, हासा प्रहासाना पतिदेव ऊपर
 एवो डुकुम आब्यो के तु सर्व देवोनी आगल मृदग बजावतो चालजे. हासा प्रहासाए
 ते देवना गलामां मृदग नाख्यो, देवे ते मृदग पोताना गलामांथी कहाडी फेंकी दीघो
 पण मृदग तो तेना गलामां फरी आवी गयो, फरी देवे फेंकी दीघो, एम बे त्रण
 वार कर्णु त्यारे हासा प्रहासा बोली अमारा भरतारनी एज मर्यादा छे के मृदग
 बजाव्या विना ते छूटी शकेज नहीं “ हासा प्रहासानो मृदग गलामा पट्यो ते बजावे
 छूटको ” एवी लोफमां पण कहेवत छे पछी ते विद्युन्माली देव हासा प्रहासा सहित मृदग
 बजावतो आगल चाले त्यां महर्दिक देवोने देखीने पोताना भवनी निंदा करवा
 लाग्यो एटलामा नागिल थावकनो जीव बारमा देवलोकमां उपन्यो हतो, ते पण
 साथमां आब्यो अने विद्युन्मालीने कहेवा लाग्यो के तु मने ओलखे छे देवे उपयोग
 आपीने कहु के हों मित्र नागिल ! तें मने बहु वज्यों पण हु तुच्छ भोगना माटे
 मनुष्य जन्म गमावीने आधा पुण्यहीन देवोमां उपन्यो छु तो हवे म्हारे हु करयु ?
 नागिल बोन्यो-तु गोशीर्षचदनमय श्रीमहावीरस्वामीना प्रतिमा बनावीने तेनी पूजा
 कर के जे थकी तने सम्यक्त्वनी प्राप्ति थाथ पछी विद्युन्मालीए पण श्रीमहावीरजीनी
 प्रतिमा बनावीने केटलाएक काल पर्यंत पूजा छेवट पोतानु अन्धायुष्य रह्यो त्यारे प्रति-
 माने पेटीमां मूकीने जहाजोगला लोकोनी जहाजो अटकी रही हती ते काहाडी
 अने तेमने पेटी सांपीने कहु के आ पेटीमां श्रीदेवाधिदेवनी प्रतिमा छे ते तमे वीत
 भय पाटणमां जइने उदाइ राजाने आपजो जहाजना लोकोए ते पेटी लावीने उदाइ
 राजानी सभामां मूकीने कहु के आ श्रीदेवाधिदेवनी प्रतिमा छे कोइ देवताए मोकली
 छे राजाण जाण्यु के देवाधिदेव तो ब्रह्मानु नाम छे माटे ब्रह्मानु नाम लइने उघाडवा
 लाग्यो तो पण पेटी उघडी नहीं तेमज विष्णुना नामथी पण उघडी नहीं अने
 महेश्वरना नामथी पण उघडी नहीं, राजाने भोजननी बेला थइ गइ त्यारे
 राजानी राखी प्रभावती बोली के “ देवाधिदेव श्रीअरिहत वीतराग होय तो पेटी
 उघडजो ” बस, एम कहेवाथी पेटी उघडी, तेमांथी प्रतिमा निकली, ते लइ देरासरमां
 थापन करी, तेने प्रभावती राखी नित्य पूजवा लागी एक दिवस प्रभावती राणीए

पूजाना श्वेत वस्त्र दासीना हाथे मगान्या. दासीए लावी आप्या पण राणीए पोतानी दृष्टीना भ्रमयी लाल वस्त्र जोया, तेथी दासी साथे लडवा लागी पण थोडीवार पछी तेज वस्त्रने श्वेत दीठा त्यारे जाण्युं के हवे म्हाकं आयुष्य छ महीनातुं वाकी छे माटे राजापासे दीक्षा लेवानी आज्ञा मांगी, राजा बोन्थो तुं देवलोक जाय त्यारे कष्टनी वेला मन्हे सांनिध्य करवानुं कबूल करे तो आज्ञा आपुं. प्रभावतीए मान्य कयुं. राजाए आज्ञा आपी प्रभावतीए दीक्षा लीधी, संयम पाली आयुष्य पूरण करी देवलोक गइ. पछी योगीनुं रूप करीने गजाने अमृतफल देखाडी जंगलमां लइ गइ. त्यां घणा योगी बैठे हता ते राजाने मारवा उठ्या. राजाए ळीक पामीने देवताने याद कयो. देवे आवी राजाने त्यांथी उपाडी साधु पासे मूक्यो, जगतमां खरा आघारभूत तो एज छे. एम जाणी तेमनी पासे राजा आवकना त्रत लइ आवक थयो. हवे श्रीवर्द्धमान स्वामीनी प्रतिमाने प्रभावती राणी दीक्षा लेती वखते देवदत्ता दासीने पूजवानुं कही गइ हती. ते प्रमाणे ते दासी नित्य पूजा करती हती. एक दिवस कोइ गंधार नामा आवक सर्व गामोना देरासरोने बांदवा निकन्यो ते वीतभय पाटण आव्यो, तेणे ते प्रतिमाने पूजी, अने त्यां गंधार आवक अजारी (रोगी) थयो तेनी देवदत्ता दासीए चाकरी करी तेथी तेनो रोग मटी गयो. तेणे उपकार करवा बदल देवदत्ता दासीने वे गोली आपीने कहुं के 'आ गोलीमांथी एक गोली खावाथी महास्वरूपवाली थइश अने बीजी गोली खावाथी मनमां चाहीश ते पुरुष वश थइ जशे.' एवुं कहीने गंधार आवक जतो रह्यो. पछी देवदत्ताए एक गोली खावी तेथी दिव्य रूप थयुं अने तेनुं नाम 'सुवर्णगुलिका' पढी गयुं. बीजी गोली खाइने चंडप्रद्योतन राजाने मनमां चाह्यो. गुटिकाना अधिष्ठायिक देवे उज्जयणीमां आवी चंडप्रद्योतन राजानी आगल दासीनुं रूप वर्णन करी राजाने दासी ऊपर अनुरागी बनाव्यो, पछी राजा अनलगिरि हाथी ऊपर चढीने त्यां गयो. दासीने बोलावी. दासी बोली-वीर प्रतिमा बिना म्हारथी आवी शकाय नहीं. चंडप्रद्योतन फरी उज्जयणीमां आवीने ते प्रतिमा सरखी बीजी प्रतिमा तैयार करावी लावीने फरी वीतभय पाटण आवी. नवी प्रतिमा त्यां राखी अने देवे दीवेली प्रतिमाने दासी सहित लइने उज्जयणीमां चान्यो गयो. प्रभाते उदायी राजाए पोताना हाथीओना मद उत्तर्या देखीने जाण्युं के अनलगिरि हाथीनी ऊपर चढीने चंडप्रद्योतन राजा अत्रे आव्यो हतो, ते सुवर्णगुलिका दासी अने प्रतिमा लइने जतो रह्यो. पछी उदायी राजा दश मुगुटवद्ध राजा अने सेना साथे लइने उज्जयणी नगरी सहामुं चान्यो, मार्गमां जेसलमेरना ब्रह्मसर पासे आव्यो, पण मार्गमां पाणी मले नहीं तेथी विलखो थयो. राजाए प्रभावती देवने याद कयो. तेणे आवीने त्यां अखूट पाणी मरी दीधुं. ते स्थानके पुष्कर प्रमुख घणा तलावो अखूट पाणी वालां थयां. पछी उदायी राजाए उज्जयणीनी

सीमामां हेरो दीधो अने चढप्रद्योतन ऊपर दूत मोकली कहेवरान्यु के दासी पाछी नहीं आपे तो गले तु राख, परतु अमारी प्रतिमाजीं अमोने पाछी आप चढप्रद्योतने प्रतिमा दीधी नहीं अने चौद मुगुटबन्ध राजा साथे लइने उदायी राजा साथे लडवा आव्यो, अनलगिरि हाथी विना लडाइ करवानो ठराव थयो, तो पण चढप्रद्योतन अनलगिरि हाथी ऊपर चढीने सग्राममां आव्यो, माहोमाहि युद्ध करता आपिरे चढ प्रद्योतन हारी गयो तेने अनलगिरि हाथी ऊपरथी उतारी, बाधी ' दासीनो पति चढप्रद्योतन छे ' एवो तेना ललाटमां डाम दइने उदायी राजा प्रतिमा लेवा लाग्यो, पण प्रतिमा त्यांथी उठी नहीं एटलामां आकाशवाणी थइ के प्रतिमा लइ जशी नहीं, कारण के भीतमय नगरमा धूलनो कोट पडनार छे पछी प्रतिमाने त्या राखी चढ प्रद्योतनने साथे लइ उदायी राजा पोताना नगर भणी चान्यो मार्गमा पर्युपण पर्य आव्यो उदायी राजाए त्या पढाय कर्यो, पर्युपण कर्यो, तेमां पोते उपवास करी रसोइ करनाराने कष्ट के चढप्रद्योतनने जे रुचे ते रसोइ करी जमाडने एवु कही उदायी राजा निनपूजादिक करणीमा प्रवृत्त थयो, रसोइ करनारे चढप्रद्योतनने पूछ्यु के आपना सारु केवी रसोइ बनायु ?, चढप्रद्योतन बोण्यो के उदायि फहे ते बनावो, रसोइए कष्ट के तेमणे तो पर्युपण पर्य छे माटे उपवास कर्यो छे चढप्रद्योतने विचार्यु के आज मने जेहेर आपवानो विचार राख्यो छे माटे जुदी रसोइ कराये छे एवा भयथी बोण्यो हु पण आज उपवास करीश, उदायी राजा अमारो साधर्मी माइ छे, हु पण एज धर्म पालु छु रसोइए उदायी राजाने कष्ट, उदायीराजाए जाण्यु ए धूर्त्तताथी बोण्यो तो पण म्हारो साधर्मी थयो एन खमाख्या विना पडिक् मण करयु कन्ये नहीं पछी चढप्रद्योतनने बदीछानाथी छोडारां, पोतानी पामे पोलावी, तेना ललाटे सोनानो पट्ट बधारी, खमखामया करी अने सत्कार आपीने पाछो अयवती (उजैनी) नगरीमां मोकली दीधो एवी रीते मन्वजीशने पण उदायी राजानी परे खमावयु, रामयु अने क्रोधनो त्याग करवो.

कुमार अने धूर्त्तनी कथा—

अपराध करीने रामावे नहीं तो महा अनर्थनी वृद्धि घाय जेम एक गाममां फोइक कुमार भांडालु गाडु मरीने बेचरा आव्यो, त्यांतेनो एरुयन्द लेरा गामना धूर्त्त परम्पर बोण्या जूओ ! आ एक बलदनी गाडी चाले छे गाढायाने जाण्यु—आ दुष्ट लोको ए बलद रोंसी लेवानो उपाय करे छे माटे ए प्रत्यक्ष चोर छे, केम के बलद तो वे छे अने ए लोको एक कहे छे एम चितवी कुमार पोताना ठामडा बेचरामां तत्पर थयो एक बलदने धूर्त्तलइ गया कुमार वामय बेची जवा तैयार थयो पण एरु बलद

दीठो नहीं. घण्टी हांको मारी के एक बलद कोण लइ गयो ? लोको बोल्या के अमे तो एकज बलद जोयो हतो. कुंमार घणुं दुःखी थयो अने निराश थइने पोताने स्थानके आव्यो पण क्रोधथी ते धूर्त्तलोकोना सात वर्ष लगण खेत्रखलां बान्या, एकदा कोइ यच्चनी यात्रामां गामना लोको एकठा थया, ते वखते पडह वजडाभ्यो के जे अमारा धानना खेत्र-खलां वाले छे ते प्रगट थाओ. कुंमार पोतानो वेष बदलाने बोन्यो के जेनी एक बलदनी गाडी तमे दीठी हती ते तमारा धान खलां जलावे छे. पक्षी कुंमारने बलदीयो आपीने धूर्त्तए अपराध खमाव्यो. माटे प्रथम बनता सुधी अपराध कर-बोज नहीं. परंतु कदापि थइ जाय तो तरत खमतखामणा करी अपराधनी क्षमा मागवी के जेथी कोइ अनर्थ थाय नहीं.

क्रोध न छोडे ते ऊपर क्रोधी ब्राह्मणनो दृष्टान्त—

पर्युपणमां क्रोधनो त्याग नहीं करे तेने सढेला पाननी परे संघ बाहेर करी देवुं, जेम एक खेडा गामनो रहेवासी कोइ ब्राह्मण हतो; ते खेतीनो धंधो करतां हल खेड-चामां बलद हांकतां तेनो एक बलद गलीयो थइ वेशी गयो, तेने उठाडवानां घणा प्रयत्न कर्या, पाडु मार्या तो पण चाले नहीं, ब्राह्मण रीसे धम धमतो बलदनी ऊपर खेत्रना माटीना ढेफा नाखवा लाग्यो. ढेफाओधी बलद आखो ढंकाइ गयो, बलदनुं आस रुंदाइ जवायी आखिर मरण पाम्यो. ब्राह्मणे आ पापनुं महापुरुषोनी पासे प्रायश्चित्त माग्युं, महापुरुषो बोन्या-तारो क्रोध उत्तरो के नहीं, ब्राह्मण बोन्यो हमणा बलदने देखुं तो मारी नाखुं. महापुरुषोए विचार्युं के आ पापीने शो दंड आपवो ? एनी शुद्धि तो कोइ रीते थइ शकेज नहीं, एवुं कही न्यात बाहेर काढी मूक्यो. एवी रीते जे क्रोधने त्यागे नहीं तेने संघ बाहेर करी देवो.

कृत अपराधनी क्षमा मांगवा ऊपर मृगावतीनो दृष्टान्त—

पोताथी अपराध थयो होय तो मृगावतीनी परे खमाववो. पोतानुं मन शुद्ध करीने मिच्छामि दुकडं देवो. जेम एक दिवसे श्रीमहावीरस्वामी कोशंबी नगरी समो-सर्या, त्यां चंद्र अने सूर्य बे मूल विमानथी वांदवा आव्या, चंदनबाला, मृगावती प्रमुख त्यां ठेठी हती; तेमां चंदनबाला तो सूर्य अस्त यतो जाणी, उठी पोताने उपासरे आवी अने मृगावती भगवाननी देशनामां मोहित थइने त्यांज वेशी रही, सूर्य चंद्र ज्यारे पोताने स्थानके गया त्यारे अंधकार थयो, मृगावती चंदनाने न देखवाथी मय पामती एकलीज उपासरे आवी. इरियावहि पढिकमि पगचंपी करती चंदनबालाने कहेवा लागी के स्वामिनी ! हुं रात्रिमां एकली आवी तेथी अपराधिनी थइ, माटे आप ए अपराधनी मने माफी आपो, चंदना बोली-भद्रे ! तुं उत्तम कुलमां उपनी

छे माटे तारे एम करवु न घटे, मृगावतीए कछु-हवे पछी हु एवी भूल करीश नहीं एम बारवार चदनचालाने पगे लागती, शुद्ध मनथी खमावती, मृगावतीने केवलज्ञान उपजी गयु अने चदनाने तो पगचपी करता निद्रा आवी गइ ए वखते अधकारमा सर्प आवतो जाणीने मृगावतीए चदनानो हाथ उपाडीने सधारा ऊपर मूच्यो, चदना जागृत बइने कहेवा लागी के म्हारो हाथ कोणै उपाध्यो, मृगावती बोली, सर्पनो सप्तो बवाने लीघे म्हे तमारो हाथ ऊचो राख्यो, चदना बोली-एवा अधकारमा सर्प आवतो केवी रीते देखायो ?, मृगावतीए कछु आपना प्रतापथी, चदना बोली-शु तने केवलज्ञान उपन्यु छे ?, मृगावती बोली-आपनी कृपाथी 'अरे ! में केवलीनी आशावना करी ' चदना एवु चितवीने बारवार खमावती खमावती मिच्छामि दुक्क देवा लागी अने ते पण केवलज्ञान पायी एवी रीते भव्य जीवने पण मिच्छामि दुक्क देवो जोइए परतु कुमार अने चेलानी परे नहीं करवु जोइए जेम एक लघुशिष्य कुमारना भांडा तावडे छकतां हतां तेने कांकरा मारी फोडवा लाग्यो कुमारे कछु ' भांडा म फोडो ' शिष्य बोन्थो " मिच्छामि दुक्क " कुमारे जापयु के हवे फोडयो नहीं. पण शिष्य वो फरी तेवीज रीते कांकरायी भांडा फोडवा लाग्यो अने कुमार हाको करे त्यारे बारवार मिच्छामि दुक्क देवा लाग्यो, ते जोइ कुमारे पण एक कांकरो लइ शिष्यना कानमा राखीने कान मसन्थो, शिष्य बोन्थो-अरे ! कान दुःखे छे कुमार बोन्थो ' मिच्छामि दुक्क ' एम बारवार कान मसले अने मिच्छामि दुक्क आपे एवी रीते मिच्छामि दुक्क देवाथी कार्यसिद्धि न थाय, बारवार पाप करवा अने बार-बार मिच्छामि दुक्क देवो ते काममा न आवे

अलिपा गलिया करवा ऊपर सासु जमाइनो हट्टान्त—

अन्तरंग शत्रुता न मटे तो पण व्यवहार शुद्धि राखवा माटे सासु जमाइनी परे सर्व अलिपा गलिया तो अवश्य करवा एक वृद्ध स्त्री हती तेनी पासे पण द्रव्य हतु परतु पुत्र न हतो अने पोते विषवा, घली लोभी अने कज्ज हती घननो सग्रह करती. पण पेटमा छाती नहीं तेने एक दीकरी हती ते कोइ कुलवान् छोक राने परणावी पण पोते लोभी हती माटे जमाइने दायजो प्रमुख काइ दीधु नहीं. तेपी जमाइ नास्तुय थयो होली, दीघाली प्रमुख कोइ पर्वे जमवा आव्यो नहीं लोको वृद्धा स्त्रीने कहेवा लाग्या के पापथी ! आ तारो एकज जमाइ छे तेने पण जमाइती नपी ' छोकरो तो छे नहीं तो आ घन कोण खाये ? अने कोने काम आवथे ? पछी वृद्धाए लौकिक रीती सांचववा माटे जमाइने घली मनवार करीने सोलान्यो अने कहेवराग्यु के—तमे एकनाज पधारजो ते सामली जमाइना मित्रो कहेवा लाग्या के आज रहने सासु वधु द्रव्य आपी देखे पछी जमाइ सासुने

घेर एकलो जमवा गयो, सासुए खीर पीरसी, वाटकीमां रूनो पूंमडो नाखीने घृत पीरसवा आबी, वाटकी मांहेथी घृतनुं टीपुं टीपुं थालीमां नाखवा लागी पण वधारे पडवा दीये नहीं. डोसिए विचार्युं के जमाइ हमणा नाकारो करशे. जमाइए जाएयुं के आ तो मने टगवा आबी छे. तेथी सासुनो हाथ पकडी वाटकीने थालीमां ऊंधात्री लीधी अने सासुने कहेवा लाग्यो के जी जी घणुं छे हवे म्हारे नथी खपतुं, वृद्धाए 'वाटकी तो खाली थइ के घी तो वधुं एकला जमाइजी खाइ जशे माटे कांड युक्ति करुं' एम विचारी जमाइने कहुं के जमाइजी ! तमारे अमारे जे रुसणुं हतुं ते सर्व आजे भांग्युं. माटे आपणे भेगा बेसी जमीए. एम कही जमाइनी भेगी जमवा बेसी पण जमाइनी तरफ थालीनुं नीचाण होवाथी सर्वे घी जमाइ तरफ हतुं. तेथी सासु ओतंभानुं मिस करीने आंगुलीथी घी पोतानी तरफ खेंचती जाय ने कहेती जाय के तमारामां एटला वांक छे—प्रथम तो तमे होली ऊपर नहीं आव्या, बीजो दीवाली ऊपर नहीं आव्या, बीजो आखात्रीज ऊपर नहीं आव्या. एम बोली बोली सर्व घृत पोतानी तरफ खेंची लीधुं. 'सासु तो घणी समजणवाली देखाय छे. घी तो सर्व खेंची लीधुं' एवं जाणी थालीमां हाथ फेरवीने जमाइबोन्यो— 'सासुजी ! जे थवानुं हतुं ते थयुं पण हवे तमारुं अने मारुं वन्नेनुं मन एक करी न्यो. आज पछी सर्व अपराध अलिया गलिया जाणजो' एम कही थाली उपाडीने घी खांड सहित सर्व खीर जमाइ पी गयो अने बोन्यो हवे आपणुं सर्व रुसणुं मटी गयुं माटे तमे खुशीमां रहेजो. एवी रीते धर्मार्थी जीवोने पण कोइ राग द्वेष उपज्यो होय ते सर्व खमाववो पण पर्युपणर्मा राग द्वेष राखवो नहीं मिच्छामि दुक्कडं दई देवो.

क्रोधपिण्डोपरि घेवरियासुनिनो दृष्टांत—

पर्युपण पर्वमां क्रोध, मान, माया अने लोभ करी आहारादि ग्रहण करवा नहीं. तेम करवाथी चारित्रधर्मनो विनाश थाय छे. क्रोधपिण्ड आश्रयी घेवरिया मुनिनो दृष्टांत—हस्तिकल्प नामा नगरमां एक साधु मासीतपना पारणे गोचरी करवा माटे ब्राह्मणोमां कोइ मरण पामेलानुं जमण हतुं, त्यां गयो. ब्राह्मणो घेवर खाता हता, साधु घणो वखत ऊभो रह्यो पण कोइए साधुने दीधुं नहीं. साधु क्रोध करीने बोन्यो के आजना जमणमां नहीं आयो तो फरी जमण थाय त्यारे आपजो. एवं कही चालवो थयो, साधुनुं बोलवुं सुंठुं थाय नहीं. एटलामां बीजा महीने पारखाना दिवसे फरी पण कोइक ब्राह्मण मरण पाम्यो. तेना जमणमां तेज साधु पारणुं करवा माटे फरी गोचरी आव्यो. परंतु कोइए व्होराव्युं नहीं, बली क्रोधथी बोन्यो, बीजाना जमणमां व्होरावजो, एवं कही जतो रह्यो. बीजा महीनामां फरी कोइ मरण पाम्यो तेना जमणमां पण व्होराव्युं नहीं. साधु क्रोधथी चोथाना जम-

यमां व्होराववानु बोन्यो ते शब्द कोड होकराना कागे पळ्यो डोसाए घरना घणीने कष्टु के आ साधुने घेवर आपीने सुशी करो, न्हीं तो वली कोड मरशे एवु समजी साधुने रोलावी घेवर व्होराव्या जेम ए दाधुए क्रोधयी घेवर व्होर्या तेम बीजा साधुओने कोड वखते व्होरवो न्हीं.

मानपिण्डोपरि सेवैयामुनिनो दृष्टान्त—

मानपिण्ड ऊपर सेवैया साधुनो दृष्टांत—कोशलदेशमां गिरिपुष्प नामा नगरना विषे सेवोनु पर्य आव्यु त्यारे युवान साधु एकठा मण्या. तेमां एक साधु बोन्यो आज तो सेवैया पर्य छे माटे सेवो लावो तेमां शु नवाइ छे ? परतु प्रभाते खांड घी सहित जे सेवो लावीने साधुओने जमाडे ते लब्धिवान् जाणवो. एक शिष्य अभिमान करीने बोन्यो के हु काले सेवो लइ आवीने सर्व साधुओने जमाडु तोज म्हार नाम खर जाणजो ते बीजा दिवसे मोटा मोटा पात्रा भोलीमां लइने गोचरी गयो एक शेठना घेर सेवो देखीने मांगवा लाग्यो पण शेठाखी लोभणी हती माटे बोली, जा जा, तने सेवो न्हीं मले, ए प्रमाणे ललकारीने काहाडी मूक्यो चेलो बोन्यो तु जो तो खरी हु जरूर तारा त्यांथीज सेवो कोड पण रीते अरय लइ जइश शेठाखी बोली—जो तु सेवो लइ जाय तो म्हार नाक गयु जाणजे परतु म्हार नाक छे त्यांमुधी तो तने सेवो लइ जवा देइश न्हीं, साधु त्यांथी निकली आगल जइ कोइने पूछपु के आ घर कोनु छे ? ए घरनो मालक क्यां छे ?, कोइए कष्टु, ए देवदत्तनु घर छे, ते हमणा पचायतीमां बेठेल छे, साधु तेना पासे जइ कहेवा लाग्यो के तमारामां देवदत्त कोण छे ? ते बोन्या शु काम छे ?, साधुए कष्टु—तेनी पासे कांइ मागवु छे, पच बोन्या—एतो कृपण छे ? जे कांइ मागवु होय ते अमारी पासे मागो देवदत्त बोन्यो साधुजी ! तमे मांगशो ते हु आपीण, चेलाए कष्टु, देवदत्त ! जेम ए जणा स्त्रीओने वश हता, तेम तु पण स्त्रीने वश न होय तो हु तारी पामे कांइ मागु पच बोन्या—ते छ जणा कोण हता ? तेनी क्यां पदो—चेलो बोन्यो, एक कुलपुत्र हतो ते परणीने पढी स्त्रीने वश थयो, प्रभाते भूख लागी स्त्रीना पासे खाया मांग्यु, स्त्री ढोलीया ऊपर बेठीज कहेवा लागी के जो तु भूख्यो होय तो चूलामांथी राख काहाडी बाहेर नाख, ईधन लाव, चूलामां अग्नी बाल, माथे हांटी चढाव, तेमां पाणी नाख, कोठामांथी चावल लावी तेने सोधी साफ करीने, हांटीमां नाखी, पचावीने तैयार कर; तैयार थयां पछी मने हाक मारने, हु उठीने पीरसी आपीण ए वात सांभली कुलपुत्र बोन्यो तु कइ छे ते सत्य छे एम कही पूर्वोक्त सर्व काम नित्य करवा लाग्यो, नित्य चूलानी राख काहाडमाथी तेनी आंगुलीओ घोली पढी गइ, लोकोए तेनु ' श्वेता-

गुली ' नाम आप्युं. तेम देवदत्त ! तं पण स्त्रीने वश न होय तो हुं याचना करुं. देवदत्त बोल्थो-हुं स्त्रीने वश नथी.

एक कुलपुत्र हतो ते स्त्रीने वश थयो तेने स्त्री ढोलीया ऊपर बेसीने कहेवा खागी के हुं पाणी लावीश नहीं माटे तं जइ तलाव ऊपरथी पाणी भरी लाव, रोटला बनाची आपीश. ते पण लोकोनी लाजथी. पाछली एक पहेर रात्री रहे त्यारे नित्य माथे घडो लइ पाणी भरी लाववा लाग्यो. रात्रीमां बगला प्रमुख जनावर बीक पामीने तलाव ऊपरथी उडवा लाग्या तेनो कोलाहल थयो तेथी लोकोए जाण्युं के आ शुं नित्य उपद्रव थाय छे ? बगला केम उडे छे ? पछी शोष करान्याथी मालम पढ्युं के कुलपुत्र पाणी भरवा जाय छे तेथी बगला प्रमुख उडे छे. पछी लोकोए तेनो नाम ' बगोझाही ' पाडीदीधुं. माटे देवदत्त ! तं पण एवो न होय तो हुं जाचूं. देवदत्ते कहुं-हुं एवो नथी.

एक कुलपुत्र स्त्री परगिने तेने वश थयो; पछी नित्य प्रभाते उठी हाथ जोड़ी स्त्रीने कहे के हुं शुं काम करुं ?, स्त्री बोली सर्व रसोइ कर, रसोइ तैगार करी स्त्रीने कहेवा लाग्यो हवे शुं करुं ?, स्त्री बोली गादी बिछावीने पाटलो मूक, ते पण काम करीने पूछ्युं हवे शुं करुं ?, स्त्री बोली मारा चाह पकडीने मने गादी ऊपर बेसाइ, तेणे स्त्रीने चाह पकडी गादी ऊपर बेसाडीने पूछ्युं हवे शुं करुं ?, स्त्रीए कहुं रसोइ पीरस, रसोइ पीरसीने पूछ्युं हवे शुं करुं ?, स्त्री बोली माखीयो ठडाड, ते उडाडीने पूछ्युं हवे शुं करुं ?, स्त्री बोली मलमूत्र परटी आव, ते परटीने बोल्थो हवे शुं करुं ?, स्त्री बोली हुं बह रहूं छुं तं मारी पगचंपी कर, त्यारे पगचंपो करवा लाग्यो ते जोइ लोक बोल्या-ए ' स्त्रीकिंकर ' छे. तेम देवदत्त ! तं पण तेना जेवो होय तो हुं याचना न करुं, देवदत्ते कहुं-हुं एवो नथी. एक कुलपुत्र स्त्रीने वश थइने तेना वस्त्रप्रमुख घोवानुं कार्य नित्य करतो हतो तेनुं लोकोए ' तीर्थस्नाता ' नाम पाड्युं. तेमज पांचमानुं नाम ' गन्धापरस्त्री ' पाड्युं. एक कुलपुत्र स्त्रीने वश थयो, तेने पुत्र थयो, स्त्री कहे छोकराने हंगावी लाव ते नित्य छोकराने हंगावे, स्नान करावे, ते देखी लोकोए तेनो नाम ' हदनीयो ' पाड्युं. माटे एनी परे तं जो स्त्रीने वश न होय तो त्हारी पासे याचना करुं. देवदत्त बोल्थो-हुं तेवो नथी तमे सुखे मागो. बीजा पंच हास्यपूर्वक बोल्या-चेलाजी ! स्त्रीने वश थएलाना सर्व दोष एमां छे. देवदत्त बोल्थो-भगवत् ! ए तो त्हारी हांसी करे छे. आपने ले चाहना होय ते सुखे मागो. चेलो बोल्थो-घृत अने खांड सहित सेवो ओरावो. देवदत्ते कहुं-चालो हुं आपने ओगावुं. एवुं कही साधुने साथे लइ घेर आण्यो. रस्तामां साधु बोल्थो के तारी स्त्री तो मारी साथे लडी चुकी छे. देवदत्ते कहुं. तमे घरनी बाहेर ऊमा रहेजो हुं बोलावुं त्यारे आवजो. साधु बाहेर ऊमो रखो, देव-

दत्त घरमां जइने स्त्रीने कहेवा लाग्यो, आन ब्राह्मणोने जमवानु कछु छे, ते जमवा आवशे, घरमां कांइ राखेलु छे ? ते बोली सेवो तैयार छे देवदत्ते स्त्रीने कछु के निसरणी ऊपर चढीने ढागलेयी धी खांड लइ आन स्त्री धी खांड लेवा नीसरणी ऊपर चढी ढागले गइ साधुने अदर बोलाव्यो. साधु बोन्थो, देवदत्त ! आ नीसरणी जरा अलगी लइ न्यो देवदत्ते नीसरणी दूर करी साधुना पात्र रूढी रीते सेवो अने धी खांडधी भरी दीघा, ऊपर ऊभी ऊभी सेठाणी हांको करवा लागी के एने कां श्दोरावो छो आतो मुढो छे पण कांइ जोर चान्थु नहीं साधुए पण पात्रा भरीने निकलता नाक ऊपर आंगुली फेरवीने स्त्रीने जयाव्यु के तारु नाक कपाइ गयु पक्षी उपासरे आबी सर्व साधुओने जमाइवा. एम ए साधुए अभिमान करीने आहार लीचो तेम बीजा साधुओने आहार लेवो नहीं.

मायार्पिंड ऊपर आपाढभूतिनो दृष्टान्त—

शुरु प्रेरणाथी आपाढभूति मुनि एकदा राजगृहनगरमा कोइ नटना घेर गोचरी माटे गया अने विद्याबलथी रूपपरावर्चन करी पाँच बार मोदक श्दोर्पा, ते जोइ नटवे मुनिने पोतानी रूपवती बे कन्याओना मोहजालमां फसाव्या आपाढभूति साधु उपकरण गुरुने सोंपी अने मद्यमांस न वापरे तेना मायेज रहेबु एवी बाधा लइ पाछा नटना घेर आब्या नटवे तेने पोतानी बे कन्या परयावी घरजमाइ कायम कर्यो. मुनि नटकयाओ साथे विविध विषयसुख भोगववा लाग्या. एज वखते नगरमां कोइ विदेशी नटे आबी उव्घोपणा करावी के ' कोइ पण नटविद्या पारगामी होय ते श्दारा साथे बाद करवा तैयार थाय ' ते उव्घोपणाने रोकी ते नटवे पोताना जमाइ आपाढभूतिने विदेशी नट साथे विवाद करवा राज समामां भोकन्या आपाढभूतिनी स्त्रियोए पाछलथी मद्य मांस भक्षण करवा मांथ्यो पोताना विद्याबलथी विदेशी नटने ज्ञानवारमां परास्त करी आपाढभूति पाछा पोताने घेर आब्या अने कपाटने खुद खुदाव्या. ' दुर्गंधयी मद्य मांस भक्षण कर्तु जाणशे तो छोडीने चान्या जशे ' स्त्रियो एम विचारी घरना बाढामां गइ अने वमन करवा लागी आपाढभूति भीति ऊपर चढी बाढामां उतर्यो अने वमनमां मांस जोइ विरक्त थयो. परंतु सुसराना कहेवाथी स्त्रियोने खावाखर्चनो बढोवस्त करवा सारु राजा पासे जइ आपाढभूतिए भरतनाटक करवा मांडयु, तेमां भरतचक्रवर्चीना पठे सोल सिणगार सजी अने आरंभसामवनमां जइ एकत्व भावना भाववा मांडी. तेथी थोडीवारमां शुभमणनना प्रभावथी आपाढभूतिने केवलज्ञान उत्पन्न ययु. देवोए साधुवेष आपी स्वर्णकमलनी रचना करी. तेना ऊपर बेसी आपाढभूतिए धर्मदेशना आपी तेने सामंली राजा, राणी अने एक हजार राजकुमारोए दीघा लीची. पक्षी शिष्यमंडल सहित त्यापी बिहार करीने आपाढभूति

पोताना गुरु पास आया गुरु पण भावना भावतां केवलज्ञान पाम्या. जेम आपाठ-भूति मुनिए रूप परावर्तन करी कपटयी मोदक व्होर्या, तेम बीजा साधुओने माया-पिंड ग्रहण करवु नहीं.

लोभपिंड ऊपर सिंहकेसरिया साधुनो दृष्टांत—

चंपानगरीमां उत्सवना दिवसे एक साधुए मासखमणना पारणे अभिग्रह लीधो के आजे सिंहकेसरिया मोदकज व्होरवा. पछी घरोघर अम्यो पण सिंहकेसरियामोदक क्याइ मल्या नहीं. तेथी मुनितुं मन गाफल थयुं. अर्द्धि रात्री लगण घरो-घर धर्मलाम देतो फर्यो. लोभना वशयी रात्रिनी खबर पण रही नहीं. पछी कोइएक आवकने घेर जइ धर्मलाम दीधो. ते आवक महागंभीर अने मातापिता समान हतो तेणे रात्रे धर्मलाम सांभलीने विचार्युं के कोइ कर्मना वशयी साधुनुं मन डगमग थयुं छे. एवुं जाणा उख्यो ने मुनिने वंदना करी जोयुं तो साधु महातपस्वी देखायो. आवके पूछयुं—महाराज ! आपने शुं जोइए ? मुनि बोल्या—सिंहकेसरिया मोदक खपे छे. आवके कहुं—अमारे घेर ते घणा छे. एवुं कही सिंहकेसरिया मोदकनो थाल भरी लाव्यो अने मुनिने व्होराव्या. आवक बोल्या—स्वामिन् ! पुरिमार्दना पचरका-णनो वखत आव्यो के नहीं ? मुनिए आकाशमां जोयुं तो निर्मल तारा अने नक्षत्रनी श्रेणिसहित चंद्रमाने जोयो तेथी मुनितुं चित्त ठेकाणे आवी गयुं. पछी मुनि 'धिकार छे में आ शुं कर्युं ?' हुं रात्रीनो गोचरी करवा निकन्यो ? मारो साधुनो आचार क्यां गयो ? एम पश्चात्ताप करता नगरनी बाहेर आवीने सूत्रोक्तविधि सहित मोदक परठवता विचारे छे के अरे ! कर्मने जीतवुं घणुं मुरकेल छे, में आ खोटुं काम कर्युं, धर्मनी निंदा करावी, एवी रीते मुनि पश्चात्ताप करता अने शुक्लध्यान ध्यावता, चपकथेणी चढीने केवलज्ञान पाम्या. जेम एणे लोभना वशयी सिंहकेसरिया मोदक व्होर्या तेम बीजा साधुओए लेवा नहीं.

२५ वर्षादमां रहेला साधु साध्वीने जीवादिकनी उत्पत्तिना लीधे चोमासामां त्रण उपासरा राखवा. तेमां जे उपासरामां पोते रहे ते उपासरो प्रतिदिवस त्रणवार पूंजवो अने बीजा वे उपासराने एकवार पूंजवा तेनी पडिलेहण करवी ए प्रमार्जन पडिलेहण करवा संवंधि पच्ची-समी समाचारी जाणवी.

२६ वर्षादमां रहेला साधु साध्वीने पोतानी मरजीमां आवे

ત્યા જવું હોય તો ગુરુને પૂછીને અને દિશિ કે સ્થાન વતાવીનેજ જાવું કલ્પે વગર પૂછે જવું કલ્પે નહીં. શિષ્ય પૂછે છે કે શા વાસ્તે ?, ગુરુ કહે છે-સાધુ ચોમાસા વિના શેષકાલમા તો સામાન્ય પ્રકારના તપ કરે છે પરંતુ ચોમાસામાં ઘણા પ્રકારના વિશેષ તપ કરે છે કોઈ તપસ્વી દુર્બલ હોય અને મૂર્છા ખાઈ પડી જાય, તો જે દિશામા ગયો હોય તે દિશામા આચાર્ય યાદ રાખીને નિગાહ કરાવે, શોધ કરાવે કે પટલો વચ્ચે કેમ લાગ્યો માટે આચાર્યને પૂછીને બાહરે જવું જોઈએ. ૫ પ્રતિજાગરણ (પૂછીને જવા) સ્વાધિ છત્ત્વીસમી સમાચારી જાણવી

૨૭ વર્ષાકાલમાં ચોમાસે રહેલા સાધુ સાધ્વીને ઔપધ પ્રમુખ કામના લીધે વૈધની પાસે જવું પડે તો ચાર યોજન અથવા પાંચ યોજન પર્યંત પોતાના ગામથી જે ગામ દૂર હોય તે ગામે જવું કલ્પે પટલે સોલ તથા વીસ કોશ દૂર જઈને તે ગામમાથી ઔપધ લઈ, પાછો ફરી, આવતા જો પોતે રહેલા ગામની માહે ઉપાસરામા દિવસ છતાં આવી ન શકાય તો તેજ ગામની બાહરે આવી રહેવું પણ જે ગામમા ઔપધાદિક લેવા ગયા તે ગામમા રાત્રે રહેવું નહીં અથવા દિવસ છતાં ગામની બાહરે ન પહોંચી શકાય તો માર્ગમા પણ રહેવું કલ્પે. ૬ ઔપધાદિક લેવા ગમનાડગમન સ્વાધિ સત્તાવીસમી સમાચારી જાણવી

૨૮ इत्यादिक सवत्सरीनो स्यविरकल्प जेवी रीते कल्पसूत्रमा कह्यो છે તેવી વિધિથી આરાધન કરે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રનો માર્ગ જેવી રીતે ભગવાને કહ્યો છે તેમ પાલન કરે, મહા પ્રકારથી મન, વચન અને કાયાઈ કરી ફરશે, અતિચાર રહિત પાલે, વિધિ સહિત શોભા કરી દીપાવે, જાવ જીવ સુધી પાલે, કાઠે પહોંચાડે, લોકોમા કીર્તિ કરે, ૫ સમાચારીને આરાધીને અને આજ્ઞા સહિત પાલીને કેટલાક નિર્મય તો તેહજ ભવમા

સીમે. તત્ત્વને જાણી, કર્મોથી રહિત થઈ, અને સર્વ સંતાપ રહિત થઈને સર્વ દુઃખથી છૂટે-મોક્ષ જાય. કેટલાક ત્રીજે ભવે સીમે યાવત્ મોક્ષ જાય, પરંતુ સાત-આઠ ભવ તો ઓલંબે નહીં. સાતમે આઠમે ભવે તો અવશ્ય મોક્ષ જાય. એ સમાચારી (મર્યાદા-પાલન) ફલ સંબંધિ અટ્ટાવીશમી સમાચારી જાણવી.

તે કાલ તે સમયના વિષે શ્રમણ અગવંત શ્રીમહાવીરસ્વામી રાજ-ગૃહી નગરીમાં ગુણશીલ નામા યક્ષાયતનના વિષે ઘણા સાધુઓમાં ઘણી સાધ્વીઓમાં, ઘણા શ્રાવકોમાં, ઘણી શ્રાવિકાઓમાં અને ઘણા દેવોમાં ઘણી દેવીઓમાં બેઠા (વાર પરબદામાં બેઠાજ) એવા વચને કરીને કહે, એ કલ્પને પાલવાનું ફલ વતાવે, એવો પ્રરૂપે, એ પર્યુષણકલ્પ નામા અધ્યયન દશાશ્રુતસ્કંધનો આઠમો અધ્યયન, તે અર્થ સહિત. હેતુ સહિત, કારણ સહિત, સૂત્ર સહિત, અર્થ સહિત, સૂત્રાર્થ સહિત, દૃષ્ટાંત સહિત, વારંવાર ઉપદેશ કરીને દેખાડે. ‘ એમ મંદ્રવાહુષ આ સૂત્ર દશાશ્રુતસ્કંધમાં આઠમા અધ્યયન તરીકે રચ્યો છે ’ પણ વાંચના સર્વ સુધર્મસ્વામી અને જંબૂસ્વામીનીજ જાણવી.

જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ભદ્રારક-વિજયરાજેન્દ્રસૂરીશ્વર-સંકલિતે-

શ્રીકલ્પસૂત્ર-વાલાવવોધે નવમં વ્યાખ્યાનં સમાપ્તમ્ ।

अथ प्रशस्ति ।

—❖❖❖—

सर्वेषु सूत्रेषु वरप्रशस्तिर्यस्यास्ति सर्वेष्वतिमुख्यता च ।
 कल्पद्रुकल्प मम कल्पसूत्र, चारित्रकार्ये शुभकृत्सदास्तु ॥ १ ॥
 सौधर्मपट्टे सुपरम्पराया, सूरीश्वरा ये च वरा बभूवुः ।
 वन्दे सदा तान् वरसूत्रदातृन्, श्रीरत्नसूरीन् विदुषो मुनीशान् ॥ २ ॥
 श्रीमत्क्षमादिगुणराशियश शमाऽऽद्यो,
 जातः क्षमागणधरः प्रवराऽऽम्लकर्ता ।
 चित्रा लता चरणसेवनतत्पराभूत्,
 तामप्यहो ! हृदि गुरु स च नो दधार ॥ ३ ॥
 देवेन्द्रविजयो वन्द्य, तच्छिष्यो बहुकीर्त्तिभाक् ।
 कल्याणविजयस्तस्य, प्रमोदश्च प्रमोदयुक् ॥ ४ ॥
 सुधर्मस्वामिनो गच्छे, सन्ति राजेन्द्रसूरय ।
 तेनेय कल्पसूत्रस्य, वार्त्ता घालावयोधिनी ॥ ५ ॥
 कृता सूत्रपदैर्युक्ता, सर्वसाराशसयुता ।
 सा योगोद्बहन येन, न कृत तस्य हेतवे ॥ ६ ॥
 अब्दे खवेदनन्देके (१६४०), माधवे च सितेतरे ।
 पक्षे दिने द्वितीयाया, महले लिखिता त्वियम् ॥ ७ ॥

सर्पतन्त्रस्थतन्त्र—सफलजैनागमपारहस्य—कलिकालसर्वशक्यप—
 जङ्गमपुगप्रधान—परमयोगिराज जगत्पूज्य—गुरुदेव—श्रीम-
 द्बृमहारक्षजैनाचार्य—श्रीविजयराजेन्द्रसूरीश्वर—सङ्कलित
 ' कल्पसूत्र-पालायपोष ' समाप्तः ।

—❖❖❖—